ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 1 ՄԱՐՏ

SAMEDI 1er MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8132 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3933

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՀԻՐԷ ԵՒ ՊԱՂՏԱՏ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Խուլ մրցակցութիւնը Գահիրէի եւ Պաղտատի միջեւ իր գերագոյն աստիճանին հասաւ այն օրը, երբ Եգիպտոս ու Սուրիա կազմեցին «Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւն»ը :

Պաղտատ չուշացաւ պատասխանելու նախագահ Նասրի՝ հռչակելով Հաշէմիներու կրկնակ թագաւորութեանց միացումը : Իրաք – Յորդանանեան դաշնակցութիւնը հակադրելով Եգիպտոս – Սուրիա Միութեան :

Արաբական Լիկային կազմութենէն ի վեր լռելեայն պայքար կար Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ՝ ղեկավարի դերը գրաւելու համար :

Ճիշդ է, որ Լիկան ծնունդ առած էր եգիպտական հողին վրայ եւ մինչեւ այսօր ալ այնտեղ է կեդրոնը : Եգիպտացի երիտասարդ զինուորականներու յեղափոխութիւնը անոր կազմութենէն եօթը տարի վերջ միայն տեղի ունեցաւ : Սակայն արաբ ազգայնական շարժումը զարգացաւ 1952էն վերջ : Ու տակաւին կանգ չէ առած :

Պահ մը Արաբիոյ թագաւորը՝ Իպն Սէուտ եւս գերազանցութեան ձգտումներ ունեցաւ, սակայն իր որդին՝ այժմու թագաւորը խոհեմութիւն համարեց պայքարի մէջ չմտնել Եգիպտոսի եւ Իրաքի հետ : Նոյնիսկ անցեալ տարի Ուաշինկթըն երթալով յարեցաւ «Այզընհաուըրի վարդապետութեան», որուն ջատագովն եղաւ միւս արաբ պետութեանց մօտ :

Նախագահ Նասր մէկ կողմէ կը պայքարէր Իրաքի դէմ՝ «Պաղտատի Ուխտը» պատրուակ բռնելով : Միւս կողմէ կը մեղադրէր Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը, որ «արեւմտեան» քաղաքականութեան կը հետեւէր Իրաքի եւ Յորդանանի նման : Համարաբական ճակատին վրայ առաջ եկած ճեղքը այժմ աւելի եւս կը չեշտուի :

Նախագահ Նասր արքայական ընդունելութեան արժանացաւ Դամասկոսի մէջ, ուր խանդավառ ճառեր խօսեցաւ :

Ընելէ վերջ թէ պայքարը պիտի շարունակուի մինչեւ արաբական բոլոր ժողովուրդներու ազատագրումն ու աշխարհակալական ազդեցութեան վերջնական հաշուեյարդարը, աւելցուց որ Պաղտատի Ուխտը ստեղծողներն ու Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ արուեստական միութիւններ կազմողները դաւաճաններ են, որոնք աշխարհակալներուն կը ծախեն իրենց երկիրը :

«Արաբական դատին դաւաճան»ներն ալ վերջնապէս հրապարակէն պիտի քշուին, եզրակացուց :

Գահիրէ ու Պաղտատ կանգնած են այժմ դէմ դէմի : Իրաք եւ Յորդանան «դաւաճան» կը հռչակուին ընդդիմեւ կողմէ :

Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացեալ հանրապետութիւնը պաշտօնապէս ճանչցան արդէն 34 պետութիւններ, որոնց շարքին Միացեալ Նահանգները :

Արաբիոյ թագաւորը ո՛չ Գահիրէի ո՛չ ալ Պաղտատի հետ կ'ուզէ միանալ : Զուգեր փոխանցել քարիւղի իր անսպառ հանքերը : Ու իր կողմէ ջանքեր կ'ընէ իր մականին տակ միացնելու արաբական թերակղզիի եւ Պարսից ծոցի շրջանի փոքրիկ իշխանապետութիւնները, որոնք նոյնպէս խիստ հարուստ նաւթահորեր ունին :

Անգլիական ազդեցութիւնը շատ մեծ է այդ շրջանին մէջ եւ շատ հաւանական չէ, որ սուլթանները, շէյխերն ու էմիրները հրաժարին իրենց անկախութենէն :

Գահիրէ ու Պաղտատ մոռնալով իրենց ներքին պայքարը, Ալժերիոյ հարցին մէջ մէկ ճակատ կը կազմեն :

Համարաբական շարժման վերջնական նպատակը կը նկատեն Ալժերիոյ ազատագրումը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՆՕ ԿԸ ՃՇԴԷ

ՄԸՐՖԻԻ ՊԱՇՏՕՆԸ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ Փինօ խօսեցաւ Թունուզի ֆրանսական բանակին, Մըրֆիի առաքելութեան, Թունուզեւալժերիական գործակցութեան եւ Ալժերիոյ հարցին միջազգայնացման հաւանականութեանց մասին, որմէ ետք կարծիքի փոխանակութիւններ եղան :

Փինօ յիշեցուց որ Թունուզի մէջ Ֆրանսացիք անելի մատնուած էին : Բանակին եւ զօրավար Կանպէէզի պաշարինութեան շնորհիւ ծանր միջադէպերու առաջքն առնուեցաւ :

Արտաքին նախարարը անգամ մը եւս ճշդեց ամերիկեան պատուիրակութեան առաքելութեան եզրերը : Մըրֆի պիտի աշխատի որ յարաբերութիւնները վերսկսին Փարիզի եւ Թունուզի միջեւ : Իր առաքելութեան մաս չի կազմեր Ալժերիոյ հարցը : Եթէ Մըրֆի ձախողի, պարզ է թէ հարցը պիտի երթայ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ :

Ցաւալի է այլեւս, թէ Պուրկիպա կ'ուզէ խզուիլ Ֆրանսայի հետ : Փարիզի կառավարութիւնը անտեղիտալի կը մնայ իր որոշումներուն մէջ (Ալժերիոյ հարցը խնդրոյ առարկայ չընել, Պիզերթէն չհեռանալ) :

Բայրըթ Մըրֆի Պուրկիպայի հետ տեսակցելէ վերջ ֆրանսական կառավարութեան հաղորդեց Թունուզեան տեսակէտը :

Թունուզ դէմ է բանակցութեան սկսելու գաղափարին, այնքան ատեն որ օրակարգի վրայ կը գտնուի միայն ֆրանսական ուժերուն համախմբումն ու Թունուզեւալժերիական սահմանին հսկողութիւնը :

Ֆրանսա պէտք է ընդունի ամբողջական պարպումի սկզբունքը եւ ո՛չ թէ մասնէ ուժերու համախմբումի մը մասին՝ Պիզերթը իրեն պահելու համար, կ'ըսէ Թունուզի նախագահը : Միւս կողմէ չուզեր մաս կազմել սահմանի հսկողութեան յանձնախումբին եւ կը պահանջէ որ միջազգային ժողովի մը առջեւ քննուի Ալժերիոյ հարցը :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ Միացեալ Նահանգներու պատուիրակը կատարեալ անելի մատնուած է : Այսուհանդերձ, իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է նախ լուծում մը գտնել՝ որ Թունուզի ֆրանսական ուժերը ապահովութեան մէջ ըլլան : Հետզհետէ իրականութիւն կը սկսի դառնալ այն թերահաւատութիւնը՝ որ կը տիրէր Լոնտոնի, Փարիզի եւ Թունուզի մէջ միաժամանակ երբ Մըրֆի ճամբայ կ'ելլէր բարեկամական միջամտութեան մը համար :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Կռիւները ամէն օր կը սաստկանան Ալժերիոյ մէջ : Ցաճախակի բախումներ՝ զինուորականներու եւ ապստամբներու միջեւ : Օդանաւերը օգնութեան կը հասնին զինուորներուն, բոլոր շրջաններու մէջ :

Միայն Տիվիվէի կռիւին վերջնական արդիւնքը հետեւեալն է.— 225 ապըստամբներ սպաննուած եւ ինը ուրիշներ գերի ինկած են : Գրաւուած են ինը գընդացիրներ, 70 ծանր զէնքեր, 127 պատերազմական զէնքեր, տասը ատրճանակ եւ աւելի քան 30.000 փամփուշտ :

Այս կռիւին մէջ զինուորականները տըւին 19 զոհ եւ 30 վիրաւոր :

Ըմբոստները բազմաթիւ զոհեր տուին

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԵՐԳ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ...

Անակնկա՞լ մը :

Շատերուն համար՝ այո՛, երբ կարմրակտուցներ են անոնք եւ կ'անգիտանան այն բոլորը որ մաս չի կազմեր թուրակի իրենց դասերուն :

Անակնկալ մը չէ սակայն՝ բազմաթիւ ուրիշներու կարգին՝ նաե՛ւ մեզի :

Այսուհանդերձ, կ'արժէ արձանագրել հրաժեշտի այս երգը, որուն հեղինակն ու հերոսը հռչակաւոր երգիչ... Իվ Մոնթանն է :

Այս մարդուն հռչակը տարածուած է *Իլ տը Ֆրանս*էն դուրս : Լիբանանեան երկինքին տակ, ուշ գիշերներուն, յաճախ կ'երգէինք իր հոյակապ «Այգաբացին»ը : Ո՞վ չի գիտեր, մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ (*Սէ Թ'ա լ'Օպը*) :

Կ'ըսէին թէ արուեստագէտը համայնավար էր : Ինք ալ այդպէս կը մտածէր : Դժբախտութիւնը այն ատեն սկսաւ, երբ «իմանիթէ»ի մեծ «ընկեր»ը նեղքեց երկաթէ վարագոյրը, բայց այս անգամ ո՛չ թէ երեւակայութեամբ՝ այլ... շօշափելաքով :

Իվ Մոնթան վերադարձած է եւ ներկայիս կը հանգստանայ Սէն – Փոլ – տըՎանսի մէջ, միաժամանակ պատրաստելով իր նոր երգացանկը : Տեղական թերթի մը թղթակիցը փորձած է տեսակցութիւն մը ունենալ, երբեմնի «պրոլետարական երգիչ»ին բերնէն լսելու համար.— *Արեւելեան կողմն աշխարհի ըրած ճամբորդութիւնս շատ բան սորվեցուց ինծի ... կեանքի մէջ, այն մարդը որ իմ գաղափարներուս հակառակը կը մտածէ, այլեւս բնականաբար իմ թշնամիս չէ ...* :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ «զգայացունց» նորութիւն եւ թղթակիցը սկսած է հարցումներու ռմբակոծութեան : Իվ Մոնթան աւելի առաջ երթալով կ'ըսէ թէ ինք ծառայած է գաղափարի մը քարոզչութեան՝ նի՛շդ... *ափերիթիֆ*ի մը պէս.— *Ես միշտ կը հաւատամ բարութեան եւ եղբայրութեան, բայց ո՛չ թէ մէկ ուղղութեամբ* :

Հարկ չկայ խօսելու երգիչին անկեղծութեան մասին, քանի որ ան սիրելի էր արդէն աչ թէ ձախ սրտերուն հաւասարապէս : Սրտերու մէջ տեղ գրաւելու միակ գաղտնիքն ալ անկեղծութիւնն է, որ այլեւս ... գաղտնիք չէ : Իվ Մոնթան այս յայտարարութիւններով փառք չորոներ, քանի որ երգին փառքը ունի արդէն եւ պարզ յայտարարութիւն մը բաւական է, որ մարդիկ իրարու գլուխ պատռեն ... եղբայրօրէն, երգահանդէսի տոմսակ մը ապահովելու համար : Այս քայլը առնելով մէկ բան գիտէ. համայնավարները «ներում» պիտի չշնորհեն իրեն. մինչեւ իսկ կրնան «տեղտեղցիոզ» մարզանքներ փորձել՝ իր երգահանդէսները ձախողութեան մատնելու յաւակնութեամբ. մինչեւ իսկ եւ կրնան պահանջել Իվ Մոնթանի ... տաղանդը, որ անշուշտ իրենք տուած էին :

Արուեստագէտը շա՛տ լաւ գիտէ այս բոլորը, քանի որ շատ լաւ կը ճանչնայ այլեւս տարիներո՛ւ իր «ընկեր»ներուն շնորհքները :

Այսուհանդերձ, խղճմտանքի ձայնը խօսած էր իր մէջ, երբ հրաժեշտի իբրեւ վերջին (բայց ոչ եղբայրական) երգ կ'ըսէր.— *Վերջապէս հասկցայ, որ քաղաքական դերք պէտք չէ բռնեմ : Բացէ ի բաց կը յայտարարեմ՝ թէ այլեւս ո՛չ ոքի դրօշակիրը ըլլալ կ'ուզեմ ...* :

Ոչ ոքի, բացի արուեստէն, երգէն՝ որ անկեղծութիւն կը պահանջէ :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՆԱՍՐԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԻՍՐԱՅԷԼ՝ ՄՏԱՀՈԳ

Արաբական Միացեալ Պետութեան Նախագահ Նասր Դամասկոսի մէջ խորհըրդակցութիւններ կ'ունենայ՝ Սուրիացիներու հետ միասնաբար ճշդելու համար նոր կառավարութեան գործելակերպը :

Երկու գլխաւոր հարցեր կան Նասրի օրակարգին վրայ :

Նախ՝ հարկ էր ճշդել իր դիրքը՝ Մոսկուայի հանդէպ, միաժամանակ պայքարելով ներքին համայնավարներու դէմ : Այս ուղղութեամբ նոր պետութեան որոշումը ծանօթ չէ տակաւին :

Երկրորդ հարցն էր Միացեալ Թագաւորութիւնը, որուն դէմ ուղղակի դիրք ճշդեց Նասր : Ծանօթ է, որ Յորդանան – Իրաք միութեան յայտարարութենէն ետք Նասր նամակ մը գրած էր Ֆէյսալ թագաւորին, շնորհաւորելով զայն այն «քայլին համար՝ որ կ'առնուի դէպի արաբական միութիւնը» : Այսուհանդերձ, Դշ. օր, հարիւր հազար հանդիսականներու առջեւ կատաղի յարձակում գործեց Իրաքի վրայ, որ կը մասնակցի Պաղտատի Ուխտին :

Առաջին անգամն է որ Նասր դիրք կը բռնէ Միացեալ Թագաւորութեան դէմ, հարուածելով Իրաքը :

Իր կարգին Իրաքեւյորդանան դաշնակցութիւնը կ'աշխատի պաշտպանողական ծրագիր մը պատրաստել : Երկուշաբթի Պաղտատի մէջ ժողով մը կը բացուի, նոր պետութեան աշխատանքի ուղին գծելու համար :

Միացեալ Թագաւորութեան գլխաւոր մտահոգութիւնն է ներկայիս Սէուտ արքայի պարագան. ամէն ճիգ ի գործ պիտի դրուի, որպէսզի ան Արաբիա յարի Ամմանի համաձայնագրին :

Իսրայէլ մեծապէս մտահոգուած է արաբական միութեան զոյգ շարժումներով : Անցի օր յիսնեակ մը լրագրողներ ընդունելով Պէն Կուրիոն կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, հաստատելով այն պարագան՝ թէ իր կառավարութիւնը մտահոգուած է, որ Արաբները յարձակում մը գործեն : Վարչապետ Կուրիոն ըսաւ, թէ եթէ իրաքեան ուժերը փորձեն քալել Իսրայէլի վրայ, կացութիւնը լուրջ բնոյթ կրնայ ստանալ. այդ պարագային՝ Իսրայէլ պիտի շարժի այնպէս, ինչպէս յարմար կը նկատէ :

Հարցապնդուելով 1947ին ՄԱԿի պատրաստած սահմանագիծերուն մասին, Պէն Կուրիոն ըսաւ թէ այդ սահմանագիծը մեռած ու թաղուած կը նկատեն իրենք.— Մեռած, ինչպէս մեր տղաքը՝ որ ինկան Արաբներու կողմէ մեզի պարտադրուած այս պատերազմին մէջ :

Ինչպէս կը տեսնուի, Հրեաները լուրջ պատճառաբանութիւն մը չունին այս ուղղութեամբ եւ հաստատ գիտեն, թէ Արաբները պիտի չհրաժարին Պաղեստինէն :

× Միացեալ Նահանգներէ վերջ Լիբանան եւ Արաբիա ճանչցան Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը : Այս ձեւով 34 պետութիւններ ճանչցան ՍուրիաԵգիպտոս դաշնակցութիւնը :

× Սուտանի մէջ ժողովուրդը մեծ թիւով մասնակցեցաւ երեսփոխանական ընտրութեանց. այս պարագան ուշագրաւ է մանաւանդ՝ երբ նկատի առնենք Եգիպտոսի պահանջը : Քուէարկութիւնը եղած է լռութեամբ եւ առանց միջադէպի, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ լաւ կազմակերպուած էր ան :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴԷՊԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԱՏՐԱՍՏ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ?

Շարունակելով «Դէպի Միացեալ Եւրոպա» ընդհանուր խորագիրը կրող յօդուածներու իր շարքը, Եան Հասպրուք, «Նիւ Եորք Հերըլտ»ի մէջ այս անգամ ալ կը քննէ Ֆրանսայի պարագան :

Ըստ Միացեալ Շուկայի համաձայնագրին, Ֆրանսա, մինչեւ 11 ամիս պէտք է սկսած ըլլայ հետզհետէ պակսեցնել ու ի վերջոյ ջնջել ներածման ապրանքներու վրայ դրած իր տուրքերը, զոր կը գանձէր ներքին խնայողական նպատակներով, ու նաեւ իր արդիւնաբերութիւնը պաշտպանելու համար մրցակից շուկաներու դէմ :

Մինչեւ այս տարուան վերջաւորութիւնը, ներածման ապրանքներու վրայ դրուած տուրքերը պէտք է զեղչուած ըլլան 10 առ հարիւր համեմատութեամբ: Ներածումներու քանակը, պէտք է աւելցած ըլլայ տասը առ հարիւր, իսկ ներածման ապրանքներու ընդհանուր համեմատութիւնը պէտք է հասած ըլլայ առնուազն քսան առ հարիւր յաւելման: Եթէ տրուած ապրանքի մը ներածման արտօնութիւնը (Լիսանս տ'էմփորթասիոն) *ցարդ զերօ էր, մինչեւ այս տարուան վերջը հասած պէտք է ըլլայ ազգային արտադրութեան 3 առ հարիւրին :*

Միացեալ Շուկայի համաձայնութիւնը կը նախատեսէ, որ մինչեւ քանի մը տարի, անդամ պետութիւնները իրենց ընդհանուր առեւտուրին 90 առ հարիւրը պէտք է ձերբազատած ըլլան ներածման արգելքներէ : Այսինքն՝ Լիսանս տ'էմփորթասիոնի *պէտք պիտի չմնայ այլեւս. ապրանքները ազատ կերպով պիտի արտածուին կամ ներածուին :*

Մինչեւ անցեալ տարի (երբ ծայր տըւաւ տնտեսական տագնապը) Ֆրանսա 82·5 առ հարիւր համեմատութեամբ արդէն իսկ վերցուցած էր ներածման վրայ դրուած արգելքները: Բայց անցեալ Յունիսին այդ թիւը զերոյի իջեցնելու պարտաւորուեցաւ, այսինքն՝ ներածուած բոլոր ապրանքներու վրայ արգելք դրաւ : Այժմ խոստացած է մինչեւ եկող Յունիս ամիսը վաթսուն առ հարիւր համեմատութեամբ վերցնել դրուած արգելքները, եւ հետզհետէ բարձրացնել այդ թիւը յառաջիկայ տարիներուն ընթացքին :

Շատեր հարց կուտան, թէ Ֆրանսա, որ արդէն իսկ իր վճարելու կարողութեան սահմաններէն շատ աւելի ներածումներ կ'ընէ, ի՞նչպէս պիտի կարենայ բարձրացնել ներածումներու իր քանակը՝ առանց աւելի ու աւելի մխրճուելու պարտքերու մէջ: Բայց եւ այնպէս Միացեալ Շուկայի ամբողջ գաղափարը, որուն կապուած է անդամ վեց երկիրներու քաղաքական ու տնտեսական ապագան, կը պահանջէ որ Ֆրանսա այսպէս չարժի :

Այստեղ պէտք է շեշտել թէ Ֆրանսա շատ հարուստ երկիր մըն է: Յետ-պատերազմեան տարիներուն, իր ճարտարարուեստական արդիւնաբերութիւնը մեծ յառաջդիմութիւններ արձանագրեց միւս բոլոր երկիրներուն չափ, մէջն ըլլալով նաեւ Գերմանիան: Որոշ ատեն մը, նոյնիսկ, իր պիւտճէն հաւասարակշռելու համար որեւէ լուրջ դժուարութիւն չունեցաւ:

Այն ինչ որ տեղի ունեցաւ վերջին տարիներուն, մասամբ ժողովուրդին յանցանքն է, մասամբ ալ՝ կառավարութեան: Ինչ կը վերաբերի ժողովուրդին, յանցանքը մակերեսային է. կարելի է բաղդատել հարուստ մարդու մը, որ պէտք է հրաժարի իր դրօսանքէն. եւ ոչ թէ աղքատ մարդու մը, որ պէտք է հրաժարի անհրաժեշտ սնունդէն: Գալով կառավարութեան, իր սխալը այն եղաւ որ չափազանցեալ քանակով թղթադրամ տպեց: Այս սխալն ալ անդարմանելի չէ. տնտեսական տագնապին վերջ կրնայ տալ իր տնտեսական քաղաքականութիւնը հիմնովին փոխելով: Իր պիւտճէն կրնայ հաւասարակշռել կա'մ աւելի բարձր տուրքեր գանձելով, եւ կա'մ ծախքերը զեղչելով : Կրնայ այնպէս մը ընել, որ բնակչութիւնը խնայողութեամբ ապրի ըլլա'յ երկրէն ներս, ըլլա'յ երկրէն դուրս :

Ներկայ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ այս բոլորը պիտի իրագործէ : Այս ուղղութեամբ, 12 կէտերէ բաղկացած հիմնական օրէնք մը պատրաստած է (լուա-ֆատրը), *որուն շնորհիւ Ֆրանսա պիտի կարենայ շահաբեր կերպով մաս կազմել Եւրոպական Միացեալ Շուկային: Անկասկած, ֆրանսական կարգ մը ապրանքներու գիները չափազանց բարձր են, բայց Միացեալ Շուկայի սահմանները մէկ օրէն միւսը պիտի չվերցուին. իր առջեւ նուազագոյնը 12 տարի ունի Ֆրանսան՝ գիներու անհաւասարութիւնները հարթելու համար: Ուրեմն, ամբողջ հարցը այն է, որ ներկայ ու յաջորդ կառավարութիւնները կարենան պահել իրենց լաւ խոստումները: Այս անհրաժեշտութեան ի նպաստ եղող պարագայ մը կայ, որը հետեւեալն է. միջազգային վերջին փոխառութիւնները կատարուեցան ոչ միայն ֆրանսական կառավարութեան, այլ նաեւ Ազգային Ժողովին մէջ մեծամասնութիւն կազմող խմբակցութեանց ղեկավարներուն համաձայնութեամբ : Հետեւաբար, այս փոխառութիւնները, որոնք պիտի նպաստեն Ֆրանսայի տնտեսական վերականգնումին, հիմնուած են տեսակ մը ազգային խոստումի վրայ :*

Փոխառութիւնները մեծ մասամբ կատարուեցան Եւրոպական Միացեալ Շուկայի անդամ պետութիւններէն, որոնց քաղաքական ու տնտեսական միացեալ ճնշումին տակ Ֆրանսա պարտաւոր է իր յանձնառութիւնները կատարելու :

Ֆրանսական Ազգային Ժողովի անդամներուն համար (ի հարկէ բացի Համայնավարներէն ու Փուժատականներէն) պարզ է այժմ, որ լուա ֆատրի *անյապաղ գործադրութիւնը միակ ելքն է Ֆրանսայի համար, այլապէս երկիրը կը մատնուի անգործութեան ու տնտեսական քաոսի :*

Վերջերս Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը Ազգային Ժողովին մէջ օրէնք մը քուէարկել տուաւ, ըստ որուն Ազգային Ժողովը նիւթական որեւէ նոր յատկացում պիտի չորոշէ՝ առանց այդ յատկացումին փոխարէն պետական պիւտճէին մէջ համապատասխան մուտք մը արձանագրած ըլլալու: Այսպիսի օրէնքի մը քուէարկումը աներեւակայելի բան մըն էր քանի մը ամիս առաջ: Կարելի է հետեւցնել ուրեմն, որ երեսփոխանները հասկցած են կացութեան լրջութիւնը եւ որ քանի մը ատենէն, Ֆրանսա բոլորովին պատրաստ պիտի ըլլայ Միացեալ Շուկայի պարտադրած յանձնառութիւնները լիովին կատարելու :

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ

ԽՄԲ.— Յապաղումով կը հրատարակենք Պ. Էտի Էմիրզեանի բացման խօսքը Կանտի հանդիսութեան առթիւ :

Պելժիա, պատմական երկիրն ու մտաւորական կեդրոնը՝ Եւրոպայի ծոցը, մասնաւոր հմայք մը ունեցած է միշտ աշխարհի մէջ ցրուած հայ մտաւորականութեան համար : Աւելի քան մէկ դարէ ի վեր հայ ուսանողները համալսարանական իրենց կրթութիւնը ստացած են այս երկրին հաստատութիւններուն մէջ:

Այս կապը աւելի զօրացաւ, երբ քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ Պելժիոյ մէջ հիմնուեցաւ Պօղոս Նուպար Փաշայի Հիմնադրամը՝ թոշակաւոր հայ ուսանողներու համար :

Յիսուն տարի առաջ Կանտի Համալսարանը Քաղաքական եւ Տնտեսական իր բաժնին մէջ կ'ընդունէր երիտասարդ հայ ուսանող մը, Դանիէլ Վարուժան, որ պիտի դառնար իր ժողովուրդին մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկը:

Պելժիոյ Հայ Ուսանողներու Միութիւնը պելժիական հողին վրայ բանաստեղծին ներկայութիւնը պարտաւոր էր յիշատակել: Իր տաղանդին բարգաւաճման մեծապէս նպաստած Համալսարանին մէջ յուշատախտակ մը զետեղելու գաղափարը ծնունդ առաւ աւելի քան տարի մը առաջ: Համալսարանի այն ատենուան տեսուչ փրոֆ. Ժիլիս անմիջապէս հաւանութիւն տուաւ, եւ անոր շնորհիւ գործը դրուեցաւ իր հունին մէջ:

Կը խնդրենք Պ. փոխ-վերատեսուչ, որ ընդունիք մեր խորին շնորհակալութիւնները :

Քաջալերուած այս հաւանութենէն, Հայ Ուսանողներու Միութիւնը, որուն նիւթական միջոցները շատ համեստ էին այդ շրջանին, մտածեց զետեղել փոքր յուշատախտակ մը՝ պարզապէս հայերէն եւ լատինական տառերով արձանագրութիւններով: Ծրագիրը փոխանցուեցաւ Փարիզ, հայ մշակոյթի կեդրոնը, որպէսզի համակիր բարեկամի մը աշխատանոցին մէջ պատրաստուի :

Խանդավառուած այն իրողութենէն՝ որ վերջապէս արժանի յարգանք մը պիտի մատուցուէր այս մեծ բանաստեղծին,— շատ քիչ ծանօթ՝ օտարներուն,— հայ վեհանձն նուիրատուներ երեւան ելան, ինչ որ հետզհետէ փոխեց գործին ընթացքը: Եւ, փոխանակ պարզ տառերով փոքր յիշատակարանի մը, հարցը վերածուեցաւ Դանիէլ Վարուժանի դիմանկարը կրող յուշատախտակի մը, ֆլամաներէն, ֆրանսերէն եւ հայերէն արձանագրութիւններով : Արուեստի այս գործը յանձնուեցաւ ֆրանսացի քանդակագործ Ռոժէ Պարոնի, որուն կը պարտինք այն գլուխ գործոցը, որ ձեզի պիտի ներկայացուի քիչ վերջ :

Պելժիոյ Հայ Ուսանողներու Միութիւնը Նոյեմբեր 30ին կազմեց մասնաւոր կոմիտէ մը՝ այսօրուան հանդիսութիւնը պատրաստելու համար: Ոչ մէկ ճիգ խնայուեցաւ յիշատակի այս հանդիսութեան տալու համար յատուկ փայլ, որուն արժանի էր նահատակ մեծ բանաստեղծը:

Պիտի չծանրանամ բանաստեղծին անձին եւ գործին վրայ, որովհետեւ քիչ ետք ինձմէ շատ աւելի հեղինակաւոր անձեր պիտի խօսին այդ մասին: Կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ բոլոր անոնց՝ որ բարեհաճեցան գալ այստեղ մեծ նահատակին մասին խօսելու համար :

Յուզումով կ'ողջունենք Դանիէլ Վարուժանի կինն ու եղբայրը, որոնք հեռաւոր վայրերէ եկան մասնակցելու համար այն յարգանքին զոր կը մատուցանենք բոլոր սրտերուն սիրելի այս մարդուն :

Հայ ժողովուրդին, Դանիէլ Վարուժանի ընտանիքին եւ կազմակերպիչ յանձնախումբին անունով, պատիւը ունիմ շնորհակալութիւն յայտնելու այն բոլոր անձնաւորութիւններուն՝ որոնք ընդունելով մեր հրաւէրը ներկայ եղան այս հանդիսութեան :

Պարոն վերատեսուչ,

Դանիէլ Վարուժանի յուշատախտակին բացման Կոմիտէն պատիւ ըրաւ ինծ որ հրապարակաւ ձեզ յայտնեմ իր շնորհակալութիւնը այն սերտ գործակցութեան համար, որ բերիք այսօրուան հանդիսութեան կազմակերպման մէջ: Մեր ամէն կոչին անմիջապէս նպաստաւոր պատասխան մը տուիք եւ շնորհիւ ձեր հոգածութեան՝ կարողացանք գլուխ հանել սկսուած գործը :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք նաեւ ձեր բոլոր գործակիցներուն եւ մասնաւորաբար մատենադարանապետ Փրոֆ. ըՍթիւքի, որ իր անձնական օժանդակութեամբ իր կատարեալ աջակցութիւնը բերաւ մեզի :

Մեր խորին շնորհակալութեան զգա –

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Առաւօտեան ժամը 2ին, այլեւս չկրնալով համբերել, Թողուցի Աքիւլի շրջանը որուն վրայ կը հսկէին պահակները՝ տեղակալի մը հրամանատարութեամբ հեռացնելով քանի մը զինուորներ քայլերս ուղղեցի դէպի Քափ, հակառակ մօրեղբօրս եւ ամբողջ ընտանիքին աղաչանքներուն :

Երբեք պիտի չմոռնամ այն տեսարանը, որուն ականատես եղայ մօտենալով Քափի: Լիմպէի տնկարանները լափլիզող բոցերը եւ թանձր ծուխերը, հիմա բոլորովին խաղալիքը դարձած կիկլոպեան հովերուն, տարածուած էին ամբողջ քաղաքին վրայ, մռայլ լոյսով մը ողողելով անոր փողոցները :

Շաքարեղէններու հրկիզումէն յառաջացած բոցերը կ'արձակէին կայծերու անհամար տարափ մը, որոնք կ'երթային ցրուիլ քաղաքին տուներուն տանիքներուն եւ մինչեւ նաւահանգիստը խարսխած նաւերուն վրայ :

Որքան տպաւորիչ նոյնքան եւ սահմռկեցուցիչ տեսարան մըն էր պարզուած չորս դին :

Քաղաքին բնակիչները, տժգոյն եւ սահմռկած, իրենց կեանքը վտանգի տակ կը դնէին կարենալ փրկելու համար այն փոքր ինչքը որ պիտի մնար իրենց բովանդակ հարստութենէն, մինչ նաւահանգիստի նաւերը, նոյն մտավախութեամբ, կը վերցնէին իրենց խարիսխները եւ շտապով կը հեռանային դէպի բաց ծովը՝ ուր ջուրերուն վրայ այժմ տարածուած էր հրդեհին արիւնաներկ լոյսը ...

Չորս կողմը տիրող աղմուկը, հեռուէն հասնող թնդանօթի եւ հրացանաձգութեան ձայները գլուխս բոլորովին շփոթած էին եւ չէի գիտեր ո՞ւր ուղղել քայլերս: Այդ պահուն հանդիպեցայ ձիաւորներու պետի մը որ իբր ուղղեցոյց մեզ առաջնորդեց :

Շրջագայեցանք Քափի զանազան թաղամասերը, մեր ձեռքէն եկած օգնութիւնը ընծայեցինք դժբախտներուն եւ վերադարձանք Քափ առաւօտեան ժամը վեցին :

Ուզեցի վերարկուիս վրայ փռուիլ ու պահ մը հանգստանալ, երբ ձիաւոր մը, քրտնաթաթախ ու փոշոտ, հասաւ մեզ մօտ :

Ընդոստ ոտքի ցատկեցի, եւ քանի մը կցկտուր բառերէն իսկոյն հասկցայ թէ ըմբոստութիւնը հիմա տարածուած էր նոյնպէս Աքիւլի մէջ, թէ սեւերը շրջապատած էին Գալիֆէի զօրանոցը՝ ուր ապաստանած էին Աքիւլի բնակիչները եւ պահակազօրքը :

Վայրկեան մը պէտք չէր կորսնցնել :

Անմիջապէս ձիեր ճարեցի այն զինուորներուս համար որոնք կ'ուզէին ինծի հետեւիլ, եւ առաջնորդուած միշտ նոյն ձիաւորէն, առաւօտեան ժամը 7ին հասանք զօրանոցին մօտերը :

Մօրեղբօրս բնակարանները հրոյ ճարակ էին դարձած :

Սպիտակ դրօշակը տակաւին կը ծածանէր զօրանոցին աշտարակին վրայ : Պահ մը ետք, շէնքը ամբողջութեամբ շրջապատուեցաւ թանձր ծուխով մը եւ երբ փարատեցաւ այդ ծուխը՝ տեսանք որ ըսպիտակ դրօշակը փոխարինուած էր կարմիրով :

Ամէն բան վերջացած էր:

Արագացուցինք մեր քայլերը եւ քանի մը րոպէ ետք հասանք զօրանոցին հրապարակը՝ որ կը ներկայացնէր արիւնաշաղախ կրկէսի մը պատկերը :

Հիմա որոշակի կը տեսնէինք սեւերը, որոնք թէեւ խոյս կուտային մեր մօտենալը տեսնելով, սակայն իրենց փախուստէն առաջ չէին մոռնար խողխողել սպիտակները եւ կրակի տալ անոնց տունն ու տեղը:

Առաջին անձը որուն պատահեցայ Թադէն էր՝ վէրքերու տակ ծածկուած :

Ահագին բազմութեան եւ ահաւոր խառնիճաղանճին մէջ գիս ճանչցաւ եւ մօտենալով ըսաւ.

— Պարոն Կապիտան, ձեր Փիէրօն վհուկ մըն է, կամ առնուազն՝ սատանայ մը: Չեմ գիտեր, ինչ միջոցաւ եւ ինչպէս զօրանոց մտաւ, եւ տեսէք, գալով ձեր մօրեղբօր եւ իր ընտանիքին ...

Այդ վայրկեանին յաղթակազմ սեւամորթ մը դուրս եկաւ բոցերու ճարակ շաքարի գործարանին ետեւէն: Սեւամորթը իր ուսին բեռցուցած էր ծերունի մը՝ որ ինքզինքը ազատելու ի զուր փորձեր կ'ընէր :

Ծերունին մօրեղբայրս էր, իսկ սեւամորթը՝ Փիէրօն ...

— Թշուառակա՜ն... գոռացի եւ ատրճանակս ուղղեցի իրեն :

Սակայն ուրիշ սեւամորթ մը, տեսնելով Փիէրոյի սպառնացող վտանգը, կտրեց անոր առջեւը ճիշդ այն րոպէին երբ հարուածը մեկնած էր, ու ինկաւ գետապաստ :

Փիէրօ ետ դարձաւ եւ ինծի թուեցաւ թէ իմ հասցէիս քանի մը բառեր արտասանեց եւ ապա կորսուեցաւ ամբոխին մէջ:

Պահ մը ետք, հսկայ շուն մը՝ որուն երախէն կախուած էր օրօրոց մը, հետեւեցաւ Փիէրոյին:

Այդ օրօրոցին մէջ պառկած էր մօրեղբօրս ամենափոքր երախան :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(8 Շար·)

ՓԵՏՐ. 18 ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը տօնուեցաւ Փետրուար 20ին հինգշաբթի գիշեր Սալ տ'Անգուրաժըմանի մէջ :

Օրուան նախագահ՝ Հայաստանի նախկին խորհրդարանի անդամ ընկեր Հայկ Սարգիսեան, հանդէսը բանալով հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը փետրուարեան նահատակներուն :

Իբր ականատես , յիշեց համայնավարներու կողմէ կատարուած խժդժութիւնները եւ հալածանքը Հայութեան հանդէպ : Ոգեւորութեամբ նկարագրեց հայ ժողովուրդի միահամուռ պոռթկումը ի խնդիր իր ազատութեան :

Հերոսական բազմաթիւ դրուագներու նկարագրութեամբ տուաւ փետրուարեան ապստամբութեան իսկական դիմագիծը :

Բաղդատութիւնը ըրաւ Վարդանանց պատերազմի եւ փետրուարեան ապստամբութեան, ապացուցանելով որ հին ժամանակներէ ի վեր Հայը միշտ կռուած ու արիւն թափած է ի խնդիր իր անկախութեան եւ ազատութեան :

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Ս. Մկրտիչեան, ինք եւս ըլլալով ականատեսներէն մին՝ նկարագրեց ժողովրդային աննախընթաց եւ խիզախ դիմադրութիւնը ,

իր ազատութիւնը ոտնահարող եկուոր իշխանութեան դէմ , որ նենգամտօրէն դրժած էր իր խոստումները, հալածելով ու բանտերը լեցնելով հայ պետական մարդիկ․ սպաներ եւ թալանելով երկրի անտէր ժողովուրդը :

Լենինի հիմնած կազմակերպութիւնը բարոյականէ զուրկ եղաւ միշտ․ ան իր իշխանութիւնը կը պահէ բանի ուժի միջոցաւ ապացոյց՝ որ երէկուան պաշտօնեաները, ստորածացուողները, իրենց ընկերներմէ իսկ բերնով կը դառնան դաւաճաններ ու կը գնդակահարուին : Եզրակացուց իր խօսքերը, ըսելով .— Ճիշդ է Փետրուար 18ին հայ ժողովուրդը պարտուեցաւ սուինի ուժով բայց երբեք բարոյապէս : Իսկ համայնավարութիւնը որ հիմնուած է սուտի եւ կեղծիքի վրայ թէեւ յաղթեց սուիններով․ բայց պարտուած է բարոյապէս․ ինչպէս ամէն տեղ ու ամէն ժամանակ :

Վերջին բանախօսն էր ընկեր Գ. Բալայեան որ յայտնեց թէ հայ ժողովուրդի դժբախտութեան գլխաւոր պատասխանատուն Լենինի հիմնած իշխանութիւնն է եղած 1920էն ասդին :

«Միասնիկեան, օրուան հայ համայնավար իշխանաւորը երբ ներկայացաւ Լենինի խնդրելով որ կասեցնէ թրքական յառաջխաղացումը, առաջքն առնելու համար նոր ջարդերու, Լենին դոեհկօրէն պատասխանեց .— Մեր ժողովուրդը մի լիոնի զոհ տուաւ, եթէ մեր գաղափարի յաղթանակին համար պէտք ըլլայ ամբողջ հայ ժողովուրդը զոհել, պիտի չխընայենք անոր : Միասնիկեան, թէեւ համայնավար, սակայն որուն հոգիին մէջ ազգային զգացումը վառ մնացած էր , արցունքը աչքերուն յուսահատ հեռացաւ» :

«Համայնավարութիւնը հիմնուած է բռնութեան, հալածանքի եւ կեղծիքի վրայ, վկայ Հունգարիոյ դէպքերը, ուրեմն տարբեր պիտի չըլլար իր դիրքը Փետր. 18ին հայ ժողովուրդի հանդէպ :

« Սակայն իշխանութիւնները յաւիտենական չեն » .:

Ոչ հզօրը թող պարծենայ
Ոչ տկարը տխրի
Փոփոխակի անցքեր շարունակ
Կուգան ու կ'երթան :

« Այս իշխանաւորն ալ եկաւ ու պիտի երթայ, հայ ժողովուրդը պէտք է ամուր պահէ իր հաւատքը դէպի իր ապագան : Ոչ մէկ յուսահատութիւն » :

« Այսօր մոռցուած է Հայկական Դատը, խորհրդաժողովներ կը գումարուին, ճառեր կը խօսուին ճնշուած ժողովուրդներու մասին, Հայաստանի անունը չկայ բնաւ երբեք, կարծես թէ գոյութիւն ունեցած չըլլար երբեք : Ցաւալի է նաեւ տեսնել որՀայութեան մէկ մասն ալ կ'ուրանայ իր դատը » :

« Կազմակերպութիւն մը կայ սակայն , որ կը կոչուի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն, որ իր սեղանին վրայէն բնաւ չէ վերցուած Հայկական Դատը ,

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ցումներուն դաւաճանած պիտի ըլլայինք եթէ այստեղ չյիշէինք Դանիէլ Վարուժանի բարեկամ եւ դասընկեր՝ Պ. Փիէր Մաէսի մասնակցութիւնը, որ խանդավառ շունչով մը մեզ առաջնորդեց սկիզբէն ի վեր :

Պարտականութիւններուս մէջ թերացած պիտի ըլլայի շնորհակալութիւն չյայտնելով մասնաւորապէս Պելժիոյ Գրողներու Ընկերակցութեան հիմնադիր եւ նախագահ Պ. Ժոզէ Վիալի, որ ամէն վայրկեան մեր կողքին կեցաւ եւ տուաւ խորհուրդներ՝ որոնց արժէքը գնահատեցինք :

Կ'ողջունենք մեր մէջ ներկայութիւնը Մխիթարեան Միաբանութեան վարդապետներու եւ ուսանողներու պատուիրակութեան, որ ցոյց կուտայ այս հաստատութեան յարատեւութիւնը, որուն կըրթութիւնը Դանիէլ Վարուժանի առջեւ բացաւ համալսարանական դուռները :

Ցատկապէս հաճելի է մեզի համար այս հասարակութեան մէջ տեսնել հայ պատուիրակութիւններ՝ եկած Մարսէյլէն , Լիոնէն եւ Փարիզէն, յարգելու համար մեծ բանաստեղծին յիշատակը :

Մեր խորին շնորհակալութիւնները նաեւ մամուլին, ձայնասփիւռին եւ հեռատեսիլին, որոնց աջակցութիւնը թոյլ տըւաւ որ մեր ձեռնարկը աւելի լայն արձագանգ գտնէ :

Պարոն վերատեսուչ, կը խնդրենք որ յանուն Կանտի համալսարանի, ընդունիք պահպանումը այն յուշատախտակին զոր ձեզի կը յանձնենք :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԻՆ ՎՃԻՌԸ ՍՏԱԼԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Այնպէս կը թուի թէ Ս. Միութեան մէջ վերջնապէս որոշած են թէ ինչ բառերով պէտք է որակուին Ստալինն ու Ստալինականութիւնը : Ստալին, ուրեմն, կ'որդեգրուի իր ամբողջ էութեամբ , մինչ Ստալինականութիւնը կը ժխտուի չոր կերպով՝ որպէս համայնավարութեան թշնամիներուն կողմէ չարամտօրէն ըստեղծուած գաղափար :

Այս վճիռը լոյս ընծայուած է Խորհրդային Համայնագիտարանին 40րդ հատորին մէջ, որուն հրատարակութիւնը երկու տարիէ ի վեր կը ձգձգուէր, որովհետեւ հրատարակիչները չէին կրցած որոշել թէ ինչ բացատրութիւն պէտք է տնեն Ստալինի անունին դիմացը : Արդարեւ, 40րդ հատորէն բացի, միւս բոլոր հատորները, մինչեւ 49րդը, արդէն իսկ լոյս տեսած են բաւական ատենէ ի վեր : 40րդ հատորը հրապարակ հանուեցաւ միայն՝ անցեալ շաբաթ :

Հրատարակիչները, իրենց պարտադրըուած այս յապաղումին մէջ մխիթարական կէտ մը ունին, որ է՝ «Սպուտնիկ»ի յաճելումը այս քառասուներորդ հատորին մէջ :

Գալով Ստալինի, Համայնագիտարանը կը շեշտէ, որ մինչեւ 1934, կարմիր բռնապետը որեւէ ծանրակշիռ սխալ չգործեց : Վերջին տարիներուն, կարգ մը լուրջ սխալներ գործեց թէեւ, բայց, կ'աւելցնէ Համայնագիտարանը, «իր երկարամեայ գործունէութեան վերջին տարիներուն գործած սխալները իր ամբողջ կեանքին վերագրելը պատմութեան չափազանցում մը պիտի ըլլար» :

Իսկ « Ստալինիզմ բառը», կ'աւելցնէ Համայնագիտարանը, «կայսերապաշտ յետադիմական շրջանակներու ստեղծագործութիւնն է : Ստալինիզմի դէմ անոնց մղած խաչակրութիւնը ոչ այն ինչ է եթէ ոչ բանուորական շարժման դէմ մղուած պայքար մը » :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ան պիտի չմոռնայ երբեք որքան ատեն չեն իրականացած մեր դարաւոր երազները, որքան ատեն գոհացում չեն ստացած մեր արդար իրաւունքները » :

Օր. Աստղիկ Քէօսէեան իր անուշ ձայնով երգեց «Ծիրանի ծառ»ը եւ «Հայաստանի»ն»ը : Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան յաջողութեամբ արտասանեց Վարանդեանի « Հայ հերոսներուն»ը :

Ընկեր Զ. Ղարիպեան յուզումով արտասանեց Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը :

Օրուան նախագահը հանդէսը փակելէ առաջ յայտնեց թէ Փետրուարեան ապստամբութեան օրերուն Երեւանի մէջ «Մեր հայրենիք»ը դարձած էր խանդավառութեան աղբիւր, ուստի առաջարկեց երգել միաձայնաբար : Ներկաները յոտնկայս երգեցին «Մեր հայրենիք»ը :

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ սկսած է մանկական ու խամաճիկներու թատրոններու համամիութենական փեստիվալ մը : Երեւանի Պատանի Հանդիսատեսի պետական թատրոնը եւս պիտի մասնակցի այդ փեստիվալին՝ ներկայացնելով երկու կտորներ․ Միքայէլ Շաթիրեանի «Երաժշտախումբը» եւ Գրիգոր Եաղճեանի «Ոսկի Քաղաք»՝ ըստ Յովհ. Թումանեանի համանուն հէքեաթին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Քաղաքական ու Գիտական գիտելիքներու տարածման ընկերութիւնը երկրին կարգ մը շրջաններուն գիւղատնտեսութեան աշխատաւորներուն համար կազմակերպած է այգեգործութեան նուիրուած դասախօսութիւններ :

ՂԱՓԱՆԻ շրջանի Ողջի աւանին մէջ բացուած է հիւանդանոցային թաղամաս մը, որ կը պարունակէ հիւանդանոց ,բուժարան, ճաշարան, բանջարեղէնի եւ սընընդամթերքներու սառնարանային տնտեսութիւն, կառատուն, եւայլն :

ՎԵՐՋԵՐՍ Հայաստանի մէջ լոյս տեսած են հետեւեալ գիրքերը․ Աթաբեկ Խնկոյեանի «Գայլն ու կատուն», Էրնեստ Հեմինկուէյի «Ծերունին ու Ծովը» վիպակը (թարգմ. Վ. Միքայէլեանի), «Եղիշէ Չարենցի ստեղծագործութիւնը » (յօդուածներու ժողովածու), Գեղամ Սարեանի «Բալլադներ», Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Նուագները», Ռ. Ղարիբեանի « Ջուր Ջրոյ », Սուրէն Մուրադեանի «Փառաբանծ Երգը» :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Ըստ Համայնագիտարանին, 1934էն վերջ Ստալին շատ մեծ համարում ունենալ սկսաւ ինքն իր մասին, եւ սկսաւ սըխալներ գործել թէ' համայնավար վարդապետութեան վերաբերմամբ եւ թէ' իր անձնական վարուելակերպին մէջ :

« Սկսաւ հաւատալ թէ ինք անսխալական է եւ առանձինն գործեց՝ առանց նըկատի առնելու Կեդրոնական Կոմիտէին խորհուրդներն ու կարծիքը» :

Վերջին տարիներու իր մեծագոյն սըխալները, միշտ ըստ Համայնագիտարանին, եղան հետեւեալները․ շատ մեծ հաւատք ընծայեց 1939ին Հիթլերի հետ կնքուած համաձայնութեան․ եւ, պատերազմէն վերջ, կապերը խզեց Թիթոյի հետ :

Համայնագիտարանը կը խօսի նաեւ այն հարցին մասին, թէ համայնավար վարչաձեւի մէջ մէկ հոգիի տիրապետութիւնն ու անհատի պաշտամունքը անխուսափելի բանե՞ր են : Պատասխանը ժխտական է . եւ որպէս փաստ մէջտեղ կը բերէ Ստալինի մահէն վերջ անհատի պաշտամունքին դէմ ծայր տուած պայքարը : Համայնագիտարանին եզրակացութիւնն այն է, որ անհատի պաշտամունքն ու Համայնավարութիւնը իրարու բոլորովին հակառակ բաներ են :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԸ.

ԲԱՐԿԱՑԱԾ ՄԱՐՕՆ

Բայց նա մեղաւոր չէր․ նախանձը տիրում է բոլոր կենդանիների սրտին, որոնց մէջ զգացմունք կայ :

Հեռուից այժմ աւելի պարզ լսելի եղաւ «ճգնաւորի» երգի ձայնը :

Այս կողմով գնանք, ասաց Մարօն ,— նրան կը գտնենք այն լեռների մէջ :

ԼԹ.

ԾԱԾԿԱՄԻՏ ԱՍԼԱՆԸ ԲԱՑԻՌՈՒՄ Է

Մենք գտանք «ճգնաւորին» վանքից բաւականին հեռու, լեռների մէջ, որ մօտ էին ծովեզրին : Նա նստած էր մի քարանձաւի մէջ, որի մուտքը նայում էր դէպի Լիմ անապատը : Լուսաւորուած լուսնի արծաթափայլ շողքերով, այդ փոքրիկ կղզին երեւում էր ծովակի մէջ մի մռայլ բծի նման : Քարանձաւը, որի մէջ գտանք «ճգնաւորին» մի հին միայնակեացի բնակարան էր, որի յատակի վրայ դեռ մնացած փոսիկների մասին տակաւին կային կենդանի աւանդութիւններ, թէ նրանք առաջ էին եկել, իր անձը Աստուծուն նըւիրած մարդու ստէպ ծնրադրութիւնից : Այնտեղ ճրագ չկար, բայց մի անկիւնում վառւում էին մի քանի կտոր փայտեր, ոչ թէ տաքացնելու համար, այլ լոյսի համար :

Մի կողմում խորին քնի մէջ պառկած էր պառաւ կախարդը : «Ճգնաւորն» արթուն էր․ նա իր փառահեղ մօրուքով նստած, մտածում էր : Նրա ծնկերի վրայ գլուխը դրած, ննջել էր փոքրիկ Հիւրբին :— Հրաշալի մի տեսարան էր այդ :

Երբ մենք ներս մտանք, «ճգնաւորը » խիստ զգուշութեամբ փոքրիկ վհուկի գըլուխը դրեց իր վերարկուի վերայ, որ նըրա անուշ քունը չխանգարէ, եւ վեր կացաւ : Նա գրկեց առաջ ինձ եւ համբուրեց, յետոյ գրկեց եւ Մարոյին : Մարօն չընդդիմացաւ նրան, որովհետեւ ոչ մի աղջիկ չէր կարող մերժել այն անմեղ շրթունքը, որ այնպէս եղբայրաբար մերձեցան սիրելի օրիորդի շրթունքին :

Այնուհետեւ «ճգնաւորը» ոտքից մինչեւ գլուխ զննելով ծպտեալ եւ զինուորուած Մարոյին, ասաց .

— Ահա այդպէս լաւ է․ այդ սիրում եմ ես :

Մենք նստեցինք :

— Այժմ ես կը խլեմ իմ դիմակը, ասաց նա, — բարեկամներիս մօտ պէտք չէ ինձ թագնուած մնալ :

Նա առեց իր կեղծամը, մօրուքը , եւ մեր առջեւ ներկայացաւ Ասլանը իր բնական կերպարանքով :

Ես մի քանի խօսքերով յայտնեցի մեր գալու նպատակը․ այնուհետեւ պատմեցի այն բոլորը, ինչ որ լսել էի Սոնայից «Կաթնաղբիւրի» ձորում, այլ եւ հաղորդեցի նրան՝ ինչ որ ասել էին ինձ քեռի Պետրոսը եւ տէրտէրն իրանց վրանում : Այնուհետեւ աւելացրի, թէ որպիսի դաւադրութիւն է պատրաստւում ծերունի ռսորդի եւ նրա բարեկամների դէմ : Իսկ Մարօն իր կողմից յայտնեց իր արած լարդադրութիւնները, թէ Մըհէի ձեռքով նա արդէն բոլորը իմացում տուած է իր հօրը :

— Շնորհակալ եմ ձեր հոգածութեան մասին, ասաց նա տխուր կերպով :— Բայց այդ բոլորը ես արդէն գիտէի : Իմ աբեղայական կերպարանքը առիթ տուեց ինձ մտնել դաւադիրների ժողովների մէջ որպէս խորհրդակից : Բայց նրանց ճիգը անզօր է ․․․ :

Որպէս երեւում էր, Ասլանը շատ տխուր էր, եւ մեր այցելութիւնն այնքան հաճելի չէր նրան : Գուցէ նա չէր ցանկանում, որ իր կերպարանափոխութիւնը մերկացուէր մեր մօտ․ գուցէ նա մեզ այնքան անփորձ էր համարում, որ չէր կարող հաւատալ մեզ իր գաղտնիքները, որ նա պէտք է ծառայեցնէր մեզ բոլորովին անյայտ նպատակների :

Առժամանակ մտածելուց յետոյ, նա խօսեց .

— Ես չեմ զարմանում գործերի այսպէս լինելու մասին, այլ ցաւում եմ, որովհետեւ ամէն ժամանակ, երբ Հայի համար որ եւ իցէ դաւաճանութիւն է պատրաստւում , նրա մէջ խառն է լինում դարձեալ նոյն իսկ մատնիչ ձեռքը : Դա մի պատմական եղեռնագործութիւն է, որ սկսեալ ամենահին դարերից, խիստ կրկնուել է մեր ազգի կեանքում : Դա Հայի վատ յատկութիւններից մէկն է ․․․ :

Ես առաջին անգամ տեսնում էի Ասլանին երկար խօսելիս․ Նա առհասարակ լուռ եւ ծածկամիտ երիտասարդ էր : Բայց նրա խօսելու ձեւը շատ տարբեր էր Կարոյից : Կարօն ժողովրդի որդի էր․ նրա խօսքերն անտաշ էին եւ պարզ, բայց նըրանց մէջ ուժ եւ զօրութիւն կար, նրանք ազդում էին աւելի մարդու սրտի վրայ : Ասլանը ժողովրդի կրթուած որդին էր, նրա խօսքերը կոկուած էին եւ գեղեցիկ , ազդում էին աւելի մարդու մտքի վրայ :

Նա շարունակեց .

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

գանազան շրջաններու մէջ պատահած բախումներու ընթացքին ։ Պաշտօնական աղբիւրները կը հաղորդեն, թէ Փետրր–ուար մէկէն ի վեր 1500 անապատայիններ (ֆելլակա) սպաննուած են եւ 262 ուրիշներ գերի ինկած ։ Գրաւուած են 46 գընդացիրներ, 23 ծանր զէնքեր, տասը պատերազմական զէնքեր, 195 ինքնագործ ատրճանակներ, երեք հարիւր ռումբ, 200 ձեռնառումբ, 150·000 փամփուշտ ։

Միւս կողմէ, Արտաքին Նախարար Փինօ յայտնեց թէ ալժերիացի ապստամբներ Եգիպտոսի մէջ պիտի պատրաստուէին իրբեւ օդաչու ։ Այս ուղղութեամբ աւելի լայն ծանօթութիւններ ունի Ալժերիոյ Նախարար Լաքոստ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ Հերթական Խորհուրդը զեկոյցով մը յայտնեց, թէ Արեւմտեան իշխանութիւնները «Մեծ»երու համագումար մը պատրաստելու աշխատանքը յանձնած են Ատլանտեան Ուխտին ։

ՊՈՒՊԱՅԻ մէջ ըմբոստները յարձակում գործեցին Ազգ․ Դրամատան վրայ ։ Պաշտօնեաները բանտարկելով, հաւաքեցին բոլոր չէքերը եւ այրեցին ։ Ոստիկանութիւնը չկրցաւ գտնել ապստամբներուն հետքը․ անոնք իրենց հետ դրամ չէին տարած ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մէջ օտար կառավարներու համար 1958 Ապրիլէն սկսեալ միջազգային արտօնագիրը պարտադիր պիտի ըլլայ ։

ՄԻՍԻՍԻՓԻԻ մէջ (Ամերիկա) ողողումները պատճառ դարձան ութ հոգիի մահուան․ յիսուն վիրաւոր կայ ։ Թէքսասի եւ Օքլահոմայի մէջ ալ կատաղի փոթորիկը աւերներ գործեց ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ճամբորդատար օդանաւ մը ջախջախուեցաւ Մանչեսթրի մօտերը․ 30 հոգի սպաննուեցաւ ։ 20 վիրաւորներ կան, որոնց վեց հատը՝ շատ ծանր ։

ԶՕՐԱՎԱՐ ԿԱՄԼԷՆԻ առողջական վիճակը սկսած է ծանրանալ ։ 86 տարեկան է եւ ամիսէ մը ի վեր կը խնամուի Վալ–տը– Կրասի մէջ ։

ՍԸՐ ՉԸՐՉԻԼԻ առողջական վիճակը բարելաւուած է․ կը թուի թէ Անգլիոյ նախկին վարչապետը վտանգը անցուցած է ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ գործադուլները վերսկսան ։ Կառավարութիւնը խիստ միջոցներու պիտի դիմէ ։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժերը կը շարունակեն ռմբակոծել ապստամբներու կեդրոնները ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղած են, կը յայտարարեն Վիէննայի մէջ ։ Բազմահազար նախկին կալուածատէրեր, զինուորականներ եւ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ արգելափակուած են ։

ԹԵՀՐԱՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ թէ երկրին մէջ օտարներու օժանդակութեամբ նոր դաւադրութիւն մը երեւան ելած է․ դաւադիրները ձերբակալուած են ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախաւր․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբ․ Յովհ․ Թէրզեանի մահուան առթիւ իր այրիին եղբօր Հրանդի, քրոջ՝ այրի տիկին Աննա․ Տէր Մարտիրոսեանի եւ զաւակներուն, Սիմոն, Հայկուհի, Հայկ, նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն ։

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պիւէթրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկական դպրոցին ։

Շաբաթ, 1 Մարտ, երեկոյեան ժամը 20·30էն մինչեւ կէս գիշեր, Ժանթիյի Նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ, 17 Րիւ Րէյմոն Լըֆէպիւր ։

Կը հրաւիրուի՝ հասարակութիւնը վայելելու այս բացառիկ խնճոյքը, վերապրելով մեր հայրենի գիւղերու աւանդութիւնները ։

Երգ, պար եւ անակնկալներ աշակերտութեան կողմէ ։

Տաք եւ հաճելի մթնոլորտ ։

Մուտքը 200 Փրանք ։

Հաղորդակց․ Միջոց․— Փորթ Ժանթիյի, օթօպիւս 125, իջնել Սինեմա Կալիաի առջեւ ։

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան 37րդ տարեդարձը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ «Անի» կոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը երեքին ։ «Համօ – Օհանջանեան» սրահին մէջ, խնջոյքով մը ։ սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Նոր Սերունդին եւ զանազան միութիւններու ։

Կը խօսի ընկ․ Ս․ ՍԻՍԼԵԱՆ ։

Խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գասգասեան, Տէյիրմէնճեան եւ Վանոյեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պոմոնի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին Տիկին Փեբրոն Գասգասեանի համար՝ մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

ԶԱՏԻԿ

Հ․Մ․Ը․Մ․

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսիի Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբին կողմէ ։

Հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական Պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

եւ Փարիզի Հայոց Եկեղեցիի Կրօն․ Ընկերակցութեան վարչութեան ։

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Իսիի քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթին մէջ ։

Կը ներկայացուին՝

«ՏԱՍՆԸԵՕԹԸ ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ»

Դրամ 3 արար

Un Mari sur mesure

Comédie en un acte en langue française

Սիրայօժար ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ ։

Յանձնախումբը պիտի տայ իր գործունէութեան չորրորդ տեղեկատուութիւնը ։

Տոմսերու գիները են՝ 300 եւ 200 փր․ ։

Ստանալու համար դիմել՝ Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբի անդամներուն, ինչպէս նաեւ Իսի լէ Մուլինոյի հայ սրճարանատէրերուն, ներկայացման օրը՝ Սալ տէ Ֆէթի կիշէն, ժամը 14էն սկսեալ ։

Հաղորդակց․ միջոցներ․— Մէթրօ՝ Մէրի տ'Իսի, Օթօպիւս՝ 123 եւ 190 ։

Ս․ ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ալֆորվիլի Ս․ Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ բարեպաշտ հաւատացեալներուն թէ մեծ Պահքի կիրակի առաւօտները, Ս․ պատարագէն անմիջապէս ետք կ'երգուին Արեւագալի երգերը տեղւոյն Դպրաց Դասին եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ եւ այս առթիւ կը քարոզէ հոգեւոր հովիւը Տ․ Պարգեւ քհնյ․ Մէրճանեան ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ․ Համազասպ Գէորգեան կը փնտռէ իր զարմիկը՝ Յարութիւն Մինօչեան որ 1945 ին Մարսէյլ էր եւ կ'աշխատէր փոխադրութեան ընկերութեան մը մէջ, հասցէն էր 75 Փլաս տը լա Ժօլիէթ ։ Մօտաւորապէս վաթսուն տարեկան ։ Տեղեկացնել՝ Հ․ Գէորգեանի՝

SCHWEIDLGASSE 15-4, VIENNE - AUTRICHE

Կամ Ժորժ Քինէն, 5 րիւ տը Փարի, Թօրսի (Սէն եւ Մարն) ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին Կիրակի, 9 Մարտ, ժամը 15էն 24 Ե․ թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ ։ Ինամուած գեղարուեստական բաժին ։

Երգ, պար, արտասանութիւն, զաւեշտ ։

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊՈՒԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JACQUES MORINOTի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

երգիչը՝ ԱԼՎԱՐԷԶ

27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 9, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

CENTRE MARCELIN BERTHELOT

28 bis, Rue St, Dominique, Métro Invalides

Կազմակերպուած Փարիզի Շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն եւ գայլիկներուն կողմէ

Ներկայացումներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով ։ Սկաուտական տեսարաններ, խաղեր եւ զաւեշտներ ։ Արտասանութիւններ ։ Պիտի ցուցադրուին, Անգլիոյ յիսնամեակի Ճէմպօրիէն տեսարաններ, մոգական լապտերով ։

Մուտք 500 եւ 300 փրանք ։

Պիւֆէ, ցուցադրութիւն ։

Ֆասօնիէներ որոնք հիւսելու մեքենայ ունենան տունը՝ ԺՕԺ 5 եւ 10 ։ Դիմել՝

GIL, 25, Rue Dufour, Paris

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը վեցին, Գեր․ Յովհաննէս Վ․ Փարթամեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սէն Պրինոյի մատրան մէջ ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ․— Կապ․ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, դպրոցի սրահը ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ ։ Զեկուցում պատգամաւորուհիի, եւ ընթացիկ խնդիրներ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Համախաւրբերդ․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան ընդհ․ անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Պար տիւ Կլոպ ։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Օրակարգ․— Պարահանդէսի կարգադրութիւն ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բացառիկ պաշտամունք տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի (Մարտ 2) ժամը 10·45ին, Փարիզի Հայ Աւետարանական մատուռին մէջ, 8պիս, Րիւ տէ Թեռն ։ Պիտի խօսի՝ Վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ ։ Նիւթ՝ «Ի՞նչ ըրինք մեր նախնեաց աւանդը» ։

Կը մեներգէ Տիկին Ժիւլիէթ Սրապեան, ջութակի ընկերակցութեամբ ։

Սիրով կը հրաւիրուին հայ հասարակութիւնը ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 2 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8133 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3934

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱԳԷՏՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ

Ցուսաբերի համաձայն, «ձուլման վըտանգը, գէթ Սփիւռքի մէջ, գրեթէ կը դադրի վտանգ ըլլալէ, եթէ միայն հայագէտներ պատրաստենք, կանգուն պահենք հայ լեզուն, զօրացնենք ու զարգացնենք հայ մշակոյթը» (Յառաջ, 27 Փետրուար):

«Հայագէտներ պատրաստել»ը դիւրին գործ չէ, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ:

«Հայագէտ» բառը շատ լայն իմաստ ունի եւ շատ քիչ մտաւորականներ միայն արժանի են այդ յորջորջումին:

«Հայագէտ ըլլալ» չի նշանակեր միայն հայերէն աշխարհաբար լեզուին քերականութիւնը սորվիլ եւ մեր մեծասքանչը անսխալ գրել:

Իսկական հայագէտը գրաբարը լայնօրէն ուսումնասիրելէ զատ, պէտք է հըմուտ ըլլայ նաեւ մեր դասական գրականութեան բոլոր ճիւղերուն: Գիտնայ ոչ միայն Հայոց մատենագրութիւնը, այլ ազգային ու քաղաքական պատմութիւնը:

Հայագէտը նաեւ պէտք է ուսումնասիրէ յոյն եւ լատին դասական գրականութիւնը՝ տեսնելու համար անոնց ազդեցութիւնը հայկականին վրայ: Պէտք է ծանօթ ըլլայ նաեւ հնդեւրոպական գըլխաւոր լեզուներուն, որպէսզի կարենայ տեսնել անոնց աղերսը հայերէնի հետ եւ գտնել օտարներէ փոխառեալ բառերու արմատները:

Հրաչեայ Աճառեանի, Ստեփան Մալխասեանցի, Յակոբ Մանանդեանի, Նիկողայոս Ադոնցի պէս իսկական հայագէտներ շատ չենք ունեցած: Եւ Սփիւռքի մեր ներկայ պայմաններուն մէջ յոյս ալ չկայ, որ այսուհետեւ պիտի ունենանք:

Հայ ուսանողները դժբախտաբար չեն ուզեր հետեւիլ հայագիտութեան, ապագայ չտեսնելով այդ ապերախտ ասպարէզին մէջ:

Այլապէս Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ շատ մեծ հնարաւորութիւններ կան իսկական հայագէտներ պատրաստելու, բառին գիտական առումով:

Ժամանակին երբ արեւելքի մէջ կ'ապրէինք, անհուն զոհողութիւններ սովորուած էինք ընել՝ մեր զաւակները եւրոպական համալսարաններ ղրկելու համար: Շատ քիչ բախտաւորներ միայն կը վայելէին այդ երջանկութիւնը:

Հայութիւնը այժմ տուն-տեղ եղած է արեւմուտքի ոստաններուն մէջ, ուր ամէն հնարաւորութիւն կայ կատարեալ հայագէտներ պատրաստելու համար:

Սակայն ո՞ր հերոսն է, որ կը յանդգնի այդ ճիւղն ընտրելու իբրեւ ասպարէզ:

Ահա՛ հոս, Փարիզի մէջ, մեր աչքին առջեւն է Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու Ազգային Վարժարանը, ուր հայերէն լեզուն — գրաբար եւ աշխարհաբար — եւ հայկական մատենագրութիւնը հեղինակաւոր մասնագէտներու կողմէ կ'աւանդուին մեծն Նափոլէոնի օրերէն ի վեր:

Քանի՞ հայ ուսանողներ կը յաճախեն հոն՝ քիչ մը հայերէն սորվելու համար: Ծիծաղելի է թիւը: Ձեռքի մատները բաւական են՝ համրելու համար երեք դասարաններու աշակերտները, մէկ մասը օտար:

Իրենց ծնողքին հաճելի ըլլալու կամ մայրենի լեզուն սորվելու հաճոյքը վայելելու համար չէ յաճախ, որ յիշեալ դպրոցը կ'երթան այդ սակաւաթիւ տղաքըն ու աղջիկները, այլ պսակաւորի քըննութեանց պատճառաւ: Հայերէնը ընդունուած է իբրեւ երրորդ լեզու եւ անոր շնորհիւ ստացուած նիշը կրնայ նպաստաւորել նուազագոյն միջինը:

Գոնէ այս հեռանկարէն հրապուրուած՝ աւելի մեծ թիւով աշակերտներ յաճախէին հոն: Թերեւս մեր լեզուի, մատենագրութեան ու պատմութեան գեղեցկութիւններէն յափշտակուած՝ անոնցմէ ոմանք փափաքէին աւելի խորացնել իրենց հմտութիւնը, հետեւելով յարակից աւելի բազմակողմանի դասընթացքներու:

Եթէ միջակ դասակարգի զաւակները «ապագայ» չեն տեսներ այդ ասպարէզին մէջ եւ կը խուսափին, բարեկեցիկները կրնան ընդգրկել զայն ազգասիրաբար: Կամ նպաստընկալ ուսանողներ նախապէս յանձնառութիւն կը ստանձնեն հայագիտական ճիւղին հետեւելու, ապագային պաշտօնի կոչուելու երաշխաւորութեամբ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

12 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՆ

ՄԸՐՖԻ – ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՆՈՐ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թունուզէն կը հաղորդեն թէ Մըրֆի նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պուրկիպայի հետ: Ամերիկեան պատուիրակին կ'ընկերանային Միացեալ Նահանգներու դեսպանը եւ երկու այլ դիւանագէտներ: Րապըրթ Մըրֆի ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրաւ:

Թունուզի ձայնասփիւռին համաձայն օրակարգի գլխաւոր նիւթերը Ալժերիոյ հարցը եւ ֆրանսական ուժերու հեռացումը եղած են: Թունուզի Նախագահը Մըրֆիի ուշադրութեան յանձնած է դարձեալ ֆրանքօ-թունուզեան սահմանին վրայ արգիլեալ գօտի մը ստեղծելու պարագան: Առջի օր ճառ մը խօսեցաւ, որուն մէջ գործածեց «մարդկութեան դէմ ոճիր» բացատրութիւնը: Այլեւս կասկածէ դուրս է, որ Պուրկիպա կ'ուզէ միջազգային հանրային կարծիքը զբաղեցնել Ալժերիոյ հարցով: Տեղական մամուլը հարց կուտայ, թէ այս ձեւով անգլեւսաքսոն միջնորդները արդեօք պիտի չստիպուի՞ն խնդիրը դնել միջազգային սեղանի վրայ:

Միւս կողմէ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ ոչ մէկ զիջում պիտի ընեն եւ պիտի խորտակեն որեւէ շարժում, նոյնիսկ՝ միջազգային, երբ ան կոչուած է շղթայի մէջ առնել զիրենք:

Անստոյգ այս կացութեան մէջ Թունուզի կառավարութեան որոշումով Պիզերթէն արտաքսուած 12 Ֆրանսացիներու պարագան մեծ յուզում ստեղծեց Թունուզի Ֆրանսական գաղութին եւ Փարիզի մէջ:

Ոստիկանութիւնը առջի օր, առաւօտեան ժամը 5 – 6ին հաւաքած է զանոնք եւ առաջնորդած օդակայան. թոյլ չէ տրուած որ պատրաստուին կամ պայուսակ մը առնեն իրենց հետ: Օդանաւը յատկապէս ստացած էր, մեկնումի սովորական իր ժամանակին վրայ մէկ ժամուան յապաղում մը ունենալով: Անակնկալ այս արտաքսումէն ետք, 12 Ֆրանսացիները Մարսէյլ հասնելով հեռագիրներ ղրկեցին Վարչապետ Կայեարի եւ Արտաքին Նախարար Փինոյի, խնդրելով որ իրենց ընտանիքները պաշտպանութեան տակ առնուին: Հեռագիրները կը բողոքեն նաեւ կառավարութեան՝ որ անկարող է իր քաղաքացիները պաշտպանել՝ Թունուզի մէջ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ՝ Ֆրանսացիք «Պ – 27» օդանաւ մը նշմարելով ստիպած էին որ իջնէ Պոն: Կարեւոր քանակութեամբ ռազ-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՔԻ ՀԱԿԱՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Իրաքի Վարչապետ Միրժան ձայնասփիւռէն պատասխանելով Նասրի կողմէ Արաբական Միութեան Դաշնագրի վրայ գործած յարձակումներուն, ըսաւ թէ չէ ճշդուած անոնց բնոյթը: Վարչապետը յիշեց Նասրի եւ այն ատենուան Սուրիոյ Վարչապետ Ասալիի շնորհաւորական նամակները՝ Ֆէյսալ Թագաւորին, Իրաքի եւ Յորդանանի միացեալ Թագաւորութեան յայտարարութեան առթիւ:

Իր նամակին մէջ, ըսաւ վարչապետը, Նախագահ Նասր կը ճշդէր թէ Արաբներու հասարակաց թշնամին Իսրայէլն է.— Մեր պարտականութիւնն է, եզրակացուց Միրժան, խտացնել մեր շարքերը, նկատելով որ Նասրի ճառը նպաստաւոր անդրադարձումներ չունեցաւ:

Հակառակ անոր որ Իրաք ուղղակի դիրք բռնած է Նասրի դէմ, Գահիրէի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ, թէ Իրաքի մէջ ցոյցեր եղած են՝ ի նպաստ Նասրի: Ցուցարարները պահանջած են որ Ֆէյսալ Թագաւորը յարի Արաբական Հանրապետութեան: Պաղտատի մէջ ոստիկանութիւնը միջամտելով ցուցարարներէն 50 հոգի վիրաւորած է:

Հազարաւոր Իրաքցիներ անգլիական դեսպանատան առջեւ հաւաքուելով աղաղակած են. «Կեցցէ՛ Նասր»:

Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութեան համաձայն՝ ոստիկանութիւնը ուղղակի կրակ բացած է ցուցարարներուն վրայ:

Ոստիկանական ուժերը անբաւարար ըլլալով՝ օգնութեան հասած է նաեւ բանակը: Զինուորականներն ու ոստիկանութիւնը հսկողութեան տակ առած են ամբողջ երկիրը:

Պաղտատ այս միջադէպերուն մասին պաշտօնական ոչ մէկ տեղեկութիւն տըւած է ցարդ: Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ Գահիրէի ձայնասփիւռը դէպքերը ներկայացուցած է չափազանցեալ եղանակով:

Պէյրութէն հասած լուրերուն համաձայն Ամմանի մէջ ալ դաւադրութիւն մը երեւան ելած է, ուղղուած՝ Հիւսէյն Թագաւորի եւ յորդանանեան կառավարութեան դէմ:

Դաւադիրներուն մաս կը կազմէին Պաղեստինցիներ եւ մօտ 15 բարձրաստիճան զինուորականներ, որոնք կը պատրաստուէին Փետրուար մէկին զինեալ ապստամբութեան ձեռնարկել՝ Նապլիս շըրջանի տեղական իշխանութեանց դէմ:

Դաւադրութիւնը ճիշդ ատենին դիմակազերծ ըլլալով ձախողութեան մատնուած է. իշխանութեան դէմ գործող բոլոր տարրերը ձերբակալուած են:

Միւս կողմէ, Եմէնի գահաժառանգ իշխանը Գահիրէ երթալով պաշտօնապէս յայտարարեց թէ իր երկիրը կ'ընդունի մաս կազմել Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան: Ահմէտ Թագաւոր իր նախարարներուն հետ ունեցած տասը օրուան խորհրդակցութենէ մը ետք լիազօրած է իշխան Պատրը, որ դաշնագիրը ստորագրէ: Այս համաձայնագիրով Եմէնի արտաքին քաղաքականութիւնը, տնտեսութիւնն ու Պաշտպանողական նախարարութիւնը պիտի կապուի Արաբական Հանրապետութեան:

Ինչպէս ծանօթ է, Նասրի արաբական միասնականութեան կոչին առաջին անգամ պատասխանեց Եմէն: Փետրուար հինգին իշխան Պատր գացած էր Գահիրէ եւ իր պատուիրակութեան մէկ մասը այնտեղ ձգելէ վերջ վերադարձած Հօրը քով՝ վերջին ճշդումները ընելու համար: Այսօր պաշտօնապէս յարեցաւ Նասրի ղեկավարած Պետութեան:

× Պահրէյնի Սուլթանին հօրեղբայրն ու խորհրդականը՝ Ալ – Խալիֆա, յայտարարեց թէ Սուլթանը ներկայիս Արաբիա գացած է եւ Սէուտ Թագաւորին հետ կ'ուսումնասիրէ Պահրէյն – Քուէյթ – Արաբիա դաշնակցութիւն մը կազմելու հաւանականութիւն: Արաբական երրորդ պետութի՞ւն մը պիտի ծնի, հարց կուտան կարգ մը շրջանակներ:

Կը թուի թէ իրաքեւյորդանանեան Միացեալ Թագաւորութեան պատուիրակութիւնը ձախողած է իր առաքելութեան մէջ՝ Սէուտ Թագաւորի մօտ:

Սուրիա – Եգիպտոս Միացեալ Հանրապետութենէն եւ Յորդանան՝ Իրաք Միացեալ Թագաւորութենէն ետք, Պահրէյն Քուէյթի եւ Արաբիոյ մասնակցութեամբ նոր դաշնակցութիւն մը հիմնելու առաջարկը ըրաւ: Երրորդ Պետութեան ղեկավարը պիտի ըլլայ Սէուտ Թագաւորը, անշուշտ՝ եթէ ծրագիրը յաջողութիւն գտնէ:

Ա Ր Ա Զ

Մի աչքին՝ ծիծաղ,
Միւս աչքին՝ արցունք,
Մի շուրթին՝ կապանք,
Միւս շուրթին՝ հարցում,
Սարերի միջով,
Դարերի միջով
Ջարերի միջով
Կ'երթայ Արազը,
Ջառած մուրազը:

Մի ափին՝ ցերեկ,
Միւս ափին՝ գիշեր
Մի ափին՝ վարդեր,
Միւս ափին՝ փշեր,
Սարերի միջով,
Դարերի միջով,
Քարերի միջով,
Կ'երթայ Արազը,
Սրտում մուրազը ...

Նայում է տխուր
Նա Մասիս սարին,
Ու սիրտն է մխում,
Խփում է քարին,
Էն Մասիս սարին,
Էն դարիք ՝ խարին,
Ջիւնը կատարին,
Հողում իր գերի —
Օտարի ձեռին ...

Մի աչքին՝ յոյսը
Միւս աչքին՝ լոյսը
Սրտում՝ խոր վէրքը,
Շուրթերին՝ երգը
Սարերի միջով,
Դարերի միջով,
Ջարերի միջով,
Կ'երթայ Արազը,
Առնի մուրազը:

×

ԻՆՔՆՈՒԹԻՒՆ

Զարդ ես՝ շողա՛
Վարդ ես՝ վառուի՛ր,
Սէր ես՝ դողա՛,
Մի՛ սպառուիր:

Սիրտ ես՝ բոցի՛ր,
Մնա՜ յաւէ՛տ
Նետ ես՝ խոցի՛ր
Ու տուր ցաւե՛ր:

ՎԱՀՐԱՄ ԱԼԱԶԱՆ

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Ը.

Փոքրիկ մատեան մը, որ կը կոչուի Գործք Առաքելոց կամ Թուղթ առ Թէոփիլոս, կը վկայէ թէ սկզբնաբար, այսինքն Հոգեգալստեան դէպքէն ետք, քրիստոնէական վարդապետութեան առանցքը կը կազմէր «Հոգին», — «լցան ամենեքեան Հոգւով Սրբով» (Բ. 4), «Հոգին Սուրբ եկն ի վերայ ներքինւոյն» (Ը. 39), «հանգեաւ Հոգին Սուրբ ի վերայ ամենեցուն» (Ժ. 44):

Կը հետեւի թէ փնէօմաթիսմ մըն է առաջին քրիստոնէութիւնը:

Ինչո՞ւ, սակայն, քրիստոնեայ անունը. «Անուանել նախ յԱնտիոք աշակերտեալն քրիստոնեայս» (ԺԱ. 26):

Առաջին անգամ Ղուկասն է, որ, իր Գործք Առաքելոց մատենիկով, վկայութիւն կը բերէ թէ քրիստոնեայ կոչուած են Յիսուսի հետեւորդները (իրենց բառով՝ հաւատացեալները, աւելի ճիշդ՝ անոնք որ յարեցան «ի նոր օրէնս»), Անտիոքի մէջ:

Նպատակ չունիմ զբաղելու այն ուսումնասիրութիւններով, որոնք կը հաստատեն թէ անծանօթ ձեռքեր դրիչ խաղցուցած են Ղուկասի այդ գործին մէջ: Վկայութիւնը կ'առնեմ այն ձեւին մէջ, որ կ'աւանդուի մեզի, — ոչ միայն հետաքրքրական ու թափանցիկ, այլ եւ հոգեբանական միջավայրին հարազատ:

Նախ՝ հաւատացեալները չեն, որ այդ անունը տուած են իրենք իրենց, այլ եղերականները, — անոնք որ հակառակորդ չեն, բայց համախոհ ալ չեն, կը հետաքրքրուին ու կը մօտենան, բայց չեն հրաժարիր իրենց վերապահութենէն կամ թերահաւատութենէն: Ահա թէ ինչո՛ւ քիչ մը հեգնանք կը դնեն իրենց բառերուն մէջ՝ երբ կը խօսին ի մասին «հաւատացելոց ի նոր օրէնս», փաստ է որ նախ «քաղցուալից» կոչեցին զանոնք Երուսաղէմի մէջ:

Անտիոքի մէջ, առաւելապէս հելլենախօս քաղաք, ուր մորթափոխութեան մը ենթարկուած էր Հրէութիւնը, երբայախօս Պետրոս եւ ընկերները չէին կրնար ըլլալ անոնք որ «քրիստոնեայ» մակդիրը տուին իրենք իրենց՝ հաւատացեալներուն:

Բառը յունարէն է, թէեւ թեթեւ խաթարում մը կրած:

Երկրորդ, առաջին առթիւ կը կարծուի թէ Քրիստոս անունով վարդապետի մը աշակերտներն են, որ կը կազմեն հետեւորդներու խայտաճամուկ այդ բազմութիւնը՝ առնելով քրիստոնեայ որակական անունը, ինչպէս Արիոսի հետեւորդները՝ արիոսական անունը: Արդ, Քրիստոս անձնանուն չէ, նոյնիսկ այն ձեւով որ Սաւուղ, զարմով Եբրայեցի՝ ինչպէս կը պարծի, դարձած է Պօղոս: Պահ մը ընդունինք անձնանուն, Քրեստո՞սն է ճիշդը որ կուտայ ֆրէթիէն բառը, թէ Քրիստոսը, որ կուտայ, քրիստոնեայ(*) բառը՝ իբր թէ հայցական հոլովէն առնուած:

Աւելի կարեւորը, — իմաստաբանական արժէքով՝ քրիստոս կը նշանակէ օծեալ (յունարէն), բառ մը որ թարգմանութիւնն է եբրայերէն մեսիայ բառին: Բայց օծեալ չի նշանակեր օծեալ, այլ թագաւոր, անշուշտ հեթանոսական իմաստով:

Եւ վերջապէս Պօղոս, որ շատ կը սիրէ այս բառը կամ անունը, ոչ միայն չի հետաքրքրուիր օծումով, այլ եւ նոյնիսկ մկրտութեամբ, թլփատութեամբ եւ «հին օրէնքին» այլ նուիրական ծէսերով: Պօղոս պատեհապաշտ էր, — մկրտութիւն ալ կատարեց (Ա. Կոր. Ա. 14), թլփատութիւն ալ (Գործք, ԺԶ. 3), նոյնիսկ պահ մը ուրանալով թէ կը պայքարէր «հին օրէնքին», դէմ՝ ընդունեցաւ նազովրականութիւնը, (ըստ Մովսիսական աւանդութեանց՝ լուացուիլ, մաքրուիլ, մէկ խօսքով «սրբուիլ», գլուխը ամբողջովին ածիլել), ու մտաւ տաճար, բայց Հրեաները չհաւատացին իր անկեղծութեան, դուրս հանեցին զինք տաճարէն՝ փառաւոր ծեծ մը կերցնելու համար գաւիթին մէջ (ԻԱ. 31): Այսուհանդերձ Պօղոս արժէք չէր տար մկրտութեան (Ա. Կոր. Ա. 17), թլփատութեան, օծման(**), ոչ ալ Մովսիսական այլ ծէսերու: Պօղոսի քրիստոնէական հանգանակը կը պարփակուի մէկ բառի մէջ, — հաւատք: Կը հաւատաս՝ մկրտուած ես, կը հաւատաս՝ թլփատուած ես, կը հաւատաս՝ օծուած ես, կը հաւատաս՝ քրիստոնեայ ես: Կը հաւատաս՝ Սուրբ Հոգին կ'իջնէ վրադ: Սուրբ Հոգին է, սակայն, որ կը նուիրագործէ հաւատացեալը, — «Հոգի արբաք» (Ա. Կոր. ԺԲ. 13) բաւական է: Ուրեմն Պօղոսեան փրկագործութեամբ (սոթէրոլոժի), Սուրբ Հոգին է որ կը պարգեւէ քրիստոնէացումը: Այս բացատրութիւններէն ետքը՝ կը հարցնեմ ձեզի թէ ո՛ւր է օծման իմաստաբանական թելադրանքը քրիստոնեայ բառին ստուգաբանութեան մէջ:

Հեգնանքով տրուած որակում մը (քրիստոնեայ), նախ քրիստոնեայ մատենագիրներուն մօտ, յետոյ բառարաններուն ու համայնագիտարաններուն մէջ, սովորութիւն դարձաւ խնամութեան տանիլ յունարէն խրիսթոս (օծեալ) բառին հետ: Այս մասին անոնք կը յիշատակեն վկայութիւն մը եւս թէ եղերականները «ծեփած» (պատանալը) կը կոչէին առաջին քրիստոնեաները, անոր համար որ կ'օծուէին իւղով, դառնալու համար քրիստոնեայ, ինչպէս ուրիշներ՝ մկրտութեամբ կամ ձեռնադրութեամբ:

Կը համարձակիմ ըսել թէ ճիշդ չեն այս բացատրութիւնները:

Յունարէն խրիսթոս բառին արմատը, խրիօ, կը զարգանայ երկու ճիւղով.

1. — Օծել՝ լոգանքէ ետք, օծել՝ անուշահոտութեամբ, վերջապէս քսել նիւթ մը՝ թանձր կամ հեղուկ:

2. — Պատգամ արձակել, մարգարէութիւն ընել, խորհուրդ մը յայտնել:

Այս վերջին արմատական ճիւղը տուած է խրիսթէրիոն բառը, որ կը նշանակէ պատգամին վայրը, խրիսթէրիոս՝ ինչ որ կը վերաբերի մարգարէութեան (այս իմաստով գործածուած կը գտնենք Հերոդոտի գործին մէջ), խրիսմոս՝ պատասխան պատգամ:

Եւ հիմա բառը փոխադրենք Պօղոսի վարդապետութեան պատմութեան մէջ:

Հոն, ուր գործածուած է քրիստոնեայ բառը առաջին անգամ, շարունակութեան մէջ՝ կը պատմուի թէ Ագաբոս մարգարէութիւն մը կը կատարէ «Հոգւոյն զօրութեամբ»: Այլ տեղ մը (Ժ. 44), Սուրբ Հոգին կ'իջնէ եւ հաւատացեալները (քրիստոնեայ) կը սկսին «լեզուներ խօսիլ»:

Այլ տեղ մը (ԺԹ. 6), Պօղոս ձեռքը կը դնէ հաւատացեալներուն վրայ, որոնք կը սկսին «լեզուներ խօսիլ եւ մարգարէանալ» Հոգիին զօրութեամբ: Այսպէս է որ քրիստոնեայ կը դառնան:

Նման վկայութիւններ կրնամ բերել՝ որքան որ ուզէք:

Արդ, մէկ բան միայն կ'ապացուցանեն այս վկայութիւնները. — Գոյութիւն ունէր եբրայական տէլֆիսմ մը: Դեղփեան պատգամախօսութեան այս քոյր եղանակը Հին Կտակարանին մէջ եւս երեւան կու գայ մերթ ընդ մերթ: Պօղոս զարգացուց զայն իր քրիստոնէութեամբ: Եւ երբ եղերականները քրիստոնեայ կոչեցին առաջին հաւատացեալները, որոնք անկապակից բաներ կը խօսէին «Սուրբ Հոգիին զօրութեամբ», մարգարէանալով, «լեզուներ խօսելով», այլ խօսքով՝ յափշտակութեան մատնուած (ան տէլիր), ուզեցին ըսել պատգամախօս, «լեզուներ խօսող», մարգարէացող = քրիստոնեայ:

Յաջորդով կը վերջացնեմ ուսումնասիրութեանս այս առաջին գլուխը, նոր ծանօթութիւններով մկրտութեան մասին, տալով սկզբնական քրիստոնէութեան համադրական պատկերը: Երկրորդ գլուխով պիտի ներկայացնեմ իշխանութեանց պայքարը, կրօնական եւ աշխարհական (եկեղեցի եւ պետութիւն): Երրորդ գլուխով՝ Հայ եկեղեցիին յաւակնութիւնները եւ սայթաքումները (հին ու նոր վէճերը): Չորրորդ գլուխով՝ ծրագիր նոր հորիզոններ բանալու, քանդելով չինական պարիսպները:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Գ. Նարեկացի, Միւռոնին նուիրած իր աղօթքին մէջ (ԺԲ. եւ ԺԸ.), կը գործածէ «քրիստոնեան» բացատրութիւնը: Առաջինը Թորգոմ կը թարգմանէ «քրիստոնեայ», իսկ Գարեգին կը պահէ «քրիստոնեան», երկրորդը Թորգոմ եւ Գարեգին կը թարգմանեն «քրիստոնեայ»:

(**) Ըստ Գ. Նարեկացիի՝ առանց օծման «ոչ է գրիլ քրիստոնեան, եւ ոչ Նազովրեցի անուանիլ»)Միւռոն, ԺԸ.):

ՈՉ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՉ ԱԼ ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄ

Կ. Սասունիի «Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի» հատորին մասին «Յառաջ»ի 1 Սեպտեմբեր 1957ի թիւին մէջ ընդարձակ յօդուած մը լոյս ընծայած էի, որուն մէջ մասնաւորաբար երկու կարեւոր խնդիրներ մատնանշած էի:

Քիչ մը ուշ, Կ. Սասունի կ'անդրադառնար գրութեանս (25 Փետր. 1958), առաջին իսկ պարբերութեան մէջ յայտնելով, թէ «Տարօնի պատմագրքի էութեան (հետ) թէեւ կապ չունին այդ հարցումները, սակայն լուսաբանութեան կը կարօտին»:

Մեր համոզումն այն էր եւ է այսօր ալ, թէ տրուած երկու հարցումներն ալ խորապէս կապ ունէին Տարօնի մշակոյթի պատմութեան հետ ընդհանրապէս եւ որոնց պէտք էր պատասխանէր որեւէ հեղինակ, որ իրեն յանձնուած լուրջ գործին պատասխանատուութեան գիտակցումն ունի, եւ պատասխանէր՝ առանց այլեւայլի:

Ընդհակառակն, Կ. Սասունի իր «քանի մը լուսաբանութիւններուն մէջ այնպիսի խնդիրներ կը շօշափէ, որոնց քննութիւնը» մեր միտքէն անցած չէ երբեք:

Առաջին խնդիր. — Կ. Սասունի «Էջեր Տարօնցի գրողներէ» գլուխին մէջ հետեւեալ նախադասութիւնը մատնանշած էի. «Ուշագրաւ գրուածքներու ստուար հաւաքածոյ մը ունինք մեր տրամադրութեան տակ, սակայն պատմագրքին մէջ տեղ չունինք: Ընտրած ենք այն գրուածքները, որոնք Տարօնի պատմութեան երանդ մը, ինքնայատուկ նկարագիր մը կը չեշտեն»:

512 էջին վրայ ծանօթութիւն մը կը մատնանշէինք, որուն համաձայն «Տարօնի ժողովրդական բանահիւսութեան գլուխը կը փակուի, դուրս թողլով հարիւրէ աւելի հաւաքուած երգերը, առակները, եւայլն ստեղծագործութիւնները: «Պատմական նիւթերու կալուածը մեզի կը հարկադրէ, կը գրուէր, ընել այս սեղմումը»: Որուն համար ալ մեր դիտողութիւնը, «Անարդարանալի է այս պարագան, երբ «պատմական նիւթեր»ու կը զոհուին ժողովրդական բանահիւսութեան թանկագին ստեղծագործութիւնները»:

Այս դիտողութիւնը ըրած էինք, առանց նկատի առնելու թէ դուրս ձգուած նիւ–

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Այս տեսարանը բոլորովին զրգռեց բարկութիւնս, ուղղեցի ատրճանակս եւ կրակեցի, սակայն հարուածը վրիպեցաւ:

Հրդեհը կը շարունակէր իր աւերները, սակայն սեւամորթերուն թիւը կարծես հետզհետէ կը նուազէր: Որոշեցինք հեռանալ այդ վայրէն եւ մեկնիլ դէպի Քափ:

Հասնելով հոն, հաճելի անակնկալը ունեցայ գտնելու մօրեղբօրս ընտանիքը: Ինծի պատմեցին որ իրենց կեանքը կը պարտէին երիտասարդ սեւամորթի մը որ յանձն առած էր իրենց ընկերանալ մինչեւ հոդ՝ փախուստի միջոցին: Կը պակսէին միայն մօրեղբայրս եւ իր կրտսեր որդին: Կասկած չունէի թէ Փիէրօ զանոնք վար դրած էր իր վրէժխնդրութիւնը յագեցնելու համար:

Որովհետեւ ըմբոստական շարժումը հետզհետէ մեծ համեմատութիւններ կը ստանար, հապճեպով ամրացուցինք Քափ քաղաքի դիրքը: Շրջակայքի բոլոր Սեւամորթերը սկսած էին խլրտիլ առանց բացառութեան: Իշխանաց – Դուռի ըմբոստներուն կը հրամայէր Պիասու, ինչպէս նաեւ Լիմպէի, Տոնտոնի եւ Աքիւլի Սեւամորթերուն: Մարիպարոնի հարթավայրին ըմբոստներուն վրայ ինքզինքը սպարապետ հռչակած էր Ժան – Ֆրանսուան: Լիմոնատի շրջանին հրամանատարութիւնը ստանձնած էր Պուքման, որ իր շուրջ հաւաքած էր արիւնկզակ աւազակներ, եւ վերջապէս՝ Մոռն – Ռուժի շրջանի Սեւամորթերը իրենց պետ նշանակած էին Պու – Ժարկալ մականուանեալ սեւամորթ մը:

Այս վերջնոյն նկարագիրը, ըստ ստացուած տեղեկութեանց, բոլորովին հակառակն էր ըմբոստական շարժումը ղեկավարող միւս պետերու նկարագրին:

Մինչ Պուքման եւ Պիասու իրենց ձեռքը ինկող սպիտակ գերիներուն համար կը հնարէին մահուան նորանոր ու բոլորովին բարբարոս ձեւեր, Պու – Ժարկալ ընդհակառակն, այդպիսիներուն կը հայթայթէր փախուստի միջոցներ որպէսզի հեռանային կղզիէն:

Նաւահանգստին մէջ խարսխած բազմաթիւ սպանական նաւեր այս դժնդակ կացութենէն օգտուելու միտումով կը կողոպտէին այն բոլոր խեղճերը, որոնք իրենց վերջին լուման կուտային կեանքերնին ազատելու համար: Պու – Ժարկալ այս հակամարդկային արարքը պատժելու համար բազմաթիւ նաւեր ծովուն յատակը ուղարկեց:

Երկու հարուստ հողատէրեր՝ ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ուրիշ աչքի ինկող անձեր որոնք Պուքմանի հրամանով ձողի մը կապուած եւ հրապարակային քանակոծութեան էին դատապարտուած, Պու – Ժարկալի հրամանով ազատ կացուցեւցան այդ պատիժէն:

Իր վեհանձնութիւնը փառաբանող տակաւին բազմաթիւ դէպքեր կը պատմուէին, որոնց մի առ մի թիւումը շատ երկար պիտի ըլլար:

Գալով Փիէրոյին, իր մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն ունէինք:

Պիասուի հրամանին տակ կռուող ըմբոստները սկսած էին վտանգաւոր դառնալ Քափի համար: Կառավարիչը վճռեց զանոնք քշել դէպի կղզիին խորերը:

Աքիւլի, Լիմպէի, Օնանամէնթի եւ Մարիգարոնի պահակախումբերը, միացած Քափի զինուորական վաշտերուն եւ Հռչակաւոր Դեղին եւ Կարմիր զինուորական կազմերուն, կը ներկայացնէին մեր գործօն բանակը: Օժանդակ ունէինք նաեւ Տոնտոնի պահակախումբը եւ կամաւորներու ջոկատ մը, որուն հրամանատարութիւնը ստանձնած էր Փոնսինյոն անունով առեւտրական մը:

Ընդհանուր հրամանատար – զօրավարը ուզեց նախ Պու Ժարկալը մէջտեղէն վերցնել, որուն ուժերուն հետզհետէ ծաւալումը կը մտահոգէր զինքը: Այս գործը գլուխ հանելու համար անիկա Պու–Ժարկալին դէմ ղրկեց Օնանամէնթի պահակախումբը եւ Քափէն վաշտ մը: Երկու օր ետք, այս ուժերը կատարեալ պարտութեամբ վերադարձան:

Պու – Ժարկալը գտնելու իր գաղափարին մէջ հաստատ, զօրավարը յամառեցաւ:

Պարտեալ բանակը նոր ուժերով օժտելով ղրկեց ըմբոստներուն վրայ, սակայն այս վերանորոգուած բանակն ալ առաջինին բախտին արժանացաւ:

Թատէ, որ կը մասնակցէր այս երկրորդ արշաւախումբին, մեծ ատելութեամբ լեցուած էր Պու – Ժարկալին հանդէպ եւ կը կրկնէր շարունակ թէ իր վրէժը պիտի լուծէր անկէ:

Լուր հասաւ թէ Պու – Ժարկալ որոշած ըլլալով իր ուժերը միացնել Պիասուի ուժերուն, սկսած էր բարձրանալ դէպի լեռները:

Զօրավարը ուրախութենէն կը խայտար:

— Վերջապէ՛ս թակարդը ինկան գոչեց ան: Այս անգամ մեր ձեռքէն չեն ազատիր:

Հետեւեալ օրը մեր բանակը կը գտնուէր Քափէն քիչ հեռաւորութեան մը վրայ:

Քանի կը մօտենայինք, ըմբոստները լքելով իրենց դիրքերը, կը հեռանային: Զօրավարը կը խորհէր յաղթանակը տարած ըլլալ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԿՕ

(9 Շար.)

Թերը որո՞ւն հեղինակութիւնն էին, ողբ. Գեղամ Տէր Կարապետեանի՞ն թէ ուրիշ որեւէ մէկուն :

Կ. Սասունի նորէ՞ն պիտի պնդէ թէ որեւէ գաւառի կամ քաղաքի վերաբերող աշխարհագրական, լեզուական կամ բանասիրական նիւթերը այդ շրջանի պատմագրքին էութեան հետ կապ չունին : Կ. Սասունի համոզուած է սակայն, թէ «ընդհանրապէս Գեղամի բանասիրական աշխատանքները գիտական հրատարակութեան եւ ծախքի կը կարօտին : Սպառելիք գիրքեր չեն, սակայն հայ մշակոյթի անհրաժեշտ գանձեր են (ստորագծումը մեր կողմէ), որոնք մեծասիրտ եւ բանիմաց մեկենասի կը սպասեն» : Հայ մշակոյթի անհրաժեշտ գանձեր ընդունելով մէկտեղ, ինչո՞ւ դուրս ձգուած են : Գնահատանքի եւ ըմբռնումի հարց անշուշտ :

Երկրորդ խնդիր — Տարօնցի վաղամեռիկ բանաստեղծ, Կորիւն Մկրտիչեանի պարագան է : Մենք դիտել տուած էինք թէ հազարէ աւելի էջերու մէջ, երբ նորագոյն Տարօնցի գրողներէն, արձակ կամ չափածոյ, գրութիւններ առնուած էին, անարդարութիւն չէ՞ր մոռացութեան տալ, անտեսել Կորիւն Մկրտիչեանը :

Տարօնցի գրողներէ էջեր ընտրելու ատեն երբ «Տարօնի պատմութեան երանգ մը, ինքնայատուկ նկարագիր մը» կը փնտռուի, ինչո՞ւ համար անտեսել Կ. Մկրտիչեանի ՄՇԵՑԻ ԲԱԶՈՒՀԻՆ, երկարաշունչ քերթուածը, գրուած 1887ին, որուն նիւթը առնուած է Թովմաս Մեծոփեցիի պատմութենէն, եւ որուն գեղեցկութիւնը ժամանակին գնահատուած էր «Ազատամարտ» մեծ օրաթերթը եւ իբրեւ թերթօն հրատարակած՝ 1912ին : Չէ՞ որ այս գրուածքն իսկ «Տարօնի պատմութեան երանգ եւ ինքնայատուկ նկարագիր մը կուտայ : Եթէ այս ընդարձակ քերթուածին տեղ չունէր խմբագրական կազմը, չէ՞ր կրնար մէկ, երկու քերթուած տալ, կենսագրական տեղեկութիւններով, ինչպէս այդ ըրած է ուրիշներուն համար : Այս պարագային ալ՝ գնահատանքի եւ ըմբռնումի հարց :

Կ. Սասունի անտարակոյս նորէն պիտի պնդէ թէ այս անձին մոռացումն ալ պատմագրքին էութեան հետ կապ չունի, մոռնալով որ երեսուն տարիներ առաջ բանաստեղծ Կորիւն Մկրտիչեանի անտիպները փրկելու համար ջերմ նախանձախնդրութիւն ցոյց տուած է :

Կ. Սասունի թիւրիմացութեան մէջ է : Կը յանձնարարենք կրկին կարդալ մեր գրութիւնը (1 Սեպտեմբեր 1957, «Յառաջ»), որուն մէջ երբեք ըսուած չէ թէ «Կորիւն Մկրտիչեանի բանաստեղծութեան ամբողջութիւնը մեր ձեռքին տակն է» : Ինչ որ ունինք ձեռքի տակ, հաւաքած ենք զանազան պարբերականներէ եւ օրաթերթերէ : Պալաքեան Սրբազանէն ոչ մէկ էջ փոխանցուած է մեզի :

Տարօն Տուրուբերանի պատմագրքին համար ինչո՞ւ կը սպասէինք որ Պարսամեանները եւ ուրիշներ ինքնաբերաբար նիւթեր հայթայթէին ձեզի, երբ դուք ձեր իսկ ձեռքին ու տրամադրութեան տակ գտնուած «պատմական նիւթեր եւ բանասիրական տարրեր» հարկադրուած էք սեղմումի ենթարկելու :

Նախընտրելի էր որ Կ. Սասունի իր « քանի մը լուսաբանութիւնները» չտար, որոնք ոչ լուսաբանութիւն են եւ ոչ ալ որեւէ արդարացում :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ արուեստը կրած է բազմաթիւ ազդեցութիւններ, ինչպէս՝ պարսկական, յունական, հռովմէական եւ աւելի ուշ՝ արաբական : Այս բոլորը նպաստեցին հայկական ճարտարապետութեան զարգացման : Արեւմտեան եւ արեւելեան տարրերու համադրութիւնը ծնունդ տուաւ մեծ կենսունակութիւն ունեցող արուեստի մը, որ իր կարգին նպաստեց եւրոպական-քրիստոնէական ոճերու ստեղծման :

Հնագիտական նոր աշխատանքները ցոյց կուտան հայկական ճարտարապետութեան ինքնատպութիւնը եւ հաւասարէ հաւասար յարաբերութիւնը՝ բիւզանդական արուեստին հետ :

« Իր ինքնատիպ զարգացումով,— կը գրէ Ֆ. Նանսէն,— այս օժտուած ժողովուրդը նպաստեց ոչ միայն բիւզանդական, այլ նաեւ Արեւմտեան Եւրոպայի մշակոյթի զարգացման » :

Հայկական ճարտարապետութեան տարածման միջոցները եղան, ընդհանուր առմամբ, կարաւաններով կատարուած առեւտուրը, միսիոնարականութիւնը, արտագաղթը : Այս իմաստով, Խաչակիրներու ատեն կազմուած Կիլիկեան թագաւորութիւնը — Փոքր Հայքը — առանձին դեր մը խաղաց :

Ամենասերտ ու խոր ազդեցութիւնը գործուեցաւ վրացական ճարտարապետութեան վրայ, որ փաստօրէն փայլուն մէկ փոփոխակն է հայկական ճարտարապետութեան : Մինչեւ 10րդ դար վրացական եկեղեցիները կառուցուեցան մասնաւորապէս հայ ճարտարապետներու կողմէ :

Է. դարուն Հայաստանի մէջ կիրարկուած խաչաձեւ յատակագիծը Ժ.— ԺԱ. դարուն երեւան եկաւ Աթոս լերան վրայ, ուրկէ տարածուեցաւ ամբողջ Պալքանեան թերակղզին եւ Տանուբի աւազանը :

Հայ-վրացական զարդարուեստը տարածուեցաւ, կովկասեան վանքերու միջոցով, դէպի Հիւսիս՝ Ռուսաստան եւ դէպի Արեւմուտք՝ Սեւ Ծովէն անդին, Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Սերպիա :

Բացի զարդարուեստի տարրերէն, Ռուսաստանի մէջ ընդունուեցան կոնաձեւ ծածկոյթները, Մոլտավիոյ մէջ՝ կամարները, յենած խաչաձեւ կամարներու վրայ, որոնք կը կոչուին մոլտաւական կամարներ :

Տարածման այլ ուղղութեամբ, Փոքր Ասիոյ եւ միջերկրականեան աւազանի միջոցով, կը դրսեւորուին կղմինտրէ շինուած կոնաձեւ գմբէթները, որոնք տարածուած էին ամբողջ կայսրութեան մէջ՝ բուն իսկ յաղթական Սելճուքներու կողմէ :

Առաւելապէս քարով արտայայտուող Արեւմուտքի հռովմէական — քրիստոնէական արուեստը, որ կազմուեցաւ ԺԱ. դարուն, ներթափանցուած է հայկական եւ բիւզանդական տարրերով : Ստոյգ իրողութիւն մըն է, որ կարոլինեան եւ հռովմէական զարաշրջանի վանքերու եւ եկեղեցիներու ընդհանուր տեսքը եւ զանազան մասնայատկութիւնները աչքառու նմանութիւն մը ունին Հայաստանի մէջ կիրարկուած արուեստին հետ :

Սիւներու արտաքին կամարաշարը, զանգուածային սիւները, խորանարդաձեւ խոյակները, քառակուսի յատակագիծով գմբէթը, կոնաձեւ կամ հովանոցաձեւ կտուրը, սիւնաշար կամարը զարդարուած ճակատամասով մը,— գոյութիւն ունէին Հայաստանի մէջ, որոնք յետագային երեւցան ռումանական ճարտարապետութեան մէջ :

Կեդրոնական կազմութիւնը եւ արտաքին քանդակազարդ կամարաշարը զարգացան Եւրոպայի մէջ՝ իտալական Վերածնունդի զարաշրջանին : Կրնայ ըլլալ որ իտալական Վերածնունդի մեծ վարպետները ծանօթ էին, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով, հայկական կեդրոնական յատակագիծներու հարուստ կամաբին :

Զգտումը՝ դէպի ուղղաձգութիւնը, սրլաքաձեւ կամարը, խաչակապ կամարները, սիւնը եւ խրձիկներով կամարը վարպետութեամբ օգտագործուած Հայաստանի մէջ Թ. – Ժ. դարերուն, ուժգնութեամբ չէ՞ն յիշեցներ արդեօք գոթական արուեստը :

Անուղղն դժուար է կշռել հայկական արուեստին ինքնատիպ մասը եւ նոյնքան դժուար է չափել արժէքը իր ազդեցութիւններուն՝ տարածութեան եւ ժամանակի մէջ : Սակայն որեւէ կասկածէ դուրս է, թէ հայ շինարարներու ստեղծագործ ուժը այնպիսի գործեր կերտեց, որոնք մտան միջնադարի համաշխարհային ճարտարապետութեան ամէնէն արժէքաւոր գանձարանին մէջ :

«Նոր Կեանք» ԶԱՐԷՆ ՃԱՆԻԿԵԱՆ

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ եւ ԱՐՏԱՇԱՏԻ մէջ ըսկըսած են երեք հարիւրական աթոռոց շարժանկարի սրահներ շինել : Քանաքեռի մէջ, այս տարի պիտի աւարտի Խաչատուր Աբովեանի տուն – թանգարանի տաղաւարին կառուցումը : Իսկ Երեւանի մէջ, այս տարի պիտի աւարտի Մատենադարանի մեծ շէնքին կառուցումն ու պիտի սկսի Հայաստանի նկարիչներու տան շէնքին հիմնադրումը :

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Վերջերս պատմութիւն մը շրջան կ'ընէ բերնէ բերան :

Ֆրանսացի միլիոնատէր մը, Հռոմի մէկ հնավաճառին խանութին մէջ ծախու հանուած արժէքաւոր նկարներ կը տեսնէ : Խանութին տէրը փսփսալով կը յայտնէ, թէ Ռափայէլի մէկ գործը ունի իր մօտը, բայց նկարը այնքան յայտնի է, որ իտալական կառավարութիւնը արտօնութիւն չի տար զայն երկրէն դուրս հանելու : Բայց, կ'աւելցնէ հնավաճառը, լուծում մը կարելի է գտնել .

« Երիտասարդ նկարիչ մը կը ճանչնամ Կուարուչչի անունով : Կը խնդրենք իրմէ, որ Ռափայէլի իւղաներկին վրայ Հռոմէն տեսարան մը գծէ . անգամ մը որ պաստառը Փարիզ հասնի, Կուարուչչիին գծածը կը սրբէք, ու Ռափայէլի նկարը կը պահէք » :

Ֆրանսացին ոգեւորութեամբ կ'ընդունի այս առաջարկը, 150·000 տոլար կը վճարէ, եւ Կուարուչչիի Հռոմի տեսարանը ողջ առողջ կը հասնի Փարիզ :

Մինչ այդ, միլիոնատէրը, որ Հռոմէն վերջ Աթէնք պէտք է մեկնէր գործով, ծածկագիր հեռագիր մը կ'ուղարկէ Փարիզի իր գործակատարին, բացատրելով թէ ինչ պայմաններու մէջ գնեց Ռափայէլի նկարը, թէ վրայի Հռոմի տեսարանը պէտք է սրբել տալ, եւայլն :

Երկու շաբաթ վերջ հետեւեալ հեռագիրը կը ստանայ իր գործակատարէն .

« Կուարուչչին սրբեցինք, Ռափայէլ գըտանք . Ռափայէլը սրբեցինք, Կուարուչչի գտանք : Շարունակե՞նք սրբել » :

×

Նոյնքան ծիծաղելի ուրիշ դէպք մըն ալ աւակէ քանի մը տարի առաջ Հոլիվուտի մէջ պատահած էր :

Շարժանկարի հարուստ արտադրիչ մը հազուագիւտ գիրքերու հաւաքածոյ կը կազմէր : Ամէն դիմացը եղողին կը հարցնէր թէ հազուագիւտ գիրքեր ունի՞ն, կ'ուզե՞ն իրեն ծախել : Օր մը, բարեկամները կ'որոշեն խաղ մը խաղալ իրեն : Որոշ գումարի մը փոխարէն դերասան մը կը վարձեն, եւ այս վերջինը հարուստ արտադրիչին կը ներկայացնեն որպէս կորսուած գիւղի մը բժիշկը : Ապա խօսքը կը բերեն հազուագիւտ գիրքերու նիւթին վրայ : «Բժիշկը» կը յայտնէ թէ ինքը հին գիրքերը չի սիրեր, որովհետեւ դէչ կը հոտին, եւ կ'աւելցնէ .

— Օրինակի համար, տարիներէ ի վեր գերմաներէնով տպուած հին գիրք մը ունէի, կարծեմ Աւետարան մըն էր . բայց այնքան դէչ կը հոտէր, որ ուրիշին տուի :

— Ի՞նչ էր տպագրիչին անունը . կը հարցնէ շարժանկարի արտադրիչը :

— Լաւ չեմ յիշեր . կարծեմ Կիւթէն ... բան մըն էր :

Արտադրիչը տեղէն վեր կը ցատկէ .

— Կիւթէնպէ՞րկ չըլլայ :

— Այո, կարծեմ Կիւթէնպէրկ էր :

Արտադրիչը «բժիշկ»ին վրայ կը նետուի .

— Ո՞ւր է գիրքը . ո՞ւր է, շո՛ւտ, ըսէք :

— Ծեր մօրաքոյր մը ունիմ, անոր տուի : Շատ հեռու քաղաք մը կը բնակի :

— Քալեցէք, երթանք : Օդանաւ մը կը վարձենք :

— Ո՞ւր երթանք :

— Աստուածաշունչը առնելու : Մա՛րդ Աստուծոյ, աշխարհի մէջ տպուած առաջին գիրքերէն մէկն է . 300·000 տոլարէն աւելի կ'արժէ :

Դերասանը, իբր թէ ուրախացած, տեղէն վեր կը նետուի, բայց յանկարծ տխրած, ետ տեղը կը նստի, գլուխը շարժելով :

— Մեղք . կարելի է ատենօք արժէք մը կը ներկայացնէր, բայց հիմա չեմ կարծեր որ բան մը արժէ :

— Բայց ինչո՞ւ . անհամբերութենէն դողալով կը հարցնէ արտադրիչը :

— Որովհետեւ Մարթէն Լուտեր անունով մարդ մը վերէն վար նօթագրութիւններով լեցուցած է ամբողջ գիրքը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԹ.

ԾԱԾԿԱՄԻՏ ԱՍԼԱՆԸ ԲԱՑԻՌՈՒՄ Է

— Թէ ի՞նչ հետեւանք կ'ունենայ մեր ձեռնարկութիւնը, մենք այժմէն նախագուշակել չենք կարող, միայն վստահ ենք նրա յաջողութեան մէջ, որովհետեւ մենք հետեւում ենք բնութեան ընդհանուր օրէնքներին : Թէ բնութեան մէջ եւ թէ մարդկային կեանքում ոչինչ բան առանց պատճառի չէ կատարւում : Մենք տեսնում ենք, ամէն մի ճնշուած եւ սահմանափակուած զօրութիւն որքան աւելի սեղմւում է, այնքան աւելի զարգանում է նրա մէջ ընդդիմահարութեան ուժը :

Այնուհետեւ նա պիտի պայթի, նա պիտի խորտակէ իրան սահմանափակող պատուարը եւ իր բնական ազատ ծաւալականութեանը պիտի հետեւի : Ժողովուրդը, ամբոխը նոյնպէս մի զօրութիւն է : Նա երկար չէ կարող համբերել իրան ճնշող եւ սարկացնող կոպիտ ձեռքին : Նա վերջապէս պիտի խլրտի, պիտի խորտակէ իր շղթաները եւ պիտի թօթափէ բռնակալի լուծը : Բոլէն հասել է ... այս դրութեան մէջն է այժմ մեր ժողովուրդը :

— Քեռի Պետրոսները, տէր Թօդիկները, շարունակեց նա, — ժողովրդի անհարազատ որդիքն են . Նրանք կտրուած են ընդհանրութիւնից, որովհետեւ իրանց եսական շահերին են ծառայում : Նրանց թիւը փոքր չէ, եւ աւելի ցաւալին այն է, որ նրանք ժողովրդի առաջնորդող մասն են կազմում : Ահա այստեղ է մեր դժբախտութիւնը :

— Ի՞նչ առանձին շահեր պէտք է ունենան, հարցրի ես :

— Քեռի Պետրոսը մի երեւելի քուրդ իշխանի տան «շահբանդարն» է . Նա մատակարարում է բոլոր պիտոյքները, ինչ որ կը հարկաւորուի նրա տանը : Նա այնպիսի ընդարձակ իրաւունքներ ունի իշխանի տնտեսութեան մէջ, որ առանց նրա հաճութիւնը ստանալու, առանց նրանից հարցնելու, կատարում է բոլոր խնդիրները, բոլոր ապսպրանքները՝ ինչ որ տանեցիք պահանջում են իրանից : Սկսած ուտելեղէններից, հագուստից, մինչեւ ամենամանր բաները նա է տալիս : Վաճառականութիւնից անտեղեակ քրդի հետ ցանկալի է այսպիսի առեւտուր ունենալ : «Շահբանդարն» ինքն է գնահատում, ինքն է գրում իր տետրակների մէջ իր տուածը, եւ տարեգլխին յայտնում է մի ահագին գումարի պահանջ : Միամիտ քուրդն ընդունում է, բայց նա փող չունի, որ պարտքը հատուցանէ, բացի դրանից, նա զուտ արծաթով պարտք վճարելու սովորութիւն չունի : Նա իր ստացած նիւթը փոխարինում է ուրիշ նիւթով : Այս վերջինը նա ունի : Բաւական է միայն, որ իշխանը բարեհաճէր մի արշաւանք գործել դէպի երկրի որ եւ իցէ կողմը, եւ ահա նա վերադառնում է ոչխարների, ձիերի, կովերի, գորգերի ու կապերտների ահագին աւարով : Մի մարդ պէտք է, մի վաճառականութեան գլուխ ունեցող մարդ, որ այս մթերքը տանէ եւ մի հեռու երկրում արծաթի հետ փոխէ : Եւ ահա քեռի Պետրոսը պատրաստ է . Նա ամէն տեղ ունէ իր գործակալները գողացած ապրանքը «սաղացնելու» համար : Նա իշխանից արծաթի պահանջ ունի եւ փոխարէնը ստանում է այդ աւարը : Իսկ գողացած ապրանքը միշտ էժան է լինում ... :

—Քեռի Պետրոսները, շարունակեց նա, մի տեսակ աւազակներ են, միայն վաճառականի կերպարանքով : Ամէն մի քուրդ իշխան ունի դրանցից մի – մի հատ : Քեռի Պետրոսներին ցանկալի է, որ իրանց իշխանը միշտ հաստատուն մնայ իր անսահման իշխանութեան մէջ, թէեւ նրանք գիտեն, որ իրանց ստացած մթերքը յափշտակուած է հազարաւոր թշուառ Հայերից : Բայց փոյթ չէ նրանց Հայի արտասուքը, բաւական է, որ իրանք շահւում են ... :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մամթերք մը երեւան ելած էր: Օդանաւը մեկնած էր Իսրայէլէն եւ կ'ուղղուէր դէպ ի Վենեզուելա: Խիստ քննութիւններէ վերջ արտօնուեցաւ որ ան շարունակէ իր ճամբան՝ դէպի Հարաւ. Ամերիկա: Փարիզի պաշտօնական շրջանակները կը յայտարարեն թէ այդ օդանաւը կապ չունէր Ալժերիոյ եւ Թունուզի հարցին հետ:

Կատաղի կռիւները կը շարունակուին բանակայիններու եւ ապստամբներու միջեւ, բազմաթիւ զոհերու պատճառ դառնալով: Սաքամոտիի մօտերը տասը զինուորականներ սպաննուեցան եւ 67 ըմբոստներ: Սպաննուած անապատային-ներուն մէջ կը գտնուէին երկու անուանի ղեկավարներ: Ալժերուայի մէջ ալ սպաննուած է անուանի ըմբոստ մը:

«Լը Մոնտ» Փետրուար մէկէն ի վեր եղած կորուստներուն թիւը ճշդելով կը գրէ. 1957 Փետրուարին՝ 203 զոհ բանակայիններէն 2727 սպանեալ՝ ապստամբներէն: 1958 Փետրուարին՝ 297 զոհ բանակէն, 3371 սպանեալ ըմբոստներէն եւ 577 գերի:

Օրանի շրջանին մէջ ապստամբները սպաննած են Եւրոպացի երեք հողագործներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ «Փոլիթիքա» թերթը կը պաշտպանէ հունգար փիլիսոփայ Ժորժ Լիւքաչը, որ կը դատապարտուի փեշտայի կառավարութեան կողմէ՝ 1956ի ապստամբութեան մասնակցած ըլլալուն համար:

ԱԹԷՆՔԻ կառավարութեան երկու նախարարները հրաժարեցան: Վարչապետ Գարամանլիս դժուար կացութեան մատնուած է. կրնայ ըլլալ որ դահլիճը տապալի:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Խորհրդարանը քսանի դէմ 95 ձայնով վստահութիւն շնորհեց կառավարութեան:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ընտրութիւններէն ետք Փերոնականներն ալ կը հաստատեն թէ Ֆրոնտիզի իր յաղթանակը կը պարտի Փերոնի: Հաւանական չէ որ նախկին նախագահ Փերոն առ այժմ վերադառնայ իր երկիրը:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ուսանողները «անորոշ ժամանակով» դասադուլի ձեռնարկեցին՝ բողոքելու համար տնտեսական պայմաններու անբաւարարութեան եւ ազատ ասպարէզի նուիրուելու համար՝ պետական պարտադրի քննութեան խստապահանջութեան դէմ:

ՍՈՒՏԱՆԻ ընտրութեանց՝ Խարթումի մէջ մասնակցեցաւ քուէարկողներու 90 առ հարիւրը: Երկրին մնացեալ շրջաններուն մէջ ժողովուրդին 75 – 90 առ հարիւր քուէ չնետեց:

ԱՆԳԼԻՈՅ Խորհրդարանը վաւերացուց հրթիռներու արձակարաններու անգլեւ-ամերիկեան համաձայնութիւնը:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ ձերբակալուեցաւ պարսկական բանակի նախկին հրամանատար զօրավար Վալիի Ղարանի, որ դիրք բռնած է իրեն չվերաբերող «ազգային» կարգ մը հարցերու մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐ պատուիրակութիւն մը՝ Քատարի գլխաւորութեամբ, Ռումանիոյ մէջ խորհրդակցութիւններ ունենալէ վերջ վերադարձաւ Փեշտա:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ եւ Համայնավար Չինաստան առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքեցին, 1958ի մէջ ութ միլիառ ֆրանքի փոխանակութիւններ ընելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանին մէջ Քրիստոնեայ Դեմոկրատներու եւ Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթոնոյի միջեւ տարակարծութիւն մը ծագեցաւ. կը սպասուի որ վարչապետ Ատընաուըր երթայ եւ կողմերը հաշտեցնէ:

ԱՌ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋի Փետրուար 27ի եւ 28ի թիւերուն մէջ հրատարակուած նկարներուն քլիշէները մեզի տրամադրուած էին Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ: Լուսանկարները քաշուած են Պ. Գրիգոր Ծօլօլեանի կողմէ. (Ֆօթօ Արաքս, 31 Պուլվ. Ռասփայ, Փարիզ 7):

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՍԵՆԵԱԿ

Տրամադրելի սենեակ մը առանձին կնոջ մը համար, որ ընկերութիւն պիտի ընէ նաեւ տանտիրուհիին: Դիմել՝ Նորիկեան,

145, Rue des Meuniers, Bagneux

ՆՈՒԷՐ

Մարսէյլէն Տիկին Ղուկասեան երեք հազար ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, իր զաւկին զինուորութենէ ողջամբ վերադարձին առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Նուպար Յովհաննէսեանէ տասը հազար ֆր. իր տղուն ամուսնութեան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերոմի (Մարսէյլ) Թաղ. Խորհուրդս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի՝ հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Արշակ Արսլանեանի մահուան առթիւ:

Սարտան Թաղամասի հայրենակիցները այս առթիւ Թաղիս եկեղեցւոյ պայծառութեան համար կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք, իսկ Պ. Վռամ Յարութիւնեան երկու հազար, Պ. Յարութիւն Ղազարեան հազար, Պ. Կարապետ Իւմիտեան հինգ հարիւր ֆր. ի նպաստ Թաղիս եկեղեցւոյ: Պ. Համազասպ Թէփոյեան 500 եկեղեցւոյ:

Ողբ. Տիկ. Մկրտիչ Գրիգորեանի մահուան առթիւ Զիրչիեան եղբարք եկեղեցւոյս կը նուիրեն հինգ հարիւր իսկ տեղւոյս դպրոցին հինգ հարիւր ֆր.:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Հայ գրողները ընկերական հաւաքոյթ – թէյասեղան մը սարքած են Մարտ 15ի Շաբաթ կէսօրէ ետք, ժամը 5ին, Քատէ, Աճէմեան ճաշարանին մէջ:

Գրական եւ հասարակական զրոյց եւ կարծիքի փոխանակութիւն՝ գեղարուեստական բաժինով մը:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 200 ֆր.:

Կը հրաւիրուին իր բոլոր անդամները եւ համակիրները:

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14·30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Միջազգային Ֆոլքլորի փառատօն

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիոմին:

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք:

ԿՈՉ

Տրապիզոն Նահանգի Հայր. Միութիւնը ձեռնարկած է շրջանին ազգային կեանքի պատմութիւնը պատրաստել՝ հրատարակելու նպատակով: (Տրապիզոն, Կիրասոն, Օրտու եւ այլ քաղաքներ):

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն, որ անյապաղ ուղարկեն իրենց յուշերը, յատկանշական դէպքերու նկարագրութիւնը եւ պատմական արժէք ներկայացնող լուսանկարներ հետեւեալ հասցէներուն.—

ՓԱՐԻԶ, Եր. Յարութիւնեան՝

13, Rue d'Orsel, Paris 18e

ԱՄԵՐԻԿԱ Յովակիմ Յովակիմեան՝

3418 Cooledge HWY, Royal Oak, Michigau, U.S.A.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ Եր. Ֆընտըղեան՝

116, Saraga, Téhéran, Iran

Ղրկուած բոլոր լուսանկարները պիտի վերադարձուին: Կը խնդրուի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Հանրապետութեան քառասնամեակի առթիւ, մամուլի տակ է եւ Մայիսին, երկրորդ տպագրութեամբ լոյս կը տեսնէ Ս. Վրացեանի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ հատորը, վերախմբագրուած եւ ամբողջացած հեղինակին կողմէ:

Հեղինակին հասցէն է.—

S. VRATZIAN

10, Rue Hussein Beyboum, Beyrouth - Liban

Ս. ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ բարեպաշտ հաւատացեալներուն թէ մեծ Պահքի կիրակի առաւօտները, Ս. պատարագէն անմիջապէս ետք կ'երգուին Արեւագալի երգերը տեղւոյն Դպրաց Դասին եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ եւ այս առթիւ կը քարոզէ հոգեւոր հովիւը Տ. Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեան:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն Նորակազմ Եկեղեցասիրաց Տիկնանց Միութիւնը պատիւ ունի հրաւիրելու մեր յարգելի ազգայինները յառաջիկայ Մարտ 8ի Շաբաթ իրիկուն եկեղեցւոյս խորհրդարանը, ուր ի յարգանս հիւրերուն գինեձօն մը պիտի տրուի եւ պիտի բացատրուի Ս. եկեղեցւոյս անհրաժեշտ կարիքները, որուն գոհացումէն կախում ունի մեր նորածիլ սերունդին հայապահպանումը, որպէս զի հետագային անոնք ալ լծուին ազգային իտէալի իրագործման, որն է պահել ազգին համրանքը:

ԴԻՒԱՆ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

Եկեղեցասիրաց Տիկնանց

Նորակազմ Միութեան

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ

Կոչ թեկնածութեան եւ հրաւէր. ընդհանուր ժողովի

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան Բ. ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ, շաբաթ 8 մարտ 1958, ժամը 16ին: 32 րիւ տը Թրէվիզ, արտակարգ ընդհանուր ժողովէն անմիջապէս յետոյ որ որոշուած է նոյն օրը ժամը 15ին:

Վարչութեան հինգ անդամներու հրաժարականը օրակարգի հարց ըլլալով (կանոնագրութեան թիւ հինգ յօդուածին համաձայն) ընկերակցութեան այն անդամները որոնք կը փափաքին թեկնածու ըլլալ, պարտին իրենց թեկնածութիւնը ներկայացնել ամէնէն ուշը 15 Փետրուարին, վարչութեան գրասենեակը, 32 րիւ տը Թրէվիզ, թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր.

Ներքին կանոնագրութեան թիւ 39 յօդուածին համաձայն՝ թեկնածութեան յայտարարութիւնը պէտք է յստակօրէն գըրուած ըլլայ թեկնածուին իսկ ձեռքով եւ պարունակէ իր անունը, մականունը եւ հասցէն:

Զ Ա Տ Ի Կ

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Փոքրիկներու ներկայացում փոքրիկներու համար

"LA REVUE DES JEUNES"

Կազմակերպուած Որբ. Օգն. Մարմնի կողմէ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն), Հինգշաբթի (Մարտ 13), ժամը 14·30էն 18·30, Փավիյեօն Տօֆինի մէջ:

Հ.Մ.Ը.Մ.

Կը խնդրուի Լիոն – Տէսինի եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ականներէն իրենց հասցէն ղրկել ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետեւեալ հասցէին՝

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համա – Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի շրջանի պարահանդէսը՝ Մարտ 15ին, Շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլ. Շավ, Մարսէյլ:

ORCHESTRE CLAUDE BESSET

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՐՏ — MARDI 4 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8134 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3935

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՍԱՐՍԱՓԻ ՏԱԿ

Միջին Արեւելքի վերջին անցուդարձերը մեծապէս կը մտահոգեն Թուրքիան :

Անգարայի վերջին խորհրդաժողովը (27 30 Յունուար) ո՛չ մէկ նոր ապահովութիւն բերաւ իրեն : Ընդհանուր Քարտուղար Ուխտը նոր հարուած մը եւս ստացաւ՝ օրուան հրատապ հարցերուն շուրջ ուխտակիցներու տարակարծութեան պատճառաւ :

Թուրքիոյ համար կացութիւնը աւելի մտահոգիչ դարձաւ Փետրուարի սկիզբը, երբ Եգիպտոս եւ Սուրիա միացան :

Թուրքերէն թերթերն ու Անգարայի ձայնասփիւռը երկար ատենէ ի վեր իրենց յարձակումներուն թիրախ դարձուցած էին Գահիրէ – Դամասկոս առանցքը : Սէլվին Լոյտ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը՝ Անգարայի Խորհրդաժողովին մէջ խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց Մէնտէրէսի՝ թելադրելով վերջ տալ այդ վտանգաւոր խաղին :

Այժմ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան շնորհիւ ամրապնդուած է Սուրիոյ դիրքը եւ Թրքական սպառնալիքներն ալ վերջ գտած :

Սեւ Ծովի ռուսական նաւահանգիստներէն եկող խորհրդային նաւերը երկու տարիէ ի վեր Թուրքերու սարսափահար ակնարկներուն տակ Վոսփորէն ու Տարտանէլէն կ'անցնին՝ զէնք ու ռազմանիւթ փոխադրելով դէպի Լաթաքիա եւ Աղեքսանդրիա :

1936ի Մոնթրէօյի դաշնագրով, բոլոր ազգերը խաղաղութեան ժամանակ իրենց առեւտրական եւ ռազմական նաւերով իրաւունք ունին անցնելու Նեղուցներէն : Թուրքերը իբրեւ պահապան այս վերջիններուն, չեն կրնար արգիլել անոնց անցքը, ու անզօր կատաղութեամբ ամէն օր ականատես կ'ըլլան խորհրդային նաւերու երթեւեկին :

Տնտեսական երկարատեւ տագնապը սնանկութեան դուռը հասցուցած է Թուրքիան : Առօրեայ ապրուստի համար ամէնէն անհրաժեշտ նիւթերն անգամ կը պակսին տարիներէ ի վեր : Օտար երկիրներ վարկ չեն բանար այլեւս Թուրք առեւտրականներուն, որոնք ի վիճակի չեն վճարելու իրենց հին պարտքերը :

Մինչ երկիրը ա՛յնքան սարսափելի տագնապի մատնուած է, վարչապետ Մէնտէրէս «շինարար»ի տիտղոսին արժանանալու մեծամտութեամբ՝ մէկ կողմէ քարուքանդ կ'ընէ Պոլիսը, արդիական քաղաքի մը վերածելու համար օսմանեան սուլթաններու նախկին մայրաքաղաքը : Միւս կողմէ ամէն օր ծրագիրներ կ'որոճայ նոր գործարաններ հիմնելու համար Անատոլուի մէջ :

Իր այս քաղաքականութիւնը սատիճան մը աւելի կը ծանրացնէ տնտեսական – ելմտական տագնապը : Թրքական դրամը կորսնցուցած է իր արժէքին հարիւրին ութսունը :

Մէնտէրէս յոյսը դրած էր Անգարայի խորհրդաժողովին վրայ, համոզելու համար Ֆոսթըր Տըլըսը, որ երեք հարիւր միլիոն տոլար տայ Թուրքիոյ : Այս յոյսերը յօդս ցնդեցան : Ամերիկա բացարձակապէս մերժեց նիւթապէս աջակցիլ Թուրքիոյ, որ տնտեսական անհաշիւ քաղաքականութեան մը կը հետեւի եւ չուզեր հակակշռի ենթարկել տալ իր ելմտացոյցը :

Թուրքիա նոյնպէս յուսախաբ եղաւ Կիպրոսի հարցին մէջ : Կը յուսար, որ Սէլվին Լոյտ եւ Կիպրոսի կառավարիչը ընդ առաջ պիտի երթային կղզին երկու մասի բաժնելու թրքական առաջարկին : Այս ծրագիրն ալ ջուրն ինկաւ : Անգլիա աւելի մեծ արժէք կուտայ — եւ իրաւամբ — Կիպրոսի յոյն բնակչութեան

բաղձանքներուն քան Թուրք փոքրամասնութեան յաւակնութեանց :

Համաքաղաքական շարժումը մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէ Թուրքիոյ համար : Հիւսիսի սպառնալիքին վրայ այժմ աւելցած է նաեւ հարաւինը :

Անցեալ ամառ կը յուսար դիւրին յաղթանակներ շահիլ : Այժմ որեւէ քայլ առնելէ առաջ տասն անգամ պէտք է մտածէ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԺՈՂՈՎԸ

ՔԱՅԼ ՄԸ ՑԱՌԱՋ՝ ԴԷՊԻ «ՄԵԾ»ԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Կրեմլինի ղեկավարները յանկարծ փոխեցին իրենց դիրքը՝ ի նպաստ «մեծ»երու հանդիպումին :

Ինչպէս ծանօթ է, Արեւմուտքը կ'առաջարկէր Արտաքին նախարարաց ժողով մը գումարել՝ նախապատրաստական աշխատանքներու համար : Փարիզէն հրապարակ նետուած եւ Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու հաւանութիւնը ստացած այս տեսակէտը ցարդ կը բախէր Մոսկուայի ընդդիմութեան : Առջի՛ գիշեր, Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ արեւմտեան իր պաշտօնակիցներուն հաղորդեց թէ իր կառավարութիւնը պատրաստ է ընդունելու Արեւմտեան կառավարութեանց առաջարկը. — «Մեծ»երու հանդիպումէն առաջ Արտաքին նախարարներու ժողով մը գումարել :

Այսուհանդերձ, Արեւմուտքի կողմէ ալ որոշ վիջումներ եղած են այս հարցին մէջ : Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա մաեռեալ Բուլգանինի ղրկած իրենց պատասխաններուն մէջ կը յայտնէին թէ Արտաքին նախարարները պէտք է հաւաքուին՝ ամէն ինչ կարգին դնելու համար : Վերջին շաբաթներուն այս «շատ պահանջկոտ» առաջարկը, Ֆրանսայի միջամտութեամբ նոր բնոյթ մը ստացաւ. — Արտաքին նախարարները պիտի հաւաքուին պարզապէս «Մեծ»երու հանդիպումին օրակարգը պատրաստելու համար :

Այս տեսակէտը Վարչապետ Կայեարի կողմէ մանրամասնօրէն բացատրուած էր նաեւ ամերիկեան մեծ ամսագիրի մը՝ Նիուզ Էնտ Ուըրլտ Ռիփորթ : *Կարճ լռութենէ մը ետք, Մոսկուա իր հաւանութիւնը տուաւ : Տեղական մամուլը այս յաջողութիւնը կը վերագրէ Ֆրանսայի տարած դիւանագիտական աշխատանքներուն :*

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան՝ որ Մոսկուայի հաւանութիւնը կը զուգադիպի միաժամանակ արեւմտեան տեսակէտին արձանագրած փոքր զիջումին հետ : Այսինքն, երկու կողմերն ալ միաժամանակ որոշ զիջումներ ըրին՝ «Մեծ»երու հանդիպումին յաջողութեան ի նպաստ :

Այս լուրը արձագանգ գտաւ երբ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին նամակ մը յանձնեց՝ «նախապատրաստական ժողովի մը համար» :

Բշ. օր Ուաշինկթընի Խորհրդային դեսպան Մենշիքով տեսնուեցաւ Արտաքին նախարար Տըլըսի եւ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ : Շաբաթ օր Փարիզի խորհրդային դեսպան Վինոկրատով տեսնուած էր արդէն Արտաքին նախարար Փինոյի հետ եւ Կրոմիքոյի անձնական մէկ նամակը յանձնած անոր :

ՆՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հակառակ սկզբունքի երկողմանի համաձայնութեան նոր դժուարութիւններ

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՄԸՐՖԻ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Կիրակի կէս գիշերէն վերջ, առտուան ժամը 1.30ին ամերիկեան պատուիրակ Մըրֆի վերադարձաւ Փարիզ, ուր քանի մը օր պիտի մնայ :

Ֆրանսայի եւ Թունուզի տարակարծութիւնը հարթելու անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան առաջին փուլը վերջացած կը համարուի : Թունուզի մէջ Մըրֆի երկու անգամ տեսնուեցաւ Պուրկիպայի հետ :

Թունուզցիներու համաձայն ամերիկեան պատուիրակը համոզուած է, թէ շատ դժուար պիտի ըլլար ֆրանքօ-թունուզեան թնճուկը լուծել՝ անգիտանալով Ալժերիոյ պատերազմը :

Տեղական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ այն լուրերուն, որոնց համաձայն Րապըրթ Մըրֆի Փարիզի մէջ պիտի պարզէ թունուզեան առաջարկները, որոնք ծանօթ են արդէն. —

1.— Մինչեւ Մարտ 20, Թունուզի բոլոր շրջաններուն մէջ գտնուող ֆրանսական ուժերը պիտի պարպուին, բացի Պիզերթէն :

2.— Պիզերթի պարպումը՝ մինչեւ տարուան վերջը, մինչ այդ, վիճաբանութիւններ՝ ճշդելու համար Պիզերթի ապագան :

Ամերիկացիները կ'ուզեն որ Ֆրանսա մնայ Պիզերթի մէջ. Մըրֆի՛ պիտի աշխատի իրականացնել այս տեսակէտը : Այնպէս կը թուի, թէ դժուար պիտի ըլլայ այս ուղղութեամբ համաձայնութիւն մը գոյացնել :

Միւս կողմէ Թունուզի նախագահը նամակներ ղրկեց Պապին, Նախագահ Այզընհաուըրի, Էլիզապէթ Թագուհիին եւ պետական բազմաթիւ այլ անձերու՝ որպէսզի միջամտութիւն մը ընեն Ալժերիոյ պատերազմին վերջ տալու համար :

Թունուզի տեսթուրեան շաբաթաթերթ «Աքսիոն» հրատարակած էր Մըրֆիի գաղտնի մէկ տեղեկագրին գլխաւոր կէտերը : Թերթին համաձայն, Մըրֆի Արտաքին նախարար Տըլըսի գրած է, թէ անգլիական Խորհրդարանը անկարելի կը համարէ Ալժերիոյ պատերազմը բաժնել ֆրանքօ-թունուզեան հարցը լուծելու օրակարգէն : Անգլիացիներու համաձայն՝ ֆրանսական կարծիքը տակաւին չէ հասունցած :

Մըրֆիի վերագրուած գաղտնի տեղեկագրին եզրակացութիւնը այն է, թէ Ուաշինկթըն պէտք է աշխատի վերջ տալ Ալժերիոյ պատերազմին, եթէ կ'ուզէ որ յարաբերութիւնները վերսկսին Փարիզի եւ Թունուզի միջեւ :

Միացեալ Նահանգները յայտնեցին թէ «Աքսիոն» շաբաթաթերթին հրատարակած լուրերը անհիմն են :

Միւս կողմէ, Փարիզ վերադարձին՝ Րապըրթ Մըրֆի պաշտօնապէս հերքեց իրեն վերագրուած «Աքսիոն»ի յայտարարութիւնները :

× Թունուզի մէջ ծանր միջադէպեր պատահած էին առջի կիրակի՝ երբ Էտկար Ֆոր այնտեղ գացած էր Զինատանի մասին դասախօսութիւն մը տալու համար : Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած էր յաջորդ դասախօսութեան համար՝ որ պիտի տար Սէնի երեսփոխան Լեւոն Յովնանեան՝ աշխատավարձքի, գիներու եւ Ալժերիոյ հարցին մասին : Հիւս. Ափրիկէցիները սպառնալիքներ ըրած էին. այսուհանդերձ ժողովը տեղի ունեցաւ բնական պայմաններու մէջ, շնորհիւ՝ ոստիկանական հսկողութեան : Դասախօսութենէ վերջ երբ Յովնանեան կառքի մը մէջ մտաւ մեկնելու համար,

երկու ուրիշ ինքնաշարժեր, լոյսերը մարած, յանկարծ փորձեցին ճամբան խափանել : Յովնանեան եւ կառավարը անմիջապէս վար իջնելով վերադարձան ժողովարահ : Յարձակում գործողները մուրճի հարուածներով կոտրած էին արդէն ինքնաշարժին յառաջամասը :

Օրը Օրին

Ի՞նչ ԸՍԵԼ ԱՅՍՊԻՍԻՆԵՐՈՒՆ

Երեսունը հինգ տարի առաջ երբ մեր «մնացորդաց»ը, ոտաբոպիկ ու տկլոր, Ֆրանսա կը դնէր ոտքը, տեղացին ծուռ կը նայէր այդ բազմութեան, զայն նկատելով կիսավայրենի ցեղախումբի մը աւելցուքը :

Չէր գիտեր ընդհանրապէս այս ժողովուրդին պատմութիւնը եւ մանաւանդ չէր կրնար հասկնալ անոր վերջին «Ոդիսական»ը, հուրէն ու սուրէն ճողոպրած, որ հազիւ ազատ շունչ մը կը քաշէր եւ գըլուխը դնելիք տեղ մը կը փնտռէր :

Անցան տարիները : Այդ բազմութիւնները իրենց քրտինքով տուն տեղ եղան, ծաղկեցան ու ծաղկեցուցին եւ ոչ միայն ստեղծեցին իրենց համար տանելի կեանք, այլ բարգաւաճ գաղութ մը դարձան ու վերջապէս *մարդու կարգ* անցան :

Հետզհետէ ցոյց տուին որ հին քաղաքակրթութեան մը սերմերը մեռած չեն իրենց մէջ եւ այսօր ալ, նոյն իսկ օտար հողի վրայ, կրնան բարձր խօսիլ իրենց անցեալի մասին հպարտ ճակատով, որովհետեւ իրենց ներկան իրաւունք կուտայ ամէն ասպարէզի մէջ հաւասարէ հաւասար նկատուիլ տեղացիին հետ :

Գիտութեամբ, արուեստով, ճարտարագործութեամբ ու առեւտրական ընդունակութեամբ փայլուն անուններ ունինք հրապարակին վրայ : Մեր բարոյական արժէքն ալ կասկածելի չէ, երբ հազիւ տարին մէկ երկու անուններու կը հանդիպինք որպէս անուղղայ տարր : Իսկ մեր պարտականութեան գիտակցութիւնը հանդէպ այս որդեգիր հայրենիքին ամէն օր կը հաստատուի մեր կտրիճներուն արիւնով :

«Ինչո՞ւ այս խորհրդածութիւնները եւ հաստատումները մետասաներորդ ժամուն» ըսէք թերեւս :

Շքանշանին միւս կողմը երբ դարձնենք կը տեսնենք որ *մերիններն են այս անգամ որ ծուռ կը նային Հայուն վրայ* : Անոնք են որ՝ անգիտակից իրենց ժողովուրդին արժէքին, կ'արհամարհեն զայն, նախ ծածկելով իրենց ազգութիւնը երբ տեղ մը կը հասնին եւ յետոյ տեղի անտեղի կը ճախատեն զայն ածելորդ ելոյթներով : Վերջերս հեռատեսիլով տրուած Հայու մը թատերական գործին մէջ կը թելադրուէր «Զգուշանալ Հայերէն» բարեբախտաբար նման արտայայտութիւն մը անմիջապէս իր հակազդեցութիւնը կ'ունենայ եւ բոլորը կը մտածեն արդար կերպով «իր ծագումը ուրացողը *հարամ զատէ* է» :

ՆՈՃԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Վարչապետ Գարամանլիս իր կառավարութեան հրաժարականը ներկայացուց Փօլ Թագաւորին :

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ շրջան ընող զրոյցներուն համաձայն, Քատարի գլխաւորութեամբ հունգար պատուիրակութիւնը Ռումանիոյ մէջ ուսումնասիրած է երկու երկիրներու միացման կարելիութիւնները. կ'ըսուի՝ թէ վեց ամիսէն ծրագիրը պիտի իրականանայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻՆ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Ծայրագոյն Մոնկոլիոյ խորհրդային դեսպան Մոլոթով անցեալ Եշ. օր ճառ մը խօսեցաւ Ուլան – Պաթորի մէջ, ուր խօսք առին նաեւ մոնկոլ ղեկավարներ :

ՆՈՐ ՊԱՅՔԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ԴԷՄ

Է.

« Կարսի մէջ, — *կը յայտարարէ բոլշեւիկ պատմաբան Բորեան*, — խորհուրդներու արեւելեան քաղաքականութեան ճանապարհին եւ ի շահ համաշխարհային խաղաղութեան, «ծախու դրուեցաւ » Հայաստանը» : (*«Արմենիա»*, *Հ. Բ. էջ* 164) :

Բայց Կարսի մէջ չէր, որ «ծախու դրուեցաւ» Հայաստանը : Բոլշեւիկները Հայաստանը վաճառած էին դեռ Հայաստանի տէր չեղած :

1921*ին, Հայաստանի խորհրդայնացումէն առաջ, Կոմինդէրնի կողմէ Հայաստանի գիւղացիներուն եւ բանուորներուն ուղղուած կոչին մէջ, բոլշեւիկները մոռցած էին իրենց բոլոր խոստումները : Հոն չի խօսուիր ոչ* ինքնավար Հայաստանի, *ոչ* Հայերու ազատագրութեան *եւ ոչ իսկ* Հայերու ինքնորոշման *մասին :*

Ինչպէ՞ս բացատրել այս մոռացումը՝ մեր երկրի համար բախտորոշ եւ ճակատագրական այդ օրերուն :

« Ասիկա կը բացատրուի ստեղծուած պատմական կացութեամբ եւ Կոմինդէրնի հետապնդած նպատակներով : Միւս կողմէ այս երեւոյթը նաեւ անով կը բացատրուի,— կը վկայէ Բորեան,— որ պատմականօրէն այն որոշակի հասկացողութիւնը ստեղծուած էր, թէ խօսիլ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՀԱՅԵՐՈՒ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ԵՒ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մասին, այս կը նշանակէ՝ ԶԳՏԻԼ ԱՆՋԱՏԵԼ ԹՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵՆԷՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՂԾԵԼ » :

Խորհրդային Ռուսաստանի համար, ինչպէս կը պարզուի, կարեւոր էր որեւէ ձեւով չվշտացնել Թուրքիան, մանաւանդ՝ «այսպէս կոչուած» հայկական հարցի առիթով :

« Խորհրդային իշխանութեան արտաքին քաղաքականութեան համար Արեւելքի մէջ անհրաժեշտ էր այս, ԵՐԲ ՄԱՆԱՒԱՆԴ ԳԻՏԵՆՔ, ՈՐ ԹՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ՉԿԱՐ, ԻՍԿ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՅԵՐԸ Կ'ԱՊՐԷԻՆ «ՌՈՒՍԻՈՅ» ՄԷՋ ԵՒ ԿԱՊՈՒԱԾ ԷԻՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ » : (*«Արմենիա» Հ. Բ. էջ* 284, *քաղուած Վ. Նաւասարդեանի «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը » հատորէն. էջ* 62 – 63) :

Սպառիչ եւ անհերքելի այս վկայութենէն ետք, դժուար չէ ըմբռնել Կարսի, ինչպէս եւ ուրիշ բոլոր դաշտնի եւ յայտնի հայադաւ դաշնագրերու իմաստը :

Խորհրդային Ռուսաստանը, Թուրքիան իրեն կապելու համար պատրաստ էր ընդառաջելու ամէն պահանջութեան :

Թուրքիան իր կարգին պէտք ունէր Խ. Ռուսաստանին : Մանաւորապէս ձերբազատուելու եւ մի անգամ ընդ միշտ Թաղելու Հայկական Հարցը : Ան շատ լաւ գիտէր, որ Խ. Ռուսաստանի գործնական աջակցութեամբ միայն կարելի պիտի ըլլար իրականացնել իր ծրագիրը :

Անոնք շատ լաւ գիտէին, որ Խորհրդային Ռուսաստանը ցանկութիւն չունէր երբեք հայկական անկախ պետութիւն մը ստեղծելու : Հետեւաբար պատրաստ էին ոչ միայն խաչ քաշել Թրքահայաստանի վրայէն, ոչ միայն հողային զիջումներ կատարել Կովկասահայաստանէն, այլ եւ ամբողջապէս Թաղել եւ ուրանալ Թրքահայ Դատը :

Թուրքերը սխալած չէին : Անոնք յանձինս բոլշեւիկներու գտան իրենց զօրաւոր դաշնակիցն ու գործակիցը՝ հաւաքաբար խորտակելու համար մեր ժողովուրդի արիւնով եւ անհաշուելի զոհաբերութեամբ ստեղծուած ազատ Հայաստանը :

Անոնք յաջողեցան խափանելու իրականացումը Սեւրի դաշնագրին եւ այդ փաստովն իսկ նուիրագործելու Թրքական ոճիրները :

Բոլշեւիկները Հայաստանի եւ Հայկ. Դատի հանդէպ մնացին միշտ հետեւողական եւ հաւատարիմ իրենց այս քաղաքականութեան : Կարսի դաշնագրէն ետք Լոզանի մէջ եւս անոնք իրենց լայն աջակցութիւնը ցոյց տուին Թուրքերուն : Հոն Մեծ Հայաստան ստեղծելու խնդիր չէր դրուած : Կը ծրագրուէր « Հայկական Օճախ» մը ստեղծել, տեղաւորելու համար իր հողէն եւ տունէն քշուած միլիոնի հասնող Թրքահայ վերապրող սերունդը :

Բոլշեւիկներու ճնշումին տակ, ի վերջոյ անլուծելի մնաց նաեւ տարագիր Հայութեան ի նպաստ մէջտեղ նետուած այս համեստ ծրագիրը :

Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, Թուրքեւբոլշեւիկեան յարաբերութիւնները փոխուեցան :

Խ. Ռուսաստանի համար, Թուրքը այլեւս այն չէր, ինչ որ էր ան նախապատերազմեան, բայց մանաւանդ, Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան առաջին երկու տասնամեակներուն :

Ան մոռցած բոլշեւիզմի վայելած բոլոր օժանդակութիւնները, դիրք բռնած էր արդէն արեւմտեան դրամատիրական աշխարհի կողքին՝ բոլշեւիկեան պլոքին դէմ :

Հակառակ այս իրողութիւններուն, Հայկական Հարցի վերաբերմամբ Թուրքբոլշեւիկեան յարաբերութիւնները մնացին անփոփոխ :

Խորհրդային Ռուսաստանը, ինչպէս անցեալին մէջ, այսօր ալ ոչ մէկ ձեւով կը փորձէ հայկական հարցի շուրջ վէճ ստեղծել Թուրքիոյ հետ : Տարբեր նկատումներով եւ հաշիւներով զայն իր կողմը քաշելու համար . միշտ նոր հաւաստիքներ կը շռայլէ Թուրքին՝ չարծարծելու համար Հայկական Հարցը :

Վերջին փաստը տրուեցաւ 1953 *Մայիս* 26*ին : Մոլոթով, որպէս Խորհրդային Ռուսաստանի Արտաքին նախարար, կը յայտարարէր ի լուր աշխարհին, թէ՝ Խորհրդային Ռուսաստանը ո՛չ մէկ հողային պահանջ ունի Թուրքիայէն : Այս յայտարարութիւնը կրկնուեցաւ նաեւ Խ. Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահ Առուչանեանի կողմէ :*

Դեռ անկէ քանի մը շաբաթ առաջ նոյնը կրկնեց Խ. Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան առաջին քարտուղար՝ Թովմասեանը : Այս բոլորը, անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ՝ բոլշեւիկներու համար Հայկական Հարցը ինքնանպատակ չէր երբեք, չէ նաեւ այսօր :

Բոլշեւիկները ցարերէն աւելի վատաբար զայն օգտագործեցին որպէս միջոց՝ իրենց աշխարհակալական հաշիւներուն համար :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Ա. ՊՐԵՍՈՒԼԻ ՃԱՌԸ

Ահա ամփոփումը այն ճառին, զոր էնսթիթիւ Կաթոլիկի վերատեսուչ, Ծովային բանակի հոգեւոր ընդհանուր պետ, Սէնթ Անփանս բարեգործական կազմակերպութեան բարձրագոյն խորհուրդի նախագահ, եւ Միջերկրական Կոմիտէի անդամ Գերապայծառ Ատրիէն Պրէսոլ խօսեցաւ Փետրուար 16ին, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ աբարողութեան ընթացքին :

Այստեղ հաւաքուած ենք ոգեկոչելու համար փառաւոր եւ ցաւագին յիշատակներ : Փառք ու ցաւ. երկու բառեր, որոնք անբաժանելի եղած են քրիստոնէական կեանքի, ինչպէս նաեւ, աւա՜ղ, Հայաստանի պատմութեան մէջ :

Յիշատակի այս պաշտօնական հաւաքոյթին համար դիտումնաւոր կերպով ոընտրեցինք այն կիրակին, որ կը զուգադիպի Աւարայրի պատերազմի տարեդարձին :

Աւարա՜յր : Գրիգոր Լուսաւորչի կողմէ Հայաստանի քրիստոնէացումէն հարիւր տարի վերջ, Սուսանի մէջ Գլովիսի տարած յաղթանակէն 35 տարի առաջ, կրակապաշտ Պարսիկները արշաւեցին Հայաստան՝ պարտադրելու համար, որ Հայերը ուրանան իրենց քրիստոնէական հաւատքը :

Վարդան Մամիկոնեան, հայ ազնուականներու ընտրանիին օգնութեամբ, որոշեց դիմադրել պարսկական բազմահազար բանակին : Ճակատագրական կռիւը տեղի ունեցաւ Աւարայրի մէջ : Հակառակ ուժերու անհաւասարութեան, Հայերը քաջաբար դիմադրեցին, եւ թերեւս յաղթական հանդիսանային եթէ իրենց սպարապետը, Վարդան Մամիկոնեան, չսպաննուէր :

Հայաստան պարտուեցաւ. բայց Հայերը շատ աւելի ամուր կերպով կառչեցան իրենց հաւատքին, որ դարձաւ իրենց գոյութեան իսկ իմաստը :

Պարսիկները, Հռոմէացիները, Արաբները, Մոնկոլներն ու Թուրքերը պարբերաբար ջանացին ընկճել Հայերը. բայց իւրաքանչիւր արշաւանքէ վերջ Հայերը աւելի՛ եւս կառչեցան իրենց հաւատքին, միշտ յուսալով թէ Արեւմուտքի քրիստոնեաները զիրենք պիտի պաշտպանեն ասիական բարբարոսներուն դէմ :

Արեւմուտքի քրիստոնեաները եկան Կոտրֆուա տը Պուլոնի հետ :

Հայերը Խաչակիրներու առաջին դաշնակիցները եղան, ու շնորհիւ իրենց է, որ առաջին խաչակրութիւնը յաջողութեամբ պսակուեցաւ : Հետագային, այն բոլոր խաչակրութիւնները, որոնք Հայերու օժանդակութեան չդիմեցին, ձախողութեան մատնուեցան :

Խաչակիրներէն վերջ, Հայերը շարունակեցին տառապիլ, ամբողջ վեց դար : Ոչ մէկ Ֆրանսացի կրնայ մոռնալ Զօպանեանի կոչերը, որոնք Եւրոպան Հայերու օգնութեան կը կանչէին : Սակայն Եւրոպա « մտացրիւ» էր. եւ երբ պայթեցաւ 1914ի պատերազմը, Թալէաթ անգամ մը եւս համարձակեցաւ Հայութեան բնաջնջումին հրահանգը տալ :

Անոնք, որ չկրցան փախչիլ, քշուեցան անապատները, ուր եւ բնաջնջուեցան : Մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար Հայեր այսպէս զոհուեցան :

Մուսա Լերան վրայ, սակայն, Հայերու փոքրաթիւ խումբ մը վճռած էր պատուով մեռնիլ : Թշնամի երեք զօրասիւներ պաշարեցին զիրենք, ու երբ յայտնի եղաւ թէ սովամահ պիտի ըլլան, Մուսա լերան ամենէն բարձր գագաթներէն մէկուն վրայ դրօշ մը պարզեցին, որուն վրայ գրուած էր՝ «Քրիստոնեաներ մահուան վտանգի մէջ են. օգնութեան հասէք» : Աստուած այնպէս ուզեց, որ օգնութեան այդ կանչը լսուի : Ծովակալ Տարթիժ տը Ֆուրնէ, Ժան տ'Արք եւ Տըսէքս նաւերով հասաւ : Սակայն նաւերը շուտով հեռացան : 40 օր վերջը միայն, Կիշէն նաւը, որ առաջին անգամ ըլլալով նշմարած էր օգնութիւն խնդրող դրօշակը, վերադարձաւ՝ ողջ մնացած Հայերը փոխադրելու համար : Մինչ Թէքէեան կը հսկէր որ փոխադրութեան գործը յաջողութեամբ աւարտի, Ֆրանսացի նաւաղները, մինչեւ կուրծքը ջուրին մէջ, մայրական հոգածութեամբ նաւ կը փոխադրէին կիներն ու մանուկները. իսկ անդին, մարտիկները պատուոյ վերջին համազարկ մը կ'արձակէին իրենց պետերուն՝ Եսայի Եագուպեան եւ Մովսէս Տէր Գալուստեանի ի պատիւ : Կիշէնը ճամբայ ելաւ :

Սակայն ինկած մարտիրոսներու վրէժը պէտք էր լուծուէր : Ժորժ – Փիքոյի համաձայնագիրը որոշ չափով ներշնչեց այդ ուղղութեամբ :

Անդին, Եգիպտոսի մէջ, Հայերը կը կազմէին Հայկական. Լեգէոնը, մինչ Ֆրանսա կուտար Լեգէոնին դրօշը : Ահա այդ դրօշն է, որ այսօր կը տես –

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ-ԺԱՐԿԱԼ

Շարունակեցինք մեր յառաջխաղացումը : Մեզմէ իւրաքանչիւրը, երբ կ'անցնէր լքուած դաշտավայրերէն, կը ջանար անգամ մը եւս տխուր հայեացք մը նետել այն տեղերուն վրայ, ուր կը գտնուէին մեր հերկելի հողերը, մեր բնակավայրերը, մեր հարստութիւնը : Յաճախ կը պատահէր որ այդ վայրերը մեզի անճանաչելի թուէին :

Ձանձրացնեմ այս մասին աւելորդ խորհրդածութիւններ ընել :

Երրորդ օրուան երեկոյեան, մտանք Մեծ – Գետին աւազանը :

Կը կարծէինք թէ Սեւամորթները կը գտնուէին ոչ շատ հեռու, ցրուած լեռներուն մէջ :

Տափարակ տարածութեան վրայ հաստատեցինք մեր բնակատեղին : Արեւը մարը մտած ըլլալով, խաւարը հետզհետէ իջաւ մեր վրան, եւ հիմա այլեւս ուրիշ շշուկ չէր լսուէր, բայց պահակ զինուորներու համաչափ ոտնաձայներէն :

Յանկարծ, Սեւամորթերու ռազմական երգին՝ Ուա – Նասսէի *սարսռազդեցիկ կանչը արձագանգեց մեր գլուխներուն վերեւ :*

Շրջակայքի ծառերը, ահաւոր խարոյկէ մը տարուած բոցավառեցան եւ իրենց արձակած տժգոյն լոյսերով մենք կրցանք տեսնել սեւամորթերու խումբեր, որոնք բարձրաբերձ ժայռերուն կատարներուն վրայ էին :

Պիտասուի մարդիկն էին անոնք :

Վտանգը անխուսափելի էր :

Մեր բանակին ղեկավարները, ընդոստ արթննալով, վազեցին հաւաքելու իրենց զինուորները, ահազանգի փողը հնչեց, եւ տիրող իրարանցումին մէջ մեր գիծերը կազմուեցան :

Սակայն, Սեւամորթերը, փոխանակ մեր յանկարծական խուճապէն օգտուիլ ուզելու, հիմա անշարժ կանգնած մեզ կը դիտէին, միշտ երգելով իրենց Ուա – Նասսէն :

Յաղթանդամ սեւամորթ մը երեւաց ժայռի գագաթին, ամենաբարձր գագաթներէն մէկը :

Մինակ էր ան : Ճակատին վրայ կը կրէր հրագոյն փետուր մը, աջ ձեռքին՝ կացին մը, ձախին՝ դրօշակ մը :

Ճանչցայ զինքը : Փիէրոն էր :

Եթէ հրացան մը ունենայի այդ միջոցին, անպայման որ զայրոյթը վատութիւն մը գործել տար ինծի :

Սեւամորթը իրենց երգին վերջին տունը կրկնեց, տնկեց իր դրօշակը ժայռի գագաթը, կացինը շպրտեց մեր կողմը եւ բարձրութենէն ցատկելով, խորասուզուեցաւ գետին ջուրերուն մէջ :

Անկէ ետք, Սեւամորթերը սկսան մեր վրայ գլորել ահագին ժայռակոյտեր :

Միեւնոյն ատեն գնդակները սկսան կարկուտի նման տեղալ մեր վրայ : Նետերը՝ նոյնպէս :

Մեր զինուորները, զայրացած որ չէին կրնար հասնիլ յարձակողներուն, յուսահատական մահ մը կը դիմադրաւէին, ճզմուելով ժայռակոյտերուն տակ եւ կամ՝ նետահար :

Ահռելի իրարանցում մը կը տիրէր բանակին մէջ :

Յանկարծ ահաւոր աղմուկ մը բարձրացաւ Մեծ – Գետին ճիշդ կեդրոնէն :

Անսովոր տեսարան մը կ'անցնէր :

Դեղին ձիաւորները, որոնք չարաչար կերպով խոշտանգուած էին սեւամորթերու վար գլորած ժայռակոյտերէն, գետին մակերեսին վրայ կախուած կանաչ բոյսերու գիւրաբեկ կամարներուն տակ ապաստանիլ որոշած էին : Այս հնարամիտ գաղափարը Թատէն յղացած էր :

— Դուք շա՜տ բարի էք, Կապիտան ...

Քառորդ ժամէ աւելի էր որ Թատէ անձայն ու անշշուկ, առանց ոեւէ մէկէն տեսնուելու, վրանէն ներս էր սպրդած, թեւը միշտ վիրակապերու մէջ, անկիւն մը կանգնած, գլխու շարժումներով միայն կը հետեւէր իր տիրոջ պատմութեան, մինչեւ այն վայրկեանը երբ յարմար նըկատեց իր մասին եղած գնահատանքին համար շնորհակալութիւն յայտնել, եւ շուարած՝ մրմնջեց .

— Դուք շատ բարի էք, Կապիտան ...

Ընդհանուր քրքիջ մը ծայր տուաւ վրանին տակ : Տելմար եսեւ դարձաւ եւ խիստ շեշտով մը, գոչեց .

— Ինչպէ՜ս, դուք հո՞ս, Թատէ ... Հապա ձեւ թեւը ...

Ծերունի զինուորին դէմքը մռայլեցաւ, կեցած տեղը տատանեցաւ եւ գլուխը դէպ ի եսեւ ծռեց, կարծես ուզելով իր աչքերուն մէջ հոսող արտասուքի կաթիլները կասեցնել :

— Չէի կարծեր, ըսաւ ի վերջոյ տխուր ձայնով մը, երբեք չէի կարծեր որ Կապիտանս ինծի հանդէպ յարգանքի պակաս մը պիտի ունենար, հեգնական խօսելով ...

Տելմար ընդոստ ելաւ իր տեղէն :

— Ներողութիւն, բարեկամս, Ներողութիւն, բացագանչեց ան, չեմ գիտեր թէ ինչ կ'ըսեմ այս պահուս : Թատէ՜, սիրելի Թատէ՜ս, պիտի ներե՞ս ինծի...

Հակառակ իր կամքին, արցունքի հեղեղներ հոսեցան ծերունի տասնապետին աչքերէն :

— Ահա, այս երրորդ անգամ է, կակազեց ան, բայց այս անգամ այս արտասուքը ուրախութեան արտասուք է ...

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(10 Շար.)

նենք, այս խորանին առջեւ :

Հայկական Լեգէոնը հերոսական պայքար մղեց Արարայի մէջ, կարեւոր բաժին ունեցաւ Լիման Փոն Սանտէրսի դէմ տարուած յաղթանակին մէջ: Եւ, որպէս վարձատրութիւն, ցամաքահանում կատարեց Ալէքսանտրէթի վրայ:

Սակայն, ինչպէս Խաչակիրներու ժամանակ, այս անգամ ալ Եւրոպան բաժանբաժան էր, աւա՜ղ :

Ռուսական յեղափոխութիւնը, անգլիացի Լորէնսի քաղաքական մեքենայութիւնները կը վտանգէին Ֆրանսայի դիրքը Կիլիկիոյ մէջ: Ու երբ Տիւֆիէօյի զորաբաժինը Մերսին ցամաք իջաւ, իրեն անհրաժեշտ եղող զօրամթերքն ու օդանաւերը չգտաւ այնտեղ: Հակառակ ասոր, հարիւր հազարէ աւելի Հայեր վերահաստատեց իր նախկին օջախներուն մէջ :

Սակայն, Մուսթաֆա Քէմալ, չընդունելով զինադադարը, Անատոլուն սկսաւ հանել մեր դէմ: Հայերն ու ֆրանսական բանակը դիմադրեցին, բայց ստիպուեցան տեղի տալ թշնամիին թիւին առջեւ, ինչպէս Աւարայրի մէջ: Մէկը միւսին ետեւէն ինկան հերոսական քաղաքները — Մարաշ, Հաճն, Ուրֆա, Այնթապ : Հինգ հազարի չափ ֆրանսացի զոհեր: Անթիւ հայ նահատակներ :

Ի գին մեծ ճիգերու, Այնթապի մէջ ապահովուեցաւ յաղթանակը. բայց անգամ մը եւս, քաղաքականութեան խաղերը եկան առ ոչինչ հանել այդքան զոհողութիւնները: Անգարայի համաձայնութեան հետեւանքով, ֆրանսական զօրքերը հրահանգ ստացան հեռանալ Կիլիկիայէն :

Յարգանք բոլոր նահատակներուն եւ վերապրող հերոսներուն :

Սակայն «Միջերկրական» Կոմիտէն կը հսկէ ձեր փառքին վրայ: «Կիլիկիոյ նախկին մարտիկներու միութիւն» մըն ալ կազմուած է: Այս երկու կազմակերպութիւնները ձեզ այսօր հրաւիրած են կատարելու ձեր պարտականութիւններէն առաջինը, որ է՝ աղօթել ձեր մեռելներուն համար: Քանի մը վայրկեանէն Հայ եկեղեցին, յանձին Գեր. Ամատունիի եւ Ֆրանսայի եկեղեցին, յանձին Գեր. Ռիվիէրի, ֆրանսական բանակն ու ազգային ծովուժը՝ իմ միջոցաւ, պիտի օրհնեն այս դրօշները եւ, անոնց միջոցաւ՝ բոլոր մեռեալները, ձեզ՝ վերապրողներդ եւ մեր երկու հայրենիքները :

Այս օրհնութիւններուն վրայ պիտի աւելնայ ուրիշ մը, հեռուէն եկած, որ մեր աչքին շատ մեծ արժէք կը ներկայացնէ : այդ՝ Կարտինալ Աղաջանեանի օրհնութիւնն է: Միջերկրական Կոմիտէն երէկ ստացաւ հետեւեալ հեռագիրը, որ ուղղուած է ձեզի .

« Վատիկան. Փետրուար 14, 1958 : Պատուոյ դաշտին վրայ ինկած Ֆրանսացի եւ հայ մարտիկներու ոգեկոչումին մասնակցելով, կ'օրհնենք անոնց փառաշուք յիշատակը: Կ'աղօթենք Աստուծոյ, որ պահպանէ իրենց ժողովուրդները՝ ի սպաս կրօնքի ու հայրենիքի: Կարտինալ Աղաջանեան, Կաթողիկոս Կիլիկիոյ »:

« Վարդանանց»ները քրիստոնեայ հաւատքը ամրապնդեցին Հայաստանի մէջ. Խաչակիրները ամրապնդեցին այնտեղ՝ Ֆրանսայի սէրը: Իսկ Տիւֆիէօյի զինուորները, Լըվանի զօրաբաժիններն ու ծովուժը, Հայկական Լեգէոնի հերոսներն ու հայ մարտիկները առ յաւէտ ամրապնդեցին մեր սրտերուն մէջ Ֆրանսայի ու Հայերու բարեկամութիւնը՝ յանուն Քրիստոսի :

ՂԱՆԱ ԻՍԿԱՊԷՍ ԶԷԶՈՔ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԻՆԱԿ՝ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ԱՍԻԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ

Պարզելէ ետք այն դժուարութիւնները՝ որոնց կը հանդիպի այս պահուս Ղանայի կառավարութիւնը, վերջ դնելու համար զաւառական յետադէմ ցեղապետերու խլրտումներուն կեդրոնական իշխանութեան դէմ, եւ ջնջելու՝ անոնց դարաւոր ազդեցութիւնը կրօնական, քաղաքական եւ զինուորական գետնի վրայ, Պ. Հրանդ Թորոսեան *Քոնպայ*ի մէջ վեր կը հանէ այս կառավարութեան հետեւած իմաստուն քաղաքականութիւնը իր արտաքին յարաբերութիւններուն մէջ :

Լիպերիայէն եւ Թօկոյէ վերջ, Ղանա վերջին խափշիկ պետութիւնն է որ անկախութիւն ստացաւ 1957 Մարտին, իբրեւ նախկին անգլիական գաղթավայր մընալով հանդերձ անդամ բրիտանական Հասարակապետութեան :

Միջազգային քաղաքական կալուածին մէջ, այս երկիրը կը ներկայացնէ տիպարը չէզոք պետութեան, բառին բուն իմաստով: Այս տեսակէտով, ան կը տարբերի կարգ մը ափրիկեան եւ ասիական երկիրներէ, որոնք, չէզոքութեան կերպարանքի տակ, իրականին մէջ կը ծառայեն Արեւելքի կամ Արեւմուտքի պետական խմբակցութիւններու շահերուն :

Ճիշդ է որ իր ներկայացուցիչները մասնակցեցան Գահիրէի մէջ անցեալ Դեկտեմբերին գումարուած Ափրիկեան – Ասիական համաժողովին, բայց, տարբերելով ուրիշներէ, չըրին որեւէ բան որ գիրենք կասկածելի դարձուցած ըլլայ՝ իբր ծառայԱրաբական կամ Խորհրդային բրոբականտի :

. . . Իր մասնակցութիւնը այս վեհաժողովին արդելք չեղաւ որ տնտեսական սերտ կապեր հաստատէ Իսրայէլի հետ, որուն դիմեց նոյնիսկ, հիմնելու համար իր առաջին նաւային ընկերութիւնը: Այս երկիրը Ղանայի հայթայթեց ո՛չ միայն նաւեր եւ նաւազներ, այլ նաեւ ստանձնեց հիմնուած նաւային ընկերութեան դրամագլուխին 40 առ հարիւրը: . . . Ղանա առեւտրական առաքելութիւններ ղրկած է ու կը ղրկէ դեռ ամէն երկիր, առանց խտրութեան . . .

Ահա՛ թէ ի՛նչպէս այս Պետութիւնը կ'ըմբռնէ չէզոքութիւնը: Ան հեռու կը մնայ որ եւ է խմբակցութեան յարելէ : Իր տեսակէտով, ճշմարիտ անկախութիւնը, Ազատութիւնն է, բառին ամենաբացարձակ իմաստով, ազատ՝ օտար ազդեցութենէ, եւ բոլորովին մեկուսի՝ մրցակից խմբակցութիւններու մեքենայութիւններէն:

Այսպէս, Ղանա մեզի կուտայ օրինակը դատողութեամբ կառավարուող Պետութեան մը, զերծ՝ որեւէ կողմնակալութենէ եւ սնապարծութենէ: Ափրիկեան եւ Ասիական կարգ մը երկիրներ լաւ բրած կ'ըլլան եթէ հետեւին անոր օրինակին :

ՑԱՆՑԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԻՍ, (Յառաջ) — Ողբացեալ ընկեր Շ. Միսաքեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կազմակերպուած յարգանքի հանդէսը կատարուեցաւ արժանավայել շուքով :

Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբը, սուգի օր յայտարարած էր Փետր. 23ի կիրակին :

Ընկերներ ու բարեկամներ եկած էին Քանէն, Տրակինեանէն, Ֆրէժիւսէն եւ Բիւժէէն :

Օթէլ Սքրիպի գեղեցիկ սրահը կահաւորուած էր թիկնաթոռներով: Ճակատը՝ ձախին, մեր աննման Շաւարշին մեծադիր նկարը՝ զարդարուած թարմ ծաղիկներով:

Ժամը չորսին սրահը լեցուած էր, արդէն :

Օրուան նախագահը ընկեր Հմայեակ Յարէթնաքովեան, հանդէսը բանալով, հրաւիրեց օրիորդ Շաքէ Գաբրիէլեանը՝ որ Հ. Յ. Դ. Նիսի կազմին ծաղկեփունջը զետեղելով ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի նկարին առջեւ, նուագեց Շօփէնի մահերգը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օր. ը մէջ ընդ մէջ նուագեց դասական երկու այլ կտորներ, յաջողութեամբ :

Ընկեր Նախագահը կարդաց՝ կրաճ այլ խնամուած ճառ մը, վեր հանելով ընկեր Միսաքեանի բարձր արժանիքները — անկաշառ մարդը, հայրենասէր — մարդասէրը, ուղղամիտ արդարակորով եւ անխորտակելի կուռքը :

Ընկեր Շահան արտասանեց Աւետիս Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը:

Ունկնդրուեցաւ Արա Պարթեւեանի հայկական պատարագը :

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանային կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Աստուր Քէօսէեան յուզուած շեշտով մը ոգեկոչելով անոր յիշատակը .— Իր անշունչ մարմինը յանձնուած է ֆրանսական հողին, արժամաբար: Երբ մեր հայրենիքը գտնէ իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը՝ զայն պիտի փոխադրենք ու յանձնենք հայրենի հողին, որուն դատին անվհատ դրօշակիրներէն մէկը եղաւ ան :

Օրիորդ Հերմինէ Միսքճեան, յարգանքի եւ պաշտամունքի խօսքերէ վերջ արտասանեց ընկեր Միսաքեանէն երկու գրութիւնները :

Ընկեր Գարեգին Գէորգեան յուզումով արտասանեց Աւետիս Ահարոնեանի «Ուխտաւոր»ը :

Վերջին բանախօսն էր Կարապետ Փոլատեան, Մարսէյլի Համազգային մշակոյթային միութեան կողմէ .— Շաւարշ Միսաքեան ներկայացուցիչն էր մեծ սերունդի մը. մեծցաւ Զարդարեանի, Վարուժանի, Սիամանթօյի, Զօհրապի, Խաժակի եւ Ակնունիներու հետ : Եղաւ մեծ Հայ, ունեցաւ ուժեղ նկարագիր :

Գրագէտը ապա անդրադարձաւ ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի կեանքին ու գործին, վեր հանելով արդի հայ լրագրութեան մէջ անոր բերած նոր շունչն ու ոգին: Կորովի հրապարակագիր՝ որ չէր խնայեր հայ դատի թշնամիներուն, միաժամանակ գնահատելով հայկական բոլոր արժէքները, այստեղ թէ այլուր :

ՇԱՀԱՆ ՍԵՒԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Նոր երգապնակներ (*միքրոսիօն* 33 1/3) *հայ ժողով. երգերու* (*Օր. Ի. Պիւլպիւլեանէ*) *Վօկ հաստատութեան կողմէ հրապարակ ելած: Տասը երգեր, միքրոսիօն* 33 1/3 , *նուագախումբի ընկերակցութեամբ* (*Արա Պարթեւեան*) :

Երկրորդ երգապնակ *հայ եկեղեցական երգերու* (*պատարագէն*) *մեներգներ Օր. Պիւլպիւլեան* (*Սոփրանօ*) , *Ա. Սերոբեան* (*պարիթօն*), *Ա. Ճիմճեան* (*պաս*), *Ե. Տէրտէրեան* (*թենոր*), *ընկերակցութեամբ երգեհոնի, Արա Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ: Վօկի կողմէ պատրաստուած միքրոսիօն* (33 1/3) :

ՅԱՒԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

Եփրատ Հայկական նուագախումբի ժրաջան անդամներէն Օննիկ Թիւթիւնճեան երկար եւ տառապագին հիւանդութենէ մը վերջ աչքերը փակեց Վիլ Ժիւիֆի հիւանդանոցին մէջ Փետրուար 14ին: Նուագախումբին հաւատարիմ նուագողներէն մէկն էր, 25 տարի շարունակ: Ներկայ էր հայկական բոլոր հանդէսներուն, հայ երգը հնչեցնելու եւ իր համեստ աշխատանքով ծառայելու մեր ժողովուրդին օտարացման ճգնաժամային այս տարիներուն: Իր ընկերները եւ բարեկամները կը սգան այսօր զինքը, եւ այս քանի մը հակիրճ տողերով կ'ուզեն իրենց վերջինյարգանքը մատուցանել իրենցմէ յաւէտ բաժնուող հայորդիի մը յիշատակին :

ՏԻԳՐԱՆ ՕՆՈՍԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (135)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԹ.

ԾԱԾԿԱՄԻՏ ԱՍԼԱՆԸ ԲԱՑԻՈՒՄ Է

Ասլանը խօսում էր մեղմ եւ անվրդով կերպով, որպէս թէ շատ հասարակ առարկայի վրայ լինէր նրա խօսքը : Բայց նա խօսում էր առանց լռելու, որովհետեւ նրա սիրտը լցուած էր: Այդ ժամանակ ես չէի կարողանում առանց սարսափելու նայել Մարոյի երեսին. նրա շրթունքները դողում էին, գոյնը սաստիկ փոփոխւում էր, եւ երեսի բոլոր արտայայտութեան մէջ երեւում էր խիստ կատաղի բարկութիւն :

— Պէտք է ոչնչացնել այս բոլոր քեռի Պետրոսներին, ասաց նա երկար լռութիւնից յետոյ :

— Դա մի առանձին օգուտ չի բերի, պատասխանեց Ասլանը իր սովորական սառնութեամբ : — Ոչնչացնելով մի հասարակութեան միջից աւազակներին, մենք դրանով աւազակութիւնը ոչնչացրած չենք լինի: Դա սխական կռիւ միջոց է չարութիւնը բառնալու համար : Մարդկային կեանքի մէջ ոչ մի երեւոյթ առանց նոյն հասարակութեանը յատուկ պատճառների՝ երեւան չէ գալիս :

Վեր առնենք մի աւազակ, մի մարդասպան, մի սրիկայ եւ քննենք նրանց կեանքի պատմութիւնը, կը տեսնենք, որ նրանց կեանքն այնպիսի պայմանների մէջ է դրուած եղել, որ աւազակը պէտք է աւազակ լինէր, մարդասպանը՝ մարդասպան, եւ սրիկան՝ սրիկայ: Փոխիր նրանց կեանքի պայմանները, եւ դու կը տեսնես, որ նրանք օրինաւոր մարդիկ կը դառնան: Եւ այսպէս, մենք միայն պիտի ցաւենք, որ մեր մէջ յայտնւում են անպիտան մարդիկ, բայց դատապարտել նրանց չենք կարող, որովհետեւ մեր հասարակութիւնը իր փթած կազմակերպութեամբ ինքն է ծնել այն մարդիկներին : Եւ եթէ մենք ցանկանում ենք, որ չարագործութիւնը բառնանք, պէտք է աշխատենք նախ ուղղել հասարակութեան վատ կազմակերպութիւնը, եւ այն ժամանակ նրա անդամները բոլորը լաւ մարդիկ կը լինեն :

— Ես ձեր սասծները չեմ հասկանում, պատասխանեց Մարօն, — թէ ինչու մարդիկ այսպէս կամ այնպէս են լինում : Ես գիտեմ միայն, որ պէտք է օձի գլուխը ջարդել, երբ տեսնում ես, որ նա պատրաստուել է քեզ խայթելու: Ես երդուել եմ սատկեցնել քեռի Պետրոսին, նրա համար որ, նա իմ հօր թշնամին է, եւ այս գիտաւորութիւնը արդէն յայտնել էի Ֆարհատին :

— Քո նպատակը շատ մասնաւոր է, ասաց Ասլանը, — դրանով շատ չես օգնի «ընդհանուր գործին» : Եթէ այստեղ լինէր մեր ընկեր Կարօն, նա գուցէ կը համաձայնուէր քեզ հետ, բայց ես համարում եմ այդ մանուկ սրտի բորբոքում եւ աւելի ոչինչ :

Առժամանակեայ մտածութիւնից յետոյ նա դարձեալ խօսեց :

— Եթէ օձը մի հատ լինէր, որպէս դու ասացիր, պէտք էր նրա գլուխը ջարդել, այսպիսով մենք ազատուած կը լինէինք գոնէ մի չարագործից, բայց դժբախտաբար նրանց թիւը շատ է: Ես եղել եմ Ասիական Տաճկաստանում, Կոստանդնուպոլսում, Եգիպտոսում, մի խօսքով ամէն տեղ, ուր կան Հայեր: Ես բաւականաչափ ուսումնասիրած եմ մեր ազգի թէ ներկայ եւ թէ անցեալ կեանքը: Ես տեսել եմ, որ սկսած ամենաստոր քուրդ իշխանի դռնից, սկսած նահանգական կուսակալ փաշաների դռնից, մինչեւ վէզիրների դռները, մինչեւ Սուլթանի բարձրագոյն դուռը, բոլորը բռնուած են քեռի Պետրոսներով: Եւ որքան մեծ անձի մօտ է նրանց ծառայութիւնը, այնքան մեծ է եւ նրանց վնասակարութիւնը :Նրանք բոլորն էլ շատ նման են միմեանց , բոլորն էլ աւազակներ են. զանազանութիւնը միայն գողութեան տեսակի մէջն է :

— Բայց գողը այնքան վնասակար չէ, երբ մէկի ոչխարը, միւսի աւանակը գողանում է. իմ սասծները այնպիսի գողեր են, որ նրանց վնասը հասնում է մեր ամբողջ ժողովրդին: Նրանք խիստ յարմար գործիքներ են մեր բռնակալների ձեռքում: Նրանք ճնշում են, ոչնչացնում են ամէն զօրութիւն, որ գործ էր դրւում թշուառ սորուկին հանգստութիւն պարգեւելու համար: Եւ այդ գողերը, այդ աւազակները, որպէս ասացի, մեր հասարակութեան առաջնորդող անձինք են . . . :

— Թողնենք մանր քեռի Պետրոսներին, անցնենք դէպի խոշորները: Սուլթանի դրան համարեա ամբողջ տնտեսական եւ դանձային կառավարութիւնը հայ սառաֆների ձեռքումն է: Նրանք կրում են աւելի բարձր տիտղոսներ, — կոչւում են ամիրաներ : Տեսէք, ինչ է ամիրայ սեղանաւորի (սառաֆի) պաշտօնը. կառավարութիւնը տալիս է գաւառների հարկահանութիւնը՝ միեւնոյն ժամանակ նրանց դատաւորութիւնը փաշաներին կապալով :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կրնան ծագիլ՝ եթէ Խ. Միութիւնը չհրաժարի Կրեմլինի նամակին մէջ յայտնուած այն կարծիքէն, որուն համաձայն Արտաքին Նախարարներու ժողովին ու «Մեծ»երու հանդիպումը ոչ թէ չորս, այլ՝ 30 երկիրներու մասնակցութեամբ պէտք է ըլլայ :

Զոյգ ժողովներուն համար Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ որ մասնակցին Ատլանտեան Ուխտին անդամ 15 երկիրները, Վարշաւայի դաշինքին ինը երկիրները եւ վեց չէզոք երկիրներ, որոնք թուած էր արդէն մառեշալ Բուլկանինի .— Հնդկաստան, Աֆղանիստան, Եգիպտոս, Եուկոսլաւիա, Շուէտ եւ Աւստրիա :

Ոչ մէկ հաւանականութիւն կայ՝ որ Ուաշինկթըն, Լոնտոն կամ Փարիզ ընդունին այս առաջարկը : Արեւմուտքի համաձայն՝ աւելի տրամաբանական պիտի ըլլար որ չորս երկիրներու Արտաքին նախարարները պատրաստեն Արեւելք - Արեւմուտք հանդիպումին օրակարգերը : «Մեծ»երու ժողովին համար ալ չորս երկիրներ պէտք է հրաւիրուին .— Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւն :

Երկրորդ մեծագոյն դժուարութիւնը կը համարուի Գերմանիոյ վերամիացման հարցը : Մոսկուա կ'առաջարկէ որ այս պարագան Արտաքին նախարարներու պատրաստելիք օրակարգին մէջ տեղ չգտնէ. Գերմանիոյ վերամիացումը պէտք է իրականանայ Պոնի եւ Փանքովի կառավարութեանց ուղղակի բանակցութեամբ : Պէտք չէ մոռնալ, որ Նախագահ Այզընհաուըր մառեշալ Բուլգանինի ղրկած նամակին մէջ օրակարգերու մէջ յիշած էր նաեւ գերմանական հարցը :

Առայժմ Ուաշինկթընի մէջ թերահաւատութիւն կը տիրէ այս ժողովին արդիւնքին նկատմամբ :

Լոնտոն՝ անմիջական պատասխան մը կ'ուզէ տալ :

Փարիզի շրջանակները ընդհանրապէս դոհ են : Այս ուղղութեամբ Արտաքին նախարար Փինօ Մանիլա երթալէ առաջ յայտարարեց .— Ուրախ ենք այս որոշումին համար՝ որ մեզի թոյլ պիտի տայ պատրաստել «Մեծ»երու ժողովին օրակարգը :

Փինոյի համաձայն Արտաքին նախարարներու ժողովը կրնայ գումարուիլ յառաջիկայ Մայիսին : Ցամենայն դէպս Թըլականին շուրջ Մանիլայի մէջ խորհրդակցութիւն մը պիտի ըլլայ Տըլըսի, Լոյտի եւ Փինոյի միջեւ :

---

450 ՄԵՌԵԱԼ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Տր. օր Մարմարայի մէջ արկած մը պատահած է թրքական «Իսկիւտար» գրօսանաւուն : Երբ նաւը Իզմիթէն ճամբայ կ'ելլէր մէջը 500 - 550 հոգի կար, որոնց մեծ մասը՝ երախաներ :

Ցանկարծական փոթորիկ մը պայթած է Պոլսէն յիսուն մղոն անդին : Տակաւին կարելի չէ ճշդել զոհերուն թիւը : Համաձայն էջօշիէթըտ Փրէսի, յարդ 220 դիակ գտնուած է, մինչ ֆրանսական մամուլը 450 մեռեալ կը հաշուէ : Քառասուն հոգի միայն ազատուած է :

Նաւուն մէջ տեղ գրաւած էին մանաւանդ Իզմիթի վարժարանին 250 աշակերտները, եւ բազմաթիւ ուրիշ անձեր, ընտանիքներ եւն. : Համաձայն ազատուողներէն մէկուն, նաւը երեք վայրկեանէն ընկղմած է սարսափի մատնելով բոլորը : Տակաւին յայտնի չէ սակայն թէ ինչ են այս արկածին պատճառները : Ճիշդ է որ «Իւսկիւտարը» երեսուն տարուան նաւ էր բայց վերջերս նորոգուած էր : Ամբողջ Թուրքիա սուգի մէջ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԹՈՅԻ եպիսկոպոսը 40.000 լիր տուգանքի դատապարտուեցաւ Ֆիրենցէի դատարանին կողմէ : Ինչպէս ծանօթ է, այս կրօնաւորը «ապօրէն» հռչակած էր իտալացիի զոյգ մը որ միայն քաղաքային պսակով ամուսնացած էր : (Տես «Յառաջ», Փետրուար 7) : Այս վճիռը մեծ յուզում պատճառած է կաթոլիկէ շրջանակներուն մէջ եւ Պոլոնիի Արքեպիսկոպոսը, կարտինալ Լերքաօ հրամայած է որ սուգ պահուի մինչեւ Ծաղկազարդ՝ իր շրջանին բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, որոնք սեւ քողով պիտի ծածկուին, եւ ամէն զիշեր մահազանգը պիտի ղօղանջէ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կ. Թէլլալեան Պ. Անտրէ Քէօլեանի մահուան առթիւ՝ Աղքատախնամին կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 9, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

CENTRE MARCELIN BERTHELOT
28 bis, Rue St, Dominique, Métro Invalides

Կազմակերպուած Փարիզի Շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն եւ գայլիկներուն կողմէ

Ներկայացումներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով : Սկաուտական տեսարաններ, խաղեր եւ զուեշտներ : Արտասանութիւններ : Պիտի ցուցադրուին, Անգլիոյ յիսնամեակի ճէմպօրիէն տեսարաններ, մոգական լապտերով :
Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք :
Պիւֆէ, ցուցադրութիւն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քառէի վերնայարկը :
Դասախօսն է Տօքթ. ԽՐԻՄԵԱՆ :
Նիւթն է՝ «Գ. Զոհրապի կեանքը, գրականութիւնը եւ գործը» :
Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի (Անիէռ - Պուա Քոլոմպ) բացման հանդէսը Մարտ 30ին :

ԿՈՉ

Տրապիզոն Նահանգի Հայր. Միութիւնը ձեռնարկած է շրջանին ազգային կեանքի պատմութիւնը պատրաստել՝ հրատարակելու նպատակով : (Տրապիզոն, Կիրասոն, Օրտու եւ այլ քաղաքներ) :

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն, որ անյապաղ ուղարկեն իրենց յուշերը, յատկանշական դէպքերու նկարագրութիւնը եւ պատմական արժէք ներկայացնող լուսանկարներ հետեւեալ հասցէներուն .—

ՓԱՐԻԶ, Եր. Յարութիւնեան՝
13, Rue d'Orsel, Paris 18
ԱՄԵՐԻԿԱ Յովակիմ Յովակիմեան՝
3418 Cooledge HWY, Royal Oak, Michigau, U.S.A.
ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ Եր. Ֆընտըղեան՝
116, Saraga, Téhéran, Iran

Ղրկուած բոլոր լուսանկարները պիտի վերադարձուին : Կը խնդրուի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն Նորակազմ Եկեղեցասիրաց Տիկնանց Միութիւնը պատիւ ունի հրաւիրելու մեր յարգելի ազգայինները յառաջիկայ Մարտ 8ի Շաբաթ իրիկուն եկեղեցւոյս խորհրդարանը, ուր ի յարգանս հիւրերուն գինեձօն մը պիտի տրուի եւ պիտի բացատրուի Ս. եկեղեցւոյս անհրաժեշտ կարիքները, որուն գոհացումէն կախում ունի մեր նորածիլ սերունդին հայապահպանումը, որպէս զի հետագային անոնք ալ լծուին ազգային իտէալի իրագործման, որն է պահել ազգին համրանքը :

ԴԻՒԱՆ
Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ
Եկեղեցասիրաց Տիկնանց
Նորակազմ Միութեան

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՍԷՆ գետը վերջին քանի մը օրերու ընթացքին բարձրանալէ ետք սկսած է հետզհետէ իջնել : Վերջին 48 ժամերու ընթացքին ջուրին մակերեսը տասը սանթիմեթր պակսեցաւ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ

Նիսի մէջ հաւաքուած է 55.000 ֆրանք : Ստորեւ ցանկը .—

Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Վավուչ խումբ՝ 11.000 ֆր., Սուրէն Քարախանեան 10.000 ֆրանք, Ոմն (Քանէն) հինգ հազար, Հըմայեակ Յարէթնաքովեան հինգ հազար, Տիկին Արսէն Տէրտէրեան (Քան), Գեղամ Խոսրովեան, Աւետիս Դաւիթեան 2000ական ֆրանք, Վարուժան Զօտեան (Վենետիկ), Մխիթար Պետրոսեան, Ատալեան Առաքել, Ալէքսանեան Սուրէն, Յարութիւն Գրիգորեան, Էմինեան Կասթօն, Ամասեան Հրայր, Սօլաքեան Մուրատ, Գարեգին Գէորգեան, Տիկին Նաւարեան, Արսլանեան Լեւոն, Պէրպէրեան Պարգեւ, Շիշլեան Յարութիւն, Ոմն, Գաբրիէլեան Շաքէ, Յակոբ Կարապետեան, Ոմն, Տիւզեան հազարական ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Շ. Միսաքեան խումբին դասախօսական ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ : Դասախօս՝ ընկ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ :

ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Փոքրիկներու ներկայացում
փոքրիկներու համար

"LA REVUE DES JEUNES"
Կազմակերպուած Որբ. Օգն. Մարմնի կողմէ (Փարիզահայ ՏիկնանցՄիութիւն), Հինգշաբթի (Մարտ 13), ժամը 14.30էն 18.30, Փավիյեօն Տօֆինի մէջ :

Ն Ո Ր Ս Ե Ր Ո Ւ Ն Դ Ի Օ Ր

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին
Կիրակի, 9 Մարտ, ժամը 15էն 24 Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ : Խնամուած գեղարուեստական բաժին :
Երգ, պար, արտասանութիւն, զուեշտ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JACQUES MORINOTի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

Երգիչը՝ ԱԼՎԱՐԷԶ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 / Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՄԱՐՏ

MERCREDI 5 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8135 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3936

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ԼՈՒԾՈՒՄ

Մինչ մէկ կողմէ տենդոտ աշխատանքներ կը կատարուին դիւանագիտական գետնի վրայ՝ բանաւոր եւ պատուաւոր լուծում մը գտնելու համար հիւսիս-ափրիկեան վէճերուն, արիւնը կը շարունակէ հոսիլ Ալժերիոյ մէջ :

Զինուորական վարկերու յաւելման մասին վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան խորհրդարանին մէջ : Առաջարկներ եղան 80.000 նոր զինուորներ ղրկել Ալժերիա, ինչ որ դուռ պիտի բանայ նոր ծախքերու : Կառավարութիւնը կը հակառակի այս ծրագրին :

Ընկերվարական երեսփոխանները պահանջեցին, որ զինուորական ծառայութեան շրջանը դարձեալ երկու տարուան վերածուի : Իսկ զինուորական յաւելեալ ծախքերն ալ հոգացուին նոր տուրքերով, քանի որ ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի է կրճատումներ կատարել :

Ուրիշներ վախ յայտնեցին, որ մօտ ատենէն կարելի պիտի չըլլայ խաղաղութիւնը վերահաստատել Ալժերիոյ մէջ, մինչ անցեալ տարի կառավարութիւնը մեծ յոյսերով կ'օրօրէր զիրենք : Անոնք որ այն ատեն կասկածներ կը յայտնէին այս մասին, յոռետես եւ նահանջական կ'որակուէին :

Հնդկաչինի նախընթացը նկատի առնելով, երեսփոխանները կը թելադրեն որ կառավարութիւնը շուտով լուծում մը գտնէ Ալժերիոյ խնդրին : Մանաւանդ որ ժամանակը ի նպաստ Ֆրանսայի չի գործեր :

Ամերիկեան պատուիրակ Մըրֆիի առաքելութենէն շատ բան կը սպասուի : Ճիշդ է, որ անոր պաշտօնն է լուծումի ձեւ մը գտնել ֆրանքօ-թունուզեան վէճին, առանց արծարծելու Ալժերիոյ հարցը, սակայն այս վերջինը իբրեւ աղբիւր ամէն չարեաց՝ անհրաժեշտօրէն կրնայ խնդրոյ առարկայ դառնալ :

Ալժերիոյ խաղաղեցման յապաղումը ծանր անդրադարձումներ կ'ունենայ ո՛չ միայն Թունուզի եւ Մարոքի նման սահմանակից երկիրներու մէջ, այլ մինչեւ Եգիպտոս, Սուրիա եւ Իրաք :

Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնն ու Իրաքեւյորդանանեան դաշնակցութիւնը այժմ իրարու հետ մրցումի ելած են՝ իբրեւ ախոյեան ներկայանալու համար Ալժերիոյ անկախութեան դատին :

Տարիներու քարոզութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ ստեղծած է թունդ ազգայնական համարաբական մթնոլորտ մը :

Արաբական Լիկայի տասնեմէկ անդամները տարակարծութիւններ ունին ներքին զանազան հարցերու մասին : Նախագահ Նասր չի քաշուիր նոյնիսկ «արաբական դատին դաւաճան» հռչակելէ Հաշէմի երիտասարդ թագաւորները, որոնք չուզելով Սուրիոյ պէս իր մականին տակ մտնել՝ առանձին դաշնակցութիւն մը կազմեցին :

Սակայն երբ խնդիրը կը դառնայ Ալժերիոյ մասին, բոլորն ալ մոռնալով իրենց ներքին վէճերը՝ միացեալ ճակատ կազմած են :

Անոնք Ֆրանսան կը մեղադրեն նաեւ, որ բարեկամական յարաբերութիւններ կը մշակէ Իսրայէլի հետ :

Այս բոլորին հետեւանքը ա՛յն կ'ըլլայ, որ Ֆրանսա Միջին Արեւելքի մէջ կը տուժէ ո՛չ միայն քաղաքական ու քաղաքակրթական - մշակութային, այլ առեւտրական գետնի վրայ : Թունդ ազգայնականներ կը քարոզեն «պոյքոթ»ի ենթարկել ֆրանսական ապրանքները :

Հանրային կարծիքը բաւարար չափով լուսաբանուած է արդէն ալժերիական հարցին մասին :

Ու զանազան առաջարկներ կ'ըլլան պատուաւոր լուծումի մը համար :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԸՐՖԻ ԼՈՆՏՈՆ ԳՆԱՑ

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու պատուիրակ Րապըրթ Մըրֆի Փարիզի մէջ հազիւ ժամանակ ունեցաւ Վարչապետ Կայեարի հետ ճաշելու եւ միաժամանակ խորհրդակցելու՝ Լոնտոն մեկնելէ առաջ, ուր պիտի տեսնուէր Արտաքին Նախարար Լոյտի հետ :

Եթէ անակնկալներ չպատահին՝ Մըրֆի անմիջապէս պիտի վերադառնայ Ֆրանսա :

Օրլիի օդակայանին մէջ լրագրողներէն հարցապնդուելով, անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութիւնը յաջողութեամբ աւարտելու կոչուած ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ ըստ երեւոյթին վերջին 48 ժամերու ընթացքին ֆրանսական եւ թունուզեան տեսակէտները իրարու մօտեցած էին :

Բազմաթիւ առիթներով Մըրֆի հարցապնդուեցաւ լրագրողներէն, եւ սիրալիր ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ անոնց : Ամէն անգամ ալ յայտարարեց թէ ինք լաւատես է եւ «լաւ խօսակցութիւններ» ունեցած է Թունուզի եւ Փարիզի մէջ . այսուհանդերձ՝ կ'անգիտանար իր առաքելութեան տեւողութիւնը :

Ամերիկեան պատուիրակը, որ այսօր վերադարձած պիտի ըլլար Փարիզ, յայտնեց թէ կը փափաքէր իրեն հետ բերել անգլիացի իր պաշտօնակիցը՝ Պիլի, որուն հետ պիտի խորհրդակցէր երէկ առաւօտ :

Տեղական մամուլը հարց կուտայ թէ այս յայտարարութիւնները չե՞ն ապացուցաներ արդեօք թէ Մըրֆի շատ քիչ արդիւնք ձեռք ձգած է Թունուզի մէջ :

Այս ուղղութեամբ կատարեալ լռութիւն կը պահուի բոլոր շրջանակներու մէջ : Թէեւ, կ'ըսուի թէ Պուրկիպա ֆրանսական ուժերը իր երկրէն պարպելու տեսակէտէն չէ հրաժարած, միաժամանակ աշխատելով որ Ալժերիոյ հարցը դրուի միջազգային սեղանի վրայ :

Պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն կայ՝ ճշդելու համար Րապըրթ Մըրֆիի առաքելութեան ձախողութիւնը կամ յաջողութիւնը : Կը կարծուի թէ ամերիկացի դիւանագէտը տակաւին բաւական պիտի ճամբորդէ Փարիզ - Թունուզ - Լոնտոն գիծին վրայ :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Միջազգային մամուլը մօտէն կը հետաքրքրուի ֆրանքօ-թունուզեան հարցով :

Նիւ Եորք Թայմզ.— Մըրֆի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչը թերեւս կարենան Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ համաձայնութիւն գոյացնել՝ Թունուզի եւ Ալժերիոյ սահմանին հսկողութեան, Թունուզի մէջ Ֆրանսայի ունեցած իրաւունքներուն պահպանման եւ Սաքիէթի ռմբակոծման մնասուց հատուցումը կատարելու համար : Անգամ մը որ այս բոլորը իրականանայ՝ կրնայ ըլլալ նաեւ որ կարգ մը յաջողութիւններ արձանագրուին, Ալժերիոյ հարցը լուծելու համար,— եւ այս վերջինը մեծապէս կը շահագրգռէ Միացեալ Նահանգներն ու Ատլանտեան Ուխտի միւս անդամները :

Լոնտոնի «Թայմզ»ը կը գրէ թէ Ալժերիոյ հարցը այնքան հակասական նկարագիր ունի, որ ոչ մէկ լուծում կարելի է նախատեսել. ո՛չ մէկ լուծում գոհացուցիչ պիտի ըլլայ : Ազգայնականներու եւ Ֆրանսացիներու միջեւ, կ'աւելցնէ թերթը, կը գտնուի սահմետական զանգուածը, որ յոգնած է այլեւս ապստամբներու դրած պարտադրանքներէն եւ Ֆրանսացիներու թափած ճիգերէն :

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ՝ ԱՊՐԻԼԻՆ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը հանրութեան սեփականութիւնը դարձուց Կրեմլինի գրած նամակը՝ Քրիսթիան Փինոյի : Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը այս նամակով կ'առաջարկէ որ Արտաքին նախարարները յառաջիկայ Ապրիլին հաւաքուին Ժընեւ, «Մեծ»երու հանդիպումին նախապատրաստական աշխատանքները տանելու համար :

« Մեծ »երու ժողովը Յունիսին :

Մոսկուա կ'առաջարկէ որ այս ժողովին մէջ ուսումնասիրուին միայն այն հարցերը՝ որոնց շուրջ համաձայնութիւն գոյացնելու կարելիութիւններ կան :

Այս ուղղութեամբ Կրեմլին կ'առաջարկէ երկու հարցեր .

1.— Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ զինաթափ գօտի մը ստեղծել :

2.— Հիւլէական փորձերը դադրեցնել :

Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը դէմ է Քրիսթիան Փինոյի առաջարկին՝ քննելու Գերմանիոյ հարցը :

Դժուարագոյն խնդիրը ա՛յս է :

Անկախ ասկէ Կրեմլին կը խօսի նաեւ ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութեանց մասին :

Ուաշինկթընի մէջ Նախագահ Այզընհաուըր եւ Արտաքին նախարար Տըլլըս խորհրդակցեցան խորհրդային դեսպան Մենշիքովի հետ : Տեսակցութեան մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին : Ամերիկացիք իրենց կարծիքը յայտնելէ առաջ կ'ուզեն չօշափել նաեւ դաշնակիցներու տեսակէտը :

Խորհրդային դեսպան Մենշիքով Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի հետ խօսակցելէ վերջ յայտարարեց, թէ ներկայիս առնուած իւրաքանչիւր քայլ՝ զիրենք կը մօտեցնէ «Մեծ»երու ժողովին .— Այզընհաուըր անկեղծ եւ բացսիրտ մարդ մըն է, աւելցուց Մենշիքով, աասնք առաւելութիւններ են՝ որ մենք, Ռուսերս, գիտենք գնահատել :

Մենշիքով «շատ օգտակար» կը նկատէ Միացեալ Նահանգներու Նախագահին հետ իր ունեցած խօսակցութիւնը :

Այսուհանդերձ, մերժեց պատասխանել լրագրողներու կարգ մը հարցումներուն .

— Ձեր տուած հարցումները, ըսաւ ան, տակաւին բաւական չեն հասունցած՝ հրապարակուելու արժանի ըլլալու համար :

Ինչպէս կը տեսնուի, երկու կողմերն ալ որոշ զիջումներ կատարելով յաջողեցան բարեխառն մթնոլորտ մը ստեղծել . շատ հաւանական է, որ այս ճիգերը յանգին մեծ պետութեանց կառավարական ղեկավարներու հանդիպումին : Վայրին մասին ոչ մէկ առարկութիւն եղած է ցարդ, Մոսկուայի առաջարկէն ի վեր (Ժընեւ) :

Այսուհանդերձ Գերմանիոյ վերամիացման հարցը մեծ դժուարութիւն մը կը համարուի : Խ. Միութիւնը կը մերժէ խօսիլ այդ մասին : Արեւմուտքը առանց գերմանական հարցին լուծման ոչ մէկ համաձայնութիւն կը նախատեսէ : Թէեւ, Միացեալ Նահանգներու մէջ ալ ըՍ-Թասընի գլխաւորութեամբ նոր շարժում մը սկսած է, որ կը պահանջէ Խ. Միութիւն - Ամերիկա մերձեցում մը, անկախ՝ միացեալ բոլոր հարցերէն :

Քանի մը օր առաջ Նախագահ Այզընհաուըր անգամ մը եւս յայտարարած էր, թէ Գերմանիա պէտք է վերամիանայ :

ՆԻՔՍԸՆ՝ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՅԱՋՈՐԴԸ

Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըր եւ փոխ - նախագահ Նիքսըն հաստատեցին Սպիտակ Տան կողմէ հրապարակուած յայտարարութիւն մը, որ կը յայտնէ թէ այն պարագային երբ Այզընհաուըր հիւանդանայ կամ պետական գործերը վարելու անկարող ըլլայ՝ Նիքսըն ինքնաբերաբար պիտի ստանձնէ Նախագահի պաշտօնը՝ բոլոր իրաւասութիւններով :

Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ, թէ կարելիութիւն եթէ ըլլայ՝ Նախագահը անձամբ պիտի հաղորդէ Նիքսընի, որ ստանձնէ իր պաշտօնը : Իսկ երբ անկարող ըլլայ Նախագահը՝ Նիքսըն ինք պիտի տայ որոշումը՝ յաջորդելու համար անոր :

Երբ Նախագահը վերագտնէ իր ուժերը՝ պիտի ստանձնէ իր բոլոր պարտականութիւնները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ Սուրիոյ ժողովրդական կուսակցութեան հիմնադիր Անթուն Սաատէի (գնդակահարուած՝ 1949ին) ծննդեան տարեդարձին առիթով հսկայական ցոյցեր եղան ընդդէմ Սուրիա - Եգիպտոս Միացեալ Հանրապետութեան : Լիբանանեան իշխանութիւնները ոչ մէկ միջամտութիւն ըրին : Այս ցոյցերը պատասխանն էին Դամասկոսի մէջ Միացեալ Հանրապետութեան ղեկավարներուն ըրած յայտարարութեանց :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը պաշտպանէ խորհրդային գրող Դուդինցեւը, որ ոչ միայն հացիւ իր վէպին համար խստօրէն քննադատուած էր Մոսկուայի մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բանակը ներկայիս ունի 85 զօրավարներ եւ ծովակալներ . զինուորներուն թիւը՝ 130 հազար :

ՏՈՔԹ. ՖՈՆ ՊՐԱՈՒՆ որ արձակեց ամերիկեան արբանեակը, յայտարարեց թէ բաւական ժամանակ պէտք է տակաւին՝ հրթիռներու մարզին մէջ Խ. Միութեան հասնելու համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ Մարտ երեքին Սպուտնիկ - Բ.ի արձակման չորրորդ ամիսը վերջացաւ :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ համալսարանին դասախօսներէն Սթրանժաքովիչ երեք ուրիշներու հետ վեց տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, հակապետական գործունէութեան մեղադրանքով :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ երկաթուղիի պաշտօնեաները ընդհանուր գործադուլ մը ըրին :

ԻՐԱՔԻ կառավարութեան հրաժարումէն 48 ժամ ետք նախկին վարչապետ Նուրի Սայիտ կազմեց նոր դահլիճը, Պաշտպանողական նախարարի պաշտօնն ալ վերապահելով իրեն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ մարաջախտ Մալինովսկիի կարմիր բանակի հրամանատար նշանակուելէն ի վեր բազմաթիւ փոփոխութիւններ եղած են Գերմանիոյ, Հունգարիոյ, Ծայրագոյն Արեւելքի եւ խորհրդային զինուորական այլ կեդրոններու մէջ :

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդեն թէ ռուսական 12 նաւեր Տարտանէլը անցնելով ուղղուեցան դէպի Միջերկրական ծով :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Իւլպրիխթ Պերլինէն մեկնեցաւ անծանօթ ուղղութեամբ : Կը կարծուի թէ Մոսկուա գացած է :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը ընդունեցաւ Գարամանլիսի կառավարութեան հրաժարականը եւ Եօրկաքոփուլոսի պաշտօն յանձնեց՝ որ կազմէ նոր դահլիճը :

ԿՐՕՆԱԱՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

«Յառաջ»ի Դեկտեմբեր 17ի թիւին մէջ Պ. Ե. Շահամիր ցանկութիւն կը յայտնէր որ ուսումնասիրութեան նիւթ ընեմ «պետական եւ կրօնական – համայնքային իրաւասութեանց փոխ – յարաբերութիւնները Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորապէս Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ եւ այդ իրաւասութեանց միաձուլումի, հաւանականութիւնները :

Դժբախտաբար ի վիճակի չեմ, գոհացնելու այդ փափաքը, Արեւելքէն հեռացած ըլլալով 15 տարիէ ի վեր, այդ ժամանակամիջոցին բազմաթիւ եւ կարեւոր օրէնսդրական փոփոխութիւններ կատարուած են, որոնց մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ չունիմ: Ներկան թերեւս տարբեր է իմ ճանչցած անցեալէն, մանաւանդ քաղաքային իրաւունքի վերաբերմամբ, որ ինքնին բարդ նիւթ մըն է:

Սակայն հանրային ներքին իրաւունքի (տրուա փիւպլիք էնթէրն) տեսակէտէն կասկած չկայ որ միշտ ի զօրու է արեւելեան հազարամեայ այն սկզբունքը թէ «ազգութիւնը կրօնքն է»: Կրօնապետները եւ կրօնական մարմինները մասնակից են պետական որոշ իրաւասութեանց, որոնք Արեւմուտքի մէջ ընդհանրապէս աշխարհական իշխանութեան մենաշնորհն են: Կրօնապետներուն պաշտօնը վեհապետական հանգամանք ունի. ահա թէ ինչու Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Սահակ Բ.ը, նոյնիսկ Սուրիա փոխադրուելէ ետք, իր պաշտօնական նամակները կը ստորագրէր կարմիր մելանով, որ վերապահուած էր պետական բարձրագոյն պաշտօնեաներուն:

Չեմ գիտեր թէ այդ սովորութիւնը միշտ կը կիրարկուի՞ թէ ոչ: Կրօնապետները բնական եւ պաշտօնական ներկայացուցիչներն են իրենց համայնքին՝ պետական իշխանութեանց մօտ:

Համայնքը ունի նաեւ աշխարհական ներկայացուցիչներ՝ որոնք իր երեսփոխաններն են Խորհրդարանին մէջ: Օրինապէս ճանչցուած եւ հաստատուած իւրաքանչիւր համայնք իրաւունք ունի իր մէջէն ընտրելու երեսփոխաններ, ըստ իր թուական համեմատութեան: Հետեւաբար համայնքը, այս երեսփոխաններու միջնորդութեամբ, դեր ունի երկրին կառավարական կեանքին մէջ եւ կրնայ ազդել անոր ուղղութեան վրայ:

Կրօնական համայնքը ուրեմն կը ներկայանայ երկրին պետական ազդակներէն մին: Ունի մասնակի բայց նշանակելի ինքնօրինութիւն մը, իր վարչական մարմիններով, կրթական հաստատութիւններով եւ այլն:

Հասկնալի է որ համայնքի մը ղեկավարութեան լծակները ձեռքի մէջ ունեցողը իրաւազօր է երկրին քաղաքական իշխանութեանց մօտ մասնաւոր ունկնդրութիւն վայելելու: Կրօնականը եւ աշխարհականն ու քաղաքականը անբաժան են: Այդ է իսկական պատճառը կրօնական պաշտօններուն շուրջ երբեմն բուռն մրցակցութեանց, երբ կրօնական հակաճառութիւնները կը կատարեն դերը մխարձակ ռումբերու՝ որոնք կը թաքցնեն ռազմադաշտին իրական համայնապատկերը:

Գալով Պ. Ե. Շահամիրի երկրորդ հարցումին, իրաւասութեանց միաձուլումի հաւանականութեանց վերաբերմամբ՝ Միջին Արեւելքի ներկայ բորբոքումին ի տես, պատասխանը մարգարէական ներշնչում մը պէտք է սպասել: Կը մնայ որ նախ՝ կրօնական իրաւասութեանց դրութիւնը մինչեւ հիմա ոչ – իսլամ համայնքներու անձնականութեան պահպանումին նպաստած է. երկրորդ՝ որ այս դարուն, ընդհանուր կերպով, աշխարհական իշխանութիւնը կը ձգտի կրօնականը հանրային կեանքէն վտարելու: Այդ երկու իրար հակադրող հոսանքներու համեմատական ընթացքէն մեծ մասամբ կախում ունի Արեւելքի կրօնական համայնքներու եւ ի միջի այլոց գաղութահայութեան ապագան:

ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԵՆՇԻԿՈՎԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու մէջ խորհրդային նոր դեսպանը, Միխայիլ Մենշիկով, բոլորովին տարբեր է նախորդ դեսպաններէն: Արտաքինով աւելի շատ անգլիացի ճէնթըլմէնի մը կը նմանի քան՝ Ռուսի: Ինչպէս կը թուի, պաշտօն ստացած է ճէնթըլմէնի իր ձեւերով ու վարուելակերպով Խ. Միութեան ի նպաստ մթնոլորտ մը ստեղծել Մ. Նահանգներու դիւանագիտական շրջանակներէն ներս: Բայց անշուշտ միայն այս չէ իր պաշտօնը: Անցեալները շատ հետաքրքրական յայտարարութիւններ ըրաւ Ժուկովի պաշտօնազրկման եւ ղեկավարներու միջեւ ժողովի մասին:

Ըստ Մենշիկովի, Ժուկով պաշտօնազրկուեցաւ ոչ թէ որովհետեւ բոլշեւիկեան Պոնափարթ մը ըլլալու վախը (այսինքն զինուորական դիկտատուրայի վախը) կը ներշնչէր, այլ որովհետեւ ըսկսած էր շատ մեծ համարում ունենալ ինքն իր վրայ, ու կօշիկներէն վեր ելլել, բանակէն ներս կուսակցական քարոզչութեան ու այլ հարցերու մասին կուսակցական հրահանգներն ու որոշումները անտեսելով:

Մենշիկով իր այս ու հետագայ յայտարարութիւնները կատարեց լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, որ ինքնին աննախընթաց էր, որովհետեւ տեղի կ՚ունենար առանց պաշտօնական «թարգմանի» ու հսկողութեան, եւ տեղւոյն վրայ տրուած հարցերու պատասխանն էր. մինչդեռ, Մենշիկովէն առաջ, խորհրդային դեսպանի մը հետ տեսակցութիւն ունենալու համար լրագրողները նախապէս եւ գրաւոր կերպով պէտք է ներկայացուցած ըլլային իրենց հարցումները:

Խորհրդային հարցերու ամերիկացի մասնագէտներու համոզումով, արեւմտեան իմաստով լրագրական ասուլիսի որդեգրման այս ձեւը Մենշիկովի հրահանգուած է Կրեմլինէն, մթնոլորտը «ջերմացնելու» եւ ղեկավարներու ժողովի մը նախապատրաստական աշխատանքները դիւրացնելու համար: Մենշիկով, իր բնական սիրալիրութեան, ուշիմութեան եւ ստացած կրթութեան շնորհիւ, այս գործին համար պէտք եղած անձն է:

Լրագրական այս ասուլիսին ընթացքին այնպիսի ազատական արտայայտութիւններ ունեցաւ Հնդկաստանի մասին (ուր խորհրդային դեսպան եղած է չորս տարի), որոնք զարմանք կը պատճառեն խորհրդային դեսպանի մը բերնին մէջ: Յայտնեց, օրինակի համար, որ մարդիկ բոլորովին այլ գաղափար մը կը կազմեն երկրի մը մասին՝ միայն գրքերու մէջ գրուածները կարդալով. բայց երբ կ՚երթան ու տեղւոյն վրայ կը ծանօթանան երկրին պայմաններուն, կ՚ըմբռնեն թէ «իրենց համար լաւագոյն եղող ուղին ընտրած են». այսինքն՝ Հնդկաստանի համար լաւագոյն ուղին չէզոքութիւնն է, եւ ոչ թէ համայնավարութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի Ժուկովի պաշտօնազրկման, Մենշիկով յայտարարեց թէ որոշումը տրուած էր բազմաթիւ ղեկավարներու խորհրդակցութեամբ, եւ ոչ թէ միմիայն Խրուշչեւի նախաձեռնութեամբ: «Ստալինի մահէն ի վեր, այլեւս անցան այն օրերը երբ որոշումները կը տրուէին միայն մէկ հոգիի կողմէ»: Ժուկով կ՚ուզէր «անհատի պաշտամունք» ստեղծել իր անձին շուրջ՝ պատերազմի հերոսի իր համբաւը օգտագործելով իր անձնական իշխանութիւնը պարտադրելու համար:

Ապա Մենշիկով կրկին ու կրկին շեշտեց թէ Խ. Միութիւն ոչ մէկ նպատակ ունի ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու:

Երբ խօսքը անխուսափելի կերպով հասաւ ղեկավարներու ժողովին եւ Արեւելք-Արեւմուտք բանակցութեանց հարցին վրայ, Մենշիկով յիշեցուց թէ Ստալինի օրով այս վերջինն էր որ անօգուտ կը գտնէր ղեկավարներու խորհրդակցութիւն մը՝ առանց նախապատրաստական երկար աշխատանքներու: Մինչդեռ, աւելցուց Մենշիկով, «զարմանալի չէ՞ նշել թէ այսօր Նախագահ Այզընհաուըրն է, որ միեւնոյն գաղափարին վրայ պնդելով, մեր բոլորէն աւելի «Ստալինական» կը հանդիսանայ»: Կարեւորը այն չէ թէ խորհրդակցութիւնը քանի՞ ամիս նախապատրաստական աշխատանքի կը կարօտի, կամ ե՞րբ տեղի պիտի ունենայ. այլ այն՝ որ այս ձեւի խորհրդակցութեան մը ըսկզբունքը ընդունուի:

Մենշիկով ապա վստահութիւն յայտնեց, թէ Մ. Նահանգներ – Խ. Միութիւն յարաբերութիւնները բարելաւուելու մեծ կարելիութիւններ կը ներկայացնեն, պայմանաւ, սակայն, որ «իմ երկրիս մասին գոյութիւն ունեցող թիւրիմացութիւններն ու սխալ կարծիքները» վերանան:

Երբ հարց տրուեցաւ, թէ ի՞նչ կը խորհի պատերազմի մը հաւանականութեան մասին, «պատերազմ պիտի չըլլայ» յայտարարեց Մենշիկով. «ո՛չ փոքր պատերազմ, ո՛չ ալ մեծ պատերազմ: Փոքր պատերազմները անխուսափելի կերպով կ՚առաջնորդեն դէպի մեծ պատերազմներու. իսկ մեծ պատերազմներն ալ այժմ շատ վտանգաւոր դարձած են»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ՝ ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ալժերիոյ նախարարութիւնը Փետրուար 21ին հրատարակեց ընդհանուր քարտուղար Շոսատի գլխաւորութեամբ կատարուած ուսումնասիրութիւն մը՝ Ալժերիոյ պատերազմին ծախքերուն մասին: Այս ուսումնասիրութիւնը ուղղակի պատասխան մըն է ՄԱԿի Եւրոպայի տնտեսական յանձնախումբի մէկ տեղեկագրին, որուն համաձայն Ալժերիոյ պատերազմը տարեկան 700 միլիառ ֆրանք կ՚արժէ Ֆրանսայի համար:

Ստորեւ՝ պաշտօնական տեղեկագիրը:

Որքա՞ն ծախք ունի Ալժերիոյ պատերազմը: ՄԱԿի յանձնախումբը 700 միլիառ ֆրանք կը գնահատէ: Մինչդեռ՝ շատ աւելի պակաս կ՚արժէ ան Ֆրանսայի համար:

1.— Պիւտճէին վրայ՝ 305 – 330 միլիառ ֆրանք: Պետութեան ընդհանուր ծախքին 6 – 6.5 առ հարիւրը (այստեղ հաշուի կ՚առնուին միայն յաւելեալ ծախքերը՝ որոնք գոյացան ապստամբութենէն ետք, 1955էն առաջ 170 միլիառի զինուորական ծախք կար Ալժերիոյ մէջ, ինչ որ բնական կը համարուի):

2.— Տնտեսական գետնի վրայ.— Զէնքի տակ առնուած զինուորներուն պատճառաւ արտադրութիւնը պակսած է, 126 միլիառի վնաս մը պատճառելով (ընդհանուր արտադրութեան 0.7 առ հարիւրը): Տեղեկագիրը կ՚աւելցնէ թէ պատերազմի պատճառով քաղաքային պահանջը 39էն բարձրացաւ 106 միլիառի եւ զինուորական պահանջը՝ 115էն 129 միլիառի:

3.— Տրվիզ.— 149 միլիառ՝ ներա –

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ լիազօրեց Էր. Ֆրանսի ընկերութիւնը, որ Միացեալ Նահանգներէն գնէ եօթը Պօէինկ – 707 – 320 օդանաւեր: Համաձայնագիրը մօտ ատենէն պիտի ստորագրուի:

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Հաշտութիւնը կնքուած էր: Կարճ լռութիւն մը տիրեց:

— Սակայն, ըսէ ինծի Թատէ, մեղմ չեշտով մը հարցուց Կապիտանը, ինչո՞ւ թողուցիր զարմանատունը եւ եկար հոս:

— Որովհետեւ ... ձեր թոյլտուութեամբ Պարոն Կապիտան, եկած էի ձեզի հարցնելու թէ արդեօք պէ՞տք էր որ վաղուան ճակատամարտին առթիւ ձեր երիվարը թամբէի ըստ պատշաճի ...

Տեղակալ Հանրի սկսաւ ծիծաղիլ, եւ ըսաւ.

— Աւելի լաւ կ՚ընէիք, Թատէ, եթէ հարցնէիք ձեր վիրաբոյժ – գնդապետին թէ պէ՞տք էր որ ձեր հիւանդ թեւին վրայ վաղը վիրակապ մը եւս աւելցնէին...

— Եւ կամ հարցնէիք թէ, աւելցուց Ֆիլիփէր, կրնայի՞ք արդեօք վաղը բաժակ մը աւելի գինի կոնծել, ձեր ուժերը վերագտնելու համար ... Առ այժմ, ահաւասիկ օղի, որ միայն բարերար ազդեցութիւն մը կրնայ գործել ձեր վրայ: Համտեսեցէք, իմ քաջ տասնապետս ...

Թատէ քայլ մը յառաջացաւ, յարգալից խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ օղիին գաւաթը ձախ ձեռքով առնելուն համար ներողութիւն խնդրելէ ետք, մէկ ումպով պարպեց զայն՝ ներկաներուն կենացը եւ ապա, հետզհետէ խանդավառուած, շարունակեց.

— Ո՞ւր մնացած էիք, Կապիտան ... այն պահուն ... այն պահուն ... այո՛, այո՛, ես էի որ առաջարկած էի մեր զինուորներուն մտնել կանաչ բոյսերու կամարներուն տակ, այդ պէսով ուզելով արգիլել քրիստոնեաներու մահը քարերուն հարուածներուն տակ: Բոլորս ջուրերուն մէջ էինք, թշնամիներն ալ, մենք ալ: Ընդհանուր իրարանցումին մէջ, յանկարծ տեսայ հսկայ սեւամորթ մը որ բեհեղեպուղիի մը նման ինքզինքը կը պաշտպանէր տասնեակ մը ընկերներուս դէմ: Դէպի այն կողմը լողացի եւ իսկոյն ճանչցայ Փիէրոն, այլ անուամբ Պու ... Սակայն, աւաղ, աւաղ յետոյ է որ պէտք է յայտնուի, այնպէս չէ, Կապիտան ...: Ճանչցայ Փիէրոն: Զօրանոցին առումէն ի վեր իր հետ գժտուած էինք.. Ցատկեցի անոր կոկորդին: Դաշոյնի հարուածով մը ինծմէ պիտի ազատէր, երբ յանկարծ ինծի նայեցաւ: Եւ ապա փոխանակ գիս սպաննելու, անձնատուր եղաւ: Երբ Սեւամորթերը տեսան անոր անձնատուութիւնը, մեր վրայ յարձակեցան զայն ազատելու համար: Ասոր վրայ, ցամաքին վրայ գտնուող մեր պահակախումբի զօրքերն ալ ջուրը պիտի ցատկէին մեզի օգնութեան հասնելու, երբ Փիէրօ, տեսնելով անշուշտ որ բոլոր Սեւամորթերը ջարդուելու սպառնալիքի մը տակն էին, անծանօթ լեզուով բաներ մը ըսաւ անոնց, եւ ահա բոլորն ալ, կարծես խորհրդաւոր ուժի մը ազդեցութեան տակ, նոյնհետայն աներեւոյթ եղան ջուրերուն խորը: Ջուրերուն մէջ մղուած այս ճակատամարտը հաճելի պիտի ըլլար անշուշտ եթէ ես մատերէս մէկը կորսնցուցած չըլլայի եւ եթէ ... խեղճ մարդ ... բայց այդպէս գրուած էր, Կապիտան ...

Եւ տասնապետը ձախ ձեռքը յարգանքով բարձրացուց մինչեւ գդակը եւ բարեւեց իր պետը:

Տելմար սաստիկ յուզուած էր:

— Այո, իրաւունք ունիս Թատէ, ըսաւ խօսքը ուղղելով տասնապետին, այդ իրիկունը իսկապէս որ ճակատագրական էր ...

Եւ պիտի շարունակէր մնալ խոր ու թախծոտ մտածումներու մէջ թաղուած, եթէ ներկաները թախանձագին չխնդրէին որ շարունակէր իր պատմութիւնը:

— Մինչ տեղի կ՚ունենար այն տեսարանը զոր Թատէն նկարագրեց ...

Այս միջոցին, Թատէն յաղթական դիրք մը գրաւելով, կեցաւ Կապիտանին ետեւը:

— Մինչ տեղի կ՚ունենար այն տեսարանը զոր Թատէն նկարագրեց, շարունակեց Տելմար, ես յաջողած էի իմ մարդոցմէս մէկ քանիին հետ յաջորդական մագլցումներով հասնիլ մինչեւ բարձր ժայռերէն մէկուն գագաթին: Մեր ետեւէն կուգային պահակախումբին զինուորները, եւ անգամ մը գագաթին վրայ, արդէն մեր մարդիկը գրաւած էին չորս կողմը: Կատաղի հրացանաձգութեան մը սկսանք: Սեւամորթերը՝ մեզմէ նուազ լաւ սպառազինուած, չէին կրնար մեր կրակին փոխադարձել նոյն ուժգնութեամբ: Սկսան յուսալքուիլ: Կրկնապատկեցինք կրակը եւ ահա շրջակայքի բոլոր բարձունքները գրեթէ պարպուեցան եւ ըմբոստները անյայտացան, եւ սակայն իրենց փախուստէն առաջ չմոռցան սպաննուածներու գլուխները նետել տակաւին վարը գտնուող մեր բանակին վրայ:

Հետզհետէ մեր բանակը կը ստանար հաստատուն ու զօրեղ դիրք մը: Այս պարագան նուազեցուց ըմբոստներուն կորովը: Մեր կրակը կը շարունակէինք տեղացնել անոնց վրայ:

Յանկարծ, Պիասսուի բանակէն բարձրացաւ ահռելի գոռում – գոչում մը, որոնց մէկ յստակօրէն կը լսէինք Պու – Ժարկալի անունը:

ՎԻԿԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(11 Շար.)

ծումներու (46 միլիառ), արտածումներու (վաթսուն միլիառ) եւ զանազան այլ փոխանցումներու մէջ։ Այս վնասը Ֆրանսայի օտար երկիրներու հետ ունեցած ընդհանուր առեւտուրին (հինգ հարիւր միլիառ) գրեթէ մէկ-երրորդը ։

Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'աւելցնէ, թէ Մայր Երկիրը եթէ քիչ մը աւելի ճիգ ընէ՝ Ալժերիոյ մէջ դրամագլուխները աւելցնելով, անդրծովեան հողամասին տնտեսութիւնը արագ բարգաւաճում մը կրնայ ունենալ, գրեթէ եռապատկելով իր արտադրութեան քանակը։

Բացատրութիւններ տալով աչաղայ նուաճումներուն մասին, Ալժերիոյ նախարարութիւնը կը բաւարարուի վերը տրուած համեմատական թիւերով ։

«Լը Մոնտ» իր կարգին գումարելով տրուած թիւերը 456 միլիառ ֆրանք կը գտնէ ։ Ուրեմն պաշտօնական գումարն է ասիկա՝ ՄԱԿի յանձնախումբին 700 միլիառին դիմաց։ Պարզ է, որ Ալժերիոյ նախարարութիւնը զինուորական բոլոր ծախքերը չէ որ նկատի առած է, այլ՝ միայն արտակարգ ծախքերը ։

Մենտէս-Ֆրանսի ղեկավարութեամբ հրատարակուող Քայիէ տը Ռէփիւպլիք ամսագիրը իր կարգին մանրակրկիտ քննութեան կ'ենթարկէ այս հարցը ։

Դիւրին չէ ճշդել Ալժերիոյ պատերազմին պատճառած նիւթական վնասները, կը գրէ ամսագիրը, այսուհանդերձ կարելի է յիշատակել կարգ մը պարագաներ .

1.— 1957ի Յունիսին, Օգոստոսին, Սեպտեմբերին եւ Նոյեմբերին քուէարկուած հրամանագիրները Ալժերիոյ տրամադրեցին 449.5 միլիառ ֆրանք «արտակարգ» ծախքերու համար (այս գումարը աւելցաւ տարուան սկիզբը քուէարկուած բնական ծախքերուն վրայ)։ —

2.— 1956ին յիսուն հազար հոգի աւելցած էր 1955ի զօրքին վրայ։ Այս ձեւով պատերազմական պիւտճէն աւելցաւ 70 միլիառ ֆրանք, — յաւելեալ եւ արտակարգ ծախք ։

3.— Պատերազմին հետ ուղղակի կապ ունեցող այլ ծախքեր ալ կը թուէ Քայիէ տը Ռէփիւպլիքը. պատերազմէն վերջ հաստատուած զինուորական պատրաստութեան կեդրոն, օդաչուներու եւ մեքենագէտներու դպրոց, եւն. պահեստի ապրանքները կը պակսի, կառքեր, մեքենաներ կը փճանան ... այս բոլորին համար՝ հարիւր միլիառի վնաս մը կը նախատեսուի ։

4.— Զանազան այլ ծախքեր՝ որոնք պիւտճէին մէջ տեղ գտած են պատերազմին հետեւանքով.— արտակարգ յաւելում՝ Ալժերիոյ պիւտճէին (18.6միլիառ) մասնաւոր առարկաներ այն զինուորականներու համար՝ որ կը գտնուին անդրծովեան հողամասին վրայ, զանազան յաւելումներ՝ նաւերու եւ օդանաւերու վրայ ...

Ինչպէս կը տեսնուի, այս բոլորը թոյլ չեն տար որ ճիշդ գումար մը յայտարարուի ընդհանուր ծախքերուն համար, որոնք առնուազն տարեկան վեց հարիւր միլիառ կը նախատեսէ ամսագիրը ։ Իսկ 1958ի ընթացքին այս վնասները անխուսափելիօրէն աւելի պիտի ըլլան, նախորդ երկու տարիներուն բաղդատմամբ։

1955ին 150.000 զինուոր կար Ալժերիոյ մէջ, այսօր այդ թիւը բարձրացած է 540.000ի ։

Քաղաքացիներու սովորականէն աւելի երկար ժամանակով դրօշի տակ պահուելու պատճառով երկրին արտադրութիւնը պակսեցաւ ինչպէս նաեւ ազգային եկամուտը, նկատելով որ միւս կողմէ ալ աւելցաւ ռազմամթերքի արտադրութիւնը։

Քայիէ տը Ռէփիւպլիք աւելի տրամաբանական կը գտնէ ՄԱԿի յանձնախումբին տեղեկագիրը՝ «հիմնուած մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան մը վրայ, լուրջ եւ արժէքաւոր»։

Թ.Ա.Թ.

ԿՍԿԾԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ, (Մարսէյլ).— Սէն Ժերոմի փոքրիկ գաղութը դժբախտաբար անմասն չմնաց Ալժերիոյ պատերազմէն եւ իր առաջին զոհը տուաւ յանձին եղեռնաբախտ Նազարէթին, որդին մեր թաղեցիներէն Պ. Սարգիս Զէյթունցեանի, անմխիթար սուգի մատնելով ոչ միայն իր ծնողքը եւ մօտաւոր ազգականները, այլ՝ ամբողջ գաղութը ։

Հայ թաղեցիները, ինչպէս նաեւ քանի մը տասնեակ Ֆրանսացիներ կը հետեւէին երիտասարդ զինուորի թափօրին իրենց վերջին յարգանքը մատուցանելով անոր՝ որ հազիւ 22 գարուններ բոլորած ինկաւ պարտականութեան ճամբուն վրայ, հայու վայել անձնազոհութեամբ ։

Զինուորական իշխանութիւնը եւս կը մասնակցէր յուղարկաւորութեան՝ տասնեակ մը զինուորներով, որոնք կրօնական արարողութեանց ամբողջ տեւողութեան շրջապատած էին իրենց զէնքի տարաբախտ ընկերոջ դագաղը ։

Տէր Ներսէս քահանայ եկեղեցւոյ մէջ, իսկ նախկին Ռազմիկներու պատուոյ նախագահ Տիրան Թէքքէեան գերեզմանատան մէջ, դրուատեցին հայ զինուորներու քաջութիւնը եւ անձնազոհութեան ոգին, թէ վերջին ընդհ. պատերազմի եւ թէ Ալժերիոյ պատերազմին մէջ ։

Տիրան Թէքքէեան այս առթիւ կարդաց ողբացեալ Նազարէթի հրամանատարին նամակը՝ ուղղուած իր ծնողաց, որով ան կը գովաբանէր երիտասարդ զինուորին քաջութիւնը, որ իր յանդգնութեամբ եւ կեանքին գնով ազատած էր տասնեակ մը վիրաւոր ընկերներու կեանքը, որոնք այժմ կը խնամուին հիւանդանոցներու մէջ։

Ապա յանուն Թաղական խորհուրդին եւ Թաղեցիներուն, Պ. Յակոբ Պետրոսեան իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնեց Տէր եւ Տիկին Սարգիս Զէյթունցեանի՝ իրենց անդարմանելի կորուստին առթիւ։

Յ. Պ.

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

——o——

Հայ եկեղեցւոյ պատարագի երգեցողութեան սկաւառակները, որոնք լոյս տեսան վերջերս ուշադրութեան առարկայ դարձած են նաեւ օտար շրջանակներու մէջ ։ Ֆրանսական ձայնասփիւռը յաջորդաբար պիտի տայ զանազան մասերը, այդ զոյգ սկաւառակներուն, իսկ Աստուածածնայ ձօնուած կտորներ պիտի տրուին այս տարին Լուրտի մէջ, հարիւրամեակի առիթով, իբր հայկական բաժին, տօնակատարութեանց ընթացքին ։

Ֆրանսական զանազան թերթերու յօդուածներէն մէկ քանին կ'արտատպենք ստորեւ .—

×

Լը Կիտ տիւ Քոնսէր (14 Փետրուար) երաժշտական մեծ պարբերաթերթի մէջ մեծանուն քննադատ Ժօզէ Պրիւր կը գրէ.

«Հայ առաքելական եկեղեցւոյ պատարագի եւ հոգեւոր երգերու սկաւառակը» ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի ։

Չորրորդ դարուն, գեղեցիկ օր մը, լուսաշող ճառագայթի մը մէջ փրկիչը երեւցաւ Գրիգոր Լուսաւորիչի, որ յետոյ պիտի ըլլար Հայաստանի առաջին կաթողիկոսը ։

Այս յայտնութեան տեղն իսկ կառուեցաւ Էջմիածնայ տաճարը, որ Հայոց հոգեւոր կեդրոնն է։

Հայոց եկեղեցական երաժշտութիւնը այդ օրէն ի վեր ծնունդ առած է, եւ որուն բազմաթիւ երգերը գրի՛ առնուած են Կոմիտաս վարդապետի եւ ուրիշներու կողմէ, ինչպիսին եւ հոյակապ Հայր Մեր մը, Ալէլուք մը եւ ամբողջ շարք մը ծիսական երգերու ։

Իրիս Պիւլպիւլեանի յուզիչ Տէր Ողորմեան, Պ. Պ. Սերոբեանի եւ Ճիզմէճեանի փոխասացութիւնները խմբերգներու հետ պէտք է հեշտանքով ունկնդրել ։

Դժուար պիտի ըլլար, եթէ ոչ անկարելի, այս տողերուն մէջ ամփոփել այս երաժշտութեան մանրամասնութիւնները ։ Պիտի գոհանամ սակայն ըսելով որ անոնք ինձ կը ներկայանան բացառիկ վեհութեան մը մէջ, թէ հաւատացեալի եւ թէ երաժիշտի ականջով եթէ ունկնդրենք ։

Ձայնասփռումը կատարուած է մեծ յաջողութեամբ ։

×

Լիպերասիոն, 6 Փետրուար.— Քննադատ Քոլէթ Աւնուլ, «Ռուսիոյ հարաւային կողմը, Հայաստան, միշտ եղած է մշակոյթի կարեւոր կեդրոն մը։ Ստուար են այնտեղ գրական եւ երաժշտական խմբաւորումները որոնք լծուած են հսկայ գործունէութեան։ Անոնց մէջ ծնունդ առած են բազմաթիւ հոյակապ երգչախումբեր, որոնցմէ մին՝ Փարիզի եկեղեցւոյ խումբը նմոյշ մըն է որ մեր մէջ եկած արմատ դրած է ։

«Հայ ծիսական երաժշտութիւն» անուան տակ երկու սկաւառակներ հրապարակ ելած են որոնք կը պարունակեն պատարագ եւ հոգեւոր զանազան երգեր, կատարուած բացառապէս գեղեցիկ ձայներու մասնակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի, որ տնօրէնն է այդ երգչախումբին ։

«Սկաւառակները ունին գեղարուեստական աչքառու կողքեր» ։

(Անրէժիսթրըման Վօկ ընկերութեան)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

——o——

Փետրուար 15ին տեղի ունեցաւ Զուիցերիոյ Հայկական Միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը ։

Միութեան նախագահ Պ. Փիլիպոսեան կարդաց վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը, որմէ ետք գանձապահը ներկայացուց հաշուեկշիռը՝ վաւերացուած քննիչ յանձնախումբին կողմէ ։

Ժողովականները նկատի առնելով վարչութեան մինչեւ այսօր ցոյց տուած գործունէութիւնը, միաձայնութեամբ վերընտրեցին զայն ։

Այս առիթով Լիոնէն հրաւիրուած էր Պ. Հօղուբեան, որ Երեւանէն ժապաւէնի վրայ առնուած տեսարաններ ներկայացուց։ Հայրենական պատկերները մեծապէս խանդավառեցին ներկաները ։

Ա. ՄՈՒՇԵԱՆ

×

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ տարեդարձը մեծ խանդավառութեամբ տօնուած է Փութաքէթի մէջ (Միացեալ Նահանգներ)։ Նախագահած է ընկեր Մ. Ինկէճեան։ Խօսած են Տիկին Վ. Թաշճեան եւ ընկեր Խ. Ներսէսեան։ Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը ։

ԸՆԿ. ՏԻԳՐԱՆ ՉԻԹՃԵԱՆ մեռած է Շիքակոյի մէջ։ Հաւատաւոր Դաշնակցական էր եւ մեծ դեր ունեցած Շիքակոյի կազմակերպչական աշխատանքներուն մէջ ։ Մասնակցած էր նաեւ Պատգամ. Ժողովներու ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՆԱԶԱՐԵԱՆ անունով Ֆիլատելֆիացի ծանօթ հայ նպարավաճառ մը սպաննուած է Սեւամորթի մը կողմէ։ Ոճրագործը իր հետքը կորսնցուցած է ։

ԱԼՊԷՐ ՍՕԼԱՔԵԱՆ անունով Սամաթիացի հայ երիտասարդ մը Պոլսոյ մէջ ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գացած է ։ 30 տարեկան էր եւ ընտանիքի հայր ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԹ.

ԾԱԾԿԱՄԻՏ ԱՍԼԱՆԸ ԲԱՑԻՈՒՄ Է

Բայց նա փաշայի վրայ վստահութիւն չունի, թէ նա իր ժամանակին կը ներկայացնէ նշանակած տուրքը։ Փաշան պէտք է մի երաշխաւոր տայ։ Ամիրայ սեղանաւորը միշտ պատրաստ է այս երաշխաւորութիւնը իր վրայ ընդունելու, որովհետեւ նրա մէջ մեծ շահեր ունի, որովհետեւ փաշայի կապալառութեան վաստակի մի մասն էլ ինքն պիտի վայելէ։ Բայց ո՞րտեղից է գոյանում վաստակը։ — Բիւրաւոր թշուառ հարստահարուածների քրտինքից։ Փաշան սարսափելի անգթութիւններով հաւաքում է իրան յանձնուած վիճակից տէրութեան հարկը եւ ուղարկում է երաշխաւոր սեղանաւորին, իսկ սեղանաւորն իր կողմից պէտք է արծաթը ներկայացնէ տէրութեան գանձարանը։ Բայց նա զուտ արծաթ չէ տալիս, այլ փողի փոխարէն յետ է դարձնում գանձարանին թղթեր (փուսուլաներ), որոնց ինքը նոյնպէս փողի տեղ ընդունել էր գանձարանից ։ Այսպիսով նա «սաղացնում է» իր ձեռքի թղթերը ։

— Բայց ո՞րտեղից ընկան նրա ձեռքը այդ թղթերը, հարցրի ես, լաւ չհասկանալով Ասլանի վերջին խօսքերը ։

— Սեղանաւոր ամիրան, պատասխանեց նա, զանազան առեւտրական յարաբերութիւններ ունի Բարձրագոյն Դրան հետ. կամ նա ընդունել է զօրքը կերակրելու եւ հագուստ մատակարարելու պարտաւորութիւնը, եւ կամ նա իր ձեռքում ունի, օրինակ, հարէմի տնտեսութիւնը։ Աշխարհի ամենապատուական գոհարներով զարդարում է նա Սուլթանի բազմաթիւ կնիկներին, եւ աշխարհի ամենաթանգագին փարչաները մատակարարում է նրանց հագուստի եւ պաճուճանքի համար։ Այս բոլորի փոխարէն նա չէ ստանում, որպէս ասում են «նաղդ փող» — նրան տալիս են թղթեր միայն։ Ահա նոյն թղթերն է, որ նա կրկին յետ է դարձնում գանձարանին իր երաշխաւորութեան պարտաւորութիւնը կատարելու ժամանակ ։

— Հիմա դուք տեսա՞ք, շարունակեց նա, որ ամիրայ սեղանաւորը, Բարձրագոյն Դրան տնտեսը, զօրքի եւ հարկերի կապալառուն, նոյնպիսի աւազակներ են, որպէս քուրդ իշխանի «չահրանդան» — որպէս քեռի Պետրոսը։ Բայց նոյն «ամիրաներն» են մեր ազգապետները. Նրանք են դարձնում մեր ազգի կառավարութեան սանձը դէպի ամէն կողմ, որ կողմը որ իրանց հաճելի է ...։ Այժմ ի՞նչ յոյս կարող ենք ունենալ նրանցից, — մեր արիւնը ծծողներից, մեր աշխատութեան վաստակը մեր ձեռքից խլողներից ...։ Նրանց համար միշտ ձեռնտու է մի անկարգ եւ բռնակալ կառավարութիւն, որի պղտորութեան մէջ կարողանում են որսալ իրանց շահերը։ Հայի արտասուքը եւ թափուած արիւնը նրանց չէ ազդում, նրանք իրանց քսակը հարստացնելու համար են միայն մտածում ...։

— Եւ այսպէս, մեր ժողովրդի դրամատէրները, այսինքն այն անձինքը, որոնց ձեռքում կայ նիւթական կարողութիւն, փոխանակ օգնելու, որ մշակը եւ գիւղացին հաց եւ հանգստութիւն ունենան, աւելի իրանք են մաշում նրանց կենսական զօրութիւնը, աւելի իրանք են ամրացնում նրանց ստրկութեան շղթաները։ Թէեւ նրանց գործողութիւնները կատարւում են անուղղակի կերպով, բայց մի եւ նոյն է՝ լինել աւազակ, կամ աւազակի ձեռքում գործիք ։ Բայց ազգը, միամիտ եւ տգէտ ազգը պարծենում է իր «ամիրաների» փառքով, խոնարհւում է նրանց առջեւ, եւ խորին յարգութեամբ մատուցանում է իր խոնարհ երկրպագութիւնը ...։

— Բայց ի՞նչպէս է լինում, որ այսպիսի վատ մարդիկ մեծամեծ պաշտօնների են հասնում, հարցրի ես ։

— «Հայը հաւատարիմ է, ասում է թուրքը, նա լաւ ծառայել գիտէ ...»։ Այո, հաւատարիմ է նա եւ նրա հաւատարմութիւնը հնար է տալիս նրան վայելել կառավարութեան վստահութիւնը ։ Բայց հաւատարմութիւն բառը բռնակալի լեզւում ունի բոլորովին այլ նշանակութիւն, — նոյն իսկ նշանակութիւնը, որպէս աւազակապետը իր ձեռքի տակ եղող սրիկաներին իր հաւատարիմ պաշտօնեաներ է կոչում ։

— Հայ դրամատէրների այս տեսակ «հաւատարմութիւնը» մի կողմից առիթ տուեց նրանց իրանց գործունէութիւնը նուիրել կառավարութեան պիտոյքներին, միւս կողմից, զրկեց նրանց մի աւելի հաստատուն եւ ընդարձակ ասպարէզից, այն է՝ արդար եւ խղճմտանքով վաճառականութիւնից։ — Այս ասպարէզը մնաց Յոյներին։ — «Յոյնը անհաւատարիմ է», ասում է թուրքը եւ նրա վրայ վստահութիւն չունի, նրան գործ չէ յանձնում։ Դա իրաւ է։ Որովհետեւ Յոյնը այնքան մեծամիտ է, որ նա չէր կարող Հայի պէս իրան այնքան ստորնացնել, որ կարող լինէր հաշտուել իր ատելի թշնամու հետ, — իր երկիրը տիրողի եւ իր ազգակիցներին ստրկացնողի հետ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՈՍ ԺԲ.ի ծննդեան 82րդ տարեդարձը եւ քահանայապետութեան 19րդ տարեդարձը միաժամանակ տօնուած են Վատիկանի մէջ: Ներկայ եղած է դիւանագիտական մարմինը եւ բազմաթիւ կարդինալներ որոնց կարգին Աղաջանեան կարտինալը: Այս առթիւ Ֆիրէնցէի արք.ը գերապայծառ Ֆլորէ դատապարտած է Փրաթօյի եպիսկոպոսին դէմ տրուած վճիռը.— «Տարօրինակ դատաւորութիւն եւ անսպասելի վճիռ» ըսած է Գեր. Ֆլորէ:

× Այս վճիռին իբրեւ հետեւանք Պիոս ԺԲ. շատ ազդուած ըլլալով ջնջեց այն արարողութիւնը որ տեղի պիտի ունենար Մարտ 12ին իր քահանայապետութեան 19րդ տարեդարձին առթիւ:

Համաձայն Վատիկանի շրջանակներուն ինչպէս նաեւ Օսեռվաթօռէ Ռօմանօյին այս վճիռը տուող դատաւորները հաւանաբար բանադրուին:

ՓԱՐԻԶԻ լիբանանեան նոր դեսպան Մուսա Մուպարէք այցելութիւն մը տուաւ Վարչապետ Կայեառի եւ խօսակցեցաւ Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան շուրջ:

ԻՍԿԻՒՏԱՐ նաւուն արկածէն վերջ Թրքական 15 նաւեր կը փնտռեն զոհերուն դիակները: Ցարդ 220 մարմիններ գտնուած են:

ԿԻՊՐՈՍԻ յոյն ապստամբները թռուցիկներ ցրուեցին՝ Անգլիացիներու դէմ «կրաւորական դիմադրութեան» անցնելու կոչ ընելով եւ աւելցնելով թէ Կիպրացիները պատրաստ են ամէն բան զոհելու՝ ազատութեան համար:

ՉԸՐՉԻԼ՝ իր առողջութիւնը վերագտած է եւ առաջին անգամ կիրակի օր ոտքի ելած՝ իր կնոջ, աղջկան եւ հիւրերուն հետ ճաշելու համար:

Տէր եւ Տիկին Համամճեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ՔԱԼԻՌՓ ՀԱՄԱՄՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գարակուզեան)

մահը որ պատահեցաւ 95 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր չորեքշաբթի ժամը 15.30ին:

Մարմինը պիտի փոխադրուի Վօ–անՎըլէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ այդ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողներու Պաշտպան Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք Պ. Նուպար Յովհաննէսեանէ իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ

Պելժիոյ Փառատօնէն վերջ, եւ անոր իբրեւ լաւագոյն եզրակացութիւնը:

Որոշուած է հրատարակել՝ շքեղ տպագրութեամբ՝

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՄԸ

Նուիրուած Դ. Վարուժանի, ուր պիտի հաւաքուին բոլոր խօսուած ճառերը, յօդուածներն ու ստացուած նամակները, ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով:

Նաեւ պիտի դրուի պատկերազարդ նըկարագրութիւնը հանդիսութեանց եւ այլ նորութիւններ Վարուժանի կեանքին եւ գործին վերաբերեալ:

Կազմուած է խմբագրական մարմին մը, համախորհուրդ՝ Տիկին Դ. Վարուժան-Արիկեանի, Պ. Ժ. Արիկեանի եւ Պ. Խաչիկ Կարապետեանի:

«Յուշամատեան»էն գոյացած ամբողջական հասոյթը պիտի կազմէ այն հիմնադրամը, որուն վրայ աւելցնելով ուրիշ նուիրատուութիւններ, պիտի յատկացուի հրատարակելու՝

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Խմբագրական մարմին.— Շ. Նարդունի, Բ. Թօփալեան, Յ. Իսկէնտէրեան, Եր. Բամպուքեան, Է. Ժախեան:

Պատասխանատու խմբագր. Կ. Փօլատեան:

Խմբագրութեան հասցէն՝
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
53, AV. DE ST. JULIEN MARSE LLE 12

ԿՐԸՆՈՊԼԸ – ՓԱՐԻԶ

Այրի Տիկին Սրբուհի Արապեան եւ զաւակները, Տիրուհի եւ Օննիկ, ինչպէս նաեւ Ճերմակեան, Տարաքճեան, Սթաթեան, Թապաքճեան, Ինճէեան, Խ. Արապեան, Խ. Յարութիւնեան, Կարմիրեան, Նիկողոսեան, Փափազեան, Մարտիրոսեան եւ Աւետիսեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քերայրին, կնքահօր եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ 54 տարեկանին, Դրօնշի հիւանդանոցը:

Թաղումը կատարուեցաւ երեքշաբթի, Մարտ չորսին:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Զաքարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զաքար Զաքարեան եւ զաւակը, Կարապետ եւ Յովհաննէս Նալպանտեաններ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, եղբօր եւ մեծ հօր եղբօր

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ
(Անտոն Նահապետ, Մեծ Նոր Գիւղցի)

մահը որ պատահեցաւ Մարտ 2ին, Մոնմօրանսի ծերանոցին մէջ:

Թաղումը տեղի պիտի ունենայ 5 Մարտ ժամը 14ին, տեղւոյն գերեզմանատունը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ յարգելի ազգայիններուն եւ ընկերուհիներուն, որոնք իր պարահանդէսին առիթով հետեւեալ դրամական նուէրները ըրած են.—

Պ. Մուշեղ Պետրոսեան 10.000 ֆրանք, Տօքթ. Ճինճեան, Տօքթ. Աղաջանեան հազարական ֆրանք, նկարիչ Գառզու, Տիկ. Թիւֆէնկճեան, Տիկին Ռ. Նալպանտեան երկու հազարական ֆրանք, Տիկին Այրամճեան, Տիկին Կիւլիստան երեք հազարական ֆրանք, Տիկին Շահիկեան հինգ հազար, Տիկ. Թաղէոսեան հազար, Տիկին Գազազեան հազար ֆրանք:

27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

կիրակի, Մարտ 9, կէսօրէ վերջ
ժամը 2.30ին

CENTRE MARCELIN BERTHELOT
28 bis, Rue St, Dominique, Métro Invalides

Կազմակերպուած Փարիզի Շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն եւ գայլիկներուն կողմէ

Ներկայացումներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով: Սկաուտական տեսարաններ, խաղեր եւ զաւեշտներ: Արտասանութիւններ: Պիտի ցուցադրուին, Անգլիոյ յոբելեանական Ճեմպօրիէն տեսարաններ, մոգական լապտերով:

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք:

Պիֆէ, ցուցադրութիւն:

ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Փոքրիկներու ներկայացում
փոքրիկներու համար

"LA REVUE DES JEUNES"

Կազմակերպուած Որբ. Օգն. Մարմնի կողմէ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն), Հինգշաբթի (Մարտ 13), ժամը 14.30էն 18.30, Փավիյեօն Տօֆինի մէջ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Երիտ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ Թաղ. Խորհուրդին:

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Քաղաքապետարանին կից Փալէ տը Ժիւսթիսի սրահը:

Կը խօսի՝ ճարտարագէտ ԷՏՈՒԱՐ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ:

Նիւթ.— «Դրուագներ Հայաստան եւ Էջմիածին կատարած իր ուղեւորութենէն: Գունաւոր նկարներու լուսարձակում:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ն. Սարգիսեանի կը ներկայացնէ՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (զուարթ օփերէթ, երեք արար):

Ներկայացումէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր:

ՆՈՒԱԳ՝ Անդրանիկ Մաթոյեան եւ Գասպարեան եղբայրներ:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

—o—

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Շ. Միսաքեան խումբին դասախօսական ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ: Դասախօս՝ ընկ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 17ին, Տիկին Գասպարեանի բնակարանը, 7 բիւ Ռընան, Անիէռ (Սէն), (Փլաս Վօլթէրի մօտ): Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Ն Ո Ր Ս Ե Ր Ո Ւ Ն Դ Ի Օ Ր

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին

Կիրակի, 9 Մարտ, ժամը 15էն 24 Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: Խնամուած գեղարուեստական բաժին:

Երգ, պար, արտասանութիւն, զաւեշտ:

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JACQUES MORINOTի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

երգիչը՝ ԱԼՎԱՐԷԶ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14.30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝
ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Ափրիկէ, Հայաստան, Գամըրուն, Կովկաս, Սպանիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ:

Հայկական ճոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով:

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիոմին:

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք:

Դիմել Սորպոնի դռնապաններէն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քատէի վերնայարկը:

Դասախօսն է Տօքթ. ԽՐԻՄԵԱՆ:

Նիւթն է՝ «Գ. Զոհրապի կեանքը, գրականութիւնը եւ գործը»:

Մուտքը ազատ է:

ԿՈՉ

Տրապիզոն Նահանգի Հայր. Միութիւնը ձեռնարկած է շրջանին ազգային կեանքի պատմութիւնը պատրաստել՝ հրատարակելու նպատակով: (Տրապիզոն, Կիրասոն, Օրտու եւ այլ քաղաքներ):

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն, որ անյապաղ ուղարկեն իրենց յուշերը, յատկանշական դէպքերու նկարագրութիւնը եւ պատմական արժէք ներկայացնող լուսանկարներ հետեւեալ հասցէներուն.—

ՓԱՐԻԶ, Եր. Յարութիւնեան՝
13, Rue d'Orsel, Paris 18

ԱՄԵՐԻԿԱ Յովակիմ Յովակիմեան՝
3418 Cooledge HWY, Royal Oak, Michigau, U.S.A.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ Եր. Ֆընտըղեան՝
116, Saraga, Téhéran, Iran

Ղրկուած բոլոր լուսանկարները պիտի վերադարձուին: Կը խնդրուի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որոշ տարիքի հայ կին մը հիւանդի մը քով մնալու համար: Բնակութիւն, սնունդ եւ լաւ վճարում ապահովուած: Դիմել Տիկին Հանէսեանի՝ 11 բիւ Լօռէն, Անիէռ (Կառ Պէքոն լէ Պրիւյէռ) կամ հեռաձայնել ԿՐԷ. 00–98:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՄԱՐՏ — JEUDI 6 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8136 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3937

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻԱ

Հակառակ պատերազմական վիճակին, բնականոն յարաբերութիւնները կը շարունակուին Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ :

Մինչ ֆրանսացի երիտասարդներ՝ զինուորական համազգեստ հագած՝ Մարսէյլէն կ'ուղղուին դէպի Ալժերիոյ նաւահանգիստները, ալժերիացի բանուորներ այս վերջիններէն նաւ կը նստին դէպի Մարսէյլ՝ աշխատանք փնտռելու համար Ֆրանսայի մէջ :

Սովորական ատեն Ֆրանսայի մէջ կ'աշխատին 200 — 400·000 Ալժերիացիներ, համաձայն եղանակին : Անցեալ տարի Յունիսին անոնց թիւն էր 200·000 : Միջին հաշուով 312·000 Ալժերիացի բանուորներ — մեծ մասամբ Քապիլցիներ — 15·000 Մարոքցիներ եւ 10·000 Թունուզցիներ կ'աշխատին ճարտարարուեստի եւ երկրագործութեան զանազան ճիւղերուն մէջ : Ասոնցմէ 60 առ հարիւրը հասարակ բանուորներ են, 25 առ հարիւրը մասնագէտ եւ հարիւրին հինգը՝ որակեալ :

Շատեր մէկուկէս տարի Ֆրանսայի մէջ աշխատելէ վերջ հայրենիք կը վերադառնան : Իրենց տեղ ուրիշներ կու գան :

Ալժերիոյ ութ միլիոն իսլամ բնակչութեան երկու միլիոնը միայն որոշ չափով եւրոպականացած է եւ ապրուստի կանոնաւոր միջոցներ ունի : Մնացեալ վեց միլիոնը կ'ապրի աննախանձելի վիճակի մէջ :

Այսպէս, ընկերային տարբեր մակարդակի պատկանող երկու դասակարգեր կողք կողքի կ'ապրին :

Ֆրանսայի մէջ աշխատող բանուորները իրենց վաստակին մէկ երրորդը, երբեմն կէսը կը ղրկեն երկրի իրենց ընտանեկան պարագաներուն : Վիճակագրութեան մը համաձայն, այս ձեւով ղրկուած գումարները կը հասնին տարեկան 40 — 45 միլիառ ֆրանքի : Իսկ ատոնց շնորհիւ ապրող Ալժերիացիներու թիւն է երկու միլիոն հոգի :

Ալժերիոյ բնակչութեան թիւը կ'աւելնայ հարիւրին երկու համեմատութեամբ, ինչ որ կը նշանակէ տարեկան 125·000 հոգիի յաւելում : Ի՞նչպէս ապրեցնել զանոնք, երբ երկիրը աղքատ է եւ մարդիկ միշտ գործ չեն գտներ տեղւոյն վրայ : Ֆրանսական կառավարութիւնն է, որ օգնութեան կը փութայ անոնց, ձրի ուտելիք եւ սերմնցու հայթայթելով :

Ֆրանսայի մէջ աշխատող Ալժերիացիները քիչ չատ կ'ընտելանան եւրոպական ապրելակերպին : Կը մտնեն արհեստակցական միութեանց մէջ :

Ալժերիացին ապրելու համար պէտք ունի Ֆրանսայի աջակցութեան : Ալժերիոյ պետական ելմտացոյցը կը հոգացուի Ֆրանսական գանձէն :

Ֆրանսական ճարտարարուեստը զարգանալով Ալժերիոյ մէջ, գործ պիտի հայթայթէ իսլամ յարաճուն բնակչութեան :

Սահարայի քարիւղի հանքերը, շնորհիւ Ֆրանսական դրամագլուխին, չուտով աշխարհի հարուստ երկիրներէն մէկը պիտի դարձնեն Ալժերիան : Միայն Հասի Մէսաուտի շրջանը, ութ քիլոմեթր երկայնքի վրայ, մէկ միլիառ թոն քարիւղ կը պարունակէ : Տարեկան արտադրութիւն կը նախատեսուի քան միլիոն թոն :

Ալժերիոյ շահը կը պահանջէ կապուած մնալ Ֆրանսայի :

Հիմնական օրէնքը պատեհութիւն կու տայ ազգայնական տարրերուն՝ համաձայնութեան եզր մը գտնել այն երկրին հետ, որ 128 տարիէ ի վեր ա՛յնքան զոհողութիւններ է ըրած Ալժերիոյ բարգաւաճման համար :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԿԱՑԵԱՌԻ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԸՐՖԻ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ինչպէս ծանօթ է Ազգ. Ժողովը քանի մը օր է կը շարունակէ վիճաբանութիւնները զինուորական ծախքերու շուրջ՝ առանց եզրակացութեան մը յանգելու :

Մինչ ելմտական նախարար՝ Ֆլիմլէն որեւէ ձեւով չուզեր տեղի տալ, պատերազմական նախարարը եւ երեք փոխնախարարները ամէն ջանք կը թափեն ձեռք բերելու համար իրենց ուզածը : Կը պահանջեն վաթսուն միլիառ, նկատի առնելով Հիւս. Ափրիկէի բանակին ծախքերը— հակառակ անոր որ Պատերազմական նախարարը ժամանակին ընդունած էր երեսուն միլիառի խնայողութիւն մը զինուորական ծախքերուն վրայ, այսօր ընդհակառակն, պահանջը կրկնապատկուած է :

Այս կացութեան առջեւ վարչապետ Կայեառ Զօրբէշարբթի առաւօտ Նախարարաց Խորհուրդի ժողովէն վստահութեան քուէ ուզելու հրաման պիտի առնէ : Վարչապետը կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէր նաեւ Ազգ. Ժողովին առջեւ Զօրբէշարբթի կէս օրէն վերջ՝ զինուորական ծախքերու եւ ֆրանքեթու[illegible] կառակ կացութեան դժուարութեան, կասկածէ դուրս է թէ Կայեառ կրկին պիտի ստանայ ժողովին վստահութիւնը :

× Երեքշաբթի իրիկուն Փարիզ վերադարձաւ ամերիկեան պատուիրակը Մըրֆի, որ հազիւ քանի մը ժամ առաջ Լոնտոն մեկնած էր : Երկու ժամ տարբերութեամբ Փարիզ հասաւ նաեւ անգլիացի պատուիրակ մը՝ Հարոլտ Պիլի, որ իր կարգին միջնորդի դեր պիտի կատարէ Փարիզի եւ Թունուզի միջեւ : Լաւատեղեակ շրջանակները կը կարծեն թէ երկու միջնորդներու առանձին ճամբորդութիւնը քանի որ նոյն տեղէն, նոյն տեղը կ'երթային նոյն օրը եւ նոյն խնդրին համար՝ կը բացատրուի անով, թէ երկու դիւանագէտներու տեսակէտը նոյնը չէ : Այս առթիւ կը յիշուի նաեւ թէ Պուրկիպայի աջ թեւը եւ խորհրդականը տարիներով աշխատած է Պիլի հրամանին տակ :

Զօրբէշարբթի ցերեկ Պիլի եւ Մըրֆի պիտի տեսնուին Կայեառի հետ, որմէ ետք պիտի մեկնին Թունուզ՝ նոր փորձեր կատարելու համար Ֆրանսական եւ Թունուզեան յարաբերութիւնները վերահաստատելու :

× Առջի օր Ֆիլիփվիլի մէջ, Ալժերիոյ նախարար Լաքոստ ներկայ եղաւ Փրեզիտան – Մեճի *նաւթատարին մեկնումին : Այս նաւը առաջին անգամ ըլլալով Սահարայի քարիւղը կը տանէր Ֆրանսա : Այս առթիւ ճաշի մը ընթացքին խօսք առնելով, նախարարը դիտել տուաւ թէ Թունուզ պատերազմական դիրքի մէջ կը գտնուի Ֆրանսայի հանդէպ : Նախարարը շեշտեց նաեւ թէ Ֆրանսայի աշխատանքը խիկապէս բացառիկ է Սահարայի մէջ եւ թէ ուրիշ որեւէ մէկը նման պարագաներու մէջ պիտի չկրնար նման յաջողութիւն մը ձեռք բերել :*

Գալով Թունուզի Նէօ – Տեսթուրեան օրգան՝ Աւֆախմի *որուն հրատարակած տեղեկագիրը Մըրֆի մասին հերքուեցաւ այս վերջինէն, ինչպէս նաեւ ամերիկեան Արտաքին նախարարութենէն, կրկին անդրադառնալով այս խնդրին, թերթը կը պնդէ թէ իր գրածը բացարձակ ճշմարտութիւն է :*

× Ուրբաթ օրուան համար (առաւօտեան չորսէն մինչեւ Շաբաթ ժամը չորս) ուղեւորներու ընդհանուր գործադուլ յայտարարուած է սենտիքաններու կողմէ :

Օրը Օրին

«ՌԵՒՈԼԻՒՑԻՈ՛Ն» ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐՆԵՐ …

Բազմաթիւ առիթներով յիշատակուած է արտասահմանի հակադաշնակցական պայքարին բո՛ւն աղբիւրը, — խորհրդային Հայաստան :

Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան 19րդ Համագումարին մէջ, կարելի չէր անշուշտ զանց առնել այս պարագան :

Բանբերը Կեդրոնական Կոմիտէի՝ երկրորդ քարտուղար Հր. Մարգարեանն է. — *Որպէս կարեւորագոյն խնդիր է մնում բուրժուա – նացիոնալիստական գաղափարախօսութեան, առաջին հերթին կոնտրռեւոլիւցիոն Դաշնակցութեան խաէօլոգիայի դէմ մղուող անհաշտ պայքարը :*

Առաջին հերթին՝ Դաշնակցութիւնը :

Համագումարին մասնակցող մեծ ու պզտիկ բոլոր տիրացուները ուրա՛խ են պայքարի դրօշ պարզելով Դաշնակցութեան դէմ, իրենց բացատրութեամբ իսկ *նացիոնալիստ* կազմակերպութեան մը դէմ, որ օրն ի բուն կ'աշխատի տարագիր բազմութիւններու հոգիին մէջ վառ պահել հայրենասիրութեան, աւելի ճիշդը՝ հայապաշտութեան կրակը :

Նացիոնալիստ Դաշնակցականներուն դէմ պայքարելով, պարզ է թէ *պաշտօնապէս* կը պայքարին ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան դէմ, որուն դրօշակիրն է Հ. Յ. Դ.-ը :

Հետաքրքրական է նաեւ այն պարագան՝ որ գերազանցապէս հայրենապաշտ այս կազմակերպութիւնը *նացիոնալիստ* բացատրութեամբ հարուածելէ ետք, կը դատապարտեն նաեւ իբրեւ … հայրենադաւ :

Սկզբունքը Լենինէն կու գայ. պատեհապաշտութի՛ւն :

Եթէ բաւարարուէին իրենք իրենց համար պայքարելով՝ դարձեա՛լ լաւ : Բայց գետնառիւծէն աւելի արագ գոյն փոխող այս մարդիկը իրենց հետ կը քաշեն կը տանին նաեւ արտասահմանի հակադաշնակցական խառնիճաղանճը :

«Ընկեր» Մարգարեան կը շարունակէ.

— *Սիստեմատիկ կերպով մամուլի է – ջերում, գրքերով եւ այլ միջոցներով մերկացնել Դաշնակցութեան այսօրուան հակասովետ դաւերը, ամերիկա – անգլիական իմպերիալիզմի գործակալի նրանց ստոր դերը : Այս տեսակէտից ոչ միայն տեսական, այլեւ պրակտիկ – քաղաքական նշանակութիւն ունի մեր գաղափարական օգնութիւնը արտասահմանեան հայ պրոգրեսիւ կազմակերպութիւններին, որոնք երես առ երես պայքարում են Դաշնակցութեան դէմ եւ դրսեւորում են իրենց հայրենասիրութիւնն ու ջերմ համակրանքը դէպի Սովետական Միութիւնը եւ Սովետական Հայաստանը :*

Ի՞նչ հարկ կայ այնքան աշխատանք տանիլ եւ յոգնիլ՝ ցոյց տալու համար Դաշնակցութեան … *Հակասովետ* քաղաքականութիւնը : Օր մը կամ րոպէ մը եղա՞ծ է, որ յայտարարենք թէ Խ. Միութեան … կողքին ենք :

Այսուհանդերձ, անժխտելի իրականութիւն մը հաստատէ նաեւ ինքը, համայնավար կուսակցութեան Բ. քարտուղարը. — Արտասահմանի *պրոգրեսիւ* կազմակերպութիւնները «դրսեւորում են իրենց հայրենասիրութիւնն ու ջերմ համակրանքը դէպի Սովետական Միութիւնը » :

Հայաստանէն մինչեւ արտասահման այս «պրոգրեսիւ»ները սդօթքի վերածած են [illegible] գործակալ է : Ո՛չ մէկ փաստ այս ուղղութեամբ :

Ի՞նչ ըսել սակայն Հր. Մարգարեանի *պաշտօնական* այն յայտարարութեան՝ որուն համաձայն ռամկավար – հնչակ – համայնավար մեր թութակները Խ. Միութեան գործակալներն են եւ ջերմ համակրանք ունին անոր հանդէպ …

«Ռեւոլիւցիո՛ն» «Հայրենասէր»ներ … :

ԱՐՄԵՆԱԿ

«ՄԵԾ»ԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՉԸՆԴՈՒՆԻՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարին յանձնուած ռուսական նամակին մէջ եղած առաջարկները անընդունելի են Ամերիկայի համար :

«Մեծ»երու հանդիպումին վերաբերեալ ամերիկեան կառավարութեան յանձնուած խորհրդային յուշամատեանին մասին չխօսեցաւ Տըլըս եւ բաւարարուեցաւ միայն Փարիզի կառավարութեան եղած առաջարկներուն շուրջ խօսելով :

Խորհրդային սայմանները պատճառ պիտի ըլլան որ միջազգային լարուած կացութիւնը մեղմացնելու կոչուած այս հանդիպումը ձախողութեան մատնուի : Արեւելքի եւ Արեւմուտքի երկիրներուն թուական համեմատութեան կողմնակից չէ Ամերիկա՝ ժողովին մասնակցելու համար, բայց եթէ Խ. Միութիւնը շատ պնդէ՝ պիտի ընդունի, ի խնդիր խաղաղութեան :

Վերջին թղթակցութիւնները առիթ մը եղած են Արեւմուտքի համար, որ մօտէն ծանօթանայ Խ. Միութեան տեսակէտներուն եւ բազմաթիւ հարցեր լուսաբանուին : Շեշտելով յատկապէս այս կէտին վրայ, Տըլըս հասկցուց թէ որոշ յաջողութիւններ կարելի եղած է ձեռք ձգել, այսուհանդերձ, հարկ է նախապէս ճշդել դիրքերը՝ որպէսզի ժողովը պարզապէս « Թատերական ներկայացում» մը չըլլայ :

Արտաքին նախարարը յայտնեց թէ Արեւմուտքի տեսակէտներուն մէջ ո՛չ մէկ փոփոխութիւն եղած է : Միացեալ Նահանգները 1957ին Լոնտոնի մէջ Զինաթափութեան Յանձնախումբին կողմէ բանաձեւուած հարցերը մէկ կողմ ձգելու նպատակ չունին : Այսուհանդերձ, անհաւանական չէ որ Արեւմուտքը վերաքննէ իր առաջարկները :

Այս ուղղութեամբ Տըլըս ըսաւ թէ նման վերաքննութիւն մը շատ դժուար է ներկայիս՝ նկատելով որ 1957 ծրագրին հետ բաղդատելով, հարցերը բարդացած են :

Եզրակացնելով իր խօսքը Ամերիկայի Արտաքին Նախարարը ըսաւ.

1.— Խ. Միութեան տալիք իրենց պատասխանին մէջ՝ Միացեալ Նահանգները մանրամասնութեանց մէջ պիտի չմտնեն :

2.— Ամերիկեան կառավարութիւնը միշտ կողմնակից է «Մեծ»երու հանդիպումի մը՝ յաջողութեան յոյսով :

3.— Միացեալ Նահանգները կը նախընտրեն դիւանագիտական տեսակէտէն պարտուածի պատուորութիւն ձգել՝ փոխանակ ցուցական բնոյթ կրող առաջարկներու՝ լուրջ թելադրութիւններ ընելով :

Այս ուղղութեամբ Նիւ Եորք Թայմզ *(անկախ) կը գրէ. — «Մեծ»երու հանդիպումին վերաբերեալ Արեւմուտքին ուղղուած խորհրդային վերջին նամակները ցոյց կու տան թէ Մոսկուա ամէն միջոցի պիտի դիմէ ժողով մը գումարելու համար : Միացեալ Նահանգները «Զօրս»երու ժողովի մը կողմնակից են : Այսուհանդերձ, կ'աւելցնէ թերթը, կարելի է նաեւ ժողովը գումարել Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութեամբ :*

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Արեւմտեան Գերմանիա սկսած է կազմակերպել նոր բանակ մը, Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար։ Կան սակայն զինուորականութեան հակառակորդներ, հայրենիքի ծառայելը մախմռութիւն նկատողներ։ Նախորդ սերունդը խանդավառութեամբ ռազմաճակատ իջաւ «Գերմանիան ամէն բանէ վեր»երգելով, ներկայ սերունդը աճած պատերազմի արհաւիրքին տակ, կը սոսկայ զէնք կրելէն, կը չփոթէ հայրենիքի սահմաններուն պաշտպանութիւնը սահմաններէն անդին աշխարհակալութեան համար մղուած պատերազմներուն հետ։

Միւնիխի համալսարանին նորակերտ սրահին մէջ կը զետեղեն բառին քերթող Օրատիոսի խօսքին արձանագրութիւնը․ «Քաղցր եւ գեղեցիկ է մեռնիլ հայրենիքի համար»։

Խումբ մը ուսանողներ արձանագրութիւնը կը ծածկեն նոր բանաձեւով մը․ «Ամօթ եւ անմիտ է խօսիլ յիմարութեան մասին»։ Ուրիշներ կը դայթակղին։ Տասնեւհինգ հազար ուսանողներ երկու խումբի կը բաժնուին, մէկ խումբը կը պաշտպանէ Օրատիոսի խօսքը, աւանդական բարոյականը, ուրիշներ կը ժխտեն հայրենիքի գաղափարն իսկ։ Համալսարանին տնօրէնը վերջ տալու համար բանավէճին, կը հրաւիրէ նոր բանաձեւ մը ներկայացնել։ Ձախակողմեաններ եւ աջակողմեաններ կը վիճին բանաձեւերու շուրջ։ Պահպանողականներ կը պահեն քերթողին խօսքը։ 500 ուսուցչապետ զանազան բանաձեւեր կը ներկայացնեն։ Լաւագոյն կը նկատուի «մեռեալները կը պարտաւորեն կենդանիները» բանաձեւը։

Երեք հազար ուսանողներ համաձայն չեն, կը պնդեն արձանագրութեան պահպանումին վրայ։ Տնօրէնը կը հրաւիրէ ուսանողները ընդարձակ սրահը, կը յայտնէ թէ երկու պատերազմներէն ետք, [illegible] պարիչ չէ, բայց նշանաբան մը պէտք է եւ կարելի է փոխել գրուած արձանագրութիւնը։ Վիճաբանութիւնը կը տեւէ երեք ժամ։ Ուսանող մը կը գոչէ․ «Ցիմար չեմ որ հրաստայլի մը տակ ջախջախուիմ կամ հիւլէական ռումբի մը գոհ երթամ։ Կ՚ընդունիմ սակայն, որ սիրելու է հայրենիքը»։ Ուրիշ մը կ՚ըսէ․ «Ի՞նչ կը ներկայացնէ այսօր գերման հայրենիքը, միթէ երկու հայրենիքներ չկա՞ն, ո՞ր հայրենիքին ծառայելու ենք, Հռենոսի եւ Էլպայի միջեւ գտնուած հողամասի՞ն»։ Երրորդ մը սխալ կը նկատէ հինէն եկած ամէն խօսք արժէքաւոր ընդունիլը։ Իւրաքանչիւր խօսք իր արժէքն ունի իր ժամանակին։

Վերջապէս խօսք կ՚առնեն տարագիր հունգար ուսանողներ։ Երիտասարդ մը իր ընկերներուն անունով կը յայտնէ, թէ հայրենիքը այսօր կը նոյնանայ ազատութեան եւ քաղաքակրթութեան հետ։ Մեր տարաբախտ հայրենիքին մէջ մահուան դատապարտուած հայրենասէրներ իրենց խցիկին պատերուն վրայ կը գրէին քերթողին այդ խօսքը, կառափնատ առաջնորդուելէ առաջ․ «Հայրենիք ունինք, մեր հայրերու ժառանգութիւնը, բայց մերը չէ, որքան ատեն որ ազատ չէ»։

Նախագահը կը փակէ հաւաքոյթը, մեծամասնութեամբ կ՚ընդունուի «մեռեալները կը պարտաւորեն կենդանիները» խօսքը։ Հունգար ուսանողներ կը խնդրեն, որ իրենց շնորհուի Օրատիոսի խօսքին արձանագրութիւնը։ Կը մեկնին հունգար քայլերգը հնչեցնելով։

Հռոմայեցի քերթողը, տեսնելով ժամանակակից երիտասարդութեան ուծացումը Հռոմէն, քաղաքացիական պարտականութիւններէն, կը հրաւիրէ հայրենասիրութեան եւ հայրենիքի համար զոհաբերութեան։ Հռոմ ծաւալեցաւ, կարգ ու կանոն հաստատեց երկիրներու վրայ, շնորհիւ իր քաղաքացիներու անձնանուիրումին, որովհետեւ Հռոմի փառքին համար, լեգէոններ կը հեռանային իրենց սիրելիներէն, որովհետեւ հայրենիքը սիրելու էր ընտանիքէն աւելի։ Օրատիոս անցեալի գերազանցութիւնը կը յիշեցնէր ներկայ սերունդին վրայ։ «Հռոմ մեծ էր, որովհետեւ իր զաւակները գիտէին իրենց կեանքը զոհել իրեն համար։ Այսօր բարքերը խաթարուած են, մեր հայրերը իրենց հայրերէն նուազ արժէք ունէին, մենք մեր հայրերէն վար կը մնանք, մեր զաւակները մեզմէ աւելի վար պիտի մնան»։

Օրատիոս կը յիշեցնէ Հռոմայեցիներու ռազմիկ առաքինութիւնները, որոնց շնորհիւ Հռոմի դրօշը կը ծածանի Միջերկրականի ափերուն վրայ եւ հռոմէական խաղաղութիւնը կը տիրէ ամէն կողմ։ «Ինչո՞ւ նախընտրել կեանքը մահէն, որ անխուսափելի է եւ միթէ քաղցր չէ՞ հայրենիքի համար մեռնիլը։ Մահը չի դադրիր փախստականները հետապնդելէ, չի խնայեր վախկոտին եւ վատին»։ [illegible] անցեալը, անկումի կը դիմէ Հռոմայեցին։ Ցոռետես Տակիտոս պիտի նախատեսէր բարբարոսներու արշաւանքով հռոմէական կայսրութեան քայքայումը, որովհետեւ Հռոմի մէջ ծնունդները կը նուազէին, մինչ Գերմանները բազմածին էին։

Հռոմի վարիչ դասակարգը զուրկ էր առաքինութիւններէ, հռոմէական բանակը կարգապահութենէ։ Երկուքն ալ, քերթող եւ պատմաբան կ՚ընդունին, թէ պետութիւն մը կանգուն չի մնար առանց կարգապահ բանակի, առանց հայրենասէր երիտասարդութեան մը զոհաբերութեան ոգիին։ Զինուորական ծառայութիւն, հայրենասիրութիւն ինքնաբուխ մղում մը ըլլալու են, ոչ թէ պարտադրուած ծառայութիւն մը եւ զգացում մը։ Հելլէնը կ՚երդնուր հայրենիքին յառաջդիմութեան ծառայել։ Հելլէն երիտասարդներ ջահերու խաղ մը ունէին, շրջանակաձեւ շարուած երիտասարդներու խումբին մէջէն մէկը վառած ջահ մը վազելով պիտի յանձնէր զայն ուրիշի մը, առանց մարելու։ Խորհրդանշական խաղ, իւրաքանչիւր սերունդ յաջորդին յանձնելու էր նախորդէն ստացած հայրենիքի [illegible] «Աւազակներէն ծակատամարտը — կը գրէր Ռընան — փրկեց եւրոպական քաղաքակրթութիւնը արեւելեան սարկութենէն»։

Գեղեցիկ էջի մը մէջ Ֆրանսացի քննադատ Էմիլ Ֆակէ անբաժան կը նկատէր բանակ, հայրենիք եւ ազատութիւն։ «Բանակը հայրենիքն է, հայրենիքը բանակն է։ Չկայ հայրենիք առանց բանակի, չկայ ազատութիւն առանց հայրենիքի։ Հայրենիք մը, որ զուրկ է բանակէ մը, ենթակայ է առաջին արշաւողին, պիտի ստրկանայ օտարին»։ Որքան ատեն որ խաղաղասիրութիւնը կը մնայ խօսք մը, հայրենիքի պաշտպանութեան, ազատ ու անկախ կեանքի մը համար անհրաժեշտութիւն կը մնայ բանակը։ Աւելորդ հաստատութիւն մը պիտի ըլլայ երբ միջազգային համաձայնութեամբ պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակուի, ընդհանուր զինաթափում կատարուի, գործակցութիւն մը ապահովուի, քաղաքական, տնտեսական հարցերը լուծուին բանականութեամբ, հաստատուի միջազգային իրաւարար ատեան մը, որուն որոշումները վճիռներ ըլլան անվիճելի։

Մարդկութիւնը տակաւին այդ աստիճանին հասած չէ։ Ցաջորդող պատերազմներու կնճռոտած են խնդիրները, որոնց լուծումին համար վարիչներ անճարակած կը մնան։ Աշխարհակալութեան մը համար խանդավառօրէն ռազմադաշտ խոյացող երիտասարդութեան յաջորդները անմտութիւն կը նկատեն հայրենիքի պաշտպանութեան համար համակերպ կրելը եւ այդ երիտասարդութիւնը վաղը պիտի կոչուի երկրին վարչութեան մէջ իր տեղն ունենալու։ Հայրենասէր խումբը կրնար ցոյց տալ սահմանէն անդին գտնուող հայրենիքը օտարի դարչապարին տակ, ուր Մոնկոլներ, Ուքրանացիներ, Թիւրքմեններ կը շրջին այն հողամասին մէջ, որ Գերմանիոյ միութեան զինուորները տուաւ։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԳՈՒՄԱՐՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ․— Ինչպէս գրած էինք, 1957 Յունուար 17ին Ռումանիոյ «Պատմական եւ բանասիրական ընկերութեան» կից կազմուեցաւ «Արեւելեան ուսումնասիրութեան մասնաճիւղը», որուն նախագահը՝ վլատ Պրնըցեանու մեզի ղրկած է երկու յօդուածներ՝ հրատարակութեան խնդրանքով։ Ա․ յօդուածը Պուքրէշի «Նոր կեանք»էն առնելով հրատարակած էինք փետրուար 2ին։ Ստորեւ՝ Բ․ յօդուածը։

Նախորդ յօդուածով մը ցոյց տուինք սկզբնական դժուարութիւնները ռումէն արեւելագիտութեան, որ աւելի մեծ խոյանք առաւ 1944 Օգոստոս 23էն վերջ։

Այսօր կ՚ուզենք ցոյց տալ արեւելագէտ անդամներու հրատարակչական գործունէութիւնը՝ տպագրութեան համար ներկայացուած իրենց մեծ գործերով, եւ ուսուցչական գործունէութիւնը։

Մասնաճիւղէն խնդրուեցաւ ազատ դասընթացքներ սարքել եօթը լեզուներու համար։ Առաջարկը կը քննուի Պատմական եւ Բանասիրական Գիտութիւններու Ընկերութեան ղեկավար խորհուրդին կողմէ, որ չահագրգռութիւն ցոյց կու տայ այս ուղղութեամբ։ Հաստատութեան մէջ անցեալ աշնան հիմնուեցան մասնաճիւղեր՝ արաբ, թուրք, չինական եւ թաթարական լեզուներու համար, զորս պիտի աւանդեն մեր մասնաճիւղին անդամները։

Կը սպասենք որ յառաջիկայ տարի ըստեղծուի հնդիկ արդիական լեզուներու յատուկ բաժին մը։ Խրախուսիչ եղաւ մեզի համար նաեւ այն իրողութիւնը, որ Դեկտեմբեր ութին տեղի ունեցած գիտական նստաշրջանին արեւելեան մասնաճիւղին կողմէ ներկայացուեցան 11 հաղորդումներ, թիւ մը, զոր հարկ եղաւ իջեցնել ութի՝ ժամանակի չգոյութեան պատճառով։

Քաջալերական է նոյնպէս այն իրողութիւնը, որ մասնաճիւղին անդամներուն մեծ մասը ձեռնարկեց մեծ գործերու, որոնք ներկայացուեցան տպագրուելու համար։ Անոնց մէջէն ընդամէնը 17 գործեր ընդունուեցան։ Պատմական եւ Բանասիրական Գիտութիւններու Ընկերութիւնը առաջինը եղաւ, որ 1958ի իր ծրագրին մէջ առաւ արեւելագէտներու գործերուն հրատարակութիւնը։ Պիտի հրատարակուին Վ․ Պրնըցեանուի դասական հայերէնի մէկ քերականութիւնը, Թ․ Սեմենեքիի սանսքրիտ լեզուի քերականութիւնը, Թուրք նոր լեզուի դասագիրք մը, Վլատ Պրնըցեանուի «Քալիդասա եւ իր գործը» աշխատութիւնը, ինչպէս նաեւ Թրքերէն – ռումաներէն բառարան մը։

Մանկավարժական հրատարակչութիւնը պիտի տպագրէ Ս․ Գոգանեանի արեւելեան գործերու մասին գրած աշխատութիւնը, իսկ Ուշեքամ հրատարակչականը՝ Թանքրետ Պրնըցեանուի մէկ հատորը՝ չին ժողովրդական արուեստին մասին։

Ուսուցչական հրատարակչականը պիտի հրատարակէ մեծ համեմատութեամբ թաթարերէնի քերականութիւն մը եւ երկու բառարաններ (Թաթարերէն – ռումա–

<hr>

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Ահաւոր սարսափ մը կը տիրէր անոնց շարքերուն մէջ։

Բազմաթիւ Սեւամորթեր երեւցին այն ժայռի գագաթին՝ ուր տնկուած էր շառագոյն դրօշը։

Անոնք խոնարհեցան այդ դրօշակին առջեւ երկիւղածութեամբ եւ ապա հանելով զայն իր տեղէն, այդ բարձունքէն ինքզինքնին նետեցին գետին ջուրերուն մէջ։

Ասիկա կը նշանակէր որ իրենց պետը մեռած էր կամ գերի բռնուած։

Մեր յանդգնութիւնը հասած էր իր գագաթնակէտին, այն աստիճան՝ որ որոշեցի գիրկընդխառն կռիւով ետ մղել բոլոր այն Սեւամորթերը, որոնք դիրք էին գրաւած ուրիշ բարձունքներու վրայ։

Մեր գտնուած ժայռի բարձունքէն դէպի ի մօտակայ բարձունքը ծառի հաստաբեստ կոճղերով կամուրջ մը երկարելով, խոյացայ այդ կամուրջին վրայէն դէպի թշնամիները։

Մեր մարդիկը պիտի հետեւէին ինծի, երբ յանկարծ ըմբոստներէն մին խոշոր կացինի զօրաւոր հարուածով մը քանդեց կամուրջը։ Ծառի կոճղերուն կտորները ահռելի շառաչով մը ինկան անդունդն ի վար։ Երբ գլուխս դէպի ետ դարձուցի տեսնելու համար թէ ինչ կը պատահէր, զգացի որ վեց կամ եօթը Սեւամորթեր վրաս թափած ու զիս կալանաւորած էին։

Առիւծի մը նման կը մարտնչէի, սակայն անոնք հաստատուն չուաններով կաշկանդեցին զիս, առանց ուշադրութիւն դարձնելու գնդակներու այն տարափին որ մեր մարդիկը կը տեղացնէին իրենց վրայ։

Իմ յուսալքին զրութիւնս չվհատեցուց զիս եւ հոգիս հրճուանքով լեցուեցաւ երբ իմացայ մերիններուն յաղթական աղաղակները։

Արդարեւ, հիմա յստակ կերպով կը տեսնէի որ ըմբոստները ահռելի խրարանցումի մը մատնուած, խուճապահար կը փախչէին մեր կրակին առջեւէն։ Զիս կալանաւորողներն ալ յանկարծական որոշումով մը վճռեցին փախուստի դիմել։ Անոնցմէ ամէնէն կարչնեղը զիս իր ուսերուն վրայ առնելով, արագաշարժ վարազի մը դիւրաշարժութեամբ զիս կը տանէր դէպի անտառին խորը՝ բարձունքէ բարձունք ոստոստելով։

Համատարած կրակը որ պատած էր ամբողջ երկինքը զինքը կ՚առաջնորդէր, սակայն երբ այդ կրակը հետզհետէ նուազեցաւ, լուսնի լոյսը բաւական եղաւ այդ պակասը լրացնելու համար։

Բաւական ճամբայ մը վազելով կորելէ ետք, հիմա զիս տանողը կը քալէր նուազ արագութեամբ։

Անցնելէ ետք բազմաթիւ առապարներ, ոստնելէ ետք բազմաթիւ յորձանուտ ջուրերու վրայէն, հասանք տափաստանի մը վրայ, որ փռուած էր լեռներուն միջեւ։

Այս վայրը ինծի բացարձակապէս անծանօթ էր։

Ըմբոստներուն մեծ մասը հոն հաւաքուած էր։ Հոդ էր իրենց ընդհանուր բանակատեղին։

Զիս փոխադրող սեւամորթը վար առաւ ինծ իր ուսերէն, արձակեց կապանքներս եւ յանձնեց զիս իր քանի մը պահակ ընկերներուն որոնք այժմ շրջապատած էին զիս։

Արշալոյսը սկսած էր ծագիլ։

Սեւամորթը վերադարձաւ լաւ սպառազինուած քանի մը զինուորներով, որոնք անմիջապէս շրջապատեցին զիս եւ ճամբայ ինկանք։

Վստահ էի որ դէպի մահ կ՚առաջնորդէին զիս եւ պատրաստ էի քաջութեամբ դիմագրաւել այդ։

Զիս առաջնորդեցին դէպի քարայր մը, որ բարձրացող արեւուն առաջին ճառագայթներովն էր լուսաւորուած։

Ներս մտանք։

Երկու շարք կանգնած զինուորներուն մէջ, տեսայ սեւամորթ մը որ նստած էր ծառի մը կոճղով շինուած գահու մը վրայ, որ ծածկուած էր Թութակի փետուրներով շինուած գորգով մը։

Տարօրինակ կերպով զգեստաւորուած էր։

Կը կրէր հրաշալի գօտի մը՝ ուրկէ կախուած էր Սուրբ Լուդովիկոսի խաչը։

Հագած էր կոպիտ կերպասէ շինուած տաբատ մը՝ գծաւոր, որ կը կազմէր իր միակ հանդերձանքը։

Կը կրէր գործագոյն մոյկեր, կլոր գըլխարկ մը եւ ունէր լայնանիստ ուսնոցներ, որոնցմէ մին ոսկիէ էր իսկ միւսը՝ կապոյտ բուրդէ։

Կողքին ունէր սուր մը եւ ատրճանակներ, որոնք հարուստ կերպով զարդարուած էին Թանկագին ակնեղէններով։

Այս մարդը միջահասակ էր։ Իր զարչելի դէմքը կը ներկայացնէր յատկանշական խառնուրդ մը նրբութեան եւ անգթութեան։ Հրամայեց որ մօտենամ իրեն, դիտեց զիս քանի մը վայրկեան լուռ եւ ապա սկսաւ գոռալ․

— Ես Պիասուն եմ ...

Երբ լսեցի այս անունը, ներքին դող մը համակեց զիս, սակայն դէմքս մնաց հանդարտ ու անայլայլ։

— Լաւ մտիկ ըրէ ինծ, շարունակեց, ուշադրութեամբ լսէ ինչ որ պիտի ըսեմ։ Խառնածի՞ն ես ...

— Ոչ, Ֆրանսացի եմ։

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(12 Շար․)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄԻՇՏ ԲՈՒՌՆ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

•

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք Թուրքիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ բուռն վէճերը կը շարունակուին կառավարութեան եւ ընդդիմադիրներուն միջեւ: Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.

Դարձեալ նոր դէպքեր պատահեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, որ որոշած է առանց դադարի շարունակել իր նիստերը:

Մալաթիոյ Հալքեան երեսփոխան Մէհմէտ Քարթալ պատժուած է վարչապետին դէմ գործած կարգ մը բացատրութիւններուն ու խօսքերուն համար :

Քարթալ 1400 ոսկիի դրամական տուգանք պիտի վճարէ :

Ազգ. Ժողովը, որ օր մը առաջ մինչեւ առաւօտ աշխատած էր, հազիւ 11ին կրցաւ գումարուիլ, ընդունեցաւ ջուրի եւ ցամաքային ճամբաներու պիւտճէները եւ սկսաւ խորհրդակցիլ Առեւտրական Նախարարութեան պիւտճէին շուրջ : Առաջին անգամ Հալքի անունով խօսք առաւ Հրֆզը Օղուզ Պէքաթա եւ երեք կէտերու վրայ հիմնեց իր առեւտրական ու տնտեսական տեսակէտները:

1.— Ամէն բարի ու արդիւնաւոր գործ որ կատարուած է նկատի ունենալով ազգային շահերը, ծափահարելի ու գնահատելի է առանց կուսակցութեան ու անձի խտրութեան :

2.— Պէտք է հաւատալ որ քննադատութիւնները կը ծառայեն բարելաւելու հանրային գործունէութիւնը եւ համոզուիլ, որ անոնք տեղի կ'ունենան անկեղծ ոգիով :

3.— Պէտք է խուսափիլ քաղաքական պէնքի մը վերածելէ անցեալը, վարկաբեկումը եւ ուրացումը եւ պէտք չէ մոռնալ որ այսօրուան իշխանութիւնն ալ կրնայ «անցեալ» մը դառնալ վաղը:

Մենք համոզուած ենք որ, շարունակեց ճառախօսը, Մէնտէրէսի կառավարութիւնը երբեք հաւատարիմ չէ իր պաշտօնական խոստումներուն՝ մասնաւորաբար տնտեսական ու առեւտրական գետիններու վրայ :

ՄԷՆՏԷՐԷՍ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

«Բիչ առաջ տեսանք որ Հրֆզը Օղուզ Պէքաթա, նոյն բաները կը կրկնէր այս բեմէն, մեր աչքերուն մէջ նայելով եւ առանց քաշուելու : Այլեւս հասկցած ենք թէ ինչպիսի քաղաքականութիւն մըն է այս: Կարծէք բնաւ ներկայ եղած չըլլար այս ժողովներուն, կարծէք քարանձաւի մը մէջ ապրած ըլլար ցարդ ու առանձնութեան մէջ պատրաստած իր մտածումները թուղթին յանձնած ըլլար անջիղ մեքենայի մը պէս »:

Մէնտէրէսի խօսքերուն դէմ բողոքի ձայներ բարձրացան Հալքեաններէն, որոնք կը պոռային՝ «Անարգանք է այս, անարգա՛նք, անարգա՛նք»: Երբ Նախագահին միջամտութեամբ վերջ գտաւ աղմուկը, Մէնտէրէս շարունակեց խօսիլ.— Սնանկացուցիք պետութիւնը, խայտառակեցիք » կը յանկերգեն ամէն վայրկեան ու եթէ պատասխանելու ելլէք աղմուկ կը յարուցանեն մարդիկը: Այսպէս չի քալեր այս գործը, ընկերներ, այս մարդուն խօսքերը, հեռուէն կամ մօտէն ոչ մէկ աղերս ունին իրականութեան հետ :

Մէնտէրէս անդրադարձաւ նաեւ արտաքին քաղաքականութեան հանդէպ ընդդիմադիրներու ցուցաբերած ընթացքին, որոնք անգամ մը եւս սկսան պոռպռալ ու աղմկել: Վարչապետը շարունակեց.— « Եթէ չէք ուզեր լսել խօսքերս, այդպիսի որոշում մը տուած էք, բայց խօսեցէք որ հասկնանք, գիտնանք : Այստեղ, օթօմաթի պէս, բոպօթի պէս անվերջ կը կարդաք »:

Այս խօսքերուն վրայ սրահը ակնթարթի մը մէջ տակնուվրայ եղաւ եւ Հրֆզը Պէքաթա ջղային քայլերով սկսաւ առաջանալ դէպի ամպիոն, ուր դիրք առած էր Մէնտէրէս: Ամէն ոք յուզումով կը դիտէր այս տեսարանը, երբ հետեւեալ փոխասացութիւնը տեղի ունեցաւ Մէնտէրէսի եւ Հրֆզը Պէքաթայի միջեւ.

—Ուշադրութիւն ըրէք ձեր խօսքերուն, ես երեսփոխան մըն եմ:

— Աւելի լաւ կ'ըլլայ, եթէ դուք ձեր վարմունքին ու շարժումներուն ուշադրութիւն դարձնէք, ես ալ Թուրքիոյ վարչապետն եմ :

Այս պահուն Հալքեան մը, Մէհմէտ Քարթալ, միջամտեց եւ ըսաւ. բարձրաձայն,«ամօթ է, սանկ վարչապե՞տ կ'ըլլայ»: Ազգ. Ժողովի Նախագահը անարգական նկատեց այս խօսքերը եւ ազդարարութեամբ մը պատժեց Քարթալը, որ հեռացուեցաւ ժողովասրահէն: Քարթալ տակէ զատ իր ամսաթոշակին կէսը (1400 ոսկի) պիտի վերադարձնէ որպէս դրամական տուգանք :

ներէն եւ ռումաներէն – թաթարերէն), որոնց վրայ կ'աշխատի թաթարերէնի մասնագէտներէ բաղկացած յանձնախումբ մը :

Զանազան հրատարակչականներու ներկայացուեցան նաեւ այլ գործեր, որոնք կ'ուսումնասիրուին: Ասոնցմէ շատեր տպագրուելու վրայ են արդէն. յիշենք Միհայ Կուպօկլուի Թրքական հին գրչագիտութեան մէկ ալպոմը, Ռումանիոյ առանձնաշնորհեալներուն ուղղուած կայսերական հրովարտակներու հատոր մը՝ գրուած Մ. Ալեքսանտրեսքու – Տէրսաքայի կողմէ, հնդկական փիլիսոփայութեան եւ յոյն սկեպտիկներու մասին ուսումնասիրութիւն մը՝ գրի առնուած Արամ Ֆրէնկեանի կողմէ, Վլատ Պընըցեանուի մէկ մենագրութիւնը՝ Ռ. Թակորի եւ իր գործին մասին ինչպէս նաեւ 400 էջերէ բաղկացած աշխատութիւն մը՝ հին Հայաստանի մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան մասին՝ գրուած Յ. Ճ. Սիրունիի, Վլատ Պընըցեանուի եւ Կլիս Պընըցեանուի կողմէ, Ա. Ալպայի «Արաբական կայսրութիւնը» վերտառութեամբ հատորը, Մ. Սատովեանուի «Միթրեա Քոքոր»ի Թրքերէն Թարգմանութիւնը եւն.:

Տպագրութեան պիտի յանձնուին նաեւ հետեւեալ գործերը .— Համմուրապիի օրինագիրքը, աւագ Ուփանիշատներու երկու հատորնոց թարգմանութիւնը, Փանչաթանթրայի թարգմանութիւնը, պատմական գործ մը՝ որ կը վերաբերի հայ ժողովուրդի ազատագրական շարժման՝ Թրքական լուծէն, վերջապէս հայերէն նոր լեզուի քերականութիւն մը : Յիշենք նաեւ, որ մեր մասնաճիւղի անդամներէն Յ. Ճ. Սիրունի, գործակցութեամբ Փրոֆ. Իոնաշքուի, կ'աշխատի երեք հատորնոց մենագրութեան մը վրայ՝ Մանուկ Պէյի կատարած դերի մասին: Այս գործը պիտի սկսի հրատարակուիլ յաջորդ տարի :

ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ինչպէս ամէն տարի նոյն շրջանին, Ս. Մուրատեան վարժարանը այս տարի եւս կազմակերպած էր թատերական ներկայացում մը՝ աշակերտներու կողմէ: Գնահատելի է այս ձեռնարկը, որովհետեւ աշակերտները իրենց դասերէն զատ, առիթը կ'ունենան այս ձեւով աւելի մօտենալու Հայոց պատմութեան եւ ոգեկոչելու Վարդանանց յիշատակը՝ ոսկեդարեան բարբառով :

Մ. Պէշիկթաշլեան — Գուրգէն Մ. Ալէմշահ թատերասրահը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ծայրէ ծայր լեցուն էր : Ներկայ էր Կաթողիկոսական Պատուիրակ՝ Սերովբէ Եպիսկոպոս, Հոգաբարձութեան նախագահ՝ Պ. Վահէ Թօսունեան, Պ. Արմենակ Համբարձումեան, բեմադրիչ Աշոտ Մալաքեան եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ եւ վարժարանին համակիրներ :

Առաջին առթիւ բարձրագոյն դասարաններու աշակերտները Ոսկեդարեան բարբառով ներկայացուցին Նահատակութիւն Նախարարաց Հայոց Թատերգութիւնը: Երկրորդ մասին մէջ նոյնքան յաջողութեամբ ներկայացուցին ֆրանսական կատակերգութիւն մը՝ Թանթ Տօնօբէ, ապա հայերէն պիէս մը՝ Մօրուքի Սանտրը: Գովելի է, անշուշտ, որ աշակերտներ ,որոնք թատերական որեւէ հաւակնութիւն չունին, խղճմտօրէն սորված են իրենց դերերը եւ կը յաջողին հաճելի ներկայացումներ տալ:

Գնահատուեցան յատկապէս, հայերէն թէ ֆրանսերէն ներկայացումներու մէջ. Ճառայեան Վ., Գաբրիէլեան Ռ., Բարմաքսըզեան Վ., Շողիկեան Ս., Ջափուլթեան Վ., Կօշկարեան Վ., Գասպարեան Ժ., Գեւոնեան Գ., Ս. Յովսէփ հայրապետ դերին մէջ, եւ ուրիշներ: Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն :

Ս. Մուրատեան վարժարանը, շնորհիւ վարդապետներու գոհողութեան եւ ազգանուէր աշխատանքին, միշտ կրցած է անվերապահ համակրութիւն մը ստեղծել իր շուրջ: Տարակոյս չկայ, որ հայկական վարժարանները Սփիւռքի մէջ կրնան մեծագոյն դերը կատարել հայեցի դաստիարակութեան գործին մէջ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ կիրակի Մարտ 9ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ տեղի կ'ունենայ Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին 27րդ տարեկան ցերեկոյթը , կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին: Ինչպէս ամէն տարի հայ Արիները պատրաստած են շատ հետաքրքիր յայտագիր մը. սկաուտական կենդանի պատկերներ, խմբակային ներկայացումներ, զաւեշտներ յայտագրին մէջ կարեւոր տեղ մը ունին: Արենոյշները , ընկառուները եւ գայլիկները հայկական պարերու նոր շարք մը պիտի տան ղեկավարութեամբ խմբապետուհիներ Ռ. Գաբրիէլեանի, Ալ. Օհանեանի :

Հայկական ժողովրդական երգեր ամբողջ խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Հայ Արիներու Եգիպտոսի շրջանէն Լեւոն Մոմճեանի, որ այս տարի յաջողութիւնը ունեցաւ մաս կազմելու Սէնթ Խօսթաշի, հռչակաւոր երգչախումբին:

Սկաուտական նուագախումբ մը պիտի ընկերանայ երգերուն եւ պարերուն :

Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուի սկաուտական շարժումին 50րդ տարեդարձը:

Ճէմպօրիին Հայ Արիներուն մասնակցութենէն տեսարաններ :

Հանդէսին պիտի մասնակցին նաեւ ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութիւնները, ինչպէս նաեւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերը, կը յուսանք թէ այս տարի ալ ծնողքներու եւ բարեկամներու մեծ բազմութիւն մը կուգայ քաջալերելու Հայ Արիներուն այս ձեռնարկը, միեւնոյն ժամանակ հաճելի օր մը անցնելով :

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԹ.

ԾԱԾԿԱՄԻՏ ԱՍԼԱՆԸ ԲԱՑԻՈՒՄ Է

Այս պատճառով յոյնի դրամատէրները չուզեցին ամիրաներ, սառաֆներ եւ տէրութեան կապալառուներ դառնալ. Նրանք ձեռք առին ազատ վաճառականութիւնը, սկսեցին երկրի արդիւնաբերութիւնը դուրս հանել եւ դրսից ներս բերել: Եւ ահա այսօրուայ – օրում Տաճկաստանի ընդարձակ վաճառականութիւնը նրանց ձեռքումն է :

— Բայց Հայերը բոլորովին զուրկ չեն վաճառականութիւնից, կտրեցի ես Ասլանի խօսքը:

— Այն քո տեսածը վաճառականութիւն չէ, պատասխանեց նա, — այն մի տեսակ փչխառութիւն է, որով պարապւում են եւ Հրեաները: Վեր առնենք, օրինակ, Վանայ նահանգը, որը ձեզ փոքր ի շատէ ծանօթ է. քննելով այստեղի վաճառականների գործունէութիւնը, դուք կը տեսնէք մի եւ նոյնը, ինչ որ անում են մայրաքաղաքներում մեր խոշոր դրամատէրները: Զանազանութիւնը միայն նրանումն է, որ դրանք մանր հարստահարողներ են, այլ խօսքով, փոքրիկ աւազակներ են, իսկ նրանք — մեծ : Մեր գիւղացիները միշտ փողի կարօտութիւն ունեն հարկեր վճարելու համար եւ այլ կենսական պահանջների համար: Փողը նրանք ստանում են վաճառականից, ի հարկէ, ծանր տոկոսներ վճարելով : Գիւղացիները նոյնպէս պարտքով գնում են վաճառականից իրանց տան, հագուստի եւ այլ հարկաւորութեանց վերաբերեալ իրեղէնները: Գալիս է պարտքը վճարելու ժամանակը. գիւղացին փող չունի որ տայ, վաճառականը յափշտակում է նրա բոլոր երկրագործական արդիւնքը կէս գնով : Այսպիսի աւազակները կը ցանկանա՞ն, որ գիւղացու վիճակը բարւոքուի, կը ցանկանա՞ն, որ նա փողի կարօտութիւն չունենայ: Աւելացնենք դրա վրայ քրդի, Թուրքի, տէրութեան հարկահանների հարստահարութիւնները .— խեղճ գիւղացին ի՞նչով կարող է այս բոլորին բաւականութիւն տալ : Նրա երկրագործութիւնը դեռ իր նահապետական ձեւի մէջն է, աւելի արդիւնք չէ տալիս: Նա արհեստ չգիտէ, որ իր ձեռքի արդիւնաբերութիւնը մշակուած կերպով վաճառահանէ դէպի օտար երկիրներ: Այլ եւս ի՞նչով կարող է նա իր ընտանիքը պահել, երբ իր աշխատութեան այն փոքրիկ վաստակն եւս ձեռքից խլում են : Ահա այստեղից է ծագում այն տխուր երեւոյթը, որ մեր ժողովուրդը հայրենի հողի վրայ իր ապրուստը ճարելու հնարներ չունի: Նրա աշխատութեան արդիւնքը նրա ձեռքից խլում են. նա մնում է միշտ աղքատ եւ միշտ առանց հացի, եւ այդ պատճառով ստիպուած է թողնել հայրենի հողը եւ օտար երկրներում բախտ որոնել: Եւ քանի՛ հազար թշուառ ընտանիքներ այժմ մնացել են առանց տղամարդների. միայն Կոստանդնուպոլսում այժմ քառասուն հազար հայ պանդուխտներ կան, եւ նրանց մեծ մասը Վանեցիներ են: Ի՞նչ անէ խեղճ գիւղացին, որ չգաղթէ: Թողեալ այն, որ նրան կողոպտում է Թուրքը , քուրդը եւ տէրութեան պաշտօնեան , — նոյնիսկ իր արիւնակիցը, քուրդը եւ տէրութեան պաշտօնեան ,— նոյն իսկ իր արիւնակիցը, իր կրօնակից Հայը նրա կեանքի զօրութիւնը ծծում է, նրան խեղճութեան եւ թշուառութեան մէջ է գցում: Տաճկաստանի բոլոր քաղաքները լցուած են հայ մշակներով կամ հայ համալներով .— բայց դրանք մեր երկրի գլխաւոր ուժերն են, որ մաշւում են եւ ոչնչանում են պանդխտութեան մէջ :

— Դուք տեսաք, շարունակեց նա, որ հայ դրամատէրը, հայ վաճառականը՝ մեր հասարակութեան բոլորովին աւերուած՝ եւ վնասակար մասն է. Նրանցից մենք ոչինչ բարիք չենք սպասում : Նրանք պաշտում են իրանց քսակը եւ աւելի ոչինչ: Վաճառականը ազգ եւ հայրենիք չունի, նրա հայրենիքն այնտեղ է, որտեղ են նրա շահերը: Եւ այս տեսակ վաճառականութիւնը (եթէ կարելի է վաճառականութիւն կոչել) աւելի վտանգաւոր է դառնում, երբ նա ներքին կապ ունի կառավարութեան պաշտօնակալների եւ նրանց անիրաւ գործունէութեան հետ : Դուք շատ անգամ եւ շատ տեղ տեսած էք այս բանը. օրինակ, գիւղացին պատրաստի արծաթ չունի եւ հարկի փոխարէն տալիս է իր արդիւնաբերած նիւթի մի մասը. հարկահանը չէ ընդունում, եւ ոչ ժամանակ է տալիս նրան, որ կանոնաւոր կերպով վաճառէ եւ հարկը լրացնէ : Դուք տեսնում էք, որ իսկոյն յայտնւում է հայ վաճառականը, եւ օգուտ քաղելով գիւղացու նեղ դրութիւնից, խոստանում է հարկահանի փողը տալ, եւ խիստ չնչին գնով առնում է գիւղացու դառն աշխատութեան պտուղը : — Հիմայ տեսնում է՞ք, դրանք բոլորն էլ քեռի Պետրոսներ են, միայն զանազան կերպարանքներով :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԹԱԼԻՆԻ մահուան հինգերորդ տարե-լիցն էր երէկ՝ Մարտ 5։ Այս ուղղու-թեամբ Խ. Միութեան մէջ ոչ մէկ տօնա-կատարութիւն յայտարարուած էր։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ հա-ւանաբար յառաջիկայ Սեպտեմբերին փոխ նախագահ Նիքսըն երթայ Խ. Միութիւն եւ Ա. Միկոյեան՝ Միացեալ Նահանգներ։

ՍՈՒՐԻՈՅ Իրաքի, Քուէյթի եւ Արա-բիոյ միջեւ ճամբաները փակուած են։ Սուրիական կառքերը Յորդանանէն պէտք է անցնին՝ արաբական միւս երկիրները երթալու համար։

ՃԱՔԱՐԹԱՅԻ կառավարութիւնը կը պատրաստուի՝ վերջնական յարձակում մը գործելու համար Սումաթրայի վրայ։ Հազարաւոր զինուորներ սկսած են օդակի մէջ առնել ըմբոստներու կղզին։

ԱՄՄԱՆԻ մէջ ստորագրուած համա-ձայնագիրով մը Միացեալ Նահանգները հինգ միլիոն տոլար պիտի տան Յորդա-նանի՝ անոր պիւտճէին մէջ մնացած բա-ցը գոցելու համար։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնա-վար կուսակցութեան ընդհանուր քար-տուղար Ուլպրիխթի Պերլինէն մեկնումը յայտնելով համայնավար աղբիւրները կ՚աւելցնեն թէ ան երեք շաբթուան ար-ձակուրդ առած է։

ՓԵՇՏԱՅԻ կառավարութեան բանբեր-ներէն մէկը յայտարարեց թէ խորհրդա-յին 17·000 զինուորները մինչեւ Ապրիլ վեց պիտի հեռանան Հունգարիայէն։

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ կառավարութիւնը ոչ մէկ միջամտութիւն ըրած է Պէյրութի մէջ կատարուած Նասրի ի նպաստ եւ հա-կանասրեան ցոյցերուն։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կ՚աշխատի բարեկա-մական յարաբերութիւններ ստեղծել Ա-րաբիոյ հետ՝ իր սահմաններուն մէջ գտ-նուող մահմետականներուն համար Մեք-քէ-Մէտինէ երթալու դիւրութիւններ ստեղծելու մտահոգութեամբ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը Թեհրան կանչեց Ուաշինկթընի իր դես-պանը՝ «անձնական հարցերու համար»։

ՓՐԱՆՍԱՅԻ մէջ յօդուածագիր մը կը յայտնէ թէ Սպուտնիկ Բ. շուտով պիտի տարանջատուի։

ՔՈՒԲԱՅԻ Նախագահ Պաթիսթայի դէմ ձախող մահափորձ մը եղած է, կը հա-ղորդէ Նուեվօ Մունտոյի ձայնասփիւռը։

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ կառավարութիւնը բողո-քեց Ճաքարթայի՝ որ կը գործածէ իրեն չպատկանող նաւ մը՝ Գասիմպար։

ՀՌՈՄԻ մէջ Միացեալ Եւրոպայի վեց երկիրներու Արտաքին նախարարներուն ժողովը բացուեցաւ։ Ֆրանսայի ներկա-յացուցիչն է Մորիս Ֆոր, նկատելով որ Արտաքին նախարար Փինօ Մանիլա կը գտնուի։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Վարչապետ Պէն Կուրիոն Խորհրդարանին մէջ «Պ-17» օդանաւին զէնքերուն մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ թէ անոնք կառա-վարութեան կողմէ ծախուած էին լատին Ամերիկայի «բարեկամ» երկիրներէն մէ-կուն։ Ինչպէս ծանօթ է, Ֆրանսացիք այդ օդանաւէն կասկածելով Պոն իջեցնելէ ետք՝ ձգած էին որ շարունակէ իր ճամ-բան։

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Ֆրանսուա Միթը-րանի վեղան կրակի տրուեցաւ առջի գի-շեր, Հոսեկորի մէջ։ Միթըրան ընկերա-յին հանրապետական է (նախկին Կոլ-եան)։ Կը կարծուի թէ հրդեհը արկած մը չէ այլ չարամտութեան արդիւնք։

ՓԱՐԻԶԻ մարոքեան դեսպանը քանի մը օրուան համար իր երկիրը վերադարձաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Երեքշաբթի օր ոսկին զգալի յաւելում մը կրեց, մեծապէս ազ-դելով սակարանին.— Զոյլ ոսկի 540·000 (530·000), նափոլէոն 3770 (3700), զուից. 3690 (3560), անգլ. 4400 (4350), քսան տոլարնոց 18·480 (18·040)։ Թղթա-դրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1265 (1250), տոլար 460 (451), զուից. 109·50 (108·23), պելժ. 9·10 (9), լիր 0·72, փեսեթա 8·25։

Ոսկիին այս յանկարծակի յաւելումը կը բացատրեն մէկ կողմէ ներքին քաղաքա-կանութեան ծանրակշիռ պայմանները ինչպէս նաեւ օտար շուկաներու դիրքը, որոնք նկատի առած են ոսկիի յառաջի-կայ պաշտօնական յաւելում մը Միացեալ Նահանգներու մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԶՕՐԱՎԱՐ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լուտվիկ Կանայեան կը ծանուցանէ թէ իր հօր՝ զօրավար Դրոյի մահուան երկ-րորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստ-եան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ այս կիրակի ա-ռաւօտ, յետ պատարագի։

Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բո-լոր ընկերներն ու համակիրները։

Տիկին Վարդանոյշ Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Գառնիկեան եւ զաւակները, Սերժ, Քլոտին եւ Միրէյ Գառնիկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Փաթրիսիա եւ Սերժ Յով-հաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Հոր-հոր եւ զաւակները (Թուրքիա), Տէր եւ Տիկին Ապաճեան, Տէր եւ Տիկին Աբրա-համեան, ինչպէս նաեւ Քոլոննա, Ապա-ճեան, Սրապեան, Պէյլէրեան, Պապեան, Տօնիկեան, Ադեան, Քորվէցեան, Վար-դանեան, Սիրունեան, Թաթիկեան (Ա-մերիկա), Տօնիկեան (Սիտնէյ), Տօնիկ-եան (Ամերիկա), Մանուէլեան, Գալայ-ճեան, Մովսէսեան (Պերլին), Եագուպ-եան (Ամերիկա) ընտանիքները սրտի խո-րունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ա-մուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 64 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ, 21, բիւ Հայկ Դը-պիրեան, Պանեէօյ (Սէն)։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատար-ուի, այսօր Հինգշաբթի (6 Մարտ) կէս-օրէ վերջ ժամը 3·30ին,

Դագաղը պիտի ամփոփուի Պանեէօյի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամ-բարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս ՚փբր այդ նկատել։

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ՚Օրլէանէն 188 թիւ օթօպիւս եւ իջնել բիւ Մարսէլ Պօնէ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն խոր ցաւով կը ծանուցանէ իր վեթերան ընկերոջ ընկեր Յովհաննէս Ա-րապեանի յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Մարտ մէկին, իր աշ-խատանքի պահուն։

Այս տխուր առթիւ Կոմիտէն եւ Նոր Սերունդի վարչութիւնը բոլոր ընկերնե-րուն կողմէ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Տիկին Ս. Արապեանի իր զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ովսաննա Արապեան եւ զաւակները ողբ. Արշակ Ասլանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճ-ման։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կար-տանի «Նիկոլ Դուման» խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէնի «Գեդունի» սրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» Թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ն. Սարգիսեանի կը ներկայացնէ՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (զուարթ օփերէթ, երեք արար)։

Ներկայացումէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր։

ՆՈՒԱԳ՝ Անդրանիկ Մաթոյեան եւ Գասպարեան եղբայրներ։

Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի (Անիէռ - Պուա Քոլոմպ) բացման հան-դէսը Մարտ 30ին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Քանէն Տիկին Զարուհի Յ. Նշանեանէ հազար եւ Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յ. Էթմէք-ճեանէ երկու հազար ֆրանք, մեր ող-բացեալ խմբագրին Շաւարշ Միսաքեանի մահուան տարելիցին առթիւ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Ֆ. Կ. Խա-չի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս եր-կուշաբթի ժամը 17ին, Տիկին Գասպար-եանի բնակարանը, 7 բիւ Ռընան, Անիէռ (Սէն), (Փլաս Վօլթէրի մօտ)։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին կիրակի, 9 Մարտ, ժամը 15էն 24 ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ։ Խնամուած գեղարուեստական բաժին։

Երգ, պար, արտասանութիւն, զաւեշտ։

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JACQUES MORINOTի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

երգիչը՝ ԱԼՎԱՐԷԶ

27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

կիրակի, Մարտ 9, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

CENTRE MARCELIN BERTHELOT
28 bis, Rue St, Dominique, Métro Invalides

Կազմակերպուած Փարիզի Շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն եւ գայլիկներուն կողմէ

Ներկայացումներ, հայերէն եւ ֆրան-սերէն, հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով։ Սկաուտական տեսա-րաններ, խաղեր եւ զաւեշտներ։ Ար-տասանութիւններ։ Պիտի ցուցադրուին, Անգլիոյ յիսնամեակի ճէմպօրիէն տե-սարաններ, մոգական լապտերով։

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք։

Պիւֆէ, ցուցադրութիւն։

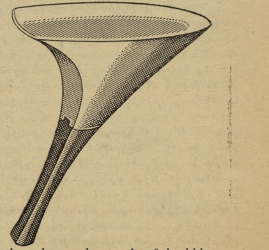
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Երիտ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ Թաղ. Խորհուրդին։

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Քա-ղաքապետարանին կից Փալէ տը ժիւսթի-սի սրահը։

Կը խօսի՝ ճարտարագէտ ԷՏՈՒԱՐ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ։

Նիւթ.— «Դրուագներ Հայաստան եւ Էջմիածին կատարած իր ուղեւորութենէն։ Գունաւոր նկարներու լուսարձակում։

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է մաթիէռ փլասթիքի եւ ալիւմինի միացումով շինել անբեկ (էնքասապլը) եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ։

Դիմել՝

VANPLAST
(Վ Ա Ն Լ Ե Ա Ն)

7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՄԱՐՏ — VENDREDI 7 MARS 1958

334ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8137 — 34EME ANNÉE — eur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3938

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԽԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ

Արեւելք – Արեւմուտք փոխասացութիւնը կը շարունակուի առանց դադարի, ու նաեւ՝ առանց ոեւէ դրական արդիւնքի յանգելու :

Նախաձեռնութիւնը միշտ արեւելքէն կուգայ, ինչպէս միշտ արեւելքէն կը ծագի լոյսը :

Դժբախտաբար սակայն մեր օրերուն ո՛չ մէկ կենարար ու յուսատու լոյս կը ծագի արեւելքէն :

Մոսկուան լոյսի փոխարէն խաւար ու բռնութիւն կը սփռէ լոյսի եւ ազատութեան կարօտ մարդկութեան վրայ՝ արեւելքէն արեւմուտք :

Ազատ աշխարհի պատասխանատու վարիչները ո՛չ մէկ արժէք տուին Բուլգանինի «բարեմիտ» առաջարկներուն :

Խօսքը ոչ մէկ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ՝ երբ պերճախօս գործը կայ մէջտեղը :

Այս անգամ արտաքին նախարարն է, որ ստանձնած է փոխասացի պաշտօնը :

Կրոմիքօ կը կրկնէ Բուլգանինի յանձներգները, քիչ մը աւելի ճկուն ձեւով՝ իբրեւ դիւանագէտ : Անոր անհաշտ կեցուածքէն որոշ զիջում ընելով՝ կ'ընդունի, որ «կատար»ներու հանդիպումէն առաջ հող պատրաստեն արտաքին նախարարները, ինչպէս կ'առաջարկէր Փինօ :

Մասնաւոր աճապարանք մը նշմարելի է Մոսկուայի վարիչներուն մօտ՝ մեծերու միջեւ գլուխ գլխի հանդիպումի մը համար : Ինչո՞ւ այս հապճեպը :

Սթալինէն սկսեալ Խորհրդային Միութեան իշխանաւորները շարունակ «խաղաղ համակեցութիւն» կը հոլովեն : Կ'ուզեն համոզել մարդկութիւնը՝ թէ այս աշխարհի վրայ կողք կողքի, առանց իրարու հետ ընդհարելու կրնան ապրիլ ու տեւել երկու տեսակ վարչաձեւեր, — Բոլշեւիկեան բռնակալականն ու արեւմտեան ժողովրդավարականը :

Ո՛չ ոք կը հաւատայ ատոր :

«Խաղաղասիրական» քարոզութիւնները համայնավարական պրոպագանտի սահմաններէն անդին չեն անցնիր :

Քարոզչական հանգամանք կը ներկայացնեն նոյնպէս ազգերու ազատութեան համար արտասանուած գեղեցիկ, հոգեշահ խօսքերը :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարին ուղղած իր նամակին մէջ, Կրոմիքօ կ'ըսէ թէ «Խորհրդ. Միութիւնը համակրանք կը տածէ Ալժերիոյ ժողովուրդին ազգային ազատագրական շարժումին հանդէպ» :

Այդ «համակրանք»ը կը յայտնաբերէ նաեւ գործնական օժանդակութեամբ : Օտար ազգերու ազատագրական ձեռնարկները կը հրահրէ՝ պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու համար :

Սակայն իր բռնակալութեան ենթակայ ժողովուրդներու ազատագրական շարժումները արիւնի մէջ կը խեղդէ :

Դեռ շատ թարմ է Հունգարիոյ օրինակը : Ա՛լ չենք յիշեր միւսները :

Կրեմլին նոյնիսկ չուզեր ազատ քուէարկութեամբ միացնել Գերմանիոյ երկու մասերը : Չուզեր ձեռքէն փախցնել պարարտ որսը :

Ինչ բանի մասին պիտի խօսին «կատար»ները :

Մոսկուա պիտի ընդունի՞ արտաքին նախարարներու պատրաստելիք օրակարգը :

Վէթօ պիտի չդնէ՞ Գերմանիոյ — ու թերեւս նաեւ Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ այլ գրաւեալ երկիրներու պարպումին մասին, եթէ պահանջ ներկայացուի արեւմուտքի կողմէ :

Վախ կայ որ փոխասացութիւնը անվերջ երկարի :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՌՈՒՍԵՐԸ

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ

Նախագահ Այզընհաուըր մամուլի ասուլիս մը տալով յայտնեց թէ անձնական նամակ մը ստացած էր խորհրդային ղեկավարներէ : Նախագահը հաստատեց այն զրոյցները, որոնց համաձայն Ռուսերը կ'առաջարկեն «Մեծ»երու ժողովը գումարել Ուաշինկթընի մէջ : Այդ պարագային՝ Խ. Միութեան ղեկավարները, Բուլգանին, Խրուշչեւ եւ Միկոյեան պիտի երթան Միացեալ Նահանգներ : Ան այժմ չի խօսիր մառեշալ Ժուկովի մասին, որ Նախագահ Այզընհաուըրի բարեկամ եւ զէնքի ընկերն է :

Նախագահը մանրամասնութիւններ չտըւաւ իր ստացած նամակին մասին. հակառակ անոր որ լրագրողները կը հարցապնդէին, Այզընհաուըր բաւականացաւ ըսելով թէ ստացածը անձնական նամակ մըն էր :

Ծանօթ է, որ վերջերս Ռուսերը սկսած են տաք լեզու գործածել եւ բարեկամական վերաբերում ցոյց տալ Ամերիկայի Նախագահին. «այս անկեղծ մարդը, այս բաց սիրտը, որ Ռուսերը կը սիրեն» :

Խորհրդային դեսպան Մենշիքով ալ իր բոլոր կ'աշխատի՝ այս մարդին մէջ յաջողութիւններ ձեռք ձգելու համար :

Հաւանական չէ որ Նախագահ Այզընհաուըր Խ. Միութիւն կամ այլ երկիր մը երթայ՝ ժողովի մասնակցելու համար : Բայց Մոսկուայի ղեկավարները կը փափաքին անոր հետ սեղան նստիլ : Այս է թերեւս պատճառը՝ որ կ'առաջարկեն ժողովը գումարել Ուաշինկթընի մէջ : Լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով Նախագահը ըսաւ. Թէ Խ. Միութեան ղեկավարները գիտեն անշուշտ, թէ Միացեալ Նահանգներու Սահմանադրութիւնը թոյլ չի տար որ Նախագա՛հը երկար ատեն բացակայի Սպիտակ Տունէն : Հետեւաբար՝ Ուաշինկթըն յարմարագոյն վայրն էր կառավարութեան պետերու ժողովի մը համար, որ կրնայ շատ երկար տեւել :

Մինչ այս մինչ այն Խ. Միութիւնը Ամերիկայի նկատմամբ զգալի մեղմացում մը ցոյց կուտայ : Առաջին անգամ ըլլալով մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը յայտնելէ ետք թէ Տըլըս մերժած է խորհրդային առաջարկները՝ չափաւոր լեզու կը գործածէ, աւելցնելով թէ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը միաժամանակ ըսաւ՝ թէ անհաւանական չէ «Մեծ»երու հանդիպում մը, պայմանաւ որ յաջողութեան հաւանականութիւններ ունենան :

Խորհրդային գործակալութեան այս ձեւի լրատուութիւնը անակնկալի բերաւ միջազգային քաղաքական բոլոր շրջանակները :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՊԱՐԱԳԱՆ

Ինչպէս գրած էինք կառավարութեանց ղեկավարներու ժողովի մը ամէնէն ըղձալի նիւթը կը համարուի Գերմանիոյ հարցը : Քանի մը օր առաջ Պոնի Պաշտպանական նախարար Շթրաուս Ուաշինկթըն գնաց, ուր առաջին օրն իսկ յայտարարեց թէ իրերկիրը պատրաստ էր ընդունելու ամերիկեան առանց օդաչուի ռմբակոծիչները : Այս ուղղութեամբ բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցաւ ամերիկացի ղեկավարներու հետ :

Անկախ այս բոլորէն Շթրաուս պիտի աշխատի որ «Մեծ»երու հանդիպումի մը պարագային Գերմանիոյ վերամիացման հարցը սեղան դրուի Միացեալ Նահանգներու կողմէ :

Պոնի մէջ ալ, Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան գլխաւոր բանբերը՝ Ֆոն էքհարտ յայտարարեց թէ կառավարական պետերու ժողովի մը մէջ՝ օրակարգի ապահովութեան հարցէն կարելի չէ բաժնել Գերմանիոյ վերամիացումը :

Ֆոն էքհարտ հերքեց նաեւ այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն Վարչապետ Ատընաուըր Մոսկուա պիտի երթար :

Իր կարգին անգլիական կառավարութիւնը կը վերաքննէ զինաթափութեան թղթածրարները, յայտարարեց Լոնտոնի Արտաքին նախարարութեան բանբերը : Անգլիա էական կը նկատէ մասնաւորաբար երեք կէտեր.

1.— Զինաթափութիւնը պէտք է ըլլայ հսկողութեան տակ :

2.— Հաւասարակշռուած պէտք է ըլլայ. այսինքն՝ միաժամանակ հիւլէական եւ դասական զէնքերը պէտք է արգիլուին :

3.— Զինաթափութեան համաձայնութիւնը պէտք է համապատասխանէ ընդհանուր ապահովութեան : Որեւէ անհաւասարութիւն կրնայ վտանգի ենթարկել ապահովութիւնը :

× Միացեալ Նահանգներու Առեւտուրի նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ 1957ի ընթացքին 12.978.100.000 տոլարի ապրանք ներածած է : Երեք առ հարիւրի յաւելում մը՝ նախորդ տարիներուն վրայ : Ամերիկա ցարդ այսքան ներածում չէր կատարած իր Պատմութեան մէջ :

ՖՐԱՆՍԱ-ԹՈՒՆՈՒԶ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ամերիկացի եւ անգլիացի միջնորդները Մըրֆի եւ Պիլի, առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցան Վարչապետ Կայեառի հետ : Այս խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը եղած է ֆրանսական զօրքին կացութիւնը՝ Թունուզի մէջ : Արտաքին Նախարարութեան բանբերը որ կը հաղորդէր այս լուրերը, շեշտեց թէ երբեք Ալժերիոյ մասին չէ խօսուած այս տեսակցութեան ընթացքին :

Ֆրանսայի առաջին նպատակն է բացարձակ ապահովութիւն ապահովել իր 15000 զինուորներուն համար, եւ գոհացում ստանալ Թունուզէն՝ փակուած ֆրանսական հինգ հիւպատոսարաններն եւ արտաքսուած վեց հարիւր Ֆրանսացիներուն համար :

Հաւանական կը թուի որ անգլիացի պատուիրակը՝ Պիլի անմիջապէս Թունուզ մեկնի :

× Մառեշալ Ժիւէն տեսակցութեան մը մենաշնորհը տուած է «Օռօռ» օրաթերթին, մասնաւորաբար ծանրանալով ֆրանքօ-թունուզեան հարցին : Ժիւէն կը շեշտէ թէ Ֆրանսան է որ պէտք է առաջին առթիւ բողոք ներկայացնէր ՄԱԿի առջեւ՝ Թունուզի դէմ : Մառեշալը նոյն ատեն կը կրկնէ թէ, հակառակ Տըլըսի յայտարարութեան թէ «դժուար է այլեւս բաժնել Մարոքի, Թունուզի հարցը Ալժերիոյ հարցէն», Ալժերիոյ խնդիրը կը մնայ ֆրանսական ներքին հարց մը : Մառեշալ Ժիւէն ապա կը դատապարտէ Թունուզը որ չի կրնար իր չէզոքութիւնը պահել .

× Թունուզ մասնաւոր բողոք ներկայացուցած է Գահիրէի, դատապարտելով այս վերջինը որ կ'ուզէ սպաննել տալ Նախագահ Պուրկիպան : Արտաքին նախարար Մօքքատէմ այս մասին խօսած է եգիպտացի գործավար Ղամարուի հետ :

ԳԱՀԻՐԷ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ

ՍԷՈՒՏ ՓՈՐՁԵՑ ՍՊԱՆՆԵԼ ՆԱՍԸՐԸ

Դշ. օր Դամասկոսի մէջ ճառ մը խօսելով Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Նասըր յայտարարեց թէ օտար իշխանութիւն մը փորձեց պետական հարուած մը ընել Սուրիոյ մէջ՝ արգելք հանդիսանալու համար Եգիպտոս Սուրիա միութեան : Երկու միլիոն ֆր. խոստացուած էր գնդապետ Սերաճի, որ պատրաստէ պետական հարուածը, ըսաւ Նասըր : Դաւադրութեան կողմնակից խումբ մը զինուորականներ արդէն ստացած էին 1.900.000 սթերլին :

Միւս կողմէ սուրիական գաղտնի սպասարկութեանց ղեկավար Սերաճ բացէ ի բաց մեղադրեց Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորը, որ փորձած էր դաւադրութիւն մը սարքել՝ սուրիացի զինուորականներու միջոցաւ պետական հարուածով մը ձախողութեան մատնելու համար Եգիպտոս-Սուրիա միութիւնը :

Սերաճ ըսաւ թէ իրեն առաջարկուած էր կազմակերպել դաւադրութիւնը : Թագաւորին աները՝ Ասատ Իպրահիմ իրեն խոստացած էր երկու միլիոն սուրիական ոսկի՝ օդանաւի մէջ սպաննելու համար Նախագահ Նասըրը :

Միացեալ Նահանգները լուր ունէին այս դաւադրութենէն, աւելցուց ան :

Գահիրէէն ալ պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ Արաբիոյ Թագաւորը հինգ Եգիպտացիներու խոստացած է տալ հարկ եղած գումարը՝ պայմանաւ որ «Նասըրը մաքրեն» : Իրաքի գահաժառանգ իշխանն ալ դաւադիրներուն խոստացած է հարիւր հազար ոսկի՝ նոյն նպատակով :

Գահիրէի Եմէնցի գործակատարն ալ յայտարարեց թէ Նախագահ Նասըր հրաւիրուած է Եմէն :

× Դամասկոսի ձայնասփիւռը կը յայտարարէ թէ առջի օր խումբ մը զինեալ Յորդանանցիներ կրակ բացած են Սուրիոյ սահմանին վրայ գտնուող գիւղի՛ մը ժողովրդական դիմադրութեան կամաւորներուն վրայ : Սուրիացիները չեն դիմադրած Յորդանանցիներուն :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք վերջերս կարգ մը ցոյցեր եղան Լիբանանի մէջ՝ Նասըրի թեր ու դէմ : Սուրիոյ ժողովրդական կուսակցութեան անդամները չրաւարարուելով ցոյցերէն սկսած են թռուցիկներ ցրուել «արաբական Պետութեան մը դէմ» : Ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարած է : Լիբանանի վարչապետը հրահանգած է ոստիկանութեան՝ որ նման թռուցիկներ ցրուողները ձերբակալեն եւ յանձնեն արդարութեան :

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան, որ Լիբանանի Մարոնիթ համայնքին պատրիարքը պատասխանելով իրեն ուղղուած բաց նամակի մը, կը ճշդէ համայնքին դիրքը.— Լիբանանի կրօնքին (քրիստոնեայ) եւ անկախութեան ամբողջական պահպանումը : Ներկայ պատրիարքը, իր նախորդներուն օրինակով, երբեք թոյլ պիտի չտայ որ վնասուի Լիբանանի անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ արձակեցին արուեստական իրենց երկրորդ արբանեակը՝ «Հետախոյզ – Բ.» : Մարտ հինգին արձակուած այս արբանեակը կը կշռէ մօտ 15 քիլօ : Մէջը դրուած էր մանէ-թոֆան մը : Արբանեակին արձակուելէն ի վեր տակաւին լուր չէ ստացուած. կը կարծուի թէ հետքը կորսուած է :

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ դիւանագիտական աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ Սուրիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Խալէտ Պէքթաշ Չեխոսլովաքիա ապաստանեցաւ :

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ

— Եթէ այսպէս շարունակուի, կ'ըսէ բարեկամս, քանի տարի ետք Հայոց լեզուն գիրքերու մէջ միայն պիտի հնչէ: Ձայն խօսող եւ գրող սերունդը անհետացած պիտի ըլլայ :

Այսքան յուսահատութիւն կ'ընդվզեցնէ մեզ: Բայց եթէ լրջօրէն քննութեան ենթարկենք տիրող կացութիւնը, մենք ալ իրեն պէս կը կորսնցնենք ամէն յոյս ապագայի մասին: Մատի վրայ կը համբուրին անոնք, որ խղճամիտ վերաբերումով կը գործածեն մայրենի լեզուն: Կը ճանչնամ գրագէտ մը, որ կը բողոքէ իր սխալ գրուած մէկ բառը ուղիղ տպագրուած ըլլալուն համար: «Ես այսպէս կը գրեմ. իրաւունք չունիք ուղղելու ..»: Եթէ տասնեակ տարիներով գրիչ շարժողներն ալ բծախնդիր չըլլան, ի՞նչ կրնանք սպասել սկսնակներէն :

Կը բաւէ աչք մը նետել աշխարհի չորս կողմը լոյս տեսնող օրաթերթերուն վրայ: Յօդուածագիրները կարծես մրցումի ելած են Հայոց լեզուն անլուր չարչարանքի ենթարկելու համար: Լեզուի ոգիին գիտակցութիւնը ունեցող խմբագիրները եթէ փորձեն իսկ սրբագրել յօդուածները, կարելի չըլլար լաւագոյն արդիւնքի հասնիլ : Եւ յետոյ՝ ժամանակը շատ սուղ է, թերթը ժամուն պէտք է յանձնել. հետեւաբար կարճ ճամբան կ'ընտրեն. ձեռագիրը կուտան գրաշարին ինչպէս որ է, եւ մենք հրապարակուած կը տեսնենք կարգ մը թերթերու մէջ այնպիսի էջեր, որոնք ոչ միայն հայ լեզուի հարազատ արձագանգը չեն, այլ այլանդակուած կերպարանքն են այդ հրաշալի գեղեցկութեան :

Ի՞նչ պէտք է ընել ուրեմն՝ վառ պահելու համար սէրը մեր լեզուին հանդէպ: Հայկաբանական կաճառներ չունինք : Մեր դպրոցները մեծամասնաբար նախակրթարաններ են, ուր ուսուցիչը հազիւ թէ աշակերտին միտքը կը հրապուրէ Հայոց լեզուին գեղեցկութեամբ: Լոյսը պըլպըլուն շողիկ մըն է սոսկ, որ կը նուազի հետզհետէ, եւ օտար դպրոցին մէջ մարմրուն կայծի մը կը վերածուի :

Հայ գիրքը այլեւս չի խօսիր երիտասարդին, որ օտար հեղինակներուն մօտ կը փնտռէ իր մտքին յագուրդ տուող էջերը : Հայ բանաստեղծութիւնը, մանկութեան անոյշ աղօթքին պէս, կը ջնջուի իր յիշողութենէն, եւ օր մըն ալ ի սպառ կը մոռցուի :

Հայ ուսուցիչը հայերէնի հանդէպ պաշտամունքի մօտեցող սէր մը պէտք է ներշնչէ աշակերտին : Ասոր համար անհրաժեշտ է, որ ինքը՝ ուսուցիչը հայկաբան ըլլայ, որպէսզի գիտակցի դարէ դար սերունդներուն փոխանցուած այն գոհարներուն, որոնք ադամանդաշող աստղերու պէս կը զարդարեն Հայոց լեզուի անհուն երկնակամարը :

Բայց ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնէ այսօր հայկաբանութիւնը մեր դպրոցներուն մէջ: Բարեկամս յուսահատելու շատ լուրջ պատճառներ ունի: Յոռետես խառնուածքի մը արդիւնքը չէ այս տրամադրութիւնը: Մենք այսօր վերջին վկաներն ենք իրականութեան մը, որ հետզհետէ ողբալի կը դառնայ :

Մեղադրելի անփութութիւն մը կը թըւի տիրապետել մինչեւ իսկ գրագէտ ճանչցուած գրողներուն վրայ : Իսկ ի՞նչ կարելի է յուսալ նորերէն, որոնց անծանօթ է տակաւին հայ ոճին գեղեցկութիւնը: Գրիչ շարժող հիներն ալ այնքան մօտ են գերեզմանին, որ միամտութիւն է մրգառատ աշուն մը քաղել անոնց անդաստանին մէջ:

Բայց պէտք չէ զէնքերը վար դնել, որքան ալ անյոյս ըլլայ յաղթանակը: Թողո՞ւնք, որ Հայոց լեզուն գեղեցկավառ վերջալոյսով մը բռնկի երբ այնքան աղուոր արշալոյսներ ցաթած են անոր կամարներուն տակ :

Մե՛ղք պիտի ըլլայ իրապէս, որ տասնեակ տարիներ ետք հայ պատանին չգտնէ միտքը հարստացնող այն լուսեղէն գաղտնիքը, որով մենք ճշմարիտ կեանքը ստեղծեցինք :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան նախկին բարձրաստիճան պաշտօնեաներէն էնթընի Նըթթինկի մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը :

Իրաքի եւ Յորդանանի դաշնակցային պետութիւն մը կազմելու լուրը կը հասնի Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորին դիրքորոշումէն ճիշդ տարի մը վերջ: Արդարեւ, ուղիղ մէկ տարի եղաւ որ Սէուտ Թագաւոր Եգիպտոս – Սուրիա առանցքէն պաղեցաւ եւ որոշեց հակակշռել Նասրի օրէ օր աճող ազդեցութիւնը: Սէուտ Թագաւորի բռնած, այս դիրքին համար տրըւած պատճառաբանութիւնը այն էր, որ գնդ. Նասր ոտնձգութիւններ կը կատարէր Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորին դէմ: Սակայն, իրականութեան մէջ, չէր ուզեր որ Եգիպտոսի Նախագահին ազդեցութիւնն ու իշխանութիւնը ծաւալին արաբական ամբողջ աշխարհին վրայ :

Իրաքի եւ Յորդանանի միացումը նոր թումբ մը կը հանդիսանայ Նախագահ Նասրի համարաբական ծրագիրներուն դիմաց: Կասկածէ վեր է, որ Իրաքի ու Յորդանանի միացումը եթէ ոչ յղացումն է Սէուտ Թագաւորի, բայց գոնէ կը վայելէ այս վերջնոյն հաւանութիւնը :

Նասրի ազդեցութեան աճումը (մանաւանդ Եգիպտոսի ու Սուրիոյ միացումէն ի վեր) խորթ աչքով դիտող արաբ վեհապետները շատ լաւ կը գիտակցին թէ Արաբներուն մօտ որքան մեծ է համարաբական միութեան մը հոգեբանական հմայքը: Այս բանը նախագահ Նասր եւս գիտէ, եւ ամէն առիթով կը շեշտէ համարաբական միութիւն մը կազմելու անհրաժեշտութիւնը :

Արաբական շատ մը երկիրներու մէջ մեծ է թիւը անոնց, որոնք, արեւմտեան քաղաքականութեան գործած անթիւ սխալներուն հետեւանքով, Նասրի մէջ կը տեսնեն արաբ աշխարհը իսրայէլեան վըտանգէն ազատելու կարող միակ անձը : Այսպէս խորհողներու թիւը շատ մեծ է մանաւանդ Յորդանանի մէջ, ուր պաղեստինցի տարագիրները, որոնք ջախջախիչ թիւ մը կը կազմեն, համոզուած են թէ Նասրի Արաբական Հանրապետութիւնը շատ աւելի զօրաւոր թումբ մըն է Իսրայէլի դէմ, քան՝ Իրաք – Յորդանան դաշնակցութիւնը, որովհետեւ Նասր յայտարարեց թէ իր հանրապետութիւնը պիտի ձերբազատէ արեւմտեան աշխարհակալութեան ազդեցութենէն :

Միւս կողմէ, պէտք չէ անտեսել նաեւ խորհրդային օժանդակութիւնը, որ առատօրէն խոստացուած է Սուրիա – Եգիպտոս միութեան: Եթէ, շնորհիւ այս տնտեսական օժանդակութեան, Նասր յաջողի արեւմտեան քաղաքական ազդեցութենէն ձերբազատելէ վերջ, տնտեսապէս ալ բարգաւաճել Եգիպտոս – Սուրիա միութիւնը, արաբ աշխարհի մէջ իր հակառակորդներուն կացութիւնը բաւական կը դժուարանայ : Մրցակցութեան արդիւնքը կախում պիտի ունենայ ուրեմն այն բանէն, թէ հակառակորդ կողմերէն ո՞ր մէկը աւելի առատօրէն պիտի կարենայ կշտացնել հասարակ Արաբին ստամոքսն ու սիրտը :

Այս մրցակցութեան մէջ, որոշ է որ Իրաքի նիւթական բարւոք կացութիւնը մեծ դեր պիտի խաղայ: Իրաք քարիւղի հարուստ հանքեր ունի եւ օրէ օր աճող տնտեսութիւն մը: Եթէ կարենայ Յորդանանի անարիւն երակներուն մէջ պատուաստել իր մեծ հարստութենէն նոյնիսկ փոքր բաժին մը, կենսաբար չիճուկի դեր խաղցած պիտի ըլլայ Յորդանանի համար: Նիւթապէս ապահով վիճակի մը մէջ գտնուելով, նոյնիսկ Յորդանանի պաղեստինցի տարագիրները այլեւս դըժգոհելու պատճառ պիտի չունենան :

Շատ յատկանշական է այն պարագան, որ Իրաք – Յորդանան դաշնակցութիւնը իրականացաւ որպէս հակազդեցութիւն Եգիպտոս – Սուրիա հանրապետութեան կազմութեան: Զափազանցութիւն չըլլար ըսել, թէ Իրաք տարիներէ ի վեր կ'ուզէր իրականացնել այս միութիւնը, բայց ի զուր: Կարելի է ապահով կերպով ըսել, թէ Իրաք – Յորդանան միութիւնը կը պարտին Նախագահ Նասրի :

Երբ Յորդանան հրաւէր ստացաւ յարելու Պաղտատի Ուխտին, պաղեստինցի տարագիրները պարտադրեցին որ Թագաւորը մերժէ այդ հրաւէրը եւ ցրուէ իրաքեան կառավարութիւնը : Աւելի ուշ, 1956ին, երբ Իսրայէլ Եգիպտոսի վրայ յարձակեցաւ, Իրաքի կառավարութիւնը առաջարկեց փոքր բանակ մը դնել Յորդանանի տրամադրութեան ներքեւ՝ երկրին սահմանները պաշտպանելու համար: Սակայն Հիւսէյն Թագաւոր մերժեց. այնքան կը վախնար պաղեստինցի տարագիրներու դժգոհութենէն, որ նոյնիսկ Եգիպտոսի կողմէ իր գահին դէմ կազմակերպուած դաւադրութեան մերկացումէն վերջ, մերժեց իրաքեան առաջարկը :

Սակայն, անցեալ Ապրիլին, Յորդանանի երիտասարդ Թագաւորը հասկցաւ, որ Նասրի ենթարկուիլ համապատասխան է գահազուրկ ըլլալու եւ նոյնիսկ իր կեանքը վտանգի տակ դնելու: Միայն այդ ատեն է, որ որոշեց միանալ Իրաքի :

Ուրեմն, արաբական աշխարհն ալ բաժնուած է երկու խումբերու: Ոչ ոք կրնայ նախատեսել թէ այս պայքարին արդիւնքը ինչ պիտի ըլլայ: Մէկ բան որոշ է սակայն: Նախագահ Նասր իր ձեռքէն եկած բոլոր միջոցներով պիտի աշխատի Հիւսէյն Թագաւորը բեմէն հեռացնել եւ Յորդանանն ալ մէջտեղէն վերցնել : Յաճախ կրկնած է ինծի. «Ես չեմ գործեր. այլ՝ կը հակազդեմ»: Նմանապէս չէ պահած Իրաքի հանդէպ ունեցած իր ատելութիւնը : Իրաք – Յորդանան դաշնակցային պետութեան հռչակումը հրաշալի առիթ է Նասրի համար՝ հակազդելու: Կարելի է նախատեսել, թէ միջոցներուն մէջ խտրութիւն պիտի չդնէ. պիտի աշխատի Յորդանանը վերցնել մէջտեղէն, նոյնիսկ երկրին արեւմտեան մասը իսրայէլեան գրաւման ենթարկելու գնով :

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները, եթէ կ'ուզեն իրենց գերակշռութիւնը բոլորովին չկորսնցնել Միջին Արեւելքի մէջ, պատրաստ պէտք է ըլլան երկար տարիներ օգնելու Իրաք – Յորդանան համադաշնակցութեան :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄՈԼԻԷՐ՝ ... ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ

Մոլիէրի «Սքափէնի խաբեբայութիւնները» (Լէ Ֆուրպըրի տը Սքափէն) *կատակերգութեան մէջ Թրքութեան դէմ անարգական մասերը նկատի առնուած են եւ այս պատճառով գիրքը դուրս հանուած է բոլոր գրադարաններէն եւ մանաւանդ վարժարաններէն : Կրթ. Նախարարութիւնը այս առթիւ զեկոյց մը ղրկած է բոլոր դպրոցներուն, կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :*

Զարմանալի է որ երեք դար պէտք եղեր է Թուրքիոյ՝ ծանօթանալու համար Մոլիէրի գրականութեան ... Երեւի միայն Ֆառեր եւ Լօթի կարդալով գինովցած էին մինչեւ այսօր :

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Վճռականութեանս առջեւ յոնքերը պոստելով շարունակեց զոռալ .

— Աւելի լաւ: Համազգեստէդ կը գուշակեմ թէ սպայ մըն ես: Քանի՞ տարեկան ես :

— Տասներեօթը :

— Ե՞րբ թեւակոխեցիր այդ տարիքը :

— Այն օրը, ուր քու ընկերդ Լէօրկին կախաղան բարձրացաւ :

Զայրոյթը պրկեց իր դէմքին գիծերը, սակայն զսպելով ինքզինքը, շարունակեց.

— Քսան օր է որ Լէօրկին կախաղան բարձրացաւ: Ֆրանսացի, իմ կողմէս այս երեկոյ պիտի ըսես Լէօրկիին որ իր մահէն ետք միայն քանիմէկ օր ապրեցար դուն : Հիմա, ընտրութիւնը քեզի կը թողում, կամ իբր կալանաւոր պիտի պահեմ քեզ մինչեւ իրիկուն, եւ կամ պատուոյ խօսք պէտք է տաս ինծի թէ արեւամուտէն առաջ պիտի գտնուիս հոս, տանելու համար պատգամս Լէօրկիին: Ֆրանսացի՞ ես, այնպէ՞ս չէ :

Գրեթէ երախտապարտ էի այն քանի մը ժամուան ազատութեան համար, որ կը շնորհուէր ինծի նուրբ անգթութեամբ մը, որուն նպատակը ուրիշ ոչինչ էր, եթէ ոչ ինծի զգալի ընել տալ կեանքին գեղեցկութիւնը :

Պատուոյ խօսք տուի իրեն կատարել այն՝ ինչ որ կը ցանկար :

Հրամայեց արձակել կապերս եւ բոլորովին ազատ թողուլ զիս :

Նախ շրջագայեցայ բանակատեղիին մէջ: Հակառակ որ ուրախ տրամադրութեան մէջ չէի, սակայն չկրցայ խնդուքս զսպել, երբ տեսայ բազմաթիւ Սեւամորթերու ունայնամիտ սնափառութեամբ մը զգեցած զինուորական հանդերձանքը :

Անոնցմէ շատերը կը քնանային արեւուն տակ եւ ոմանք ալ իրենց ցեղին յատուկ սնահաւատութեամբ մը զանազան «բուժիչ» քարեր կը քսէին իրենց վէրքերուն վրայ :

Այլեւս վստահ էի որ մահը կը սպասէր ինծի, ատոր համար ալ բուռն փափաք մը զգացի մագլցիլ բարձունքի մը վրայ, հայեացքս տարածել շրջակայքին վրայ եւ վերջին անգամ մըն ալ տեսնել այն վայրերը ուր անցուցած էի իմ տղայութեանս օրերը :

Ընդարձակ դաշտավայրէն դուրս ելլելով, սկսայ մագլցիլ առաջքս ցցուող առաջին լերան կողն ի վեր :

Քիչ վերջը բանակատեղին բոլորովին անհետացած էր տեսողութենէս :

Նստեցայ վայրկեան մը: Հազար չարաշուք մտածումներ իրար կը հրմշտկէին ուղեղիս մէջ: Կը նմանէի այն ճամբորդին որ անդունդին մէջ գլորելու վտանգին առջեւ վերջին անգամ ակնարկ մը կը նետէ այն դաշտերուն վրայ որոնցմէ անցած էր ուրախ ու զուարթ :

Անկասկած որ անգութ մահ մը կը ըսպասէր ինծի, այլեւս ոչ մէկ յոյս ունէի:

Կեանքիս հորիզոնը, որ շարունակ կ'աշխատէի ընդարձակել իմ երազներուս մէջ, հիմա կը կայանար միայն ու միայն քանի մը ժամուան ժամանակաշրջանի մը մէջ:

Ինծի համար այլեւս ոչ ներկայ գոյութիւն ունէր եւ ոչ ալ ապագայ :

Կ'աշխատէի գեղեցիկ յիշատակ մը մըտաբերել անցնող ու գացող կեանքիս երջանիկ օրերէն :

Կը խորհէի Փիէրոյին մասին, իր երիտասարդութեան եւ իր անմեղութեան մասին, ուր սիրտս բացուած էր տաքուկ բարեկամութեան մը ջերմութեան մէջ, սակայն երբ կը մտաբերէի իր գործած դաւաճան արարքը՝ հոգիս կ'արիւնէր : Դժբախտ վիճակէս դառնացած, այժմ կ'անիծէի ապերախտը եւ կ'ամբաստանէի զայն՝ իբրեւ իմ ներկայ վիճակիս պատասխանատուն եւ այն հաստատ համոզումը որ ունէի իր մահուան մասին, բաւական չէր մեղմացնելու զայրոյթս :

Ճիշդ այդ պահուն, ծանօթ երգի մը եղանակը եկաւ բախել ականջներուս :

Ամբողջ մարմնովս սարսռացի երբ լըսեցի արական ձայնով երգուած այդ երգը:

Այդ ձայնը Փիէրոյի ձայնն էր:

Յանկարծ շուն մը վազելով եկաւ ու փռուեցաւ ոտքերուս տակ :

Ռասքն է՜ր...

Կը կարծէի երազել: Վրէժխնդրութեան զգացումը զիս խթանեց, սակայն զարմանքը սանձ դրաւ այդ զգացումիս :

Թանձր թուփերը ճեղքուեցան եւ Փիէրօն երեւաց :

Դէմքը ուրախ էր: Բազուկները դէպի ինծ երկարեց: Սարսափով՝ հեռու մնացի իրմէն: Այս տեսնելով, գլուխը ինկաւ կուրծքին վրայ :

— Եղբայր, մրմնջեց խուլ ձայնով մը, եղբա՜յր, ըսէ, մոռցա՞ր խոստումդ ...

Բարկութիւնը վերադարձուց ինծի խօսելու կարողութիւնս :

— Հրէ՜շ, որոտացի, դաւի՜ճ, մօրեղբօրս սպաննիչը, կը համարձակի՞ս զիս եղբայր կոչել ... Մի մօտենար ինծի ...

Անզգալաբար ձեռքս տարի կողքիս, կարծես ուզելով սուրս բարձրացնել :

Այս շարժումս իր ուշադրութիւնը գըրաւեց : Յուզուած շեշտով մը, շարունակեց .

— Ոչ, պիտի չմօտենամ քեզի : Դըժբախտ ես դուն, կը գթամ քու վրադ, սակայն դուն, դուն չես գթար ինծի, հակառակ որ ես աւելի դժբախտ եմ քան դուն ...

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(13 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՓԵՐԱՅԻ ԵՒ ՊԱԼԷԻ ԹԱՏՐՈՆԻՆ 25 ԱՄԵԱԿԸ

1933 Յունուար 20ին էր, որ Հայկական օփերայի եւ պալէի թատրոնը իր դռները բացաւ հասարակութեան առջեւ՝ Յ. Թումանեանի «Թմբկաբերդի առումը» պոէմի հիման վրայ Ալ. Սպենդիարեանի կողմէ յօրինուած «Ալմաստ» օփերայով:

Առաջին յաջողութիւններէն քաջալերուած, թատրոնին պատասխանատուները հրաւիրեցին օփերայի արուեստին մէջ ռուսական բեմերու վրայ աչքի ինկող արուեստագէտները — մեներգիչներ՝ Հ. Դանիէլեան, Շ. Տալեան, բեմադրիչներ՝ Փիրատով, Կ. Սարաջեւ, Գ. Բուտաղեան, եւ բազմաթիւ ուրիշներ, որոնք խանդավառութեամբ լծուեցան թատրոնին կազմակերպման եւ բարգաւաճման գործին:

Թատրոնը հաղիւ բոլորած էր իր գոյութեան վեցերորդ տարին, երբ հրաւիրուեցաւ Մոսկուայի մէջ մասնակցելու Հայ արուեստի եւ գրականութեան առաջին տասնօրեակին:

Յաջողութիւնը, որ մեծ եղաւ, նոր զարկ տուաւ այս թատրոնին շուրջ ստեղծուած ոգեւորութեան:

Ստեղծագործական 25 տարիներու ընթացքին բեմադրուեցան Գլինկայի, Չայքովսքիի, Պորոտինի, Ռիմսքիւ-Քորսաքովի, Վերտիի, Կունոյի, Պիզէի, Ռոսսինիի, Փուչինիի եւ ուրիշներու օփերաներն ու պալէները:

Սակայն ազգային թատրոնի զարգացման առաջին նախապայմաններէն մէկը կը հանդիսանար ինքնուրոյն երաժշտական թատերգութեան ստեղծումը:

Առաջին տարիներուն բեմադրուած էին արդէն Ալ. Սպենդիարեանի «Ալմաստ»ը եւ Ա. Տիգրանեանի «Անուշ»ը, իսկ առաջին տասնօրեակի օրերուն ներկայացուած էին Ստեփանեանի «Լուսաբացին» օփերան եւ Ա. Խաչատուրեանի «Երջանկութիւն» պալէն:

Բայց այս բաւական չէր: Թատրոնի խաղացանկը ինքնուրոյն գործերով հարստացնելու նպատակով, հայ երաժշտագէտները հնագէտի աշխատանք կատարել սկսան եւ բառին լայն իմաստով պեղեցին Տ. Չուխաճեանի «Արշակ Երկրորդ» օփերան եւ «Լէպլէպիճի»ն, որոնք բեմական նոր կեանք ստացան:

Ազգային օփերային խաղացանկը ա՛լ աւելի հարստացնելու նպատակով օգտագործուեցաւ հայ դասական գրական ժառանգութիւնը: Այսպէս, Յ. Պարոնեանի «Արեւելեան ատամնաբոյժը» կատակերգութեան հիման վրայ Ա. Այվազեան գրեց «Թափառնիկոս» Օփերա-Քոմիքը, Շիրվանզադէի «Նամուս» վէպի հիման վրայ Լ. Խոջա-Էյնաթով գրեց «Նամուս» օփերան, Դ. Դեմիրճեանի «Քաջ Նազար» հէքեաթը հիմք ծառայեց Յ. Ստեփանեանի համանուն Օփերա-Քոմիքին, «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպին վրայ Սպենդիարեան ստեղծեց «Խանդութ» պալէն, եւայլն:

Ստեղծուեցան նաեւ ժամանակակից կեանքը արտայայտող օփերաներ:

1956ին Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ Հայ արուեստի եւ գրականութեան երկրորդ տասնօրեակը: Այս առթիւ յատկապէս պատրաստուած խաղացանկը փայլուն յաջողութիւն ունեցաւ իր բոլոր մարզերուն մէջ: Թատրոնը ներկայացուց Րաֆֆիի վէպին հիման վրայ գրուած Ա. Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» հերոսական օփերան՝ նոր բեմադրութեամբ, Տ. Չուխաճեանի «Արշակ Երկրորդ» օփերան, Գր. Եղիազարեանի արդիական «Սեւան» պալէն, ռուսական դասական օփերայի ամէնէն դժուար գործերէն մէկը՝ Չայքովսքիի «Պիկովայա Դամա»ն (Լա տամ տը փիք): Բոլոր կտորներն ալ արժանացան մեծ գնահատութեան:

Յօրելեար թատրոնը իր կատարողական ստեղծագործական բարձր աշխատանքին համար արժանացաւ «ակադեմական» բարձրագոյն կոչման, իսկ իր դերակատարները պարգեւատրուեցան բարձր կոչումներով եւ շքանշաններով:

25 տարուան ընթացքին, օփերայի եւ պալէի թատրոնի ստեղծագործական բովին մէջ բազմաթիւ անձեր հասած են: Անոնց մէջ կան աւագ, միջին եւ երիտասարդ սերունդներու ներկայացուցիչներ: Յիշենք մէկ քանին. բեմադրողներ՝ Մ. Թավրիզեան, Ս. Զարգեան, Ռ. Ստեփանեան, Դ. Շիկանեան, Ե. Դաւթեան, եւայլն: Նկարիչներ՝ Մ. Սարեան, Մ. Արուտչեան, Ա. Միրզոյեան, Պ. Անանեան, Կ. Մինասեան, Խ. Եսայեան, Ն. Շաքարեան, եւայլն: Աճած ու կատարողական բարձր աստիճանի հասած է թատրոնին նուագախումբը: Մեծ համբաւի տիրացած է նաեւ թատրոնին երգչախումբն ու իր ղեկավարները:

Արուեստագէտներու կազմը, յատկապէս մենակատար-երգողները թատրոնին պարծանքն են: Վերը յիշուած աւագ սերունդի կողքին այսօր հասած են նոր ուժեր, ինչպէս՝ Տ. Սազանդարեան, Գ. Գասպարեան, որոնց անունը արդէն դուրս է եկած Հայաստանի սահմաններէն: Յիշատակութեան արժանի են նաեւ մեներգիչներ Մ. Սեդմար, Ն. Յովհաննիսեան, Դ. Պօղոսեան, Գ. Գաբրիէլեան, Մ. Երկաթ, Թ. Խաչատրեան, Ե. Խաչիկեան, եւ բազմաթիւ ուրիշներ: Պալէի կազմէն՝ Լ. Շիկանեան, Ռ. Թավրիզեան, Գ. Գէորգեան, Ս. Սարգսեան, եւն.:

Այստեղ յիշատակի իրենց առանձին տեղը պէտք է ունենան այնպիսի արուեստագէտներ, ինչպիսին են Պ. Լիսիցեանն ու Զ. Դոլուխանեանը, որոնք ժամանակին իրենց ստեղծագործական աշխատանքի բաժինը տուած են հայրենի բեմի զարգացման գործին:

1957ին, ստեղծագործական նոր վերելք արձանագրեց պետական այս թատրոնը՝ չորս ինքնուրոյն ստեղծագործութիւններու բեմադրութեամբ — Վ. Տիգրանեանի «Սօս եւ Վարդիթեր», Բաբաեւի «Արծուաբերդ» օփերաներն ու Է. Յովհաննիսեանի «Մարմար» եւ Է. Արամեանի «Սօնա» պալէները:

Այսօր, Ալ. Սպենդիարեան օփերայի եւ պալէի ակադեմական թատրոնը վստահ քայլերով կը յառաջանայ դէպի նորանոր յաջողութիւններ՝ ստեղծագործական նոր ձգտումներով:

Քաղուած Վ. Վարդանեանի յօդուածէն «Սով. Հայաստան»

ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Փետրուար 23ին Դպրոցասէրի մէջ տեղի ունեցաւ 1957–58 դպրոցական շրջանի առաջին ծնողական ժողովը: Քիչ բացառութեամբ, բոլոր ծնողները պատասխանած էին իրենց եղած հրաւէրին: Ներկայ էին նաեւ խնամակալութեան անդամներն ու անդամուհիները:

Դպրոցասէրի տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեան ողջունելով ներկաները ժողովը բացաւ, բացատրելով ծնողական ժողովներուն նպատակը եւ դպրոցին ու ծնողներուն գործակցութենէն առաջ եկած օգուտները: Մեր գլխաւոր նպատակն է, ըսաւ, աշակերտուհիները պատրաստել կեանքին համար, ջանալով անոնց տալ բարոյական, ֆիզիքական եւ դաստիարակչական առողջ եւ նպատակայարմար ուսում մը: Ի՞նչպէս կարելի է լաւագոյն արդիւնքներու հասնիլ: 1. Զօրացնելով անոնց կամքն ու տրամաբանութիւնը: 2. Ազնուացնելով անոնց հոգիները նկարագրի լաւագոյն գիծերով: Սորվեցնելով յարգել ազատութեան գաղափարը, պիտի մղենք զիրենք յարգելու ուրիշներուն իրաւունքները, ըլլան անոնք անհատական թէ հանրային-ընկերական կեանքին մէջ: Դպրոցին մէջ կարգապահութեան վարժեցնելով, մեր աշակերտները պիտի վարժուին կեանքի մէջ եւս կարգապահ ըլլալ, եւ համերաշխ ոգիի մը տիրանալ: Մեր այս բոլոր նպատակներուն հասնելու համար, ծնողներուն գործակցութիւնն անհրաժեշտ է, ըսաւ տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեան, որուն խօսքերն ու թելադրութիւնները ներկաներուն վրայ խոր տպաւորութիւն ձգեցին եւ իրենց կողմէ եւս օգտակար թելադրութիւններ եղան:

Տիկին Ա. Պագրճեան ջերմօրէն շնորհակալութիւն յայտնեց վարժարանին, հըպարտ եմ, ըսաւ, որ աղջիկս այս նուիրական յարկին տակ կը դաստիարակուի եւ հայեցի եւ ընտանեկան հոգածութիւն կը վայելէ: Մեր ալ պարտականութիւնն է, ըսաւ, գուրգուրալ այս հաստատութեան վրայ եւ առաջարկեց ծնողական օժանդակ մարմին մը կազմել:

Տիկին Սալմասլեան եւս գնահատական խօսքեր ըրաւ եւ վեր հանեց Դպրոցասէրի ութսուն տարիներէ ի վեր կատարած ազգօգուտ դերը: Շեշտեց մասնաւորաբար Տիկին Մուրատ Պօյաճեանի անվհատ աշխատանքը, որուն շնորհիւ հեռաւոր արեւելքէն այս հաստատութիւնը եկած հոս հաստատուած է եւ դարձած՝ Եւրոպայի միակ աղջկանց վարժարանը, լիսէի կըրթական ծրագրով: Զայն պահել եւ յաջորդ սերունդներուն փոխանցել՝ մեր նըւիրական պարտականութիւնն է:

Տիրող ոգեւորութենէն քաջալերուած, խօսք առին նաեւ խնամակալուհիները, նախագահուհի Տիկին Տամլամեան եւ գանձապահ Տիկին Կարապետեան:

Յայտնուած ընդհ. փափաքին վրայ կազմուեցաւ ծնողական օժանդակ յանձնախումբ մը հետեւեալներէ. — Ատենապետ Պ. Գ. Մարանկօզեան, փոխ ատենապետ՝ Տիկին Լ. Սալմասլեան, ատենադպիր՝ Պ. Ա. Պագրճեան, գանձապահ՝ Պ. Ե. Փանոսեան, փոխ գանձապահ, Պ. Տ. Յարութիւնեան, խորհրդական անդամներ՝ Տիկիններ՝ Ա. Տատուրեան, Մ. Փանոսեան, Օր. Թ. Քէօշկէրեան, Պ. Պ. Գ. Գարաօղլանեան, Մ. Իգիտպաշեան, Լ. Անտոնեան եւ Ա. Շահպազեան:

Ներկաներէն ոմանք ինքնաբեր նուիրատուութիւններ ըրին, որոնց գումարը բարձրացաւ 23 հազար ֆրանքի:

Ծնողական ժողովէն ետք տեղի ունեցաւ դաշնակի ուսուցիչ Պ. Արթօ Պենոնի ըէսիթալը: Աշակերտուհիները գիտակցութեամբ ու խնամքով նուագեցին իրենց վիճակուած կտորները: Հանդէսին գրական բաժինը Վարդանանց հանդէսին նըւիրուած էր: Տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ խմբերգներ:

Ներկաները մեկնեցան, իրենց հետ տանելով յիշատակելի օրուան մը տպաւորութիւնները:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԵՒ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ օրը մեծ շուքով տօնուած է Հալէպի մէջ: Ս. Քառասնեայ Մանկանց եկեղեցիին մէջ պատարագած է Առաջնորդ Ղեւոնդ Արք. քահանայական պարզ զգեստով՝ ի յարգանս Ղեւոնդ Երէցի: Լաթաքիոյ Հայերն ալ ոգեկոչած են յիշատակը 1036 վկաներու. Սուրբ Յակոբ եկեղեցիին մէջ պատարագած եւ քարոզած է տեղւոյն հոգեւոր հովիւը:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18ի տարեդարձը խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեամբ տօնուած է Գոքինոյի (Յունաստան) Զաւարեան սրահին մէջ: Նախագահած է ընկեր Ե. Արշակունի: Հ. Յ. Դ. Երիտասարդացի կողմէ ուղերձ մը կարդացած է Շ. Պէրպէրեան: Բանախօսած է ընկեր Գ. Լազեան:

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ ծննդեան 75 ամեակին եւ մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ տօնակատարութիւն մը եղած է Պոլսոյ Արամեան Սանուց Միութեան մէջ: Նախագահած է Գարեգին Ծ. Վրդ. Գազանճեան, խօսած է Ե. Սիմքէշեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԹ.

ԾԱԾԿԱՄԻՏ ԱՍԼԱՆԸ ԲԱՑԻՈՒՄ Է

— Քեռի Պետրոսներին միշտ ձեռնտու է միանալ քուրդ իշխանների հետ եւ դաւաճանութիւն մեքենայել մեր դէմ ...:

Ասլանի ասածները ես բոլորը հասկանում էի, որովհետեւ իմ փորձած եւ տեսած բաներ էին: Կարծես թէ, ես բոլորը առաջուց գիտէի, թէեւ ոչ մի անգամ իմ մտքով անցած չէին նրանք, եւ ոչ մի անգամ իմ ուշադրութիւնը գրաւած չէին: Կեանքի խօսքը միշտ հասկանալի է լինում մարդուն, որքան եւ նա անզգայ լինէր, որովհետեւ այն խօսքը ուղղակի վերաբերում է նրա գոյութեան պահանջներին:

— Այս բոլորը հասկանում եմ, ասեցի ես, թէ ինչո՞ւ քեռի Պետրոսներն այսպէս են վարւում, բայց չեմ հասկանում մի բան, թէ մեր տէր Թօդիկներն ի՞նչ շահ ունեն միանալու դրանց հետ:

— Դրանք էլ մի տեսակ վաճառականներ են, պատասխանեց նա, — դրանք էլ ունեն իրանց կրօնական մենավաճառութիւնները: Զանազանութիւնը միայն վաճառքի նիւթի մէջն է: Եւ վաճառականը միշտ խաբեբայ է, միշտ խարդախ է, միշտ անիրաւ է: Իբրեւ օրինակ, ես կը խօսեմ միայն այս վանքի վանահայր Կարապետ վարդապետի վրայ: Դա առաջ Տէր Յուսկան որդու վանքի վանահայրն էր, որն այս կողմերի աննշան եւ ոչ այնքան արդիւնաւոր վանքերից մէկն է: Նա մտածեց ձեռք ձգել սուրբ Աստուածածնի վանքը, եւ ի՞նչ միջոցով — խոստացաւ մի քուրդ իշխանի, թէ տարեկան արդիւնքի կէսը նրան կը տայ, միայն թէ նա օգնէ իրան վանահայր լինելու, եւ այսպէսով հասաւ իր նպատակին: Եւ դուք ձեր աչքով տեսաք, թէ որպէս քուրդ իշխանի գործակալները, մտան մեր տաճարի սրբարանի մէջ, հսկում էին դանձանակների վրայ: Հիմա հարցնում եմ դուք մի պարզ նմանութիւն չէ՞ք տեսնում այս եկեղեցականի եւ կառավարութեան կապալառուի մէջ ...:

Մեր խօսակցութիւնն ընդհատեց պառաւ կախարդի ձայնը, որն իր անվերջային զառանցութեանց մէջ խօսում էր զանազան կցկտուր եւ մեզ անհասկանալի խօսքեր: Եւ զարմանալին այն է, որ նա խօսում էր խիստ մաքուր հայերէն լեզուով: Նրա խօսքերի մէջ ստէպ լսելի էր լինում անունս Հռիփսիմէ: «Ես կ'այրեմ ամրոցը ... ասում էր նա, կը խորտակեմ պարիսպները ... իմ Հռիփսիմէն այնտեղ տխուր է ... ես կ'ազատեմ նրան ... մօտ է օրը ... տագնապի մեծ օրը ... արիւն, հուր եւ փոթորիկը կը մաքրէ այս երկիրը ... Հռիփսիմէ, շատ տանջուեցար ... ես կը սրբեմ քո արտասուքը »:

— Այս պառաւը միշտ խօսում է մի «ամրոցի» եւ այնտեղ պահուած մի «աղջկայ» մասին, ասեցի ես Ասլանին:

— Դա նրա ցնորքն է ... պատասխանեց նա. — Խելագարները շատ անգամ ունենում են մի երեւակայական ինքնագաղափար, որը մոռանալ կարող չեն ...:

— Դա խօսում է հայերէն, եւ որքան լաւ է խօսում. ես առաջին անգամ լսում եմ դրա հայերէն խօսելը, մէջ մտաւ Մարօն:

— Բօշաներն ամէն լեզուով խօսում են, ասաց Ասլանը ժպտելով. — երեւի, նա զգում է, որ Հայաստանումն է պառկած:

— Բայց այս փոքրիկ վհուկը ի՞նչու լուռ է, ասաց Մարօն, եւ խոնարհուելով համբուրեց Հիւրբիի երեսը:

— Նա խելացի է ... պատասխանեց Ասլանը, ապա խօսքը փոխեց. — Դուք աւելի լաւ կ'անէք, որ այժմ հեռանաք այստեղից. ահա մօտ է արեգակի ծագելը. Թող ձեզ չտեսնեն այստեղ:

Արշալոյսը, իրաւ, սկսել էր շառագունել. մենք առանց նկատելու անցուցել էինք ամբողջ գիշերը: Բայց Ասլանի մեզ հեռացնելու պատճառն ոչ այնքան լոյսի ծագելն էր, որքան այն, որ նա վախում էր, չլինի թէ մենք լսէինք պառաւ կախարդի բերնից մի անզգոյշ խօսք, որը կը մերկացնէր այն գաղտնիքը, թէ ի՞նչու պառաւը իր փոքրիկ Հիւրբիի հետ միշտ անբաժան էին Կարոյից եւ նրա ընկերներից, եւ կամ այն ի՞նչ «ամրոցային աղջիկ» էր, որ պառաւ կախարդի երեւակայութեան մշտական ցնորքն էր դարձել, որպէս աշխատում էր մեզ հաւատացնել ծածկամիտ Ասլանը ...:

Մենք ընդունեցինք Ասլանի ասածը եւ պատրաստուեցանք գնալու դէպի վանքը ...:

— Քանի որ այստեղ էք, ասաց նա, — մենք կրկին եւ կրկին անգամ պէտք է տեսնուենք, եւ հարկաւոր է որ տեսնուենք, մենք խօսելու շատ բաներ ունենք ...:

Խ.

ԱՍԼԱՆԻ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արեգակը արդէն ծագել էր, երբ մենք հասանք վանքի մօտ: Մարօն այնպէս անցաւ ուխտաւորների բանակի միջից, որ ոչ ոք նրան չճանաչեց:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ քաղաքական կացութիւնը ծանրացած է՝ ընտրական օրէնքի բարեփոխման ծրագրին պատճառով. երկու կուսակցութիւններու երեսփոխանները (Արմատական եւ Ազատական) որ ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը կը կազմեն խորհրդարանին մէջ՝ ընդվզած են։ Դժուար կացութիւն մը ստեղծուած է փոլ Թագաւորին համար։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Վարչապետը՝ Ռաապ Յուլիս 13 – 20 պիտի երթայ Մոսկուա, կը յայտարարուի պաշտօնապէս։ Ռաապ Զատիկին Հռոմ պիտի երթայ, իսկ Մայիսին՝ Ուաշինկթըն։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ կը յայտարարուի թէ առ այժմ ածուխի ներածումը արգիլուած է։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ գրաքննութիւնը մեղմացաւ։ Այսուհետեւ թերթերը պիտի ծախուին՝ առանց անցնելու գրաքննութեան սենեակէն. այս որոշումը մաս կը կազմէ արտասահմանի լուրերու բաժինին, պայմանաւ որ Սպանիոյ վերաբերեալ տեղեկութիւններ չըլլան անոնց մէջ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ութ գիտնականներ մեղադրուեցան «աջակողմեան» ըլլալու յանցանքով եւ արտաքսուեցան Չինաստանի Գիտական Ազգ. Յանձնախումբէն։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ հողամասին վրայ Մարտ երեքին ձերբակալուած են երկու զինեալ Թուրքեր, կը յայտարարէ Դամասկոսի ձայնասփիւռը։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի անդամներուն մէջ 340 կին կայ. երեսփոխաններուն աւելի քան մէկ չորրորդը, յայտարարեց Խորհրդային Կիներու Կոմիտէին փոխ նախագահը՝ Մոսկուայի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Չըրչիլ երկուքուկէս մեթր բարձրութեամբ պղինձէ արձանը պիտի զետեղուի Լոնտոնի այն արուարձանին մէջ՝ որուն ներկայացուցիչն էր խորհրդարանին մէջ 33 տարի շարունակ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՍՈՐԱՅԱ կայսրուհին որ քանի մը շաբաթէ Գերմանիա է՝ հօրը քով, մինչեւ ուրբաթ պէտք է պատասխանէ Շահին վերջնագրին։ Արդարեւ ինչպէս պաշտօնապէս ալ հաղորդուեցաւ, Պարսկաստանի Թագաւորը 48 ժամ պայմանաժամ տուած է կնոջը որ առաջարկած երկու լուծումէն մէկը ընդունի, քանի որ եօթը տարի ետք մանչ զաւակ չեն ունեցած։ Կայսրուհին կամ կը բաժնուի, կամ կ'ընդունի որ Շահը երկրորդ կին մը առնէ։

50 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ տղոց խումբ մը ձերբակալուեցաւ առջի օր Սէն Տընիի մէջ։ 15էն 22 տարեկան տղաք՝ որ ամբողջ Սէն Տընին սարսափի տակ կ'ապրեցնէին։ Իրենց պետը՝ 17 տարեկան էր։ Ծնողքները անտեղեակ էին իրենց տղոց ընթացքէն։

ԱԼԱՆՍՈՆԻ կայարանին մօտ կառախումբ մը գիծէն ելաւ եւ ճզմեց մօտակայ տնակ մը։ երեք երախաներ 5, 11 եւ 13 տարեկան իրենց անկողնին մէջը մեռան։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ 5) — Ձոյլ ոսկի 536.000, նափոլէոն 3790, զուից. 3630, անգլ. 4380, քսան տոլարնոց 18.320, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ), սթերլին 1260, տոլար 457, զուից. 108.50, պելժ. 9.10, լիր 0.72։

Տէր եւ Տիկին. Միհրան Կէվրիկեան (Պոլիս) եւ զաւակները ու թոռնիկը, Պ. Արամ Պայտարեան եւ զաւակները եւ թոռնիկը, ինչպէս նաեւ ամբողջ ընտանիքը սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հանիին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՊԱՅՏԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Կարապետեան)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 81 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, ժամը 14ին Վիյեթի բողոքական մատրան մէջ, 55 բիւ Մանէն, Փարիզ (19) եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէն Փարիզէնի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս նկատել այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԶՕՐԱՎԱՐ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լուտվիկ Կանայեան կը ծանուցանէ թէ իր հօր՝ զօրավար Դրոյի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի։

Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Վարչութիւնս մանտաքարթերով իրենց հաշիւը տեղեկացուցած է այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք 1957էն պարտք ունին։ Մարտի ընթացքին պէտք է պատասխանել այդ քաղերուն եւ փակել հաշիւները։

Առիթէն օգտուելով մեր բոլոր բաժանորդներէն կը խնդրենք որ փութան վճարել նաեւ 1958ի բաժնեգինները, որովհետեւ վարչութիւնս ի վիճակի չէ առանձին թերթ գրկել ամիսներով։

Շնորհակալութիւն։ Վարչութիւն

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14.30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝
ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Աֆրիկէ, Հայաստան, Գամբրուն, Կովկաս, Սպանիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ։

Հայկական ճոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւրքճեանի, օժանդակութեամբ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեանի։

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիումին։

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք։

Դիմել Սորպոնի գանձապաններէն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի եւ շրջակայից Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան անդամներու տարեվճարներու գանձումին համար պատրաստուած են յատուկ տետրակներ, որոնք պիտի գրկուին փարիզեան շրջանի եկեղեցիներու հոգաբարձութիւններու եւ եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցներու տեղական Կրթ. մարմիններու։

Կը խնդրենք որ անդամները դիւրացնեն անոնց աշխատանքը կատարելով իրենց տարեվճարները։

Փարիզարնակ անդամներուն համար պիտի ղրկուին մանտա քարթեր մասնաւոր նամակներով, կը խնդրուի դարձեալ որ վճարումները կատարուին փօսթով։

ԴԻՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Երիտ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ Թաղ. Խորհուրդին։

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Քաղաքապետարանին կից Փալէ տը Ժիւսթիսի սրահը։

Կը խօսի՝ ճարտարապետ ԷՏՈՒԱՐ ՈՒԹՈՒՃԵԱՆ։

Նիւթ.— «Դրուագներ Հայաստան եւ Էջմիածին կատարած իր ուղեւորութենէն։ Գունաւոր նկարներու լուսարձակում։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ կազմակերպուած է Հայ մշակոյթին նուիրուած շքեղ ցերեկոյթ մը որ տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 12 կիրակի օր, ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի 43րդ տարեդարձը կը տօնուի 24 Ապրիլ հինգշաբթի երեկոյ, Փըթի Ժուռնալի սրահին մէջ, 21 բիւ Քատէ, նախաձեռնութեամբ Զափահաս Որբերու Միութեան։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի տօնակատարութիւնը Ապրիլ 27ին, կիրակի օր, յետ միջօրէի ժամը 2–6։ Նոյն օրը արգիլուած է հարսանիք, նշանտուք, խնջոյք եւ սեւէ հանդիսութիւն։ Քահանայ հայրերը կը մնան Լիոն։ Շրջաններէն սեւէ դիմում նկատի չառնուիր։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 17ին, Տիկին Գասապեանի բնակարանը, 7 բիւ Ռընան, Անիէռ (Սէն), (Փլաս Վօլթէրի մօտ)։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապ. Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Ն Ո Ր Ս Ե Ր Ո Ւ Ն Դ Ի Օ Ր

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին
Կիրակի, 9 Մարտ, ժամը 15էն 24 Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ։
Խնամուած գեղարուեստական բաժին։

Երգ, պար, արտասանութիւն, զուարճութիւն։

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JACQUES MORINOTի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

երգիչը՝ ԱԼՎԱՐԷԶ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» Թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ն. Սարգիսեանի կը ներկայացնէ՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (զուարթ օփէրէթ, երեք արար)։

Ներկայացումէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր։

ՆՈՒԱԳ՝ Անդրանիկ Մաթոյեան եւ Գասպարեան եղբայրներ։

Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Ռումանիայէն Խաչատուր Այանեան կը փնտռէ իր զարմիկ եւ զարմուհիները Ալպէռ եւ Ժօզէֆինա Այանեանները, որոնք քանի մը տարիներ առաջ Պոլիսէն Փարիզ փոխադրուած են։

× Հայաստանէն Անթուան Մելիքեան կը փնտռէ իր մօրաքրոջ զաւակներ Վազգէն Մոքոյի Ամիրեան, Հարէթ Մոքոյի Ամիրեան, իրենց մօր անունն է Եւգինէ եւ հօրը Մուքօ Ամիրեան։

× Երեւանէն Արտեմ Հովեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վարդան Ենովքի Հովեան, իր եղբայրը Վարդան, ծնուած Նոր Բայազիտ 1925 թուին։ Նաեւ եղբօր որդին Ռուբէն Հովեան։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

Լեւոն Սարգիսեան, Տիգրանուհի Մուրատեան, Ազասի Բենոյի Խաչատրեան, ՅակոբՄէնէֆշէրեան, Երուանդ Նշանեան, Թադէոս Պզտիկեան եւ Մկրտիչ Սաֆարեան։

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8)։

ԴԻՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 9, կէսօրէ վերջ
ժամը 2.30ին

CENTRE MARCELIN BERTHELOT
23 bis, Rue St, Dominique, Métro Invalides

Կազմակերպուած Փարիզի Շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն եւ գայլիկներուն կողմէ

Ներկայացումներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով։ Սկաուտական տեսարաններ, խաղեր եւ զուարճութիւններ։ Արտասանութիւններ։ Պիտի ցուցադրուին, Անգլիոյ յոբելեանին ձմեռօրէն տեսարաններ, մոգական լապտերով։

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք։

Պիւֆէ, ցուցադրութիւն։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 8 ՄԱՐՏ

SAMEDI 8 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8138 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3939

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՎԵՐՋ ՀՈԳԵՐ

Արտաքինէն դատ ներքին բազմաթիւ հոգեր դժուարին կացութիւն մը ստեղծած են կառավարութեան համար :

Հիւսիսային Ափրիկէի հարցերը կը շարունակեն առաջին տեղը գրաւել օրակարգին վրայ : Թունուզի վէճը չէ կարգադրուած դեռ : Ամերիկացի եւ անգլիացի բարեխօսները Լոնտոնի, Փարիզի ու Թունուզի միջեւ կ'երթան կու գան՝ համաձայնութեան եզր մը գտնելու յոյսով :

Մինչ արտաքին ճակատին վրայ դիւանագիտական տենդոտ աշխատանքներ կը տարուին, ներքին ճակատին վրայ կառավարութիւն եւ խորհրդարան ծրագիրներ կ'որոճան Ալժերիան աւելի զօրացնելու եւ հասոյթի նոր աղբիւրներ ճարելու համար :

Քանի մը ամիս առաջ 400.000 զինուորներ կային Ալժերիոյ մէջ : Զինուորական ծառայութեան շրջանը 24 ամսուան վերածուած ըլլալով, ներկայիս այդ թիւը իջած է 370.000ի : 28.000 նոր զինուորներ պիտի ղրկուին՝ պակասը լեցնելու համար : Իւրաքանչիւր զինուորի տեղափոխութեան համար 250.000 ֆրանք ծախք կ'ըլլայ : Զինուորական նմանացոյցի միւս գլուխներէն 70 – 80 միլիառի խնայողութիւն պիտի կատարուի, Ալժերիոյ պաշտպանութիւնը ապահովելու համար :

Կառավարութիւնը վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ՝ զինուորական վարկերու մասին իր ծրագիրը խորհրդարանէն ընդունիլ տալու համար :

Ալժերիոյ հարցէն դատ կայ նաեւ Սահմանադրութեան որոշ յօդուածները բարեփոխելու խնդիրը :

Ֆելիքս Կայեար իր «վարչապետական» ճառին մէջ խոստումներ տուած էր այդ մասին : Եւ արդէն ամիսներէ ի վեր «կլոր սեղան»ին շուրջ խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան զանազան խմբակցութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ :

Բարեփոխման նպատակն է երկար կեանք ապահովել կառավարութեան : Դահլիճներու անկայունութիւնը գրեթէ աւանդութիւն դարձած է Ֆրանսայի մէջ : Շատեր կը մեղադրէին 1875ի Սահմանադրութիւնը, սակայն 4րդ Հանրապետութեան 1946ի սահմանադրութիւնն ալ դարման մը չբերաւ քրոնիկ հիւանդութեան :

Անշուշտ երկրին ո՛չ միայն քաղաքական, այլ տնտեսական ու ընկերային կացութիւնն ալ դեր կը խաղայ կառավարական յաճախակի տագնապներուն մէջ :

Ազատագրութենէն ի վեր Ֆրանսա բազմաթիւ դժուարութեանց առջեւ գտնուեցաւ : Հնդկաչինի պատերազմը, անկէ անմիջապէս վերջ Ալժերիոյ ապստամբութիւնը բացառիկ դժնդակութիւններ պարտադրեցին երկրին :

Արդի՞ւնք : Քաղաքական անկայունութիւն եւ տնտեսական տագնապ : Նման պայմաններու տակ դժուար էր մնայուն կառավարութիւն ունենալ : Կի Մոլէի կառավարութիւնն է որ ամէնէն երկար ապրեցաւ, ի վերջոյ տեղի տալով տնտեսական – նիւթական տագնապին առջեւ :

Սահմանադրութեան բարեփոխման առթիւ եւս վարչապետը վստահութեան խնդիր պիտի ներկայացնէ :

Ֆելիքս Կայեարի ծրագրին հիմնական կէտն այն է, որ կառավարութիւնը առնուազն մէկուկէս տարի պէտք է իշխանութեան գլուխ մնայ, արդիւնաւոր գործ կատարելու համար : Եթէ Ազգ. Ժողովը այդ պայմանաժամէն առաջ անվստահութիւն յայտնէ դահլիճին, Հանրապետութեան Նախագահը իրաւունք պիտի ունենայ լուծելու զայն :

Եթէ ընդունուի այս կէտը, երեսփոխանները անվստահութեան քուէ տալէ առաջ տասն անգամ պիտի մտածեն :

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍԻՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՄԱՐՈՔ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ.— ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽԶՈՒՄ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԵՏ

Բազմաթիւ ճակատներ կը բացուին արաբական աշխարհին մէջ : Միացեալ Հանրապետութեանց կամ Դաշնակցութիւններու արշաւը կը շարունակուի, միաժամանակ վարակելով Հիւսիսային Ափրիկէի երկիրները :

Երկու օրէ ի վեր ձայնասփիւռ ու թերթերը կը խօսին Մարոք – Թունուզ – Ալժերիա միութեան մասին : Այս դաշնակցութեան ջատագովն է Մարոքի Արքան :

Եչ. օր երբ ֆրանսական 13 թերթերու ներկայացուցիչները կ'երթային Տաքար, կարճ ժամանակի մը համար կանգ առին Մարոքի մէջ եւ ընդունուեցան Մուհամէտ Ե. Թագաւորին կողմէ, որ յայտնեց թէ կը փափաքէր Հիւսիսային Ափրիկէի երեք երկիրները միացած տեսնել՝ նոր դաշնակցութեան մը սահմանադրութեամբ : Թագաւորը աւելցուց թէ երեք երկիրներու պատասխանատուներուն կը մնար ճշդել այս միութեան ձեւը :

Այս յայտարարութենէն ետք Թագաւորը կարգ մը մանրամասնութիւններ բրաւ.— Մեր նպատակը եղած է ու կը մնայ՝ Մարոքի անկախութեան պաշտպանութիւնը եւ բարեկամական գործակցութիւն՝ Ֆրանսայի եւ Մարոքի միջեւ, մեր անկախութեանց եւ գերիշխանութեանց փոխադարձ յարգանքով : Մենք հաւատարիմ կը մնանք այս քաղաքականութեան եւ մեր գործը պիտի ըլլայ՝ ֆրանքօ-մարոքեան յարաբերութեանց բարելաւում :

Մարոքի Թագաւորը «ոչ – բարեկամական քաղաքականութիւն» որակեց այն պարագան՝ որ տակաւին Ֆրանսացիք եւ Սպանիացիները կը մնան Հիւս. Ափրիկէի մէջ. կը փափաքի որ պատմութեան կողմէ եւ միջազգային բոլոր օրէնքներով իրենց պատկանող հողամասերը ազատագրուին գաղթատիրութենէ . գալով Սահարայի, արդար եւ ժողովրդավար ըլլալու համար, աւելցուց Մուհամէտ Ե., պէտք է չարժիլ տեղւոյն բնակչութեան կամքով, որովհետեւ վերջին խօսքը անոր կը պատկանի :

Ալժերիոյ կացութիւնը պատճառ մը կը նկատուի՝ որ Մարոքի եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները խաթարուին.— Ալժերիան մեզ կը մտահոգէ մասնաւորապէս Հիւս. Ափրիկէի անկախութեան տեսակէտէն : Մարոքի Թագաւորը Ալժերիոյ հարցին միակ լուծումը կը գտնէ երեք երկիրներու դաշնակցութեան մէջ. Ալժերիա, Մարոք եւ Թունուզ պէտք է միանան, աշխարհագրական, տնտեսական եւ պատմական միացեալ պետութիւն մը կազմելով :

Միւս կողմէ Թունուզի Նախագահ Պուրկիպա մամուլի իր սովորական ընթացքին անդրադարձաւ եգիպտական պաշտօնական շրջանակներու կողմէ եղած այն յայտարարութեանց՝ որոնց համաձայն Թունուզ փորձած է սպաննել տալ Նասրը : Պուրկիպա սպառնաց անմիջապէս խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները՝ եթէ այս ուղղութեամբ փաստ չբերուի :

Խօսեցաւ նաեւ Ալժերիոյ եւ Հիւս. Ափրիկէի դաշնակցութեան մասին : Դարձեալ շեշտեց այն կէտին վրայ՝ որ օտար ուժերը պէտք է հեռանան իրենց հողամասէն :

Մաղրէպի միութեան փափաքով Մարոքի Թագաւորը հեռագիր մը ղրկած է Պուրկիպայի, մաղթելով որ «քոյր Ալժերիան» ազատագրուի :

Ալժերիոյ մէջ ամէնէն կատաղի բախումը պատահեցաւ Դչ. օր : Ապստամբները շարունակ նոր ուժեր կը ստանային : Նոյն օրը 21 ըմբոստներ սպաննուած էին : Բանակայիններէն՝ ութ մեռեալ եւ քառասուն վիրաւոր կար : Կռիւը շարունակուած է մինչեւ առաւօտ. Եչ. օր տակաւին չէր դադրած, կը հաղորդեն Ալժէէն :

× Ներքին նախարարութիւնը հաւաքեց երեք շաբաթաթերթեր՝ Մայր Երկրին մէջ եւ չորրորդ մը՝ Ալժէի մէջ :

«Էքսփրէս»ը՝ Ժան – Փոլ – Սարթրի մէկ յօդուածին համար : Երէկ՝ շաբաթաթերթին սովորական թիւը լոյս տեսաւ, որուն մէջէն դուրս ձգուած էր Սարթրի յօդուածը, որ առանձին գրքոյկով մը պիտի հրատարակուի . բայց գրագէտը ուրիշ յօդուած մը գրած է՝ գրաքննութեան գրաւած արգելքին շուրջ :

« Ֆրանս – Օպսերվաթէօր»ը՝ Անդրէ Ֆիլիփի «Ֆրանսայի անձնասպանութիւնը» յօդուածին համար :

« Ֆրանս Նուվէլ » համայնավար շաբաթաթերթը, ինչպէս նաեւ «Թէմուանյաժ Քրեթիէն»ը՝ Ալժէի մէջ :

Այս ուղղութեամբ բազմաթիւ բողոքներ եղան կառավարութեան եւ ներքին նախարարութեան՝ պահանջելով որ մամուլի ազատութիւնը յարգուի :

× Վարչապետ Ֆելիքս Կայեար նախարարաց ժողով մը գումարեց՝ նուիրուած Հիւս. Ափրիկէի հարցին : Վարչապետը տեղեկութիւններ տուաւ Մըրֆի եւ Պիլլի հետ իր ունեցած խօսակցութեանց մասին : Մըրֆի կը շարունակէ տեսակցութիւններ ունենալ Թունուզի եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն հետ : Ո՛չ մէկ զեկոյց հրատարակուեցաւ այս մասին :

—o—

ՎԻԵԹՆԱՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Արտաքին նախարար Փինօ հասած է Սայկոն, ուր պիտի մնայ երկու օր :

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Անգլիական շրջանակներուն մէջ անակնկալ մը եղաւ այն լուրը՝ երբ յայտարարուեցաւ թէ Պատերազմական Նախարար Սէնտս Մոսկուա պիտի երթայ : Արդարեւ Խ. Միութեան ղեկավարները անգլիացի նախարարը հրաւիրեցին իրենց մայրաքաղաքը : Սէնտս ընդունեցաւ հրաւէրը : Այս ճամբորդութեան թուականը տակաւին չէ ճշդուած :

«Տէյլի Հերըլտ» թերթին համաձայն, Սէնտս Մոսկուայի մէջ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ զինաթափութեան շուրջ, ինչպէս նաեւ՝ Անգլիոյ մէջ հաստատուելիք հրթիռներու արձակարաններուն մասին :

Ուշագրաւ է այս լուրը մանաւանդ անոր համար՝ որ Խրուշչեւ սպառնալիքներ բրած էր Անգլիոյ դէմ : Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը առջի օր Մոսկուայի մէջ յայտարարեց, թէ եթէ Անգլիա ընդունի ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններ հաստատել իր հողամասին վրայ՝ Խ. Միութիւնն ալ իր կարգին հիւլէական արձակարաններ պիտի հաստատէ՝ ուղղուած դէպի բրիտանական կղզիները :

Այն պահուն՝ երբ բանակցութիւններ կը տարուին «Մեծ»երու ժողով մը գումարելու համար եւ Խ. Միութիւնը ճիգ չի խնայեր Միացեալ Նահանգներուն մօտենալու՝ Խրուշչեւի այս յայտարարութիւնը մասնաւոր կարեւորութիւն մը կը ստանայ :

Տակաւին յայտնի չէ թէ Միացեալ Նահանգներու եւ Բրիտանիոյ պաշտօնական շրջանակները ի՛նչ կը մտածեն Սէնտսի դէպի Մոսկուա կատարելիք ճամբորդութեան մասին :

ԼԱՐՈՒԱԾ ՎԻՃԱԿ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ ղեկավարներուն այն յայտարարութենէն ետք՝ որուն համաձայն Սէուտ Թագաւոր ուզած է սպաննել տալ Նասրը, խոր յուզում յառաջացած է Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ : Պէյրութի, Ամմանի, Պաղտատի եւ այլ քաղաքներու բոլոր թերթերը մեծ խորագիրներով կը յայտարարեն՝ թէ Նասր կը մեղադրէ Սէուտը, որ ուզած է զինքը սպաննել :

Ինչպէս գրած էինք Սէուտի անունը խառնուած էր Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ մէջ կազմակերպուած «դաւադրութիւն»ներուն մէջ, որոնք նախապէս յայտարարուեցան իբրեւ «ամերիկեան դաւադրութիւն» : Ըստ երեւոյթին՝ երկու ճակատ բացուած է . մէկ կողմը երեք Թագաւորներ՝ Սէուտ, Ֆէյսալ, Հիւսէյն, միւս կողմը՝ Նասր : Նաւթահորերը կը գտնուին արքաներու ձեռքը, բայց Նասր յայտարարեց՝ թէ անոնց ճամբաները՝ Սուէզ եւ բազմաթիւ նաւթուղիներ, իրենց կը պատկանին : Ամէն պարագայի մէջ, Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Դամասկոսի Արաբիոյ դեսպանատան անձնակազմը փոխադրուած է Լիբանան :

Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորն ալ նամակ մը գրեց Սէուտի, իր համակրանքը յայտնելով անոր հանդէպ եւ ծանրանալով Նասրի սուտերուն վրայ : Հիւսէյն կը յիշէ արաբական առած մը .— Զգուշացէք անոնցմէ՝ որոնց բարիք ըրիք : Հիւսէյն Թագաւոր կ'աւելցնէ թէ Սէուտ վստահութիւն կրնայ ունենալ իր վրայ :

Արաբիոյ կառավարութիւնը իր կարգին պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, հերքելով այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն Ռիատ դաւադրութիւն մը կազմակերպած էր Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան եւ Նասրի դէմ : Ամերիկեան Արտաքին նախարարութիւնը «անհիմն» որակեց Գահիրէի եւ Դամասկոսի այն յայտարարութիւնները, որոնց համաձայն Ուաշինթըն մատ ունէր իրենց դէմ կազմակերպուած դաւադրութեան մէջ :

Դժուար կացութիւն մը ստեղծուած է Լիբանանի համար : Սուրիոյ եւ Միջերկրականի ծովուն միջեւ՝ Պէյրութի քաղաքական շրջանակները մեծապէս մտահոգուած են այդ պարագային նկատմամբ : Մթնոլորտը աւելի պիտի ծանրանայ՝ երբ Սէուտ յարի Միացեալ Թագաւորութեան : Այդ պարագային Լիբանան Միջին Արեւելքի միակ երկիրը պիտի ըլլայ՝ որ առանձին պիտի մնայ արաբական երկու մեծ դաշնակցութիւններու միջեւ : Ցարդ Պէյրութ կը վարէր չէզոք քաղաքականութիւն մը, բայց ներկայիս վտանգուած է իր դիրքը, մանաւանդ՝ երբ արաբական աշխարհի քրիստոնեայ միակ երկիրն է :

Վարչապետ Սոլհի կուսակիցները (մահմետական) Եչ. օր ցոյց մը բրին. ուղղուելով դէպի Հանրապետութեան Նախագահին բնակարանը կը բացագանչէին . «Կեցցէ Նասր», «մա՛հ Ֆրանսացիներուն» եւ « Ալժերիա արաբական է» : Ցուցարարները կ'ուղղուէին դէպի ֆրանսական դեսպանատուն՝ երբ ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ գաւազաններով ցրուեց զանոնք : Ոստիկան մը աչքէն վիրաւորուած է :

Իրաքի մէջ ալ Նուրի Սայիտի կառավարութեան գլուխ գալը նկատի առնուած է Պէյրութի քաղաքական շրջանակներուն կողմէ, որոնց համար անստոյգ պարագայ մը պարզուած է ներկայիս :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ԴՐՕՇԱԿ»

Հրապարակի վրայ է արդէն Հ. Յ. Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթի՝ Դրօշակի առաջին վեցամեակի (1891 – 1897) լոյս հաւաքածոն, ընդամէնը 750 մեծադիր էջ։

Կրնանք անվարան յայտարարել, թէ ջերմ գնահատանքի արժանի գործ մը կատարուած է։ «Դրօշակ»ի առաջին տարիներու հաւաքածոն անգտանելի էր այս բառին իրական առումով։ ՄԻԱԿ օրինակը պահուած էր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ։

Երբ որոշուեցաւ վերհրատարակել այս միակ օրինակը, տեսնուեցաւ որ դիւրին գործ մը չէր ասիկա։ Պատռած, քրքրուած էջեր կային հաւաքածոյին մէջ։ Նաեւ՝ անընթեռնելի բառեր, երբեմն նոյնիսկ տողեր։ Տեղ – տեղ էջերը փակցուած էին թափանցիկ թուղթով։

Հարկ եղաւ այս բոլոր թերիները դարմանել եւ վերակազմել «բնագիր»ը, ճշդել անընթեռնելի բառերն ու նախադասութիւնները, «զօրութեամբ» վերծանել անվերծանելի անուններ, թիւեր ու թուականներ։ Ապա հրատարակել հաւաքածոն լուսապատկերներով։

Այս բոլոր դժուարութիւնները հարթուեցան հետզհետէ, շնորհիւ նախաձեռնողներու յամառ ու յարատեւ աշխատանքին։ Եւ հիմա, ամիսներ տեւող այս տքնաջան աշխատանքէն ետք, կրնանք ըսել, թէ փրկուած է թանկագին գանձարանը հայ յեղափոխական եւ ազատագրական շարժման։

Առաջին հատորը կ՚ընդգրկէ Դրօշակի հրատարակութեան առաջին տասնամեակի առաջին կէսը, 1891էն 1897։ Միւս կէսը պիտի ընդգրկէ երկրորդ հնգամեակը, 1897 – 1901։

Հատորին սկիզբը դրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մանիֆեստը, գրուած 1890ին, յայտնի չէ՝ որ ամսուն։ Այդ թուականին Դաշնակցութիւնը դեռ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն չէր, այլ «Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւն» էր լոկ։

Մանիֆեստը հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ այս իրողութիւնը. «Հայ յեղափոխականների դաշնակցութիւնը թէեւ նոր է հանդէս գալիս իբրեւ կազմակերպութիւն, բայց նա վաղուց գործող խմբերի միութիւնն է. խմբերի, որոնք նոյնիսկ հայ ժողովրդի ձգտումների ծնունդն են։ «Դաշնակցութիւնը» ձգտելու է միացնել բոլոր ուժերը, կապելով իր հետ բոլոր կենտրոնները։ Նպատակ դնելով Թիւրքաց Հայաստանի քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւնը, «Դաշնակցութիւնը մտել է այն կռուի մէջ, որ ըսկսել է ինքը ժողովուրդը տաճկաց կառավարութեան դէմ, ուխտելով մինչեւ արեան վերջին կաթիլը կռուել հայրենիքի ազատութեան համար»։

Մանիֆեստէն ետք՝ հատորին կցուած է «Դրօշակ»ի Թռուցիկ թերթը, 1891 թուին, առ կարճ ծանօթագրութեամբ. «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, հրատարակելով այս թերթը, յայտնում է, որ մօտիկ ապագայում նա կ՚ունենայ իր օրգանը «Դրօշակ» անունով, ուր, ի միջի այլոց, կը պարզաբանուի Դաշնակցութեան ծրագիրը»։

Արդարեւ, «մօտիկ ապագային», 1891 Մայիսին, սկսաւ հրատարակուիլ Դրօշակը, իբրեւ օրգան «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան»։

«Դրօշակ»ի հրատարակութիւնը, իբրեւ կուսակցութեան պաշտօնաթերթ, կը սկսի ուրեմն 1891 Մայիսին։ Ներածութեան մէջ պարզաբանուած են Դաշնակցութեան հետապնդած նպատակները եւ «Դրօշակ»ի կատարելիք դերը։ Դժբախտաբար չենք կրնար նոյնիսկ ամփոփումը տալ «ներածութեան», չծանրաբեռնելու նպատակով այս սիւնակը։ Պատմութեան համար արձանագրենք միայն, որ պաշտօնաթերթի անունին տակ գրուած մակագրութիւնը՝ «Հայ Յեղափոխ. Դաշնակցութեան օրգան», շարունակուած է մինչեւ 1897 Յունուար 20։ 1897 Փետրուար ութէն սկսեալ փոխուած է այս բացատրութիւնը եւ դարձած «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան օրգան»։ Հետագային շարունակուած է այս ձեւը։

«Դրօշակ»ի գրեթէ բոլոր յօդուածները, թղթակցութիւնները, նամակները, ներքին եւ արտաքին տեսութիւնները, տեղեկագիրները, — վերջապէս ինչ որ գրուած է թերթին մէջ, — անստորագիր են։ Ետքէն, չենք գիտեր ով, (չենք գիտեր ե՛րբ), կարգ մը յօդուածներու եւ թղթակցութիւններու տակ աւելցուցած է գրողին անունը։ Եւ շնորհիւ այս բարեդէպ «միջամտութեան», այսօր գիտենք այլեւս, թէ խնդրոյ առարկայ յօդուածները գրուած են Քրիստափորի, Ռոստոմի, Զաւարեանի, Յովնանի եւ Իսուփեանի կողմէ։ Նամակները եւ թղթակցութիւնները գրած են Պետօ, Մեխակ, Դրժոխք, Մուրատ, Թաթուլ եւ բազմաթիւ ուրիշներ։ Հետագային իրենց աշխատակցութիւնը բերած են թերթին նաեւ Ահարոնեան, Վռամեան, Սարգիս Մինասեան, Մ. Վարանդեան, Խաժակ, Սիամանթօ, Արմէն Գարօ, Հրաչ, Ակնունի, եւայլն, եւայլն։

Իւրաքանչիւր թիւի մէջ նամակներ եւ թղթակցութիւններ կան առաւելաբար, — գրեթէ բացառաբար, — «Թիւրքաց Հայաստան»էն, Մուշէն, Սասունէն, Վանէն, Կարինէն, Բաղեշէն, Երզնկայէն, Սեբաստիայէն, Տիգրանակերտէն, Ակնէն, Տրապիզոնէն, Ալաշկերտէն, Շապին Գարահիսարէն, նաեւ անշուշտ Պոլիսէն։

Այդ նամակներն ու թղթակցութիւնները թանկագին վաւերագիրներ են, համնիւթ, անփոխարինելի աղբիւր՝ հայ յեղափոխական եւ ազատագրական շարժման պատմութեան համար։ 1890 – 1900 շրջանի Հայոց պատմութիւնը կարելի չէ ուսումնասիրել, առանց ձեռքի տակ ունենալու եւ օգտագործելու «Դրօշակ»ի հաւաքածոն, ուր պատմական մեծ նշանակութիւն ունեցող դէպքերը տրուած են հարազատօրէն, այդ դէպքերուն ականատես, վկայ, մասնակից անձերուն իսկ կողմէ։

Թղթակցութիւնները կը ներկայացնեն Երկրի կեանքը թիւերով, վիճակագրական տեղեկութիւններով, վկայութիւններով, փաստերով, իրողութիւններով, յաճախ առանց մեկնաբանութեան եւ կողմնակի խորհրդածութիւններու։

Նամակներ կան նաեւ հարեւան երկիրներէն՝ այդ երկիրներու հանրային կեանքի եւ յեղափոխական շարժումներու մասին։ Կան նոյնպէս ականատեսի եւ մասնակցողի վկայութիւններ Պանք Օթոմանի գրաւման, Խանասորի արշաւանքի եւ այլ կռիւներու մասին։

Կարելի չէ այս բոլորը կարդալ առանց յուզումի։

Հերոսներու եւ նահատակներու շքերթ մը՝ թուղթի վրայ, այո, բայց կեանքով բաբախուն։

Բոլոր նիւթերը տրուած են պարզ ու հասկնալի լեզուով։ Աւելորդ է նոյնիսկ ըսել, թէ աւելի նիւթ կայ «Դրօշակ»ի մէջ, քան արուեստ։ Աւելի կեանք կայ, քան գրականութիւն։ Բոլոր գրողները գիտեն, կը զգան, թէ իրենց խօսքը ուղղուած է հայ գիւղացիին, բանուորին ու աշխատաւորին, բայց ո՛չ մտաւորականին։

Չկայ լեզուի խնամք։ Չկան նաեւ ծեքծեքուն բառեր եւ ինչ որ մենք հիմա կը կոչենք ոճ։

Ժողովուրդին համար, ժողովուրդին հետ եւ ժողովուրդով, — այս եղած է պաշտօնաթերթը վարող ոգին։ Այս պատճառով ալ մտաւորական դեգերումները, վերամբարձ խորհրդածութիւնները ծայլուած մէկ կողմ դրուած են։

«Դրօշակ»ը թերեւս միակ թերթն էր մեր մէջ, որ կը խօսէր մեր մտքին, բայց մանաւանդ մեր սրտին եւ հարազատօրէն կուտար պատկերը կուսակցութեան մը, որ հայ ժողովուրդին ծառայեց, հայ ժողովուրդին կը ծառայէ եւ հայ ժողովուրդին պիտի ծառայէ։

Ընթերցողը ուրիշ եզրակացութեան պիտի չհասնի, երբ կարդայ վերջացնէ Դրօշակի այս առաջին հատորը։

Պիտի ուզէինք, որ գործը կէս չձգուի, եւ շուտով հրատարակուի նաեւ երկրորդ հատորը։

Մեզի տրուածը թերթ մը չէ, գիրք մը չէ, Հայոց պատմութիւնն է։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐի)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Արեւելահայ թէ արեւմտահայ բեմերուն վրայ սիրուած ու գնահատուած դերասան մըն էր Յովհաննէս Ղազարեանը։

Առաջին աշխարհամարտէն առաջ, 1910ական թուականներուն, Թիֆլիսը արեւելահայ թատրոնի բացառիկ հնոցը կը հանդիսանար։ Այդ թուականին եւ անոր յաջորդող տարիներուն, Կովկասի այդ հայաշատ կեդրոնին մէջ կար ու կը գործէր թատերական ուժեղ կազմակերպութիւն մը, որ ինչպէս բազմիցս անդամներ գրուած է, իր ծոցին մէջ ունէր հայ թատրոնի լաւագոյն ներկայացուցիչները՝ Սիրանուշ, Օլգա Գուլազեան, Մայսուրեան, Արուս Ոսկանեան, Արշէլեան, Սեւումեան, Զարիֆեան, Ալիխանեան, եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ արժէքաւոր ու տաղանդաւոր դերասաններ, որոնք լծուած էին հայ թատրոնի «սայլ»ին ու կը տանէին զայն անխոնջ գործունէութեամբ մը։

Այդ ստեղծագործ միջավայրին մէջ է որ Յովհ. Ղազարեան առաջին անգամ երեւան է եկած եւ կարճ ժամանակի մը մէջ, շնորհիւ իր բնածին տաղանդին եւ շնորհիւ իր աշխատունակ կամքին, յաջողած է դառնալ սիրելի թէ՛ իր ընկերներուն եւ թէ թատերասէր հասարակութեան։

Բնիկ Թիֆլիսցի էր։ Իր ուսումը ստացած էր տեղւոյն Ներսիսեան վարժարանին մէջ, ուրկէ դուրս էր եկած կոկիկ ու հաստատուն ուսում մը ամբարած։

Թիֆլիս, Բաքու, Երեւան, Ալեքսանդրապոլ եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, Յովհ. Ղազարեան բերած է իր արդիւնաշատ մասնակցութիւնը հայ թատերական ելոյթներու ընթացքին։

Թէեւ իր ամբլուան եղած է կոմիկ, սակայն Յովհաննէս Ղազարեան յաճախ երեւան է եկած լուրջ եւ ցնցող դերերու մէջ եւս, ուր գտած է նոյնքան յաջողութիւն՝ որքան իր ծիծաղի դերերուն մէջ։

Առաջին աշխարհամարտի զինադադարէն ետք, Յովհ. Ղազարեան հեռացած է հայրենիքէն ու եկած՝ Պոլիս։

Պոլսոյ մէջ անիկա հանդիսացած է հայերէն օրերեւոյթին ներկայացումներու առաջին շարքը հիմնողներէն մէկը։

Յովհաննէս Ղազարեան ամուսնացած էր տաղանդաւոր դերասանուհիի մը հետ Սիրուշ, որ մինչեւ վերջը թեւ ու թիկունք հանդիսացած է իր ամուսնոյն ձեռնարկներուն։

Այս զոյգ կոչտուի զոյգը Պոլսոյ մէջ սկսած է օրերեւոյթին ներկայացումներու շարք մը և հետզհետէ ներկայացուցած է «Արշին Մալ Ալան», «Ուշ լինի նուշ լինի», «Աշուղ Ղարիպ», «Ասլի եւ Քարամ» եւն., որոնք մեծ խանդավառութիւն յառաջացուցած են։

Երկար ժամանակ Պոլսոյ մէջ գործելէ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Ձեռքի մէկ շարժումս ցոյց տուաւ իրեն այն վայրերը ուր առենօք կային մեր տնկարանները, մեր բնակարանները, մեր ամբողջ հարստութիւնը։ Այս լուռ բողոքս հասկցաւ, երազկոտ ձեւով մը գիս դիտելով.

— Այո, շատ բան կորսնցուցիր, ըսաւ, սակայն հաւատա ինծի որ ես քեզմէ աւելի կորսնցուցած եմ։

Մեծ ընդվզումով մը պատասխանեցի.

— Այո, կորսնցուցի, շատ բան կորսնցուցի։ Ըսէ, ո՞վ էր պատճառը, ո՞վ քանդեց մեր տուները, ո՞վ այրեց մեր բերքերը, ո՞վ ջարդեց մեր բարեկամները, մեր հայրենակիցները...

— Ես չէի, խմբերս էին։ Մտիկ ըրէ, օր մը քեզի ըսած էի որ ձերինները ինծի շատ գէշութիւն ըրած են եւ դուն ինծի պատասխանեցիր այն ատեն որ դուն չէիր ըրողը։ Այն ժամանակ ես ի՞նչ ըրի։

Դէմքը արտակարգ պայծառութիւն մըն էր ստացած։ Կը սպասէր որ իր բազուկներուն մէջ նետուէի, սակայն լուռ մնացի։

— Կրնա՞մ քեզ եղբայր կոչել, հարցուց յուզուած շեշտով մը՝

Բարկութիւնս իր զենիթին էր հասած։

— Ապերախտ, գոչեցի, կը համարձակի՞ս յիշեցնել այդ օրերը։

Արտասուքի խոշոր կաթիլներ կը հոսէին աչքերէն։ Ընդմիջեց զիս.

— Ես չեմ ապերախտը։

— Լաւ ուրեմն, խօսէ, վերսկսայ կատաղութեամբ, ըսէ, ո՞ւր է մօրեղբայրս, ո՞ւր էր իր զաւակը։

Պահ մը լուռ մնաց, եւ ապա գլուխը շարժելով, ըսաւ.

— Այո, չես հաւատար ինծի, դուն զիս աւազակի մը տեղ ես դրած, զիս մարդասպան մը, ապերախտ մը կը նկատես։ Մօրեղբայրդ ողջ է, իր զաւակը նոյնպէս։ Չես գիտեր թէ ինչո՞ւ համար հոս եկայ.. Մնա՛ս բարով. եկուր Թասք...

Թասքը վեր կեցաւ իր տեղէն։ Սեւամորթը ինձմէ հեռանալէ առաջ, վրաս սեւեռեց ցաւի եւ զղջումի խորունկ հայեացք մը։

Այս արտակարգ մարդը իր վերջին խօսքերով, կուզար իմ մէջս փոթորկել մեծ յեղաշրջում մը։ Հիմա կը դողայի գինքը շատ թեթեւ կերպով դատած ըլլալուս համար։ Իր մէջ ամէն բան կը զարմացնէր զիս։ Զինքը մեռած կը կարծէի, մինչ ան կանգնած էր ահա իմ դէմս կեանքով եւ խանդով լեցուն։ Քանի որ մօրեղբայրս եւ իր զաւակը ողջ էին, ուրեմն ճիշդ էր որ ինքը չէր ապերախտը։

Աչքերս վեր բարձրացուցի, տակաւին հոն էր եւ իր շունը կը դիտէր մեր երկուքը՝ արդար մտահոգութեամբ մը։

Փիէրօն խոր հառաչ մը արձակեց եւ քանի մը քայլ առաւ դէպի թաւուտները։

— Կեցիր, պոռացի ուժեղ ձայնով, կեցիր։

Կանգ առաւ եւ սկսաւ զիս դիտել անվստահ հայեացքով մը։

— Վերստին պիտի տեսնե՞մ մօրեղբայրս, հարցուցի իրեն մեղմ ձայնով մը։

Դէմքը մռայլեցաւ։

— Կը տարակուսի՞ս, ըսաւ, հեռանալու շարժում մը ընելով։

— Ոչ, պատասխանեցի, հետզհետէ աւելի եւս այս տարօրինակ մարդուն ազդեցութիւնը զգալով իմ վրաս, ոչ, դուն միշտ իմ եղբայրս ես, իմ բարեկամս։ Ձեմ կասկածիր եւ շնորհակալ եմ որ թողուցիր որ ապրի մօրեղբայրս։

Իր դէմքը յանկարծ ստացաւ խիստ արտայայտութիւն մը որ զիս զարմացուց։ Կը թուէր թէ ներքին պայքար մը կը մղէր այդ միջոցին։ Քանի մը քայլ առաւ դէպի ինծի եւ յանկարծ յետս ընկրկում մը ըրաւ։ Բերանը բացաւ բան մը ըսելու համար, սակայն անմիջապէս լռեց։

Այս բանը երկար չտեւեց սակայն, ինկաւ բազուկներուս մէջ եւ գոչեց.

— Եղբայր, քեզի կ՚սպասէինմ...

Ապա, կարճ լռութենէ մը ետք, աւելցուց.

— Դուն բարի ես, սակայն դժբախտութիւնը քեզ անարդար դարձուց։

— Բարեկամս վերադտայ, այլեւս ես դժբախտ չեմ, պատասխանեցի։

— Եղբայր, տակաւին դժբախտ ես դուն, քիչ մը ետքը, թերեւս այլեւս չըլլաս, սակայն ես... միշտ դժբախտ պիտի ըլլամ։

Բարեկամական զգացումներու դեղման առաջին վայրկեաններուն ընթացքին իր աչքերուն մէջ շողացող ուրախութեան ճառագայթը նուաղեցաւ։ Իր դէմքին գիծերը յատկանշական տխրութեամբ մը մռայլեցան։

Կորովի շեշտով մը, սկսաւ խօսիլ.

— Մտիկ ըրէ, հայրս Կամպոայի երկրին թագաւորն էր։ Եւրոպացիներ եկան մեր երկիրը եւ ինծի սորվեցուցին այն բոլոր գիտելիքները, որոնք քեզ այնքան զարմացուցած են։ Իրենց պետը՝ սպանիացի Կապիտան մը, իմ հօրս մեծ խոստումներ ըրաւ, ըսաւ որ մեր ունեցած հողերէն աւելի ընդարձակ հողեր պիտի ունենայինք, եթէ հետեւէինք իրեն։ Հայրս, ամբողջ ընտանեօք, հաւատալով այդ մարդուն խոստումներուն, հետեւեցաւ անոր։ Եղբայր, մեզ վաճառեցին...

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(14 Շար.)

տեղ, 1923ի գաղթին, Ղազարեան ամոլը հեռացած է Պոլսէն, մեկնելով դէպի Պուլկարիա՝ Վառնա։

Այդ շրջանին, Յովհ. Ղազարեան կը գտնուէր կանոնաւոր խումբի մը գլուխ։ Իրմէ եւ իր տիկնոջ մասնակցութենէն զատ, այդ խումբին մէջ կային՝ երաժիշտներ Թառիստ Ժորժ Շահպարոնեան, ծանօթ դաշնակահար Նաւոյեան, Թառիստ Արզար, դերասան Արտաշէս Վրոյր (որդին արեւելահայ թատրոնի համբաւաւոր դերասան Վրոյրի) երգիչ Միշա Ադոնցեան, եւ այս տողերը ստորագրողը։

Պուլկարիոյ մէկ ծայրէն միւսը Յովհ. Ղազարեան շրջած է իր խումբով եւ ամենուրեք արժանացած է մեծ ընդունելութեան, ներկայացնելով թէ՛ դրամներ եւ թէ օփերէտներ։

Նոյն շրջանին, Պոլսէն Պուլկարիա հասած է Ալօ Շահխաթունին եւ Ղազարեան օգտուելով այդ հազուագիւտ առիթէն, անմիջապէս ապահովելով անզուգական Շահխաթունիին մասնակցութիւնը, ընդարձակած ու ճոխացուցած է իր գործը, հետզհետէ ներկայացնելով՝ «Նամուս», «Բին», «Տրիլբի», որոնք գագաթնակէտին հասցուցած են պուլկարահայ ժողովուրդին խանդավառութիւնը։

Երկու տարի շարունակ Պուլկարիոյ մէջ թատերական բեղնաւոր շրջան մը անցընելէ ետք, Ղազարեան եկած է Փարիզ։

Հոս եւս, Յովհ. Ղազարեան լծուած է աշխատանքի եւ ոչ միայն Փարիզի, այլեւ մինչեւ հեռաւոր արուարձաններուն մէջ տարածած է իր գործունէութեան ցանցը։

Յովհ. Ղազարեան իր շնորհալի դերասանի ընդունակութեան կը միացնէր նաեւ կորովի կազմակերպչական կարողութիւն մը։ Ամէն խոչընդոտ լուծելու արտակարգ ուժը ունէր ան։ Ատիկա կը պարտէր քիչ մըն ալ այն հանգամանքին որ իր անուշ լեզուն «օձը ծակէն դուրս կը հանէր»...

Ֆրանսահայ թատրոնի իր գործունէութիւնը միայն Փարիզի եւ իր արուարձաններուն մէջ չսահմանափակուեցաւ։

Յովհ. Ղազարեան ամոլը շրջեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի հայաւային շրջանը, Մարսէյլ, Լիոն, Վալանս, Սէնթ-Էթիէն, Սէն-Շամոն եւայլն եւ ամենուրեք արժանացաւ անվերապահ համակրանքի։

Իր Փարիզ գտնուելու սկզբնական շրջանին Կովկասէն, կը հասնէին Տիկին Դուրեան-Արմէնեան, մեծանուն երգչուհի-դերասանուհի Ասադիկ եւ ծանօթ դերասան Լեւոն Երամեան։

Ղազարեան գիտցաւ օգտագործել առիթը եւ ձեռք երկարելով այս երեք շնորհալի անձերուն, հետզհետէ ներկայացուց «Անուշ»ը, «Անյայտ Կինը», «Ովկիանոսից Դէնը» եւայլն։

Երկրորդ աշխարհամարտի սկզբնական շրջանին, Ղազարեան կը գտնուէր Մարսէյլ, ուր տիրող խրարանցումին հետեւանքով եւ իր թատերական գործունէութեան թափը կասած ըլլալով, կը քաշքշէր դժուարին կեանք մը։

Հատուկոտոր ներկայացումներ, ցանցառ հանդէսներու մասնակցութիւն, անոնք էին միայն իր գործերը, որոնք ոչ կրնային բաւարարել իր արուեստի ծարաւը, ո՛չ ալ կրնային բաւարարել իր ապրուստը։

Ամբողջ պատերազմի տեւողութեան, Ղազարեան անցուց գրեթէ դժբախտ ու տաժանելի կեանք մը։

Ընտանեկան իր բեռը ծանրացած էր ծնունդովը իր միակ զաւկին Էտիկին, որուն սրուակ մը կաթ ճարելու համար, կը պատմեն թէ ան յաճախ կը շրջէր դուռնէ դուռ...

Վրայ կը հասնի Սերուշի մահը, որ վերջնական հարուածը կուտայ ամուսնոյն արդէն իսկ քայքայուած ջիղերուն։

Ֆրանսայի ազատագրման շրջանին, Ղազարեան չկարենալով այլեւս տոկալ ահաւոր դրութեան, կը մահանայ Մարսէյլի մէջ։

×

Բնիկ Թիֆլիսցի էր, բոլնք, Յով. Ղազարեան։ Եւ ատոր համար ալ ժառանգած էր իր ծննդավայրի յատկանշական տիպարները հանդիսացող կինտօներու բազմաթիւ գիծերը, առանց սակայն իյնալու գռեհկութեանց մէջ։

Ղազօն (այսպէս կը կոչէինք զինքը մտերմութեան մէջ) հաճելի ու չէնչող խօսակից մըն էր։ Իր հետ կարելի էր կատակել, խօսիլ՝ ծիծաղելու համար, կարելի էր նոյնպէս վիճիլ լուրջ եւ գեղարուեստական հարցերու մասին։ Երկու պարագաներուն ալ Ղազօն ի յայտ կուգար թէ իբրեւ սրամիտ, պատրաստաբան խօսակից մը եւ թէ իբրեւ նուրբ մտքի եւ խոր հասկացողութեան տէր դերասան մը։

Ինչպէս բեմին վրայ կը մարմնաւորէր անզուգական Գիժ-Մանուկ մը, այնպէս ալ կեանքի մէջ Ղազօն կը դառնար զուարթ, չէնչող, պատրաստաբան ու սրամիտ անձ մը։

Ծանօթ չեմ իր մահուան պարագաներուն, միայն ի լսողաց գիտեմ թէ եղերական են եղած անոնք։

Իրեն հանդէպ անողոք է եղած մարդկութիւնը եւ ճակատագիրը։

Մեծանուն Պետրոս Ադամեանին խօսքերն ու գուշակութիւնը կարծես զուգադիպած են իր վախճանին վերաբերմամբ։ Ադամեան այսպէս է գրած․

«Գուցէ օր մը դաշտի մը վրայ կը գտնեն,
Զանթաղ մարմինս չոր կմախք ...»։

Քիչ մը այդպէս է եղած խեղճ Ղազոյին վախճանը ...

Թող այս տողերս փունջ մը ըլլան իր անծանօթ հողակոյտին վրայ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿԱՐԵՒՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ

ՈՒ՞Ր Է ԺՈՒԿՈՎ

Ինչպէս գրած էինք, մարաջախտ Ժուկովի անկումէն եւ Մալինովսկիի ընդհանուր հրամանատար նշանակուելէն ետք կարեւոր փոփոխութիւններ եղան կարմիր բանակի հրամանատարական կազմին մէջ։ Խորհրդային թերթերը մանրամասնութիւններ կուտան մանաւանդ Ծայրագոյն Արեւելքի եւ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած փոփոխութեանց շուրջ։

Արեւելեան Գերմանիոյ բանակին ընդհանուր հրամանատար մարաջախտ Կրեչքօ, որ Խրուշչեւի մօտ անձ կը նկատուի, իր պաշտօնէն արձակուելով նշանակուեցաւ Պաշտպանական փոխ-նախարար։ Բանակին ընդհանուր հրամանատարութիւնը յանձնուեցաւ զօրավար Զախարովի։ Խորհրդային բանակի Պերլինի զօրամասին փոխ հրամանատար գնդապետ Քոցիուպա վերադարձաւ Խ. Միութիւն։

Առաջին անգամ ըլլալով կարմիր մամուլը կը յիշատակէ զօրավար Քազաքովի անունը՝ իբրեւ հրամանատար Հունգարիոյ խորհրդային ուժերուն։ Զօրավար Քազաքով նախապէս մաս կը կազմէր Խ. Միութեան Պաշտպանական նախարարութեան արտաքին յարաբերութեանց բաժանմունքին։

Արտաքին ճակատէն զատ՝ փոփոխութիւններ եղան նաեւ ներքին ճակատի վրայ։

Մարաջախտ Մալինովսկիի տեղ Ծայրագոյն Արեւելք ուղարկուեցաւ զօրավար Քենքուսկի։

Արեւելեան Գերմանիոյ հրամանատար նշանակուած զօրավար Զախարովի տեղ Լենինկրատ ղրկուեցաւ Զօրավար Քրիլով, որ նախապէս հրամանատար էր Հարաւային Սախալինի զինեալ ուժերուն։

Զօրավար Լուչինսկիի տեղ Թուրքեստան ղրկուեցաւ զօր. Ֆետիունինսկի։

Վոլկայի շրջանին մէ զօր. Քուզնեցովի տեղ հրամանատար նշանակուեցաւ զօր. Քոմարով, իսկ Վորոնէժի մէջ զօր. Շումիլովի տեղ՝ զօր. Անդրիէվ։

Զօր. Լէլիւշէնքօ ղրկուեցաւ Թրանսպայքալի, Ուրալի շրջանին մէջ։

Կովկասեան ճակատի վրայ, որ Թուրքիոյ սահմանակից ըլլալով ռազմական մեծ նշանակութիւն ունի, Թուրքեստան ղրկուած զօր. Ֆետիունինսկիի տեղ նախ հրամանատար նշանակուեցաւ մարաջախտ Ռոքոսովսկի, Լեհաստանի Պատերազմական նախկին նախարարը։ 1958 Յունուարին «երբ Թուրքեւսուրիական սահմանի լարուած կացութիւնը մեղմացաւ», Ռոքոսովսկի վերադարձաւ Մոսկուա եւ իր տեղ ղրկուեցաւ զօր. Կալիցքի։

Բանակին քաղաքական ղեկավար Ժելթով, որ Ժուկովի մեղադրող գլխաւոր անձնաւորութիւնն էր, իր պաշտօնէն արձակուեցաւ. անոր տեղ՝ նշանակուեցաւ զօր. Կոլիքով։

Քաղաքական այլ ղեկավարներ ալ փոխարինուեցան ուրիշներով։ Գերմանիոյ մէջ զօր. Վաչուրի տեղ նշանակուեցաւ՝ զօր. Էքիմով, Քիեւի մէջ զօր. Կրոմովի տեղ՝ Ալեքսանտրով, Պէլո-Ռուսիոյ մէջ զօր. Ուզինի տեղ՝ Նաչինքին եւ Թուրքմէնիստանի մէջ զօր. Քալաշնիքովի տեղ՝ զօր. Մալցեւ։

Ինչպէս կը տեսնուի՝ այս անուններուն մէջ մարաջախտ Ժուկովի անունը չկայ։ Անցեալ աշնան Խրուշչեւ կը յայտարարէր թէ «երեք ամսուան արձակուրդէ ետք» մարաջախտ Ժուկով «կարեւոր» պաշտօնի մը գլուխը պիտի անցնէր։ Յունուարին կը վերջանար «երեք ամսուան արձակուրդ»ը։ Ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը, փոփոխութիւններուն լուրը հասած ըլլալով կը սպասուէր որ պաշտօն մը յանձնուի Ժուկովի. Ուաշինկթընէն կը հաղորդէին թէ հաւանական է որ Խ. Միութեան Պատերազմական նախկին նախարարը հրամանատար նշանակուի Սիպերիոյ կամ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ։ Մոսկուա այդ շրջաններուն մէջ նշանակած է իր ներկայացուցիչները՝ մարաջախտ Ժուկովը մոռնալով։

Անկախ այս բոլորէն խորհրդային թերթերը բացարձակ լռութիւն կը պահեն Պերլինի հերոսին շուրջ։

Թ. Ա. Թ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ծանօթ դաշնակահարուհի Էլէնա Գիւտեան, որ նուագահանդէս մը տուած է Փարիզի մէջ ի նպաստ հայ ուսանողներու Օգնութեան Տիկնանց Միութեան, Մարտ քսանին պիտի նուագէ Հիլվերսում ռատիոյէն ժամը 16·30էն 17, 298 մեթրի վրայ։ Յայտագիր՝ Արամ Խաչատուրեան եւ Ռախմանինոֆ։

Տիկին Էլէնա Գիւտեան, Մարտ 18ին պիտի նուագէ Միլանօ։ Եւ քանի մը ամիս վերջն ալ Լոնտոնի Ուիկմոր Հօլի մէջ։

×

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱ, ծանօթ երիտասարդ գրագէտը անցի օր հասած է Պէյրութ, ուր դիմաւորուած է Պուրճ-Համուտի երեսփոխան Տիգրան Թօսպաթի կողմէ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻ» պաշտօնաթերթ, Ամերիկա Հայոց Առաջնորդարանին։ Փետրուար 1958։

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄ, Թիւ 9, հասցէ Ալօ, Հալէպ (Սուրիա)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ԿԱՅԾԵՐ

Խ.

ԱՍԼԱՆԻ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ես այնուհետեւ մի քանի անգամ տեսնուեցայ Ասլանի հետ. Նա իր արեւելեան կերպարանքով յայտնւում էր ուխտաւորների ամէն շրջաններում։ «Այստեղ, ասում էր նա, այս տօնախմբութեան առիթով հաւաքուել են ամէն երկրի Հայեր, եւ ես նրանց լաւ ուսումնասիրելու համար փոխեցի կերպարանքս, դիտէի, որ արեւելեան աւելի մատչելի է նրանց։ Այս մարդիկն առանց զգացմունքի, առանց եռանդի չեն. Նրանք հասկանում են իրանց դրութեան բոլոր այլանդակութիւնը, բայց դարեւոր հարստահարութիւնների տակ ճնշուելով, մինչ այն աստիճան հոգով եւ մարմնով թուլացած են, որ շատ բնական են գտնում իրանց վիճակի բոլոր դառնութիւնները։ Նրանք կարծում են, թէ այլ կերպ լինել կարող չէր, թէ իրանք ստեղծուած են ստրուկներ լինելու համար։ Մի ձեռք, մի զօրեղ ձեռք պէտք է, որ դրանց վեր բարձրացնէ ընկած դրութիւնից եւ կանգնեցնէ մարդկային ազատ իրաւունքների վրայ»։

Այնուհետեւ նա երկար խօսում էր ինձ հետ զանազան առարկաների վրայ, ես մինչեւ այսօր չեմ մոռացել, եւ կարող եմ բոլորը բառ առ բառ գրել։ Նա ասում էր.

«Լինում է, այո, որ մի ամբողջ ժողովուրդ ինքն է կանգնում ոտքի վրայ, ինքն առանց օտարի ձեռնտուութեան թօթափում է իր վզից ստրկութեան լուծը։ Բայց դա լինում է այն ժամանակ, երբ նա բաւականին հասկացել է, թէ ինչ բան է ազատութիւնը։ Եթէ մեր ժողովրդի առաջնորդող մասը նրան այն շաւղի մէջ դրած լինէր, նրան այնպիսի ուղղութիւն տուած լինէր, որ նա վերջապէս հասկանար, թէ որքան վատ է օտարի կոպիտ ուժի տակ ճնշուած դրութիւնը, թէ որքան լաւ է իր սեփական հողի վրայ իր քրտինքով ազատ ապրելը.— մեր ազգը շատ հեշտ առաջ կ'երթար ...։

— «Բայց ո՞վքեր են մեր ժողովրդի առաջնորդող անձինքը։ — Մենք ազնուապետական դաս չունինք, մենք ունենք վաճառականներ եւ եկեղեցականներ։ Վաճառականները, այլ խօսքով, դրամատէրները, դուք գիտէք, ինչ տեսակ հրէշներ են. մնում են եկեղեցականները, որոնց ձեռքումն է ժողովրդի կրթութիւնը եւ նրա բարոյական եւ մտաւոր դաստիարակութիւնը։ Եկեղեցականը, որ ազգի մէջ եւ լինէր նա, միշտ ընդդէմ է ազգայնութեան գաղափարին. Նա ճանաչում է ազգը միայն կրօնքի անունով. նրա «հօտի» մէջ «խուժդուժ, սկիւթացի եւ յոյն» — բոլորը մէկ են։ Եկեղեցականը միշտ ընդդէմ է աշխարհային բարեկեցութեան. Նա չէ կարող համբերել, որ մարդը ճանաչէր իր հայրենիքը, այսինքն երկրի այս կամ այն կտորի վրայ հիմնէր իր կեանքի եւ ապրուստի գոյութիւնը։ Եկեղեցականը հերքում է ներկայ աշխարհը. Նրա հայրենիքը երկինքն է։

«Ուրեմն մի ժողովուրդ, որ յանձնուած էր եկեղեցականի կրթութեանը, կարո՞ղ է մտածել այս բաները,— թէ ինքը մի ազգի որդի է, ունի իր առանձնութիւնները, իր պատմութիւնը եւ իր աւանդութիւնները, որոնք իր համար նոյնքան սուրբ են, որքան սուրբ է ազգային ինքնուրոյնութիւնը։ Թէ իր նախնիքը թողել են իրան մի կտոր հող, դա իր նիւթական ժառանգութիւնն է. այն հողը պէտք է մշակէ եւ նրանով քաղցր ու հանգիստ վարէ իր կեանքը։

«Ես կը յայտնեմ քեզ միմիայն Վանայ նահանգի, կամ հին անունով Վասպուրականի, վիճակագրութիւնը եւ կը տեսնես, թէ ժողովրդի հետ համեմատելով, որքան մեծ տեղ է բռնում եկեղեցական տարրը իր վանքերով եւ մենաստաններով։

Նա հանեց իր ծոցից մի փոքրիկ յիշողութեան գրքոյկ եւ սկսեց կարդալ.

«Վանայ նահանգն ունի 24 գաւառ, որոնք շրջապատում են Բզնունեաց ծովակի չորս կողմը։ Յիշեալ գաւառների մէջ բազմաթիւ հայաբնակ եւ խառնաբնակ գիւղերից այժմ շէն մնացած են 1652ը, նրանց մէջ բնակւում են 43·750 հայ ընտանիք, որոնք բաղկացած են մօտ 350000 հոգուց։ Բացի գիւղաբնակներից, Վան քաղաքն ունի 20·640 հոգի հայ բնակիչ. կը նշանակէ՝ ամբողջ Վանայ նահանգն ունի 370·640 հոգի հայ բնակիչներ։ Յիշեալ գիւղօրայքում եւ Վան քաղաքում կան 382 եկեղեցիներ, որոնք ունեն 270 քահանայ. կը նշանակէ՝ շատ գիւղեր զուրկ են եկեղեցուց, եւ շատ եկեղեցիներ քահանայ չունեն. բայց կան այնպիսի գիւղեր, որոնք մի եկեղեցու փոխարէն ունեն մի քանիսը։ Դրա հակառակ, համեմատաբար շատ խոշոր բազմութիւն են կազմում կուսակրօն աբեղաները, վանքերը եւ մենաստանները։ — Վանայ նահանգն ունի 87վանքեր եւ մենաստաններ, որոնց մէջ բնակւում է ն1500ի չափ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, ճգնաւոր եւ մենակեաց աբեղաներ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ կը հաղորդեն թէ 1949-ին Հունգարիոյ սահմանին վրայ ձերբակալուած եւ Մոսկուայի մէկ դատարանին կողմէ 25 տարուան բանտարկութեան դատապարտուած Ֆրանսացի՝ հարիւրապետ Կուզիէ ազատ արձակուած է խորհրդային իշխանութեանց կողմէ: Հարիւրապետը երէկ ճամբայ ելաւ դէպի Ֆրանսա:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ արուեստական երկրորդ արբանեակը 320 քիլոմեթր բարձրութեան մը վրայ պայթած է չորրորդ յարկին մէջ եղած խանգարումի մը հետեւանքով:

ՍՊԱՆԻՈՅ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ իրենց զօրքը պիտի պաշտպանէ Իֆնին՝ որեւէ յարձակումի դէմ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ամերիկեան օդանաւ մը վար առնուած է համայնավարներու կողմէ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ ճառ մը խօսելով խորհրդային դեսպան Մենշիքով յայտարարեց թէ կողմերը իրարու մօտեցած են:

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչ Ֆութ արգիլուած հռչակեց երիտասարդական կազմակերպութիւն մը՝ որ մաս կը կազմէր ԷՕՔԱյի:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ մեռաւ բանաստեղծ Ալֆոնսօ Տուարթէ, որ մեծ օժանդակութիւն մը բերած էր արդի բանաստեղծութիւնը Փորթուկալի մէջ ծանօթացնելու գործին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կուսակցութեան վրայ հսկողութիւն կատարելու կոչուած յանձնախումբին նախագահը՝ Մաթիւցեւսքի արձակուեցաւ իր պաշտօնէն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բանտերուն մէջ 1956 Յունուար մէկին 18·167 բանտարկեալներ կային որոնց 1608 հատը՝ Հիւս. Ափրիկեցի: 1957 Նոյեմբեր մէկին 20·650 բանտարկեալներուն 4705ը Հիւս. Ափրիկեցիներ էին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ վեց) — Ձոյլ ոսկի՝ 523·000, նափոլէոն 3750, զուից. 3610, անգլ. 4370, քսան տոլարնոց 17·160, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1250, տոլար 455, պելժ. 9·25, զուից. 108·75, լիր 0·75:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ

Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբէն 20·000 ֆրանք:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ

ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ

— ՎՏԱՆԳԸ —

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Ծախու է Պէքօնի մէջ, կայարանին շատ մօտ, (Կառ Սէն Լազարէն 7 *վայրկեան*), *երեք սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, կեդրոնական ջերմութիւն, մեծ* տէպառա, *եւ լայն մուտք* (hol), *վերելակ, ամէն յարմարութիւն (բակի վրայ): Մէկ սենեակը գրաւուած է առանձին կնոջ մը կողմէ: Վերջնական գին՝ չորս միլիոն: Հեռաձայնել՝*

GRE. 53-33

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

× Ալթայի շրջանէն Ֆարուղ գիւղէն Հայաստան Յովսէփեան կը փնտռէ իր ամուսինը Գէորգ Յովսէփեան որ կը կարծուի Մարսէյլ ըլլալ, իր հօր անունն է Ղայրաման, մօր անունը Ջանօ, եղբայրները Պետրոս, Թէվոս, Կարուշ եւ Ճան Պէկ Յովսէփեաններ:

× Դերձանի գիւղէն Գարադուլաքցի Պապօեաններէն Եղութ Պապոյեան, կը փնտռէ իր ազգականները, Նաղէն, Միսաք, Սեդրակ եւ Կիւլօ Պապոյեանները:

× Երեւանէն Անահիտ Պետրոսի Գէորգեան կը փնտռէ իր զաւակը նկարիչ Համլէթ Գէորգեանին:

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

ԴԻՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԶՕՐԱՎԱՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լուտվիկ Կանայեան կը ծանուցանէ թէ իր հօր՝ զօրավար Դրոյի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի:

Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները:

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14·30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Աֆրիկէ, Հայաստան, Գամբրուն, Կովկաս, Սպանիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ:

Հայկական ճոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւրքճեանի, *օժանդակութեամբ* Օր. Ժիւլիէթ Ալեքսանեանի:

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիումին:

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 *ֆրանք: Դիմել Սորպոնի դռնապաններէն:*

27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐՒԵՍՏԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 9, կէսօրէ վերջ
ժամը 2·30ին

CENTRE MARCELIN BERTHELOT
28 bis, Rue St, Dominique, Métro Invalides

Կազմակերպուած Փարիզի Շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն եւ գայլիկներուն կողմէ

Ներկայացումներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով: Սկաուտական տեսարաններ, խաղեր եւ զաւեշտներ: Արտասանութիւններ: Պիտի ցուցադրուին, Անգլիոյ յիսնամեակի ճեմպօրիէն տեսարաններ, մոգական լապտերով:

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք:

Պիւֆէ, ցուցադրութիւն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէնի «Գեղունի» սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» Թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ն. Սարգիսեանի կը ներկայացնէ՝

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (զուարթ օփերէթ, երեք արար):

Ներկայացումէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր:

ՆՈՒԱԳ՝ Անդրանիկ Մաթոյեան եւ Գասպարեան եղբայրներ:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐՁՈՒ Է ՔԱՆԻ ՄԷՋ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՄԸ

Կահաւորուած երկու սենեակ, խոհանոց մը եւ բաղնիք մը, արեւոտ եւ օդասուն առաջին յարկ:

Դիմել ուղղակի Տիկին Քասթրնէ, Պուլ. Ալեքսանտր Գ., Վիլա «Անթելա»:

Կամ հեռաձայնել Փարիզ՝

RIC 93-27

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որոշ տարիքի հայ կին մը հիւանդի մը քով մնալու համար: Բնակութիւն, սնունդ եւ լաւ վճարում ապահովուած: Դիմել Տիկին Հանէսեանի՝ 11 րիւ Լօռէն, Անիէռ *(Կառ Պէքօն լէ Պրիւյէռ) կամ հեռաձայնել* ԿՐԷ. 00–98:

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՍԵՆԵԱԿ

Տրամադրելի սենեակ մը առանձին կնոջ մը համար, որ ընկերութիւն պիտի ընէ նաեւ տանտիրուհիին: Դիմել՝ Նարիկեան,

145 Rue des Meuniers, Bagneux

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի 43րդ տարեդարձը կը տօնուի 24 Ապրիլ հինգշաբթի երեկոյ, փրթի ժուանալի սրահին մէջ, 21 րիւ Քատէ, *նախաձեռնութեամբ Զափահաս Որբերու Միութեան:*

Մանրամասնութիւնները շուտով:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի տօնակատարութիւնը Ապրիլ 27ին, կիրակի օր, յետ միջօրէի ժամը 2–6: Նոյն օրը արգիլուած է հարսանիք, նշանտուք, խնջոյք եւ ուրիշ հանդիսութիւն: Քահանայ հայրերը կը մնան Լիոն: Շրջաններէն ուրիշ դիմում նկատի չառնուիր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑՈՒՑԱՏԻՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 17ին, Տիկին Գասպարեանի բնակարանը, 7 րիւ Ռընան, Անիէռ (Սէն), (Փլաս Վօլթէրի մօտ): *Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան:*

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍԻ կապ. Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ն Ո Ր Ս Ե Ր Ո Ւ Ն Դ Ի Օ Ր

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին
Կիրակի, 9 Մարտ, ժամը 15էն 24 Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ:
Խնամուած գեղարուեստական բաժին:

Երգ, պար, արտասանութիւն, զաւեշտ:

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JACQUES MORINOTի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

երգիչը՝ ԱԼՎԱՐԷԶ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՄԱՐՏ — DIMANCHE 9 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8139 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3940

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ "ՕՐ"Ը

Այսօր՝ Կիրակի՝ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը կը տօնէ իր «Օր»ը՝ Փարիզի մրտաւորական կեդրոնի քաղաքապետարանին շքեղ սրահներուն մէջ :

Տարին մէկ անգամ Նոր Սերունդի մեր հայրենասէր երիտասարդներն ու աղջիկները հրապարակային մեծ հանդէսով մը կը ներկայանան հանրութեան, ցոյց տալու համար թէ ո՛րքան ամուր է եւ կարգապահ իրենց կազմակերպութիւնը : Թէ ընկերական ի՛նչ սիրալիր եւ համերաշխ կապով մը միացած են իրարու : Եւ եթէ գաղափարական ի՛նչ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ կ՚ապրին, տոգորուած ազգային, հայրենասիրական մաքուր զգացումներով :

Ազատագրութեան փաղորդայնին կազմուած, այսօր տասներեք տարեկան է արդէն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը :

Գաւառի բոլոր հայաշատ կեդրոններն ալ ունին իրենց մասնաճիւղերը՝ ենթակայ Փարիզի Կեդրոնական Վարչութեան :

Անցեալ ամառ Մարսիլիոյ մէջ գումարուած պատգամաւորական ժողովը արձանագրելով հանդերձ տարուէ տարի կատարուած նուաճումները՝ աշխատանքի նոր ծրագիրներ գծեց՝ Ֆրանսայի երիտասարդական մեծագոյն կազմակերպութիւնը դարձնելու համար Նոր Սերունդը :

Իսկ Ատլանտեանի արեւոտ ափերուն վրայ կազմակերպուած բանակումը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ : Ֆրանսայի բոլոր անկիւններէն աւելի քան երկու հարիւր երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ անմոռանալի օրեր ապրեցան՝ զուտ հայկական միջավայրի մը, խսկապէս ընտանեկան, հայաշունչ մթնոլորտի մը մէջ :

Նոր Սերունդի Օրը հանդէսն մըն է՝ ամէն տարի վերանորոգելու համար իրենց ուխտը հանդէպ կազմակերպութեան, որպէս զի նորանոր յաղթանակներ ապահովեն անոր : Հանդիսաւոր առիթ մըն է՝ ընկերական - բարոյական կապը աստիճան մը աւելի սերտացնելու իրենց միջեւ : Ու ջերմօրէն ոգեւորուելու գիրենք խանդավառող գաղափարականով :

Մեծ խանդաղատանքով կը հետեւինք իրենց քայլերուն ու կը քաջալերենք իրենց ձեռնարկները : Որովհետեւ Նոր սերունդը մեր այսօրուան, մանաւանդ վաղուան յոյսն է : Կը գուրգուրանք իրենց վրայ : Կ՚ուզենք որ իրենց շարքերը աւելի եւս խտանան :

Որովհետեւ Նոր Սերունդի կազմակերպութիւնը ազգապահպանման ազնիւ գործին է լծուած : Անիկա վահան մըն է ապազգայնացման, ուծացման ու նահանջականութեան դէմ :

Համրանքը արժէք է մեր կոտորակուած ազգին համար : Մէկ հոգիի օտարացումէ փրկուիլը մեծ շահ է :

Սփիւռքի մէջ սպիտակ ջարդին դէմ է ուղղուած մեր գերագոյն պայքարը :

Սիրելի Նոր Սերնդականնե՛ր, դուք ժառանգորդներն էք փառաւոր անցեալի, շքեղ քաղաքակրթութեան ու պանծալի մշակոյթի տէր ազգի մը : Գիտցէ՛ք ձեր վսեմ կոչումը : Սիրեցէ՛ք ձեր մայրենի ոսկեղինիկ լեզուն : Հաւատարիմ մնացէ՛ք Հայութեան ազգային խոէալին :

Բախտաւոր էք դուք, որ կ՚ապրիք քաղաքակիրթ երկրի մէջ, գերծ ջարդերէ եւ հալածանքներէ : Ամէն հնարաւորութիւն ունիք զարգանալու եւ բարձր դիրքեր գրաւելու :

Ձեր բոլոր շնորհները ի սպաս դրէք Հայութեան համար, անոր բարձրացման եւ տեւականացման համար :

Ա՛յդ կը պահանջէ գիտակից հայրենասիրութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

147Ի ԴԷՄ 286 ՁԱՅՆՈՎ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս ծանօթ է՝ Պատերազմական նախարարութիւնը զինուորական նոր վարկ կը պահանջէր կառավարութենէն : Վարչապետ Կայեառ համաձայն էր. յաջողելու համար՝ խնդրոյ առարկայ ըրաւ դահլիճին գոյութիւնը եւ վստահութեան քուէ ուզեց Ազգ. Ժողովէն :

Զինուորական նոր վարկն ու վստահութեան հարցը դրուած էին մէկ սեղանի վրայ : Ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ քուէարկութիւնը :

Անկախ երեսփոխան Ժան Մօրօ սկսաւ բացատրութեանց : Պաշտպանեց օդային ուժը՝ որուն նախարարն է. դժուար կացութեան մը մատնուած է ան՝ նկատելով որ 23 միլիառի դեղչի մը ենթարկուեցաւ : Նախարարը մտահոգ է մասնաւորաբար անոր համար՝ որ միաժամանակ պիտի պակսի օդանաւերու արտադրութիւնը, պատճառ դառնալով որակեալ բանուորներու հեռացման : Տիտ՝ նոյնպէս անկախ, գոհունակութիւն յայտնեց որ այս առիթով Վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց :

Այնուհետեւ խօսեցաւ Վարչապետը, մէկ ժամ շարունակ բացատրելով տնտեսական ներկայ կացութիւնը : Իր ճառը, որ ուշի ուշով ունկնդրուեցաւ երեսփոխաններուն կողմէ, տնտեսական կայունութիւնն ու զինուորական ջիտաճէն ու նէր իբրեւ մեկնակէտ. առանց տատամսելու Կայեառ յայտարարեց.— Եթէ Ազգ. Ժողովը կ՚ուզէ փոխել քաղաքականութիւնը՝ պէտք է փոխէ նաեւ կառավարութիւնը :

Խօսելով Ալժերիոյ պատերազմին մասին, որ չատերուն կարծիքով Ֆրանսան սնանկութեան կ՚առաջնորդէ, Վարչապետը տուաւ կարգ մը բացատրութիւններ. — Կառավարութիւնը որոշած է կատարել իր քաղաքականութեան բոլոր պարտաւորութիւնները : Ան մերժեց պակսեցնել Ալժերիոյ զինուորներուն թիւը՝ որ պիտի մնայ 375.000 հոգի : Բայց 24 ամսուան զին. ծառայութեան համար՝ հարկ է դեղչել Եւրոպայի մէջ հաստատուած զինուորներու թիւը :

Յայտնելէ վերջ թէ Ալժերիոյ մէջ զինուորներու թիւը ութսուն հազար հոգիով աւելցնելու գաղափարին շուրջ համաձայն են Ալժերիոյ նախարարութիւնն ու հրամանատարական կազմը, Վարչապետ Կայեառ ըսաւ թէ Ֆրանքին եւ Ալժերիոյ պաշտպանութիւնը Խորհրդարանի քաղաքականութեան անբաժանելի մասնիկներն են : Ճիշդ է որ Ալժերիոյ մէջ կատարուած ճիգերը Ֆրանքին վրայ կ՚ազդեն, բայց Ազգ. Ժողովին կ՚իյնայ ըսել թէ այս քաղաքականութիւնը պէտք է շարունակել թէ ոչ : Անգամ մը եւս ճշդելով իր կառավարութեան դիրքը Կայեառ աւելցուց թէ զինուորական միջոցներուն մէջ սակարկութիւն պիտի չըլլայ ու եթէ հարկ ըլլայ՝ յաւելեալ ուժեր պիտի ղրկուին :

Թունուզի հարցին անդրադառնալով Վարչապետը ըսաւ թէ Ֆրանսա երբեք խնդրոյ առարկայ չէ ըրած այդ երկրին անկախութիւնը, բայց կը պահանջէ որ իր իրաւունքները յարգուին : Պուրկիպա դէպքերը կը չարափոխէ. գալով Պիզերթին՝ Փարիզ դէմ է անոր միջազգայնացման :

Ճշդելէ ետք կառավարութեան գործունէութեան զանազան կէտերը եւ մաղթելէ ետք որ անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութիւնը յաջողութեամբ պսակուի, Կայեառ ըսաւ.— Կառավարութիւնը կը խնդրէ Ազգ. Ժողովէն, որ յստակօրէն ըսէ թէ համաձա՞յն է իր քաղաքականութեան եւ գործունէութեան

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՆԱՍԸՐ Կ'ԱՇԽԱՏԻ ՄԵԿՈՒՍԱՑՆԵԼ ՍԷՈՒՏ ԱՐՔԱՆ

Պայքարը ծայր տուած է Միջին Արեւելքի երկու ճակատներուն միջեւ : Նասըր կ՚աշխատի որ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի ժողովուրդին աչքին Արաբիոյ Սէուտ արքան կորսնցնէ իր ունեցած վարկը : Ծանօթ է որ Սէուտ արաբական բոլոր երկիրներուն մէջ մեծ յարգանք կը վայելէ : Դամասկոս եւ Գահիրէ ներկայիս կ՚աշխատին ցոյց տալ թէ իրենց պետութեան դէմ եղած դաւադրութիւնը կազմակերպուած էր Սէուտի կողմէ :

Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ սկսած են հակասէուտեան ցոյցեր կազմակերպել :

Այս բոլորը մեծ յուզում ստեղծած են արաբական շրջանակներուն մէջ : Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ձայնասփիւռի կայաններէն այս ուղղութեամբ յայտարարութիւններ կ՚ըլլան շարունակ՝ Սէուտ Թագաւորի անձի՛ն դէմ, որ մահափորձ մը կ՚ուզէր ընել Նասըրի դէմ :

Նասըր ամէն գնով պիտի աշխատի մեկուսացնել Արաբիոյ արքան՝ համարաբական իր ծրագիրներուն մեծագոյն խոչընդոտը :

Միւս կողմէ, Պաղտատ գնաց Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Սելվին Լոյտ եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ Ֆէյսալ Թագաւորին, Վարչապետ Նուրի Սայիտի եւ Արտաքին Նախարար Ճամալիի հետ : Այս տեսակցութիւններուն շուրջ պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց հրապարակուած է ցարդ :

ՀԱՄԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

×

Երբ քեզ որոնող աչքերս եմ գոցում
Յայտնւում ես դու գրկիս մէջ, իմ սէր.
Բայց երբ հիացքից աչքերս եմ բացում ,
Զքանում ես դու ու...ծարաւ եմ դեռ.
Ա՜խ, ես հուր եմ, ջուր ես դու,
Թէ ես քոնն եմ, ո՞ւր ես դու :

Թէ ինձ չես սիրում, ինձ չես կարօտում,
Ինչո՞ւ ձեր մօտիկ աղբիւրը թողած ,
Մեր աղբիւրից ես գալիս ջուր տանում,
Մազերդ մարմար ուսերիդ փռած :
Ա՜խ, ես հուր եմ, ջուր ես դու,
Թէ ես քոնն եմ, ո՞ւր ես դու...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

×

ՍԻՐՈՅ ԽՕՍՔԵՐԻՑ

Սի՛րտ, մի սպասիր, ի զուր մի յուսա՛,
Իմ շրթունքները՝ սովոր ճշմարտին ,
Զղջումի խօսքեր երբեք չեն շշայ ,
Ու ետ չեն կանչի նրան վերստին :

Այրուի՛ր ինքդ քեզ, ծխա՛ քո վէրքով,
Ես հպարտ կ'ապրեմ աշխարհի վրայ .
Թող կուրծքս լցուի բոց ու կրակով ,
Միայն աչքիս մէջ ծուխը չերեւայ ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

× Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան բանբերներէն մէկը յայտարարեց թէ իսրայէլեան օդանաւեր թռիչք կատարած են Հանրապետութեան հողամասին վրայ : Հրահանգ տրուած է վար առնել իսրայէլեան օդանաւերը՝ եթէ փորձեն անգամ մը եւս մտնել արաբական սահմանը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ հրատարակուեցաւ Միացեալ Նահանգներ ղրկուած Կրեմլինի նամակին պատճէնը : Պուլկանին նոր նամակ մըն ալ ղրկեց Այզընհաուըրի . Նախագահը կարդալով զայն՝ յուսախաբ եղած է : Այս նամակը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ ցարդ մեզի ծանօթ առաջարկներուն վրայ եւ կը ծառայէ քարոզչութեան, կը յայտնեն լաւատեղեակ շրջանակները :

ԱՆՐԻ ՄԱԼԵՐՊ որ 1917ին ստացած էր Կոնքուռի մրցանակը, առջի օր մեռաւ . 71 տարեկան էր :

ԱՊՐԻԼ ՄԷԿԷՆ սկսեալ Պելժիոյ, Լիւքսեմպուրկի, Հոլանտայի, Նորվեկիոյ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ ինքնաշարժերը ազատ երթեւեկ պիտի ունենան առանց մաքսային ձեւակերպութեանց :

ՆԵՒԿՈՍԼԱՒ մամուլը յարձակում կը գործէ մառեշալ Քոնիէվի վրայ որ «Փըրաւտա»յի մէջ գրած իր մէկ յօդուածով «կ՚անգիտանայ Եուկոսլաւիոյ ազգ. ազատութեան պատերազմը» : Պելկրատ «սթալինական» կը յորջորջէ Քոնիէվը :

ՓԵՇՏԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Քատար հիւանդ է :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Նախագահ Մաօ Ցէ Թունկ քննադատեց չին մտաւորականները՝ որ քաղաքական, մշակութային եւ տնտեսական մարզերու մէջ ամբոխէն... ետ մնացած են : Մաօ առաջարկեց որ մտաւորականները աւելի եռանդով շարժին եւ «յեղափոխական»ի փասար տան :

ԻՏԱԼԻՈՅ ընդհանուր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 25ին, համաձայն Նախագահ Կրոնքիի կարգադրութեան : Նոյն առեն կ՚ըսուի թէ Երեսփոխանական Ժողովը եւ Ծերակոյտը լուծելու համար նախագահը կը սպասէ այն օրէնքին՝ որ քուէի իրաւունք պիտի տայ Թրիէսթէի բնակիչներուն :

ՆՈՒՊԱՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ վերջերս Լոնտոնի մէջ թաքսի մը գնած է իր պտոյտներուն համար : Մեծահարուստը ձանձրացած է իր Րոյս - Րոյսներէն, համաձայն միջազգային մամուլին՝ ուզած է հին ձեւի Լոնտոնի թաքսիներէն մէկը որ արժած է աւելի քան երեք միլիոն : Տեղական մամուլը Կիւլպէնկեանի նկարն ալ կը հրատարակէ իր դեղին ներկուած թաքսիին մէջ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ Սօրայա հակառաջարկներ ըրած է Շահին, համաձայն լաւատեղեակ շրջանակներու : Ծանօթ է որ Շահը կ՚ուզէր երկրորդ կին մը առնել որպէսզի ապահովէ գերդաստանին շարունակութիւնը, եթէ Սօրայա դէմ կենար պիտի ստիպուէր բաժնուիլ : Համաձայն Գերմանիոյ պարսկական շրջանակներուն Սօրայա երեք պայման դրած է ընդունելու համար Շահին երկրորդ կինը : Նախ անմիջապէս ինք կայսրուհի թագադրուի, ինչ որ ցարդ չէ եղած, յետոյ երկրորդ կինը ընտրուի իր հաւանութեամբ եւ երբեք չապրի կայսերական պալատին մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային դեսպանը՝ Սմիրնով առջի օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ատընաուըրի հետ : Խորհրդային դեսպանը ուզած էր այդ տեսակցութիւնը՝ Ատընաուըրին Պոն վերադարձէն հազիւ քանի մը ժամ ետք (վարչապետը 6 շաբաթ է կը հանգստանար Րիվիերայի վրայ) : Այս տեսակցութիւնը կը վերաբերի «Մեծ»երու հանդիպումին. անմիջապէս վերջ Ատընաուըր կանչեց ամերիկեան դեսպանը Տավիտ Պրուս, նոյն նիւթին շուրջ խօսակցելու համար :

ՔԱՆԴԵՆՔ ՁԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Թ.

Ահաւասիկ բառ մը եւս, որու պատմութիւնը կը մնայ անյայտ՝ որովհետեւ դարերու մշուշին մէջ թաղուած, ինչպէս Ասորեստանի թագաւորներուն գանձարանը :

— Մկրտութիւն :

Ո՞վ գիտէ թէ ի՛նչ կը նշանակէ, արմատական իմաստով :

Մեր Աճառեանը, լծորդ տառերու վրայ հեծած, կը փութայ բացատրել, — հաց ու պանիր ուտելու չափ դիւրին բան, — մկրտել = մխրճել : Առջեւէն կ'ընթանայ վարպետը, Պուապաք, որ կը խրախուսէ զինք՝ յունարէն լեզուի ստուգաբանական իր բառարանով : Արդարեւ, յունարէնը եւս նոյն նժարը կը կազմէ՝ վապթօ = մխրճել բառերով :

Յունարէն բառին տարիքը ստուգել վեր է կարողութենէս : Խոնու եւ Մէյեէ կը վկայեն թէ յունարէնը եկեղեցական բառ է : Արմատական ծագո՞ւմով : Քրիստոնէութեան տարի՞քն ունի, ուրեմն : Կը թուի թէ ոչ :

Դժուար չէ հաստատել թէ բառը կար արդէն : Զայն գործածած են Հոմերոս, Պղատոն, Եւքլիդէս, Պլուտարքոս, — բայց միշտ լուացում իմաստով :

Աւետարաններուն մէջ եւս բառը կը ներկայանայ նոյն իմաստով, միշտ լուացում. —

« Եւ ի հրապարակէ մտեալ՝ եթէ ոչ նախ մկրտիցին, ոչ ուտեն » (Մարկ. Է. 14) : Միւս իմաստը, որ կը զբաղեցնէ մեզ, նախ Յովհաննէսի պատմութիւնն է որ կուտայ : Յետոյ, նոյն հին բառը նոր առաքելութիւն ստացած, կը մտնէ Յիսուսի աշակերտներուն մախաղը, կը քալէ մինչեւ մարտիրոսներուն հրապարակը՝ ճակատ շողացնելով հռովմէական սուրերուն դէմ, ցուլերու եւ վագրերու երախին դէմ :

Ուրեմն, մինչեւ Յովհաննէսին պատմութիւնը, հայերէն մկրտութիւն բառը, որ զոյգ կը քալէ յունարէնին հետ, ծիսական խորհուրդ չունի դեռ, — կը նշանակէ լուացուիլ . «Եւ էջ Նէեման եւ մկրտեցաւ ի Յորդանան եւթն անգամ» (Դ. Թագ. Ե. 14, — հմմտ. Յուդիթ, ԺԲ. 7) :

Մատենագրական այս վկայութիւնները չեն գոհացներ զիս : Մասնաւորաբար հայերէն բառին կմախքը գաղտնի բան մը ունի՝ կը թուի, հակառակ այն պարզունակ բացատրութեան՝ որ արմատական իմաստը յունարէնին վրայ ձեւելու մեղքէ մը կը ծնի :

Փորձենք թափանցել տարբեր ճամբով մը :

Քրիստոնէութեան պատմութեան սկիզբը ոչ ոք գիտէր թէ ի՛նչ է մկրտութիւնը, — ծէսը կը նմանէր մարդու մը, որ կորսնցուցած է իր յիշողութիւնը ու չի գիտեր իր ծագումը : Ահա թէ ինչո՛ւ անհեթեթ բացատրութիւններ կը տրուին մեծ ու պզտիկ հայրապետներու կողմէ : Օրինակ, Պետրոս առաքեալ մինչեւ... Ջրհեղեղ կը տանի մկրտութեան խորհուրդը : Կիւրեղ Աղեքսանդրացի՝ աւելի յառաջ, մինչեւ այն պահը երբ Աստուծոյ Հոգին կը շրջէր ջուրերուն վրայ : Ս. Օգոստինոս օրինակ կը բերէ ... Թլփատութիւնը (այս տեսակէտը շատ կարեւոր է՝ լուսաբանութեան համար, աւելցնենք որ հեթանոս մտաւորական մըն էր այս հանճարեղ Ափրիկեցին) : Վերջապէս իբրեւ մկրտութեան անժխտելի (") հնօրեայ ապացոյցներ ներկայացուած են... Կարմիր ծովէն անցքը, ապառաժէն ջուր ժայթքելը եւ տասնեակ գիտական բարձրարժէք վկայութիւններ, առաւելապէս ջուրին կապուած :

Մկրտութիւնը, սակայն, ջուրո՞վ կ'ըլլայ միայն : Նոյն աղբիւրները, գրականութի՞ւն ըլլալու համար թէ արձագանգ տալով մոռցուած աւանդութեանց, յանկարծ կ'ըսեն թէ մկրտութեան տեսակ մըն ալ կայ... արիւնով կամ կրակով : Աստուածաբանները, որոնք խելացի մարդիկ են, անանկ խելացի մեկնութիւններ տուած են այդ վկայութեանց, որ կը մնաս, հիասքանչ, ափ ի բերան : Աւելորդ կը գտնեմ տալ այդ մեկնութիւնները, ձեր հիացումը չայլափոխելու համար ապշահարութեան :

Ջուրով կատարուի մկրտութիւնը թէ կրակով կամ արեամբ, քրիստոնէութեան պատմութեան առաջին վկայութիւնները կը հաստատեն թէ հոգին է որ կ'ամբողջացնէ մկրտութեան գաղափարը :

Հետաքրքրական է Պօղոսի խօսակցութիւնը իր հետեւորդներուն հետ, Եփեսոսի մէջ (Գործք, ԺԹ. 1 – 7). —

— Երբ հաւատացիք, Սուրբ Հոգի առի՞ք :

— Բայց մենք լսած ալ չենք թէ Սուրբ Հոգի կայ :

— Ինչո՞վ մկրտուեցաք :

— Յովհաննէսին մկրտութիւնով :

Պօղոս, իր կարգին, կը մկրտէ զանոնք Յիսուսի անունով (ջուրի խօսք չկայ), ձեռքը կը դնէ անոնց վրայ եւ ահա կ'իջնէ Սուրբ Հոգին, ու բոլորը կը սկսին « լեզուներ խօսիլ ու մարգարէանալ » :

Հարկ է ճամբայ ելլել այս կէտէն :

Հոգիի գաղափարը շատ չարչարուած է միտքերը՝ պատմութեան սկիզբէն ի վեր : Հոգին, որ չփոթուած է երբեմն շունչին հետ, առարկայացումն է կեանքին, — ու մարդիկ ուզած են գտնել կեանքի այդ էութիւնը կամ սկզբունքը մարմնոյն այս կամ այն գործարանին կամ մարմինէն բխած զանազան տարրերու մէջ, — աչքին մէջ, լեարդին մէջ, սրտին մէջ, լորձունքին մէջ, արեան մէջ, սերմին մէջ, նոյնիսկ մազերուն մէջ : Այսպէս համբոյրը, հին ատեն, սիրոյ արտայայտութիւն չէր, ոչ ալ սեռային գոհացման եղանակ մը, այլ շունչը ծծելու, կենդանութեան անշօշափելի սկզբունքը ընդունելու ձեւ մը միայն, միանալու, նոյնանալու, իրարմով շարունակուելու հաւատքով : Եւ այսպէս, Հոգիի կեդրոն ցոյց տրուած գործարաններուն համաձայն՝ անուն չինած էին կրօնա – փիլիսոփայական տեսութիւններ, եւ ծէսեր հաստատուած :

Ամէնէն հետաքրքրականն է այն տեսութիւնը, որ հոգին կը դնէ արեան մէջ : Աստուածաշունչ Մատեանը բազմաթիւ վկայութիւններ կը բերէ՝ այդ տեսութեանց մնացորդ : «Զի շունչ ամենայն մարմնոյ արիւն իւր է» (Ղեւտ. ԺԷ. 11) : Այստեղ շունչը հոգին է, կեանքի սկզբունքը : Ուրեմն, արիւնը համարելով անօթ մը՝ որ կը բովանդակէ կեանքի սկզբունքը, զարմանալի չէ եթէ, ըստ յունական դիցաբանութեան, Ուրանոսի վէրքէն ժայթքած արեան կաթիլ մը կ'իյնայ Գայայի վրայ եւ Գայա յղի կը մնայ, ինչպէս կ'աւանդէ Հեսիոդոս (Աստուածածնութիւն, 154) : Հոմերոսի գործին մէջ (Ոդիս. ԺԱ. 34), վկայութիւն մը կը հաստատէ թէ արիւնը կենսաշնորհ ուժ ունի ոչ միայն ողջերուն, այլ եւ մեռելներուն համար՝ երբ զոհ կը մատուցուի այդ նպատակով, — պարագան կը յիշեցնէ «մեռելներուն մկրտութիւնը » (Ա. Կոր. ԺԵ. 29) :

Այս հաւատքին վրայ հիմնուած է «արիւնով մկրտելու» ծէս մը, ծագումով պարսկական, զոր իւրացուցին Աթէնք, յետոյ Հռոմ : Այդ ծէսը կը կոչուի ցլազոհութիւն (թօրոպոլիոմ). — Բագինին առջեւ, սեղանի մը տակ, մաղի պէս ծակծակ, կը տեղաւորէին նորընծան կամ նորահաւատը՝ բոլորովին մերկ : Երբ սրբազան սեղանին վրայ կը զոհէին ցուլը, որ կ'օրհնուէր մասնաւոր արարողութիւններով եւ ձեռնադրութեամբ, արիւնը սեղանին ծակտիքներէն կը հոսէր նորընծային վրայ, որ այդ արեամբ կ'օծէր երեսը, աչքերը, ականջները եւ բերանը, մինչ քրմուհիները կ'երգէին, երաժիշտները կը նուագէին եւ ներկաները կ'աղօթէին մեհեանին մէջ :

Օրհնուած արիւնը, որ կ'օծէր նորընծային բերանը, կեանքով եւ նոր հոգիով կը լեցնէր մկրտեալին մարմինը, ուժ ու կորով կը պարգեւէր անոր : Այս արարողութեան հետքերը կրնաք գտնել Ղեւտացւոց գրքին մէջ, ինչպէս եւ խորհրդանշական կերպարանափոխութիւնը՝ Յիսուսի Զատկական ընթրիքին մէջ :

Ընթերցողին կը թողում նման ծիսական արարողութեանց մէջ գտնել մկրտութիւն բառին արմատական իմաստը՝ եթէ կարելի է գտնել : Բառը բանալի չէ հոս :

Ընդհանուր այս ծանօթութիւններէն ետք՝ դժուար չէ տեսնել, սակայն, որ իրարու հետ կը միացուին հեթանոսական մկրտութիւնը եւ քրիստոնէական մկրտութիւնը, փոյթ չէ թէ այս վերջինը շատ պարզունակ դարձած ըլլայ, պետական օժանդակութենէ զրկուելով կամ գործնական պատճառներով, — Պօղոս աւելի պարզացուց, ձեռնադրութիւնը բաւական համարեցաւ, հաւատքը՝ պայման, Սուրբ Հոգիին իջնելը ապահով : Հոգին է որ կը հեղու նորահաւատին վրայ, ինչպէս ջուրը մկրտուողին վրայ : Միայն թէ տարբեր է Պօղոսի գաղափարը Հոգիի մասին :

Պօղոսի մկրտութեան ձեւէն մինչեւ մեր օրերու մկրտութեան ձեւը կատարուած փոփոխութեանց պատմութիւնը նիւթ մըն է որ չի հետաքրքրեր զիս, — ամբողջովին կամ կիսովին ջուրը մտնել, ջուրին մէջ ոտքի կանգնիլ կամ պառկած մնալ մկրտութեան ժամանակ, վէճեր են որ իմաստ չունին հիմա :

Այժմ կ'ուզէի բանաձեւել տեսակէտս առաջին քրիստոնէութեան մասին, — շատ երկարեցաւ : Հատորներ կարելի է լեցնել՝ ներկայացնելու համար հարցեր, որոնք զբաղեցուցեր են զիս երիտասարդութենէս ի վեր : Ուսումնասիրութեանս յաջորդ գլուխներուն մէջ առիթ կ'ըլլայ դեռ վերադառնալու քրիստոնէութեան առաջին օրերուն եւ առաջին գաղափարներուն : Երկրորդ գլուխը չսկսած, կ'ուզեմ գոհացնել անհամբեր ընկերներս, որոնք կը նախընտրեն զիս տեսնել ոչ թէ «վարժապետ, այլ իբրեւ ռազմիկ», օրուան վէճերուն միջամտութեամբ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾ, ԵՒ Ո՛Չ ԴԱՏԱՒՈՐ

Անկասկած՝ միջազգային արդի գրականութեան ամէնէն արժանաւոր ներկայացուցիչներէն մէկն է Ալպէր Քամիւ, ֆրանսացի գրագէտը : Միաժամանակ ըմբոստ եւ տրամաբանող : Հոգեկան պոռթկումները պատճառ չեն՝ անտեսելու համար իրականութիւնը, ինչպէս որ յանցանք չեն պոռթկումները՝ դարաւոր կարգ մը օրէնքներու դէմ, — մահապատիժ, բանտ, պատերազմ :

Ալպէր Քամիւ, ուժեղ նկարագրի տէր արուեստագէտը, յանդուգն գաղափարներու դրօշակիրն է միաժամանակ, ցարդ հրատարակուած աւելի, քան իր 15 հատորներուն մէջ : Արուեստի հանդէպ իր ըմբռնումը պարզած է Սթոքհոլմի մէջ, ուր, աւանդութեան համաձայն, Նոպէլեան մրցանակաբաշխութեան հանդէսի վերջաւորութեան ճառ մը արտասանեց(*) :

Գրագէտը կը տառապի : Ի՞նչ սրտով կրնար ստանալ ազատ ակադեմիայի մը որոշումով իրեն վճռակուած միջազգային

(*) 1957 Դեկտեմբեր 10ին Սթոքհոլմի մէջ արտասանուած այս ճառը, տասը էջ, Կալլիմառ հրատարակչականը լոյս ընծայած է դասախօսութեան մը հետ՝ մէկ կողքի տակ. — Տիսքուռ տը Սուէտ.

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Սեւամորթին կուրծքը ուռեցաւ, աչքերը բոցավառեցան բարկութեան շանթերով, ապա ծռելով գետնէն վերցուց ծառի հաստ ճիւղ մը, զայն փշրեց ձեռքերուն մէջ շիւղի մը նման, եւ ապա շարունակեց.

— Կամպոսայի տէրը իր կարգին տէր մը ունեցաւ եւ իր զաւակը իբրեւ գերի ստիպուեցաւ խոնարհիլ իր գլուխը Սանթօ Տոմէնկոյի մէջ : Բաժնեցին կորիւնը՝ ծեր առիւծէն, զանոնք աւելի դիւրութեամբ զսպելու համար : Խլեցին իր ձեռքէն երիտասարդին կինը եւ զանոնք՝ այրը թէ կինը միացուցին ուրիշներու, շահաւէտ առեւտուր մը ընելու նպատակով : Փոքրիկ երախաները կը փնտռէին իրենց մայրը որ զիրենք սնուցած էր եւ իրենց հայրը՝ որ զիրենք յորձանուտ ջուրերուն մէջ լոգցուցած էր : Եւ անոնց փոխարէն խեղճ փոքրիկները միայն ու միայն բարբարոս դազաններ գտան իրենց դէմ : Անմեղ երախաները այնուհետեւ կը քնանային շուներու որջերուն մէջ ...

Լռեց : Շրթունքները կը շարժէին՝ առանց որ խօսէր : Նայուածքը շեշտակի էր եւ մոլար : Թեւս ուժգնօրէն բռնեց եւ գոչեց.

— Կը լսե՞ս, եղբայր, զանազան տէրերու վաճառուեցայ իբրեւ հասարակ արջառ : Կը յիշե՞ս Օկէի տանջանաց օրը : Այդ օրը վերստին տեսայ հայրս, լսէ ինծի, տեսայ զինքը տանջանքի անիւին վրայ կապուած ... Ստիպած էին որ կինս բռնանար՝ սպիտակներու հետ : Լաւ լսէ, եղբայր ... կինս մեռաւ, մեռաւ՝ պահանջելով որ իր վրէժը լուծեմ ...

Սարսռացի : Շարունակեց.

— Իմիններս կը խնդրէին որ զիրենք ազատէի եւ վրէժ լուծէի : Ռասք ինծի կը բերէր իրենց նամակները : Չէի կրնար անոնց պահանջքին գոհացում տալ, վասնզի ես ալ իմ կարգիս մօրեղբօրդ գնդանին մէջ կը գտնուէի : Այն օրը ուր դուն իմ ներումս էիր ձեռք բերած, ես մեկնած էի զաւակներս ազատելու համար դաժան տիրոջ մը ձեռքէն : Երբ հասայ, եղբայր, Կամպոսայի թագաւորին թոռնիկներէն վերջինը իր յետին շունչը փչած էր : Միւսները անկէ առաջ մահացած էին արդէն ...

Ընդհատեց իր խօսքը, եւ ապա սառնասրտութեամբ հարցուց.

— Եղբայր, դուն ի՞նչ կ'ընէիր իմ տեղս ...

Այս ցաւատանջ պատմութիւնը սոսկումէն սառեցուցած էր զիս : Իր հարցումին պատասխանեցի սպառնական ժեստ մը ընելով միայն : Զիս հասկցաւ եւ դառն ժըպիտով մը, շարունակեց.

— Գերիները ըմբոստացան իրենց տէրերուն դէմ, զանոնք պատժեցին իմ զաւակներուս մահուան փոխարէն եւ զիս ընտրեցին իբրեւ իրենց պետ : Տեղեակ ես արդէն այս ըմբոստութեան արդիւնքով յառաջ եկած դժբախտութիւններուն : Ըմբոստութեան առաջին իսկ գիշերը Աքիւլ հասայ : Դուն բացակայ էիր՝ Սեւամորթերը կրակի կուտային տնկարանները : Չկարենալով զսպել անոնց զայրոյթը, որովհետեւ համոզուած էին որ իմ վրէժս էր որ կը լուծէին մօրեղբօրդ ստացուածքները հրոյ ճարակ դարձնելով, ուզեցի առնուազն փրկել ընտանիքիդ անդամներուն կեանքը : Զօրանոցէն ներս մտայ այն բացուածքէն զոր ես էի պատրաստած եւ ազգականներդ յանձնեցի ինծի հաւատարիմ քանի մը սեւամորթերու եւ յանձնարարեցի որ մինչեւ Քափ առաջնորդէին զանոնք անվնաս կերպով : Մօրեղբայրդ չկրցաւ անոնց հետեւիլ, որովհետեւ իր կրտսեր զաւակը ազատելու համար բոցերով շրջապատուած տունէն ներս էր խոյացած : Սեւամորթեր շրջապատած էին զինքը եւ պիտի սպաննէին : Վրայ հասայ եւ հրամայեցի որ ինծի թողուն իմ վրէժս լուծելու գործը : Բոլորն ալ քաշուեցան : Մօրեղբայրդ առի բազուկներուս մէջ եւ երախան յանձնեցի՝ Բիասքին : Եւ զանոնք տեղաւորեցի քարայրի մը մէջ, որուն գոյութիւնը միայն ինծի ծանօթ է : Եղբայր, ահա իմ գործած ոճիրս ...

Ամբողջովին կլանուած զղջման եւ երախտագիտութեան զգացումով, ուզեցի նետուիլ Փիէրոյին ոտքերուն, սակայն ան զիս կեցուց :

— Օն, եկուր ըսաւ պահ մը ետքը, ձեռքէս բռնելով :

Զարմացած, հարցուցի թէ ո՞ւր կ'ուզէր առաջնորդել զիս :

— Սպիտակներու բանակատեղին, ըսաւ ան : Վայրկեան մը իսկ չունինք կորսնցնելիք : Տասը գլուխներ պատասխանատու են իմինիս փոխարէն : Կրնանք շտապել, քանի որ դուն ազատ ես, պարտինք շտապել, որովհետեւ ես ազատ չեմ ...

Այս խօսքերը կրկնապատկեցին զարմանքս : Բացատրութիւն պահանջեցի :

— Չե՞ս իմացած որ Պու Ժարկալը գերի է ինկած, հարցուց ան անհամբերութեամբ :

— Այո, սակայն ինչ կապ կայ քու եւ Պու Ժարկալին միջեւ :

Իր կարգին ինքն ալ զարմացած, ծանր ու խորհրդաւոր, ըսաւ.

— Պու – Ժարկալը ես եմ ...

Վարժուած էի զարմանքէ զարմանք ոստոստել այս մարդուն հետ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԿՕ

(15 Տար.)

այս մրցանակը, ժամանակի մը մէջ, երբ Եւրոպայի բազմաթիւ մեծ գրագէտներ լռութեան դատապարտուած են, երբ իր ծննդավայրը, — Ալժերիա, — ենթակայ է անլուր դժբախտութիւններու :

Ա. Քամիւ համեստութեան վրայ չի գեղեւիր՝ երբ իր անձը մոռնալով խնդրոյ առարկայ կ'ընէ ուրիշներ: Ինք գիտէ թէ ամէն մարդ, եւ մասնաւորաբար ամէն արուեստագէտ կը փափաքի ճանչցուիլ. — Ե՛ս ալ կը փափաքիմ ճանչցուիլ, կ'աւելցնէ ան, բացատրելու համար իր ներքին խռովքը :

Համամարդկային զգայնութեամբ մարդ մը՝ որուն տառապող հոգին կը խաղալի արուեստին եւ գրագէտի իր դերին հանդէպ իր ունեցած հասկացողութեամբ:

Ի՞նչ է այդ ըմբռնումը :

Անձնապէս՝ չեմ կրնար ապրիլ առանց արուեստիս, կ'ըսէ Քամիւ: Այսուհանդերձ «ամէն բանէ վեր» չի դասեր զայն: Արուեստը առանձնութեան սիրահար մարդու մը հաճոյքը չէ, այլ միջոց մը՝ մարդոց մեծ մասը յուզելու, անոնց տալու համար հասարակաց երջանկութեանց եւ ցաւերու պատկերը: Հետեւաբար՝ «Օտարական»ին հեղինակը դէմ է արուեստագէտին մեկուսացման : Կեանքի բոլոր պայմանները, բոլոր երկինքներու տակ՝ կը պարտադրեն արուեստագէտը, որ խառնուի ամբոխին, զգայ իր նմաններուն ցաւերը, ապրի անոնց երջանկութիւնը, — եթէ ունին : —

Արդէն, իրա՛ւ արուեստագէտը չի կրնար խուսափիլ անհրաժեշտ այս պարտադրանքէն .— Ան որ կ'ընտրէ արուեստագէտի իր ճակատագիրը, որովհետեւ կը զգայ թէ ինք տարբեր է, շատ շուտով կը սորվի թէ իր արուեստը եւ տարբերութիւնը պիտի սնուցանէ՝ ուրիշներո՛ւն նմանելով :

Յաւիտենական է այն ուղին, որ արուեստագէտը կ'առաջնորդէ դէպի նոր ափեր, նոր հորիզոններ: Գրագէտը պէտք է խորասուզուի ուրիշներու հոգիին վիհերուն մէջ, իյնայ ռազմաճակատներու վրայ ցիր ու ցան նետուած զոհերուն մէջ: Պէտք է ապրի խռովքները ուրիշին՝ իր հայրենիքին սահմաններէն դուրս, ճեղքելով նոր հորիզոններ, քանդելով ամէն պարիսպ :

Անշուշտ հարցը չի վերաբերիր ամէն գրողի, երբ Քամիւ կ'ըսէ .— Իրա՛ւ արուեստագէտները ոչ մէկ բան կ'արհամարհեն. կ'աշխատին հասկնալ՝ փոխանակ դատելու :

Հասկնալ ուրիշին ապրումները, մասնակից ըլլալ անոնց՝ փոխանակ վճիռներ արձակելու եւ... մոռնալու :

Այս կէտը մասնաւորաբար զօրաւոր է Քամիւի մօտ: Գրագէտը իւրացուցած է եւ կը զարգացնէ Նիցչէի մեծագոյն գաղափարներէն մէկը, որուն համաձայն՝ ընկերութեան մէջ պէտք չէ իշխէ դատաւորը, այլ՝ ստեղծագործը, աշխատաւոր թէ մտաւորական:

Ո՛չ մէկ կասկած՝ որ դժուարին պարտականութիւններ ունի գրագէտը: Ան չի կրնար ծառայել անոնց՝ որ պատմութիւնը կը կերտեն. ընդհակառակն, կը ծառայէ անոնց՝ որ այդ պատմութեան կ'ենթարկուին, կամքէ անկախ :

Առաքեալ մը՝ որուն համար անխուսափելի են յաճախ աքսորն ու չարչարանքը, երբեմն՝ արտայայտութեան ազատութիւնը եւ հռչակը: Պ. «Նոպէլ – 57» կ'ընդունի երկու պայմաններ՝ որոնք կը կազմեն գրականութեան մեծութիւնը .— Սպասարկել ճշմարտութեան եւ ազատութեան :

Ինչ որ ալ ըլլան ներկայացող պայմանները՝ հարկ է մերժել ստախօսութիւնը եւ դիմադրել ճնշումին :

Այսօրուան գրագէտը, որուն պատանութեան շրջանը անցաւ Ա. Աշխարհամարտին մէջ, երիտասարդութիւնը՝ հիթլերեան պատերազմին ընդմէջէն, ճանչցաւ Սպանիոյ քաղաքացիական կռիւները ու Հունգարիոյ յեղափոխութիւնը, պէ՞տք է անտարբեր մնայ երկրագունդին տարանջատման սպառնացող հիւլէական վտանգին նկատմամբ :

Ընդհակառակն :

Ներկայ սերունդը, որ պատերազմներով ընդհատուած պատմութեան մը ժառանգորդն է, ամէնէն դատապարտելին պիտի ըլլար՝ եթէ պայքարի դրօշ չպարզէր: Մոլորակին տարանջատման սպառնալիքին առջեւ բաւական չէ ըսել՝ թէ յոռետես ենք: Հարկ է պաշտպանել մարդկութիւնը՝ որ գիտնայ իր ըսելիքը, — ահա՛ թէ ուր է գրական ներկայ սերունդին գլխաւոր պարտականութիւնը՝ Եւրոպայի մէջ թէ այլուր :

— Ճշմարտութիւնը խորհրդաւոր է, խոյս կուտայ: Ազատութիւնը վտանգաւոր է: Մենք պէտք է քալենք դէպի այս երկու նպատակները, կ'առաջարկէ Քամիւ: Կը խոստովանի թէ ինք երբեք չէ կրցած հրաժարիլ լոյսէն, ծնած ըլլալու երջանկութենէն, ազատ կեանքէն : Թէեւ այս բոլորը կրնան բացատրել իր սխալները, սակայն՝ օգնած են իրեն որ լաւ հասկնայ իր արհեստը, — գրականութիւնը :

Ինչպէս կը տեսնուի, այս ճամբով Քամիւ ինքզինքը կը բացատրէ, գրագէտի պարտականութեանց զուգընթաց : Հրթիռներու այս դարուն՝ երբ աստուածներ կը մերկացուին, գաղափարներ կ'աղճատուին, իշխանութիւններ կը տապալին եւ խորտակուող վարդապետութիւններու կը յաջորդեն նորեր՝ գեղեցիկին, արդարութեան եւ ազատութեան սպասարկու գրողը իր պարտականութեան դառնութենէն սարսափած պէտք չէ նահանջէ :

Այլ առիթներով ալ Ալպէր Քամիւի տողերուն եւ իր մասին հրատարակուած գրութիւններու մէջ յիշատակուած է գերման մեծ փիլիսոփայ Նիցչէի անունը. ոչ մէկ կասկած՝ որ Ֆրանսայի հռչակաւոր այս գրողին համար ներշնչարան մը եղած է ան, որուն գաղափարներուն լաւագոյններէն մէկուն վերլուծումը կարելի է համարել Սթոքհոլմի ճառը .— Հասկնալ ուրիշները, փոխադրուիլ անոնց կացութեան մէջ եւ ստեղծագործել, փոխանակ դատելու եւ վճիռներ արձակելու :

ԱՐՄԵՊԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՌՈԺԷ ՓԷՅՐԸՖԻԹ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆԸ

Քանի մը շաբաթ է ֆրանսացի արդի լաւագոյն վիպագիրներէն Փէյրըֆիթ կը մնայ Սիկիլիոյ մէջ գրելու համար իր նոր վէպը: Ծանօթ է որ Փէյրըֆիթի գիրքերը միշտ դայթակղութեան պատճառ եղած են քաղաքական կամ կաթողիկէ շրջանակներու մէջ: Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը փորձեց արգիլել «Դեսպանատուները» եւ «Դեսպանատուներու Վախճանը», յետոյ Վատիկանը բաւական յուզուեցաւ «Ս. Պետրոսի Բանալիները» վէպով :

Վերջերս աղմուկ մը պայթեցաւ յօդուածի մը հետեւանքով, — «Պապերու Հռոմը» :

Այս յօդուածը, որ տակաւին ծանօթ չէ Ֆրանսայի մէջ (լոյս կը տեսնէ Փրեթֆսբ պարբերաթերթին մէջ Մարտ 15ին), հրատարակուած է իտալերէն Փաէզէ Սեռաի մէջ եւ մեծ վրդովում պատճառած վատիկանեան շրջանակներուն : Այս յօդուածին մէջ Փէյրըֆիթ ակնարկելով հռոմէական շրջանակներուն, կը խօսի նաեւ իշխան եւ իշխանուհի Փաչելլիներու մասին, որոնք Պապին եղբօր զաւակներն են : Փէյրըֆիթ կը պատմէ թէ Հանրապետութեան նախագահին կինը՝ Տիկին Կրօնքի, ներկայ գտնուած է Հռոմի մէջ հագուստներու, ճերմակեղէններու ազգ. մրցումի մը, եւ Փէյրըֆիթ զարմանքով կը նշմարէ նաեւ որ այնտեղ ներկայ եղած են Փաչելլիներէն զատ, գերապայծառ Մոնթանաո, որ պաշտօն ունի Վատիկանի մէջ:

Պապը, կամ աւելի ճիշդը պապական շրջանակները անուանարկիչ գտնելով այս յօդուածը քանի մը շաբաթ է ճնշում մը գործեն իտալական կառավարութեան վրայ որ երկրէն արտաքսէ ֆրանսացի գրագէտը: Նոյն ժամանակ Օսերվաթոռէ Ռոմանօն, որ պաշտօնաթերթն է Վատիկանի բուռն յարձակումներ կ'ընէ Փէյրըֆիթի վրայ, ստիպելով այս վերջինը որ իր կարգին անուանարկութեան դատ բանայ պաշտօնաթերթին դէմ : Ֆրանսական մամուլը երկար սիւնակներ կը տրամադրէ այս հարցին, նոյն ժամանակ նկատելով որ այս պատմութիւնը կը ծառայէ ընտրական պայքարին, եւ մինչ կրօնական շրջանակները կ'ուզեն ի նպաստ իրենց հոսանք մը ստեղծել՝ դատապարտելով Փէյրըֆիթը, համայնավարները առիթէն օգտուելով կ'ուզեն ի նպաստ իրենց շահագործել ֆրանսացի գրագէտին հակակրօնական դիրքը :

Այս ուղղութեամբ «Քոմպա» հեռաձայնով խօսակցութիւն մը ունեցած է Փէյրըֆիթի հետ, մանրամասնութիւններ ուզելով գրագէտէն: Ծանօթ է նաեւ թէ վերջին օրերուն Իտալիոյ մէջ գրաւուեցան Փէյրըֆիթի «Ս. Պետրոսի Բանալիները» վէպին իտալերէն հատորները, թէեւ ինչպէս կը հաստատէ գրագէտը՝ թարգմանութեան մէջ արդէն զանց առնուած էին Վատիկանի ոչ–հաճելի մասերը, գրաքննութեան պատճառով : Փէյրըֆիթ յայտնած է նաեւ «Քոմպա»յի աշխատակցին թէ ինք եւս դատ բացած է Օսերվաթոռէ Ռոմանոյի դէմ, եւ իբրեւ պաշտպան փաստաբան ընտրած է Պելանժի ամոլին փաստաբանները, (Պելանժի այն զոյգն է որ անցեալ շաբաթ շահեցաւ Փրաթոյի Եպիսկոպոսին դէմ բացուած դատը, մեծ յուզում պատճառելով Վատիկանի) :

Ինչպէս կ'երեւի հարցը, բաւական բարդ է եւ լուծումն ալ շատ յայտնի չէ :

×

Երաժշտական լաւագոյն պարբերաթերթերէն՝ Սթրափոնթէնի վերջին թիւին մէջ հաճոյքով կը կարդանք հայ երաժիշտներու կամ արուեստագէտներու նուիրուած տողեր .—

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ (Քոնչերթօ ջութակի եւ նուագախումբի համար ձայնագրուած Օփերայի Ազգ. Նուագախումբին կողմէ) .—

Խաչատուրեան արդի ռուսական երաժշտութեան ամէնէն անուանի ներկայացուցիչներէն մէկն է: Իր տեղը Ռիմսի – Քորսաքոֆի կողքին է, բայց իր հարուստ նկարագիրը — խորապէս ազդուած իր ծննդավայրէն (Հայաստան) անցնող քաղաքակրթութեան զանազան հոսանքներէն, եւ իր խիստ անձնական ձեւը զինք կը վերածեն երաժիշտի մը որ նմանը չունի: Դաշնակի իր քոնչերթօն ձեւին մէջ դասական է եւ անշուշտ ներշնչուած է հայկական ֆոլքլորէն: Կեանքով լեցուն, անկեղծ կշռոյթով մը կենդանացած, շատ քառակուսի, իրմէ դուրս կ'ելլէ լաւ տրամադրութեան եւ առողջութեան հաղորդական տպաւորութիւն մը: Երաժշտութիւն մըն է բարձր իր գոյնով, լեցուն խանդով որ միայն հաճելի կրնայ ըլլալ ձեւի :

ՍԵՐԺ ՊԵՐԹՕՄԻԷՕ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ .— Կ'ուզէի ուշադրութեան յանձնել Մարսել Տըլանուայի «Սիւթ ա Շանթէ»ն, որուն առաջին ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 19ին : Տըլանուայի «Սիւիթ ա Շանթէն» իր մեղմանուշ գիծերուն մէջ ճկունօրէն արտայայտիչ է, համով է իր ներդաշնակութիւններուն մէջ, նաեւ եթերային՝ իր կշռոյթներով որ կը կենդանացնեն իր միջին շարժումը: Լիտիա Կարին սքանչելի մեներգողն է այս կտորին:

ՓԻԷՐ ՎԻՍՄԷՐ

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ .— Վերջերս հրապարակ հանեց իր առաջին ֆրանսական երգապնակը: Իր ձայնը, աւելի խորունկ քան եղբօրը ձայնը, կը տպաւորէ, կ'ելեկտրականացնէ այն ունկնդիրը, որ յաճախ պիտի ուզէ լսել «Սառան», «Մատրէ Մխա»ն կամ «Պայքարս», սքանչելի երգերը, որոնք կատարելապէս մեկնուած են, կեանքով եւ հրայրքով :

Յիշենք տպաւորիչ «Հայկական երգեր»ը, նոյնպէս երգուած Այտա Ազնաւուրին կողմէ, ընկերակցութեամբ Գ. Եանպէկեանի :

ՌԸՆԷ ՔՕՄ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ԿԱՅԾԵՐ

Խ.

ԱՄԼԱՆԻ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս բոլոր կրօնական հիմնարկութիւններ հանդէպ ամբողջ նահանգում չկայ ոչ մի ժողովրդական դպրոց: Կան, արդարեւ, մի քանի վանքերի խուցերում փոքրիկ վարժարաններ, բայց նրանք պատրաստում են տիրացուներ եւ կրօնաւորներ միայն, իսկ ժողովրդի հազարից մէկը անգամ գրագէտ չէ»:

« Երեւակայեցէք, 87 վանքեր եւ մենաստաններ ու 1500ի չափ կուսակրօն աբեղաներ մի նահանգում, — դա մեծ քանակութիւն է: Բայց առաջ աւելի բազմաթիւ են եղել վանքերը. նրանց շատերի աւերակներն են մնում այժմ, եւ շատերը բոլորովին անհետացել են: Աբեղաների մասին նոյնպէս խօսում են, թէ այժմ նրանց թիւը կիսով չափ պակասել է, բայց այդ մնացածները դարձեալ շատ են: Եւ այս ծոյլ, ցնորամիտ «երկնաքաղաքացիների» ազդեցութեանն ենք պարտական, որ մեր ժողովուրդն այսօր գտնւում է իր խորին բթամտութեան մէջ»:

« Բայց եղել են ժամանակներ եւ այն ժամանակները շատ հին են, երբ մեր եկեղեցականներն այնպէս չէին, որպէս այժմ: Նրանք դրանց նման անբնական կեանք չէին վարում. նրանք գերդաստանի հայրեր էին եւ ընտանիքների մէջ էին բնակւում : Այս պատճառով նրանք գիտէին, թէ ինչ է կեանքը, ինչ է աշխարհը եւ ինչպէս պէտք է հոգ տանել նրա համար, որ մարդու ապրուստը հանգիստ ու բախտաւոր լինի: Գերդաստանի հայր լինելով, մի եւ նոյն ժամանակ նրանք ժողովրդի հայրն էին. ծնողական սիրոյ զգացմունքը առաջ էր բերել նրանց մէջ եւ խիստ ջերմ սէր դէպի ամբոխը, եւ բոլոր սրտով նուիրել էին իրանց անձը ժողովրդի բարօրութեանը: Իսկ այժմ չէ կարելի գտնել մի մարդ, որ այնպէս վայրենի, անզգայ եւ անտարբեր լինէր դէպի հասարակաց բարին, ինչպէս մեր կուսակրօն եկեղեցականը »:

«Վանքն այն ժամանակ, այժմեան պէս, աշխարհին գործերից փախած եւ իրան երեւակայական հոգեւոր ցնորքների նուիրած, ծոյլերի բնակարան չէր : Վանքն այն ժամանակ, այժմեան պէս շնորհավաճառութեան, կախարդութեան, եւ տեսակ տեսակ մոլութիւնների հանդիսարան չէր: — Վանքն այն ժամանակ հոգեւոր եւ մարմնաւոր դպրոց էր, ուր անխոնջ միաբանութիւնը պարապած էր մանկտու կրթութիւնով, գրքերի թարգմանութիւններով, ինքնուրոյն հեղինակութիւններով եւ գիտութիւնն ու լոյսը ժողովրդի մէջ տարածելով »:

« Եկեղեցականութիւնն այն ժամանակ, որպէս կրօնի, եկեղեցու եւ կրթութեան, նոյնպէս եւ հայրենիքի ու պետութեան՝ հզօր պաշտպանն էր: — Եթէ լինում էին մեր թագաւորների ու նախարարների մէջ խռովութիւններ, եկեղեցականն էր նրանց մէջ հաշտեցուցիչ տարրը: Եթէ լինում էին թշնամու հետ պատերազմներ, եկեղեցականն էր ոգեւորում ժողովրդին կռուելու, քաջութեամբ կռուելու եւ պաշտպանելու իր հայրենիքը: Եթէ որ եւ իցէ թագաւորի հետ պէտք էր խաղաղութեան դաշն կապել, եկեղեցականն էր դեսպանութեան գնում: Եթէ հայրենիքին վտանգ էր սպառնում եւ ուրիշ թագաւորից պէտք էր օգնութիւն խնդրել, եկեղեցականն էր միջնորդ դառնում : — Մի խօսքով բարձր հոգեւոր կառավարութիւնը խիստ սերտ կերպով կապուած էր թագաւորի իշխանութեան հետ. եւ երկու ներդաշնակ ուժեր, միացած մի ամբողջութեան մէջ, լծորդաբար առաջ էին տանում պետութեան կառավարութիւնը : Եւ այն ժամանակ Հայաստանը երջանիկ էր.:

« Այս ամէնը, ինչ որ գործում էր եկեղեցականութիւնը, բոլորովին ընդդէմ էր նրա կրօնական բնաւորութեանը: Բայց մեր եկեղեցականութիւնը այն ժամանակ մի նշանաւոր բացառութիւն էր կազմում ամբողջ քրիստոնէական աշխարհում . — նա կատարեալ ժողովրդական էր. նա միացնում էր իր մէջ հոգեւոր եւ նիւթական կեանքը — իրական աշխարհը եւ երկինքը: Իսկ ա՞յժմ ...:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ծրագրին թէ ոչ ։

Անթուան Փինէի առաջարկով ժողովը լնդհատուեցաւ, որպէսզի խմբակցու-թիւնները կարենան ճշդել իրենց դիրքը ։

Մէկ ու կէս ժամ վերջ երեսփոխանները վերստին հաւաքուելով բացատրութիւն-ներ ուզեցին, որոնց պատասխանեց Վար-վապետը ։

Մենտէս - Ֆրանսի հարցումներուն տր-ուած պատասխանները ծափահարութիւն-ներ խլեցին երեսփոխաններէն ։ Մենտէս դարձեալ պնդեց իր տեսակէտներուն վը-րայ՝ անպատասխան չձգել Մարոքի Թա-գաւորին կոչերը .— Զգել որ Թունուզ եւ Մարոք ամէն օր քիչ մը աւելի հեռանան մեզմէ՝ կը նշանակէ քանդել այն հասա-րակապետութիւնը, զոր կ'ուզենք կազ-մել ։ Անոնք կրնան մեզի օգնել՝ լուծելու ալժերիական հարցը եւ կազմելու ֆրանք-եւ ափրիկեան հասարակապետութիւնը ։

Տէքսոն կը յայտնէ թէ Ընկերվարա-կանները դէմ չեն կառավարութեան եւ թեր պիտի քուէարկեն, որմէ ետք կառա-վարութիւնը վստահութիւն կը շահի 147ի դէմ 286 ձայնով ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՕՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ինչպէս գրած էինք ուղեւորներու 24 ժամուան գործադուլը տեղի ունեցաւ ։ Զանազան շրջաններու մէջ բանթողներու թիւերը կը տարբերէին ։ Սթրազպուրկի մէջ՝ յիսուն առ հարիւր ։ Սէն Նազէրի մէջ՝ գրեթէ հարիւր առ հարիւր ուղեւորները գործադուլի մէջ էին ։ Փարիզէն 61 ճե-ռնթացներ մեկնեցան ։ Մեծ ճամբաներու շոգեկառքերուն 35 առ հարիւրը միայն ճամբայ ելաւ ։ Այսուհանդերձ՝ կէսօրէ վերջ որոշ փոփոխութիւն մը արձանա-գրուեցաւ եւ յաւելեալ ճեպընթացներ ճամբայ ելան ։ Բեռնատար շոգեկառքերը կէսօրէ վերջ սկսան երթեւեկի, Արեւել-եան շրջանին մէջ՝ յիսուն առ հարիւր հա-մեմատութեամբ ։ Դէպի Փարիզ ճամբայ ելած ճեպընթացները սովորական ժամուն հասան՝ ուրբաթ առաւօտ ։ Մանաւորա-բար խանգարուած էր Փարիզի եւ ար-ուարձաններու երթեւեկը ։

× Պոնի ֆրանս. դեսպանատան բան-բերներէն մէկը յայտարարեց թէ Գերմա-նիոյ մէջ հաստատուած իր զինուորներուն ծախքերուն համար Ֆրանսա 1958 - 59 տարեշրջանին ալ կը պահանջէ նախորդ տարուան գումարը՝ 225 միլիոն մարք ։

× Ֆրանսական զինուորական երկու օ-դանաւեր ջախջախուեցան Սարտենիոյ բացերը ։

———o———

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ 7) .— Զոյլ ոսկի 531.000(532.000), նափոլէոն 3750 (3740), զուից. 3620 (3610), անգլ. 4390 (4370), քառն տոլարնոց 18.240 (18.160), Թղթա-դրամ (զուգահեռական շուկայ) ստեր-լին 1255, տոլար 454, զուից. 107.75, պելժ. 9.25, լիր 8.30, մարք 110 ։ ։

Տէր եւ Տիկին Կարօ Գէորգեան (Պէյ-րութ) ցաւով կը գուժեն յանկարծական մահը իրենց եղբօր՝ Մարսէյլաբնակ ա-ռեւտրական

ՍՏԵՓԱՆ ՎԷՎԷԵԱՆԻ

որ 55 տարեկանին փակեց իր աչքերը փետրուար 24ի գիշերը, իրենց բնակարա-նին մէջ ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ յաջորդ օրը եւ հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Պէյրութի ազգ. գերեզմա-նատունը ։

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի 43րդ տարեդարձը կը տօնուի 24 Ապրիլ հինգշաբթի երեկոյ, Փըթի ժուռնալի սրահին մէջ, 21 բիւ Քատէ, նախաձեռնութեամբ Զափահաս Որբերու Միութեան ։

Մանրամասնութիւնները շուտով ։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի տօնակատարութիւ-նը Ապրիլ 27ին, կիրակի օր, յետ միջօրէի ժամը 2-6 ։ Նոյն օրը արգիլուած է հար-սանիք, նշանտուք, խնջոյք եւ ուէ հան-դիսութիւն ։ Քահանայ հայրերը կը մնան Լիոն ։ Շրջաններէն ոեւէ դիմում նկատի չառնուիր ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14.30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Ափրիկէ, Հայաստան, Գամբոջա, Կովկաս, Սպանիա, Ամերի-կա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիեթնամ ։

Հայկական ճոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւրքճեանի, օժանդա-կութեամբ Օր. Ժիւլիէթ Ախտիխեանի ։

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիոմին ։

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք ։ Դիմել Սորպոնի դռնապաններէն ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի օրեր, Ս. պատարագէն ետք, Արեւագալի հոգեհանգստեան երգեցողութիւն-ները կը կատարուին խմբական երաժըշ-տութեամբ ։ Եկեղեցական հասարակու-թիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ ։

× Հայաստանէն նամակ ունի Յարու-թիւն Տերոյեան ։ Դիմել եկեղեցի ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

Որոշ տարիքի հայ կին մը հիւանդի մը քով մնալու համար ։ Բնակութիւն, սնունդ եւ լաւ վճարում ապահովուած ։ Դիմել Տիկին Հանէսեանի՝ 11 բիւ Լօռէն, Անիէռ (Կառ Պէքոն կէ Պրիւյէռ) կամ հեռաձայ-նել ԿՐԷ. 00-98 ։

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՍԵՆԵԱԿ

Տրամադրելի սենեակ մը առանձին կնոջ մը համար, որ ընկերութիւն պիտի ընէ նաեւ տանտիրուհիին ։ Դիմել՝ Նորիկեան,

145, Rue des Meuniers, Bagneux

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քատէի վերնայարկը ։

Կը խօսի Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Նիւթ՝ Աբու Լալա Մահարի (Աւ. Իսա-հակեանի) ։ Մուտքը ազատ է ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ դպրոցնե-րուն, Մարտ 15ին, Շաբաթ, ժամը 21էն առաւօտեան ժամը երկու, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Առաջնակարգ նուագախումբ ։

CHEF D'ORCHESTRE RÈGIE THEVENET

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւ-նը ։ Մուտքը 300 ֆրանք ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

———o———

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռե-ժանի վերնայարկը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան-հրաժեշտ է ։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Ֆ. Կ. Խա-չի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս եր-կուշաբթի ժամը 17ին, Տիկին Գասպ-եանի բնակարանը, 7 բիւ Ռընան, Անիէռ (Սէն), (Փլաս Վօլթէրի մօտ) ։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

ԶԱՏԻԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

"AU CLUB" 51, RUE GRIGNAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՐՏ

MARDI 11 MARS

1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8140 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3941

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐ Կ'ՈՒՏԵՆ

Կարծ լուր մը եւրոպական թերթերուն մէջ, քանի մը օր առաջ․

«Ուլուս թերթը ծաղրանկար մը հրատարակած ըլլալով, դադարման դատապարտուեցաւ եւ հեղինակը բանտարկուեցաւ»։

Այս դէպքը տեղի կ'ունենայ Անգարայի մէջ, մայրաքաղաքը երկրի մը՝ որ երեսունեւհինգ տարիէ ի վեր հանրապետական է եւ կը կառավարուի «ժողովրդավարական» սկզբունքներով։ Իշխանութիւնն ալ ութ տարիէ ի վեր կը գտնուի «դեմոկրատ» կուսակցութեան ձեռքը։

«Ուլուս» պաշտօնաթերթն է Հայք կուսակցութեան, հիմնուած Մուսթաֆա Քեմալի կողմէ, պատասխանատու խմբագրութեամբ Ֆալիհ Րըֆքը Աթայի, ճէմալ փաշայի փոքրաւորին։ Երկար ատեն եղած է կառավարական պաշտօնաթերթ, երբ Աթաթիւրք եւ իր անմիջական աջակիցն ու յաջորդը Իսմէթ Ինէօնիւ սանձարձակ կ'իշխէին երկրին վրայ, երբ քաղաքական ուրիշ կուսակցութիւններ գոյութեան իրաւունք չունէին։

«Հանրապետութիւն» եւ «ժողովրդավարութիւն» իրական ծաղրանկարի մը վերածուած են Թուրքիոյ մէջ։ Այնպէս էր երէկ՝ Հայքի մենատիրութեան օրով, այնպէս է այսօր՝ երբ դեմոկրատներուն ձեռքն է երկրին ճակատագիրը։

Ինչ միսադրանք որ դեմոկրատները կ'ընէին երէկ Հայքի դէմ՝ երբ ընդդիմադիր ճակատին վրայ էին, նոյնը իրենց դէմ կ'ուզէ այսօր Հայքը, որ իր ամէնազօր զէրքն [illegible] մաղերը աստիճանին։ Ու անզօր կատաղութեամբ կ'ազմկէ հրապարակը՝ առանց որեւէ գործնական արդիւնքի հասնելու։

Հայքը աւելի քան քառորդ դար իշխանութիւնը իրեն մենաշնորհ դարձնելով, ժողովրդական ընդհանուր դժգոհութեան առարկայ դարձած էր։ Այդ էր պատճառը, որ 1950ի ընտրութեանց մէջ ջախջախիչ պարտութիւն մը կրեց։ Նոյն բախտին արժանացաւ 1954ին, երբ Ազգ. ժողովին մէջ իր երեսփոխաններու թիւը հազիւ 34ի հասաւ։

Դեմոկրատները եօթը տարուան իշխանութենէ վերջ, նոյնպէս առիթ տուած էին որոշ դժգոհութեանց։ Այնպէս որ 1957 Հոկտեմբեր 27ի ընտրութեանց մէջ Դեմոկրատներու 424 երեսփոխաններուն դիմաց Հայքը շահեցաւ 178 աթոռ։

Մէկ օրէն միւսը հարիւր քառասունեւչորս աթոռ աւելի շահելով Հայքը ամրապնդեց իր դիրքը խորհրդարանին մէջ։ Ու ներկայիս ընդդիմադիրներու ձայնը աւելի ուժեղ կը հնչէ Ատնան Մէնտէրէսի մենատիրական ձգտումներուն դէմ։

Իսկական խառնիճաղանճի մը վերածուած է Անգարայի Ազգային ժողովը։ Օր չանցնիր, որ Դեմոկրատ ու Հայքեան երեսփոխաններ իրարու օձիքէն չփակին «ալա Թուրքա» աւանդական մեթոտներով։ Վարչապետն ու իր նախարարները ո՛չ մէկ յարգանք կը վայելեն ընդդիմադիրներու աչքին։

Հայքի 178 երեսփոխաններու կողքին չորսական աթոռ ունին Հուրիյէթ եւ Միլլիյէթ կուսակցութիւնները։ Որով 186 ընդդիմադիրներ ընդունակ են մեծ աղմուկ յարուցանելու եւ ազդելու հանրային կարծիքին վրայ։

Մէնտէրէս սեղմիչ օրէնքներով կաշկանդած է մամուլի ազատութիւնը։ Թերթերը իրաւունք չունին քննադատելու կառավարութիւնը։ Իրաւունք չունին նոյնիսկ խորհրդարանի նիստերը հարազատ կերպով նկարագրելու։

Ժողովրդավարութեան առաջին պայմանն է խօսքի ազատութիւնը։ Իսկ Թուրքիոյ մէջ բանտ կը ղրկուին՝ նոյնիսկ անխօս ծաղրանկար մը հրատարակողները։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՖՐԱՆՍԱ

—o—

ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Վարչապետ Կայեառ նոր ծրագիր մը պատրաստեց՝ որ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ տեղական մամուլին կողմէ։

Առջի օր Ազգ. ժողովին առջեւ Կայեառ յայտնեց թէ հարկ էր ստեղծել համագործակցութեան եղանակ մը՝ միջերկրականեան երկիրներու միջեւ։ Ծրագիրները պատրաստուած են արդէն եւ չուտով կրնան իրականանալ. ցարդ՝ այդ բոլորը վերջացած ալ կրնային ըլլալ՝ եթէ Ալժերիոյ Ապստամբ. ճակատը լարուած վիճակ մը չստեղծէր, օգտուելով Թունուզէն։

Վարչապետը կ'առաջարկէ միասնաբար օգտագործել Սահարայի հարստութիւնները՝ Հիւս. Ափրիկէի երկիրներուն, Միացեալ Նահանգներու, Սպանիոյ, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ հետ։

Ասոր կողքին՝ Կայեառի ծրագիրը ունի երկրորդ կէտ մը. Միջերկրական ծովը եզերող երկիրներու հետ կազմել Հասարակապետութիւն մը, պաշտպանողական նպատակներու համար։ Միջերկրականեան Ուխտը կը նմանի Ատլանտեան Ուխտին։

Փետրուարի վերջերը Անգլիոյ Արտաքին նախարարին գրած իր նամակին մէջ՝ Տրլըս կը յայտնէր արդէն միջերկրականեան գինուորական հասարակապետութիւն մը կազմելու գաղափարը։ Ճշդելով այս տեսակէտը, Վարչապետ Կայեառ կը յայտարարէր.— Մեր ժողովուրդներուն հասարակաց շահը, մեր հասարակաց պատմութիւնը, արդիական աշխարհին պահանջները եւ աշխարհագրութիւնը՝ մեզի կը պարտադրեն այս քաղաքականութիւնը։ Ֆրանսա յստակօրէն կը յայտարարէ՝ թէ կը փափաքի որ այս ծրագիրը յաջողի։

Տըլըսի յայտնած գաղափարին եւ Կայեառի առաջարկին միջեւ դգալի տարբերութիւն մը կայ։ Այս ձեւով կարելի պիտի ըլլայ լուծել Հիւս. Ափրիկէի հարցը։ Պիզերթը եւ Թունուզի օդակայանները պիտի մնան ֆրանսական խարիսխներ, — ինչպէս Մալթան եւ Ճիպրալթարը պիտի մնան անգլիական, — բայց պիտի դըրուին հասարակապետութեան տրամադրութեան տակ։

Այսուհանդերձ, Տարթրի մէջ ճառ մը խօսելով սխալ մեկնաբանութեանց դէմ դնելու համար Կայեառ անգամ մը եւս յայտարարեց՝ թէ Միջերկրականեան Հասարակապետութեան մը ստեղծումը, պատճառ չէ որ Ալժերիոյ հարցը ստանայ միջազգային բնոյթ.— Ալժերիան ֆրանսական է եւ այդ հարցին լուծումը կը վերաբերի միայն Ֆրանսայի, եզրակացուց ան։

Միջերկրականեան Հասարակապետութիւն մը ստեղծելու ֆրանսական առաջարկը արձագանգ գտաւ նաեւ միւս երկիրներուն մէջ.—

Ռապաթ.— Ծրագրին համաձայն են. կը սպասուի ճշգրիտ տեղեկութիւններու։

Թունուզ.— Օրակարգի թիւ մէկ հարցը՝ ֆրանսական ուժերու հեռացումը։

Ուաշինկթըն.— Մըրֆիի առաքելութիւնը յաջողութեամբ պսակուելու վրայ է։

Լոնտոն.— Ուշադիր քննութիւն՝ Սահարայի ծրագրին։

Հռոմ.— Սկզբունքով՝ համաձայն.

Օրը Օրին

ԱՅՈ՛, ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՄ

—o—

Մարդիկ, մօտ ատենէն լուսին պիտի երթան, բայց մենք, տակաւին, ջուր կը ծեծենք։ Կամ, կ'աշխատինք ջուրը ճեղքել դանակով։

Չեմ գիտեր, ե՞րբ պիտի համոզուինք որ ջուրը ծեծով մեղրի չի վերածուիր, ո՛չ ալ երկու մասերու կը բաժնուի՝ դանակի մը հարուածներով։

Չորս, հինգ ամիսէ ի վեր դիմացինէներուն իժարշաւը գլուխն առեր կ'երթայ։ Հակադաշնակ սպարապետներ Ակոռիի մեծ կարասին բոլորտիքը շարուեր են, տեղ մը, եւ որոշեր են սաստկացնել մեզի դէմ բացուած իժարշաւը։ Ճի՜հա՛տ։

Աղէկ ըրեր են։ Բարի վայելում։

Վերջապէս, ամէն մարդ իրեն համար հանելի զբաղում մը ճարելու է։

Մարդ կայ, որ իր ազատ ժամերը կ'անցընէ սրճարանի մը գարշահոտ մթնոլորտին մէջ, թղթախաղի սեղանին առջեւ։ Մարդ ալ կայ որ, երբ շուկայէն տուն վերադառնայ, Աստուածաշունչ կամ Շէյքսփիր կը կարդայ։

Այս մարդոց կը նմանին կազմակերպութիւններն ալ։ Ոմանք կ'աշխատին ազգին ցաւերը դարմանել։ Ուրիշներ, ազգին ցաւերուն համրանքը կը շատցնեն։ Կազմակերպութիւն կայ, որ կը կռուի ուրիշ կազմակերպութեան մը դէմ, ազգին ծառայած ըլլալու յաւակնութեամբ։ Կազ- [illegible] վստահուած գործը կը շարունակէ։ Թէեւ կը կենեն ու կը խայթեն զինքը, չորս կողմէն։

Այս վերջինը, երբեմն, կը պատասխանէ։

Որովհետեւ, առիւծն անգամ ստիպուած կ'ըլլայ իր թաթով անդին քշելու ոդորմելի ճանճը։ Բայց, ճանճը նորէն ետ կու գայ.

— Տը՛զ... Տը՛զ ... Տը՛զ ...

Եւ առիւծը, նորէն, կը բարձրացնէ իր թաթը.

— Անդին գնա՛, կ'ըսեմ, քեզի, յի՜մա՛ր... Սա բաշերս անգամ կը բաւեն որ շնչահեղձ ըլլաս անոնց թաւուտքին մէջ... Հեռացի՛ր ...

Ճանճ է, խօսք կը հասկնա՞յ։

Բայց, մինչեւ ե՞րբ պիտի շարունակուի այս ճակատամարտը՝ ճանճին ու առիւծին միջեւ։

Պատասխանը պէտք է տայ առիւծը։ Մեր ճակատը։ Եւ կարելի եղածին չափ շուտով։

Որովհետեւ, խոստովանինք, ազգը իբրեւ ձանձրացաւ ու յոգնեցաւ այս ներքին պայքարներէն։

— Եղբա՛յր, կարն կայեցէք սա ըսիբսաւները... Ո՛չ անոնք ձեր ըսածը պիտի հասկնան, ո՛չ ալ դուք անոնց ըսածէն բան մը պիտի հասկնաք ... Անոնց հրահանգուած է «տեղէ մը», որ ձեզի դէմ գրեն... Եւ, ինչպէս կը տեսնէք, առտու, իրիկուն ձեզի դէմ կը գրեն ... Դուք ալ կ'ելլէք զիրենք մարդու տեղ կը դնէք ու կը պատասխանէք ... Աւելորդ յոգնութիւն... Ձեր գրածները՝ անոնց խօսքին հաւատացողներուն ականջը չեն հասնիր, անոնց գրածներն ալ ձեր բարեկամները չեն կարդար... Տուժողը ազգն է, ընթերցողն է... Հա՛, կը հասկնամ, տարին մէկ, երկու անգամ բերաննիդ բացէք, բայց ո՛չ ամէն օր... Կը բաւէ, կը բաւէ ...

Պէտք է վերջ տալ այս փոխասացութեան։ Դիմացի ճակատը չի՞ լռեր։ Լա՛ւ, թող չլռէ։ Եւ ամէն օր թող գրէ մեզի դէմ։ Թող, ամէն օր, նոր սուտեր հնարէ.

— Եկեղեցին օծման կիրակին, մարդասպանք չնար ... [illegible] դին թէ մեր ճակատը եկեղեցիներ կը «յափշտակէ»։

Լսենք ու անցնինք։ Կամ, շա՛տ, շա՛տ գոհանանք կարճ սաստերով ու շարունակենք մեր աշխատանքը։

Դիմացիններուն կնավայել մատները թել մը մազ ալ չեն կրնար փրցնել մեր բաշերէն։ Զկրցան՝ 68 տարիէ ի վեր։

Համաձայն եմ անգրագէտ բարեկամիս խորհուրդին — տարին մէկ, երկու պարտապանաց պատասխան։ Շատ է, քիչ չէ։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

31 ՄԻԼԻՈՆ ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԻ

Շր. օր Դամասկոսի մէջ Նախագահ Նասր եւ Եմէնի գահաժառանգ իշխան Էլ-Պատր ստորագրեցին Եմէնի յարումը՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան, որ այս ձեւով 31 միլիոն բնակիչ կ'ունենայ։ Եմէն մաս կը կազմէ Միացեալ Հանրապետութեան՝ միացնելով իր զինեալ ուժերն ու արտաքին քաղաքականութիւնը։ Կը պահէ միապետական իր վարչակարգը։

Համաձայնագիրը պաշտօնապէս ստորագրելէ ետք Նասր յայտարարեց.— Կը յուսամ որ այս դաշնակցութիւնը զօրավիգ պիտի ըլլայ Արաբներուն՝ բոլոր մարդերու մէջ։

Մինչ այս մինչ այն Միացեալ Հանրապետութեան շրջանակները կը շարունակեն խօսիլ պետութեան դէմ կազմակերպուած դաւադրութեան շուրջ։ Մթնոլորտը հետզհետէ աւելի կը լարուի Սէուտի եւ Նասրի միջեւ։ Կը կարծուի թէ ազգայնականները այս տարի պոյքոթ մը ընելով՝ պիտի չերթան Մէքէ, մահմետականներու սրբավայրը։ Այս պոյքոթը դժուար կացութեան կը մատնէ Սէուտ թագաւորը։ Հիճազի բնակիչները իրենց ապրուստը կ'ապահովեն ուխտաւորներէն. բնականաբար՝ տնտեսապէս նեղ դրութեան մէջ ըլլալով կրնան դիրք բռնել Սէուտի դէմ։

Միացեալ Հանրապետութեան սուրիական հողամասին Ներքին Նախարարը՝ Սարաճ յայտարարեց թէ Սէուտի կազմակերպած դաւադրութեան մէջ մաս ունեցողները պիտի դատուին զինուորական ատեանի մը կողմէ, ի բացակայութեան։ Դիւանագիտական աւանդութիւնները միայն արգելք կը հանդիսանան՝ դատելու համար Սէուտ արքան, աւելցուց ան, ճշդելով թէ գլխաւորաբար պիտի դատուի Թագաւորին անձը, որ Նասրի անձին դէմ կազմակերպուած դաւադրութեան մէջ Սէուտի գործակատարը եղած էր։

կասկած՝ ծրագրին յաջողութեան տեսակէտէն։

Մատրիտ.— Կիսապաշտօնական շրջանակները խանդավառ են. պաշտօնական շրջանակները՝ վերապահ։

× Ալժերիոյ մէջ վերջին քանի մը օրերու ընթացքին աւելի քան յիսուն ապըստամբ սպաննուեցաւ։ Ըմբոստներուն ծուղակը իյնալով՝ 16 բանակայիններ գահացին Լաֆայէթ շրջանին մէջ։

× Ցարդ 47 երկիրներ ճանչցան Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը։ Թուրքիա, Իրաք, Փաքիստան, Յորդանան, Ֆիլիփինները եւ Փանամա տակաւին չեն ճանչցած պաշտօնապէս։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՊԱՅՔԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ԴԷՄ

Ը.

Փաստերը զոր արձանագրեցինք աւելի առաջ, անառարկելիօրէն կը հաստատեն Հայաստանի եւ Հայկ. Դատի հանդէպ, Խորհրդային Ռուսաստանի վարած ապիկար քաղաքականութիւնը :

Մեր բոլշեւիկներու տեւական եւ միտումնաւոր փորձերը՝ հակառակը ապացուցանելու համար չեն կրնար ժխտել պատմական դէպքերն ու իրողութիւնները :

Անոնք չեն կրնար ժխտել, որ Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ մանաւանդ, իրենց գործնական քաղաքականութեամբ արգելք հանդիսացան Հայկ. Հարցի նպաստաւոր լուծման եւ, ի վերջոյ, ոչ միայն ամբողջ Թրքահայաստանը ձգեցին Թուրքերուն, այլ եւ Ռուսահայաստանի մէկ երրորդ մասը : Աւելին ըլլալով, հայկական մէկ քանի գաւառներ ալ նուիրեցին Վրաստանին եւ Ազրբէյջանին :

Որ՝ Խ. Հայաստանի յաջորդական իշխանութիւնները չկրցան լուծել ոչ մէկ հիմնական հարց, որ տրուած է հայ ժողովուրդին առաջ, հակառակ Հայաստանի խորհրդայնացումէն առաջ եղած հանդիսաւոր շռայլ խոստումներուն :

Որ՝ Հայաստանի խորհրդայնացումով՝ ամէն միջոց ի գործ դրուեցաւ «Թաղելու» Հայկական Հարցը, իբրեւ միջազգային քաղաքական խնդիր :

Եւ վերջապէս, այս պատճառներով ալ երկու միլիոնՀայութիւն դարձաւ անհայրենիք եւ Թափառական ու ենթակայ՝ նիւթական եւ բարոյական յարաճուն վտանգներու :

Անժխտելի այս իրողութիւններու դէմ ի՞նչ կ'ըսեն մեր բոլշեւիկները .—

« Սովետական իշխանութիւնը հայ ժողովրդին բերեց այն, ինչի մասին նա երազում էր եւ ինչի համար պայքարում էր իր դարաւոր պատմութեան ընթացքում՝ [illegible] տուրայի չտեսնուած ծաղկում» : (Գ. Ղարիբջանեան, «Հայաստանի Կոմ. կազմակերպութիւնները Սովթ. Իշխանութեան յաղթանակի համար մղուած պայքարում» էջ 486) :

Այո, ճիշդ է, որ հայ ժողովուրդը երազած է եւ պայքարած է «իր պետականութեան վերածնունդ»ի համար : Այս պետութիւնը սակայն, իր կառոյցովն ու առաջադրութիւններով պիտի ըլլար հայկական, համազգային, պետութիւնը՝ հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն եւ դասակարգերուն անխտիր : Բայց մանաւանդ՝ ազատ եւ ինքնիշխան :

Հայ ժողովուրդի այս երազներու իրականացումը հաճելի չթուեցաւ Մոսկուայի վարիչներուն :

Հայոց ազգային «պետականութեան» փոխարէն, անոնք պարտադրեցին իրենց նախասիրած — բոլշեւիկեան պետականութիւնը :

Գ. Ղարիբջանեանները շատ լաւ գիտեն այս բոլորը : Անոնք գիտեն նոյնպէս, որ «պետականութեան վերածնունդ»ը միակ նպատակը չէր մեր ազատագրական պայքարին :

Հայ ժողովուրդը կ'երազէր եւ կը պայքարէր ամէն բանէ առաջ՝ ազատագրել ստրկութեան եւ ոչնչացման դատապարտուած Թրքահայութիւնը :

Ան կը պայքարէր ազատագրել Օսմանեան Կայսրութեան կողմէ բռնագրաւուած Թրքահայաստանը :

Հայ ժողովուրդը կը պայքարէր Թրքահայաստանի եւ Ռուսահայաստանի հայկական հողերու միացումով ստեղծել իր Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայրենիքը :

Ինչո՞ւ եւ ի՛նչ պայմաններուն մէջ հայ ժողովուրդը չյաջողեցաւ իրականացնել իր առաջադրանքները — այդ մասին բոլշեւիկները գուսպ են եւ սակաւախօս :

Այլապէս անոնք հարկադրուած պիտի ըլլային խոստովանիլ թէ՝ Խ. Ռուսաստանը սկիզբէն իսկ դէմ էր եղած եւ դէմ է այսօր ալ, ոչ միայն Թրքահայաստանի եւ Թրքահայութեան ազատագրութեան, այլ եւ ներկայ Հայաստանի ընդարձակման : Ան ինչպէս երէկ, այսօր ալ, ներկայ Հայաստանը կը նկատէ իր՝ Խ. Ռուսաստանի մէկ մասնիկն ու սեփականութիւնը՝ ինչպէս Մոսկուան եւ ռուսական ուրիշ հողամասերը :

« Սովետական իշխանութիւնը հայ ժողովրդին բերեց այն, ինչի մասին նա երազում էր եւ ինչի համար պայքարում էր իր դարաւոր պատմութեան ընթացքում» , դժբախտաբար, բոլշեւիկեան անպատկառ հեգնանք մըն է նետուած յուսախաբ հայ ժողովուրդի երեսին :

Անժխտելի իրականութիւնը այն է, որ «Սովետական իշխանութիւնը» անգամ մը եւս Թաղեց հայ ժողովուրդի երազները, եւ նուիրագործեց Թուրք ջարդարարներու ոճիրները :

Բոլշեւիկները գոհ են Խ. Հայաստանի ներկայ գոյավիճակէն : Անոնց համար Հայկական Հարցը լուծուած է : Խ. Հայաստանը «ազատ է եւ երջանիկ». իսկ Թրքահայաստա՞նը, գաղթաշխարհի միլիոնաւոր հայութի՞նը : Այս մասին եւս խօսք տանք Գ. Ղարիբջանեանին .—

« Բոլորովին այլ վիճակի մէջ ընկաւ հայ ժողովրդի այն հատուածը, որ գտնւում էր Արեւմտեան Հայաստանում : Ենթարկուելով թրքական բարբարոսների տաժան ճնշումներին, արեւմտեան տէրութիւնների նենգ դաւերի, Դաշնակցականների աւանտիւրիստական քաղաքականութեան հետեւանքով Հայաստանի արեւմտեան շրջանների միլիոնաւոր Հայեր զոհ դարձան թուրքական բռնակալների կազմակերպած կոտորածներին, ցիր ու ցան եղան ամբողջ աշխարհով մէկ» : Ղարիբջանեանը յիշել եաք, որ խորհրդային կարգերու հաստատումով վերապրողներու մէկ մասը փոխադրուած է Խ. Հայաստան, կը շարունակէ .— «Իսկ միւս մասը գտնուելով կապիտալիզմի երկիրներում, դեռ շարունակում է ապրել թըշուառ եւ իրաւազուրկ, կրելով կապիտալիստական հասարակարգի բոլոր արհաւիրքները » : (Անտ.) :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԾՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՐՔԸ

Անցեալները Անգլիոյ Պատերազմական նախարարութիւնը լոյս ընծայեց նոր Սպիտակ Գիրք մը՝ երկրին ինքնապաշտպանութեան մասին : Սակայն, ինչպէս կը Թուի, այս Գրքին մէջ առաջադրուած ծրագիրները գոհացում չեն տար Անգլիոյ զինուորական եւ քաղաքական շրջանակներուն, որովհետեւ բոլորին շրթներուն վրայ կայ միեւնոյն հարցումը, որ աւելի տարի մը առաջ արդէն կար, երբ Պատերազմական նախարար Տընքան Սէնտս առաջին անգամ ըլլալով կը դծէր Անգլիոյ զինուորական քաղաքականութեան գըլխաւոր գիծերը .— «Անգլիոյ զինուորական ու ռազմական ուժին կազմակերպութիւնը երկրին ու ապագայի պահանջներուն համեմա՞տ է միթէ » :

Տարիէ մը ի վեր ընդհանրապէս տիրող կարծիքն այն է, որ Անգլիոյ ռազմական ուժին նոր կազմակերպութիւնը չի համապատասխաներ միջազգային կեանքի ներկայ ու ապագայ պահանջներուն :

Աւելի ճիշդը, զինուորական ու քաղաքական շրջանակներէ ներս երկու տարբեր հոսանք ստեղծուած է : Առաջին խումբը համոզուած է թէ Անգլիա ամէն ճիգ ի գործ պէտք է դնէ հիւլէական ուժ մը դառնալու համար Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան կողքին : Իսկ երկրորդ խումբը կը պնդէ որ Անգլիա պէտք է նախընտրութիւնը տայ զինուորական ուժեր կեդրոնացնելու եւ «ոստիկանի դեր» կատարելու աշխարհի կենսական այն անկիւններուն մէջ, ուր Մ. Նահանգները չեն կրնար կամ չեն ուզեր ռազմականօրէն միջամտել :

Պատերազմական նախարար Սէնտսի ծրագիրը կը ձգտի այս երկու հոսանքներուն ալ գոհացում տալու սակայն, տրուած ըլլալով որ պատերազմական պիւտճէն սահմանափակ է, երկու հոսանքներէ թէ՛ հիւլէական զէնքը եւ թէ՛ միջազգային կեանքի մէջ ռազմական կարեւոր դեր մը խաղալու հնարաւորութիւնը թերի մնան ու ջուրը իյնան :

Կասկածէ վեր է, որ Անգլիական կառավարութիւնը կ'ուզէ աշխարհի հիւլէական ուժերէն մէկը դառնալ, մանաւանդ 1955էն ի վեր, երբ Չըրչիլ որոշեց թէ Անգլիա եւս պէտք է ունենայ իր ջրածին ռումբը : Սակայն, ինչպէս մատնանշեցինք, պատերազմական պիւտճէն սահմանափակ է. իրաքանչիւր ջրածին կամ հիւլէական նոր ռումբ պատճառ կը դառնայ որ Անգլիոյ զինուորական ուժը քիչ մը աւելի պակսի, եւ իր ռազմական ազդեցութիւնը քիչ մը աւելի նուազի Միջին եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ :

Երբ Չըրչիլ, 1955ին, կը պնդէր որ Անգլիա եւս պէտք է հիւլէական ռումբեր ունենայ, երկու նպատակ կը հետապնդէր. նախ կ'ուզէր այնպէս մը ընել, որ Անգլիա որոշ դեր խաղայ աշխարհի հաւասարակշռութիւնը պահելու գործին մէջ. ապա, համոզուած էր թէ որքան ատեն որ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ հիւլէական զէնքեր ունեցող պետութիւն մը չըլլար, Մ. Նահանգները ոչ մէկ գնով պիտի ուզէին Արեւմտեան Եւրոպայէն քաշուիլ ու գայն իր բախտին ձգել :

Սակայն, հարց կը ծագի այժմ, թէ Անգլիոյ իսկական շահը ի՞նչ կը պահանջէ. քանի մը հիւլէական ու ջրածին ռումբ ունենալու սիրոյն զինուորական իր ո՞ւժը նուազեցնել, թէ հիւլէական պաշտպանութեան հոգը Մ. Նահանգներուն վստահելով, անփոփոխ պահել իր զինուորներուն Թիւը : Արդարեւ, եթէ Անգլիա շարունակէ հիւլէական զէնքեր չինել, 1962ին ստիպուած պիտի ըլլայ այսօրուան 325.000 նոց բանակին փոխարէն միայն 165.000նոց բանակ մը պահել. կասկածէ դուրս է, որ 165.000 զինուորով, Անգլիա չի կրնար թէ՛ ինքզինքը պաշտպանել, եւ թէ՛ աշխարհի կենսական վայրերուն մէջ «ոստիկանի դեր» խաղալ : Միւս կողմէ, իր ունեցած քանի մը հիւլէական ու ջրածին ռումբերը դժուար թէ ճակատագրական դեր կարենան խաղալ Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան անհաշիւ ռումբերուն դիմաց :

Պատերազմական նախարար Տընքան Սէնտսի մտահոգութիւնը որոշ է. կ'ուզէ ապահովել Անգլիոյ ռազմական անկախու[illegible]մին դէմ, ինչպէս նաեւ Խ. Միութեան կողմէ կատարուելիք հաւանական յարձակման մը դէմ : Բայց միւս կողմէ, կը վտանգէ աշխարհի զանազան շրջաններուն մէջ անգլիական ազդեցութեան յարատեւումը :

Ահա թէ ինչու Անգլիոյ ռազմական ու քաղաքական շրջանակները չափազանց մտահոգ են Պատերազմական Նախարարին վարած քաղաքականութենէն :

Թ. Ա. Թ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Արդարեւ, առանց զարմանքի չէր որ քիչ մը առաջ իմացած էի սորուկ Փիէռոյին Կամպսայի արքայազուն մը ըլլալը, եւ հիմա հիացումս իր գագաթնակէտին կը հասնէր երբ կը լսէի թէ իմ դէմս կը գտնուէր ըմբոստներու պետ Պու-Ժարկալը, որքան ահարկու նոյնքան վեհանձն ու մեծահոգի :

Զնչմարել ձեւացուց այն տպաւորութիւնը, զոր իր վերջին խօսքերը գործածէին իմ վրաս :

— Ինծի ըսին, վերսկսաւ ան, որ դուն գերի էիր Պիասսուի բանակին մէջ : Եկայ քեզ ազատելու :

— Քիչ առաջ ինչո՞ւ համար ինծի ըսիր որ դուն ազատ չէիր :

Տարօրինակ կերպով գիս դիտելէ ետք, ըսաւ.

— Մտիկ ըրէ : Այս առաւօտ քուկիններուդ մօտ գերի էի : Իմացայ բանակին մէջ հրջող լուրերէն թէ Պիասսու մտադրութիւն ունէր մահուամբ պատժել երիտասարդ Կապիտան մը՝ Տելմար անունով, արեւամուտէն առաջ : Իմ շուրջս հսկողութիւնը խստացուցին : Իմացայ նոյնպէս որ իմ մահապատիժս պիտի յաջորդէր քուկինիդ : Փախուստի մը պարագային, ընկերներէս տասը հոգիներուն կեանքը վտանգի տակ էր : Կը տեսնեմ որ կ'աճապարեմ :

— Ուրեմն, խօսք տուա՞ծ ես, հարցուցի :

— Ինչպէ՞ս կրնայի հոս ըլլալ : Հարկ էր քեզ ազատել : Չէ՞ որ կեանքս քեզի կը պարտիմ :

— Պիասսուի հետ խօսեցա՞ր, հարցուցի դարձեալ :

Իր ոտքերուն տակ պառկող շունը ցոյց տալով, պատասխանեց .

— Ոչ : Ռասքը զիս հոս առաջնորդեց : Ուրախութեամբ տեսայ որ ազատ էիր : Հիմա, հետեւէ ինծի, Պիասսու շատ նենգամիտ է, եթէ իրեն խօսէի, կրնար զքեզ վերստին կալանաւորել եւ զիս ստիպել որ հնազանդիմ իր հրահանգներուն : Անիկա սեւամորթ մը չէ, այլ՝ խառնածին : Եղբայր, ժամանակը կ'անցնի ...

— Պու - Ժարկալ, ըսի իրեն ձեռքս երկարելով, վերադարձիր մինակդ բանակատեղին, որովհետեւ ես չեմ կրնար քեզի հետեւիլ :

Ընդոստ կանգ առաւ : Զարմանքի ցաւագին ամպ մը պատեց իր ամբողջ դէմքը :

— Եղբայր, ի՞նչ կ'ըսես ...

— Ես ալ կալանաւոր եմ : Պիասսուին երդուընցայ խօյս չտալու համար : Խոստացայ մեռնիլ ...

— Խոստացա՞ր. հարցուց մռայլ չեչտով մը... խոստացար, կրկնեց, գլուխը եբերցնելով կասկածոտ :

— Խոստացայ ...

Մտածկոտ էր, կարծես չէր լսեր զիս : Ցոյց տուաւ ինծի բարձր ժայռի մը գագաթը, որ կը տիրապետէր շրջակայ ընդարձակ տարածութեանց վրայ :

— Եղբայր, կը տեսնե՞ս այդ ժայռը : Երբ քու մահուանդ նշանը երեւայ այդ ժայռի կատարին, իմ մահուան սաղմուկը պիտի չուշանայ յաջորդելու անոր : Մընաս բարով ... :

Շրջապատի թաւուտներուն մէջ մխրճուելով, անհետացաւ իր շանը հետ : Մընացի մինակ :

Իր վերջին խօսքերուն նշանակութիւնը ինծի անհասկնալի կը թուէր : Այս տեսակցութիւնը շատ ազդած էր իմ վրաս : Կրած էի զօրաւոր տպաւորութիւն մը, յատկանշական այնքան տարօրինակ, որքան էր ինծմէ հեռացող մարդը :

Հիմա կեանքը ինծի անարժէք կը թուէր եւ այն մտածումը թէ՝ իմ մահս պիտի յառաջացնէր եւս անոր մահը, անհանդուրժելի էր ինծի համար :

Երկար ժամանակ թաղուած խոհերուս մէջ, նստած մնացի նոյն տեղը, գերին. զմայլելի անձնազոհութեան պատկերովը տարուած :

Արեւը կը թեքէր դէպի Արեւմուտք :

Ծառերուն հետզհետէ տարածուող շուքը ինծի կը յայտնէր որ ժամանակը եկած էր վերադառնալու Պիասսուի մօտ :

Երբ պետին քարայրէն ներս մտայ, անիկա զբաղած էր տանջանքի գործիքի մը զսպանակները փորձելով :

Զիս իր մօտը առաջնորդող պահակներուն յառաջացուցած աղմուկէն դարձուց գլուխը : Իմ ներկայութիւնս չզարմացուց զինքը :

— Կը տեսնե՞ս ... ըսաւ, ցոյց տալով ինծի սարսափելի գործիքը :

Հանդարտ մնացի : Կը ճանչնայի իր անգթութիւնը եւ վճռած էի ամէն բանի տոկալ առանց տժգունելու :

— Չե՞ս կարծեր, շարունակեց ան զուարթով, չե՞ս կարծեր թէ Լէօրկին բախտաւոր էր որ միայն կախուեցաւ ...

Կը դիտէի զինքը առանց պատասխանելու եւ արհամարհոտ :

— Ա՜հ, ա՜հ, բացագանչեց, ոտքի հարուած մը տալով տանջանքի գործիքին, ինծի կը թուի թէ տակաւ կ'ընտելանաս ասոր հետ : Կը վստահեցնեմ քեզ թէ ժամանակ չունիմ փորձ մը կատարելու քու վրադ : Մեր դիրքը վտանգաւոր է, պէտք է հապճեպով թողուլ զայն :

Սկսաւ վերստին գոռալ եւ մատովը ցոյց տուաւ ինծի սեւ դրօշակ մը որ դրուած էր քարայրին մէկ անկիւնը :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(16 Շար.)

ԻՆՉՈՒ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԳԷՈՆԸ

Մեծ գովասանքի արժանի են Փետր. 16ի փառատօնը կազմակերպող մարմիններն ու անձնաւորութիւնները ի յիշատակ Հայ եւ Ֆրանսայի մարտիկներուն, որոնք 1915էն մինչեւ 1922 կռուեցան ու նահատակուեցան Արեւելքի ռազմադաշտերուն վրայ :

Ցաւալի է որ այս տարի Արարատի ճակատամարտին Քառասնամեակը, մոռնուար չուքով տօնուի :

Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հանդիսութեան առթիւ հայ զինուորական շարժման եւ Խաչակրութիւններու միջեւ նմանութիւն մը վեր հանուեցաւ: Այդ բաղդատութիւնը պատմական իրողութեան համապատասխան չէ, մանաւանդ Հայկական Լեգէոնի կապակցութեամբ :

Արեւելեան Լեգէոնը — 1918ի Զինադադարէն վերջ հայկականի եւ սուրիականի բաժնուած — ծնունդ առաւ 1916ին, Մուսա Տաղի հերոսաբար պատուած ռազմիկներու թախանձագին խնդրանքին վրայ: Այս մասին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Ֆրանսական կառավարութեան եւ Հայ Ազգային Պատուիրակութեան միջեւ: Ազգային պատուիրակութիւնը արտասահմանի Հայութիւնը կը ներկայացնէր, բաղկանալով երեք կրօնական յարանուանութեանց եւ երեք կուսակցութեանց (Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն, Ս. Դ. Հնչակեան, Սահմ. Ռամկավար) կողմէն նշանակուած փոխանորդներէ, Պօղոս Նուպարի նախագահութեամբ :

Հայ Ազգային պատուիրակութիւնը չուզեց, որ կազմուելիք բանակը հայկական անուն կրէ, Թրքական կառավարութեան ուշադրութիւնը չարթնցնելու համար : Այդ առաջարկը ընդառաջ կ'երթար Ֆրանսական կառավարութեան ստանձնած յանձնառութեանց՝ ըստ 1916ի անգլեւֆրանսական (Սայքս – Փիքօ) համաձայնութեան: Ֆրանսայի յատկացուած ազդեցութեան գօտիին մէջ կային ոչ միայն Հայեր, այլ ուրիշ ազգութիւններ, քրիստոնեայ եւ իսլամ :

Այդ պատճառաւ ալ Արեւելեան Լեգէոնին նպատակ դրուեցաւ ոչ թէ Խաչակրութիւն՝ այլ ազատագրումը Օսմ. Կայսրութեան լուծին տակ ճնշուած ազգութիւններուն: Կրօնքի խտրութիւն չկար :

Մահմետականներն ալ կրնային կամաւոր արձանագրուիլ : Իրապէս քանի մը արաբ իսլամ կամաւորներ զինակից ունեցանք սուրիական զումարտակին մէջ : Անշուշտ շատ քիչ էր անոնց թիւը, 5–6 հոգի թերեւս: Այդ սակաւութեան պատճառ էին Անգլիացիք, որոնք արաբական շարժման գրեթէ մենաշնորհն առած էին եւ գժգոհ ալ էին, որ Հայերը իրենց հրամանատարութեան տակ չէին զինուորագրուած :

Այդ է իրականութիւնը: Լեգէոնը ազգային, հայրենասիրական զգացումի բըխումն էր եւ ոչ միջնադարեան մտածելակերպի մը արտայայտութիւնը :

Այս ճշգումը հարկաւոր նկատեցի ոչ միայն ճշմարտութեան սիրոյն, այլ մանաւանդ անոր համար, որ ներկայիս հարիւրաւոր նախկին լեգէոնականներ եւ հարիւր հազարաւոր հայրենակիցներ — կ'ապրին Արեւելքի ոչ–քրիստոնեայ զանգուածներու կողքին : Ակամայ սխալ մեկնաբանութիւն մը կրնայ թիւրիմացութիւններ ստեղծել :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

Ֆրանսահայ լսարանի հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 5ին: Դասախօսն էր Տօքթ. Բ. Խրիմեան: Նիւթը՝ Գր. Զօհրապի կեանքն ու գործը :

Դասախօսը նախ տուաւ Գ. Զօհրապի կեանքին գլխաւոր գիծերը՝ պատանեկութենէն մինչեւ եղերական վախճանը, ընդգծելով այն հիմնական ազդակները, որոնք նկատելի դեր են կատարած մեծանուն գրագէտին կազմաւորման տեսակէտէն: Բնորոշեց նաեւ իրաւագէտը Զօհրապի մէջ, ինչպէս եւ հանրային մարդը : Յետոյ, միշտ սեղմ ու յստակ կերպով, տուաւ դիմագիծը գրագէտ Զօհրապին, որ իւրայատուկ տեղի մըն է գծած մեր գրական անդաստանին մէջ՝ իբրեւ ամէնէն աչքառու դէմքերէն մէկը եւ «նորավէպի իշխանը»: Յայտնեց թէ՝ Զօհրապի գրականութեան հիմնական գիծերէն մէկն ալ այն է, որ միշտ առաջնորդուած է հայեցակէտէ մը ու միշտ յանգած՝ եզրակացութեան մը, որ յաճախ ռումբի մը պէս ուժգին է: Մասնաւորապէս ուշագրաւ էր դասախօսին այն մատնանշումը թէ՝ երկրաչափ Զօհրապը նաեւ գրականութեան մէջ գիտցած է չափ ու կշիռ տալ իր նիւթերուն, եւ իր խոր մտածումներն իսկ արտայայտել սեղմ այլ պերճ ու պարզիմաստ ձեւով :

Բոլոր ունկնդիրներուն համար, անխտիր, ուրախալի էր տեսնել, որ Տօքթ. Բ. Խրիմեան, հայրենիքէն հեռու ծնած, մեծցած եւ ուսած երիտասարդ մտաւորական մը, ոչ միայն կրցաւ իր նիւթը տալ խնամուած հայերէնով մը, այլեւ ջերմ հետաքրքրութիւն մը, եւ սէր մըն է ունեցած դէպի մեր ազգային արժէքները :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Համայնական Խորհուրդին հրաւէրով երկրորդ անգամ ըլլալով Լոնտոն եկաւ ճարտարապետ Իւթիւճեան, դասութիւն ներկայացնելու համար Հայաստանէն բերած իր լուսանկարները :

Փետրուար երկուքին Ֆրանսական Ինստիտուտի փառաւոր սրահը լեցուած էր Հայերով :

Շաքէ Մարգարեան դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Մարթէնի երգեց «Հայաստան»ը :

Ճարտարապետ Իւթիւճեան յայտնեց թէ ի՛նչ խոր տպաւորութիւն կրած է Հայաստան երթալով : Պաստառին վրայ ցոլացնելով Ս. Գայեանէ եւ Ս. Հռիփսիմէ տաճարներուն լուսանկարները, ըսաւ .— Ճարտարապետ ըլլալով՝ կրնամ ըսել թէ ոչ մէկ ժողովուրդ 6 – 7րդ դարուն այսպիսի հրաշալի ճարտարապետութիւն մը ունեցած է :

Պ. Իւթիւճեան, որուն լուսանկարներն ու դասախօսութիւնը մեծապէս գնահատուեցան եւ խանդավառութիւն ստեղծեցին, յայտնեց թէ Հայաստանի ճարտարապետական հրաշալիքները մեծապէս հետաքրքրած էին նաեւ Ֆրանսական շրջանակները եւ Փարիզի ճարտարապետներու միութեան նախագահը խնդրած էր իրմէ որ քանի մը դասախօսութիւններ տայ հայկական ճարտարապետութեան մասին :

Ներկաներէն Պ. Ապաճեան հարց տուաւ թէ արդեօք Հայաստանի գիւղերուն մէջ եկեղեցիներ կա՞ն. ճարտարապետին պատասխանը ժխտական եղաւ :

Պ. Իւթիւճեան երեք ժամ շարունակ բացատրութիւններ տուաւ մեր ճարտարապետութեան մասին եւ պատասխանեց իրեն ուղղուած հարցումներուն :

ՅՈՎՀ. Կ. ՉԱԼԸԳԵԱՆ

ՃԱՐՊԻԿ ԽԱՂԸՆԿԵՐԸ

Խելացի եւ ճարպիկ շուն մը թղթախաղ կը սորվի, ու կատարեալ վարպետութեամբ չորրորդ անձին տեղը կը բռնէ խաղասեղանին առջեւ, իր տիրոջ կողքին:

Խաղընկերներէն մէկը հիացում կը յայտնէ շան տիրոջ՝ անոր ճարտարութեան մասին. երկրորդը համաձայն չէ սակայն :

— Այո, ճիշդ կը խաղայ, բայց ձեռքի ունեցած թուղթը յայտնի կ'ընէ :

— Ի՞նչպէս թէ...

– –Երբ լաւ թուղթ մը ունենայ ուրախութենէն պոչը կը շարժէ ....

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԹԵՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄ

Ընտրութիւնները՝ մարտ 30ին.— Պիտի մասնակցին նաեւ կիները.— Ազգ. տուրք պիտի չպահանջուի :

Երկար ձգձգումներէ յետոյ, հելլէն կառավարութիւնը տուաւ իր վերջնական որոշումը՝ յունահայ գաղութի թեմական ընտրութեանց մասին :

Ոստիկանական տեսուչ Պ. Ռաքիծիս, Փետրուար 27ին հրաւիրելով ազգային Կեդր. Վարչութեան, Ընտրական Կեդր. Յանձնաժողովի եւ ընտրութեանց հակառակող կողմի ներկայացուցիչները, յստակ եւ վճռական կերպով յայտարարած է թէ՝ որպէս զի գաղութը խաղաղի միանգամ ընդմիշտ եւ վէճերը վերջ գտնեն, թեմական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան անպայման :

Բողոքողներու առջեւ փախուստի ամէն ճամբայ փակելու համար, Պ. տեսուչը ըսած է թէ՝ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մարտ 30ին : Ընտրութիւններէն խուսափողները պնդած են թէ՝ թուականը պէտք է յետաձգուի Զատիկէն վերջ : Բայց, Պ. Ռաքիծիս մերժած է անոնց այս առաջարկը :

Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, վերջնականապէս պատ քաշելու համար հակառակորդներու խուսընդոտներուն առջեւ, համաձայնած է նաեւ որ ընտրութեանց մասնակցին կիներն ալ եւ ազգային տուրքի վճարման հարց գոյութիւն չունենայ :

Այս հիման վրայ, տեղւոյն վրայ երկու կողմերը ստորագրած են համաձայնագիր մը :

(Ազատ Օր)

×

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Կաթողիկոսարանի հանգանակութեան մասնակցած է նաեւ Շիքակոյի գաղութը, 17.000 տոլարով :

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԷՕՇԷՐԵԱՆ անունով երիտասարդ ճարտարապետի մը քարերով ջախջախուած դիակը գտնուած է Կիպրոսի Ֆամակուսթա կէյթի մօտ: Ոստիկանութիւնը սկսած է հետապնդումներ եւ հարցաքննութիւններ կատարել :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ տօնին առիթով Գոքինոյ (Յունաստան) Զաւարեան սրահին մէջ կազմակերպուած հանդէսին ներկայ եղած է մօտ վեց հարիւր հոգի: Նախագահած է Օննիկ Զաքարեան: Խօսած է Անթիլիասի միաբաններէն Սահակ վրդ. Այվազեան: Ներկայացած է նաեւ երկու արարուած թատերակ մը՝ առնուած Ե. դարու կեանքէն :

ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼՈՎ իր ընթերցողներուն ծանօթացնել «ժամանակակից հայ մեծ բանաստեղծները», Պէյրութի «Լ'Օրիան» թերթը կը ներկայացնէ Դանիէլ Վարուժանը, իբրեւ «կատարելութեան երգիչ»:

«Լ'Օրիան» հրատարակած է Դանիէլ Վարուժանի նկարը, ինչպէս նաեւ «Կակաչները» եւ «Լուսնին» քերթուածները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ԿԱՅԾԵՐ

Խ.

ԱԼԱՆԻ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

« Այժմ եկեղեցականը մեզ համար մի մեռած եւ անպիտանացած տարր է. նորից կեանք տալ նրան, դա շատ ուշ կը լինէր. այդ պատճառով մենք ստիպուած ենք դիմել ուրիշ միջոցների, որպէս զի մեր ժողովուրդը վերականգնենք, որի մէջ դեռ բոլորովին հանգած չեն կենսական ուժերը : — Այո, հանգած չեն, բայց մնացել են նրանց անզօր կայծերը միայն, որոնց պէտք է շունչ տալ, բորբոքել, մինչեւ նրանք բոցավառուեն ...: Իսկ դա լինում է տակուն եւ հիմնաւոր կրթութեամբ, որպէս զի, ժողովուրդն ինքը հասկանայ, թէ որքան լաւ է ազատութիւնը, որքան հանգիստ եւ ուրախ է լինում մարդու կեանքը, երբ նա ազատ է ...» :

« Բայց մեր ընկեր Կարօն բոլորովին տարբեր մտածութիւն ունի. նա բռնութեան հարազատ եւ ազատ որդին է: Նա ասում է՝ ազատութիւնը մարդու ընդաբոյս բնազդումներից մէկն է. նա ստեղծուած եւ ծնուած է մարդու հետ: Նա ասում է՝ բնութեան մէջ ամէն մի առարկայ, որոնց մէջ կայ կեանքի եւ աճելութեան զօրութիւն, պահանջում են ազատ լինել, ազատ զարգանալ: Եւ եթէ մարդը տանում է ստրկութիւնը, դա ակամայ է. հեռացրու նրանից ճնշող ուժը, կը տեսնես, նա ազատ էակ է: Շատ հարկաւոր չէ, ասում է Կարօն, որ մարդը հասկանայ թէ ինչ բան է ազատութիւնը, որպէս զի ձգտումն ունենայ դէպի նա: Որպէս կարող է մարդը չգիտենալ, թէ ինչ նիւթ է օդը, կամ որպիսի քիմիական տարրերից բաղադրուած է նա եւ կամ ինչ սնունդ է տալիս իր մարմնին, — բաւական է, որ նա գիտէ, երբ օդ չշնչէ, կը մեռնի: Ազատութիւնը, ասում է նա, մարդու հասարակական կեանքի մթնոլորտն է, որի մէջ զարգանում է նա, կատարելագործւում է եւ հասնում է իր մարդկային բարձր նշանակութեանը: Որքան ճնշուած, որքան սահմանափակուած լինի այս մթնոլորտը, այնքան մարդը անզօր, ծոյլ եւ բթամիտ կը մնայ :— Ազատութիւնը մարդ սովորում է ազատութեան մէջ » :

« Ես մասամբ համաձայն եմ Կարօյի հետ, առաջ տարաւ Ալանը, — այո, ազատութեանը մարդ ընտելանում է ազատութեան մէջ: Բայց գլխաւոր բանն այն է, թէ ի՛նչ միջոցներով պէտք է տալ մի ճնշուած ժողովրդին ազատութիւն, երբ որ հազարաւոր զօրեղ ձեռքեր արգելք են լինում: Եւ ո՞վ պէտք է առաջնորդէ ժողովրդին դէպի ազատութիւն :

« Մեր դրամատէրներն, որպէս դու տեսար, սկսած առաջին «ամիրայից» մինչեւ վերջին «քեռի Պետրոսը» աւազակներ են, ապրում են ժողովրդի արիւնով եւ քրտինքով: Մեր եկեղեցականները, սկսած պատրիարքից մինչեւ վերջին Կարապետ հայր սուրբը նոյնպէս աւազակներ են : Պատրիարքը իր առաքելական աթոռը գնում է Սուլթանի բարձրագոյն դռնից կաշառքով, իսկ Կարապետ հայր սուրբն իր վանքի վանահայրութիւնը գնում է քուրդ իշխանից նոյնպէս կաշառքով :— Երկուսն էլ պէտք է կողոպտեն, կեղեքեն ժողովուրդը, որ կարողանան իրանց բռնապետական դիրքը պահպանել :

« Մեզ պակաս է եւ հասարակական գլխաւոր զօրութիւնը, այն է թարմ եւ նորահաս երիտասարդութիւնը. դրանք կարող էին դպրոցների, գրականութեան եւ լրագրութեան միջոցով զարթեցնել եւ նախապատրաստել ժողովրդին: Բայց դժբախտաբար մենք երիտասարդութիւն չունենք. մենք ունենք Կ. Պոլսում մի քանի տղէտ եւ ամէն կրթութիւնից զուրկ « ճէվճէկներ» միայն, որոնք ուրիշ ոչինչ չեն, եթէ ոչ չպակրատ տիրացուներ : Էլ ո՞վ է մնում: — Մնում են մի քանի Կարօներ, արդարեւ, ազնիւ եւ գործող անձինք, բայց մի ձեռքը ծափ կը զարկէ՞:

« Այսուամենայնիւ, մենք բոլորովին յուսահատ չենք, մենք ունենք մի, թէեւ անմշակ, բայց մեծ զօրութիւն — ամբոխը,— դա բաւական է...:

« Քեզ ցոյց տուած վիճակագրական թւանշաններից յայտնի է, թէեւ Հայ ժողովուրդը Վանայ նահանգում թշնամուց, սովից, կրակից եւ բարբարոսական հարստահարութիւններից այժմ մեծ մասամբ սպառուել է, այսուամենայնիւ 370.640 հոգին դարձեալ մի խոշոր թւանշան է: Մի այսքան բազմութիւն դեռ ամփոփ կերպով մնացել է հայրենական հողի վրայ: Թողեալ այդ, այս նահանգում կան եւ ուրիշ ազգութիւններ, որոնք մեզ վիճակակից են: — Հրեաների, Ասորիների, բօշաների եւ եզիդների դրութիւնն աւելի վատ է քան թէ Հայերինը :

Այս թշուառականները նոյնպէս մարդիկ են, եւ մեզ նման մարդիկ, նրանց էլ պէտք է ազատութիւնը: Նրանք մեր բարի դրացիներն եւ լաւ կենակիցներն են, նրանք պատրաստ են մեզ հետ գործելու..:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ Երկաթուղիի ծանր արկած մը պատահեցաւ, Ռիօ տը Ժանէյրոյէն յիսուն քիլմ. անդին: 59 զոհ կայ եւ ութսուն ծանր վիրաւոր:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ արեւմտեան Գերմանիա փախած Գերմանացիներու թիւը հասած է ութ միլիոն 900.000ի: Ներկայիս բնակչութեան թիւը աւելի քան 51 միլիոն է:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ կ'առաջարկէ որ ամբողջ Ասիան զինաթափ գօտի հռչակուի եւ խաղաղութեան ուխտ մը կնքուի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարար Տըլըս յայտարարեց թէ Իսրայէլի ներկայ սահմանները վերջնական չեն. այս կէտը չէշտուած է զինադադարի յանձնախումբին համաձայնագրին մէջ: Հարկ է խորհրդակցութեամբ մը վերջնականապէս ճշդել անոր սահմանները:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արտաքին նախարարութեան հրաւէրով Թել-Ավիվ գնաց Ֆրանսական ժամուլի պատուիրակութիւն մը:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ անգործներու թիւը աւելցաւ վերջերս: Ներկայիս աւելի քան հինգ միլիոն գործազուրկներ կան:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ Ամերիկեան եւ խառ-լական ընկերութիւններ կ'ուզեն քարիւղի փնտռտուք կատարել. կը կարծուի թէ համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ այս ուղղութեամբ:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մամուլը կը գրէ թէ Իտալիոյ մէջ հաստատուելիք հրթիռներու արձակարանները կը մտահոգեն Եուկոսլաւիան:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ ուղեւորներու եւ կառավարութեան միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացաւ եւ շոգեկառքերու երթեւեկը սկսաւ երկրին մէջ. սակայն զրահապատ պաշտօնեաները կը շարունակեն իրենց գործադուլը. եօթը շարաթէ ի վեր դրամատուները փակ են:

ՀԻՒՍ. ՎԻԷԹՆԱՄԻ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ՝ 1958ի համար. Գերմանիա պիտի տայ քիմիական արտադրութիւններ իսկ Վիէթնամ՝ ցորեն եւ բրինձ:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժերը «օդակ»ի մէջ կը պահեն Սումաթրան. օդանաւերը թռուցիկներ կը նետեն ժողովուրդին համար եւ կը ռմբակոծեն ապստամբական զանազան կեդրոններ: Ըմբոստները կը պատրաստուին մեծ հակայարձակումի մը անցնիլ՝ կառավարական ուժերը արտաքսելու համար:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Փինօ Մանիլա երթալու իր ճամբուն վրայ՝ հանդիպեցաւ նաեւ Հոնկ-Քոնկ, ուրկէ պիտի անցնի Ֆիլիփինները: Միւս կողմէ Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն թէ Տըլըս ճամբայ ելած է՝ դէպի Մանիլա, ուր տեղի պիտի ունենան հարաւ. արեւելեան Ասիոյ ժողովի:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ մեծ շինութեանց ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ ամերիկեան Խորհրդարանին. Նախագահը 2.8 միլիառ տոլարի վարկ մը պիտի ուզէ երկրին մէջ ճամբաներ եւ նոր տուներ շինելու համար:

ՍՈՒՏԱՆԻ ընտրութիւնները, որ սկսած էին Փետրուար 27ին, տասը օր վերջացան:

ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայախօս գոյն ֆիլմերով, կազմակերպութեամբ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ:

Ի նպաստ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԻՆ:

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝ ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ տրամը եւ Հայաստանի Տասնօրեակը Մոսկուայի մէջ:

Մարտ 24ին, Երկուշաբթի ժամը 20.30ին Թէաթր Հօրլօժի սրահին մէջ, 145 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն:

Այժմէն ապահովել տեղերը: Տոմսերը թուագրուած են:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան պարահանդէսը Մարտ 30ին, ժամը 16էն 24, Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ, մեծ պատրաստութեամբ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի 43րդ տարեդարձը կը տօնուի 24 Ապրիլ Հինգշաբթի երեկոյ, Փրթի Ժուռնալի սրահին մէջ, 21 րիւ Քադէ, նախաձեռնութեամբ Զաւահաս Որբերու Միութեան:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի տօնակատարութիւնը Ապրիլ 27ին, կիրակի օր, յետ միջօրէի ժամը 2–6: Նոյն օրը արգիլուած է հարսանիք, նշանտուք, խնջոյք եւ ուէէ հանդիսութիւն: Քաղաքայ հայերը կը մնան Լիոն: Շրջաններէն ուէէ գիմում նկատի չառնուիր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Համազգայինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները — Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Աճէմեանէ երկու հազար ֆրանք, (իրենց Ամերիկա մեկնումին առթիւ):

Պ. Ա. Թէրզիպաշեանէ 500 ֆրանք, (սգացեալ Ա. Գասպարեանի մահուան առթիւ):

Պ. Ա. Գարրիէլեանէ հազար ֆրանք, (իր քրոջ մահուան տարելիցին առթիւ):

×

Զաքարեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԶԱՔԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

× Տէր եւ Տիկին Համամճեան եւ զաւակները իրենց հօր՝ ՔԱԼԻՕՖ ՀԱՄԱՄՃԵԱՆի մահուան առթիւ գրաւոր կամ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնողներուն, իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն:

× Այրի Տիկին Արապեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Ճերմակեան, Տարաքճեան, Սթաւեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սգացեալ ամուսնոյն եւ հօր ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐԱՊԵԱՆի մահուան առթիւ:

×

Հայկազեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք Պ. Նուպար Յովհաննէսեանէ՝ իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ:

×

Եկեղեց. Տիկն. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Տիկին Ազատնի Շաքարեան հինգ հազար ֆրանք, Ոմն Տիկին մը հազար ֆրանք, Տիկին Էլմաստ Քէչիշեան 1500 ֆր., Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դերձակեան (սափրիչ) հինգ հազար ֆր.:

ՃՇԴՈՒՄ.— Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար նուիրուած Կապոյտ Խաչի պարահ. ժողովին առթիւ 53.000 ֆրանքի գումարին երեք հազար ֆրանքը նուիրուած է Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի կողմէ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ֆ. Կ. Խաչի Պաննէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, Այրի Տիկին Հերմինէ Ցարութիւնեանէ, փոխան ծաղկեպսակի սգր. Պ. Բաղդալ Աւագեանի մահուան առթիւ:

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Ծախու է Պէքոնի մէջ, կայարանին շատ մօտ, (Կառ Սէն Լազարէն 7 վայրկեան), երեք սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, կեդրոնական ջերմութիւն, մեծ տէպառա, եւ լայն մուտք (hol), վերելակ, ամէն յարմարութիւն (բակի վրայ): Մէկ սենեակը գրաւուած է առանձին կնոջ մը կողմէ: Վերջնական գին՝ չորս միլիոն: Հեռաձայնել՝

GRE. 53-33

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Խրիմեան սրահին մէջ:

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն՝

Երգ՝ Տիկին Շ. Գալայճեան, Օր. Օր. Շ. Պէնկեան, Դաշնակեան, Պ. Պ. Մ. Պօղոսեան, Մարտիրոս Գարակէօզեան:

Հայկական պարեր, Պաննէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Ծոփ պիւֆէ զուարճալի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քաղէի վերնայարկը:

Կը խօսի Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Նիւթ՝ Աբու Լալա Մահարի (Աւ. Իսահակեանի): Մուտքը զատ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի եւ շրջակայից Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան անդամներու տարեվճարներու գանձումին համար պատրաստուած են յատուկ տետրակներ, որոնք պիտի դրկուին Փարիզեան շրջանի եկեղեցիներու հոգաբարձութիւններու եւ եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցներու ուսուցիչ կրթ. մարմիններու:

Կը խնդրենք որ անդամները դիւրացնեն անոնց աշխատանքը կատարելով իրենց տարեվճարները:

Փարիզաբնակ անդամներուն համար պիտի դրկուին մանուաւ քարթեր մասնաւոր նամակներով, կը խնդրուի դարձնել որ վճարումները կատարուին փօսթով:

ԴԻՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ — ՎՏԱՆԳԸ —

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախորհրդակցական Միութեան Մարսէյլի շրջանին կողմէ: Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ արշալոյս: Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ. Շավ:

Հարաւային շրջանի ամէնէն նշանաւոր նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ ՔԸ-ԼՈՏ ՊԷՍԷԻ:

Մուտքը 500 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Րեժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊՈՄՈՆԻ Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Եկեղեցւոյ կից, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, ընկերուհիներուն ներկայութիւնըպարտաւորիչ է: Օրակարգ.— Պատմ. ժողովի զեկուցում եւ վարչական ընտրութիւն:

ԶԱՏԻԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Հ. Մ. Ը. Մ.
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
"AU CLUB" 51, RUE GRIGNAN

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ դպրոցներուն, Մարտ 15ին, Շաբաթ, ժամը 21էն առաւօտեան ժամը երկու, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ:

Առաջնակարգ նուագախումբ:

CHEF D'ORCHESTRE RÈGIE THEVENET

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւնը: Մուտքը 300 ֆրանք:

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14.30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Աֆրիկէ, Հայաստան, Գամբոդիա, Կովկաս, Սպանիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ:

Հայկական ձոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Թիւթիւնճեանի, օժանդակութեամբ Օր. Ժիլիէթ Աւետիսեանի:

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիումին:

Տոմսերը՝ 400. 300. 200. 100 ֆրանք:

Դիմել Սորպոնի դրամարկղներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որոշ տարիքի հայ կին մը հիւանդի մը քով մնալու համար: Բնակութիւն, սնունդ եւ լաւ վճարում ապահովուած: Դիմել Տիկին Հանէսեանի՝ 11 րիւ Լօռէն, Անիէռ (Կառ Պէքոն լէ Պրիւյէռ) կամ հեռաձայնել ԿՐԷ. 00-98:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՄԱՐՏ
MERCREDI 12 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8141 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3942

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ ՈՒԽՏ

Օրուան միջազգային քաղաքականութեան մէջ առաջին տեղը կը շարունակէ գրաւել արաբական զարթօնքը :

Միացեալ Հանրապետութիւնը հետզհետէ կ'ամրապնդէ իր դիրքը : Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ հանրապետութեանց վրայ աւելցաւ Եմէնի թագաւորութիւնը :

Իսկ Իրաք – Յորդանանեան դաշնակցութիւնը կը ջանայ ապահովել Արաբիոյ Սէուտ թագաւորին եւ Պարսից ծոցի փոքրիկ սուլթանութեանց բարեկամութիւնն ու աջակցութիւնը :

Այն պահուն, երբ Միջին Արեւելքի մէջ այս խմորումները տեղի կ'ունենան, հիւսիսային Ափրիկէի զարթերը նոր փուլի մը մէջ կը մտնեն :

Մինչ Ֆրանսա զուտ ներքին խնդիր կը նկատէ ալժերիական հարցը, Մարոք, Թունուզ, Եգիպտոս եւ ամբողջ արաբական աշխարհը տարիներէ ի վեր պայքար կը մղեն ցեղակից երկրի անկախութեան համար :

Թունուզեան գիւղի մը ռմբակոծումը ֆրանս. օդանաւերուն կողմէ՝ պատճառ դարձաւ, որ ամերիկացի եւ անգլիացի բարեխօսներ կացութիւնը քննեն եւ բանաւոր լուծում մը առաջարկեն հիւսիս – ափրիկեան վէճերուն :

Մեծ յոյսեր կան, որ կողմերուն միջեւ տեղի ունեցած կարծիքի փոխանակութիւնները ի վերջոյ պիտի յանգին դրական արդիւնքի մը : Այսինքն իրականութիւն պիտի դառնայ «Արեւմտեան Միջերկրականի Ուխտը», որուն գաղափարը յղացած էին Սպանիացիները 1952ին, սիրաշահելու համար Արաբներն ու դաշնակիցները :

Ֆելիքս Կայեար Ազգային Ժողովին առջեւ անցեալ շաբաթ որոշ ակնարկութիւններ րրաւ նման Ուխտի մը անհրաժեշտութեան մասին :

Իրադեկներու համաձայն, իրականանալու պարագային, Միջերկրականեան Ուխտին պիտի մասնակցին բացի Ֆրանսայէն՝ Ալժերիա, Թունուզ, Մարոք, Լիբիա, Սպանիա, Իտալիա, ինչպէս նաեւ Անգլիա ու Միացեալ Նահանգները :

Նպատակն է աստիճան մը աւելի ուժովցնել Ատլանտեան Ուխտը, հետեւաբար նաեւ Եւրոպայի պաշտպանութիւնը ընդդէմ համայնավարական սպառնալիքներուն :

Ֆրանսայի եւ հիւսիս. ափրիկեան երկիրներու միջեւ տնտեսական սերտ գործակցութիւն պիտի հաստատուի : Մասնաւորապէս կը նախատեսուի Մարոքն ու Թունուզը եւս մասնակից դարձնել Սահարայի հարուստ նաւթահանքերու շահագործման :

Կը կարծուի թէ վարչական լայն ազատութիւններ պիտի տրուին Ալժերիոյ, որ իր մասնաւոր տեղը պիտի ունենայ Ֆրանսայի ծրագրած հիւսիս – Ափրիկեան դաշնակցութեան մէջ :

Միացեալ Նահանգները լռելեայն կը քաջալերեն այս ծրագիրը, որուն «հիւսիս Հարաւ Առանցք» անունը կը տրուի :

Ֆրանսական կառավարութիւնը նախապատրաստական աշխատանքներու ձեռնարկած է՝ վերջնական ձեւ տալու համար իր առաջարկին : Որմէ վերջ միայն զայն պիտի ներկայացնէ շահակից պետութեանց նկատառման :

Դիւրին պիտի չըլլայ գլուխ հանել զայն : Բազմաթիւ հակընդդէմ շահեր իրարու կը բախին արեւմտեան Միջերկրականի մէջ :

Ամէն պարագայի մէջ ներկայ պայմաններուն այս ծրագիրը կը նկատուի միակ միջոցը՝ անելէն դուրս գալու :

Աշխարհ կը դիմէ դէպի դաշնակցութիւն՝ իբրեւ լաւագոյն միջոց ինքնապաշտպանութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝

ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ

Բշ. օր Նախարարաց Խորհուրդը գումարուեցաւ՝ քննելու համար ուրբաթ օր Ազգ. Ժողովին առջեւ Վարչապետ Կայեարի րրած զոյգ առաջարկները .

1.— Միջերկրականեան Հասարակապետութիւն մը՝ պաշտպանողական նպատակներու համար :

2.— Համագործակցութիւն՝ Սահարայի մէջ :

Երեք ժամուան խորհրդակցութենէ վերջ՝ կառավարութիւնը միաձայնութեամբ վաւերացուց ծրագիրը :

Այսուհանդերձ՝ տակաւին ճշգրիտ տեղեկութիւններ չկան անոր շուրջ : Պաշտօնական լուրը այն է, թէ նախարարները համաձայն են Վարչապետին հետ : Հարցապնդուելով այս ուղղութեամբ, նախարար Էմիլ Քլափարէտ րսաւ թէ ծրագրին բոլոր կէտերը պիտի ճշդուին մանրակրկիտ ուսումնասիրութենէ մը վերջ, զոր պիտի կատարէ Ֆրանսա եւ հաղորդէ խնդրոյ առարկայ երկիրներուն :

Վարչապետը նախարարներուն հաղորդած է նաեւ Ռապըրթ Մըրֆիի եւ Հարըլտ Պիլիի հետ իր ունեցած խօսակցութիւններուն արդիւնքը :

Ֆրանսական զոյգ առաջարկները տակաւին լաւ չեն հասկցուած նաեւ խորհրդարանի խմբակցութիւններուն կողմէ . հետեւաբար՝ կուսակցութիւնները չճշդեցին իրենց դիրքը :

Ծանօթ է սակայն՝ թէ կոլիստները կը դրուշնան հասարակապետութեան ամէն ձեւի ծրագիրներէն . մանաւանդ՝ երբ անոնք կը կրեն ամերիկեան կնիք :

Ձախաւորականները գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն այն պարագան՝ որ Սպանիա մաս պիտի կազմէ հասարակապետութեան, բայց առայժմ անյարմար կը նկատեն Սահարայի մէջ գործակցիլ Թունուզի հետ :

Տեղական մամուլը կը ծանրանայ մասնաւորաբար ընկերվարականներու վրայ, որոնք կրնան լուրջ հարուած մը հասցնել կառավարութեան : Ընկերվարականներու պաշտօնաթերթը՝ «Փոփիւլէր», կը գրէ .

— Ուրբաթ օրուան Կայեարի առաջարկը՝ միջերկրականեան հասարակապետութիւն մը ստեղծելու համար, լաւ է անշուշտ, բայց հարկ է ճշդել զայն : Քաղաքականութեան մէջ՝ յանդգնութիւնը պէտք չէ շփոթել պատեհապաշտութեան հետ, կ'աւելցնէ ան, որ մասնաւոր շահագրգռութիւն մը ցոյց չի տար Սպանիոյ մասնակցութեան :

Ընկերվարականները կը մտածեն՝ որ կառավարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ Ալժերիոյ հարցը : Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան՝ որ կուսակցութեան կարգ մը մասնաճիւղեր կը պահանջեն որ իրենց նախարարները հեռանան դահլիճէն :

Վառի ընկերվարականները, որոնց ժողովին նախագահեցին ծերակուտականներ եւ երեսփոխաններ, քուէարկեցին բանաձեւ մը՝ պահանջելով ընկերվարական նախարարներու հրաժարումը՝ եթէ կառավարութիւնը չյարգէ նախկին ռազմիկներու, գերիներու, հանգստեան կոչուած Ֆրանսացիներու եւ բանուորներու իրաւունքները : Միաձայնութեամբ քուէարկուած բանաձեւը պարտք կը դնէ ընկերվարական ազգ. խորհուրդին վրայ՝ հաստատել, որ Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը որոշ չափով հեռացաւ Թուլուզի եւ Փիւթոյի մէջ Ընկերվարականներու քուէարկած ծրագիրէն : Քննել՝ թէ տակաւին ինչ չափով գործադրելի են կուսակցութեան կողմէ առաջարկուած լուծումները եւ ըստ այնմ շարժիլ : Ճշդել՝ Ալժերիոյ մէջ ձեռք առնուելիք միջոցները :

Իզեռի գործադիր յանձնախումբն ալ միաձայնութեամբ համաձայն գտնուեցաւ այն տեսակէտին՝ որ ընկերվարական նախարարները կառավարութենէն պէտք է հրաժարին, քանի որ ընկերվարականներու ծրագիրէն հեռացած է Կայեար :

Այս պայմաններուն մէջ Վարչապետին կացութիւնն ալ վտանգուած է :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Ֆրանսական զոյգ առաջարկները մեծ շահագրգռութիւն ստեղծեցին բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ :

Իտալիոյ Արտաքին Նախարարութեան շրջանակները անակնկալի եկած են. այսուհանդերձ, բանբեր մը յայտարարեց, թէ իրենք գոհունակութեամբ կը դիմաւորեն այն բոլոր քայլերը՝ որ կ'առնուին Հիւս. Ափրիկէն եւ Արեւմտեան Եւրոպան իրարու մօտեցնելու համար. բանբերը աւելցուց՝ թէ նման հասարակապետութեան մը մաս պէտք է կազմեն Միջերկրականի եզերքը գտնուող բոլոր երկիրները, մասնաւորապէս՝ Յունաստան եւ Թուրքիա :

Սպանիոյ Եա թերթը (Կաթողիկէ) կը գրէ թէ այս գաղափարը 1947ին յայտնուած էր արդէն Թուրքիոյ եւ ապա՝ Սուրիոյ կողմէ : Բայց պաշտօնապէս Սպանիա ներկայացուց զայն 1952ին : Թերթը կ'րսէ թէ այն ատեն Սպանիա առանձին ըլլալով յաջողութեամբ չպսակուեցաւ ծրագիրը . հիմա Կայեարի առաջարկին մանրամասնութեանց պէտք է սպասել՝ վճռական բան մը րսելէ առաջ :

Նիւ Եորքի «Լայֆ»ը (Հանրապետական) կը գրէ թէ նման դաշնակցութեան մը համար Հիւս. Ափրիկէն նոյնքան հասունցած է, որքան՝ Մերձ. Արեւելքը :

Անգլիական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ Արտաքին նախարարութեան մէկ հերքումին.— Անհիմն են այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն Կայեարի ծրագիրը ներշնչուած է Տըլըսի Արտաքին նախարար Լոյտի ղրկած մէկ նամակէն : Այդ ծրագիրին ուղղութեամբ ո՛չ Տըլըս առաջարկ ներկայացուցած է, ո՛չ ալ անգլօամերիկեան խորհրդակցութիւն մը կատարուած :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը անդրադառնալով Կայեարի ծրագիրին, յայտարարեց.— Այս ճամբով Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'աշխատի իր ազդեցութեան տակ պահել Հիւս. Ափրիկէն : Մոսկուայի ձայնասփիւռը եզրակացնելով րսաւ.— Նման ուխտի մը ստեղծումը կը համապատասխանէ Միացեալ Նահանգներու շահերուն. այս ձեւով Ամերիկա պիտի խառնուի Ֆրանսայի ներքին հարցերուն :

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՓՐԻԿԷ

ՄԸՐՖԻ ԵՒ ՊԻԼԻ ԹՈՒՆՈՒԶ ՄԵԿՆԵՑԱՆ

Երէկ, երեքշաբթի առաւօտ Մըրֆի եւ Պիլի Թունուզ մեկնեցան : Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ներկայացուցիչները առջի գիշեր տեսակցութիւն մը ունեցած էին Վարչապետին հետ : Ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ երկու պատուիրակները իրենց հետ կը տանին Ֆելիքս Կայեարի հինգ կէտերէ բաղկացած մէկ առաջարկը :

Միւս կողմէ, Հռոմէն կը հաստատեն թէ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը նամակ մը ղրկած է Պապին, ուր կ'ըսէ թէ Ալժերիոյ պատերազմը շարունակուելով ո՛չ Ֆրանսան կրնայ յաղթել եւ ո՛չ ալ իրենք . աւելի լաւ պիտի ըլլար, կ'եզրակացնէ նամակը, որ Թունուզի եւ Մարոքի մասնակցութեամբ Ազատագր. Ճակատը Ֆրանսայի հետ սեղանի մը շուրջ նստի, խորհրդակցելու համար Հիւս. Ափրիկէի ապագային մասին : Վատիկանի շրջանակները ցարդ պաշտօնական մեկնաբանութիւն մը չեն րրած այս ուղղութեամբ :

Մինչ այս մինչ այն ապստամբները կը շարունակեն իրենց գործունէութիւնը Մայր Երկրին եւ Ալժերիոյ մէջ :

Բշ. օր ժամը 22.50ին Սէն Տընիի մէջ Հիւս. Ափրիկէցիներ կրակ բացին ոստիկանական կառքի մը վրայ : Երեք ոստիկաններ վիրաւորուեցան :

Ահաբեկիչները փախուստի դիմած են, ձգելով Հիւս. Ափրիկեցի մը՝ որուն ձեռքերը կապուած էին : 24 տարեկան այս ափրիկեցին յայտարարեց թէ երկու օր առաջ եկած էր Փարիզ եւ ձերբակալուելով բանտարկուած Սէն Տընիի մէջ, Հիւս. Ափրիկեցիներու կողմէ :

Երկու հարիւր հոգի ձերբակալուելով առաջնորդուեցաւ ոստիկանատուն՝ հարցաքննութեան համար : Ձերբակալուած Ափրիկեցին անոնց մէջ ճանչցաւ Ազատագր. Ճակատի հինգ անդամները, որոնք մասնակցած էին իր հարցաքննութեան :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Ձիւն – ձմեռ է Եւրոպայի եւ մասնաւորաբար՝ Ֆրանսայի մէջ : Երկու օրէ ի վեր կը ձիւնէ Ֆրանսայի վրայ : Ձիւնեց նաեւ փարիզեան շրջանին մէջ : Ձիւնի հաստ խաւ մը կար Պրըթանիի, Նորմանտիի, Սարթի եւ մասնաւորապէս՝ Մասիֆ Սանթրալի մէջ . Մերոքի մէջ 40 սանթիմեթր թանձրութեամբ ձիւնի խաւ մը կայ :

Առջի օր Եւրոպայի ամէնէն ցուրտ քաղաքը Փարիզն էր, նուազ — 3 աստիճան, իսկ ամէնէն տաք քաղաքը՝ Նիս, 19 աստիճան :

Օդերեւութաբանական տեղեկութիւններու համաձայն այսօր ալ Փարիզի մէջ նուազ 3 աստիճան պիտի րլլայ :

Կը կարծուի թէ ցուրտը շուտով պիտի չմեղմանայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԻԼԱՅԻ մէջ երէկ բացուեցաւ Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ ժողովը, որուն կը մասնակցին նաեւ Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ Արտաքին Նախարարները : Ժողովէն առաջ Փինօ, Լոյտ եւ Տըլըս գաղտնի խօսակցութիւն մը ունեցած են «Մեծ»երու ժողովին, Թունուզի հարցին եւ Կայեարի ծրագիրին մասին :

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդեն թէ վերջերս Միջերկրական ծով մտած խորհրդային երեք սուզանաւերը Վոսփորէն անցնելով մտած են Սեւ Ծով :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժերուն պատկանող տասը զօրաբաժիններ ցամաքահանում կատարեցին Սումաթրա կղզին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ քաղաքական եւ գիտական քառասուն անձեր կոչ մը րրին՝ ընդդէմ հիւլէական սպառազինման, պահանջելով որ Եւրոպայի մէջ զինաթափ գօտի մը ստեղծուի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին Ներքին նախարար Մաաայի Պաշա Պաշընի եւ Պէյրութի մէջ տեսակցութիւն ունեցած է Սէուտ Թագաւորի հետ՝ պատրաստելու համար Նասըրի դէմ րլլալիք մահափորձը, յայտարարեց Գահիրէի ձայնասփիւռը :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ "ՊԱՅՈՒՍԱԿԸ"...

Մոսկուա կը փորձէ նահանջով ապահովել այն, ինչ որ չկրցաւ ձեռք ձգել յարձակողականով :

Արեւմուտքը, Մեծերու Հանդիպումը պայմանաւորած էր Արտաքին նախարարներուն ժողովով մը: Կրեմլ ընդդիմացաւ: Բայց, բախելով նոյնքան բուռն ընդդիմութեան, «բարեացակամ զիջողութիւն» մը փորձեց՝ այս անգամ իր կողմէ դնելով Արտաքին գործերու նախարարներու հանդիպման առաջարկը :

Թէ առաջին եւ թէ երկրորդ առաջարկներուն մէջ, սակայն, Կրեմլ մնաց միեւնոյն դիրքին վրայ, — գործնական որեւէ զիջողութիւն չկցեց անոնց: Այսինքն՝ յաջողութեան հաւաստիքէն զուրկ պահեց իր առաջարկը : Եւ որովհետեւ նաեւ այդ ժողովին համար իր նախադրեալ օրակարգին վրայ շարունակեց մնալ անզիջող, ժողովի գումարման մասին իր «զիջում»ը եւս բախեցաւ միեւնոյն ընդդիմութեան :

Կրեմլ իր յարձակողականին Թիրախ էր ըրած մասնաւորապէս Տըլըսը:

Ըսել կ'ուզենք անով յատկորոշուող քաղաքականութիւնը, — պաղ պատերազմը եւ « ուժի քաղաքականութիւն»ը :

Հակախորհրդային քաղաքականութեան այս զուգընթաց գիծերէն երկրորդը իր գոյութեան իրաւունքը կորսնցուցած է այժմ :

Առաջինը կը շարունակուի :

Անցնող տարին ի նպաստ Խորհրդային Միութեան ստեղծեց ուրիշ երեւոյթ մը, — «Սպուտնիկը» իր հետ վեր ի վայր հրջեց Արեւմուտքի հանրային կարծիքը : Տրամադրութիւններու խուճապը առիթ ընծայեց Կրեմլի՝ զօրացնելու իր յարձակողականը ,— ծանուցագրերը յաջորդեցին իրարու՝ մինչեւ Ամերիկայի վերականգնումը օգտուելու համար այդ խուճապէն: «Լեզու գտնելու» ի նպաստ ձայներ բարձրացան, — Պեւան՝ Անգլիոյ, իսկ Քեննան Ամերիկայի մէջ: Կրեմլ բռնած էր Արեւմուտքի « բազկերակը » : Ու գտած՝ անոր խոցելի կողմը: Եւ որովհետեւ երկաթեայ վարագոյրին շնորհիւ ինք տեւապէս զերծ է միեւնոյն ճակտին վրայ հարուածուելէ, Արեւմուտքի նոյն ճակատին վրայ սաստկացուց իր հարուածները: Մանաւանդ որ՝ անհատներէ վերջ, նաեւ Անգլիոյ Վարչապետը, իր պատասխանով, մասամբ չեղեցաւ Արեւմուտքի ընդհանուր ուղիէն : Այդ չեղումը, արդիւնք էր, անշուշտ, Անգլիոյ հանրային կարծիքին եւ աշխատաւորականներու ճնշումին: Անիկա, սակայն, ունէր զոյգ նպատակներ, — երկրէն ներս՝ ի նպաստ աշխատաւորականներուն հող չկորսնցնել , եւ երկրէն դուրս՝ ի նպաստ Արեւմուտքի ժամանակ շահիլ :

Ուրեմն, թէեւ արտաքնապէս անջատ գիծերու վրայ, ներքնապէս համընթաց են Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն :

Վերջին շաբթուան ընթացքին, Սպիտակ Տունը աւելի շեշտեց իր դիրքը: Կրեմլի անջրպետային ու ծանուցագրային յարձակողականներու օրերուն, բայց մանաւանդ ամերիկեան «արբանեակ»ին ձախողութենէն վերջ, Միացեալ Նահանգներու քաղաքական «հրթիռ»ը Տըլըս եւս դուրս մնացեր էր իր «շաւիղ»էն: Պահ մը կարծուեցաւ, նոյնիսկ, թէ՝ խորհրդային անջրպետային հրթիռը իրեն զոհ կը դարձնէ Ամերիկայի քաղաքական «հրթիռ»ը:

Հիմա, երբ Միաց. Նահանգներու անջրպետային հրթիռը եւս կը շրջի, Տըլըս ցցեց իր գլուխը, — արտասանեց իր « ոչ »ը:

« Թիրախ »ը անխոցելի էր մնացած : Որով Կրեմլ ունեցաւ երկրորդ անյաջողութիւն մը :

Միացեալ Նահանգներու մերժումը, այսքան վճռական կերպով, փաստ մըն է, անշուշտ, թէ Ամերիկա վերստին ամուր կը նկատէ իր դիրքը: Անիկա փաստ մըն է նաեւ թէ՝ Սպիտակ Տունը ապահոված է իր հանրային կարծիքը :

Կրեմլ այժմ կը փորձէ գոնէ այդ ճակատին վրայ խոցել Միաց. Նահանգները, — Խրուշչեւ ինք է բերած առաջարկը՝ Ամերիկայի մէջ կատարելու Մեծերու հանդիպումը :

Ի սէ՜ր խաղաղութեան այս երկրորդ « բարեացակամութիւնը » առաջնորդուած է այդ նպատակէն: Իրականացման պարագային, Խրուշչեւ կը խորհի ձեռք ձգել այն՝ ինչ որ ապահովեց այցելելով Անգլիա՝ ժպիտը շրթունքին նոյնիսկ Թագուհին ողջունելու չափ պատրաստակամ ցոյց տալով ինքզինքը: Միեւնոյն ժպիտով պիտի այցելէ Մ. Նահանգները՝ եթէ, սակայն, վիզա ստանայ... Տըլըսէն: « Ժպտադէմ » Մենչիկովը յայտարարն է ա՛յդ նպատակին:

Խրուշչեւ պարտաւոր է, սակայն , իր հետ ունենալ «պայուսակ» մը, որ ընդունելի ըլլայ Ուաշինկթընի համար: Կրեմլ, զիջելով հանդերձ ժողովներ գումարելու խնդրին մէջ, անզիջող կը մնայ այդ ժողովներու օրակարգերու հարցին մէջ : Այսինքն՝ Խրուշչեւ կը յամառի Ուաշինկթըն այցելել իր «պայուսակին » մէջ զետեղած միայն խորհրդային «արտադրութիւններ», — օրակարգի այն ինը կէտերը, զորս Բուլկանին հաղորդած էր Այքին: Ուաշինկթըն ներածելի չի նկատեր զանոնք: Ու կ'աճապարէ օրէ օր աւելի շատ տարածուիլ... անջրպետին մէջ, աւելի տիրական դառնալու համար երկրի վրայ :

Որովհետեւ, մեր օրերուն, երբ « ատոմի դար»ը այնքան արագ իր տեղը տըւաւ «հրթիռի դարուն» անջրպետն է, որ պիտի վճռէ երկրի ճակատագիրը...:

Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆ ՄԱՐԶԻ ՄԷՋ

Պրիւքսէլի «ճակատամարտ»ը թէեւ Ապրիլ 17ին պիտի սկսի պաշտօնապէս, բայց հիմակուընէ արդէն սկսած են նախապատրաստական աշխատանքները :

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար աւելցնենք անմիջապէս, որ հարցը պատերազմի մը մասին չէ, այլ՝ Պրիւքսէլի տօնավաճառին մասին, որուն արժանավայել կերպով մասնակցելու համար պետութիւնները ջանք չեն խնայեր :

Մեծ թափով առաջ կը տարուի զանազան ազգերու շէնքերուն շինութիւնը :

Հետաքրքրական է նշել, թէ ինչպէս 1937ի Փարիզի տօնավաճառին ժամանակ խորհրդային եւ գերմանական շէնքերը դէմ դիմաց կը բարձրանային, այնպէս ալ, Պրիւքսէլի մէջ, խորհրդային եւ ամերիկեան շէնքերը անմիջապէս դրացի են իրարու, եւ կասկածէ վեր է, որ տօնավաճառին այցելուները ամէն բանէ առաջ պիտի ուզեն իրարու հետ բաղդատել աշխարհի երկու մեծերուն շէնքերն ու անոնց մէջ ցուցադրուածները :

Ամերիկեան շէնքը թէեւ աւելի մեծ ու տպաւորիչ է, սակայն մրցակցութիւնը այդտեղ կանգ չառներ. երկու պետութիւնները իրենց կարելին պիտի ընեն այցելուներուն ուշադրութիւնը գրաւելու համար: Սակայն, այնպէս կը թուի թէ Ռուսերը յաղթական պիտի ելլեն այս «ճակատամարտ»ին մէջ:

Արդարեւ, բացի ճարտարարուեստի իրենց լաւագոյն արտադրութեանց նմուշներէն, Ռուսերը այս առթիւ զինակոչի ենթարկած են իրենց լաւագոյն արուեստագէտները, երգիչները, պարողները : Պրիւքսէլի խորհրդային շէնքին մէջ ելոյթներ պիտի ունենան Մոսկուայի Բալշոյ Թատրոնին պալէի խումբը, Սվոդնիկով երգչախումբը, Ուկրայնիոյ պարի եւ երգի խումբը, ժողովրդական պարերու Մոյսէյէվ խումբը, ինչպէս նաեւ Մոսկուայի ամբողջ կրկէսը, որ անկէ քանի մը ամիս առաջ յաղթական շրջապտոյտ մը կատարած էր Եւրոպայի մէջ: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ երկաթէ վարագոյրին միւս կողմը գտնուող երկիրներէն ու Չինաստանէն եկած պարախումբեր, նուագախումբեր, երգչախումբեր եւ մենակատարներ :

Պարզ է թէ Ռուսերը իրենց ամբողջ արուեստագէտները այսպէս զօրակոչի ենթարկելով՝ կը հետապնդեն քարոզչական նպատակներ: Վերը յիշատակուած խումբերն ու արուեստագէտները պիտի չբաւականանան միայն Պրիւքսէլի մէջ ելոյթներ ունենալով, այլ այնտեղէն պիտի տարածուին Արեւմտեան Եւրոպայի գրեթէ բոլոր երկիրները — Արեւմտեան Գերմանիա, Զուիցերիա, Իտալիա, Ֆրանսա եւ այլուր: Աւելին. գեղարուեստական իրենց արժէքներուն միջոցաւ կարելի եղածին չափ շատ քարոզչութիւն կատարելու նպատակով, խորհրդային կառավարութիւնը արտօնութիւն տուած է Արեւմտեան Եւրոպայի հեռատեսիլի բոլոր կայաններուն, որ խորհրդային արուեստագէտներու բոլոր շնորհքները ձրիաբար սփռեն: Այնպէս որ հեռատեսիլի գործիք ունեցող միլիոնաւոր անձեր անխնայ կերպով պիտի ենթարկուին խորհրդային մըշակութային (եւ անուղղակի կերպով նաեւ քաղաքական – գաղափարաբանական) քարոզչութեան :

Այս բոլորին փոխարէն ի՞նչ պիտի ըլլայ ամերիկեան հակազդեցութիւնը :

Այստեղ նշենք անմիջապէս, որ Մ. Նահանգներու մէջ խիստ կը յարգուի «Քոփիրայթ»ի (հեղինակի իրաւունքի) սկըզբունքը: Նուագայյոն երգ մը ձայնասփիւռէն կամ հեռատեսիլէն սփռելու համար պէտք է վճարել երգողը, հեղինակը, այդ երգը առաջին անգամ հրապարակ հանողը, տպագրիչը, եւ եթէ հեղինակը վախճանած է՝ անոր ժառանգորդները, եւայլն, եւայլն: Նոյնիսկ եթէ այս բոլոր անձերը համաձայնին դրամ չստանալու՝ այս անգամ մէջտեղ կուգայ հեղինակներու իրաւունքներու պաշտպան ընկերութիւնը ...

Հակառակ այս բոլոր դժուարութեանց, սակայն, Ամերիկացիներն ալ Պրիւքսէլ պիտի ուղարկեն իրենց լաւագոյն արուեստագէտները — Պէնի Կուտման եւ իր նուագախումբը (վստահ կերպով կարելի է ըսել թէ Ռուսերը Պէնի Կուտմանի հետ մրցումի ելլելու կարող այդ ձեւի նուագախումբ չունին), Ճիան – Քարլօ Մէնոթթիի «Մարիա Կոլովին» անունով օփերան: Այս երկու ձեռնարկներն ալ իրենց կնքահայր – վճարողները ունին. Ուէսթինկհաուզ տունը պիտի հոգայ Պէնի Կուտմանի ու իր խումբին ծախքերը. իսկ Մէնոթթիի օփերային ծախքերուն կէսը պիտի հոգայ ամերիկեան Էն. Պի. Սի. ձայնասփիւռի ընկերութիւնը, միւս կէսն ալ՝ Արտաքին Նախարարութիւնը :

Բալշոյ Թատրոնի պալէին եւ Մոսկուայի Կրկէսին դիմաց Ամերիկացիք հանրութեան պիտի ներկայացնեն «Սաութ Փասիֆիք» (Հարաւային Խաղաղական) շարժանկարը, Ֆիլատելֆիոյ նուագախումբը՝ Իւճին Օրմանտիի ղեկավարութեան տակ, « Քարուսէլ »ի թատերական ներկայացումը, եւայլն: Այս բոլորը շատ լաւ են, ի հարկէ, սակայն քիչ մը նիհար պիտի երեւան Ռուսերու ներկայացուցածներուն բաղդատմամբ. մանաւանդ որ այս հարցին համար Խ. Միութիւնը նախատեսած ըլլալ կը թուի աւելի քան 70 միլիոն տոլարի ծախք մը. մինչդեռ ամերիկեան պիւտճէն հազիւ 15 միլիոն տոլար է :

Մէկ խօսքով, խորհրդային կառավարութիւնը շատ աւելի հարուստ է, քան Ուէսթինկհաուզ, Ար. Սի. Էյ. եւ այլ ընկերութիւնները :

Պրիւքսէլի տօնավաճառին մէջ Ամերիկայի գլխաւոր խաղաքարտը գունաւոր հեռատեսիլն է: Անշուշտ եթէ Ռուսերն

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

— Ահաւասիկ , ասիկա է որ պիտի յայտնէ քուկիններուդ թէ կրնան քու ուսնոցներդ տալ քու տեղակալիդ: Հը՛, շըրջագայութեանդ ընթացքին ինչպէ՞ս գըտար, հանեցա՞ր մեր տեղերուն ...

— Նկատեցի, որ, պատասխանեցի պաղարիւնութեամբ, բաւականաչափ ծառեր կան որոնց վրայ կարելի պիտի ըլլայ կախել քեզ եւ քու ամբողջ խումբդ ...

— Լաւ, պատասխանեց բռնազբօսիկ ճիչով մը, լաւ, սակայն վստահ եմ որ կայ անկիւն մը որ դուն չես տեսած եւ այդ է որ պիտի ծանօթացնեմ քեզի: Մընաս բարով, երիտասարդ կապիտան, բարեւներս Լէօրկիին...

Կոնակը ինծի դարձուց եւ պահակները գիս տարին :

Կը քալէի անոնց միջեւ, առանց դոյզն ընդդիմութեան, ինչ որ բոլորովին անօգուտ բան մը պիտի ըլլար :

Դէպի արեւմտեան կողմը գտնուող բարձրութեան մը վրայ ելանք, ուր փոքր դադար մը առինք :

Վերջին ակնարկ մը նետեցի ծովուն վրայ, որ տարածուած էր հեռուն եւ որուն վրայ իջած էր արդէն շառագոյն լոյս մը :

Պահակներս ոտքի ելան, ես ալ նոյնպէս :

Իջանք սարահարթի մը վրայ որուն տեսքը գիս պիտի հմայէր ուրիշ որեւէ ժամանակ :

Իր բովանդակ տարածութեան մէջէն կ'անցնէր յորձանուտ ջուր մը որ հողին կը հաղորդէր արգասաբեր խոնաւութիւն մը :

Ջուրին եզերքին գծուած արահետէ մը կը յառաջանայինք : Տասը վայրկեան քալեցինք:

Հասանք տափարակի մը վրայ: Վայրը տխուր ու մռայլ երեւոյթ մը ունէր : Տասը քայլ անդին՝ անդունդն էր :

Սեւամորթերը կանգ առին :

Զգացի որ պէտք էր մեռնիլ :

Սկսան գիս կապկպել իրենց հետ բերած չուաններով :

Ահաւոր լռութիւն մը կը տիրէր իրենց շարքերուն մէջ, երբ յանկարծ հեռուէն լսեցի շան մը հաջոցը :

Կապելու գործողութիւնը վերջացուցած՝ մօտեցուցին գիս անդունդի եզերքին , որուն խորը դահավիժելու սահմանուած էի:

Աչքերս երկինք բարձրացուցի ...

Այդ վայրկեանին, աւելի զօրաւոր եւ աւելի մօտէն եկող հաջոց մը լսուեցաւ ու Ռասքին խոշոր գլուխը երեւցաւ :

Սարսռացի ...

Սեւամորթերը, որոնք շան հաջոցներուն ուշադրութիւն չէին դարձուցած , կը պատրաստուէին գիս դէպի անդունդն ի վեր դահավիժել ...:

— Ընկերներ... գոռաց յանկարծ զօրաւոր ձայն մը:

Ամէն ոք ետ դարձաւ :

Պու – Ժարկալն էր: Կանգնած էր քիչ անդին, եւ իր գլխուն վրայ կը ծածանէր կարմիր փետուր մը :

Սեւամորթերը գետնաքարշ խոնարհեցան :

— Ես Պու – Ժարկալն եմ, շարունակեց ան եւ ապա դառնալով գիս շրջապատողներուն, ըսաւ.

— Արձակեցէք բանտարկեալին կապանքները :

Ակնթարթ մը ետք, ազատ էի :

Շարունակեց խօսիլ .

— Եղբայրներ, վերադարձէք Պուասուի մօտ եւ ըսէք իրեն որ իր բանտարկեալը Պու – Ժարկալին կեանքն է ազատած եւ ատոր համար ալ Պու – Ժարկալ կը ցանկայ որ ապրի ան: Գացէք, ըսէք Պուասուին որ թող հրաժարի սեւ դրօշակը պարզելէ :

Գլխուն կարմիր փետուրը հանելով նետեց անոնց առջեւ: Պահակներուն պետը առաւ այդ փետուրը գետնէն, եւ այնուհետեւ առանց բառ մը արտասանելու , հեռացան :

Չեմ կրնար ձեզի բացատրել, պարոններ, այն հոգեկան տրամադրութիւնը որուն մէջ կը գտնուէի ես այդ պահուն :

Թաց աչքերս սեւեռած էի Փիէռոյին վրայ, որ երկողմին, կը դիտէր գիս երախտագիտութեամբ եւ հպարտութեամբ խառն արտայայտութեամբ մը:

Այլեւս չկրցայ համբերել: Փարեցայ իր վզին եւ երկար պահ մը մնացինք այդպէս դիրկընդխառն ու լուռ :

Առաջին անգամ ինք խօսեցաւ .

— Մտիկ ըրէ, եղբայր, քու մահուանդ պիտի յաջորդէր իմ կամ իմ տասը ընկերներուս մահը: Սակայն, Պիասու այլեւս պիտի չպարզէ սեւ դրօշակը, այնպէս որ դուն եւ ես պիտի ապրինք :

Անակնկալ ուրախութիւնը զրկած էր գիս անոր պատասխանելու կարողութենէն :

Ձեռքը ինծի երկարելով, ըսաւ .

— Գո՞հ ես, եղբայր :

Դարձեալ փարեցայ իր վզին եւ սկսայ խելագարի մը նման համբուրել :

Թախանձագին կը խնդրէի որ այլեւս մնար ու ապրէր ինծի հետ: Խոստացայ իրեն որ գաղթային բանակին մէջ իրեն համար աստիճանաւոր պաշտօն մը պիտի ապահովէի :

Դաժան երեւոյթ մը առաւ, եւ ընդմիջելով զիս, ըսաւ .

— Եղբայր, ես քեզի բնաւ պիտի չառաջարկէի մեր շարքերուն մէջ մտնել :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(17 Շար.)

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ԱՐԱԲ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ

Քոնկայի մէջ, Պ. Հրանդ Թորոսեան, բնլէ ետք թէ՝ Միջին Արեւելքի մէջ վերջերս պատահող դէպքերը — Արաբ Պետութիւններու խմբաւորումները, Եգիպտոսի ձեռնարկը Սուտանի հողերուն վրայ տարածուելու — շուքի մէջ թողած են քիչ մը արաբ - իսրայէլեան յարաբերութիւնները, կը ծանրանայ սահմանագիծերու վէճին վրայ, եւ իր յօդուածը կը վերջացնէ հետեւեալ կերպով.—

Բուն հարցը սահմանագիծերու խնդիրը չէ, այլ՝ Իսրայէլի եւ Արաբ Պետութիւններու միջեւ վերջնական հաշտութիւն մը հաստատելու հարցը, ինչպէս որ նախատեսուած է 1949ին կնքուած զինադադարի համաձայնութիւններուն մէջ: Արդ, Արաբները վճռականապէս կը մերժեն այս հաշտութիւնը կնքել, որովհետեւ Իսրայէլեան Պետութեան գոյութիւնն իսկ կ'ուրանան, պարզապէս անոր ջնջումն է որ կ'ուզեն:

Հարցերուն բուն էութիւնը այս բանին մէջ կը կայանայ, եւ ոչ թէ սահմանագիծերուն, Պաղեստինի գաղթականներուն, Յորդանանի ջուրերուն եւ Հրէական ներգաղթին վերաբերեալ վէճերուն մէջ: Այս խնդիրները, որքան ալ կնճռոտ ըլլան, իրաւախոհութեամբ կրնան կարգադրուիլ եւ բանակցութիւններով լուծուիլ:

Վերջին տասը տարուան պատմութիւնը ցոյց կու տայ որ ո՛չ Արեւմտեան Պետութիւնները, ոչ ալ ՄԱԿը չունին ո՛չ պէտք եղած ազդեցութիւնը, ո՛չ ալ հարկ եղած միջոցները՝ ստիպելու համար Արաբները որ բանակցութեան մտնեն Իսրայէլի հետ:

Կամայ կամ ակամայ, հարկ պիտի ըլլայ ուշ կամ կանուխ ընդունիլ Խորհրդ. Ռուսիոյ մասնակցութիւնը՝ Միջին Արեւելքի վէճերուն կարգադրութեան մէջ: «Մեծ»երու ժողովը — եթէ երբեք տեղի ունենայ — կրնայ ճշդել այս մասնակցութեան բնոյթը եւ ձեւը: Կը թուի թէ Պ. Մաքմիլլըն այս կարծիքէն է արդէն, քանի որ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ 19 փետրուարին իր ըրած յայտարարութիւններու ընթացքին, Թուելով այսպէս համաժողովին մէջ վիճաբանութեան ենթարկուելիք խնդիրները, կ'ընդունի Խորհրդային մասնակցութեան սկզբունքը:

Բրիտանիոյ վարչապետին համաձայն, այս խնդիրները կ'ամփոփուին հետեւեալ երեք կէտերուն մէջ.— 1. Երաշխաւորել Իսրայէլի եւ Արաբ երկիրներու միջեւ հաստատուելիք սահմանագիծերը, 2.— Հակակշռի ենթարկել այս երկիրներուն յատկացուելիք զէնքերը, 3.— Ամբողջական ծրագրի մը կազմութիւնը՝ Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրներուն տնտեսական զարգացումին համար:

Պ. Մաքմիլլընի թելադրութիւնները արժանի են ուշադրութեան: «Մեծ»երու ժողովին կողմէ ընդունուելով եւ գործադրուելով, այս ծրագիրը — դուրս ձգելով բանի ուժով կարգադրութեան որեւէ ձեւ — միակ յոյսն է որ կը մնայ փարատելու համար Միջին Արեւելքի մէջ գոյութիւն ունեցող ձգտումը:

ալ, իրենց կողմէ որպէս «հաճելի անակնկալ», չներկայացնեն իրե՛նց գունաւոր հեռատեսիլը:

Նոյնիսկ եթէ այդպէս չըլլայ եւ Ամերիկացիք պահեն գունաւոր հեռատեսիլի մենաշնորհը, իրենց ցուցադրութիւնները պիտի կատարեն 450 աթոռնոց փոքր սրահի մը մէջ. մինչդեռ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, միլիոնաւոր անձեր, հեռատեսիլի միջոցաւ պիտի կարենան տեսնել Պոլշոյ Թատրոնի պարողներուն ելոյթները:

Թ. Ա. Թ.

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Լիզպոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան վարչութիւնը հրատարակեց իր նուիրատուութեանց երկրորդ ցանկը: Նուէրներու համագումարը մէկ միլիոն անգլ. ոսկիէն աւելի է:

Գիտական, բժշկական եւ այլ ուսումնասիրութեանց յատկացուած է 403.250 անգլիական ոսկի: Ասոնց կարգին կը յիշուի Լիզպոնի քաղաքային ճարտարապետութեան աշխատանոցը, որ կը ստանայ 250 հազար անգլ. ոսկի: Այս գումարը պիտի օգտագործուի հիմնելու եւ սարքաւորելու համար հետազօտութեանց նոր կեդրոն մը, «Գալուստ Կիւլպէնկեան Հաստատութիւն», որ պիտի զբաղի ճարտարապետական կարեւոր ուսումնասիրութիւններով:

Յիսուն հազար անգլ. ոսկի կը ստանայ Պաղտատի Գոլէճը, հիմնելու համար Կիւլպէնկեանի անուամբ գիտական շէնքեր, որոնք պիտի կցուին Յիսուսեանց նոր հրապարակին, Ալ Հիմզա համալսարանին:

Ազունիէէի բուժարանին երեք տարուան համար կը տրուի երկու հազար անգլ. ոսկի, որով պիտի կառուցուի «Գալուստ Կիւլպէնկեան» գիտական հետազօտութեանց կեդրոն մը, ծառայելու համար Միջին Արեւելքի մէջ կուրծքի հիւանդութիւններու ուսումնասիրութեան:

Բուժարանը ասկէ զատ կը ստանայ տասը հազար ոսկի աշխատանոցներու սարքաւորման համար եւ վեց հազար ոսկի՝ երեք տարուան ընթացքին ծախքերուն համար:

Լիզպոնի համալսարանի բժշկական ճիւղը կը ստանայ 22.500 ոսկի, հիմնելու եւ սարքաւորելու համար ելեկտրաբանական մանրադէտի աշխատանոց մը, որ պիտի հաստատուի հիւսուածաբանութեան եւ սաղմնաբանութեան հիմնարկութեան մէջ: 18.500 ոսկի ալ յատկացուած է բնախօսական քիմիագիտութեան աշխատանոցին:

Փորթուկալի մէջ հիմնուելիք երկրագործական նոր կեդրոնին համար իբր կանխավճար տրուած է 15 հազար ոսկի: Բրիտանական Պորնէոյի մէջ Սարաւաքի թանգարանին հինգ հազար ոսկի, 1958ին տեղի ունենալիք պեղումներուն համար, Սուպիս լերան մէջ: Գոլոմպիայի համալսարանին բնագիտական հաստատութեան 2500 ոսկի:

Անգլիոյ մէջ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան անուամբ ի պահ կը դրուի 15.000 ոսկի՝ երեք տարուան համար, քաջալերելու նպատակով որոշ համալսարաններու եւ անոնց շրջանակներուն մէջ գտնուող վարժարաններու եւ արհեստագիտական գոլէճներու ուսողութեան, գիտութեան եւ արհեստագիտութեան ուսուցիչներուն միջեւ գործակցութիւնը:

Անգլիոյ կողմէ կատարուելիք հետախուզական արշաւանքներուն յատկացուած է 2.600 անգլ. ոսկի, դարձեալ երեք տարուան համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐՈՒԵՍՏԸ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հայկական զարդարուեստը շատ հին պատմութիւն ունի: Դարերու խորերէն հասնելով մեզի, իր նրբակերտ մոթիֆներով ան կը բերէ մեր երկրագործ եւ անասնապահ նախահայրերու կեանքի պատմութիւնը, երբ դեռ անոնք կ'ապրէին տոհմատիրական հասարակարգի մէջ:

Հայկական զարդարուեստի պատմական ճամբան անցաւ, յաջորդաբար Հայաստանը ապատակող կիսավայրենի ցեղերու ստեղծած հրդեհի ու աւերի, կողոպուտի եւ թալանի, կոտորածներու պայմաններուն մէջէն: Ասոր համար ալ իր հնագոյն հարստութենէն, իր բազմաձեւ խորիմաստ մոթիֆներէն բեկորներ միայն հասան մեզի: Եւ սակայն, այդ թանկագին ժառանգութեան մեծարուեստ կերտուածքը բաւական է ցոյց տալու անոր կատարելութիւնն ու խորութիւնը, անոր գեղեցկագոյն մոթիֆներու ճոխութիւնն ու հարստութիւնը:

Մեր նախահայրերը իրենց առօրեայ երկրագործական եւ անասնապահական ծանր աշխատանքներու ընթացքին ձեռք բերած գիտելիքներու եւ փորձառութիւններու իբր արդիւնք՝ ստեղծեցին եւ զարգացուցին իրենց իւրայատուկ զարդարուեստը: Անոնց փարթամ ու ճոխ քանդակագործութիւնն ու փորագրութիւնը քարի, փայտի, մետաղի վրայ, նրբօրէն ծաղկազարդուած հիւսուածքները, գորգերու համայնքներդաշնակութիւններովխորավանդակ աշխարհի մէջ համբաւաւոր գորգերը, որմնանկարչութիւնն ու գեղարուեստօրէն կերտուած պերճանքի առարկաները, ոսկեզօծուած գրչագիր մատեաններու զմայլելի գեղանկարչութիւնները, այսօր յարգանք ու հիացում կ'առթեն գիտողներուն: Ահա ասոր համար է, որ մեր նախահայրերուն գեղարուեստական հանճարով ստեղծագործուած բազմադարեան այդ զարդարուեստը իր արժանի տեղը գրաւած է համաշխարհային գեղարուեստի պատմութեան մէջ:

Այսօր ո՞վ չի հիանար երբ առիթը կ'ունենայ տեսնելու հնադարեան Գառնիի հեթանոսական տաճարէն մնացած ծաղկազարդ քանդակներու բեկորները, Սեւանի վանքի դրան նրբագոյն փորագրութիւնները, Դուինի կաթողիկոսական պալատի գահլիճին, ինչպէս նաեւ հռչակաւոր Զուարթնոցի տաճարէն մնացած արծուեքանդակ խոյակները, Է. – Ի. դարերուն կառուցուած շէնքերու մուտքերուն, պատուհաններու պսակներուն բազմաձեւ զարդաքանդակները, Արուճի բարձրարուեստ որմնանկարները, ԺԲ. – ԺԳ. դարերու նուրբ եւ երբեք չկրկնող «մոթիֆ»ներով նշանաւոր խաչքարերը, ԺԶ. ադրու վարպետ – արուեստագէտներու կերտած աննման գեղեցկութեամբ զարդաքանդակ գերեզմանաքարերը եւ վերջապէս ամբողջ միջնադարեան գրչագիր մագաղաթեայ մատեաններու շքեղ ու պերճ, գաղափարական բովանդակութեամբ այնքան հարուստ հոյակապ մանրանկարչութիւնը: Ահա այս բոլորը կը հանդիսանան հայկական հնագոյն դարերու ինքնայատուկ արուեստին մեծարժէք, գեղարուեստական ստեղծագործութիւնները, անժխտելի լուսաւոր հետքերը բարձր աստիճանի հասած զարդարուեստի մը, զոր ստեղծեց ու զարգացուց, իր խիստ փոթորկալի պատմութեան ընթացքին ապրելու անսպառ կամքով օժտուած հայ ժողովուրդը իր հայրենիքի սահմաններուն մէջ: Եւ այսօր, այդ թանկագին ժառանգութեան գեղեցկագոյն մոթիֆները, ըլլան անոնք քարի, փայտի, մագաղաթի վրայ, հետզհետէ վերամշակուելով կ'օգտագործուին Հայաստանի արուեստագէտներուն կողմէ:

Հայկական զարդարուեստի գանձարանը տարուէ տարի աւելի կը ճոխանայ, շնորհիւ այն հնագիտական պեղումներուն, որ տեղի կ'ունենան Հայաստանի մէջ, հնագոյն բնակավայրերու աւերակներուն վրայ: Այս պեղումներու ընթացքին ձեռք բերուեցան գեղազարդուած բազմաթիւ նշխարներ, որոնք խնամքով դասաւորուած են Հայկական Թանգարանին մէջ:

ՍԻՐԱԿ ԳՍԳՍՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԿԱՅԾԵՐ

Ժ.

ԱՍԼԱՆԻ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

« Հաշուելով ամբողջ Վանայ նահանգի քուրդ, թուրք եւ այլ մահմետական ազգաբնակութիւնները, բոլորը Հայերի կէս մասը հազիւ են կազմում. բայց նրանք տիրում են ամէնի վրայ, որովհետեւ զէնք ունեն, որովհետեւ կոպիտ եւ վայրենի ուժ ունեն: Այս երկրներն անունով միայն պատկանում են Տաճկաստանին, բայց իսկապէս տիրում են քրդերը: Այսպիսի բարբարոս ազգերի իշխանութեան ներքոյ, որոնք ամենեւին կրթութեան ընդունակ չեն, անհնար է մի ուրիշ աւելի ընդունակ ազգութեան զարգանալ եւ մարդկային առաջադիմութեան ձգտել: Ահա գլխաւոր պատճառը, թէ ինչո՞ւ այստեղ Հայերն այնքան յետ են մնացել, եւ այսպէս խաւարի մէջ են ապրում: Կրկնում եմ, Հայը ընդունակ է կրթութեան, որովհետեւ նա քրիստոնեայ է, որովհետեւ նա ունի հարուստ լեզու եւ ճոխ, բազմակողմանի գրականութիւն.— նա ունի պատմական անցեալ: Մի քրէական յանցանք է դա մարդկութեան դէմ, թողնել մի այսպիսի ազգութիւն, որ բարոյապէս, մտաւորապէս եւ ֆիզիքապէս ոչնչանայ վայրենի քրդի ու թուրքի լծի տակ: Հայը եւ ասորին կարող են արեւելքում գիտութեան եւ կրօնի առաքեալներ լինել, ինչպէս եղել են առաջ, բայց նախ պէտք է նրանց ազատութիւն տալ:

« Բայց երբեք օտարը մարդու համար չէ մտածում, քանի որ նա ինքն իր մասին անհոգ է: Ռամկական առածն ասում է՝ « մինչեւ տղան լաց չէ լինում, մայրը ծիծ չէ տալիս»: Բայց մենք այդ էլ փորձեցինք. շատ լաց եղանք, շատ աղաղակեցինք, բայց մեր ձայնը լսող չեղաւ...: Որովհետեւ ամբողջ աշխարհն իր փորի եւ քսակի համար է մտածում ...: Որպէս Կ. Պոլսի «ամիրայ» սեղանաւորը, իր անձնական շահերի պատճառով, միշտ խնկարկում է մի փթած եւ անկարգ կառավարութեան եւ միշտ նրա տեւողականութեան համար է աղօթում,— այնպէս էլ կան ամբողջ քրիստոնեայ պետութիւններ, որոնք Թուրքի հետ առեւտրական յարաբերութիւններ ունեն, եւ իրանց մասնաւոր շահերի պատճառով, թողնում են, որ զանազան խեղճ ազգութիւններ Թուրքի բռնակալութեան տակ ճնշուեն:— Նրանք վաճառականներ են, վաճառականի սրտից միշտ հեռու է մարդասիրական զգացմունքը...:

« Օտարի օգնութիւնից մեզ շահ չկայ: Դժբախտ է այն ազգը եւ միշտ դժբախտ կը մնայ, որ օտարի օգնութեանը կարօտ կը լինի: Ոչ ոք իր հօր հոգու համար մեզ չի օգնիլ. Նա պէտք է տասը բան առնէ մեզանից, որ մի բան տայ: « Ողորմութիւն խնդրողի երեսը միշտ սեւ կը լինի եւ քսակը դատարկ: Մարդ պէտք է իր սեփական աշխատութեամբ եւ իր ուժովը ոտքի կանգնէ: Օտարի օգնութիւնը նման է մի նեցուկի, որը հէնց որ յետ քաշեցիր, կը տեսնես, դարձեալ ցած կ'ընկնի նրա վրայ յենուած առարկան ...:

« Մեր գլխաւոր օգնականն է մեր երկրի բնութիւնը — նրա տեղագրական դիրքը: Վան - Տոսպը իր անմատչելի լեռներով, իր անդնդախոր ձորերով, եւ իր նեղ փապարներով մի հսկայական ամրոց է. այստեղ շատ դժուարութեամբ կարող է մուտք գործել օտար եւ ինքնակոչ հիւրը: Այստեղ շատ անգամ Հռոմայեցիք, Յոյները, Պարսիկները, մարերը եւ Արաբացիք կորցրել են իրանց լեգէոնները: Վանայ նահանգը բնութիւնից պատրաստուած է Հայերի համար ազատ կեցութեան կենտրոն լինել: Նա իր չորեք կողմում ունի այնպիսի գաւառներ, որոնք մինչեւ այսօր շատ խիտ բնակեցրած են Հայերով: Հիւսիսից բռնած է Արգրումի ընդարձակ նահանգը Կարսի, Բայազէտի եւ Մագուի գաւառներով: Հարաւից — Դիարբէքիրի նահանգը Սասնոյ եւ Մոկաց գաւառներով: Արեւմուտքից տարածւում է ընդարձակ Տարօնը՝ Բաղէշի եւ Մուշի գաւառներով: Արեւելքից՝ — Խոյի, Սալմաստի Ուրմիայի եւ Ռավանդուզի գաւառները:

« Բացի յիշեալ նահանգներից եւ գաւառներից, որոնք շրջապատում են Վան-Տոսպը, մենք հարաւ - արեւելեան կողմում ունենք մի լաւ դրացի — լեռնային Ջուլամէրիկը, որ իր վայրենի դրութեամբ կարող է Հայաստանի Դաղիստանը համարուել: Այս երկիրը, որ մեր հին Հմորիք կամ Կորդիք գաւառն է, այժմ բնակեցրած է Ասորիների Ջուլօ կոչուած ցեղով, որոնք նեստորական քրիստոնեաներ են: Ջուլօն մի քաջազնական ժողովուրդ է, որ սկսեալ անյիշելի ժամանակներից, Ջուլամերկի լեռներում պահպանել է իր անկախութիւնը: Քրդի եւ Թուրքի իշխանութիւնը մինչեւ այսօր այնտեղ մուտք չէ գործել:

Բայց ի՞նչ է պատճառը: Ջուլօները թուով այստեղի Հայերից շատ փոքր են. Նրանց թիւը հազիւ թէ յիսուն հազարի է հասնում,— կը նշանակէ, Վանայ նահանգի հայ ազգաբնակութեան ութերորդ մասը:— Ուրեմն ի՞նչ է պատճառը, որ նրանք ազատ են:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Վիրաւորուած երեք ոստիկանները փոխադրուած են Սէն Տընի հիւանդանոցը։ Ոստիկան Էվրն գնդակ մը ստացած է գլխէն եւ կացութիւնը ծանր է։

Արժանթէօյի մէջ ալ Ալժերիացի մահմետական մը, 27 տարեկան, սպաննուեցաւ իր ազգակիցներուն կողմէ։

Ալժերիոյ մէջ վերջին երկու օրերու ընթացքին բանակայինները երեք անգամ բախում ունեցան ըմբոստներու հետ։ 38 հոգի սպաննուեցաւ։ Գրաւուած են պատերազմական զէնքեր եւ ատրճանակներ։

Ֆրանսայի մէջ կատարուած կարգ մը քննութիւնները երեւան հանեցին թէ կարեւոր քանակութեամբ կօշիկներ պատրաստուած էին՝ Ալժերիոյ ապստամբներուն ուղարկուելու համար։ Գրաւուած կօշիկներուն մէջ կային կեղծ չափեր, նկատելով որ 1957 Փետրուար 23էն ի վեր թիւ 41 կօշիկները արգիլուած են Ալժերիոյ մէջ։

—o—

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ փրանքօ-լիբանանեան համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ՝ օդային գիծերու օգտագործման համար. ծանօթ է որ երկու ամիսէ ի վեր անհամաձայնութիւն մը կար Լիբանանի եւ Ֆրանսայի միջեւ։ Լիբանանեան օդանաւերը այսուհետեւ պիտի կարենան օգտագործել Ֆրանսական Ափրիկէի գիծերը։

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան հիմնադիր Ռոպէր Կրիմ երկար հիւանդութենէ մը վերջ մեռաւ. 77 տարեկան էր։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ տօնի օր հազարաւոր Թուրքեր ցոյց մը ըրին՝ պահանջելով որ կղզին բաժնուի։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Արտաքին նախարար Լէօփոլտ Ֆիկլ Փաքիստան գնաց, ուր պիտի մնայ հինգ օր։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ձերբակալուեցաւ ֆրանսացի լրագրող մը, որ զէնք կը կրէր, առանց լիազօրագիրի։

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱՆՑ Լիկայի նախագահ ընտրուեցաւ ընկերվարական Տանիէլ Մէյէ, յաջորդելով վերջերս մեռած Էմիլ Գանի։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ շահը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ ներկայիս նոր կին առնելու նպատակ չունի։ Այսուհանդերձ ամուսնալուծման զրոյցները կը շարունակուին։

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Համըրշըլտ Ուրբաթ օր Մոսկուա պիտի երթայ։

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Քանթարճեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Սարգիսեան եւ զաւակները՝ Պօղոս, Վերժինի, Աստղիկ եւ Նուպար, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քանթարճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Քանթարճեան եւ զաւակը, Օր. Մարի Քանթարճեան, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Լանկ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Պետիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սիմոնեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Օննիկ Ֆէսճեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ՔԱՆԹԱՐՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տաղմատեան)

մահը որ պատահեցաւ Մարտ 9ին, 93 տարեկանին, իր բնակարանը 16 Ավընիւ Ժենէրալ Լըքլէռ (Վիրոֆլէ)։

Յուղարկաւորութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 14·30ին, Շաւիլի եկեղեցին, (Րիւ տէ Թրուա Շանթիէ), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Վիրոֆլէի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն՝ կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յարէթ Յովհաննէսեան երկու հազար ֆր., ոմն երկու հազար (Քանէն)։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Պոմոնի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, յետ Ս. պատարագի՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ հայ նորագոյն պատմութեան մեծագոյն դէմքերէն՝ Քրիստափոր Միքայէլեանին։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի 43րդ տարեդարձը կը տօնուի 24 Ապրիլ հինգշաբթի երեկոյ, Փըթի Ժուռնալի սրահին մէջ, 21 րիւ Քատէ, նախաձեռնութեամբ Չափահաս Որբերու Միութեան։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Հ. Յ. Դ. հիմնադիր՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻՆ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին։

Տպաւորիչ կենդանի պատկեր՝ մասնակցութեամբ Գ. Քէնտիրեանի։

Կը նախագահէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14·30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝
ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Ափրիկէ, Հայաստան, Գամրրուն, Կովկաս, Սպանիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ։

Հայկական ճոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւրքճէրեանի, օժանդակութեամբ Օր. Ժիլիէթ Ալեխսեանի։

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիոմին։

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք։

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յունուար – Փետրուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Մեր անունները, անուններուն նշանակութիւնը եւ ներգործութիւնը նկարագրի վրայ (Շ. Նարդունի).— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Պրոֆա).— Ի՞նչ կերցնել յղի կիներուն (Տոքթ. Զիկէլպաում).— Մարդը մարդուն... գէշ (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Խրատ չաքարախտաւորներուն (Տոքթ. Ուհոի).— Ծերախտին դարմանը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Ինչո՞ւ քար կը շինէ լեարդը (Փրոֆ. Շապօլ).— Սեռային հարցը (Քաղհան).— Հայ կիներու սովորութիւնները յղութեան շրջանին (Տոքթ. Սերոբէ Վիչէնեան).— Կիներուն նեղ կոնքը եւ հետեւանքները ծննդաբերութեան ժամանակ (Փրոֆ. Արէշեան).— Սիֆիլիզը պարտուած (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Ակնցին բժիշկ (Գիսակ Փափազեան).— Լաւատեսութիւն (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայաստանի կապոյտ դիցուհին (Ս. Կարապետեան).— Արիւնահոսութիւն քիթէն եւ ականջէն (Խաչունի)։

Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախորհրդակցական Միութեան Մարսէյլի շրջանին կողմէ։ Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ արշալոյս։ Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ. Շավ։

Հարաւային շրջանի ամէնէն նշանաւոր նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ ՔԸԼՈՏ ՊԻՍԷԼԻ։

Մուտքը 500 ֆրանք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սեբաստիոյ Դուրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը, տեղի պիտի ունենայ Մարտ 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի։ Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Խրիմեան սրահին մէջ։

2պիս, Րիւ տը լա Տէֆանս։

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն՝

Երգ՝ Տիկին Շ. Գալայճեան, Օր. Օր. Շ. Պէնկեան, Դաշնակեան, Պ. Պ. Մ. Պօղոսեան, Մարտիրոս Գարակէօզեան։

Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

Ճոխ պիւֆէ գիւրամատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քասէի վերնայարկը։

Կը խօսի Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Նիւթ՝ Աբու Լալա Մահարի (Աւ. Իսահակեանի)։ Մուտքը ազատ է։

ՎԱՐՁՈՒ Է ՔԱՆԻ ՄԷՋ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՄԸ

Կահաւորուած երկու սենեակ, խոհանոց մը եւ բաղնիք մը, արեւոտ եւ օդաւոր առաջին յարկ։

Դիմել ուղղակի Տիկին Քասթրընէ, Պուլ. Ալեքսանտր Գ., Վիլա «Անթելա»։

Կամ հեռաձայնել Փարիզ՝

RIC 63-27

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

—o—

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Բեժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊՈՄՈՆԻ Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Եկեղեցւոյ կից, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ.— Պատգ. ժողովի դեկուցում եւ վարչական ընտրութիւն։

ԶԱՏԻԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Հ. Մ. Ը. Մ.
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
"AU CLUB" 51, RUE GRIGNAN

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ դպրոցներուն, Մարտ 15ին, Շաբաթ, ժամը 21էն առաւօտեան ժամը երկու, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ։

Առաջնակարգ նուագախումբ։

CHEF D'ORCHESTRE RÈGIE THEVENET

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւնը։ Մուտքը 300 ֆրանք։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՔՐՈՍԻՈՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐՈՒ ԱՄԵՆԱՃՈԽ ՇԱՐՔԸ

VOGUE - CONTREPOINT

Ընկերութեան կողմէ պատրաստութիւն եւ ղեկավարութիւն

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

MC 20.150 ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— (55 վայրկեան)

Կոմիտասեան պատարագ եւ տաղեր, քառաձայն, երգէոն եւ պատարագիչի բաժինով.

1) ՍԿԻԶԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ, (Խորհուրդ Խորին, Հրաշափառ, Ընտրեալդ Աստուծոյ, Ուրախ լեր)։

2) Սուրբ, Հայր երկնաւոր, Յամենայնի, Որդի Աստուծոյ, Հոգի Աստուծոյ, Էջմիածնական եղանակաւ, (Կոմիտաս)։

3) Եւ եղիցի ողորմութիւն։

4. Հայր մեր (Գոհարանական), Միայն Սուրբ, Օրհնութիւն, Տէր Ողորմեա, Քրիստոս պատարագեալ, Լցաք, Գոհանամք, Մաղթանք, Եղիցի։

5) Էջմիածին ի հօրէ (Ա. Պարթեւեան)։

MC 20.114 ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ.— (45 վայրկեան)։

Եկմալեան պատարագ եւ ծննդեան տաղեր։

Ով զերահրաշ ծաղիկ, Գովեա Երուսաղէմ, Սուրբ Աստուած, Փառք, Մարմին Տէրունական, Հրեշտակային, Սուրբ, Յամենայնի, Հոգի Աստուծոյ, Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում, Հայր մեր, Տէր Ողորմեա, Մաղթանք, Եղիցի։ Արծաթսիրութեամբ, Ով զարմանալի, Աչքն ծով, Այսօր ձայնն Հայրական,

MC 20.103 ՀԱՅ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Նուագախումբ, խմբերգ, մեներգ, 10 կտոր։

Գարուն Երեւան, Եայլի, Թաթարական պար, Օրօր, Ատրպէյճան, Պիլլրի, Նազպար, Կաքաւիկ, Եարօ ջան, Քանաքեռ, Ղայթարմա, Գերիներու երգ, Լեզգինքա, Կովկասեան երգ։

MC 20.136 **Arménie** Հայ ժող. երաժշտութիւն, 14 կտոր, նուագախումբ, խմբերգ, մեներգ։

Հայրենիք, Էրզրումի պար, Զով գիշեր, Կանչել ես, Տարօն, Արի' Սէյրան, Կանչէ կռունկ, Լալա եարս, Եա աաշ, Շուշիկ, Պանդուխտի երգ, Շողիկ, Մարալի, Վարդավառ։

Գին 2700 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել՝

Ա. Պարթեւեանի՝ 14, Rue Petit, Paris 19 - BOT. 99-22 — RECORD SHOP, 35, Rue de Moscou, Paris 8

Եկեղեցւոյ գիւանատունը՝

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՄԱՐՏ
JEUDI 13 MARS
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8142 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3943

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Հակամարտութիւնը կը շարունակուի արաբական ճակատին վրայ :

Նախագահ Նասըր Մարտ 8ին Դամասկոսի մէջ տասնեակ հազարաւոր ունկնդիրներու առջեւ ծանրակշիռ ամբաստանութիւններ ըրաւ Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորին դէմ, որ ծրագրած է եղեր սպաննել տալ զինքը :

Սուրիական երկրորդ գրասենեակի վարիչ գնդապետ Ապտէլ Համիտ Սարրաճ իր կողմէ զգայացունց յայտնութիւններ ըրաւ : Ըստ թէ Սէուտ Թագաւոր 22 միլիոն անգլիական ոսկի խոստացած էր իրեն՝ եթէ արգիլէր Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միութիւնը եւ սպաննել տար Նախագահ Նասըրը : Իբրեւ կանխավճար 1.900.000 ստերլին տուած է երեք չէքով : Գտնուած՝ Դամասկոսի արաբական դրամատունէն :

Եգիպտական երկրի մը Վեհապետին դէմ եղած այս ամբաստանութիւնը խիստ յատկանշական է : Թագաւորը քննիչ մարմին մը նշանակած է՝ ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար :

Նախագահ Նասըր «Արաբական դատին դաւաճան», «օտար աշխարհակալութեան գործակալ» մակդիրներով որակած էր Յորդանանի եւ Իրաքի Թագաւորները, որոնք փոխանակ «Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան» մէջ մանելու՝ Հաշէմիներու դաշնակցութիւն մը կազմած էին :

Արաբիոյ Թագաւորը եւս չէր միացած Եգիպտոսի ու Սուրիոյ : Ընդհակառակն որոշ համակրութիւն էր ցոյց տուած Հաշէմիներու հանդէպ :

Բայց ասոր ծրագրած էր իր մականին տակ միացնել Պարսից ծոցի շրջանի փոքրիկ սուլթանութիւնները, որոնք քարիւղի հարուստ հանքեր ունին :

Եթէ այս ծրագիրը իրագործուի, մեծ հարուած մը պիտի ստանայ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը, որ կը յուսար իրագործել արաբական բոլոր երկիրներու միութիւնը՝ մէկ դրօշակի տակ, իբրեւ ղեկավար ունենալով Նախագահ Նասըրը :

Այժմ որոշ կը տեսնուի, որ քարիւղ ունեցող երկիրները կը դժուարին միանալ Եգիպտոսի ու Սուրիոյ : Միութեան պաշտպանները կ'ուզեն որ «ազգայնացման» ենթարկուին նաւթահանքերը, որոնք բնական ճամբով սեփականութիւնը պիտի դառնան բոլոր Արաբներուն՝ Պարսից ծոցէն մինչեւ Ատլանտեան :

Այս հեռանկարը մեծ դեր կը խաղայ անշուշտ Արաբիոյ, Իրաքի, Քուէյթի, Քաթարի, Պահրէյնի եւ միւսներու բռնած դիրքի քաղաքականութեան մէջ :

Սէուտ Թագաւոր՝ իբրեւ յաջորդ իր մեծահամբաւ հօր՝ Իպն Սէուտի՝ մեծ հմայք ունի արաբական աշխարհին մէջ :

1957 Փետրուարին Ուաշինկթըն երթալով՝ համաձայնեցաւ 25 միլիոն տոլարի փոխարէն հինգ տարի երկարաձգել Տահրանի օդանաւային խարիսխին օգտագործումը Ամերիկացիներուն կողմէ : Ընդունեցաւ «Այզընհաուըրի վարդապետութիւն»ը, որուն քարոզիչն եղաւ արաբական միւս երկիրներուն մօտ :

Այս բոլորը ամրացուցին Սէուտ Թագաւորի դիրքը ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ :

Նախագահ Նասըրի յայտնութիւնները կոչուած են վարկաբեկելու զինքը :

Տարակոյս չկայ որ Միացեալ Արաբ. Հանրապետութեան նախագահը խիստ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ արաբական բոլոր երկիրներու երիտասարդութեան եւ ազգայնական տարրերուն մօտ :

Նախագահը ասոնց վրայ դրած է յոյսը՝ իր ծրագիրները իրականացնելու համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՐՐ[illegible] ՊԻԼԻ
Վարչ[illegible]
ՊՈ[illegible] ՄՕՏ

ԴՐԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄ ՄԸ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ Է

Ինչպէս գրած էինք, անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան երկու պատուիրակները առջի օր Թունուզ տարին վարչապետ Կայեարի մէկ նամակը, որուն գլխաւոր կէտերը հետեւեալ ձեւով կ'ամփոփէին Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը .

1.— Ֆրանսական նաւատորմին մէկ մասը համախմբել Պիզերթի մէջ, միւս մասը՝ վերադարձնել Ֆրանսա :

2.— Թունուզ, Սուս, Սֆաքս, Կաֆսա եւ Բենատտա քաղաքներու օդակայանները դնել չէզոք հսկողութեան մը ներքեւ : Զէզոք ուժը արեւմտեան պէտք է ըլլայ եւ մասնաւորապէս՝ Ատլանտեան Ուխտի անդամ :

3.— Թունուզեւալժերիական սահմանի հսկողութիւն՝ չէզոք յանձնախումբի մը կողմէ :

4.— Թունուզի մէջ Ֆրանսացի քաղաքացիներու դէմ առնուած կարգ մը միջոցներու վերացում :

Ֆրանսական նոյն գործակալութիւնը հետեւեալ ձեւով կը ճշդէ Թունուզի դիրքը :

Պուրկիպայի կառավարութիւնը դէմ է իր օդակայաններուն վրայ ըլլալիք հսկողութեան : Իսկ գալով այն հարցին, թէ Ֆրանսական ուժերուն մէկ մասը պիտի հաւաքուի Պիզերթ, Թունուզ ոչ մէկ խորհրդակցութեան կը սկսի մինչեւ այն ատեն՝ որ Ֆրանսա հանդիսաւոր յայտարարութեամբ մը չըսէ, թէ իր բոլոր ուժերը պիտի հեռացնէ Թունուզեան հողամասէն : Պուրկիպա կը փափաքի, որ Փարիզ դէթ համաձայն ըլլայ պարպումի սկզբունքին՝ բանակցութիւններու սկսելէ առաջ :

Այսուհանդերձ անգլիացի եւ ամերիկացի միջնորդները լաւատես են : Լրագրողներէն հարցապնդուելով Մըրֆի յայտարարեց.— Փարիզի մէջ օգտակար խօսակցութիւններ ունեցայ . կը յուսամ գանք շարունակել նաեւ այստեղ եւ յաջողութեան մը յանգիլ :

Իր կարգին Հարըլտ Պիլի ըսաւ.— Առաջին անգամ է որ կուգամ այստեղ եւ կը յուսամ օգտակար գործ մը կատարել : Բարեկամական միջնորդութեան շուրջ եղած հարցումներուն պատասխանելով անգլիացի դիւանագէտը՝ աւելցուց .— Յաջողութեան մէջ է :

Պուրկիպայի հետ խորհրդակցելէ ետք Մըրֆի մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել, իսկ Պիլի ըսաւ թէ շատ օգտակար խօսակցութիւն մը ունեցած են . թէեւ որ եւ է որոշում չէ տրուած, բայց դարձեալ պիտի տեսնուին Նախագահին հետ՝ բանակցութիւնները շարունակելու համար :

Թունուզի դիւանագիտական շրջանակներուն համաձայն երկու միջնորդներ երկար ատեն կրնան մնալ այնտեղ :

Ինչպէս տեղական մամուլը կը յայտնէ Փարիզ – Թունուզ ուղղակի բանակցութիւնները սկսած կարելի է համարել, բայց ո՛չ «գլուխ – գլխի» Թունուզցիներու փափաքին համաձայն . կը կարծուի թէ արդիւնքը շուտով այդ պիտի ըլլայ : Հարցին դրական լուծում մը գտնելու յոյս ներշնչող հաւանականութիւններ կան ներկայիս :

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻԱ

Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի եւ Ազգ. Շարժումի ղեկավարները ժողով կը գումարեն Հռոմի մէջ՝ ալժերիական հարցին լուծման համար նոր ծրագիր մը պատ–

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

«ՆԵՐՍՈՅԵԱՆԸ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Է» — ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ, «ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԸ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Է» — ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ

ԵՐԿՈՒՔՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒԻՆ

Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւնի Երուսաղէմի թղթակիցը, Ճօ էլըֆս Մորիս, կրտսեր, իր թերթին ղրկած է հետեւեալ հեռագիրը, Փետրուար 17 թուականով .—

« Կը սպասուի որ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքական աթոռին յաջորդութեան շուրջ սկսած երկարատեւ ու կծու պայքարը վերջ գտնէ շուտով ու երկու մրցակիցները անարժան յայտարարուին պատրիարքական պաշտօնին :

« Այս երկու մրցակիցներն են — Տիրան Արք. Ներսոյեան, Ամերիկացի մը եւ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան :

« Ներկայ պայքարը կը ցուցադրէ ծանրակշիռ պառակտում մը, որ ծագած է հայկական գաղութներուն միջեւ այն հարցին շուրջ թէ Հայաստանեայց Եկեղեցիին Աթոռը Խորհրդային Հայաստանի մէջ պէտք է մնայ թէ պէտք է Լիբանան փոխադրուի :

« Ներկայիս, ճակատամարտին մէջ, երկու կողմերը իրարու հաւասար եկած են : Ներսոյեան Արք. գրաւած է Պատրիարքարանը, որ կը գտնուի Երուսաղէմի Յորդանանեան Թաղամասերուն մէջ ու երեւութապէս, կը վայելէ Միաբանութեան մեծամասնութեան հաւատարմութիւնը : Իսկ Տէրտէրեան Արք., համաձայն իմ ըստացած տեղեկութիւններուս, կը վայելէ համակրութիւնը Յորդանանի կառավարութեան, որ կատաղի հակահամայնավար է : Եւ սակայն, այս երկու մրցակիցներէն ոչ մէկը կրնայ պատրիարքական Աթոռը բարձրանալ՝ առանց Յորդանանի կառավարութեան հաւանութեան :

« Բայց, Տէրտէրեան Արք. Միաբանութենէն վտարուած է եւ հիմա, իբրեւ «աքսորեալ» կ'ապրի Ամմանի իր բարեկամներուն մօտ եւ ի վիճակի է իր ձայնը լսելի դարձնելու Յորդանանի կառավարութեան :

« Ընդհանրապէս լաւատեղեակ յորդանանեան շրջանակներու մէջ կ'ենթադրուի որ կառավարութիւնը խոյս պիտի տայ այս բանավէճէն՝ մերժելով թէ՛ մէկուն եւ թէ՛ միւսին ընտրութիւնը եւ կոչ ընելով Հայերուն որ ամէնուն համար ընդունելի թեկնածու մը ճարեն : Յոյս կայ որ Ամերիկացի Արք.ին դէմ հանուած արտաքսման հրամանագիրը չեղեալ յայտարարուի :

«Առ այժմ, պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ ու երկու եկեղեցական առաջնորդներէն իւրաքանչիւրը կ'ամբաստանէ միւսը թէ համայնավար հակումներ ունի, քաղաքական գործերու մէջ փախուստի ճամբաներու կը դիմէ, անվայել ընթացքի մէջ գտնուած է իր պաշտօնին գլուխը եւ հակասահմանադրական գործունէութիւն ունեցած է : Երկուքն ալ, առանձին առանձին կ'ըսեն ինծի թէ դիցինին վերջնական յաղթանակը պիտի նշանակէ համայնավարութեան յաղթանակը :

« Ներսոյեան Արք., որ ամերիկեան քաղաքացի եղաւ 1950ին, երբ Եկեղեցիին Արքեպիսկոպոսն էր Միացեալ Նահանգներու մէջ, կ'ամբաստանէ իր մրցակիցը թէ 1956ին, «գաղտնի» ճամբորդութիւն մը կատարած էր դէպի Խորհրդային Հայաստան ու յետոյ, Մոսկուայի ձայնասփիւռին վրայ գովքը հիւսած էր Խորհրդային կառավարութեան :

« Տէրտէրեան Արք. կ'ըսէ թէ Ներսոյեանի «Համայնավարութիւնը յաչս Քրիստոնէութեան» գիրքը, որ Քէնթըրպըրիի Կարմիր դահերէցին, Տոքթոր Հիւլէթ Ճոնսընի դնահատութեան արժանացած էր, ինքնին կը փաստէ Ներսոյեան Արք.ի համայնավարութեան համակիր ըլլալու իրողութիւնը : Տէրտէրեան կ'ըսէ նաեւ թէ Ներսոյեան Արք. կը վայելէ Խորհրդ. Հայաստանի Եկեղեցիին (ԽՄԲ.— Էջմիածնայ), օժանդակութիւնը եւ յաճախակի յարաբերութիւններ ունեցած է Պէյրութի եւ Դամասկոսի Խորհրդային դեսպանատանց պաշտօնատարներուն հետ :

«Յորդանանի Մահմետական կառավարութիւնը, ի լուր այս ամբողջին, ջերմօրէն կը բաղձայ այս վէճը կարգադրել հաշտարար եղանակով մը, որպէս զի Հայերը, աշխարհի չորս կողմը, չյուսաքուին եւ ուխտի երթան Երուսաղէմ :

« Հիմակուհիմա, կառավարութիւնը Պատրիարքութիւնը յանձնած է ժամանակաւոր տեղապահի մը՝ սպասելով որ այս փշոտ հարցը լուծուի» :

(ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

“ՄԵԾ”ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ — ՁԵՄ ՎԱԽՆԱՐ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ԵՐԹԱԼԷ

•

Անգլիոյ Խորհրդարանին մէջ եղած հարցումի մը պատասխանելով Վարչապետ Մաքմիլըն յայտարարեց թէ դգալի յառաջխմութիւն մը արձանագրուած է՝ դէպի «Մեծ»երու ժողովը : Թէեւ մանրամասնութիւններ չտուաւ, բայց աւելցուց թէ նման ժողով մը ժամանցի համար չէ . մեր նպատակն է՝ համաձայնութեան մը յանգիլ :

Ահա՛ թէ ինչու Մաքմիլըն կը փափաքի որ նախապատրաստական աշխատանքները շուտով սկսին . բայց դժբախտաբար տակաւին կարելի չէ, այնքան ատեն որ Խ. Միութիւնը չէ ճշդած իր դիրքը, մասնաւորապէս՝ նախապատրաստական ժողովին օրակարգին մէջ :

Այս ուղղութեամբ կարգ մը հարցումներ եղան Խրուշչեւի, Մոսկուայի դանիական դեսպանատան մէջ տրուած ընդունելութեան մը ընթացքին . Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը պատասխանեց .— Եթէ հարկ է՝ Ուաշինկթըն կ'երթանք, մասնակցելու համար «Մեծ»երու ժողովին :

Այսուհանդերձ Խրուշչեւ չպատասխանեց բազմաթիւ հարցումներու՝ զորս կ'ուղղէին լրագրողները եւ բաւարարուեցաւ ըսելով .— ամերիկացի թղթակիցները ինծմէ աւելի լաւ պէտք է գիտնան թէ «Մեծ»երու ժողով մը պիտի ըլլա՞յ թէ ոչ :

Վարշաւայի թերթերէն մէկն ալ տեսակցութիւն մը ունեցած է Խրուշչեւի հետ, որ յայտարարած է թէ չի վախնար Ուաշինկթըն երթալէ .— Կրնանք մեր նախաճաշը ընել Մոսկուայի մէջ, ճաշը՝ օդանաւին մէջ եւ ընթրիքը՝ Ուաշինկթըն :

———o———

ՊՈՆԻ կառավարութենէն Պելժիա 15 միլիոն մարք կը պահանջէ 1958 – 59 տարեշրջանին, Արեւմտեան Գերմանիոյ պելժ զինուորներուն ծախքերուն համար :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Ցական քաղաքին մէջ երեւան եկած է հասարակաց մահարձան մը ուր Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին նետուած են քանի հազար Ֆրանսացի, Իտալացի, պելժ, անգլիացի, ռուս եւ եուկոսլաւ զինուորներ՝ Նացիներու կողմէ :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆ

ՆԱՄԲ ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆԻ ՈՒՂԻՈՎ

Միացեալ Հանրապետութեան նախագահը այցելելով Սալահէտտինի դամբարանը, «հանդիսաւոր կերպով յանձնառու եղած է հետեւիլ մեծ հերոսի օրինակին, ծառայել արաբ ժողովուրդներուն, աչխատիլ անոնց միութեան»:

Այժմ կը հանդիպի գրեթէ սուլթանին մահուան թուականին (4 Մարտ 1193) երկարամեայ պատերազմներէ յետոյ: Ծագումով քիւրտ էր, Հայաստանի Քիւրտերէն, հաւատուրաց Հայերու ընկերացած: Հիւսիսէն կուգային Քիւրտեր եւ Թուրքեր, կը ստանձնէին իշխաններու դաստիարակութիւնը, կը ստանային աթաբեկ (հայր – իշխան) տիտղոսը, կը վայելէին մեծ յարգանք, կը դառնային խորհրդականներ իրենց աշակերտներուն:

Աթաբեկը կը նշանակուէր կառավարիչ նահանգի, ինքնիշխան աւատապետ, տէրն էր նահանգին: Այսպէս Հալէպի կառավարիչ Ագսոնքոր (սպիտակ անգղ) տիրացաւ Հալէպի, որդին Ապու Սաիտ Զէնկի հրամանատար նահանգին, ժառանգութիւն թողուց Նուրետտին որդիին, չարունակելու սրբազան պատերազմը: Նուրետտին գրաւեց Մարաշն ու Պանիասը, իշխանութիւնն ընդարձակեց:

Ո՞Վ ԷՐ ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆ

Նուրետտինի մօտ հրամանատար էր Սալահէտտինի հօրեղբայրը: Բաժնուելով հօրմէն հօրեղբօրը մօտ եկաւ, ներկայացաւ Նուրետտինի (1151), որ համբուրելով պատանի զինուորը, հրաւիրեց իր բանակը:

Եգիպտոսի Ֆաթիմեան վերջին խալիֆային նախարարը գրաւեց գահը, փախցուց խալիֆան մինչեւ Հալէպ: Նուրետտին բանակ մը ղրկեց Եգիպտոս, Սալահէտտինի հօրեղբօր հրամանատարութեան տակ խալիֆան գահին վրայ նստեցնելու: Քիչ ատենէն խալիֆան հասկցաւ, թէ Եգիպտոս կը մնար Նուրետտինի ազդեցութեան տակ: Սկսաւ գաղտնաբար թղթակցիլ Խաչակիրներու հետ, Նուրետտինի դէմ զինակցութիւն մը կազմելու համար: Դաւադրութիւնը երեւան ելաւ: Հրամանատար եւ Սալահէտտին գրաւեցին Եգիպտոսը: Յամառ եղան Խաչակիրներ, բայց սովամահ եղան Նեղոսի ողողման շրջանին: Հօրեղբօր մահէն ետք, Սալահէտտին ստանձնեց սպարապետութիւնը, Եգիպտոսի կառավարչութիւնը: Օր մըն ալ մզկիթին մէջ ապաստան խալիֆայի անունը յիշուեցաւ, երբ Ֆաթիմեան Խալիֆան հոգեվարքի մէջ էր: Եգիպտոս կրօնապէս կը միանար Պաղտատի (10 Սեպտեմբեր 1171):

ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՆԴԱՐՁԱԿԷ

ԻՐ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

Նուրետտին կասկածեցաւ Սալահէտտինի ընթացքէն, հրաւիրեց Սուրիա, մերժումին՝ արշաւեց Եգիպտոս: Մեռաւ ճամբան (12 Ապրիլ 1174) եւ Սալահէտտին մնաց տէրը Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ: Զախջախեց ըմբոստները Համայի մօտ, հիմնեց ընդարձակ կայսրութիւն մը՝ միացնելով Միջագետք, Սուրիա, Եմէն եւ Եգիպտոս: Այսպէս կը կազմուէր աշխարհագրական եռանկիւնը, որուն գագաթները էին Պաղտատ – Հալէպ – Գահիրէ: Կրօնական միութեան հետ, քաղաքական միութիւն մը կը կազմուէր աշխարհագրական հիմերու վրայ: «Այդ օրը, երբ իսլամական աշխարհը քաղաքականապէս կը միանար, Նեղոսի ջրվէժներէն մինչեւ Եփրատ՝ լատին Արեւելքի ճակատագիրը գծուած էր»:

ԽԱՉԱԿՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒԱՆՔՆԵՐ

Երրորդ Խաչակրութիւն մը կուգայ Արեւելք, կայսր մը՝ Շիկամօրուս, երկու Թագաւորներ՝ Առիւծասիրտ եւ Փիլիպպոս Օգոստոս, մէկը յանկարծամահ, միւսները միշտ անհաշտ, պիտի հեռանան ռազմադաշտէն: Սալահէտտինի հեղինակութեան տակ, կրօնական մոլեռանդութեամբ վառուած իսլամը կը կռուի քրիստոնեային դէմ, մինչդեռ քրիստոնեայ իշխաններ իրարու դէմ կը դաւեն: Փոխանակ միանալու, վտանգին առջեւ, կը վիճին քաղաքի մը շուրջ, հիւսիսային Սուրիոյ մէջ, Պաղեստինի մէջ: Աքիայի մէջ կը մրցին Ճենովացիներ եւ Վենետիկցիներ: Առիւծասիրտ անխոհեմաբար կոտորեց մահմետականները: Սալահէտտին, որ միշտ բարեացակամ գտնուած էր, վրէժխնդիր ոգիով վառուած, հրամայեց կոտորել քրիստոնեաները: Իսկ երբ Առիւծասիրտ հիւանդացաւ Եաֆայի մէջ, Սալահէտտին հիւանդին ղրկեց տանձ, դեղձ, ցոյց տալով ասպետական ոգի:

«ՍՐԲԱԶԱՆ ՎԱՅՐԵՐԸ ԱՄԷՆՈՒՆ

ՈՒԽՏԱՎԱՅՐԵՐՆ ԵՆ»

Եւրոպայի դէպքերը, Փիլիպպոս – Օգոստոսի շարժումները, Անգլիոյ մէջ Յովհաննէս Անհողի յափշտակութիւնը պարտաւորեցին Առիւծասիրտը վերադառնալու Եւրոպա: Համաձայնեցաւ Սալահէտտինի հետ: Սուլթանը հանդիսաւոր խոստում տուաւ «Ազատութիւն տալու ամէն ուխտաւորի», որովհետեւ «սրբազան վայրերը ամէնուն ուխտատեղիներն են»:

Առիւծասիրտ քրիստոնեայ արքան Արեւելք եկած էր, ուխտաւորներու ազատ անցքին համար, Սալահէտտին խնդրեց թոյլ չտալ Ֆրանսացիներուն Երուսաղէմ այցելել: Սուլթանը պատասխանեց. «Ուխտաւորները, շատ հեռուներէն եկող անձեր են, մեր կրօնը մեզի կ'արգիլէ անոնց ուխտագնացութեան արգել ըլլալ»:

ԱՍՏՂԻ ՄԸ ՆՄԱՆ

Բոլոր ժամանակագիրները, քրիստոնեայ թէ իսլամ, կը պանծացնեն աշխարհակալին ազատական ոգին, քաղաքավարութիւնը, զինուորական ճարտարութիւնը, կազմակերպող հանճարը: Իր մահով քայքայուեցաւ կայսրութիւնը, որովհետեւ չգտնուեցաւ հզօր բազուկ մը, հակամէտ իշխանները նոյն մականին տակ պահելու կարող: Զունեցաւ արժանաւոր ժառանգորդ մը: Արեւելքի պատմութեան մէջ երեւոյթ մըն է իր երեւումը: Եփրատէն անցնող օժտուած պատանին, Նուրետտինի զինուորն է 14 տարեկանին: Պատերազմի մէջ կը սորվի պատերազմիլ, օգտուելով պատեհութիւններէն, կը բարձրանայ սուլթաններու գահը, կը կեդրոնացնէ կեդրոնախոյս [illegible]ը, կը դիմագրաւէ գրեթէ ա[illegible]հանքով Խաչակիրները, կը տեսնէ անոնց բարոյական մակարդակը, կ'ապահովէ Արեւելքի ժամանակաւոր խաղաղութիւնը:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՖՐԱՆՍԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

1147ԻՆ

Անգլիացի հեղինակ մը Լան – Փուլ Սալահէտտինը կը դնէ «Ազգերու Հերոսներ»ու շարքին:

Իսլամ միութեան դէմ քրիստոնեաները պառակտում միայն կը ներկայացնէին: Ատելութիւն ասպետներու իրարու հանդէպ, ատելութիւն Բիւզանդիոնի եւ Լատիններու միջեւ: Ժոսլէն խաչակիրը օգտուելով Զէնկիի մահէն՝ գրաւեց Ուրֆան, շնորհիւ Հայերու ֆրանսասիրութեան (1147): Նուրետտին քալեց Ուրֆայի վրայ եւ գրաւելով զայն, ջարդեց Հայերը, որովհետեւ հաւատարիմ գտնուած էին Ֆրէնկներուն եւ դիւրացուցած քաղաքին գրաւումը: Շրջականներու բոլոր Հայերը բռնի իսլամացուեցան: Անտիոքի իշխան Բէյմոն տը Փուաթիէ, խռոված ըլլալով Ժոսլէնի հետ, մերժեց Ուրֆայի օգնութեան փութալ:

« ՍՈՒԼԹԱՆ, ՍՈՒԼԹԱՆ»

Սալահէտտինի մահէն քառորդ դար վերջ, Արեւելք եկաւ աղքատութեան առաքեալը, Ֆրանչէսկօս Ասիզացին խաղաղութիւն քարոզելու Խաչակիրներուն եւ Իսլամներուն: Եկաւ Մեմլուքներու բանակը՝ «Սուլթան, Սուլթան» գոչելով: Մալէք էլ Քամիլ արտօնեց քրիստոնէութիւն քարոզել իր զինուորներուն. «Ամէնքս ալ որդիներն ենք նոյն Արարչին, եղբայրներ ուրեմն, ապրինք խաղաղութեամբ»: (1219 Նոյ.):

Արեւելքի մէջ տնտեսական հաշիւներ կային այժմ եւ խաղաղութիւն չէր կրնար հաստատուիլ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՊԱՅՐԸՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԷՆԸ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 170ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հայ ժողովուրդի եւ հայկական մշակոյթի հետ Պայրընի ունեցած կապերուն մասին առաջին անգամ հաւաստի տեղեկութիւններ հաղորդած է բանաստեղծ Թոմաս Մուր, որ Պայրընի մօտիկ բարեկամն էր ու անոր առաջին կենսագիրը:

Մուրի աշխատութիւնը, որ կը կոչուի «Պայրընի կեանքը», կառուցուած է փաստական վաւերաթուղթերու վրայ, որոնց հիմքը կը կազմեն Պայրընի օրագրութիւնը եւ նամակները:

Իր այս մեծածաւալ ուսումնասիրութեան մէջ Թոմաս Մուր Պայրընի եւ Հայերու կապերուն վերաբերող շարք մը հետաքրքրական նամակներ հրատարակած է: Այդ նամակները, որոնք գրուած են Պայրընի կողմէ՝ 1816էն 1821, ուղղուած են Թոմաս Մուրի եւ հրատարակիչ Ճոն Մըրրէի:

Պայրընի ճամբորդական օրագրութենէն կը հաստատուի, որ ինքը Վենետիկ հասած է 1816 Նոյեմբեր 11ին:

Բանաստեղծին խոստովանութեամբ, շատ օտարականներ այդ ժամանակ հրապուրուած էին Սբ. Ղազարի հայկական վանքով եւ միաբանութեամբ: Ինքն ալ անոնցմէ մէկն էր: «Այդ ժամանակ, ուրիշ ճամբորդներու նման ես ալ շատ կը հետաքրքրուէի Սբ. Ղազարի մենաստանի ընկերութեամբ» կը գրէ Պայրըն:

1816 Դեկտեմբեր մէկին, անգլիացի տարագիր բանաստեղծը կոնտոլ նստած կը դիմէ դէպի Սբ. Ղազար:

Առաջին օրը կը պտտի վանքին գրադարանը, կը ծանօթանայ հին ձեռագիրներու թանկարժէք նմուշներուն հետ, եւ գոհ սրտով կը վերադառնայ Վենետիկ: Հետեւեալ օրը դարձեալ կուգայ. այս անգամ կ'այցելէ վանքին տպարանը եւ վարդապետ Աւետիքեանի հետ երկարօրէն կը խօսի հայկական պատմութեան եւ մատենագրութեան շուրջ:

Այդ խօսակցութենէն վերջ, Պայրըն վանքին Աբբահայրէն արտօնութիւն կը խնդրէ վանքին մէջ բնակիլ՝ հայերէն լեզուն սորվելու եւ հայկական մշակոյթին աւելի հանգամանօրէն ծանօթանալու համար:

Բանաստեղծին այս ցանկութիւնը բոլորովին չիրականանար. արտօնութիւն չի տրուիր իրեն վանքին մէջ բնակելու, սակայն կը յայտնեն թէ ամէն օր կրնայ Վենետիկէն Սբ. Ղազար գալ եւ իր փափաքածները սորվիլ, ու կը խոստանան ամէն դիւրութիւն ընծայել իրեն: Հմուտ լեզուագէտ Հ. Յարութիւն Աւետիքեան սիրով յանձն կ'առնէ Պայրընին հայերէն սորվեցնելու պարտականութիւնը:

Պայրըն, ինչպէս կարելի է հետեւցնել հրատարակիչ Մըրրէին ուղղած իր նամակներէն, խանդավառութեամբ լծուած է հայերէնի իր դասերուն: Դեկտեմբեր

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Եւ ապա, ուրախ շեշտով մը՝ աւելցուց.

— Օն, կ'ուզե՞ս մօրեղբայրդ տեսնել…

Յայտնեցի իրեն թէ որքան մեծ էր փափաքս ծերունի մօրեղբայրս տեսնելու եւ զայն մխիթարելու մասին:

Բռնեց ձեռքէս եւ զիս առաջնորդեց: Ռասք կը հետեւէր մեզի:

Այստեղ, Կապիտան Տելմար ընդհատեց պատմութիւնը եւ մռայլ ակնարկ մը նետեց իր չորս – բոլորտիքը:

Քրտինքը՝ խոշոր կայլակներով կը հոսէր իր ճակատէն: Ձեռքերով ծածկեց դէմքը: Ռասք այդ պահուն կը դիտէր իր տէրը մտահոգ երեւոյթով մը:

— Այո, ճիշդ այդպէս կը դիտէր զիս … մրմնջեց Տելմար շունին նայելով:

Պահ մը ետք, բոլորովին ջղայնացած, ոտքի կանգնելով դուրս ելաւ վրանէն:

Տասնապետը եւ շունը հետեւեցան իրեն:

— Գրաւ կուգամ, գոչեց Ժերմոն, գրաւ կուգամ որ կը մօտենանք աղխատելի վախճանին:

— Շատ պիտի ցաւիմ, եթէ դժբախտութիւն մը պատահի Պու – Ժարկալին, ըսաւ Ֆիլիփէր: Տարօրինակ մարդ մը … ի գին տասներկու սակառ Բորթոյի պիտի ուզէի տեսնել անոր մէկ ումպով հնդկաընկոյզի գաւաթը պարպելը …

Գնդապետ Պերվալ, իր կարծիքը յայտնելով, ըսաւ.

— Պիտաուն ալ յատկանշական տիպար մըն է… Եթէ ես իրեն բանտարկեալը եղած ըլլայի, պիտի ձգէի որ պեխերս բուսնէին …:

— Գալով ինծի, մէջ մտաւ տեղակալ Հանրի, ամէնէն շատ զիս զուարճացնող պարագան այն էր, որ Տելմարի պատմութեան ընթացքին ամէն անգամ որ Պու – Ժարկալի անունը կ'արտասանուէր, անոր կաղ շունը իր գլուխը ընդոստ վեր կ'առնէր:

Դուրսը պահակ սպասող զինուորին հրացանի հարուածը աւետեց Տելմարի վերադարձը:

Ամէն ոք լռեց: Ներս մտնելով, Տելմար վրանին մէջ շրջագայեցաւ քանի մը վայրկեան, թեւերը խաչաձեւած եւ բոլորովին լուռ:

Ծերունի Թատէն, որ անկիւն մը նստած էր, գաղտագողի ակնարկներով կը դիտէր զայն եւ Ռասքը շոյելով կ'ուզէր այնպէս ձեւացնել թէ որեւէ մտահոգութիւն չունէր:

Վերջապէս, Տելմար վերսկսաւ պատմել:

— … Ռասք կը հետեւէր մեզի: Շրջակայքի ամէնէն բարձր ժայռին գագաթը այլեւս լուսազարդուած չէր արեւին լոյսով: Յանկարծ, այդ կատարին վրայ ճառագայթ մը շողաց ու անցաւ: Սեւամորթը սարսռաց: Ձեռքս սեղմելով, ըսաւ.

— Մտիկ ըրէ:

Խուլ աղմուկ մը, նման թնդանօթի մը հրաձգութեան, լսուեցաւ հեռուէն, որուն արձագանգը գնաց տարածուիլ բովանդակ հարթավայրին վրայ:

— Ազդանշանն է, ըսաւ սեւամորթը մռայլ ձայնով մը: Եւ աւելցուց.

— Թնդանօթի հարուած մըն էր, չէ՞:

Գլխով հաստատական նշան մը ըրի:

Երկու ոստումով հասաւ բարձր ժայռի մը գագաթին: Հետեւեցայ իրեն:

Թեւերը խաչաձեւեց եւ սկսաւ ժպտիլ տխրութեամբ:

— Կը տեսնե՞ս, ըսաւ ինծի:

Կը նայէի այն կողմը որ յայտ կուտար: Տեսայ այն բարձր կատարը, որ այդ առտու ցոյց տուած էր ինծի:

Սեւ դրօշակ մը կը ծածանէր հոն…

Տելմար, կարճ շունչ մը առնելէ ետք, շարունակեց.

— Յետոյ իմացայ թէ՝ Պիսսու, իր մեկնելու արտօրանքին մէջ եւ զիս մեռած կարծելով, պարզել տուած էր սեւ դրօշակը, առանց սպասելու զիս մեռցնելու պաշտօնը ունեցող իր դահիճներուն վերադարձին:

Պու – Ժարկալ, միշտ հոն էր, թեւերը խաչաձեւած կուրծքին վրայ, կը դիտէր զազրելի դրօշակը:

Յանկարծ, ընդոստ շարժումով մը ետ դարձաւ եւ քանի մը քայլ առաւ, կարծես վար իջնել ուզելով:

— Աստուած իմ, աստուած իմ, իմ դժբախտ ընկերներս…

Յառաջացաւ դէպի իմ կողմս, եւ.

— Լսեցի՞ր թնդանօթաձգութեան ձայնը…

Չպատասխանեցի:

— Գիտցիր, ուրեմն, եղբայր, անիկա ազդանշանն էր: Հիմա զանոնք կ'առաջնորդեն…

Գլուխը կքեցաւ կուրծքին վրայ: Քանի մը քայլ եւս ընելով, մօտեցաւ ինծի:

— Գնա տեսնելու մօրեղբայրդ եղբայր, Ռասքը քեզ պիտի առաջնորդէ:

Սուլեց հնդկական եղանակ մը որուն վրայ կենդանին սկսաւ իր պոչը խաղցնելով յառաջանալ դէպի իրեն ծանօթ վայր մը:

Պու – Ժարկալ վերջին անգամ ըլլալով բռնեց ձեռքէս եւ ջանաց ժպտալ: Սակայն այդ ժպիտը ջղաձգական ժպիտ մըն էր:

— Մնա՛ս բարով, եղբա՛յրս, աղաղակեց հզօր ձայնով մը…

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(18 Շար.)

9ին գրուած նամակի մը մէջ կ'ըսէ ·

« Սկսած եմ եւ յառաջ կը տանիմ Հայոց լեզուի իմ ուսումս, զոր կը յաղթահարեմ ուժերուս ներած չափով. ամէն օր կ'երթամ Մենաստան՝ գիտնական աբեղայէ մը դաս առնելու համար: Արդէն իսկ ձեռք բերած եմ շարք մը եզակի, օգտակար տեղեկութիւններ՝ այդ արեւելեան ժողովուրդի գրականութեան եւ բարքերուն վերաբերեալ: Անոնք այստեղ ունին հաստատութիւն մը, եկեղեցի մը եւ 90 աբեղաներով վանք մը. աբեղաներէն ոմանք շատ գիտուն եւ զարգացած մարդիկ են: Ունին նաեւ տպարան մը եւ մեծ ջանք կը գործադրեն իրենց ազգը լուսաւորելու համար: Հայոց լեզուն (որ գոյգ է՝ գրաբար եւ աշխարհաբար), դժուար կը գտնեմ, բայց ոչ անյաղթելի (գէթ այդպէս կը յուսամ)»:

Բայց ի՞նչ բանէ դրդուած Պայրըն կ'ուզէր հայերէն սորվիլ: Այս մասին ինքը բանաստեղծը հետեւեալը կը գրէ ·

« Երբ 1816 թուականին Վենետիկ հասայ, իմ միտքս այնպիսի վիճակի մը մէջ էր, որ կարիքը կը զգայի ծանր զբաղմունքի մը. այնպիսի զբաղմունք մը, որ երեւակայութեանս համար քիչ ասպարէզ ձգէր եւ հետապնդումիս համար բաւականաչափ դժուարութիւն յարուցանէր »:

Դարձեալ այս ուղղութեամբ, Պայրըն Թոմաս Մուրին կը գրէր Դեկտեմբեր 5ին.

— « Ամէն օր հայերէն կը սորվիմ հայկական Մենաստանին մէջ: Գտայ, որ միտքս զբաղեցնելու համար դժուար աշխատանք մը հարկաւոր էր ինծի: Ասկէ աւելի դժուար զբօսանք չէի կրնար գտնել այստեղ ...: Հարուստ լեզու է եւ միժամանակ կրնայ մեծապէս հատուցանել զայն սորվիլ ուզողին նեղութիւնը: Ես պիտի աշխատիմ եւ որոշած եմ յառաջանալ. բայց երաշխաւոր չեմ ըլլար յաջողութիւններուս կամ դիտաւորութիւններուս համար: Բացի իրենց սեփական երկերէն, այստեղ կան նաեւ շարք մը շատ հետաքրքրական ձեռագիրներ, ինչպէս նաեւ գրքեր ու թարգմանութիւններ յունարէն բնագիրներէ, որոնք այժմ կորսուած են, պարսկերէնէ ու ասորերէնէ, եւայլն »:

... Հայկական խառաչունչ այբուբենը յաղթահարելէ յետոյ, Պայրըն կը սկսի գրելու, կարդալու եւ խօսելու փորձեր ընել:

Թոմաս Մուրի ուղղած իր Դեկտեմբեր 24ի նամակին մէջ Պայրըն կը գրէ ·

« Կեանքս շատ կանոնաւոր ընթացքի մէջ մտաւ: Առաւօտները կոնտոլով կ'երթամ հայերէն թոթովելու Ս. Ղազարի Մխիթարեան աբեղաներուն հետ եւ անոնցմէ մէկուն պատրաստած անգլեւհայ քերականութեան անգլերէն բաժինը սրբագրելու կ'օգնեմ »:

1817 Մարտ 3ին, Պայրըն դարձեալ կը գրէ Մուրէին .—

« Հայերէն քերականութիւնը լոյս տեսաւ, բայց իմ հայերէնի պարապմունքներս առայժմ ընդհատուեցան, մինչեւ որ գլխացաւս անցնի»:

Պայրընի հայերէնի դասերը, ուրեմն, տեւած են ամբողջ ձմեռ մը, Դեկտեմբեր, Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն, օրական երկու – երեք ժամ: Ու այդտեղ ալ կանգ առած է իր հայագիտութիւնը: Սակայն հետագային շարունակած է գրաղիլ հայերէնով եւ յաճախ այցելած Ս. Ղազար:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Քաղուած՝ Գրական Թերթէն)

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ

Երկու օրուան այցելութիւն մը առիթ տուաւ ինծի մօտէն ճանչնալու Հնդկահայ մեծահարուստ եւ ազգասէր – բարերար Մուրատ Ռափայէլի հիմնած վարժարանը Վենետիկի մէջ: Աւելի քան 120 տարուան երկարաձիգ կեանք մը ունի վարժարանը, սակայն մատղաշ երիտասարդի մը թարմ, աշխոյժ եւ կենսալից շունչով գըտայ զայն: Զուտ հայկական նկարագրով, ոգիով ու շունչով գիշերօթիկ վարժարան մըն է Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեանը:

Վարչութիւնը.— Վարժարանի ներկայ վարիչ – տնօրէնն է Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան (ծնած Ախալքալաքի Ալաստան գիւղը). իր օգնականներն են Հ. Վահան Վ. Յովհաննէսեան (Ախալցխայի Նորշէն գիւղէն), Հ. Գարեգին (Ախալցխացի), Հ. Բարսեղ (Կուտինացի) վարժարանի գործակալ – մատակարարը, Հ. Յովսէփ (Ատխապէպացի) վարժարանի ուսումնապետը եւ Հ. Անդրէաս (Հունգարահայ):

Ուսման շրջանը.— Վեց տարուան ուսման շրջան մը ունի Ռափայէլեանը եւ կը կազմէ Գիմնազի վերջին վեց դասարանները, ներկայիս ունենալով նաեւ պատրաստական բաժիններ՝ փոքրահասակ եւ նորավարժ աշակերտներու:

Աշակերտութիւնը.— Մուրատ – Ռափայէլեանը ներկայիս ունի 85 գիշերօթիկ աշակերտ, որուն գիմնազիական աշակերտութիւնը կը բաղկանայ 12 – 18 տարեկան պատանիներէ, իսկ պատրաստական կարգերու մէջ կան փոքրահասակ տղաքներ: Ասոնցմէ զատ վարժարանը ունի մօտ 15 շրջանաւարտներ, որոնք գիշերօթիկ աշակերտի մը բոլոր առաւելութիւնները վայելելով՝ համալսարան եւ ակադեմիա կը յաճախեն: Այս մօտ հարիւր աշակերտները եկած են հեռաւոր Պարսկաստանէն, Իրաքէն, Սուրիայէն, Հայաստանէն, նոյնիսկ Ամերիկայէն, կան մեծ թիւով աշակերտներ Պոլսէն, Աթէնքէն, Մարսէյլէն, Միլանէն, եւն.:

Սնունդը եւ առողջական վիճակը.— Տղաքը՝ իրենց դաստիարակ – վարդապետներու հետ միասին կը ճաշեն: Ճաշերը կը պատրաստուին մաքուր իւղով — կարագով եւ ձէթով: Բացի Ուրբաթ եւ Չորեքշաբթի օրերէն (պահք), տղաք ամէն օր երկու անգամ միսով կերակուր ունին. միսը յաճախ խորոված (քէպապ) է: Կերակուրները կը բաղկանան 2 – 3 եւ աւելի տեսակներէ, միշտ անպակաս ունենալով աղանդերներ՝ պանիր եւ պըտուղ: Սեղանի միակ հացն է սպիտակ մաքուր ցորենի հաց: Ճաշի եւ ընթրիքի միջոցին աշակերտներէն մին ընթերցում մը կ'ընէ Հայոց Պատմութենէն կամ որեւէ դաստիարակիչ նիւթէ մը: Տօնի կամ բացառիկ հիւրի մը ներկայութեան՝ հանգիստ կը տրուի զանգակով:

Աշակերտութեան առողջական վիճակը սքանչելի է. բոլորը գէր, լեցուն դէմքով, առողջ եւ կայտառ են: Իրենց առողջութեան կը հսկեն հայ եւ իտալացի երկու բժիշկներ: Բացի մարզական դասերէ՝ առողջութեան կը սատարեն նաեւ զանազան սփորթիք խաղեր, որոնց համար վարժարանը ունի իր ամէն դիւրութիւնները՝ բացօթեայ ընդարձակ պարտէզով:

Վարժարանը ապահոված է աշակերտութեան համար նաեւ զբօսալի ժամանց .— ունի հեռատես գործիք, որով առիթ կ'ունենայ հաղորդակցութեան մէջ մտնելու գիտական եւ գեղարուեստական աշխարհին հետ:

Ահա քանի մը խօսքով ներկայ Մուրատ Ռափայէլեանը: Ան լաւագոյն ձեռքերու մէջ է. սիրազեղ, գուրգուրոտ հայրեր են անոր դաստիարակները, որոնք նուիրած են իրենց անձը՝ հայ տղան լաւ հայ այր մը դարձնելու համար: Կը մաղթենք իրենց՝ երկար կեանք, իսկ վարժարանին՝ հարիւրամեակներ:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ

———o———

Լայփցիկի մէջ բացուած համաշխարհային ցուցահանդէսին Հայաստան կը մասնակցի՝ ցուցադրելով իր արդիւնաբերութիւնները: Հայաստանի ելեկտրամեքենաշինութեան գործարանը Լայփցիկ ղրկած է վաթսուն քիլովաթ ուժով շարժական ելեկտրակայաններ: Թէեւ մեծ քանակութեամբ քոնեաք, պանիր, ծխախոտ եւ կօշիկի նմուշներ ալ ղրկուած են, բայց ուշագրաւ են ելեկտրական զանազան գործիքները եւ շարժական կայանները:

Պրիւսէլի ցուցահանդէսին, Ապրիլ 17, Հայաստան պիտի մասնակցի գլխաւորաբար սննդեղէնի իր արտադրութիւններով: Առաքումներ կատարուած են արդէն, պիտի ցուցադրուին Երեւանի պահածոներու գործարանին, եւ ծխախոտի գործարանին արտադրութիւնները, ինչպէս նաեւ «Արարատ» քոնեաքը եւ «Ջերմուկ» հանքային ջուրը:

Ապրիլին Ճափոնի Օսակա քաղաքին մէջ բացուելիք տօնավաճառին համար Հայաստան ղրկած է գինիի, քոնեաքի, պահածոներու եւ ծխախոտի բազմաթիւ նմուշներ: Ասկէ զատ՝ Լենինականի հեծանիւի գործարանին արտադրած նոր տեսակի հեծանիւներուն հետ պիտի ցուցադրուին նաեւ ոսկերչական առարկաներ, հայկական ազգային երաժշտական գործիքներ եւ զարդեր:

Հայաստանի ելեկտրական արդիւնաբերութեան մասին գաղափար մը տալու համար՝ պատրաստուած է նաեւ Սեւան – Հրազդան ջրաելեկտրակայանի քարտէսը:

×

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փինկ – փոնկի ախոյեանական մրցումները առաջին անգամ ըլլալով տեղի ունեցած են Երեւանի մէջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մարտ 10ին, երկուշաբթի, Վարշաւայի համալսարանին մէջ բացուեցաւ ֆրանսական մշակոյթի «տասնըհինգօրեակ»ը, կազմակերպուած՝ Սորպոնի Սիվիլիզասիոն Ֆրանսէզ ճիւղին կողմէ: Լեհաստանի եւ Ֆրանսայի մշակութային յարաբերութեանց ծրագրին մաս կը կազմէ դասախօսներու փոխանակութիւնը:

Սիվիլիզասիոն Ֆրանսէզը Սորպոնի մէջ հիմնուած է մասնաւորաբար օտար ուսանողներու համար՝ որոնք կը փափաքին ճանչնալ ֆրանսական մշակոյթը, իր բոլոր երեսներով: Օտար երկիրներու մէջ հաստատութեան նախկին ուսանողներն ալ կը կազմակերպեն տասնըհինգօրեայ դասախօսութիւններ՝ ֆրանսացի դասախօսներ հրաւիրելով:

Վարշաւայի դասախօսութիւնները կը ղեկավարէ Սիվիլիզասիոն Ֆրանսէզի տնօրէն՝ Մաթորէ, որուն կ'ընկերանան հինգ այլ դասախօսներ:

Օրական վեց ժամ դասաւանդութիւն կը կատարուի՝ ֆրանսերէնի քերականութեան շուրջ եւ դասախօսութիւններ՝ ֆրանսական արուեստի, գրականութեան, աշխարհագրութեան մասին: Ցայտագիրին մաս կը կազմէ հին եւ արդի Ֆրանսան՝ որ կը ներկայացուի ֆրանսերէնով:

Հայաստան գրաւած է երկրորդ տեղը՝ հակառակ անոր որ հայ ախոյեանները յաման պայքար տարած են առաջնութիւնը խլելու համար:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Է. ԽԱՉԱԳՈՐԾԵԱՆ շուտով պիտի աւարտէ « Սօնա » պալէն, ինչպէս նաեւ մանկական օփերա մը՝ « Շունը եւ կատուն »:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

ԿԱՅԾԵՐ

Խ.

ԱՍԼԱՆԻ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

« Զուլօները բոլորը զինուորուած մարդիկ են. նրանց կանայք, աղջիկներն մինչեւ անգամ զէնք են կրում: Նրանք հասկացել են, թէ առանց սրի մեր դարում չէ կարելի գլուխ պահել: Հրեշտակները միայն զէնք չեն կրում, որովհետեւ պաշտպանելու ոչինչ չունեն. բայց նրանք էլ հարկաւորուած միջոցում զինուորւում են ...:

« Զուլօները կառավարւում են իրանց պատրիարքի իշխանութեան ներքոյ, որ կոչւում է Մար – Շիմոն. դա ժողովրդի հոգեւոր եւ մարմնաւոր իշխանն է: Այժմեան Մար – Շիմոնը մի քաջ երիտասարդ է, որ միացրել է իր ձեռքում Քրիստոսի խաչը եւ ազատութեան սուրը: Բոլոր ժողովուրդը հպատակւում է նրան որդիական հնազանդութեամբ: Մար – Շիմոնի օրինակը մի բացառութիւն է ամբողջ քրիստոնէական աշխարհում, որ հոգեւոր պատրիարքը միեւնոյն ժամանակ հասարակ զինուոր է, հայրենիքի պաշտպան է: Մար – Շիմոնը զինուոր է, զինուորի բոլոր ազնիւ յատկութիւններով:

« Մար – Շիմոնի երկիրը մեծ մասամբ մաքրած է օտարազգիներից. այնտեղ կան փոքր թուով հայեր եւ մի քանի քրդի ցեղեր, որոնք բոլորն էլ հպատակւում են պատրիարքի իշխանութեանը: Մար – Շիմոնի երկիրը մի փակուած Զինաստան է, ուր օտարի ոտքը մուտք չէ գործում: Բայց Կարօն այժմ այնտեղ է. նա գնացած է պատրիարքի մօտ մի քանի գործերի համար տնօրինութիւններ անելու, յուսով եմ, որ նրա տեսութիւնը յաջող վախճան կ'ունենայ ...:

« Զուլօների օրինակը մի մեծ խրատ է մեզ հայերիս համար, թէ մենք էլ կարող ենք մեր լեռներում ազատ եւ հանգիստ ապրել, եթէ մեր ազատութիւնը կամենայինք պաշտպանել մեր սրով եւ արիւնով: Բայց մենք ունե՞նք այնպիսի հոգեւորականութիւն, ինչպէս Մար – Շիմոնը. մենք ունե՞նք այնպիսի ժողովուրդ ինչպէս Զուլօն: Հայը սրից այնպէս է վախենում, ինչպէս դեւից ...»:

ԽԱ.

ՍԻՐՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վանքի տօնախմբութիւնը արդէն վերջացած էր: Ուխտաւորները սկսել էին վերադառնալ դէպի իրանց երկրները: Ծերունի որսորդի ընտանիքը նոյնպէս պատրաստւում էր առաւօտեան թողնել վանքը: Բայց իմ մէջ առաջ էր եկել մի զարմանալի փոփոխութիւն. ես մոռացել էի Մարոյին, մոռացել էի Սօնային, մոռացել էի մօրս, եւ քոյրերիս, որոնք այնքան սիրում էին ինձ, եւ աշխատում էին ինձ իրանց հետ մեր տունը տանել: — Ես սիրահարուել էի Ասլանի վրայ: Կարծես թէ, այդ ոգելից երիտասարդը կախարդած լինէր ինձ. ես չէի ուզում բաժանուել նրանից: Թէեւ Ասլանի խօսքերն ինձ շատ մութն էին, թէեւ ես դեռ պարզ չէի հասկացել, թէ ինչ նպատակի ձգտում է նա, եւ ինչ են ուզում անել նրա մտերիմ ընկերներն, այսուամենայնիւ, մտածում էի, թէ լաւ է նրանց հետ լինել, նրանց հետ գործել, — նրանք ազնիւ մարդիկ են: Այս պատճառով, երբ Ասլանը յայտնեց, թէ «մի գործի» համար միտք ունի Վան քաղաքը գնալ, ես աղաչեցի, որ ինձ էլ իր հետ տանէ: Նա չյօժարուեցաւ, ասաց, թէ դու եկել ես ծերունի որսորդի ընտանիքի հետ, պէտք չէ նրանց անտէր թողնել: — Մարօն մեզ մօտ էր, նա լսեց այս խօսքերը եւ իրան յատուկ արհամարհական ոճով պատասխանեց. — թէ ես շատ հարկաւոր չեմ նրանց, թէ նրանք առանց ինձ էլ կարող են տուն վերադառնալ, թէ որսորդի ընտանիքին ոչ ոք չհամարձակուի մօտենալ: Ով որ չէր ճանաչում Մարոյին, կարող էր վշտանալ այս խօսքերից, բայց ես գիտէի նրա սիրտը, թէ որքան բարի էր նա, այս պատճառով նրա խօսքերը շարժեցին իմ ժպիտը միայն:

Երեկոյ էր: Այս խօսակցութիւնն անց էր կենում մեր մէջ մի բլուրի վրայ, որ բաւականին հեռու էր վանքից. այնտեղ գնացել էինք Մարոյի հետ «տիրամօր ծաղիկներ»(*) քաղելու, ուր եւ հանդիպեցանք Ասլանին: Նա դարձեալ կերպարանափոխ էր եղած: Այժմ նմանում էր մի վանեցի վաճառականի:

Մարօն եւս իր կողմից խնդրեց Ասլանից, որ ինձ վեր առնէ իր հետ, ասելով, թէ ես ամենեւին քաղաք չէի տեսել, հարկաւոր էր ինձ քաղաք տեսնել, եւ մենք երկուսս էր երկար թախանձելուց յետոյ, վերջապէս նրան ընդունել տուինք:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

(*) Դա մի տեսակ դեղնագոյն ծաղիկ է մանրիկ եւ ցամաք թերթիկներով, որոնցմով լի է վանքի շրջակայքը. նա երբեք չէ խամրում, այս պատճառով եւ կոչւում է «անթառամ ծաղիկ». նուիրուած է Աստուածամօրը, երկնքի անթառամ ծաղկին:

բաստելով: Այս ուղղութեամբ ժամուլի առուլիս մը տալով Ազգ. Ճակատի ընդհանուր քարտուղար Մերպահ առաջար - կեց.

1.— Զինադադար :

2.— Ազատ եւ ամբողջական ընտրու - թիւններ Ալժերիոյ մէջ, միջազգային մարմինի մը հսկողութեան ներքեւ. եթէ կարելի է՝ Միացեալ Ազգերու անդամ - ներէն բաղկացած յանձնախումբի մը հսկողութեամբ :

3.— Այս ձեւով կազմուելիք կառա - վարութիւն մը պիտի բանակցի Ֆրանսայի հետ, տնտեսական, մշակութային եւ այլ մարզերու մէջ օրինական գործակցու - թեան մը համար :

Միւս կողմէ Ֆերհաթ Աբբաս յայտա - րարեց թէ Պարին ղրկուած նամակին մէջ Ազատագր. Ճակատը Ալժերիոյ ամբող - ջական անկախութիւնը պայման չի դներ այն պարագային՝ երբ Ֆրանսայի հետ խորհրդակցութիւնները սկսին :

Մինչ այս մինչ այն կռիւները կը շա - րունակուին Ալժերիոյ մէջ: Ապստամբնե - րու խումբ մը Օրանի շրջանին մէջ անա - կընկալ յարձակում մը գործելով սպան - նեց ինը բանակայիններ: Կռիւը շարու - նակուեցաւ եւ 23 ըմբոստներ սպաննուե - ցան: Նոյն շրջանին մէջ պատահած բա - խում մը հինգ զոհ խլեց անապատային - ներէն. Օրանի արեւելեան շրջանին մէջ ըմբոստները տուին 13 զոհ: Լաֆայէթի մէջ եղած կռիւ մը 18 մեռեալ արժեց ապստամբներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԻԼԱՅԻ Հարաւ - Արեւելեան Ասիոյ ժողովին առաջին նիստը տեւեց երեք ժամ: Բացումը կատարեց Ֆիլիփեաններու Նախագահը՝ Կարսիա. Ժողովին նախա - գահ ընտրուեցաւ Ֆիլիփեաններու Արտա - քին նախարար Սեռանօ: Ամերիկայի Ար - տաքին նախարար Տըլըս խօսեցաւ հա - մայնավարներու տնտեսական յարձակու - մին վտանգին մասին: Սելվին Լոյտ ծան - րացաւ «Մեծ»երու ժողովին վրայ: Քը - լիսթիան Փինօ .— Տնտեսական եւ ընկե - րային գետնի վրայ պէտք է տանիլ ա - մէն պայքար :

ԺԸՆԵՒԻ ծովերու վրայ պետութեանց ունեցած իրաւունքին շուրջ բացուած ժո - ղովին մէջ ամերիկեան պատուիրակը դէմ արտայայտուեցաւ ծովերու վրայ հիւ - լէական փորձերը արգիլելու խորհրդա - յին առաջարկին :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ Պորպա թերթը կը գրէ թէ մառեշալ Թոնիեւի դէմ իր հրատարակած յօդուածը անհիմն էր :

Այրի Տիկին Էլիզ Քաթըրճեան, Օր. Սիրանոյշ Տիլսիզեան, Տէր եւ Տիկին Յա - րութիւն Տամլամեան կը ծանուցանեն ի - րենց քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

Օր. ԿԻԻԼԵԱՆԷ ՏԻԼՍԻԶԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 4ին, Թաստաթէ (Իտալիա) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Պոմոնի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, յետ Ս. պա - տարագի՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պի - տի կատարուի ի յիշատակ հայ նորագոյն պատմութեան մեծագոյն դէմքերէն՝ Քը - րիստափոր Միքայէլեանին :

×

Յովհաննէսեան, Հայգազեան եւ Համ - բոյեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ Մարտ 16ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 11 - ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փա - րատոյի մայր եկեղեցին ողբացեալ Ով - սաննա Յովհաննէսեանի մահուան քառա - սունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յի - շատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլէն Յարեթ Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Խաչատուր Հայգազեան եւ զաւակները, Պօղոս Համբոեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շը - նորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր ա - նոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսա - կով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնե - ցին իրենց սիրասիրահոտ կնոջ, մօր, քը - րոջ եւ հօրաքրոջ Ովսաննա Յովհաննէս - եանի մահուան առթիւ :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի 43րդ տարեդարձը կը տօնուի 24 Ապրիլ հինգշաբթի երեկոյ, Փըթի Ժուռնալի սրահին մէջ, 21 րիւ Քատէ, նախաձեռնութեամբ Զափահաս Որբերու Միութեան :

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Հ. Յ. Դ. հիմնադիր՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻՆ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին :

Տպաւորիչ կենդանի պատկեր՝ մասնակ - ցութեամբ Գ. Քէնտիրեանի:

Կը նախագահէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻ - ՐԻՃԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14.30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Աֆրիկէ, Հայաստան, Գամբրուն, Կովկաս, Սպանիա, Ամերի - կա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ :

Հայկական ձոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւրքճէրեանի, օժանդա - կութեամբ Օր. Ժիլիէթ Աւետիսեանի :

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիոմին :

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք:

Դիմել Սորպոնի ղոնապաններուն :

ՃԱՇ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Տիկ - նանց Նորակազմ մասնաճիւղը հանգի - սաւոր ճաշ մը կազմակերպած է Մարտ 30ին, Կիրակի օր, ժամը 12.30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն շը - նորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Ա - րամայիս Մարգարեանէ երեք հազար ֆր. իր զաւկին գինուորական ծառայութենէ վերադարձին առթիւ :

×

Այրի Տիկին Սրապեան եւ զաւակները ու ընտանեկան պարագաները իրենց խո - րին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ցաւակցու - թիւնը յայտնեցին ողբացեալ

ՀՐԱՆԴ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

×

Տէր եւ Տիկին Միհրան Կէվրիկեան (Պո - լիս) եւ զաւակները Պ. Արամ Պայքարեան եւ զաւակները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՊԱՅՏԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին :

×

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութիւնս շնորհակալու - թեամբ ստացած է ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան հետեւեալ նուիրատուութիւն - ները.— Տիկ. Ոսկերիչեան 15000 ֆրանք («Յառաջ»ի միջոցաւ), Փափազեան Ալ - ֆորվիլէն հինգ հազար, («Յառաջ»ի մի - ջոցաւ), Պ. Սեպուհ Սարեան Լիոնէն տա - սը հազար, ձեռամբ Պ. Գ. Սողոմոնեանի, Պ. Գօչունեան Թարարէն հազար ֆրանք :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Պէաթրիս Շիմշիրեան եւ զաւակները իրենց շնոր - հակալութիւնները կը յայտնեն ամէն ա - նոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռա - գրով, նուիրատուութեամբ եւ ծաղկե - պսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտ - նեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, աներհօր

ԱՐՍԷՆ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարտ վեցին, Մարսէյլ :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւար - եան կոմիտէի: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Խրիմեան սրահին մէջ :

2պիս, Րիւ տը լա Տէֆանս :

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սի - րայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն՝

Երգ՝ Տիկին Շ. Գալայճեան, Օր. Օր. Շ. Պէնկեան, Դաշնակեան, Պ. Պ. Մ. Պօ - ղոսեան, Մարտիրոս Գարակէօզեան :

Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ գիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 9ին, Հինգշաբթի օր, Քատէ սըր - ճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին: Օրա - կարգ ունենալով.— Ա) Համարատուու - թիւն վարչութեան: Բ) Հրաժարական վարչութեան: Գ) Ընտրութիւն նոր վար - չութեան: Բոլոր անդամներէն կը խնդ - րուի ներկայ ըլլալ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Մարտ 22ին Շաբաթ իրի - կուն, ժամը 20.30ին Մէզօն Ալֆորի Թա - գաղետարանի սրահը :

ԱԻԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

Եւ ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը :

UN MARI SUR MESURE

Մասնակցութեամբ՝

CLAUDINE DELMASի

(Աթենքի թատրոնէն), Մառի Էօքսիւզ - եանի, Շուշան Գէորգեանի, Եղուարդ Տէր Յակոբեանի, Տիգրան Պողպատի եւ ԱԻԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ դպրոցնե - րուն, Մարտ 15ին, Շաբաթ, ժամը 21էն առաւօտեան ժամը երկու, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ:

Առաջնակարգ նուագախումբ :

CHEF D'ORCHESTRE RÉGIE THEVENET

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւ - նը : Մուտքը 300 ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սերաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը, տեղի պիտի ունենայ Մարտ 30 - ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Րե - ժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան - հրաժեշտ է :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, կա - յարանին դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Ցոյներու սրահը: Կարեւոր օ - րակարգ :

ՊՈՄՈՆԻ Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Եկեղեցւոյ կից, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, ընկերու - հիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Օրակարգ.— Պատմ. ժողովի զեկուցում եւ վարչական ընտրութիւն :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ, ժա - մը տասնին, Արեւագալի արարողութիւնը ժամը 11ին: Կը նախագահէ Կաթ. Պատ - ուիրակ Սերովբէ եպիս. Մանուկեանի :

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս արարողութեանց :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախորհրդային - կան Միութեան Մարսէյլի շրջանին կող - մէ: Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ ար - շալոյս: Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ. Շավ :

Հարաւային շրջանի ամէնէն նշանաւոր նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ ՔԸ - ԼՈՏ ՊԷՍԷԻ :

Մուտքը 500 ֆրանք:

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 14 ՄԱՐՏ

VENDREDI 14 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8143 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3944

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՆԻԼԼԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Արեւելք – արեւմուտք մրցակցութիւնը հրատապ հանգամանք կը ներկայացնէ աւելի քան երբեք :

Խորհրդային Միութիւն եւ ազատ աշխարհ տեւական հակամարտութեան մէջ են իրենց ազդեցութիւնը տարածելու համար ո՛չ միայն արեւմտեան ցամաքամասին, այլ արեւելքի անսահման տարածութեանց վրայ, արեւելեան միջերկրականէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք :

Յետպատերազմեան շրջանի մեծագոյն յաղթականն եղաւ Մոսկուա, որ իր գաղափարախօսական ու քաղաքական ազդեցութեան ենթարկեց Չինաստանը, — շուրջ տասը միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ եւ հինգ հարիւր միլիոն բնակչութեամբ այդ հսկայածաւալ երկիրն ու անոր սահմանամերձ հողամասերը, — Հիւսիսային Քորէա, Հնդկաչին եւ Ինտոնեզիա :

Այս անհաշիւ ու անպատիժ ծաւալապաշտական քաղաքականութեան սանձ մը դրուեցաւ վերջապէս 1950 Յունիս 25ին, երբ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան անունով Միացեալ Նահանգներն ու կարգ մը դաշնակիցներ զինեալ միջամտութեամբ եւ մեծ զոհողութիւններու գնով կասեցուցին բոլշեւիկեան յառաջխաղացումը Քորէայի մէջ :

Եւ սակայն վերջ չգտաւ հակամարտութիւնը աշխարհի այդ մասին մէջ :

Խորհրդային Միութիւնը շարունակեց իր քարոզութիւնները, մանաւանդ տնտեսական աջակցութեան խոստումները Ասիոյ — եւ Ափրիկէի — յետամնաց երկիրներուն :

Պանտունկի խորհրդաժողովը՝ մասնակցութեամբ ամէն գոյնի ու ցեղի պատկանող դժգոհ երկիրներու պատգամաւորներուն՝ մեծ յաջողութիւն մը նկատուեցաւ Մոսկուայի համար :

Բոլշեւիկեան ծաւալապաշտական ձեռնարկներուն հակազդելու համար էր, որ դաշնակիցները 1954 Սեպտեմբերին ստեղծեցին « Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ դաշնագրի Կազմակերպութիւնը» (Օ. Թ. Ա. Զ.) , որուն մաս կը կազմեն ութ երկիրներ, — Միացեալ Նահանգները, Ֆրանսա, Անգլիա, Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, Փաքիստան, Ֆիլիփփեան Կղզիներ և Թայլանտ (Սիամ) :

Արեւմտեան դաշնակիցները շնորհիւ այս կազմակերպութեան լրացուցած եղան արեւմուտքէն դէպի արեւելք երկարող պաշտպանողական ճակատը, որ կը սկսի Ատլանտեան Ուխտով, կը շարունակուի Պալքանեան եւ Պաղտատի Ուխտերով ու կը յանգի Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ Ուխտին :

Այս վերջինին չորրորդ խորհրդաժողովն է, որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի Ֆիլիփփեաններու մայրաքաղաք Մանիլլայի մէջ :

Քրիսթիան Փինօ, Ֆոսթըր Տըլլըս եւ Սէլվին Լոյտ անձամբ մասնակցեցան այս խորհրդաժողովին, ուր քննուեցան բացի զինուորականէն նաեւ տնտեսական ու մշակութային զանազան հարցեր :

Մոսկուա ըստ սովորութեան «խաղաղասիրական» առաջարկներ ներկայացուց այս առթիւ եւս, թելադրելով Ռափացքիի ծրագիրը գործադրել նաեւ Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ մէջ : Այսինքն «ապահիւլէական» շրջան մը ստեղծել այնտեղ՝ ինչպէս Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ :

Մանիլլայի խորհրդաժողովին նպատակն էր աստիճան մը աւելի ամրապնդել ազատ աշխարհի ինքնապաշտպանութիւնը եւ տնտեսապէս աջակցիլ յետամնաց երկիրներուն՝ բոլշեւիկեան անյագ ախորժակներուն զոհ չդարձնելու համար զանոնք :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՏԵՂԻ ՉԻ ՏԱՐ

•

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՅԵՏԱՁԳԵՑ ԻՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Պաշտօնական զեկոյց հրատարակուած չըլլալով՝ հակասական զրոյցներ շրջան կ'ընեն Թունուզի մէջ. այսուհանդերձ, Մըրֆի – Պիլլի – Պուրկիպա խօսակցութիւններէն ետք մթնոլորտը մեղմացած կը թուի :

Թունուզի Նախագահը միշտ կը պնդէ էական երկու կէտերու վրայ, որոնց մասին խօսած էր արդէն 15 օր առաջ. — Ֆրանսական ուժերու ամբողջական պարպում եւ Ալժերիա :

Թունուզեան թերթերը հրատարակած էին լուր մը ,որուն համաձայն անգլիացի պատուիրակ Պիլլ յայտարարած է թէ անգլեւամերիկեան բարեկամական միջնորդութիւնը վերջ գտած է եւ բանակցութիւնները ընդհատուած են: Լուրը, որ տրուեցաւ Թունուզի ձայնասփիւռէն, մեծ յուզում պատճառեց Ֆրանսական եւ Թունուզեան շրջանակներուն: Իրականին մէջ սակայն՝ թարգմանութեան սխալ մըն էր եղածը: Պիլլ յայտարարած է.— Բանակցութիւնները ընդհատեցինք, այսօրուան համար:

Լրագրողը հասկցած է .— Բանակցութիւնները ընդհատեցինք: Հետեւաբար՝ աւելցուցած է նաեւ, թէ բարեկամական միջնորդութիւնը վերջացած է .

Հարցը այնքան լուրջ բնոյթ ստացած է, որ Հարըլտ Պիլլ պարտաւորուած է իր ստորագրութեամբ հերքում մը գրել: Միաժամանակ Թունուզի անգլիական դեսպանը հերքեց այդ լուրերը, ճշդելով թէ եղածը պարզապէս թարգմանութեան սխալ մըն էր: Անգլիական շրջանակները կ'աւելցնեն, թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին եւ առհասարակ լաւատես են արդիւնքին համար :

Միւս կողմէ, ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ, որ այս կիրակի Մոսկուա պիտի երթար, մէկ շաբաթով յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը. կը սպասէ Թունուզի բանակցութեանց արդիւնքին: Եթէ Մըրֆի եւ Պիլլ ձախողին իրենց առաքելութեան մէջ՝ ֆրանքեւ-թունուզեան վէճը դարձեալ պիտի ներկայացուի ՄԱԿին. այս պարագային ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Պիզերթի եւ Ալժերիոյ հարցը կը քըննուի նաեւ Ֆրանսայի կուսակցութեանց կողմէ: Ընկերային – Հանրապետականները (Նախկին Կոլեան) առջի օր ժողով մը գումարեցին խստօրէն քննադատելով Վարչապետ Կայեառի Սահարայի հարստութեանց օգտագործման ծրագիրը, ինչպէս նաեւ միջերկրականեան հասարակապետութիւն մը ստեղծելու գաղափարը :

Փոթորկոտ ժողովի մը մէջ խօսք առնելով կուսակցական կարգ մը պարագլուխներ ըսին թէ անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութիւնը եւ Կայեառի ծրագիրը կոչուած են Պիզերթն ու Ալժերիան միջազգայնացնելու: Պատերազմական Նախարար Շապան – Տելմաս իր ընկերներուն յայտնեց թէ Պիզերթի եւ Ալժերիոյ հարցերը մաս չեն կազմեր Մըրֆիի եւ Պիլլիի առաքելութեան : Հրատարակուեցաւ զեկոյց մը, ուր կ'ը[illegible]ուի թէ Ընկերային – Հանրապետականները դէմ են Պիզերթի եւ Ալժերիոյ հարցերուն միջազգայնացման :

ԹԵՀՐԱՆԻ ԹԵՄԻ ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ՈՐՈՇԵՑ ՄԻԱՆԱԼ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱԹՈՌԻՆ

ԽՄԲ. — Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը *Ալիք* Մարտ 6ի իր թիւին մէջ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ.

Փետրուար 26ին Եկեղեցական Վարչութեան ժողովասրահին մէջ տեղի ունեցած է Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական ժողովի Ե. նիստը, մասնակցութեամբ մայրաքաղաքի եւ նոյն թեմի միւս շրջաններու պատգամաւորներուն :

Ըստ օրակարգի՝ քննուած են թեմակալ առաջնորդ եւ առաջնորդական տեղապահ ունենալու խնդիրները:

Այս առնչութեամբ կատարուած են կարծիքի փոխանակութիւններ՝ վերջին տարիներու ընթացքին Թեհրանի Թեմին համար ստեղծուած կացութեան, թեմին եւ Էջմիածնի փոխյարաբերութեանց եւ յարակից խնդիրներու շուրջ :

Արծարծուած հարցերուն մասին արտայայտուած են աւելի քան 15 պատգամաւորներ: Երկուքուկէս ժամուան նիստէ մը վերջ կէս ժամ դադար տրուած է՝ բանաձեւ կազմելու եւ ժողովին ներկայացնելու համար :

Հետեւեալ բանաձեւը միաձայնութեամբ անցած է.—

« Թեհրանի Թեմի Պատգամ. ժողովը քննութեան առնելով նոյն Թեմի եւ Ս. Էջմիածնի փոխյարաբերութիւններու խնդիրը, կարծիքներու փոխանակութենէ ետք գտաւ.

ա) Որ 1328 Թ. Մորդադ 9ին (1949 Յուլիս 25) հոգեւոր առաջնորդներու եւ պատուիրակներու մասին տրուած կառավարական որոշումէն ի վեր Թեհրանի Թեմի Ազգ. մարմինները զրկուած ըլլալով Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի հետ յարաբերութիւն ստեղծելու հնարաւորութենէն, ունեցած են միայն անուանական եւ ձեւական կապ :

բ) Որ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռը ինչ ինչ պատճառներով ի վիճակի չէ եղած եւ ներկայիս ալ ի վիճակի չէ ինքնօրէն եւ անաչառօրէն վարելու իրեն ենթակայ Թեհրանի Թեմը :

գ) Որ այդ իսկ պատճառով, Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռը վերջին տարիներու ընթացքին կատարած է անհարկի միջամտութիւններ Թեհրանի Թեմի ներքին – վարչական կեանքին մէջ, հրահանգելով Ատրպատականի Թեմի Առաջնորդական Տեղապահին՝ լուծարքի ենթարկել Թեհրանի Թեմի օրինաւորապէս ընտրուած ազգ. մարմինները :

դ) Որ Մայր Աթոռը չյաջողելով լուծարքի ենթարկել Թեհրանի Թեմի ազգ. մարմինները, տարիներ շարունակ վերապահ եղած է անոնց նկատմամբ եւ խախտելով Հայաստանեայց Եկեղեցիի կանոնադրութիւնը եւ աւանդութիւնները, իր գրութիւնները ղրկած է առաջնորդարանի կամ Թեհրանի եկեղեցիին անունով :

ե) Որ Մայր Աթոռը անտեսելով հոգեւոր առաջնորդներու եւ պատուիրակնե[illegible] 1949 [illegible] ուած որոշումը եւ Թեմական Խորհուրդի նախազգուշացումները՝ Հմայեակ Ծ. Վարդ. Ինտոյեանը նշանակած էր կաթողիկոսական պատուիրակ եւ պարտականութիւն յանձնած անոր՝ վերակազմակերպելու արդէն իսկ կազմակերպուած Թեհրանի Թեմը, ազգ. իշխանութիւնները ենթարկելով դժուար կացութեան եւ անհարկի մտահոգութեանց :

զ) Որ կրկին անտեսելով վերոյիշեալ որոշումը եւ Թեհրանի Թեմի, ինչպէս նաեւ իրանահայ միւս թեմերու համար ստեղծուած բացառիկ պայմանները, վերջերս Թեհրան ղրկած էր ուրիշ հոգեւորական մը, դարձեալ որոշ առաքելութեամբ :

է) Որ 1949 Յուլիս 25էն ի վեր, նոյն պայմաններու հետեւանքով, իրանահայութիւնը ի վիճակի չէ Ս. Էջմիածնէն առաջնորդ հրաւիրելու, որով Թեհրանի Թեմը զրկուած է հոգեւոր պետ ունենալու եւ այդ պաշտօնին վերաբերող կրօնական ու վարչական պահանջները հոգալու, քահանայից դասուն պակասը լրացնելու եւ եկեղեցիները աւելի բարեզարդելու այլ հնարաւորութիւններէն :

ը) Որ այս անգլուխ եւ անբնականոն կացութեան հետեւանքով Թեհրանի Թեմը մեծապէս կը տուժէ իր հոգեւոր, ազգային եւ եկեղեցական կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ :

Նկատի ունենալով վերոյիշեալ հիմունքները եւ իրանահայ թեմերու համար ներկայիս գոյութիւն ունեցող բացառիկ պայմանները, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ անվտանգութեան կապուած որոշ մտահոգութիւններ ,

Թեհրանի Թեմի Պատգամաւորական ժողովը Փետրուար 26ին գումարած իր հերթական նիստին որոշեց դադրեցնել վերը յիշուած անուանական եւ ձեւական կապը Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռին հետ եւ խնդրամատոյց ըլլալ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին՝ իր հովանիին տակ առնել Թեհրանի Թեմը, յանձնարարելով Պատգամաւորական ժողովի Դիւանին եւ Թեմական խորհուրդին՝ ուսումնասիրել հարկ եղածը Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին կապուելու մանրամասնութեանց շուրջ եւ ապա միացման դիմումը կատարել » :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

Լիբանանի Վարչապետ Սամի Սոլհ իր հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի, որ անմիջապէս խորհրդակցութիւններու սկսաւ նոր կառավարութեան կազմութեան համար: Կը կարծուի թէ Նախագահը դարձեալ Սոլհին պիտի տայ կառավարութիւնը կազմելու պարտականութիւնը : Արդարեւ, լաւատեղեակ շրջանակներուն կարծիքը այն է թէ Սամի Սոլհ ներկայիս միակ անձն է, որ միաժամանակ կը վայելէ Հանր. Նախագահին եւ Խորհրդարանին վստահութիւնը :

Կը կարծուի թէ նոր կառավարութեան մէջ Արտաքին Նախարարի պաշտօնը դարձեալ պիտի յանձնուի Շարլ Մալիքի, որուն արեւմտեան քաղաքականութիւնը քննադատուեցաւ վերջերս :

Վարչապետին հրաժարականը անակնկալ մը չէր, քանի որ անհամաձայնութիւն մը կար արդէն իր եւ Պատերազմ. Նախարար Արսլանի միջեւ, երկրին մէջ ծայր տուած ահաբեկչական արարքներուն վերջ տալու եղանակներուն նկատմամբ :

Միւս կողմէ Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութիւնը կը մեղադրէ Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լոյտն ու Իրաքի Վարչապետ Նուրի – Սայիտը՝ որ «նոր դաւադրութիւն» մը պատրաստած են Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան դէմ : Գործակալութիւնը կ'աւելցնէ թէ պետական երկու մարդիկը Պաղտատի մէջ այս ուղղութեամբ խօսակցութիւններ ունեցած են :

× Գահիրէի մէջ Նախագահ Նասըրի կողմէ հրապարակուեցաւ հրամանագիր մը, որ Սուրիոյ քաղաքական բոլոր կազմակերպութիւններուն անմիջական լուծումը կը հրահանգէ :

———o———

ՄԱՏՐԻՏԻ թերթերը կը գրեն թէ 15 օրէ ի վեր սպանական Սահարայի մէջ ոչ մէկ միջադէպ պատահած է :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴՐՕՇԱԿԻՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Այս տարի կը լրանայ Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան 25ամեակը:

Հանրային որեւէ կազմակերպութենէ աւելի, Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը ունի իրաւունք՝ տօնելու իր գոյութեան Քառորդ Դարը, որ անցաւ ազգային, գաղափարական ու կազմակերպական անդադար գործունէութեամբ, իր դրօշին շուրջ հաւաքուող բազմութիւններուն ներշնչելով բարձրագոյն գաղափարականներ:

Տրուած ըլլալով միայն Միացեալ Նահանգաց յատուկ պայմանները, Հ. Ե. Դաշնակցութեան գործը նման չէ երբեք այլ երկիրներու համանման կազմակերպութիւններուն գործին: Աւելին է ան, որովհետեւ այս կազմակերպութիւնը՝ ամերիկեան լեզուական, մշակութային և այլ կարգի հզօր ազդեցութիւններուն ենթարկուած երիտասարդութեան թանձր խաւերէն կ՚ընտրէ իր անդամները: Կը ներշնչէ անոնց նախ՝ ազգային շունչ եւ ոգի, եւ ապա միայն գաղափարականներ:

Հայացումի եւ գաղափարականացումի կրկնակ դեր մըն է որ կը կատարէ ան, ամերիկեան մթնոլորտին մէջ սնած ու մեծցած սերունդէն ազգային ու հաւատաւոր սերունդ մը պատրաստելու համար:

Հոսանքն ի վեր թիավարելու դժուարին գործի մը լծուած է ան, որ առաքելութեան մը կը վերածուի, ազգային գաղափարականներու դրօշակիր սերունդ մը ստեղծելու համար. պայքարող սերունդ մը՝ յանուն իր ժողովուրդին ազատութեան ու իր դարաւոր հայրենիքին ազատագրութեան:

Անցնող 25 տարիներուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութեամբ, Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը գիտցաւ եւ կըրցաւ շրջապատի հեղեղէն փրկել հազարաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, իր ազգային ու գաղափարական դրօշմը դնելով անոնց մտքին ու հոգիին վրայ:

Շնորհիւ Դաշնակցութեան առաջնորդութեան եւ անոր գործիչներուն, որոնց կարգին առաջնակարգ դեր կատարեց ողբացեալ Գ. Նժդեհը, իր ոգեշունչ խօսքով եւ հմայքով, Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը այսօր դարձած է ազգային այն ամուր ապաստանը, ուր մտնող երիտասարդը ապահով կը զգայ ինքզինք. հոգիով հայ, գաղափարականով հարուստ եւ զոհաբերութեան ոգիով հպարտ:

Իր գոյութեամբն ու գործունէութեամբ, Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը, ոսկեղէն կապը կը հանդիսանայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան նուիրական գործին ու ոգիին հետ: Իսկ իր պատրաստած սերունդները, իբրեւ զանգուած, շարունակութիւնը իրենց հայրերուն ու մայրերուն բազմութեան. նոյն ձգտումներով եւ նոյն հաւատքով: Վաղուան Հայութիւնը երէկուան ու այսօրուան ազատատենչ Հայութեան պատկերով:

Անոնք, այս «Սան – Սանուհի»ներն ու «Հայորդիք»ը, ինչպէս կը կոչուէին նախապէս, այսօր, քառորդ դարէ ի վեր, դարձած են ազգային հզօր կազմակերպութիւն մը, աւելի քան յիսնեակ մը Ուխտերու ցանցով, այս մեծ Հանրապետութեան մէկ ծայրէն միւսը:

Անոնք, այսօր, շնորհիւ իրենց Կազմակերպութեան տուած դաստիարակութեան եւ բարձրագոյն սկզբունքներուն, արդէն իսկ խորապէս կը զատուին հայ երիտասարդութեան ծաւալուն ու գորշ զանգուածէն: Կը յատկանշուին իրենց գաղափարականութեամբ, իրենց ազգային ոգիով, բազմազան ծանօթութիւններով, քաղաքական ու ընկերային հետաքրքրութիւններով եւ բարոյական վեհապանծ սկզբունքներով:

Հ. Ե. Դաշնակցութեան անդամները եւ Ուխտերը կը պայծառանան իրենց բարոյականով ու ազգային ջերմ ոգիով. կարգապահական զգացումով եւ նուիրումի լայն տրամադրութեամբ: Եւ այս բոլորին հետ՝ ազգային արժանապատուութեան գիտակցութեամբ:

Անոնք՝ իրենց կրթութեամբ ու լեզուով պարկեշտ Ամերիկացիներ են, բայց իրենց արիւնովն ու ձգտումներով գերազանց Հայեր, որոնք գիտցած են ներդաշնակել այս մեծազօր ու ազատաշունչ երկրին ոգին հայկական ոգիին հետ, նոյնքան ազատատենչ:

Ազատարար է Ամերիկացին եւ գաղափարապաշտ, ինչ որ հարազատ է Հ. Ե. Դաշնակցութեան:

Այս ներդաշնակ գետնին վրայ կը զարգանան այն հազարաւոր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները, որոնք հաւատարիմ քաղաքացիներ են այս փառաւոր երկրին, ինչպէս նաեւ հաւատարիմ անձեր ու հարազատներ՝ իրենց արիւն տուող ժողովուրդին:

Եւ այսօր, ուրախ ենք լսելու, որ աւելի քան երկու տասնեակ հազար հայ երիտասարդներ անցած են այս կազմակերպութեան դրօշին տակէն, իրենց ժողովուրդին ծառայելու ոգիով թրծուած, այն խորին համոզումով, թէ ծառայելով հայ ժողովուրդին, ծառայած կ՚ըլլան Արդարութեան ու Ազատութեան դատին. ծառայած կ՚ըլլան քաղաքակրթութեան, որուն բարձրագոյն բարոյականը՝ Արդարութիւնն է: Համոզումներ այս ամէնը, որոնք հարազատ են այս արդարադատ ու ազատաշունչ երկրին ժողովուրդին ու պատմութեան:

Այս հազարաւոր երիտասարդներէն շատերը, Դաշնակցութեան գաղափարական դրօշմը իրենց հոգիին ու մտքին վրայ, արդէն իսկ հայ կեանքին մէջն են. մասնակից՝ մեր հանդէսներուն, հանրային ձեռնարկներուն, ազգային, եկեղեցական ու մշակութային բոլոր աշխատանքներուն:

Եւ այս բոլորէն վեր, անոնցմէ շատերը հետն են Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կոմիտէներուն, մասնակից Կեդր. Կոմիտէներուն ու Պատգ. Ժողովներու աշխատանքներուն, հետապնդելով հայ ժողովուրդին ու իր դատին պաշտպանութեան գործը:

Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան հասցուցած սերունդը, հին թէ նոր, պատմական այն սերունդներէն է, որոնք վճռական դեր կատարած են, հայ կեանքի վերելքին ու յեղաշրջման մէջ:

Բացառիկ, թանկագին սերունդ մըն է Հ. Ե. Դաշնակցութեան պատրաստած սերունդը, այսօր՝ իր գաղափարականութեամբ, հետաքրքրութեամբ ու հաւատքով՝ հայ ժողովուրդի արդար դատին հանդէպ:

Վաղը՝ երբ ազատութեան արեգակը ծագի, իր լայն ու բազմակողմանի պատրաստութեամբ: Անսպառ գանձ մը՝ մեր հայրենիքին վերաշինութեան ու զարգացման համար:

Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը, իր աշխատանքով, իր Ուխտերով, իր ղեկավարութեամբ եւ օրկանով կուգայ ըսելու, թէ պիտի շարունակուի Հայոց պատմութիւնը՝ այս ազատ հորիզոններուն տակ ալ:

Սրտագին ողջոյն Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան, իր սրբազան գործին ու հաւատաւոր գործիչներուն:

Ապրի Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը՝ իր գաղափարական դրօշովն ու դրօշակիրներով:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարտ 16ին, խորհրդային քաղաքացիները պիտի քուէարկեն: Պիտի «ընտրուի» նոր Գեր. Խորհուրդը, որ, ըստ սահմանադրութեան, «իշխանութեան վերին օրկանն է»: Ծանօթ է, որ Գեր. Խորհուրդը կը բաղկանայ երկու ժողովներէ, Միութեան Խորհուրդը, զոր «կ՚ընտրեն» բոլոր քաղաքացիները՝ 300 հազար բնակիչին մէկ «երեսփոխան»ի իրաւունքով, եւ ազգերու խորհուրդը, — դաշնակցային հանրապետութիւնները կուտան 25ական ներկայացուցիչներ, ինքնավար հանրապետութիւնները 11ական, եւ ազգային շրջանները մէկ մէկ: Գեր. Խորհուրդը կ՚ընտրուի չորս տարին անգամ մը:

Առաջին անգամ 1937 Դեկտեմբեր 12ին տեղի ունեցան ընտրութիւնները: Անցնող քսան տարուան ընթացքին չորս ընտրութիւն կատարուած է, — երկրորդը՝ 1946 Փետրուար 10 (յապաղած՝ պատերազմին պատճառաւ): Երրորդը՝ 1950 Մարտ 12ին, իսկ չորրորդը՝ 1954 Մարտ 14ին: Ուրեմն, այժմ հինգերորդ ընտրութիւնն է, որ կը կատարուի: Յիշեցնենք, որ ընտրողները իրաւունք չունին ընտրութիւն կատարելու ցանկերու միջեւ, որովհետեւ միշտ ու ամէն տեղ միայն մէկ ցանկ գոյութիւն ունի: Այդ ցանկերը կը պատկանին այսպէս կոչուած «համայնավարներու եւ անկուսակցականներու պլոքին», պատրաստուած են, սակայն, կուսակցութեան կողմէ, եւ կ՚որակուին «Խորհրդ. Միութեան լաւագոյն որդիներն ու լաւագոյն դստրերը»: Պարզ է, ուրեմն, որ միշտ ու ամէն տեղ, համայնավարները կը տանին «յաղթանակը» եւ թէ անկուսակցականները, որոնք ժողովուրդին աւելի քան 90 տոկոսը կը ներկայացնեն, կ՚ունենան 10–15 առ հարիւր երեսփոխաններ, այն ալ՝ առանց իրենց հաւանութեան: Մարդիկ, որոնք կուսակցութեան վստահութիւնը կը վայելեն:

Գեր. Խորհուրդը, երբ երկու ժողովները միասին կը գումարուին, մեծ թիւ մը կը ներկայացնէ: Առաջին անգամ, 1937ին, 1143 երեսփոխաններ կային: Այս տարի պիտի ընտրուին 1364 երեսփոխաններ, որոնց 731ը Միութեան Խորհուրդին, իսկ 633՝ ազգ. խորհուրդին համար:

Այս մեծաթիւ ժողովը, սակայն, տարին երկու անգամ կը հրաւիրուի, եւ այդ՝ միայն մէկ քանի օրուան համար: Անոր պարտականութիւնն է քուէարկելու, միշտ միաձայնութեամբ, պետութեան ելմտացոյցը և վաւերացնելու այն ուքազները, զոր հրատարակած է Նախագահութիւնը եւ արդէն իսկ դրուած են գործադրութեան: Ան որեւէ ազդեցութիւն չի կրնար գործել երկրին ընդհանուր քաղաքականութեան վրայ — ներքին թէ արտաքին: Որոշումները միշտ կը տրուին կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին կողմէ: Որով, Խորհրդ. Միութեան իրական երեսփ. ժողովը կուսակցութեան կեդր.

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊՈՒ - ԺԱՐԿԱԼ

Եւ արագօրէն անհետացաւ մեզ շրջապատող խիտ թաւուտներուն ընդմէջէն.

Ռասք, տեսնելով իր տիրոջ մեկնումը, յառաջացաւ դէպի սեւամորթին անյայտացած կողմը, գլուխը քանի մը անգամ ցնցեց, աղերսական կաղկանձիւն մը արձակեց եւ ապա վերստին մօտեցաւ ինծի, դիտեց զիս մտահոգ ակնարկով մը ու դարձեալ գնաց հոն՝ ուրկէ իր տէրը հեռացած էր եւ սկսաւ շարունակական հաջոցներ արձակել...

Հասկցայ թէ ի՞նչ ըսել կ՚ուզէր եւ վազեցի իր մօտ: Այն ատեն, կենդանին ըսկըսաւ վազել Պու – Ժարկալի հետքերուն վրայ:

Հակառակ որ արագ կը վազէի, սակայն պիտի կորսնցնէի իր հետքը, եթէ խելացի կենդանին այդ բանը զգալով, երբեմն յետադարձ ակնարկով մը կանգ չառնէր ու չսպասէր ինծի որպէսզի հասնէի իրեն:

Այսպէս, անցանք բաւական ճամբայ, կտրեցինք բլրակներ ու բարձունքներ, որոնք ծածկուած էին խիտ անտառներով եւ վերջապէս...

Կապիտան Տելմարի ձայնը նուաղեցաւ: Իր դէմքը պատեց մռայլ յուսահատութիւն մը, եւ հազիւ կրցաւ արտասանել հետեւեալ բառերը.

—Շարունակէ, Թատէ, որովհետեւ այլեւս անզօր եմ, պառաւ կնոջ մը չափ անզօր...

Ծերունի տասնապետը նուազ յուզուած չէր, որքան իր կապիտանը, այսուհանդերձ պարտք սեպեց հնազանդիլ անոր:

— Ձեր թոյլտուութեամբ, քանի որ այդպէս կը ցանկաք, Կապիտանս... Պէտք է ձեզի ըսեմ, պարոններ, թէ հակառակ այն իրողութեան որ Պու Ժարկալ զմայլելի մարդ մըն էր, քաջ, վեհանձն, բարի, գթառատ եւ վերջապէս աշխարհի ամենապատուական անձը, ես սակայն՝ գրգռուած էի իր դէմ եւ այդ բանը պիտի չներեմ ինքզինքիս, հակառակ անոր որ կապիտանս ինծի ներած է արդէն: Այնպէս որ, երբ այդ առտուն իմացայ թէ ձեր մահապատիժը վճռուած էր երեկոյեան համար, կատաղի բարկութեամբ մը լեցուեցայ դէպի այդ խեղճ մարդը եւ դժոխային հաճոյքով մըն էր որ հաղորդեցի իրեն թէ ձեզի հետ մէկտեղ պիտի մեռնէր եւ ինք ու աւելցուցի որ թող չփորձէր փախչիլ, վասն զի այդ պարագային իր ընկերներէն տասը հոգի պիտի մեռնէին իր տեղը: Բան մը չըսաւ, միայն թէ ժամ մը ետք արդէն փախած էր...

Տելմար անհամբերութեան նշան մը ցոյց տուաւ: Թատէ վերսկսաւ.

— Լաւ... Երբ տեսանք պարզուած սեւ դրօշակը եւ քանի որ փախստականն ալ դեռ չէր վերադարձած, ձեր թոյլտուութեամբ պարոն Կապիտան, արձակեցինք թնդանօթի հարուածը եւ ինծի յանձնուեցաւ տասը Սեւամորթերը դէպի հրացանազրկութեան վայրը առաջնորդելու պաշտօնը: Վերջապէս, կարճ կապեմ, երբ հոն հասանք, կը գուշակէք անշուշտ որ մեր նպատակը զանոնք ձեռքէ հանել չէր անոնց փախուստի միջոց ընծայելով. ուստի զանոնք շուաններով կապել տուի, ինչպէս որ սովորութիւն է, եւ կարգաւ շարեցի զինուորներս: Այդ պահուն, յանկարծ տեսայ որ անտառէն կուգար հսկայ սեւամորթը: Զարմանքէս թեւերս վար կախուեցան: Շունչը կտրած, մօտեցաւ ինծի եւ աղաղակեց.

— Ճիշդ ատենին հասայ: Բարեւ, Թատէ:

Այո, պարոններ, միայն այդքան ըսաւ եւ գնաց ու մէկիկ մէկիկ արձակեց կապանքները իր ցեղակիցներուն: Հոն էի ես, այո, արմանքի ու զարմանքի մատնուած, ինչպէս կ՚ըսեն: Եւ յանկարծ — ձեր թոյլտուութեամբ կապիտանս — Պու-Ժարկալին եւ իր տասը Սեւամորթ ընկերներուն միջեւ սկսաւ մղուիլ անձնազոհութեան եւ վեհանձնութեան կատաղի պայքար մը: Եւ այդ բանը կրնար շատ երկար տեւել եթէ ես արգելք չհանդիսանայի: Ի վերջոյ, բոլոր Սեւամորթերուն կապանքները արձակելով, ինք անցաւ անոնց տեղը, ու սպասեց: Այդ պահուն, իր շունը՝ խեղճ Ռասքը հասաւ եւ փարեցաւ կոկորդիս: Անկասկած որ երկար ատեն պիտի մնար կառչած կոկորդիս, բայց Փիէրօն նշան մը ըրաւ եւ կենդանին իսկոյն թողուց զիս ու գնաց եւ փռուեցաւ իր տիրոջը ոտքերուն տակ: Այն ատեն... ո՛հ այն ատեն... ձեզ մեռած կը կարծէի, պարոն կապիտան, բարկացած էի... պոռացի...

Տասնապետը բարձրացուց իր ձեռքը, ակնարկ մը նետեց իր կապիտանին եւ սակայն չկրցաւ արտասանել ճակատագրական բառը: Շարունակեց.

— ... Պու – Ժարկալ ինկաւ: Գնդակ մը ջախջախած էր խեղճ կենդանիին մէկ ոտքը: Այդ օրուընէ, պարոններ — տասնապետը տխրութեամբ մը օրօրեց գլուխը — այդ օրուընէ սկսեալ Ռասքը կաղ մնաց: Նոյն վայրկեանին ձայներ լսեցի մօտակայ անտառէն: Վազեցի հոն: Դուք էիք հոն ինկած, կապիտանս: Գնդակ մըն ալ դուք էիք ստացած այն պահուն երբ վազեր էիք ազատելու համար մեծ սեւամորթը: Այո, կապիտանս, կուլայիք այդ պահուն, սակայն կուլայիք անոր վրայ: Այսուհանդերձ, պարոններ, Պու – Ժարկալ մեռած չէր: Զայն փոխադրեցինք բանակատեղին: Վիրաւորուած էր մահացու կերպով, աւելի ծանր կերպով՝ քան դուք, Կապիտան, վասնզի դուք ապաքինեցաք, իսկ անիկա, անիկա միայն վերապրեցաւ...

Տասնապետը լռեց:

Տելմար շարունակեց խուլ ձայնով մը.

— Վերապրեցաւ մինչեւ հետեւեալ օրը...

Թատէ ծռեց իր գլուխը եւ ապա մըռայլ ու տխուր, վերջացուց.

— Այո: Կեանքս ինծի շնորհեց... Եւ սակայն ես էի որ զինքը սպաննեցի...:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԿՕ

(19 եւ վերջ)

ԾԱՆՕԹ.— Վիքթոր Հիւկոյի այս գործին բնագրին մէջ հերոսին անունը ֆրանսերէն գրուած է հետեւեալ ուղղագրութեամբ.— Bug - Jargal: Հայերէն հնչումով մենք գրած ենք՝ Պու ժարկալ, սակայն հաւանաբար կրնայ հնչուիլ նաեւ Պիւկ – Ժարկալ:

կոմիտէն է, թէեւ սահմանադրութիւնը չի խօսիր անոր մասին: Կեդր. Կոմիտէն այժմ կը բաղկանայ 255 անդամներէ: Այս ժողովը եւս կը հրաւիրուի շատ կարեւոր հարցերու լուծման առեն: Այսինքն՝ միւսին նման միայն վաւերացնելու համար: Կը յիշուի, որ Մոլոտով - Մալենկով խմբակի խնդրին առթիւ հրաւիրուած էր՝ ապահովելու համար Խրուշչեւի դիրքը:

Ստալինի մահէն յետոյ երեւութապէս աւելի կարեւոր դեր մը կը տրուի Գեր. Խորհուրդին: Ան այժմ աւելի յաճախ կը հրաւիրուի: 1954 - 1958 նստաշրջանին ինը անգամ նիստ գումարեց՝ միշտ մէկ քանի օրերով: Նոյնը պատահեցաւ եւ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին: Պատճառը այն էր որ երկիրը ապրեցաւ տագնապներ եւ ցնցումներ, ու հարկ էր կատարուած կամ կատարուելիք գործերը «օրինականացնել»:

Նկատելի փոփոխում մը կրեց նաեւ ուրիշ տեսակէտ: Գեր. Խորհուրդը մաս կազմեց Միջխորհրդարանային Միութեան: Եւ 1955էն ի վեր ունի «Խ. Միութեան խորհրդարանական խմբակ» մը որ շփման մէջ կը մտնէ ուրիշ խորհրդարաններու հետ: Ճիշդ է որ այս քայլը առնուեցաւ քաղաքական որոշ նպատակով, — Գոյակցութեան քաղաքականութեան անուշութեամբ: Ու ճիշդ է, դարձեալ, որ նաեւ այդ խմբակը չի վայելեր առանձին իրաւունքներ: Բայց «բարեփոխում» մըն էր:

Յիշեցնենք նաեւ ուրիշ պարագայ մը, — 1955 Փետրուար 9ին Գեր. Խորհուրդը հրաւէր ուղղեց օտար խորհրդարաններուն երեսփ. պատուիրակութեանց՝ փոխադարձ այցելութիւններ կատարելու: Որոշ վարանումներէ վերջ, այս առաջարկը ընդունուեցաւ, եւ բաւական թիւով պատուիրակութիւններ այցելեցին Խորհ. Միութիւն: «Բարեկամութիւնները ամրացնելու» համար Գեր. Խորհուրդը կազմեց նաեւ առանձին խմբակներ, — Խորհրդային - Ֆրանսական, Խորհրդ. անգլիական եւայլն:

Կասկած չկայ, որ այս ձեռնարկը եւս կը ձգտէր միեւնոյն նպատակին, — համակրական մթնոլորտ ստեղծել, եւ աւելի լաւ թափանցել օտար երկիրներէ ներս: Հունգարական յեղափոխութիւնը, եւ Խորհրդ. բանակին անողոք, տմարդի ու արիւնոտ միջամտութիւնը, սակայն, որ իր դէմ ծառացուց ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը, գլալապէս նուազեցուց այդ այցելութիւնները:

Միշտ ձեւականօրէն՝ փորձեր եղան նաեւ Գեր. Խորհուրդը իբրեւ թէ միջամուխ դարձնելու քաղաքական խնդիրներուն: Այսպէս, 1956 Յուլիսին Գեր. Խորհուրդը, միշտ Կեդր. Կոմիտէի հրահանգով, կոչ ուղղեց խորհրդարաններուն, ի նպաստ զինաթափութեան: Իսկ 1957 Դեկտեմբեր 21ին, լսելէ վերջ Արտ. Նախարար Կրոմիքոյի եւ Խրուշչեւի ճառերը՝ հրաւէր ուղղեց խորհրդարաններուն՝ «լրջօրէն քննելու խորհրդային կառավարութեան առաջարկները՝ զինաթափութեան մասին»:

Այս փոքրիկ առանձնաշնորհումները, սակայն, միշտ կատարուած են եւ կը կատարուին կուսակցութեան հրահանգով, նաեւ իր այս ձեռնարկներուն մէջ, Գեր. Խորհուրդը գործիք մըն է լոկ:

Քսան տարուան իր կեանքին մէջ, ան արձանագրեց նաեւ երկու ուրիշ «փոփոխութիւններ»:

Երբ Շեփիլով Արտաքին նախարար էր, երեսփոխան մը գրաւոր հարցում մը ուղղեց՝ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Իջաւ բեմէն, ու անմիջապէս անոր պատասխանեց Շեփիլով... գրաւոր: Կանխապատրաստուած «թեսթ» մըն էր:

Նման «թեսթ» մը ներկայացուեցաւ նաեւ վերջերս: Խումբ մը երեսփոխաններ «հարցապնդում» մը ուղղեցին կառավարութեան, համաձայն նախապէս կազմակերպուած ձեւին եւ վերէն տրուած հրահանգին, որպէսզի կառավարութիւնը առիթ ունենայ, պատասխանելու պատրուակին տակ, ստանալու երեսփոխաններուն «միաձայն հաւանութիւնը»: Եւ այդպէս ալ եղաւ, որովհետեւ ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ...

Նոր Գեր. Խորհուրդը նոր իրաւասութիւններ պիտի չունենայ: Ու պիտի կոչուի, իր նախորդներուն նման, կատարելու կամակատարի միեւնոյն ծիծաղելի դերը...

Մ. Տ.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ՓԵՐ - ԿԻՆԹ"

Ներկայիս, Ֆրանսայի լաւագոյն թատրոնը՝ Շայյօի Պալատին մէջ հաստատուած Ազգային Ժողովրդական Թատրոնն է:

Այս բեմը, որուն ղեկավարն է Ժան Վիլար, կը թուի թէ աղնիւ մրցումի մըն է եկած իր երէց քրոջ՝ Քոմէտի Ֆրանսէզին հետ, եւ ի պատիւ Ժան Վիլարին պէտք է խոստովանիլ որ այդ մրցման մէջ յաղթանակը տարած է ան, վասնզի եթէ ֆրանսական գեղարուեստական շրջանակներու կարծիքին դիմուի երկու բեմերուն մէկը միւսէն ունեցած արժանաւորութիւնը ճշդորոշելու համար, անպայման նպաստաւոր կարծիքներու ծանրութեան նժարը պիտի հակի դէպի Ազգային Ժողովրդական Թատրոնը:

Արդարեւ, քիչ ժամանակ առաջ, այդ թատրոնին մէջ, բեմադրութեամբ Ժան Վիլարի ներկայացուեցան Ռասինի «Ֆէտր»ը, որ «Մոլիէրի Տան» խաղացանկին գոհարներէն մէկն է եղած հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր: Ֆէտրի դերը ստանձնած էր ծանօթ ողբերգակ - դերասանուհի՝ Մարիա Քազարէս, որ փառաւոր յաղթանակ մը եւս աւելցուց իր արդէն ճոխ ու հարուստ փառապսակին վրայ:

Եւ ֆրանսական գեղարուեստական մամուլը առանց վերապահութեան յայտարարեց թէ՝ Մարիա Քազարէսի Ֆէտրը եւ Ժան Վիլարի բեմադրութիւնը անպայման լաւագոյններն էին եղած:

Այժմ, Ազգային Ժողովրդական Թատրոնի բեմին վրայ կը ներկայացուի նորվեկիացի աշխարհահռչակ թատերագիր՝ Հենրիք Իպսէնի «Փեր - Կինթ»ը, գրուած՝ 1867ին:

Շէյքսփիրի, Քորնէյի եւ Ռասինի հետ, Իպսէն կը հանդիսանայ ուժեղ թատերագիրներէն մէկը որ տուած է մարդկութիւնը 1800ական թուականներէն ի վեր:

Սկզբնական շրջաններուն, իր առաջին երկերէն այնպէս դատուեցաւ թէ՝ Իպսէն յեղափոխական խառնուածքի տէր գրող մըն էր: Սակայն շարունակական իր գործերը եկան հաստատելու թէ անիկա հոգեբանական վերլուծումներու վարպետ մըն էր, վերլուծումներ՝ որոնք շաղախուած էին միեւնոյն ժամանակ փիլիսոփայական դմայլելի տեսութիւններով:

Իր ստեղծած տիպարները, սակայն, հակառակ իրենց փիլիսոփայական եւ հոգեբանական նկարագրին, միշտ ալ մնացած են իրականութեան ճամբուն վրայ: Եւ իր ոճն ու լեզուն լեցուն՝ բանաստեղծական եւ քնարական հարուստ երանգներով:

Այդ կարգի թատերակ մըն է նաեւ իր «Փեր - Կինթ»ը:

Խաղին հերոսը՝ պարզ գիւղացի մըն է, երազային, խէնթ եթէ կ'ուզէք, եւ սակայն կեղծաւոր ու միանգամայն ստախօս, զգայուն եւ քնքուշ տիպար մը այնքան՝ որքան մտահոգ ու չար հոգի մը:

Իպսէն իր հերոսին համար կ'երեւակայէ հրաշապատում ու երջանիկ կեանք մը: Եւ արդարեւ գիւղացին, Փեր - Կինթ, իր կեանքը լաւ ապրելու բուռն ցանկութիւն մը ունի եւ այդ ցանկութիւնը իրականացնելու համար անիկա խտրութիւն չի դներ միջոցներուն մէջ: Հեղնանք, կեղծիք, մտավախութիւն, յանդգնութիւն, ատելութիւն, սէր եւ նոյնիսկ ... վատութիւն:

Այս է տարազը «Փեր - Կինթ»ի, որուն դրուագաւորութիւնը զօրաւոր դրոշմ մը կը կրէ Իպսէնի գրչին ծորող բանաստեղծական ու քնարական շունչին, մնալով միշտ իրականութեան սահմաններուն մէջ:

Ծանօթ դերասան Տանիէլ Իվէրնէլ ստանձնած է այս բարդ ու հոգեբանական դերը: Անիկա զօրեղ արուեստով մը կը մեկնաբանէ Իպսէնի այս արտակարգ տիպարը, որուն մէջ ինչպէս ըսինք, խառն են նենգամտութիւնն ու անմեղութիւնը, գութն ու վատութիւնը, սէրն ու ատելութիւնը:

Կանացի երկու կարեւոր դերերը ստանձնած են Տիկիններ Սիլվի եւ Միրէյ Քալվօ, առաջինը մայր Ասսի եւ երկրորդը՝ պարմանուհի Սոլվէկի տիպարներուն տալով գոյն եւ շունչ, իրենց վարպետ խաղով:

«Փեր - Կինթ»ը առաջին իսկ օրէն ունեցած է իր երաժշտութիւնը, յօրինուած Կրիկի կողմէ:

Բեմադիրը՝ Անտրէ Րէյպազ, բոլորովին նոր այս բեմադրութեան աւելցուցած է նաեւ նոր երաժշտութիւն մը, պատրաստուած երիտասարդ երաժիշտի մը՝ Իվան Սէմէնոֆի կողմէ:

Ըստ Անտրէ Րէյպազի կարծիքին, Կրիկի երաժշտութիւնը որ այլեւս դարձած էր քաֆէ - քոնսէրներու եւ ճայնասփիւռներու սեփականութիւնը, տեսակ մը տափակութիւն կը տարածէր Իպսէնի բարդ ու հոգեբանական գործին վրայ:

Եւ արդարեւ, բովանդակ մամուլին միահամուռ կարծիքը այն է թէ՝ Անտրէ Րէյպազի այս նոր բեմադրութեամբ երեւան եկած է բոլորովին թարմ «Փեր - Կինթ» մը: Նոյնը նաեւ՝ երաժշտութեան նկատմամբ:

Ինչպէս ըսինք, «Ֆէտր»էն ետք, որ դարկ տուած էր Ազգային Ժողովրդական Թատրոնի վարկին, այս անգամ «Փեր - Կինթ»ի նորագոյն բեմադրութեամբ այդ վարկը կը քառապատկուի եւ Ժան Վիլարի ղեկավարութեան տակ գործող ֆրանսական այս բեմը կը դառնայ աներկրայօրէն ֆրանսական լաւագոյն թատրոնը:

Հայ բեմերուն վրայ Իպսէնի գործերը յաճախ ներկայացուած են, անոր «Ուրուականները» եւ «Տիկնիկային Տուն»ը Հայ Թատրոնի խաղացանկին մաս կազմած են: «Ուրուականներ»ուն հերոսին Օսվալտի լաւագոյն մեկնաբանողը հանդիսացած է դերասան Արմէն Արմէնեան (այժմ Հայաստան) իսկ «Տիկնիկային Տուն»ի հերոսուհիին Նորայի անզուգական դերակատարը եղած է հանգուցեալ Արուս Ոսկանեան:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հայ Կամաւորներու եւ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը մեզի ղրկած է հետեւեալ ղեկոյցը հրատարակութեան խնդրանօք.—

«Ֆրանսական Բանակին Նախկին Ռազմիկներու Ընդհանուր Միութիւնը կը տեղեկացնէ թէ Փետրուար 16ի իր ընդհանուր ժողովի ընթացքին Փարիզի մէջ, ընտրողներու միաձայնութեամբ կազմած է իր վարիչ մարմինը հետեւեալ անդամներով.—

Նախագահ՝ Վահրամ Պարկիրճեան, փոխ - նախագահ՝ Վարդանեան, ընդհանուր քարտուղար Տատեան, գանձապահ՝ Պաքըրճեան, փոխ - գանձապահ Աճէմեան, ներկայացուցիչ (տէլէկէ) Ճերմակեան, խորհրդականներ՝ Ստեփան - Տիւրան, Ադամեան, Ժամկոչեան, Կիւլպէնկեան, Պետիկեան:

Ստորագրութիւն

Նախագահ՝ ՊԱՐԿԻՐՃԵԱՆ, քարտուղար՝ ՏԱՏԵԱՆ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԱ.

ՍԻՐՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

— Ես դուրս եմ գալու հէնց այսօր, արեւը մտնելէն յետոյ, ասաց նա.— մնում է մէկ ու կէս ժամ:

Ես խնդրեցի մի փոքր սպասել, մինչեւ ես գնամ մօրս եւ քոյրերիս հետ տեսնուեմ: — Սպասել կարող չեմ, ասաց նա, — վաղը չէ, միւս օրը առաւօտեան ես պէտք է Վանում գտնուեմ:

—Ուրեմն, դու գիշերները պիտի չհանգստանաս, որ կարողանաս հասնել, հարցրուց Մարօն:

— Ոչ, պատասխանեց նա,— որովհետեւ երեք օրուայ ճանապարհ է:

— Ուրեմն ես պիտի չկարողանա՞մ տեսնել մօրս:

Նա մօտեցաւ ինձ եւ հազիւ լսելի ձայնով ասաց.

— «Ով որ կամենում է մեր ետեւից գալ, պէտք է թողնէ իր մօրը, հօրը, քոյրերին եւ եղբայրներին: — Հասկացա՞ր»:

Այնուհետեւ Ասլանը յայտնեց, թէեւ ընդունում է ինձ իր հետ Վան տանել, բայց չէ կարող միասին դուրս գալ, այլ կը սպասէ ինձ առաջին իջեւանում, որ այնքան հեռու չէր, եւ պատուիրեց, գնալ ձի նստել եւ անմիջապէս ճանապարհ ընկնել: Այնուհետեւ նա խիստ մտերմութեամբ դրկեց Մարոյին եւ ինձ, յետոյ բաժանուեցաւ: Մենք չտապեցինք դէպի մեր վրանը:

Ճանապարհին Մարօն ինձ ասաց.

— Գնա, Ֆարհատ, լաւ ես անում, որ գնում ես, Վան քաղաքը կը տեսնես, բայց Սոնային չմոռնաս...:

Այս խօսքը ինձ կասկածանքի մէջ գցեց, եւ ես հարցրի, թէ ի՞նչ մտքով էր ասում այդ:

— Սօնան սիրում է քեզ, Ֆարհատ, դու էլ նրան խօսք ես տուել... տղամարդը պէտք է իր խօսքը կատարէ...:

— Այդ դու ո՞րտեղից գիտես:

— Ես բոլորը գիտեմ... ես գիտեմ, թէ դուք ինչպէս էք անցկացրել ձեր օրերը այն ժամանակ, երբ դու աշակերտ էիր նրա հօր տանը... ես ամէնը գիտեմ...:

Ես բոլորովին շփոթուեցայ:

— Ո՞վ ասաց քեզ:

— Սօնան ինքը պատմեց ինձ: Նա այնպէս ցաւելով էր պատմում, որ ես չկարողացայ իմ արտասուքը պահել:

Ես ոչինչ չպատասխանեցի. Նա շարունակեց խօսել.

— Դու գիտե՞ս, Ֆարհատ, Սօնան որքան անբախտ է. Նրա մխիթարութիւնն այժմ դու ես. բայց եթէ դու էլ խաբես նրան, նա էլ չապրի:

Մարոյի ամէն մի բառը ինձ վրայ կայծակի ներգործութիւն էր ունենում: Ես չգիտէի ինչ պատասխանեմ, նրա ասածները բոլորը ճշմարիտ էին. ես Սօնային խօսք էի տուել...:

— Դու Սօնային խօսք ես տուել, կրկնեց եւ Մարօն.— լաւ չէ, երբ տղամարդը իր խօսքը չէ կատարում...:

— Բայց եթէ աղջիկը չէ՞ կատարում:

— Նոյնպէս լաւ չէ:

Ես նկատեցի, Մարոյի ձայնը զգալի կերպով դողում էր վերջին պատասխանը արտասանելու միջոցին:

Ես ասացի.

— Դու էլ ինձ խօսք ես տուել...:

— Տուել եմ, ճշմարիտ է, բայց ես չեմ ուզում ուրիշի սիրոյ փշրանքովը կշտանալ...:

Ես թէեւ հասկացայ, թէ ինչ ասաց նա, բայց դարձեալ հարցրի.

— Ի՞նչ է նշանակում այդ:

Նա իսկոյն չպատասխանեց, բայց ես նկատեցի, որ նրա աչքերը վառւում էին բարկութեան բոցով. եւ նա վերջապէս պատասխանեց բոլորովին կատաղած կերպով.

— Ես գիտէի, որ դու խիղճ չունես, բայց հիմա տեսնում եմ, որ դու խելք էլ չունես: — Ես չեմ կարող սիրել այն մարդուն, որ խաբել գիտէ...:

— Ուրեմն մեր մէջ ամէն ինչ վերջացած է:

— Հէնց այն րոպէից, երբ «Կաթնաղբիւրի» ձորում, Սօնան քո մօտ նստած, իր անբախտութիւններ էր պատմում...:

Մարոյի խօսքերն որքան եւ վիրաւորական լինէին, որքան եւ կծու լինէին, բայց նրանք ուղիղ էին: Ես զգում էի իմ մեղքը. ոչ բարկանալու եւ ոչ ներողութիւն խնդրելու իրաւունք չունէի...:

Առժամանակեայ լռութիւնից յետոյ նա հարցրուց.

— Եթէ դու ուզում ես, որ մենք դարձեալ բարեկամներ մնանք, — պէտք է սիրես Սօնային:

— Ես ուզում եմ, որ մենք մնանք այնպէս, ինչպէս էինք առաջ...:

— Դա անցաւ: — Պատասխան տուր, ինչ բանի համար հարցնում եմ քեզանից: — Կը սիրե՞ս Սօնային, թէ ոչ:

— Իմ խօսքը հէնց այն է...:

Նա կանգնեց կէս ճանապարհի վրայ. ես նշմարեցի, նա ամբողջ մարմնով դողում էր, եւ գունատուած դէմքի վրայ նկարուած էր վայրենի կատաղութիւն:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԻԼԼԱՅԻ ժողովին մէջ Տըլըս յայտնեց թէ Միացեալ Նահանգները «Մէծ»ե-րու ժողովին պիտի մասնակցին՝ եթէ գի-նաթափութեան շուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու հաւանականութիւններ ըլ-լան: Իսկ Արտաքին երեք նախարարները՝ Լոյտ, Փինօ, Տըլըս որոշեցին տալ օ-րէն առաջ նոր առաջարկներ ընել Խ. Միութեան :

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ կառավարական ուժե-րուն եւ ապստամբներուն միջեւ կատաղի կռիւները կը շարունակուին: Վարչապետ Փորթինոօ յայտարարեց թէ պիտի հրաժարի իր պաշտօնէն:

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ չինական ուժերը վար-չարաթ, պիտի սկսին պարպուիլ : Մինչեւ Ապրիլ 30 չինացի զինուոր պիտի չմնայ Քորէայի մէջ :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ եգիպտացի դեսպանին հա-ղորդուեցաւ թէ Թրքական կառավարու-թիւնը կը ճանչնայ Արար Միացեալ Հան-րապետութիւնը :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ կնոջական հագուստ կա-րող 97 հազար աշխատաւորները որ չա-բաթէ մը ի վեր գործադուլի մէջ էին, առջի՝ օր վերսկսան աշխատանքի: Գոր-ծադուլը կը շարունակուի Ամերիկայի արեւելեան վեց նահանգներուն մէջ :

ԱՆԳԼԻՈՅ Պատերազմական նախարար Սէնտս Մարտ 15 – 19 պիտի երթայ Իտա-լիա :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդա-յին նոր դեսպան Փերվուխին առջի օր հասաւ Պերլին:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ սկսան Ֆրանքեւեուկո-սլաւ առեւտրական գործակցութեան խորհրդակցութիւնները՝ նորոգելու համար 1955 Յուլիս 27ի համաձայնագիրը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրաւտա»ն յարձակում կը գործէ Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաքի վրայ որ «Եւրոպայի պաշտպանութիւնը չի կրնար երեւակա-յել՝ առանց ամերիկեան ուժերուն»:

ԻՏԱԼԻՈՅ Պատերազմական նախարա-րութեան բանբերը հերքեց այն զրոյցնե-րը, որոնց համաձայն Սարտինիոյ եւ Փիեմոնթէի մէջ հեռավար հրթիռներու արձակարաններ պիտի հաստատուին :

ՆՈՐ ՏԵԼՀԻԻ ոստիկանութիւնը Հնդ-կաստանի Վարչապետ Նեհրուի բնակա-րանին առջեւ ձերբակալեց 30 տարեկան անզործ մը, որ դաշոյն մը կը կրէր. կը մտածէր սպաննել Նեհրուն :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Տոմինիքեան Հան-րապետութեան դեսպանատունը յարձա-կումի ենթարկուեցաւ երեք ահաբեկիչ-ներու կողմէ, որոնք ռումբ մը արձակելէ վերջ կը փորձէին ներս մտնել :

ԱՆԳԼԻՈՅ Խորհրդարանին մէջ առջի օր եղած քուէարկութեան մը ընթացքին կա-ռավարութիւնը մնաց փոքրամասնութեան մէջ, այսուհանդերձ ղահլիճի հրաժար-ման հարց չկայ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ 12).— Ձոյլ ոսկի՝ 527.000, նափոլէոն 3740, զուից. 3600, անգլ. 4380, քսան տոլարնոց 18160, թղ-թադրամ (զուգահեռական շուկայ) ստեր-լին 1235, տոլար 450, զուից. 107, պելժ. 9, լիր 0.72:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Վարչութիւնս մանրաքանթերով իրենց հաշիւը տեղեկացուցած է այն բոլոր բա-ժանորդներուն, որոնք 1957էն պարտք ունին: Մարտի ընթացքին պէտք է պա-տասխանել այդ քաղերուն եւ փակել հաշիւները :

Առիթէն օգտուելով մեր բոլոր բաժա-նորդներէն կը խնդրենք որ փութան վճա-րել նաեւ 1958ի բաժնեգինները, որովհե-տեւ վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկել ամիսներով :

Շնորհակալութիւն : Վարչութիւն

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Հ. Յ. Դ. հիմնադիր՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻՆ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին :

Տպաւորիչ կենդանի պատկեր՝ մասնակ-ցութեամբ Գ. Քէնտիրեանի:

Կը նախագահէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻ-ՐԻՃԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՏԱԹՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14.30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Ափրիկէ, Հայաստան, Գամբրուն, Կովկաս, Սպանիա, Ամերի-կա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ :

Հայկական ճոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւրքճէրեանի, օժանդա-կութեամբ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեանի :

Ի նպաստ Սէնթ Իւէրի ուսանողներու Սանաթօրիոմին:

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք:

Դիմել Սորպոնի գոնապաններուն :

ՋԱՏԻԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

"AU CLUB" 51, RUE GRIGNAN

ՃԱՇ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Տիկ-նանց նորակազմ մասնաճիւղը հանդի-սաւոր ճաշ մը կազմակերպած է Մարտ 30ին, Կիրակի օր, ժամը 12.30ին:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թէ-յասեղանը, որ տեղի պիտի ունենար 16 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4–8, Լիւթէսիայի մէջ, յետաձգուած է Մայիս չորսին, կիրակի, նոյն տեղը, նոյն ժամուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Պոմոնի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, յետ Ս. պա-տարագի՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պի-տի կատարուի ի յիշատակ հայ նորագոյն պատմութեան մեծագոյն դէմքերէն՝ Քը-րիստափոր Միքայէլեանին :

×

Յովհաննէսեան, Հայկազեան եւ Համ-բոյեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ Մարտ 16ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 11-էն հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փա-րատոյի մայր եկեղեցին ողբացեալ Ով-սաննա Յովհաննէսեանի մահուան քառա-սունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յի-շատակը յարգողները :

ՎԱՐՁՈՒ Է ՔԱՆԻ ՄԷՋ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՄԸ

Կահաւորուած երկու սենեակ, խոհա-նոց մը եւ բաղնիք մը, արեւոտ եւ օդա-սուն առաջին յարկ :

Դիմել ուղղակի Տիկին Քասթրնէ, Պուլ. Ալեքսանտր Գ., Վիլա «Անթելս» :

Կամ հեռաձայնել Փարիզ՝

RIC 63-27

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւար-եան կոմիտէի: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Խրիմեան սրահին մէջ :

2պիս, Րիւ տը լա Տէֆանս :

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սի-րայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն՝

Երգ՝ Տիկին Շ. Գալայճեան, Օր. Օր. Շ. Պէնկեան, Դաշնակեան, Պ. Պ. Մ. Պօ-ղոսեան, Մարտիրոս Գարակէօզեան :

Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ գիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱՂԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27ին, Հինգշաբթի օր, Քաւէ սըր-ճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին: Օրա-կարգ ունենալով.— Ա) Համարատուու-թիւն վարչութեան: Բ) Հրաժարական վարչութեան: Գ) Ընտրութիւն նոր վար-չութեան: Բոլոր անդամներէն կը խնդ-րուի ներկայ ըլլալ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ դպրոցնե-րուն, Մարտ 15ին, Շաբաթ, ժամը 21էն առաւօտեան ժամը երկու, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ:

Առաջնակարգ նուագախումբ :

CHEF D'ORCHESTRE RÈGIE THEVENET

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւ-նը : Մուտքը 300 ֆրանք :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախորհրդային-կան Միութեան Մարսէյլի շրջանին կող-մէ: Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ ար-շալոյս: Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ. Շավ :

Հարաւային շրջանի ամէնէն նշանաւոր նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ ՔԸ-ԼՈՏ ՊԷՍԷԻ :

Մուտքը 500 ֆրանք:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները.—

Ակնունի ենթակոմիտէն այս Շաբաթ ժամը 9ին :

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն այս կի-րակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վար-չութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորա-կան հաւաքատեղիները : Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Րե-ժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան-հրաժեշտ է :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, կա-յարանին դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օ-րակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ.Քրիստափոր խումբի ժո-ղովը արս երեքշաբթի, ժամը21ին, Քաֆէ Ռեժանի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկա-յութիւնը անհրաժեշտ է :

ՊՈՄՈՆԻ Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Եկեղեցւոյ կից, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, ընկերու-հիներուն ներկայութիւնըպարտաւորիչ է: Օրակարգ.— Պատմ. ժողովի զեկուցում եւ վարչական ընտրութիւն :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ, ժա-մը տասնին, Արեւագալի արարողութիւնը ժամը 11ին: Կը նախագահէ Կաթ. Պատ-ուիրակ Սերովբէ եպիս. Մանուկեանի :

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս արարողութեանց :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան պա-րահանդէսը Մարտ 30ին, ժամը 16էն 24, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ, մեծ պատրաս-տութեամբ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 15 ՄԱՐՏ — SAMEDI 15 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8144 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3945

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Նորվեկիոյ ընկերվարական կուսակցութեան առաջարկով, ալժերիական հարցը քննուած էր անցեալ Յուլիսին Ընկերվարական Միջազգայինի՝ Վիէննայի Հինգերորդ համագումարին մէջ :

« Երբ մեր ընկերները Հունգարիոյ մասին կը խօսին, համայնավարները կը պատասխանեն «Տեսէ՛ք Ալժերիան» :

Այսպէս կը խօսէր Նորվեկիոյ պատգամաւորը Ֆին Մօ, որ միաժամանակ փափաք կը յայտնէր ստուգել այն վերագրումները թէ «ժողովրդավարական եւ ընկերվարական սկզբունքներու հակառակ մեթոտներ կը կիրարկուի՞ն ապստամբներուն դէմ Ֆրանս. քաղաքային եւ զինուորական իշխանութեանց կողմէ » :

Ֆրանս. պատուիրակ Փիէր Քոմէնի պահանջով, համագումարը որոշած էր յանձնախումբ մը ղրկել Ալժերիա՝ տեղւոյն վրայ անհրաժեշտ քննութիւնները կատարելու համար :

Նորվեկիացի Ճօն Սաննէսի նախագահութեան տակ չորս հոգինոց պատուիրակութիւն մը 1957 Նոյեմբեր 28էն Դեկտեմբեր 12 կատարած է իրեն վստահուած առաքելութիւնը :

Իր տեղեկագիրը, որ հրատարակուեցաւ Սոշըլիսթ Ինթերնէշընըլ Ինֆորմէյշընի Մարտ մէկի թիւին մէջ, կը բաղկանայ 28 մեքենագրուած մեծադիր էջերէ :

Պատուիրակութիւնը այցելած է Ալժէ, Օրան, Սահարա, Կոստանդին, Պոն եւ Թունուզ :

[illegible] ընկերվարական վարիչ մարմնի անդամներուն եւ Ալժերիոյ մարզպան – նախարար Ռոպէր Լաքոստի հետ :

Շփումներ ունեցած է նաեւ Ալժերիոյ ազգայնական շարժման վարիչներուն հետ :

Առաջին նիստին իսկ որոշած է քննութիւն չկատարել բանտերու մէջ, ոչ ալ զրոյցել չարչարանքներու մասին երկուստեք կատարուած փոխադարձ ամբաստանութիւններով : Այս հարցերով զբաղելու համար պատուիրակութիւնը «առնուազն երկու ամիս պէտք է մնար Ալժերիա, երկու կողմերէն լիազօրութիւն պէտք է ունենար անաչառ քննութեան համար եւ իր տրամադրութեան տակ ունենար բազմաթիւ օրէնսգէտներ եւ թարգմաններ » :

Տեղեկագիրը վիճակագրական մանրամասն ծանօթութիւններ կուտայ Ալժերիոյ բնակչութեան — Եւրոպացիներու, Հրեաներու եւ Իսլամներու — անոնց ապրելակերպին, ինչպէս նաեւ ընկերային եւ քաղաքական տեսակէտներուն մասին : Կը քննէ երկրին տնտեսական կացութիւնը, — երկրագործութիւն եւ ճարտարարուեստ — եւ վարչական դրութիւնը :

Պատուիրակութիւնը այցելած ըլլալով Սահարա, հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ քարիւղի հանքերուն մասին :

Բազմաթիւ էջեր յատկացուած են ազգայնական շարժման ծագումին (1926) եւ զարգացումին, ապստամբներու զինուորական ուժին եւ քաղաքական նպատակներուն, Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին, Ֆրանսացի ընկերվարականներու ընդդիմադիր թեւին տեսակէտներուն :

Ի վերջոյ վիճակագրական տախտակներով կը ներկայացուին Ալժերիոյ բնակչութեան աճումը 1830էն ի վեր, ծնունդներու եւ մահերու համեմատութիւնը, առողջապահական եւ կրթական վիճակը, տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը :

Ընկերվարական Միջազգայինի Բիւրօն քնջած է տեղեկագրին եզրակացութիւնները, որոնք նպաստաւոր են Ֆրանսայի համար, ըստ իրագեկներու :

Քննիչ մարմինը կ'առաջարկէ անյապաղ բանակցութիւններու սկսիլ Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ ազգայնականներուն միջեւ՝ վերջ տալու համար վէճին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՕԹԸ ՀԱԶԱՐ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ

ՑՈՅՑ ԸՐԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀԱՒԱՆԱԲԱՐ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Հինշաբթի օր եօթը հազար ոստիկաններ գործադուլի մէջ էին : Աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջէին :

Կէսօրէ ետք ոստիկանները սկսան համախմբուիլ Փալէ Պուրպոնին առջեւ բողոքի ցոյցը սկսած էր արդէն : Տեղատարափ անձրեւին տակ ցուցարարները մինչեւ իսկ կը փորձէին Խորհրդարան մտնել : Քոնքորտի հրապարակին վրայ երթեւեկը դադրած էր : Հանրակառքի վարիչները համբերութեամբ սպասեցին մինչեւ ժամը 21, շարունակելու համար իրենց ճամբան :

Ցուցարարներուն մաս կը կազմէին փարիզեան շրջանի ոստիկանական բոլոր կազմերու պատուիրակութիւնները. գործադուլի եւ ցոյցի հրահանգը տուած էին իրենց սէնտիքաները :

Սկիզբը ցոյցը պիտի ըլլար առանց աղմուկի . բայց երբ ոստիկանական պատուիրակութիւնները չընդունուեցան վերին մարմիններու կողմէ՝ աղմուկը ծայր տուաւ փողոցներուն մէջ : Լիւքսեմպուրկէն մինչեւ Կառ տը Լ'էսթ ոստիկանները ար- [illegible] երթեւեկին : Կը սուլէին, կը պոռային, միաժամանակ բացագանչելով .— Մեր աշխատավարձքերը : Ոստիկանները կը պահանջէին նաեւ պարգեւներ՝ նկատելով որ միշտ վտանգի մէջ են (ամսական՝ 7800 ֆրանք) :

Արդարեւ վերջերս դժգոհութիւն մը կար ոստիկաններու շրջանակին մէջ. իրենց պահանջներուն գոհացում չէր տրուած : Ցուցարարները կ'ուզեն որ ունենան հանդստեան թոշակները եւ բարելաւուի՞ երիտասարդ ոստիկաններու աշխատավարձքը : Այս ուղղութեամբ ոստիկան մը կը յայտարարէր թէ երիտասարդները ամսական 37.000 ֆրանք կը ստանան «ահա՛ թէ ուր պէտք է փնտռել մեր ցոյցին իմաստը » :

Ցուցարարները կը յուսային որ ոստիկանապետ Լահիյեռն պիտի ընդունէր իրենց մէկ պատուիրակութիւնը : Հակառակ անոր որ երկար ատեն սպասեցին եւ իրենց բողոքներուն խառնեցին նաեւ ըսպառնալիքներ՝ ոստիկանապետ Լահիյեռն մերժեց ընդունիլ ցուցարարներու պատուիրակութիւնը :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ցոյցը արձագանգ գտաւ ֆրանսական գրեթէ բոլոր շրջանակներուն մէջ : Ազգ. Ժողովը կը քննէր պատժական օրինագիրքին բարեփոխման հարցը, երբ արմատական երեսփոխան Աոիյի առաջարկեց որ վիճաբանութիւնները ընդհատուին, այնքան ատեն որ ցուցարարները չեն հեռանար Փալէ Պուրպոնի մերձակայքէն, կամ՝ կառավարութիւնը բացատրութիւն տայ այս ուղղութեամբ :

ՓԸԹԻ (անկախ) .— Եթէ գործադուլի պայմանները ճշդուած ըլլային, նման միջադէպեր պիտի չըլլային :

ՆՈՏԷ (մենտեսեան արմատական) .— Այսօրուան ցուցարարները բանթողներ չեն. սպասենք Ներքին նախարարին բացատրութեանց :

Քանի վայրկեան վերջ կը հասնէր Ներքին նախարարը՝ Պուրժէս – Մոնուրի .— Այս ցոյցը անընդունելի է այն ատեն՝ երբ կառավարութիւնը կը մտածէ մէկ միլիառ 350 միլիոն ֆրանքի գումար մը տրամադրել, ինչ որ թոյլ պիտի տայ ոստիկաններու պարգեւի պահանջը իրականացնել : Կառավարութիւնը Ազգ. Ժողովին տրամադրութեան տակ է :

Ձախակողմեանները կը պոռան .— Անմիջապէս, անմիջապէ՛ս :

Մինչ ծայրայեղ – ձախակողմեանները կը պոռան .— Հրաժարեցէ՛ք, հրաժարեցէ՛ք :

Ձայն կը տրուի Տիտի (ծայր. աջակողմ.) որ պատասխանէ կառավարութեան : Երեսփոխանին ձայնը կը խեղդուի համայնավարներու եւ ընկերվարականներու աղաղակներուն մէջ .— Ան թող չխօսի ... անկցի՛ փաշականութիւնը :

Խորհրդարանի նախագահ Լը Թրոքէր նոյն օրը առաւօտուն Փերու մեկնած ըլլալով նախագահական աթոռը գրաւած էր Լիքար, որ հանդարտութիւնը վերահաստատելու անկարող՝ ժողովը կ'ընդհատէ : Տասը վայրկեան ետք վերսկսելով, դարձեալ խօսքը կուտայ Տիտի : Կրկին աղմուկ՝ ձախակողմեան շրջաններէն : Համայնավարները դարձեալ խնդ- [illegible]

Լիքար չի պնդեր եւ կը յայտարարէ .— Յաջորդ նիստը՝ երեքշաբթի :

Երեսփոխաններէն շատեր դժգոհ մնացին այս լուծումէն :

Այնուհետեւ կուսակցական ներկայացուցիչները Վարչապետ Կայեարի հետ ժողով մը գումարեցին : Վարչապետը խոստացաւ երեքշաբթի օր յայտարարութիւն ընել միջադէպերուն մասին :

Ընկերվարականները առանձին ժողով մը գումարեցին ստեղծուած կացութիւնը քննելու համար : Կի Մոլէ բացակայ էր : Ժողովին նախագահեց Փիէր Քոմէն : 40 երեսփոխաններ ներկայ էին, որոնք վիճեցան մօտ մէկ ժամ : Երեսփոխանները համաձայն գտնուեցան իրենց ընկերներէն մէկուն բացատրութեան, որուն համաձայն՝ իշխանութիւն չկայ : Պատասխանատու կը նկատեն Ներքին նախարար Պուրժէս – Մոնուրին : Ժողովը միաձայնութեամբ կը քուէարկէ բանաձեւ մը, որ պատուիրակութեան մը պաշտօն կը յանձնէ Վարչապետէն մանրամասն բացատրութիւններ ուզել միջադէպին շուրջ :

Երեք հոգինոց պատուիրակութիւն մը վարչապետին մօտ երթալով մօտ կէս ժամ խօսակցեցաւ :

Ոստիկանապետ Լահիյեռնն ալ գնաց Վարչապետին քով, խօսակցութեանց ներկայ էր նաեւ Պուրժէս – Մոնուրի, որ մերժեց որ եւ է յայտարարութիւն ընել :

Ոստիկաններու բողոքի ցոյցը զանազան եղանակներով մեկնաբանուեցաւ տեղական մամուլին կողմէ. ստորեւ՝ կարգ մը օրաթերթերու խորագիրները, որոնք արդէն ցոյց կուտան իրենց պատկանած կուսակցութեանց տեսակէտները :

Ֆիկառօ .— Փարիզեան ոստիկանութեան աղմկալի ցոյցը :

Քոմպա .— Ոստիկաններու ցոյցէն ետք՝ քաղաքական թնճուկ :

Լ'Իւմանիթէ .— Հարիւրաւոր ոստիկաններու ֆաշական ցոյցը՝ Փալէ – Պուրպոնի առջեւ :

Լ'Օրոր .— Դժգոհ ոստիկաններու պոռթկումը :

Լը Փարիզիէն Լիպէրէ .— Փարիզեան ոստիկանութեան զանգուածային ցոյցը խոր յուզում պատճառեց Ազգ. Ժողովին եւ կառավարութեան մէջ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ԹՈՒՆՈՒԶ

Մամուլի շաբաթական իր ասուլին մէջ Թունուզի Նախագահը Պուրկիպա դարձեալ անզիջող դիրք մը բռնեց Ֆրանսայի հանդէպ : Պուրկիպա յայտնեց թէ ֆրանքեւթունուզեան յարաբերութեանց բարուոքումը Տըլըսի ձեռքն է : Այս ձեւով Պուրկիպա կը շեշտէ թէ Ամերիկա կրնայ դեր մը խաղալ այս խնդրին մէջ, պայմանով սակայն՝ որ Թունուզի ակնոցով դիտէ հարցերը : Պուրկիպա կրկնեց նաեւ թէ աւելորդ է «ներկայիս միջերկրականեան դաշինքի մը մասին խօսիլ. նախ՝ Սաքիէթի ռմբակոծումը եւ ֆրանսական զօրքին մեկնումը. ասոնք նախապայմաններն են որեւէ բանակցութեան » :

Այս նախագահը ըսաւ թէ յառաջիկայ շաբաթ Թունուզ պիտի չկարենայ տօնել իր անկախութեան տարեդարձը (Մարտ 20) որովհետեւ իրականին մէջ անկախ չէ :

Այս թուականին Պուրկիպա կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի :

ԱԼԺԵՐԻԱ

Նախկին վարչապետ Մենտէս – Ֆրանս ճառ մը խօսելով արմատական իր կուսակիցներուն առջեւ յայտնեց թէ ինք դէմ է Ալժերիոյ անկախութեան, որովհետեւ այդ անկախութիւնը դէմ է երկու երկիրներուն ալ շահերուն : Արմատական թէ՝ Միջերկրականեան Համադաշնակցութիւն մը (Կայեարի ծրագիր) չի կրնար նպաստաւոր ըլլալ Ֆրանսայի համար, որ առաջնակարգ դեր մը խաղալէ պիտի դադրի եւ պարզ «ընկեր»ի դեր մը պիտի ստանձնէ :

× Նախագահ Քոթի առջի օր ներում շնորհեց Ճեմիլա Պուհերետի, որ մահուան դատապարտուած էր Ալժերիոյ Զինուորական Ատեանին կողմէ 1957 Յուլիս 15ին : Ինչպէս ծանօթ է 22 տարեկան այս մահմետականը բազմաթիւ ռմբեր դրած էր ըմպոտներու կողքին, եւ պատճառ դարձած բազմաթիւ մահերու :

ՄԱՆԻԼԱՅԻ Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ ժողովը վերջացաւ : Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Փինօ Փարիզ վերադարձաւ, մինչ Տըլըս 350 լրագրողներու ներկայութեան մամուլի ասուլիս մը տուաւ, պատասխանելով լրագրողներու բոլոր հարցումներուն, — Նախագահ Այզընհաուըր, ըստ Տըլըսի, որեւէ ատեն եւ որեւէ տեղ երթալու պատրաստ է՝ հանդիպելու համար խորհրդային ներկայացուցիչներուն :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ վաղը՝ Կիրակի, տեղի կ'ունենան Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութիւնները :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան Նախագահը պաշտօն յանձնեց հրաժարեալ Վարչապետ Սամի Սոլհի, որ կազմէ նոր կառավարութիւնը : 24 ժամէն դահլիճին անդամներուն ցանկը պատրաստ պիտի ըլլայ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Արտաքին նախկին նախարար Ժան Մազարիքի անձնասպանութեան տասներորդ տարեդարձին առիթով Փրակայի ձայնասփիւռը երկարօրէն խօսեցաւ «մեծ հայրենասէր» կոչելով զայն. ուշագրաւ է այս պարագան, մանաւանդ՝ երբ նկատի առնենք թէ տասը տարիէ ի վեր Մազարիքի անունը արտասանել՝ «ծանր մեղք» կը համարուէր Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ Պարսկաստանի մէջ բանակցութիւնները վերսկսան՝ Քում – Ալեքսանտրէթ նաւթուղիին շինութեան համար :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ՁԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ա.

« Յուսաբեր » իր խմբագրականներով յաճախ կ'անդրադառնայ մեր հին ձեռագրական ժառանգութիւնը հրատարակութեան տալու խնդրին: Կ'ընէ արդար ու տեղին դիտողութիւններ, սակայն առանց գործնական լուծում մը առաջարկելու :

Իրապէս, հարցը ոչ միայն սախողական է, այլեւ մտահոգիչ: Չի բաւեր միայն ըսել, թէ այս ունէինք, այն ունէինք, բայց հիմա կորսուած են կամ մոռցուած: Խնդիրը այն է, թէ ինչ պիտի ընէինք, եթէ այդ կորսուած կամ մոռցուած ձեռագիրները ,— ոմանք ծանօթ, ոմանք բոլորովին անծանօթ ,— յանկարծ մէջտեղ ելլէին:

Նախ՝ կարեւորագոյն հարցը ,— ունի՞նք նիւթական միջոցներ՝ գոնէ տպագրութեան ծախքը հոգալու համար :

Երկրորդ՝ ունի՞նք կարող ուժեր, որոնք պատշաճ ձեւի մը բերէին եւ հրատարակէին մեր հին ձեռագիրները :

Մեր խօսքը, բնականաբար , արտասահմանի Հայութեան մասին է:

Այո, ,արտասահմանի Հայութիւնը ի վիճակի է նիւթապէս սատարելու հրատարակութեան գործին բոլոր այն հին ձեռագիրներուն, որոնք կը մնան ի պահ՝ ազգային կամ օտար մատենադարաններու մէջ:

Այս աշխատանքին համար մենք նկատի ունինք մեր վանքերն ու վանական մամուլը :

Ա.— Ս. Ղազարու վանքը: Ամենայն գիտակցութեամբ կը պնդեմ, որ Ս. Ղազարու վանքին միաբանութիւնը եւ մամուլը իրապէս կատարած են իրենց վիճակուած պարտականութիւնը եւ աւելին իսկ: Հարկ չկայ ներկայացնելու երկար ցանկը բնագրային ուսումնասիրութեանց, որոնք լոյս տեսած են այդ վանքին մէջ, առանձին հատորներով, կամ «Բազմավէպ»ի աւթիւ, որ թէ այդ հրատարակութիւնները եւ թէ միաբանութեան պաշտօնաթերթը՝ «Բազմավէպ»՝ տպագրութեան ծախքն իսկ չեն հոգեր :

Պիտի չուզէի արտասահմանի մեր մշակութասէր ազգային ներուն հարցնել, թէ Առաքել Սիւնեցիի «Դրախտագիրք»էն օրինակ մը գնա՞ծ են, կամ նուիրա՞ծ են հանրային մատենադարանի մը :

Դարձեալ, պիտի չուզէի մեր թունդ մշակութասէր հայրենակիցներուն հարցնել, թէ Ս. Ղազարու վանքին մէջ հրատարակուած մեր նախնեաց գործերէն մէկ օրինակ գնա՞ծ են: Եւ երեւակայել, որ 150.000 տոլար կ'ուզեն հաւաքել Էջմիածնի վանքին տպարան մը նուիրելու համար :

Հայ մշակոյթի քաջամարտիկ ախոյեաններէն ո՞վ, քանի՞ հոգի տոլար մը պիտի տային Շահապիվանի ժողովին կանոններուն տպագրութեան համար, օրինակ :

Նոյնն է պարագան նաեւ Վիեննական Մխիթարեաններուն, որոնք լռիկ մնջիկ կ'աշխատին ի փառս հայ մշակոյթին :

Բ.— Անթիլիասի վանքը: Մինչեւ Գարեգին Կաթողիկոսի մահը բեղմնաւոր շրջան մը անցուց, ապա, անոր մահէն ետք, ամլութեան մատնուեցաւ: Հիմա դարձեալ սկսած է վերածնութեան շրջանը: Մամուլի տակ են կարգ մը գործեր, որոնք անշուշտ իրենց նպաստը պիտի բերեն մեր բնագրական մատենագրութեան:

Անթիլիասի վանքը կը հաստատէ, թէ նիւթական դժուարութիւնները չեն կրնար ամլութեան մատնել գիտակից ղեկավարութեամբ մեր նախնեաց մշակութային ժառանգութեան հանդէպ :

Գ.— Երուսաղէմի վանքը Դժբախտաբար, հակառակ երիտասարդ ուժերու, այս վանքը կը պարզէ պատկեր մը, որ ի դերեւ կը հանէ մշակութային գործունէութեան մեր ակնկալութիւնները:

Դ.— Էջմիածնի վանքը զրկուած է իր նախկին ուժերէն ու միջոցներէն: Գիտական տեսակէտէ բոլորովին անպտուղ է այսօր: Իր երբեմնի ճոխ տպարանը բռնագրաւուած է, չկան պատկառելի գիտնական միաբաններ, իր պաշտօնաթերթն իսկ՝ «Էջմիածին»՝ քանի մը աշխարհական ուժերով միայն կը հրատարակուի : Եթէ կարելի ըլլայ Ամերիկայի մէջ հանգանակուած գումարով տպարան մը իսկ հաստատել հոն, խնդիր է, թէ ի՞նչ պիտի հրատարակեն եւ եկեղեցական ո՞ր ուժերը պիտի կարենան մեր նախնեաց գործերը ուսումնասիրել կամ գոնէ հրատարակել :

Ուրեմն ինչո՞ւ այս իրարանցումը՝ մեծինր, երբ արտասահմանի մէջ այնքան մեծ կարիք կայ նման արդիական տպարաններու: Խնդիրը այն չէ, թէ ո՞ր հաստուածն է դրամ տուողը, այլ այն է, թէ ինչո՞ւ ամուլ նպատակի մը համար կ'ուտայ : Արդեօք կարելի չէ՞ր գոնէ Էջմիածնի անունով, բայց արտասահմանի մէջ հաստատել տպարանը եւ հրատարակել մեր նախնեաց կրօնական մեծարժէք գործերը, ինչպէս, օրինակ, Յովհաննէս Որոտնեցիի, Գրիգոր Տաթեւացիի, Մատթէոս Ջուղայեցիի, Գէորգ Երզնկացիի , Յակոբ Ղրիմեցիի եւ դեռ բազում ուրիշներու անտիպ — եւ անտիպ ալ մնալու դատապարտուած — երկերը:

Կամ ինչո՞ւ չհրատարակուէին մեր Էջմիածնական Կաթողիկոսներուն՝ Մովսէս Տաթեւացիի, Փիլիպպոս Աղբակեցիի , Յակոբ Ջուղայեցիի, Եղիազար Այնթապցիի, Նահապետ Եդեսացիի եւ այլոց անթիւ անհամար, անգիտաց անպէտ, բայց մեծարժէք կոնդակներն ու նամակները:

Ինծի համար անմեկնելի է այն իրողութիւնը, թէ ինչո՞ւ այս ցուցական հանգանակութիւնը կը կատարուի: Արդեօք չկայի՞ն ուշ — դաշնակցական կարող ուժեր արտասահմանի մէջ, որոնց կարելի ըլլար վստահիլ հանգանակուած գումարը եւ հայագիտական ու հայատիպ տպարան մը հաստատել յանուն Էջմիածնի :

Ց. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅՆՐԻԽ ՀԻՒՊՇՄԱՆ

(ՄԵԾ ՀԱՅԱԳԷՏԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Հայագիտութիւնը մասնագիտութիւն մըն է, որ զարգացաւ 18րդ դարու սկիզբը: Այս գիտութեամբ զբաղեցան հայ եւ օտար բազմաթիւ գիտնականներ, որոնք պարզաբանեցին հայ լեզուի եւ պատմութեան կնճռոտ հարցերը: Հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան ուսումնասիրութեան նուիրուած այլազգի հայագէտներու շարքին մէջ կը գտնենք անուններ, որոնք միջազգային լեզուագիտութեան կամ պատմագիտութեան պարծանքն են: Այսպէս են Ա. Մեյէ, Ֆրետերիք Մաքլէր, Փեթերսըն, Միւլէր, Մարկէս, Նիքողայոս Մառ եւն.: Հայնրիխ Հիւպշման (1848 – 1908) առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ այս հայագէտներու շարքին մէջ :

Եռահան Հայնրիխ Հիւպշման ծնած է 1848 Յուլիս մէկին, Գերմանիոյ Էրֆուրթ քաղաքին մէջ: Ան շարունակեց իր ուսումը նոյն քաղաքին միջնակարգ վարժարանին մէջ եւ մասնաւ հաստակին յարեցաւ լեզուագիտութեան: Հիւպշման արձանագրուեցաւ Ենայի համալսարանի դասին — թացքներուն, ուր ստացաւ հայերէնի մասին առաջին գիտելիքները եւ սկսաւ ծանօթանալ հնդեւրոպական լեզուներու համեմատական քերականութեան: 1872ին Միւնխենի մէջ կը ստանայ տոքթորի տիտղոս, որմէ ետք Հիւպշման իբրեւ համալսարանական ուսուցիչ՝ լեզուագիտութեան կ'աւանդէ Սթրազպուրկ քաղաքի համալսարանին մէջ :

Հիւպշման կը մեռնի 1908 Յունուար 28ին, Էրֆուրթի մէջ, ծանր հիւանդութենէ մը վերջ:

Մինչեւ Հիւպշման՝ հայերէնը մասնաւոր տեղ չունէր լեզուներու մասին կատարուած դասաւորման մէջ: Ոմանք կը պնդէին , թէ հայերէնը թուրանական լեզու մըն է, այսինքն ազգակից է թաթարերէնի, թուրքերէնի եւն.: Ուրիշներ կ'ընդունէին, թէ հայերէնը իրանական լեզուներու մէկ ճիւղն է: Հիւպշման ծանօթ ըլլալով արեւելեան շատ մը լեզուներու (հնդիկ, սանսկրիտ, պահլաւ, հին եւ նոր պարսկերէն, հայերէն եւ յունարէն), ինչպէս նաեւ կարգ մը եւրոպական լեզուներու (մասնաւորապէս գերմանական ճիւղին պատկանող) կարողացաւ ճշդել հայերէնի տեղը այս լեզուներու շարքին մէջ, հաստատելով թէ հայերէնը հնդեւրոպական լեզու մըն է: Հիմնուելով բաղդատական քերականութեան եւ բառաքննութեան վրայ, ան ցոյց տուաւ, որ հայերէնը հնդեւրոպական լեզուներու կարեւոր մէկ անդամն է եւ կը պատկանի այս լեզուներու ո՛չ թէ ասիական, այլ՝ եւրոպական խումբին: Հիւպշման ճշդեց թէ հայերէնի մէջ փո՛խ առնուած բառերը ո՛ր լեզուին կը պատկանին եւ ո՛ր բառերը բնիկ հայկական են: Այս ուղղութեամբ կրնանք զինքը գիտական հայագիտութեան հիմնադիրը համարել :

Հիւպշմանի հայագիտութեան նուիրուած գլխաւոր գործերէն յիշենք Հայերէնի քերականութիւն, մասն առաջին, 1895: Հին հայերէնի անձնանունները : Հին հայերէնի տեղանունները, 1904:

Հիւպշման գրած է նաեւ ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ՝ մասնագիտական հրատարակութեանց մէջ: Այս գործերէն կարեւորագոյնը կը հանդիսանայ «Հայերէնի Քերականութիւն»ը : Այս աշխատութիւնը, զոր Հիւպշման ժամանակ չէ ունեցած ամբողջացնելու, գլուխ — գործոց մը եւ օրինակելի գործ մըն է այն լեզուագէտներուն համար, որ հայերէնով կը զբաղին, կամ հայերէնի հետ որեւէ չփում ունին:

Հիւպշմանի ցոյց տուած ճամբէն ուրիշ գիտնականներ եւս քալեցին եւ պարզաբանեցին հայերէնի դերը հնդեւրոպական լեզուներու ընտանիքին մէջ:

Հիւպշմանի երկերը մեծապէս մղեցին հայերենագիտութեան մէջ, ամուր եւ գիտական հիմերու վրայ դնելով զայն: Դժբախտաբար ան չկրցաւ իր գործը աւարտել եւ իր վաղաժամ մահը մեծ կորուստ մը եղաւ լեզուագիտութեան եւ մասնաւորապէս հայերէնագիտութեան համար: Իր գործը շարունակեցին աշակերտները եւ հետեւորդները, որոնք յառաջ տարին իր հիմնած սկզբունքներն ու ուսմունքը, զարգացնելով զանոնք:

Կէս դար անցած է այն օրէն, երբ Հիւպշման իր աչքերը փակեց: Իր գործերը կը պահեն իրենց արդիականութիւնն ու թարմութիւնը, շնորհիւ անոնց գիտական ամուր հիմունքներուն:

Դ. ՂԺՐԻԿԵԱՆ

(Նոր Կեանք)

Քահանան՝ հարսին.

— Ձեզ չեմ կրնար պսակել: Ձեմ կրնար կրօնական արարողութիւն կատարել, որովհետեւ փեսան գինով է :

— Բայց ի՞նչ ընեմ, տէր հայր: Միայն գինով եղած ատենը կը հաւանի պսակուիլ հետս, կը պատասխանէ հարսը :

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

•

Վահանի եղբայրներին Ջաւախեցուն եւ Արամին ճանաչում էի վաղուց եւ գիտէի, որ նրանք եղբայր ունեն Լազարեան ճեմարանում, իսկ իրեն Վահանին՝ առաջին անգամ տեսայ Մոսկուայում 1904 թ. Մարտ ամսին:

Այցի էի գնացել Լազարեան ճեմարանը, ինձ շրջապատեցին մի քանի ուսանող — աշակերտներ, որոնց մէջն էր Վահանը , բոլորն ինձ հարցեր էին տալիս եւ հարցերիս պատասխանում : Ցոյց էին տալիս ճեմարանի սրահները, դրադարանը, դահլիճը եւ այլ անկիւններ, պատմում էին ճեմարանի հինաւուրց աւանդութիւններից, մինչդեռ Վահանը լուռ ու անխօս հետեւում էր մեզ՝ աչքը վրայից չհեռացնելով: Երբ խօսք էի ուղղում նրան , կարմրում էր նա, շփոթւում :

Մնաք բարեւին՝ Վահանը ձեռքս ամուր սեղմեց եւ շշնջաց — « Շատ ուրախ եմ որ ձեզ տեսայ»: Ես հրաւիրեցի նրան ինձ մօտ: Մի երկու օր յետոյ Վահանն իր ընկերոջ հետ մօտս եկաւ :

Որքան ուղեկցող ընկերը սիրում էր շատախօսել, նոյնքան նա լուռ էր կամ սակաւախօս: Առաջինը հետաքրքրւում էր Կովկասի քաղաքական կացութեամբ , 1903 թուի Հայոց եկեղեցական կալուածների գրաւման հետեւանքով ծագած կռիւներով, իսկ Վահանը հետաքրքրւում էր գրականութեամբ, ինչ են գրում Ղ. Աղաեանը, Շիրվանզադէն, Յ. Թումանեանը, Դ. Դեմիրճեանը եւ ուրիշները :

Երբ ես նայում էի նրան՝ յուզւում էր , գլուխը կախում: Զգում էի, որ հայեացքս ճնշում է այս երկչոտ, վեհերոտ տղային, եւ խուսափում էի նրա աչքերին նայելուց :

Իմ հարցին՝ թէ արդեօք ուսանողութիւնը հետեւում է հայ գրականութեանը, Վահանը կարծես, բոլոր ուսանողներու կողմից, իբրեւ պատասխան՝ կարմրելով արտասանեց իմ ոտանաւորներից մի երկու նմոյշ :

Յետագայում ես իմացայ որ նրանք ճեմարանում կազմել էին աշակերտական մի փոքրիկ խմբակ հայ գրականութիւնը ճանաչելու նպատակով եւ եթէ չեմ սխալւում հրատարակում էին աշակերտական մի գրական թերթ, ձեռագիր, որի խմբագիրը ինքը՝ Վահանն էր:

×

Յաջորդ տարին 1905 թուին ամառը Ախալքալակի գաւառումն էի: Թափառումներիս ընթացքին հիւր եղայ Վահանենց ընտանիքի մօտ, Գանձա գիւղում: Կարծում եմ որ մի շաբաթի չափ մնացի : Վահանի հայրը քահանայ էր, մի շատ տարօրինակ եւ հետաքրքրական մարդ : Բոլոր որդիները, մանաւանդ Վահանը ապշեցուցիչ նմանութիւն ունէին, իրենց հօրը — սեւ, ներքին հրով վառ աչքեր , սուր հայեացք, թուխ մազեր, ջղային կազմուածք: Զնայելով բաւական ծերացած էր տէրտէրը, բայց անյագ հարցասէր էր մշտարթուն միտք, Այդ օրերը Լ. Տոլստոյի, աւետարանն էր համեմատում աւետարանիչների վարկածների հետ եւ զանազան աստուածաբանական մեթաֆիզիքական հարցերով չարչարում էր իր ուղեղը :

Վահանի մայրը վաղուց վախճանած էր եւ տունը քոյրն ու մեծ հարսն էին կառավարում: Ընտանիքը յուզիչ գուրգուրանք ունէր Վահանի հանդէպ, որ տան կրտսերն էր եւ Վանիկ էին կոչում նրան: Ես էլ խրացրի այդ անուանումը : Վարդավառի կիրակին էր, մի պայծառ օր: Գնացինք Գանձայից ոչ շատ հեռու Ս. Յովհաննէսի մատուռը, որ ուխտատեղի էր : Հինաւուրց մատուռը կանգնած էր դալարագեղ մի բլուրի վրայ , որի ոտների տակ ծփում է Սաղամոյի կանանչ լճակը:

Շրջակայ գիւղերից ահագին բազմութիւն կար հաւաքուած: Մի քանի ձեռք տաւուլ – զուռնա կար, կայծն եւ աշուղներ՝ սազերը կրծքերից կախ: Որոտում էին տաւուլ – զուռնաները եւ ուխտաւորների խմբերը պարում էին մատուռի շուրջ: Երիտասարդներ պատանի տղաներ, աղջիկներ եւ հարսներ :

Շատերը տօնական համեստ զգեստներ էին հագել, ոմանք խեղճ անշուք հագուստներով, բայց բոլորն էլ թռչում էին զուարթ ու խանդավառ :

Տարեց տղամարդիկ զէֆ էին անում , գետնի վրայ բացել էին իրենց պարզ սեղանները , հաւկիթ, պանիր , սոխ ու հաց, երբեմն էլ սառը մսի կտորներ , բայց արաղի բաժակն ընդհատ ձեռքէ ձեռք էր պտտւում, խմում էին ու կենացներ ասում, ծիծաղում էին ու զուռնայի ձայնակցելով երգում էին ու նորից խմում: Աշուղի սազն ու արաղի թասը մոռացութեան գետն էին նետել նրանց դաժան առօրեայի հոգսերը :

Ես ու Վահանը նստել էինք մատուռի տակ ծխում էինք ու դիտում պարողներին եւ քէֆ անողներին :

Վահանի լեզուն բացուել էր, այլեւս չէր քաշւում ինձնից :

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

(1 Շար.)

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի կէսօրէ վերջ Հայ Արիները կազմակերպած էին իրենց 27րդ տարեկան ցերեկոյթը, Սալ տը լա Շիմիի ընդարձակ սրահին մէջ։

Ծնողներու եւ բարեկամներու բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը։

Ներկայ էին. սկաուտական միջազգային կոմիտէի անդամ Փիէռ Տէլսիէ, Ֆրանսական սկաուտական միութեանց միջազգային պետ Փօլ Բայօ, Փրոֆ. Ֆէյտի, գերապայծառ Ամատունի, Մխիթարեան հայրերը իրենց աշակերտներով, Դպրեվանքի Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները իրենց ուսուցիչներով, Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն Տէր Յարութիւն եւ Տէր Պարգեւ քահանաներ, հոգաբարձութեան անդամներ, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին ժողովրդապետը, Կապոյտ Խաչի շրջանային վարչութեան անդամուհիները, հայկական զանազան միութեանց ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ շատ մը ֆրանսացի եւ օտար անհատականութիւններ։

Եկած էին նաեւ նախկին հայ արիներ իրենց ընտանիքներով։

Հանդէսը բացուեցաւ «Դէպի Արարատ գաշտեր» սկաուտական քայլերգով, որուն ընթացքին շրջանին բոլոր դրօշակները բեմ բարձրացան, մեծ խանդավառութեան մէջ։

Փարիզի երեք խումբերը յաջորդաբար ներկայացուցին՝ «Միութիւնը զօրութիւն» է։ «Լուսանկարիչը եւ ծովահէնները» թատերգութիւն եւ զաւեշտներ որոնք մեծ յաջողութիւն ունեցան։

Ֆրանսերէն ներկայացուցին «Գեղեցկութեան մրցարշաւը» կատակերգութիւն մը։ Հանդէսին կարեւոր մասն էր «Բանակումի կրակը» որուն ընթացքին սկաուտները երգեցին հայկական երգեր, գեկավարութեամբ Լեւոն Մոմճեանի եւ խմբապետուհի Ռոզէթ Գաբրիէլեանի, առաջին անգամ ըլլալով հին հայ արիներու եւ բարեկամներու նուագախումբ մը կ՚ընկերանար երգերուն։

Արիները եւ գայլիկները ըրին նաեւ սկաուտական կանչեր, եւ արտասանութիւններ բոլորն ալ յաջող։

Յետոյ խօսք առաւ Միութեան ընդհ. պետը Բժիշկ Գ. Մեծատուրեան, որ խօսեցաւ Միութեան վերջին երեսուն տարուան գործունէութեան մասին, շեշտելով Հայ Արիներու կատարած կարեւոր դերը դաղութահայութեան մէջ, խօսեցաւ միութեան ներկային եւ ապագային մասին մանրամասն թիւերով եւ գործունէութեան պատկերներով։

Յետոյ մոգական լապտերով ներկայացուցեան տեսարաններ, յիսնամեակի ձեմպորիէն տեսարաններ, որ տեղի ունեցաւ Անգլիոյ մէջ։ Հանդիսականները խանդավառութեամբ հետեւեցան Հայ Արիներու կեանքին։ Անգլիոյ Թագուհիին այցելութիւնը, միջազգային համաժողովը մեծ խանդավառութիւն առեղծեցին։ Խօսնակի դերը կը կատարէր խմբապետ Ժաք Մուրատեան, մեծ յաջողութեամբ։

Երկրորդ մասին, Առնուվիլի մասնաճիւղը ներկայացուց տեսարան մը «Դղումի վաճառականը» եւ զանազան արտասանութիւններ։

Օր. Սոնիա Գաբրիէլեան դաշնակի վրայ նուագեց Լիսթի «Ռաբսոտի»ն։

Յետոյ սկաուտները ներկայացուցին լուրջերու կազմութիւնը։ Ժ. Բ. Ներկարարեան շատ յաջող կերպով նուագեց ջութակի վրայ։

Հայկական պարերը յայտագրին վերջին մասը կը կազմէին։ «Ամպի տակից», «Խամբաջի», «Հոյ Նազան», «Նազպար», բոլորն ալ մեծ յաջողութիւն գտան. պզտիկ գայլիկները եւ թեւիկները շատ մեծ խանդավառութիւն առեղծեցին իրենց պարերով։

Գայլիկներու խմբապետուհի Լիզա Ծահնեան իր կովկասեան պարովը կատարեալ յաջողութիւն ունեցաւ։ Հրաժեշտի խօսքը ըրաւ Հայ Արիներու Միութիւնը հովանաւորող մարմնի փոխ-նախագահ Պ. Օթօն Հէքիմեան, որ խանդավառ կերպով նկարագրեց Հայ Արիներու ազգային եւ միջազգային գործունէութիւնը, երեսուն տարիէ ի վեր, իր գոհունակութիւնը յայտնեց, յաջողութիւն եւ նոր յաղթանակներ մաղթելով Հայ Արիներուն։

Հանդէսը այս տարի ալ լաւ տպաւորութիւն ձգեց ժողովուրդին վրայ։ Վիճակահանութիւնը, պիւֆէն, եւ նուիրատուութիւնը հոգացուցիչ հասոյթ մը ապահովեցին Հայ Արիներուն։

Անցեալ տարուան հետ բաղդատելով ալոց թիւը կրկնապատկուած էր եւ յայտագիրը՝ աւելի ճոխ, ամէն տարի նորութիւններ կը տեսնուին։

Հանդիսատեսներուն մեծ թիւը, անոնց խանդավառութիւնը եւ անկեղծ գոհունակութիւնը՝ լաւագոյն վարձատրութիւնը եղան հայ արիներուն։

Հ. Ա.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Անգլ. Արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց նոր ստուար հատոր մը դիւանագիտական վաւերագիրներու։ Այս հատորը խմբագրուած է Պըթլըրի եւ Պըրեի կողմէ։ Ա. շարքին 70րդ հատորն է։ Հատորը կ՚ընդգրկէ 1920 տարուան Յունուար-Ապրիլ ամիսներու շրջանը, երբ Լոնտոնի մէջ գումարուեցաւ դաշնակից պետութիւններու համաժողովը՝ քննելու եւ վաւերացնելու համար Սեւրի դաշնագիրը Թուրքիոյ հետ։ Տպուած են պաշտօնական թղթակցութիւնները պետութեանց միջեւ, բանակցութիւններ եւ թղթակցութիւններ Պօղոս Նուպար փաշայի եւ Ահարոնեանի հետ, 1920 Փետրուարէն մինչեւ Մարտ տեւող համագումարի գործառնութեան։ Սակայն ինչ որ շատ կարեւոր է եւ մանաւանդ հայ ազգը կ՚ուզէ գիտնալ թէ վարազոյներու ետեւը ինչ պատահեցաւ, ոչ մէկ բառ այդ մասին։ Հատորը կ՚արժէ երեք ոսկի 15 շիլին։ Հատորը պիտի նպաստէր պատմական ճշմարտութեան, եթէ վերցնէր քօղը կատարուած անարդարութեան պատճառներուն վրայէն։

×

Հ. Ե. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 25ամեայ Յոբելեանը տօնուած է Պոսթընի մէջ Փետրուար 14 – 15 – 16ին, յաջորդաբար երեք օր։ Հանդիսութեանց յայտագիրը կազմուած էր երիտասարդներու կողմէ։ Երիտասարդներ եւ տարեցներ գացած են շրջաններէն, ինչպէս Նիւ Եորքէն, Ֆիլատելֆիայէն, Նիւ Պրիթընէն, Ուստրէն եւայլն։

ԶԱՐԵՀ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութեան երկրորդ տարեդարձին առիթով Մարտ 9ին Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ տեղի ունեցած են եկեղեցական արարողութիւններ, որմէ ետք՝ պաշտօնական ընդունելութիւն։ Շնորհաւորական այցելութիւն տուած է նաեւ Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամուն։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ...

Անգլիական տօնավաճառի մը, տաղաւարներէն մէկուն մէջ ցոյց կը տրուէր կին մը՝ որ 35 օրէ ի վեր բան չէ կերած եւ սակայն ողջ առողջ է...

Այցելուներ հետաքրքրուած այս բացառիկ երեւոյթէն, կը վճարեն մուտքի տուրքը, զայն տեսնելու համար։

Անոնցմէ մէկը կը հարցնէ կրպակին տիրոջ.

— Այս երեսունը հինգ օրուան մէջ արտակարգ բան մը չպատահեցա՞ւ տիկնոջ։

— Ինչպէս չէ, կը պատասխանէ մարդուկը, հինգ հարուստ Սկովտիացիներ ձեռքը խնդրեցին...

ԼԻՈՆԻ 40ՐԴ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ

Լիոնի միջազգային քառասուներորդ տօնավաճառը տեղի պիտի ունենայ 1958 Ապրիլ 12 – 21։ Միաժամանակ Լիոն քաղաքի երկհազարամեակը պիտի տօնուի։

Տօնավաճառին վարչական սպասարկութիւնները գործի անցած են արդէն եւ նախապատրաստական ամէն աշխատանք կը կատարեն որպէսզի հանդիսութիւնները յաջողութեամբ պսակուին։

Լիոնի Տօնավաճառին կազմակերպիչ մարմինը, նմոյշներ ցուցադրելու իր աւանդութիւնը յարգելու մտահոգութեամբ, կարեւոր փոփոխութիւններ կատարած է խումբերու տեղաւորման մէջ.

1.— Թիւ 15 խումբը (ձգախէժ) Մեծ Պալատին երկրորդ յարկէն կ՚անցնի երրորդ յարկը։

2.— Երկրորդ յարկը ամբողջութեամբ պիտի տրամադրուի Թիւ 35 խումբին (խաղալիք, մարզական եւ այլ խառն առարկաներ)։

3.— Կարի մեքենաներու բաժինը, խումբ՝ 14, պիտի հաստատուի հիւսուածեղէններու տաղաւարին մէջ։

4.— Թիւ 28 խումբը ազատ սրահներ պիտի ունենայ ցուցադրելու համար կահկարասիներ։

5.— Թիւ 40 խումբին տրամադրութեան տակ պիտի դրուի Թէք տ՚Օրի պարտէզին դաշտը, Մեծ Պալատի գլխաւոր մուտքին վրայ, որպէսզի կարենայ ցուցադրել հողամշակութեան կազմածներ։

Մեծ Պալատին երրորդ յարկին մէջ պիտի ցուցադրուին մուշտակներ եւ կնոջ հագուստներ։

Հիմակուընէ արդէն կը յայտարարուի թէ տօնավաճառին պիտի մասնակցին Դաշնակցային Գերմանիա, Միացեալ Նահանգներ, Հունգարիա, Իտալիա, Մարոք, Փորթուկալ, Շուէտ, Զուիցերիա եւ Թունուզ։

1957ի նման Պելժիա, Լիւքսէմպուրկ եւ Հոլանտա պիտի խմբուին մէկ սրահի մէջ՝ Պենելիւքս անունով։

Օդանաւային մասնաւոր սպասարկութիւն մըն ալ պիտի հաստատուի, տօնավաճառին ամբողջ տեւողութեան, Փարիզ Լիոն գիծին վրայ։

ԾԻԾԱՂ

Երեք նշանաւոր ստախօսներ կը խօսակցին.

— Հայրս հարիւր երեսուն տարեկան էր երբ մեռաւ, կ՚ըսէ առաջինը։

— Իմ հայրս հարիւր յիսունը անց էր մեռած ատեն, կը յարէ երկրորդը։

— Իմ ընտանիքէս մարդ չէ մեռած տակաւին, կ՚ըսէ երրորդը։

ՆԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՃՇԴՈՒՄ.— Հինգշաբթի, Մարտ 13ի թիւին մէջ, Վիէննայի մեր աշխատակիցը Հայր Եփրեմ Պօղոսեան իր յօդուածին առաջին պարբերութեան մէջ կը գրէր.— «... Հնդկահայ մեծահարուստ եւ ազգասէր – բարերար Մուրատ Ռափայէլի հիմնած վարժարանը եւն.» անշուշտ ծանօթ է մեր ընթերցողներու թէ խօսքըմէկ անձի մասին չէ այլ՝ Սամուէլ Մուրատեանի եւ Եդուարդ Ռափայէլեանի, որոնց նուէրներով հիմնուած է երկու բարերարներուն անունը կրող վարժարանը։

(ԽՄԲ.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԱ.

ՍԻՐՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

— Այստեղ մենք բաժանւում ենք, ասաց նա աշխատելով զսպել իր վրդովմունքը։ — Դու այլ եւս չես կարող ոտք կոխել որսորդի վրանը։ Սպասիր այստեղ. ես կը գնամ, կ՚ուղարկեմ քո ձին եւ զէնքերը, ուր որ ուզում ես, գնա։

— Ուրեմն դու արտաքսո՞ւմ ես ինձ։

— Ինչպէս կ՚ուզես, այնպէս հասկացիր...։

— Անգո՛ւթ...։

Նա շուռ տուեց երեսը, որ ես չտեսնեմ եւ շարունակեց շտապով գնալ դէպի ուխտաւորների բանակը։ Որքան էլ խռովուած լինէի ես, դարձեալ չէր կարելի չնկատել նրա աչքերում արտասուքի այն կաթիլները, որոնք դուրս ցայտեցին հրեղէն գնդակների նման։

Մինչեւ այսօր եւ զուցէ յաւիտեան, չեմ կարող մոռանալ այն վշտահար դէմքը իր արդար – վրէժխնդրական զարհուրանքով...։

Ես բոլորովին սառեցայ, մնացի քարէ արձանի նման կանգնած։ Աչքերիս առջեւը մթնեց, ոտքերս դողացին, եւ անշունչ դիակի նման գլորուեցայ գետին.։

Մութը բոլորովին պատել էր, երբ յուշի եկայ։ Որքան մեծ եղաւ իմ ուրախութիւնը, երբ գլուխս Մարոյի գրկումը գտայ։ Նա համբուրեց իմ ճակատը ասելով.

— Դու կը ներես ինձ, Ֆարհատ, ես քո սիրտը կոտրեցի...։

Նա սկսեց զառը կերպով հեկեկալ։

— Քո վէրքը վտանգաւոր չէ, Ֆարհատ, ես լուացի նրան, փաթաթեցի, արիւնը բոլորովին դադարել է։ Այժմ դու լաւ ես։

Եւ իրաւ, ես զգացի, որ ամբողջ մարմնով շաղախուած եմ արեան մէջ։ Իսկոյն հասկացայ, որ վայր ընկնելու միջոցին գլուխս դիպցրել էի քարին, եւ Մարոն այդ տեսնելով, յետ էր դարձել ինձ օգնելու համար։

— Ես պատճառ եղայ... ասաց Մարոն, — ես կը սիրեմ, միշտ կը սիրեմ քեզ։ — Մի նախատիր ինձ, Ֆարհատ։

Եթէ մեռած եւս լինէի, այս խօսքերը կարող էին կենդանացնել ինձ։ Բայց արեան չափազանց հոսումը բաւականին ըսպառել էր իմ ուժերը։ Ես, կարծես, երազի մէջ լսում էի նրա խօսքերը, կամ ծես, երազի մէջ զգում էի նրա ջերմ շրթունքների հպաւորութիւնը, որ ստէպ ստէպ սեղմւում էին իմ երեսի վրայ...։

Մին էլ զգացի՝ մի հսկայական ձեռք վեր բարձրացրուց ինձ գետնից եւ ծառի նման գցեց ուսին, եւ ինձ լսելի եղան Մըհէի խօսքերը.

— Սատանան տանի... մի պստիկ ծուատուելուց ընկած է գետին, կը թըրթըռայ... չի էլ ամաչում... արիւնը՞ս սիրտը կը մարի՞։

Ես արթնացայ միւս անգամ, երբ գիշերից բաւական անցել էր։ Ծերունի որսորդի վրանի մէջ աղօտ լուսով վառւում էր իւղի սպառուած լապտերը։ Մարոն միայնակ նստած էր իմ մօտ. վրանում բացի մեզանից ոչ ոք չկար. միւսները քնած էին դրսումը։ Մարոյի առաջին հարցմունքն եղաւ, թէ ի՞նչպէս եմ զգում ինձ։ Ես պատասխանեցի, թէ լաւ եմ, միայն շատ ցաւում եմ, որ յետ մնացի Ասլանի հետ ճանապարհորդելուց։

— Մըհէն այստեղ է, ասաց նա, երբ բոլորովին կ՚առողջանաս, նա քեզ կը տանէ Վան։ Ասլանը այնտեղ մի քանի օր պէտք է մնայ։ Դու դարձեալ կը գտնես նրան։

— Ես կը գնամ առաւօտեան, վաղ առաւօտեան։ Ասլանը խոստացաւ սպասել ինձ առաջին իջեւանում, ես նրան սպասել չեմ տայ։

Առաւօտեան ինձ բոլորովին առողջ չէի զգում։ Արեան չափազանց հոսումը բաւական թուլացրել էր ինձ։ Բայց մի քանի օրից յետոյ ես կարող էի ձի նստել եւ ճանապարհ գնալ։ Մարօն առաջարկեց Մըհէին ինձ հետ վեր առնել։

— Մըհէն ի՞նչու է եկել, հարցրի ես։

— Նա եկել է մեզ տանելու, պատասխանեց նա։

— Ո՞վ է ուղարկել։

— Հայրս։

— Ուրեմն ես ի՞նչպէս կարող եմ նրան առնել ձեզանից։

— Մենք առանց նրան եւս կարող ենք գնալ։

— Հէնց ե՞ս կոյր հաւի պէս չեմ կարող մենակ ճանապարհ գնալ։

— Կարող ես, բայց ճանապարհը կը կորցնես։ Բացի դրանից Մըհէն հօրիցս նամակ ունի Ասլանի վրայ, պէտք է շուտով հասցնի։

Արեւը դեռ չծագած Մըհէի հետ ճանապարհ ընկանք։ Նա ձի նստելու սովորութիւն չունէր։ «Մեղք է, ասում էր, ապա ոտքերս ի՞նչու համար ստեղծել է Աստուած»։

Մըհէն գնում էր իմ ձիու առջեւից, ահագին լախտը իր թեւի վրայ դրած։ Նա լուռ էր, նա չէր խօսում եւ իմ հարցերին տալիս էր խիստ կարճ պատասխաններ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Խորհրդարանը վարչութեան դէմ 225 ձայնով վստահութիւն յայտնեց ժողովրդական նորակազմ կառավարութեան :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժերը փաքան Պահրուն գրաւելէ ետք կը շարունակեն յառաջանալ դէպի ըմբոստներու կեդրոնը՝ համաձայն կիսապաշտօնական շրջանակներու :

ՓԱՐԻԶԻ 20րդ թաղամասին մէջ հըրշէջները կրակի տուին 23 տուներ՝ որոնք անբնակելի նկատուած էին :

ԱՐԱԲԻՈՅ ոստիկանութիւնը պաշտպանութեան տակ առած է եգիպտական դեսպանատունը, որ կրնայ ժողովրդական յարձակումի մը ենթարկուիլ, Սէուտ թագաւորին նկատմամբ Նասրի ըրած մեղադրանքներէն ետք :

ՎԻԵՆՆԱՅԻ Հունգար տարագիրներու շրջանակին մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան նախկին ընդհանուր քարտուղար Ռաքոսի Մոնկոլիոյ մէջ գործարանի մը տնօրէն նշանակուած է :

ՍՈՒՐԻՈՅ սահմանին մօտ, Հերմէլի մէջ Սուրիական ժողովրդական կուսակցութեան (արգիլուած) եւ իր քաղաքական հակառակորդներուն միջեւ քանի վայրկեան տեւող կռիւ մը ծագեցաւ, պատճառ դառնալով եօթը հոգիի վիրաւորման :

ՃԱՓՈՆԻ մէջ աւելի քան 100.000 հանքագործներ 24 ժամուան գործադուլ մը ըրին՝ աշխատավարձքի յաւելում մը ձեռք ձգելու համար :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ գրագիտուհի Ֆրանսուազ Սական առջի օր ամուսնացաւ հրատարակիչ Կի Շէօլէրի հետ :

ՖՐԱՆՍԱ - ՍՊԱՆԻԱ ֆութպոլի հանդիպումը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի օր, Փառք տէ Փրենսի մէջ 45.000 հոգիի ներկայութեան : Երկու ազգային խումբերը հաւասար մնացին՝ 2 - 2 : Առաջին կիսախաղին Սպանիա կը յաղթէր 0ի դէմ 1ով, բայց երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսան նշանակեց առաջին կէտը, ապա ըՍպանիա իր երկրորդը, եւ խաղին վերջաւորութեան Ֆրանսա երկրորդ կէտով մը ապահովեց հաւասարութիւնը :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Հայ գրողները ընկերական հաւաքոյթթէյասեղան մը սարքած են Մարտ 15ի Շաբաթ կէս օրէ ետք, ժամը 5ին, Քաւէ, Աճէմեան ճաշարանին մէջ :

Գրական եւ հասարակական զրոյց եւ կարծիքի փոխանակութիւն՝ գեղարուեստական բաժինով մը :

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 200 ֆր. :

Կը հրաւիրուին իր բոլոր անդամները եւ համակիրները :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Խաչատուրեան իրենց մօր՝ Այրի Տիկին Էքսէրճեանի (Էտիրնէցի) մահուան առթիւ կը նուիրեն երկու հազար ֆր. «Յառաջ»ին, երկու հազար Շաւիլի եկեղեցիին, երկու հազար Կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներուն, երկու հազար Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օգափոխութեան կայանին եւ երկու հազար Որբերու Օգն. Մարմնին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Այսօր Շաբաթ (Մարտ 15) ցերեկին Ֆըրանսական հեռատեսիլէն (թելեվիզիոն) պիտի ներկայացուի «Ժողովուրդները կ'երգեն» փառատօնին հայկական պարերու մասը, բոլորովին նոր պարերով եւ նոր հագուստներով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Պոմոնի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, յետ Ս. պատարագի՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ հայ նորագոյն պատմութեան մեծագոյն դէմքերէն՝ Քըրիստափոր Միքայէլեանին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Վարչութիւնս մանրաքաղթերով իրենց հաշիւը տեղեկացուցած է այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք 1957էն պարտք ունին : Մարտի ընթացքին պէտք է պատասխանել այդ քաղերուն եւ փակել հաշիւները :

Առիթէն օգտուելով մեր բոլոր բաժանորդներէն կը խնդրենք որ փութան վճարել նաեւ 1958ի բաժնեգինները, որովհետեւ վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապարիկ թերթ ղրկել ամիսներով :

Շնորհակալութիւն : Վարչութիւն

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Հ. Յ. Դ. հիմնադիր՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻՆ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին :

Տպաւորիչ կենդանի պատկեր՝ մասնակցութեամբ Գ. Քէնտիրեանի :

Կը նախագահէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՖԻԹԱՏՐՈՆԸ

Կիրակի, Մարտ 16, ժամը 14.30ին,

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ

Կը մասնակցին՝ Աֆրիկէ, Հայաստան, Գամբրուն, Կովկաս, Սպանիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաստան, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա, Իսրայէլ, Մատակասկար, Մեքսիքա, Լեհաստան, Վիէթնամ :

Հայկական ճոխ բաժին, նոր պարերով, նոր հագուստներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի, օժանդակութեամբ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեանի :

Ի նպաստ Սէնթ Իլէրի ուսանողներու Սանաթօրիոմին :

Տոմսերը՝ 400, 300, 200, 100 ֆրանք :

Դիմել Սորպոնի դրամարկղներուն :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17. Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի : Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Խրիմեան սրահին մէջ :

2պիս, Րիւ տը լա Տէֆանս :

Կը խօսի Ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն՝

Երգ՝ Տիկին Շ. Գալայճեան, Օր. Օր. Շ. Պէնկեան, Դաշնակեան, Պ. Պ. Մ. Պօղոսեան, Մարտիրոս Գարակէօզեան :

Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները .—

Ակնունի ենթակոմիտէն այս Շաբաթ ժամը 9ին :

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները եւ ընկ. Վ. Իշխանեան :

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ.Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը21ին, Քաֆէ Ռեժանի մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՃԱՇ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Տիկնանց նորակազմ մասնաճիւղը հանդիսաւոր ճաշ մը կազմակերպած է Մարտ 30ին, Կիրակի օր, ժամը 12.30ին :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ դպրոցներուն, Մարտ 15ին, Շաբաթ, ժամը 21էն առաւօտեան ժամը երկու, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ :

Առաջնակարգ նուագախումբ :

CHEF D'ORCHESTRE RÈGIE THEVENET

Սիրով կը հրաւիրուին հասարակութիւնը : Մուտքը 300 ֆրանք :

ՈՐԲ. ՕԳՆ. Մարմնի (Փար. Տ. Միութիւն) տարեկան մեծ պարանցիկ ցերեկոյթը Նոյեմբեր 23ին :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ, ժամը տասնին, Արեւապալի արարողութիւնը ժամը 11ին : Կը նախագահէ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ եպիս. Մանուկեանի :

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս արարողութեանց :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախորհրդակցական Միութեան Մարսէյլի շրջանին կողմէ : Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ արշալոյս : Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ. Շավ :

Հարաւային շրջանի ամէնէն նշանաւոր նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ ՔԸԼՈՏ ՊԷՍԷԻ :

Մուտքը 500 ֆրանք :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք: Հատը 15 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 16 ՄԱՐՏ — DIMANCHE 16 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8145 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3946

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՄԻ ՑԱՆՈՂԸ ՓՈԹՈՐԻԿ ԿԸ ՀՆՁԷ

Ժողովրդական այս իմաստուն առածը ո՛րքան կը պատշաճի մեր այսօրուան կեանքին :

Սփիւռքի մեր ազգային անդաստանին մէջ քամի, մանաւանդ ոյժ, առելու – թիւն, քէն, նախանձ, երկպառակութիւն ու անհաշտ թշնամութիւն սերմանողները թո՛ղ հրճուին տակաւին :

Փոթորիկը զղջումի քանի մը տողեր չէ եղած հողմացաններուն համար :

« Մայր Աթոռի նպատակը չի եղել երբեք եւ չէ այսօր էլ կրակ թափել բորբոքուած կրքերի վրայ, խորացնել եւ լայնացնել խրամատը: Հեռո՛ւ Մայր Աթոռից այդպիսի մտածման ստուերն անգամ» : (Էջմիածին, Դեկտ. 1957, էջ 9) :

Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթին այս ժխտական տողերը աւելի շատ յանցանքը խոստովանելու իմաստ ունին : Ինքնարդարացումի անճարակ ճիգ մը կը մատնեն :

Դժբախտաբար մէջտեղն են փաստերը : Բոլորովին անօգուտ են գանոնք ի նըպաստ Էջմիածնի մեկնաբանելու մեղաւորները ժամու փորձերը : Ո՛չ ոք կը հաւատայ կարկտան բացատրութեանց :

Մեծի Տաննկիլիկիոյ կաթողիկոսութեան բազմադարեան պատմութիւնը պարզ ու յստակ կերպով կը հաստատէ թէ անիկա եղած է մեր եկեղեցական նուիրապետութեան բարձրագոյն մէկ Աթոռը՝ բոլորովին անկախ Էջմիածինէն :

Կիլիկեան Աթոռին պատկանած են ո՛չ միայն իբրեւ «Կիլիկիա» ծանօթ Ատանայի եւ Հալէպի կուսակալութեանց Հայերը, այլ նաեւ Կիլիկիոյ սահմաններէն դուրս Մալաթիոյ, Կիւրինի, Տիվրիկ – Մանճըլըգի, Տարէնտէի եւ Եոզղատի թեմերը :

1912ին Մաղաքիա արք. Օրմանեանի կողմէ պատրաստուած վիճակագրութեան համաձայն, Կիլիկիոյ կաթողիկոսական աթոռն ունէր հետեւեալ վիճակները .— 1. *Կաթողիկոսական (Սիս)*, 2. *Արքեպիսկոպոսական (Ատանա եւ Մարաշ)*, 10 *եպիսկոպոսական (Հաճըն, Փայաս, Հալէպ, Զէյթուն, Այնթապ, Անտիոք, Մալաթիա, Եոզղատ, Տիվրիկ եւ Կիւրին)*, *երկու վանական (Ֆրնուզ եւ Տարէնտէ)*, 267 *թաղօրայք եւ* 224 *եկեղեցիներ : Հայաղաւաններու թիւր՝* 279.000 :

Կը տեսնուի ուրեմն, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը երբեք չէ ամփոփուած աշխարհագրական նեղ սահմաններու մէջ եւ իր հովուոր իշխանութեան տակ առած է Սեբաստիոյ, Խարբերդի եւ Անգարայի նահանգներու կարգ մը կարեւոր թեմերը :

Կաթողիկոսական երկու Աթոռներու (չենք խօսիր Աղթամարի մասին) անկախ գոյութիւնը դարերու ընթացքին ո՛չ մէկ «հերձուած» եւ «երկփեղկում» առաջ բերած է :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսները միշտ «յարգանք եւ սէր» ցոյց տուած են ընդհանրական հայրապետութեան Աթոռին հանդէպ :

Վեհ. Վազգէն Ա. շատ լաւ գիտէր թէ անցեալին, մանաւանդ Գէորգ Դ. Կաթողիկոսին օրով, Էջմիածնի կողմէ Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ կատարուած ոտնձգութիւնները ո՛րքան վնաս հասցուցին Հայութեան եւ վարկաբեկեցին նոյնինքն Մայր Աթոռի վեհակալը :

Տեղեակ ըլլալով պատմութեան, երիտասարդ հայրապետը, ընտրութենէն շորսուկէս ամիս վերջ պէտք չունէր դուրս ելլելու իր իշխանութեան սահմաններէն եւ միջամուխ ըլլալու ընտրական գործերուն թեմի մը, որ իրեն չէր պատկաներ :

Որպէսզի քամի ցանողի դերին մէջ չգտնուէր :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ՝ ՓԱՓՈՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ

Ոստիկաններու գործադուլն ու բողոքի ցոյցը լուրջ հետեւանքներ ունեցան քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Խորհրդարանական կարգ մը խմբակցութիւններ վերսկսան իրենց քննադատութեանց : Մասնաւորապէս մտահոգ են Ընկերվարականները, որոնք կը պահանջէին Ներքին նախարարին հրաժարումը: Բազմաթիւ այլ երեսփոխաններ համակարծիք էին ընկերվարականներուն :Շատեր կը մտածէին նոյնիսկ թէ կառավարութեան ճակատագիրը խնդրոյ առարկայ էր :

Այս պայմաններուն մէջ Վարչապետը նախարարաց արտակարգ ժողով մը գումարեց, մանաւանդ՝ երբ ներքին նախարարն ու ոստիկանապետ Լահիյեոն ներկայացուցած էին արդէն իրենց հրաժարականները:

Նախարարաց Խորհուրդի արտակարգ նիստէն ետք տեղեկատուութեան նախարար Քլափառէտ կարդաց պաշտօնական գեկոյց մը, յայտնելով թէ ընդունուած է ոստիկանապետ Լահիյեոնի հրաժարականը: Կոստանդինի ոստիկանապետ Մորիս Փափոն նշանակուեցաւ Լահիյեոնի տեղ :

Նոր ոստիկանապետը ծնած է 1910*ին Կրէյի մէջ: Իրաւագիտութեան եւ քաղաքական գիտութեանց վկայականներ ունի: Պատերազմէն առաջ եւ վերջը վարած է պատասխանատու պաշտօններ :*

Ոստիկանապետին փոփոխութիւնը որոշ գոհացում մը տուաւ ընկերվարականներուն, ինչպէս կը նախատեսէր Լը Մոնտ:

Ներքին փոխ նախարար ծերակուտական Փիք (ընկերվարական) կարգ մը բացատրութիւններ տուաւ, միաժամանակ պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն :

Փոխ նախարարը յայտնեց թէ ոստիկանապետ Փափոն անմիջապէս պիտի ստանձնէ իր պաշտօնը :

Ներքին նախարարին մասին նորութիւններ չկան. Պուրժէս Մոնուրի իր հրաժարականը յանձնած էր Վարչապետին՝ Ուրբաթ առաւօտ: Նախարարաց Խորհուրդի նիստին մէջ Կայեառ եւ նախարարները մերժեցին ընդունիլ այդ հրաժարականը: Պուրժէս – Մոնուրի վերջ ի վերջոյ տեղի տուաւ, Վարչապետին եւ կարգ մը նախարարներու պնդումին վրայ :

Ծերակուտական Փիք յայտնեց թէ կառավարութիւնը կ՚աշխատի ամէն գնով գոհացում տալ եղած պահանջներուն : Գալով այն հարցին, թէ կառավարութիւնը օրական 250 ֆրանքի պարգեւ մը խոստացած էր ոստիկաններուն՝ որոնց կեանքը վտանգի ենթակայ է միշտ, Փիք ճըշդեց .— Կառավարութիւնը օրական 250 ֆրանք չէ խոստացած բոլոր ոստիկաններուն, այլ՝ համաձայնած է պարգեւ մը տալ անոնց՝ որոնք վտանգի ենթակայ են :

Ամէն պարագայի մէջ ուշագրաւ է այն երեւոյթը, որ ընկերվարական շրջանակներուն մէջ կատարեալ գաղտնապահութիւն կը տիրէ. Նախարարները Վարչապետէն պահանջեցին որ վճռական եւ յըստակ յայտարարութիւն մը ընէ :

Գչ. օր Վարչապետ Կայեառի կատարելիք յայտարարութենէն կախում ունի ամէն բան :

Կուսակցութիւնները սկսած են գումարել ժողովներ՝ ճշդելու համար իրենց դիրքը:

Անկախներուն դիրքը ճշդուած կարելի է համարել.— Կը դատապարտեն Թունուզի ընթացքը, մանաւանդ երբ այդ երկիրը Ֆրանսայի կը պարտի արդիական իր կարգուսարքը եւ անկախութիւնը, բայց կը դաւաճանէ՝ յօգուտ Ֆրանսայի թշնամիներուն: Կը պահանջեն որ Թունուզ դատապարտուի ՄԱԿի կողմէ՝ իր – րեւ խարխսի Ֆրանսայի դէմ եղած յարձակումներուն: Կը պահանջեն որ Պիզերթը մնայ ֆրանսական, օդակայանները մընան Ֆրանսացիներու ձեռքը եւ բանակը ազատ ըլլայ: Կը դատապարտեն Մոսկուայի եւ Գահիրէի աշխարհակալական քաղաքականութիւնները :

Ընկերվարականներու Ազգ. Խորհուրդը Չորեքշաբթի եւ կիրակի պիտի գումարուի Փիւթոյի մէջ, քննելու համար հրատապ խնդիրները: Միաժամանակ ժողով պիտի գումարեն նաեւ համայնավարները :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՊՆԴԷ ԻՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւ նոր նամակ մը գրկած է անգլիացի իմաստասէր Պերթրընտ Ռըսելի: Մօտ երեք հազար բառերէ բաղկացած ընդարձակ այս նամակին մէջ Խրուշչեւ կարգ մը մատնանշումներ կ՚ընէ: Անդրադառնալով միջազգային ներկայ կացութեան, կ՚ըսէ թէ աննշան միջադէպ մը, հիւլէական ռումբ փոխադրող օդանաւի մը մեքենական խանգարումն անգամ պատճառ կրնայ դառնալ՝ որ պատերազմը իրականութիւն դառնայ. Նո՛յն օրն իսկ.— Այսօր, կ՚աւելցնէ Խրուշչեւ, երբ Անգլիացիները հանգիստ կը քնանան իրենց անկողիններուն մէջ, ահռելի մահ մը կը սաւառնի իրենց գլխուն վերեւ. եւ ասիկա՝ ո՛չ թէ թշնամիներու կողմէ, այլ այն օդանաւներուն մէջ, որոնք կը կրեն ամերիկեան հիւլէական ռումբեր :

Այս պայմաններուն մէջ, անդրադառնալով զինաթափութեան հարցին, Խրուշչեւ կ՚ըսէ.— Խ. Միութիւնը պատրաստ է կարելի եղածին չափ շուտ լուծել այս խնդիրը :Մենք միշտ կողմնակից եղած ենք զինաթափութեան արմատական լուծում մը գտնելու գաղափարին. Մենք միշտ կողմնակից ենք հիւլէական եւ ջրածինի զէնքերու առանց պայմանի եւ ամբողջական արգելքին :

Ալժերիոյ հարցն ալ խնդրոյ առարկայ դարձնելէ ետք, Խրուշչեւ հարց կուտայ. — Ո՞ւր է Պր. Տըլըսի բարոյական լուծումը՝ այս խնդրին առնչութեամբ :

Միւս կողմէ, ուրբաթ կէսօրէ վերջ Գալինինի ընտրաշրջանին մէջ Խրուշչեւ ճառ մը խօսեցաւ, ծանրանալով հիւլէական պատերազմի վտանգին վրայ: Յայտնելէ ետք թէ Խ. Միութիւնը չուզեր պիտի գլէ անցնիլ Ամերիկան՝ ճարտարարուեստի մարզին մէջ, սկսաւ յարձակում գործել Միացեալ Նահանգներու վրայ : Ցիշեց Խորհրդային առաջարկները՝ «Մեծ»երու ժողով մը գումարելու մասին եւ մեղադրեց Միացեալ Նահանգները որ չեն ընդառաջեր անոնց: Անդրադառնալով Գերմանիոյ վերամիացման հարցին, պնդեց թէ Ամերիկան որ չխառնուի Արեւելեան Եւրոպայի ներքին գործերուն, եթէ չուզեր որ պատերազմ ծագի :

Խրուշչեւ մերժեց ընդունիլ Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկը՝ «Մեծ»երու ժողովի օրակարգին մէջ քննել արբանեակ երկիրներու կացութիւնը :

Ուշագրաւ է այն պարագան, որ Նախագահ Այզընհաուըր իր մօտ հրաւիրեց Անգլիոյ Վարչապետը՝ երբ անոր հետ քէն ըրած է Խրուշչեւ: Այս ձեւով Այզընհաուըր ցոյց կուտայ իր միասնականութիւնը՝ Միացեալ Նահանգներու դաշնակիցներուն հետ :

Մանիլայի մէջ Արտաքին նախարար Տըլըս անգամ մը եւս շեշտեց, թէ առանց հետեւեալ չորս օրակարգերուն «Մեծ»երու ժողով չի կրնար գումարուիլ .

1.— ՄԱԿի *մէջ* վեթոյի *իրաւունքին սահմանափակումը :*

2.— *Անհունին «խաղաղացումը*

3.— *Գերմանիոյ վերամիացում :*

4.— *Արեւելեան Եւրոպայի կ[illegible]թիւնը :*

Ինչպէս կը տեսնուի Խրուշչեւ դէմ է այս առաջարկներուն. իր նամակներուն եւ ճառին մէջ այս ուղղութեամբ իր դիրքը ճշդած է արդէն:

Արեւմտեան Գերմանիոյ մամուլի պետական գործակալութեան տնօրէնը երկար ասուլիս մը տուաւ առջի օր, յայտնելով թէ Գերմանիոյ վերամիացման հարցը անպայման պէտք է քննուի «Մեծ»երու հանդիպումի մը ընթացքին :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԻՐԵՆՑ ԴԻԱԿՆԵՐՆ ԱԼ ԿՈՂՈՊՏԵԼ ՍԿՍԱՆ ...

Անհաւատալի բայց իրաւ:

Բոլորդ կարդացիք Սկիւտար շոգենաւին աղէտը Իզմիթի ծոցին մէջ, որ 450 հոգիի մահուան պատճառ եղաւ: Ցաւալի արկած մը՝ ուր 250 դպրոցական պատանիներ միայն կորսուեցան ծովամոյն :

Ոչ ոք կրնայ ուրախանալ նման դէպքի մը համար: Անմարդկային է անշուշտ, մեզի Հայերուս համար, եթէ նոյնիսկ մտաբերենք Տրապիզոնի իրէշ կուսակալին՝ Ճեմալ Ազմիի սնտուկներով ծովը նետած մանուկները:

Այս չէ սակայն պատմել ուզածնիս : Նշանակալից եւ շատ թրքավայել մանրամասնութիւն մը կարդացինք այսօր Պոլսոյ թերթերուն մէջ: Դուք եւս կարդացէք խնդրեմ եւ եթէ կրնաք զարմանքէ եւ զզուանքէ տարբեր զգացում մը ունեցէք, այս աղիտալի արկածին հետեւանքներու մասին ...

« *Սկիւտարի աղէտեալներուն ինչքերն ու դրամները կողոպտեր են*» :

ԻԶՄԻԹ.— Շահագրգռուող շրջանակները կը հաղորդեն թէ մահամերձ վիճակով գտնուող հիւանդանոցները փոխադրուող աղէտեալները կողոպտուած են:

Հիւանդանոցներու մէջ իրենց ազգականները փնտռելու պատրուակով մուտք գործող անծանօթներ մեռեալներուն եւ վիրաւորներուն դրամներն ու հագուստները գողցած են »:

«Հին սովորութիւն մը » պիտի ըսէք, որ միշտ ի պատուի է մեր երանելի ծընընդավայրին մէջ դժբախտաբար :

Փորձառութեամբ գիտենք որ «դիակ կողոպտողներու» դասական արհեստը 1914 – 1915էն ի վեր ոչ թէ անհետացած է երկրին մէջ, այլ գոյն եւ ձեւ միայն փոխած է: Եթէ քրիստոնեաներու ինչքին կողոպուտը «վարլըքով» եւ «Սեպտ. 6»ով պաշտօնական մարմիններու փոխանցուած է ողջ մնայ մեռեալները կողոպտելու շահաւէտ գործը: Երեւակայեցէք նման աղէտի մը օգնութեան փութացողներու փոխմակը որ մեռելին կամ ողջին հագուստն իսկ որպէս յիշատակ չուզեր ձգել դիակին տիրոջ ... աւելորդ յուզում մը խնայելու համար անոր:

Ի՜նչ փափկանկատութիւն ...:

ՆՈՃԻ

ՔԱՆԴԵՆՔ...

Ա. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ [1]

... Զօր խնդրէրն :

— Շա՛ն լակոտ, ինչո՞ւ կը հաչես :

Կուրնատոս Լուսատրիոս Կատուլոս ծանօթ էր ռազմաճակատներու վրայ իբրեւ զինուորական տաղանդ՝ ի փառս Հռոմի, բայց այդ օրը յայտնուեցաւ նաեւ իբրեւ առաջնակարգ ճարտասան, որ գիտէ վարել կայսերական լեզուն յաղթութենէ յաղթութիւն :

Ամբաստանեալը, պետական տուրքերու վարչութեան բարձրաստիճան պաշտօնեայ չեմ գիտեր արեւելեան ո՛ր հարկատու երկրին մէջ, խակական աւազակ՝ հարստահարեր էր ժողովուրդը, կեղեքեր ու քամեր այնպիսի ձեւով մը որ... «հաւկիթն անգամ կը խուզէր» պիտի ըսէր մեր լեզուն :

Կուրնատոս Լուսատրիոս Կատուլոս կը դատէր զայն՝ այդ օրը, կը խարանէր ու կը խայտառակէր, այնքան անողոք՝ որքան սովոր էր հալածել ու կոչկոճել թշնամին, ռազմաճակատին վրայ :

Դատաւորները, թէեւ արձան՝ ինչպէս ըլլալ կանոն է հռոմէական ատեաններուն մէջ, ուր յանցանք կը համարուէր ծիծաղը, նոյնիսկ յուզում մուրացող որ եւ է ատենաբանութիւն՝ մինչեւ Սերգիոս ռոմանթիք հռետորին երեւումը լատինական պերճախօսութեան պատմութեան մէջ, չէին կրնար այլեւս ծածկել իրենց խղճի եւ օրէնքի դատաստանը, — Կուրնատոս Լուսատրիոս Կատուլոս յաղթանակած էր :

Պաշտպան փաստաբանը, այն ատեն, դիմեց ամօթալի խաղի մը,— ուզեց պղտորել պղարտել մթնոլորտին վեհութիւնը, գռեհկացնել պայքարը, եւ ըսաւ.

— Քուի՞տ լաթրաս, Կատուղէ՛:

Բառախաղ մըն է ասիկա, մեծ տրիբունին անուան արմատական նշանակութեամբ կազմուած, որ թարգմանի՝

— Ինչո՞ւ կը հաչես, շա՛ն լակոտ :

— Գո՛ղ կը տեսնեմ, եւ երկո՛ւ գող, ատոր համար կը հաչեմ, պատասխանեց [illegible]

Հնչեց մեռալը: Ամբաստանեալը, խակական գող-աւազակ, դատը կորսնցուցած էր, պաշտպան փաստաբանը պատժուած, նիստը վերջ գտած :

Կը խորհիմ Երեւանի գրողին մասին, որ «մարդուկ» անուաներ էր զիս եւ լեզուս՝ «ցինիկ» (շնական):

— Մի՛ նեղուիր, կը պատասխանեմ, որովհետեւ «ցինիզմ» կը տեսնեմ հոն ուր «սալինիզմ»ը խաթարեց բարոյական ամէն ըմբռնում եւ արժէք:

Եւ սակայն, կը հարցնեմ ես ինծի, ուրկէ՞ բուսաւ փտահամ այս բողկը: Ոչ փորձեր եմ քար նետել Հայաստանի գրողներուն պարտէզին մէջ, ոչ ալ խառնուեր եմ Հայաստանի անունով երդուընցողներուն առջեւ գանտիլլի թէմէնեա կատարողներու թափօրին: Ամէն մարդ իր գործին՝ որու համար ծնած է :

Բայց ինչո՞ւ կը զրպարտեն ինձմով: Ի՞նչ կ'ուզէ այս գրող ըլլալիքը, չեւ եւս կընքեալ :

Զումէ՞ տրտնջէ: Միթէ տարապարտո՞ւց խանչիցէ: Աշխարհաբար՝ պարապ տե՞ղը կը գոռայ (ըստ բնագրին) վայրի էշը որ իր ճարակելիք խոտին քովը կանգներ է (Յոբ, Զ. 5):

Փորձենք հասկնալ :

×

Էջմիածնի նախորդ գահակալը, կտակի ձեւով, իր մահէն առաջ՝ յանձնարարեր էր այսուհետեւ արտասահմանէ՛ն ընտրել իր յաջորդը: Կը թուի թէ ընդհանուր կարգախօս է այս յանձնարարութիւնը, — արտասահմանէն տարուած երիտասարդ մըն է, ահա, որ Երեւանի մէջ գրողի կարգ ստացած արդէն՝ սկսեր է սաբրէ արտասահմանի հայ գրականութիւնը, (ֆրանսերէն բառն երկու իմաստներով միաժամանակ):

Տեսանք Կաթողիկոսը, որ լաւ սերտեր էր Քրիստոսի աւետարանը. «Համարիք եթէ խաղաղութի՞ւն եկի տալ. ո՛չ, ասեմ ձեզ, այլ բաժինս (երկպառակութիւն) : Զի եղիցին յայսմ հետէ հինգ ի տան միում բաժանեալք, երեքն՝ յերկուց, եւ երկուքն՝ յերից : Բաժանեսցի հայր յորդւոյ, եւ որդի՝ ի հօրէ, մայր՝ ի դստերէ եւ դուստր՝ ի մօրէ, սկեսուր՝ ի հարսէ, եւ հարսն՝ ի սկեսրէ իւրմէ» (Ղուկ. ԺԲ. 51 – 53):

Ինչպէս կը տեսնէք, մեր կաթողիկոսը տառացի գործադրեց Քրիստոսի խօսքը արտասահմանի մէջ. «Հուր եկի արկանել յերկիր» ըսաւ Միածինը եւ այժմ կը հասկցուի թէ ոչ ոք կրնար լաւագոյնս չարունակել նոյն գործը՝ եթէ ոչ այն որ կը բազմի «միածնաէջ» տաճարին գահին վրայ ընտրովի, (Դաշնակցականները կ'ըսեն նշանակովի, կը պնդեմ՝ ընտրովի):

Գրող մըն ալ, ահաւասիկ, մի՛շտ արտասահմանէն եւ ընտրովի, սկսեր է կրակ թափել հայ գրականութեան ընտանիքին մէջ կամ երկպառակութիւն, (Աւետարանը կը գործածէ երկու բառերն ալ քով քովի): Եւ այժմ, Մոսկուայի ականջին հաճելի տարազով մը՝ գոյութիւն ունի Հայաստան մը եւ... հակահայաստան մը որ կոչի Սփիւռք, Հայաստանեան կաթողիկոսութիւն մը եւ... հակահայաստանեան կաթողիկոսութիւն մը, Հայաստանեան գրականութիւն մը եւ ... հակահայաստանեան գրականութիւն մը: Եթէ շարունակուի այս բաժանումը, վաղը կարգը կուգայ բզկտելու եւ երկուքի բաժնելու մեր մաշած... կապերտն ալ՝ Հայաստանեան եւ հակահայաստանեան մասերու :

Դարձեր ենք արդէն երկու ազգ: Ատիկա չբաւէր կարծես՝ դարձեր ենք ազգը ազգին թշնամի :

Լա՛ց, Ոգիդ Հայկազանց ի լա՛ց, — տե՛ս, օտարն ի՞նչ ըրաւ մեզի : Տե՛ս, ի՞նչ ըրինք մենք մեզի, ներշնչումովն օտարի: Բաւական եղաւ բարոյական հանգամանք մը տալ մէկուն կամ միւսին, բզկտելու համար զիրար եւ յօշոտելու : Բաւական եղաւ պզտիկ տիտղոս մը՝ որ պէտք մարդիկ իրենք զիրենք կարծեն այս ժողովուրդէն մեծ, մեր պատմութենէն վեր: Յիշեցնէ՞նք թէ անո՛նք միայն մեծ եղան մեր պատմութեան մէջ եւ արժանացան պատմութեան փառապսակին, որոնք հրաժարեցան սուտ մեծութիւններէն, նոյնիսկ իրենց երիտասարդ կեանքէն՝ չհնազանդելու համար օտարին :

Գրող մը, կրծկալ կապելու տարիքին մէջ, արտասահմա՛ն դատելու ելեր է, կ'արժէ՞ր զբաղիլ: Արդէն վերադարձող եզը հետաքրքրուե՞ր է ճանճով, որ չափելու ելեր է հերկուած արտին տարածութիւնը, — ո՛չ, անշուշտ: Բայց, սիրելի ընկերներ եւ բարեկամներ, երեւոյթի՛ն նայեցէք,— փոքրիկ ժողովուրդ մը ահա, կէսը ողբերգութեան մը մէջ, միւս կէսը տարբեր ողբերգութեան մը մէջ, փոխանակ ձեռք երկարելու իրարու, մէկ կէսը չի հաւնիր միւսին, մէկ կէսը կը հայհոյէ միւսին: Ու գրականութիւն ընելու համար կամ Աստուծոյ աղօթելու համար, ի փառս մուսային կամ ի փառս Մեսիային, պայման է դարձեր կարծես ուրանալ զիրար եւ հայհոյել իրարու : Ափսո՛ս, հազա՛ր ափսոս: Հայու հոգի չմնա՞ց այս մարդոց մէջ, մեր փառաւոր պատմութենէն ներշնչման զոլը պակսեցա՞ւ այս մարդոց հոգիներուն մէջ :

Ի՞նչ կ'ուզեն մեզմէ :

Անոնք որ Հայաստանի հողով կը պարծենան, թող լաւ լսեն այս յայտարարութիւնը.—

Ձեր ամէնէն քաջը, ձեր քաջերուն քաջը կուրտ կամ կրտած աքաղաղ կը դառնար այն պայմաններուն մէջ, օտար այս ափերուն վրայ, ուր ափ մը տղաք, 1920 թըւականէն ասդին, ստեղծեցին նոր լեզու մը Հայկազանց, պերճ եւ արու, ոճի հրաշագեղ խաղերով, աւիշի անհաւատալի կենսունակութեամբ, ցայժմ անծանօթ եւ անհաս բարձրութեան մը վրայ: Արդ, այս հրաշքը կատարուեցաւ անօթութեան մէջ, անտանելի զրկանքներու մէջ, հիւծախտի ճիրաններուն մէջ :

Դո՛ւք, Հայաստանի գրողներ, կը պարծենաք թէ Մոսկուայի համալսարանները կը յաճախէք, Գրողներու Հանգստեան տուն ունիք, օրը երեք անգամ կը ճաշէք՝ մնացեալ ժամերուն ալ կա՛մ վէպ կը գրէք կամ պոէմա, վերջապէս ձեր գործերը կը [illegible] ու կը սպառին հազարս հազարաց, կը թարգմանուին կիրգիզերէն, ույղուրերէն, ինգուշերէն, օսեթերէն, չուվաշերէն, եւ վերջապէս լեհերէն, չինարէն, հնդկերէն լեզուներու, (թարգմանութիւնը արժէքի չափանիշ չէ, կ'ակնարկեմ շուկային), — ուրեմն կը վարձատրուիք լիուլի, բարի՛, բարի՛, շատ բարի:

Արտասահմանի հայ գրողը ոչ մէկ ձեւով կը վարձատրուի, — բայց կը գրէ, կը ստեղծագործէ, վկայութիւն կուտայ հայ հանճարին յաւիտենականութեան մասին, հաստատելով նոր կշիռներ ու նոր արժէքներ :

Հայաստանի՛ գրողներ, գլխարկները վա՛ր:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(1) Իմ փիլիպպականիս մէջ, որ պիտի ընթանայ ուսումնասիրութեան մը դանդաղութեամբ, մերթ ընդ մերթ պիտի բացուին ճիզակամարտի տեսարաններ, ինչպիսին ահաւասիկ:

ՄԵՐ ՁԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Բ.

Ունինք կաթողիկէ Կաթողիկոսարանը Պէյրութի եւ մեր Պատրիարքարանը Պոլսոյ մէջ: Սակայն այս երկուքէն ալ մեծ բան մը չենք կրնար սպասել բնագրական հրատարակութեանց համար: Գարեգին Պատրիարք, վաստակաւոր մշակներէն մեր մատենագրութեան, այս կամ այն ձեւով կրցեր է հրատարակել երկու պատկառելի հատորներ՝ Նարեկ եւ Եզնիկի «Եղծ աղանդոց», սակայն Պոլիս երթալէն առաջ :

Հիմա կարգը կուգայ մեր աշխարհական հաստատութեանց :

Գլխաւոր գործունէութիւնը կը վիճակուի դաշնակցական մամուլին: «Յուսաբեր»ն է, որ կատարած է մեծագոյն դերը իր խնամեալ հրատարակութիւններով մեր հին մատենագիրներէն Եղիշէի, Խորենացիի, Փաւստոսի եւ Կորիւնի պատմագիրքերուն աշխարհաբար թարգմանութեանց :

Հրատարակելի նիւթ չէ, որ կը պակսի. դիւանական շատ նիւթ կայ քիչ մը ամէն կողմ, 1850ական թուականներուն վերաբերող: Դիւրաւ կարելի է այդ նիւթերը ձեռք բերել եւ հրատարակել, առանց սակայն ակնկալելու, որ տպագրական ծախքերը կրնան գոցուիլ :

Յեղափոխական յուշագրութիւնները, որոնք լոյս կը տեսնեն գլխաւորաբար «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, անտարակոյս իրենց կարեւորութիւնը ունին ոչ միայն մեր նոր շրջանի պատմութեան, այլեւ տեղագրութեան ու ազգագրութեան համար: Սակայն ասիկա կապ չունի մեր նախընթաց ժառանգութիւնը փրկելու գործին հետ :

Արդ՝ խնդիր է, թէ դաշնակցական մամուլը կ'ուզէ՞ կամ կրնա՞յ հոգալ տպա-

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

●

— Նայիր, — ասում էր Վահանն ինձ. — Ա՛խ, ի՛նչ տխուր աչքեր ունին մեր գիւղացիները, ինչ մտահոգ դէմքեր՝ արեւով, անձրեւով այրուած ու բովուած, ինչ դառն աղքատութիւն է կաթում վրաններից, բայց ուրախանում են :

Բայց ինչ թախծոտ ուրախութիւն է այս: Իբրեւ թէ ուրախ երգեր են երգում, բայց ինչ քան վիշտ ու մորմոք կայ սըրանց ուրախ երգերի մէջ :

Դարերի տառապանքն է խօսում սրանց բերանով: Այս ժողովուրդին մեր ինտելիգենցիան չի կարող հասկանալ, ո՞ւր մնաց օտարը : Մեր նոր գրողներից Թումանեանը եւ դու, միայն երկուսդ զգում էք մեր ժողովուրդին: Ձեզանից յետոյ կամ նոր, բոլորովին նոր երգ պիտի ասել կամ պիտի լռել :

Միւս օրը առաւօտեան, գնացինք տեսնելու Փարվանայ լիճը եւ նրա ճերմակ ամրոցը, որը թէեւ առասպելը սուզել է ջրի տակ, բայց, ինչպէս վկայում են գիւղացիները սուր աչքը, վճիտ պահերին կարող է նշմարել բուրգերի ծայրերը ... :

Մեզ շրջապատող բնութիւնը վայրկեանէ վայրկեան փոխում էր իր տրամադրութիւնները, մերթ զմրուխտեայ մարգագետիններ, կարկաչիւն առուներ, ցորենի ծփծփան արտեր, մերթ լուրկ ձորակներ, անհեթեթ կերպարանքներով ժայռեր ու գունագեղ քարեր:

Բարձրացանք մի բլրակի վրայ որ իշխում էր շրջակայքին : Մէգն ու մշուշը որ սքողել էին լեռները, հետզհետէ պատռւում էին եւ հրաբխային սուր գագաթները, տեղերի պէս, ցցւում էին շողշողալով նորածագ ոսկով: Փարվանա լիճը ծխում էր իր կապոյտ ծխով ...

Մի պահ յետոյ պարզեց իր արծաթափայլ հայելին, ուր արեւի դէմքը ցոլաց աւելի բանաստեղծական, քան որ երկնքումն էր: Լեռների շարանը ձգւում էր հեռուն, բայց մեր բլուրի կատարից գրկելու չափ մօտիկ էին երեւում էր հայեացքը թափառելով ամէն կողմ, եւ արտասանեց իւրովի Յ. Թումանեանի «Փարվանայից»—

Բարձրագահ Աբուլ եւ մթին սարեր

Շատ եմ սիրում իմ բարձրագահ հայրենիքը եւ ՛նրա խոնարհ ժողովրդին որ աշխատում է ու երազում, տքնում է ու երգում ...

— «Այս պատանու հոգին, — մտածում էի ես պարուրուած է երազով, ինչպէս իր հայրենի լեռներն ու լճակները կապոյտ, մշուշով» ...

Եւ այս սրտագին զրոյցներից այն խորին տպաւորութիւնն առա, որ ես բանաստեղծական էութեան հետ գործ ունիմ որ այս զգայուն հոգում ապրումները մըթին խորութեան մէջ են կատարւում որ նա աշխարհն զգում է երազներով եւ երազների մէջ:

Գեղեցիկ գիւղ է Գանձան, բարձրադիր ձորի վրայ կախուած, հոյակապ բընութեան մէջ :

Անջնջելի կենդանի են իմ հոգում այն [illegible] որ ապրել եմ Վահանի մայրենի գիւղում, պատանի Վահանի հետ միասին :

Ցողնած արեւը թեքւում է դէպի Աբուլ լեռը, գագաթները հրդեհւում են տըժգունում, անրջային կիսալոյսերով կամաց-կամաց իջնում է մթնշաղը, նախիրը տուն է դառնում հանդից, վառւում են տների ճրագները, գիւղի աղմուկները լռում են սակաւ առ սակաւ, հանգչում են բոլոր շշուկները ... Աստղերը մէկը միւսի ետեւից շողում են ու կայծում. հովիւները խարոյկ են վառում Աբուլի վրայ, երեկոն գիշեր է դառնում անտես աննկատելի քայլերով ... լռութիւն, միայն ձորի առուն է մրմնջում նիհրի մէջ սուզուած, լճից շվշվում է գեփիւռի մեղմ սրինգը :

Վահանը ականջիս տակ սրտի ձայնով շշնջում է չքնաղ հատուածներ համաշխարհային եւ հայկական քնարից — Կէօթէ, Հայնէ, Պոտլէր, Վերլէն, Լերմոնտով, Սոլոգուբ, Բրուսով ...

Լռում է Վահանը... Հովիւների խարոյկը մարել է, խորին գիշեր է, մթին ու խորհրդաւոր լռութիւն ... բոլոր իրերը ձեւալուծուել են չքացել, աննիւթացել, իրական աշխարհը անզգալաբար պահել է դէպի անիրականը: Մենք երազում ենք սաւառնում ենք անրջային ոլորտների մէջ, ուր խճճուած միտքը ներբողացում է եւ լարուած միտքը հանգիստ գտնում ...

Օ՛ Գանձայի քնարական երեկոներ, դուք թրցրիք Վահանի երգին բանաստեղծական եւ գերզգայական ոլորտները, դուք անմահացաք նրա տաղանդի կախարդանքով, դարձաք երգ ու հէքեաթ մաքուր սփոփանք եւ բարձր արուեստ ...

×

1906 թուին, Յունուարին, Վահանն եւ իր դասընկերոջը հանդիպեցի Թիֆլիսում, ռեւոլուցիայի յուզումնալից իրադարձութիւնների հետեւանքով, ժամանակաւորապէս գոցուած էր Լազարեան Ճեմարանը, ուստի նրանք վերադարձել էին Կովկաս : Նրանք ուզում էին «ռեւոլուցիոն» աշխատանք, պրոպագանդ տանել ժողովրդի մէջ: Ընդառաջելով նրանց փափաքին, որոշեցի նրանց հետս տանել Ալեքսանդրապոլ (Լենինական) եւ ուղարկել Շիրակի գիւղերը, որպէս զի ժողովրդին բացատրեն Ռուսաստանում տեղի ունեցող անցքերը :

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

(2 Շար.)

գրական ծախքերը 18րդ դարու կամ գոնէ 19րդ դարու պատմական, լեզուական, բառարանային, գիտական կամ գիւտական ձեռագիրներուն: Եթէ այո, այն ատեն անտարակոյս Ս. Ղազարու եւ Երուսաղէմի վանքերը պիտի չմերժէին իրենց մատենադարաններէն բնագիրներ տրամադրել: Եթէ անոնք մերժեն, տրամադրելի է իմ հաւաքածոս, ուր բաւական նիւթեր կան, ինչպէս Եւկլիտէսի երկրաչափութեան թարգմանութիւնը (ձեռագիր եւ պատկերազարդ), Գէորգ Տիրացէսի ժամանակագրութեան յունարէնէ թարգմանութիւնը Մելքիսեդեկ թարգմանչի ձեռամբ, Գաբրիէլ Պատկանեանի ինքնակենսագրութիւնը (ինքնագիր) եւ նամակները, Խորբերդի առաջնորդ Արիստակէս Դերձակեանի նամակներուն հաւաքածոն, վերջապէս բազմաթիւ ձեռագիրներ՝ ուղեգրական ու ժամանակագրական, որոնք խնամով կը պահուին իմ հաւաքածոյիս մէջ:

Դարձեալ, գիւտական եւ այլ նիւթեր կան, անտիպ ձեռագիրներու հետ, Փարիզի Նուպարեան մատենադարանին մէջ կամ հոս ու հոն, նոյնիսկ Գահիրէ: Նիւթեր կան նաեւ Պոլսոյ, Նոր Ջուղայի մէջ եւ այլուր: Անոնց հրատարակութիւնը կենսական է: Իրաւունք ունի՞նք պահանջելու դաշնակցական մամուլէն, որ ըստ առանձնէ այս ձեռագիրներուն, գոնէ կարեւորագոյններուն հրատարակութիւնը:

Կը կարծեմ, թէ այո: Իրաւունք ունինք նոյնը պահանջելու նաեւ ռամկավար եւ հնչակեան մամուլէն:

Սակայն իրաւունք ունենալը չի բաւեր: Խնդիր է, թէ կա՞յ գիտակցութիւն, մանաւանդ կարողութիւն՝ գլուխ հանելու այս գործը: Իրեն՝ այդ մամուլին կը մնայ պատասխանել մեր հարցումին:

Բացի կուսակցական մամուլէն, կան մշակութային անջատ հաստատութիւններ ալ, որոնք կրնան կատարել մեր առաջարկած հրատարակչ. գործը: Պէյրութի «Համազգային»ը, ժրաջան ու եռանդուն Վահէ Սէթեանի նախաձեռնութեամբ, կը թուի թէ մտադիր է գործի սկսելու, առայժմ իր տրամադրութեան տակ գտնուած համեստ միջոցներով: Հրատարակութեան համար նշանակուած են արդէն երկու գործեր, որոնցմէ մին է 1387ին գրուած բառգիրքը, որ մաս կը կազմէ իմ հաւաքածոյիս:

Վերջապէս կը հասնինք Բարեգործականին:

Բնական է, որ մեր ոչ-կուսակցական հարուստ ալ, միջակ դասակարգն ալ իր նիւթական միջոցները տրամադրէ ամէն կերպով վստահութիւն շահիլ ուզող եւ ոչ կուսակցական երեւցող Բարեգործականին: Իսկ Բարեգործականը, լաւ ըմբռնելով ազգային մտայնութիւնը, ինքզինք պարտադրեց իբր մենատէր, առանձնաշնորհեալ կազմակերպութիւն մը: Ոչ-կուսակցական եւ անառաջնորդ դանդուածները, ինչպէս Մելքոնեանները, կամայ կամ ակամայ իրենց հարստութիւնը ստիպուեցան կտակել Բարեգործականին:

Եւ որովհետեւ, բացի կուսակցական կազմակերպութիւններէ, չկար որեւէ լուրջ կազմակերպութիւն մը համազգային նշանակութեամբ, Բարեգործականի վարիչները, վերջին տասը կամ քիչ մը աւելի տարիներուն, օգտագործեցին նիւթապէս չհարեր երրորդ աղբիւր մը, — հայ մշակոյթը, գիրն ու գիրքը: Բարեգործականը կրցաւ այս մարզին մէջ ալ յաջողիլ, խոշոր գումարներ կորզելով եւ իւրացնելով յանուն գիրի ու գիրքի:

Հայ հասարակութեան մշակութասէր եւ ունեւոր դասակարգը նիւթապէս սատարեց Բարեգործականի ձեռնարկած «արշաւ»ներուն՝ յանուն մշակոյթի: Մեծ գումարներ հաւաքուեցան կամ նուիրուեցան, բայց նուիրահաւաքներէն հաշուետուութիւն ուզող չեղաւ: Նուիրատուները ոչ քաջութիւնը եւ ոչ ալ կարողութիւնը ունեցան պահանջելու, որ Բարեգործականը մշակոյթի համար հաւաքած իր գումարները ծախսէ միայն մշակոյթի համար:

Մելքոնեանի կամ Լազարեանի կտակները չյատկացուեցան առաջադրուած նպատակներուն, եւ բնական է, որ մեռած կտակարարները չէին կրնար հաշիւ պահանջել: Մելքոնեան կտակէն պէտք է ամէն տարի կարեւոր գումար մը ղրկուէր Երեւան, հայագիտական գործերու հրատարակութեան համար: Ատեն մը, իրաւամբ, ղրկուեցաւ, սակայն ետքէն Երեւան մերժեց կտակագրամը, որ այս անգամ իբր թէ Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանին տրամադրուեցաւ՝ նոյն նպատակին յատկացուելու համար: Տարեկան քանի մը հազար ոսկիի հասնող այս գումարով հազիւ 3 – 4 հատոր հրատարակուեցաւ, ինչպէս, օրինակ, Զօպանեանի եւ Սաղըզեանի արդէն հրատարակուած գործերը: Լազարեան վարդապետի հիմնադրամով ալ, տարիներ ետք, Սմբատ Սպարապետի «Տարեգիրք»ը միայն հրատարակուեցաւ, փառք Աստուծոյ:

Աւելին կայ, սակայն:

Յ. ՔԻՐՏԵԱՆ

(Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄԵԾ ՆԿԱՐԻՉԸ ՌՈՒՕ

Ինչպէս գրած էինք վերջերս մեռաւ Ֆրանսացի մեծ նկարիչ Ռուօ, 86 տարեկանին: Իր մեծագոյն նպատակն էր գծել Քրիստոսի դիմանկարը, որ ըլլար խորապէս տպաւորիչ: Որքան ժամանակը կ'անցնէր, Ռուօյի մէջ այնքան կը խորանար այս ազդումը, որովհետեւ հաւատացեալ մըն էր ան: Ձինքը կը նմանցնեն պատմութեան առաջին քրիստոնեաներուն:

Փարիզի արուարձաններէն մէկուն մէջ աշխատող ատաղձագործի մը տղան էր Ռուօ: Աղքատ՝ ի վիճակի չէր նոյնիսկ գծագրութեան թուղթ գնելու: Այսուհանդերձ, 14 տարեկանին արդէն կ'երազէր նկարիչ ըլլալ: Խոհանոցին պատերը կաւիճով կը գծէր չարունակ: 1885ին (14 տարեկան) Փարիզի մէջ աշկերտ կ'ըլլայ ապակենկարիչի մը քով, չաբաթական մէկ ֆրանք աշխատավարձքով:

Երբ չաբաթականը կը բարձրանայ հինգ ֆրանքի, կը սկսի հետեւիլ գիշերային դասընթացքներու: 20 տարեկանին կը հեռանայ ապակենկարիչին քովէն՝ արձանագրուելու համար Գեղարուեստից վարժարանը:

Թշուառ վիճակ մը ունէր, գրեթէ անօթի: Իր վարպետը՝ Մորօ կը քաջալերէ զինքը, յատկապէս՝ կրօնական գործեր նկարելու մէջ: Հայրական հոգածութիւն մը ցոյց կուտայ իր աշակերտին հանդէպ, անոր տալով գործածուած զգեստներ եւ դրամ «փոխ» տալով:

Իր ծերունի վարպետին քով հետզհետէ կրօնական նկարչութեան մեծագոյն յոյսերէն մէկը կը դառնայ, իւրացնելով միաժամանակ Մորոյի ոճը:

Վարպետին մահէն վերջ կ'անդրադառնայ որ հարկ էր փոխել իր ոճը, որ կու գար Մորոյէն: Կը զգայ որ հարկ էր նոր բան մը ստեղծել եւ այս գաղափարը կը խռովէ իր հոգին. կը տառապի:

Այս հոգեփոխութեան ընթացքին կը հիւանդանայ մինչեւ այն օրը՝ երբ վերջնապէս կը վճռէ ձերբազատուիլ վարպետին ոճէն: 1903.— Կ'որոշէ նկարել իր ոճով եւ այն նիւթերը՝ որ խորապէս կ'ազդեն իր վրայ:

Այդ թուականէն սկսեալ մեկուսի կեանք մը կը վարէ, չարունակ աշխատելով: Քիչ էր թիւը այն բարեկամներուն՝ որ կը ճանչնային Փարիզի իր բնակարանը: Ամէն առաւօտ, բացի Կիրակի օրերէն (որովհետեւ եկեղեցի կ'երթար) կը մտնէր իր աշխատանոցը եւ կը նկարէր մինչեւ իրիկուն, կինն ու զաւակները երբեքիրաւունք չէին ունեցած մտնելու իր աշխատանոցը եւ ընդհատելու իր գործը:

Այս շրջանին կը սկսի ստեղծել նկարչութեան իւրայատուկ ոճ մը: Կը նկարէ Քրիստոսի դիմանկարներ. Քրիստոս՝ տառապող, ծաղրուծանակի՝ առարկայ, մտրակուած, խաչուած: Այս բոլորը կը պարզեն արուեստագէտին հոգին՝ խորապէս հաւատացեալ: Կը զգայ որ Քրիստոս դարձեալ կը մտրակուի, կը խաչուի, ամէն անգամ՝ երբ մարդիկ կը հեռանան Անկէ: Իր բազմաթիւ գործերը կը գլեն կ'անցնին իրապաշտութիւնը, դառնալու համար Ցաւի Մարդուն խորհրդանշանը:

Նկարած է նաեւ աղտոտ թաղեր, վատահամբաւ աղջիկներ: Մեծ գիծերով եւ ծիրանի ու կապոյտ գոյներով աղջիկներու դիմանկարները բարոյազուրկ մարդկութեան խորհրդանիշը դարձան:

Քննադատները անդրադառնալով իր գործին կը գրեն.— Հարկ է երթալ մինչեւ ԺԳ. դար՝ գտնելու համար այսքան մեծութիւն, եւ կրօնական խանդ:

Ռուօյի իւրաքանչիւր պաստառին գինը բարձրացաւ մինչեւ տասներկու միլիոնի: Այսուհանդերձ, քանի մը տարի առաջ այրեց իր վեց հարիւր գործերը՝ իրեն արժանի չդտնելով զանոնք:

———o———

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— Պուքրէշի «Նոր կեանք»էն կը քաղենք.—

25 տարին լրացաւ այն օրէն, երբ Պուլկարիոյ Ռուսէ քաղաքին մէջ կազմուեցաւ գաղութին գեղարուեստական լաւագոյն խումբերէն մէկը՝ «Կոմիտաս» երգչախումբը:

Պուլկարիոյ Հայութիւնը լծուած է մշակութային ներուժ աշխատանքի մը. «Երեւան» մշակութային միութեան բազմաթիւ մասնաճիւղերը մեծ դեր ունին գաղութին գեղարուեստական կեանքին մէջ: Այս բոլորին մէջ սակայն գլխաւոր տեղը կը գրաւէ Ռուսէ քաղաքի «Կոմիտաս» երգչախումբը:

1932 Հոկտեմբերին հիմնուեցաւ այս երգչախումբը եւ հետզհետէ զարգացաւ. անդամներուն թիւը 25էն բարձրացաւ վաթսունի: Առաջին համերգը տուաւ 1934 Յունիս երեքին՝ Ռուսէի հայ ազգաբնակչութեան:

«Երեւան» մշակութային միութեան ստեղծումէն ետք (1944) «Կոմիտաս» երգչախումբ դարձաւ մշակութային այս կազմակերպութեան Ռուսէի մասնաճիւղը: Ունեցած է արդիւնաւոր գործունէութիւն:

Տարեկան համերգներ տուած է Փլովտիւի, Սոֆիայի, Վառնայի, Սիլիստրէյի եւ Պուլկարիոյ այլ քաղաքներուն մէջ: Երգչախումբը յատուկ համերգներ տուած է նաեւ Կոմիտաս վարդապետի յիշատակին, միաժամանակ մասնակցելով հայկական օփերաներու ներկայացման:

Արժէքաւոր մեներգիչներ կան երգչախումբին մէջ, որուն յայտագիրին մաս կը կազմեն առաւելապէս հայկական, պուլկարական եւ դասական ստեղծագործութիւններ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ աւարտած է ձմեռնային մարզական լողաւազանի մը շինութիւնը: Այս առթիւ տեղի ունեցած են լողորդութեան բազմաթիւ մրցումներ եւ ջրագնդակի խաղ: Այս առթիւ յիշեցնենք, որ Հայաստանի լողորդութեան ախոյեաններն են՝ Վանիկ Փիլոյեան եւ Ռազմիկ Մկրտիչեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (146)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԱ.

ՍԻՐՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ես ճանապարհին հազիւ կարողացայ մտաբերել, թէ որքան անքաղաքավարի կերպով բաժանուեցայ Մարոյից: Ես նրան ոչ մի խօսք չասացի. նա այնքան տեղ եկաւ ինձ հետ, նայում էր իմ վրայ, սպասում էր մի քաղցր խօսք լսել: Ես մտաբերեցի, որ իմ հեռանալուց յետոյ, նա իսկոյն չվերադարձաւ դէպի վրանը, այլ նստեց ճանապարհի մօտ մի քարի վրայ: Ես այժմս էլ յիշում եմ, թէ ինչպէս գլուխը քարշ գցած, նստած էր նա: Ես հարցրի Մըհէից: Մըհէն Մարոյի մօտ էր, նա յետոյ եկաւ եւ հասաւ ինձ: — «Նա լաց էր լինում», ասաց իմ ուղեցոյց հերքուլէսը:

— Ի՞նչու էր լաց լինում, Մըհէ:

— Սատանան գիտէ, թէ աղջիկը ինչու լաց կը լինի...:

Մըհէն, ինչպէս առաջ ես մտածում էի, այնքան յիմար չէր. նա երեւաց ինձ խիստ ծածկամիտ մի մարդ: Որովհետեւ որքան ես աշխատեցի նրանից դուրս քաշել մի խօսք թէ ինչ նպատակ ունէր նրա թափառելը մի օր այստեղ, միւս օր այնտեղ,— նա ոչինչ չյայտնեց, տուեց միայն մի քանի արհամարհական պատասխաններ, ասելով.— «Եթէ շատ բան գիտենաս, շուտ կը պառաւես»:

Առաջին իջեւանում, ուր ժամադիր էր եղած Ասլանը ինձ սպասելու, նրան չգտանք: Դա մի փոքրիկ հայաբնակ գիւղ էր Քրդերի հետ խառը: Բայց երբ մօտեցանք գիւղին, մի մարդ դուրս եկաւ իմ առաջ, երեւում էր, որ նա մեզ սպասում էր:

— Ի՞նչպէս է քո անունը, հարցրուց նա:

— Ֆարհատ:

Նա հանեց իր ծոցից մի կնքած թուղթ եւ տուեց ինձ: Նրա մէջ գրած էին այս խօսքերը.

«Ֆարհատ, մի դէպք առիթ տուեց ինձ շեղուիլ այն ճանապարհից, որ ուղղակի տանում է դէպի Վան: Ներեցէք, որ չկարողացայ սպասել քեզ: Այս մարդուն պատուիրած եմ, որ քեզ ինձ մօտ բերէ: Նա գիտէ իմ տեղը: Ասլան»:

Թուղթը կարդալուց յետոյ այն մարդը հարցրուց.

— Եթէ այստեղ հանգստանալու միտք չունէք, ես այս րոպէիս էլ պատրաստ եմ ձեզ առաջնորդելու:

Այս տղամարդը հագնուած էր բոլորովին քրդի ձեւով, եւ եթէ նա հայերէն չխօսէր, ես նրան քուրդ պիտի կարծէի: Զէնքերը նոյնպէս քրդի էին՝ երկար նիզակը ձեռին, մի զոյգ ատրճանակներ գօտումը խրած, ահագին երկաթապատ վահանը ուսին գցած եւ կեռ սուրը կողքից քարշ տուած:

Նա սկսեց քրդերէն խօսել Մըհէի հետ: Երեւում էր, երկուսն էլ ճանաչում էին միմեանց:

Ինձ էլ ծանօթ երեւաց այն հսկայ տղամարդի դէմքը, որպէս թէ միանգամ պէտք է տեսած լինէի նրան: Իսկոյն մտաբերեցի, որ դա այն երկու գէյթունցի տղամարդերից մէկն է, որոնց ես տեսայ արաբական մենարէթում, այն գիշերը, երբ առաջին անգամ հանդիպեցայ Կարոյին: Այժմ հասկացայ, թէ ի՞նչու Ասլանը փոխել էր իր ճանապարհի ուղղութիւնը. երեւի, գէյթունցին նրան մի անակնկալ բան հաղորդած պէտք է լինէր, որ առիթ էր տուել նրան թողնել ուղղակի Վան գնալը:

Վերջացնելով իր խօսակցութիւնը նրա հետ, Մըհէն դարձաւ դէպի ինձ այս խօսքերով.

— Ես հիմա գիտեմ, թէ ուր է գնացել Ասլանը, ես քեզ կը տանեմ ուղիղ նրա մօտ, այս մարդը մեզ պէտք չէ:

— Բայց դու ճանապարհը ճանաչում ե՞ս, հարցրի ես:

— Սատանայի պէս:

— Բայց քանի որ դուք չէք ուզում այստեղ հանգստանալ, սպասեցէք, մինչեւ ես մի բան կը բերեմ ճանապարհին ուտելու համար, ասաց գէյթունցին եւ վազեց դէպի գիւղը:

Նա մտաւ գիւղի ծայրումը գտնուած տներից մէկի մէջ եւ քանի րոպէից յետոյ դուրս եկաւ մի մաղ ձեռին բռնած: Նրա մէջ դրած էին մի քանի հատ տափակ, լայն եւ բոլորակ հացի նման բաներ, մի փոքր դեղնագոյն, եւ երեսներն օծած մեղրով: Դա չորացրած սեր էր. բաւականին հաստ զանգուածով, Հայաստանի պարարտ կաթի արդիւնքն էր:

Մըհէն երկու հատ առեց, եւ փողի նման գալարելով, մի րոպէում կերաւ:

— Մըհէն էսպիսի սատանայական բաներով չի կշտանայ, գնա, հաց բեր, ասաց գէյթունցուն:

Բայց ես մէկ հատի կէսը հազիւ կարողացայ ուտել, այնքան պարարտ եւ սնընդարար էր սերը:

— Ես հաց ունեմ հետս վերառած, երբ որ քաղցած լինես, կը տամ. հիմա գնանք, ուշ է, Մըհէ, ասեցի նրան:

— Հիմա տուր, երբ փորս դատարկ է:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Կոմսոմոլսքայա Փրաւտա *թերթին համաձայն*, 1957 – 1958 *տարե – շրջանին չորս հազար երեք հարիւր ու – սանողներ արտաքսուած են Լենինկրատի համալսարանէն եւ բարձր. կրթարաննե – րէն։ Ուսանողները ցած թիւեր ստացած էին քննութեանց մէջ ։*

ՍՊԱՆԻՈՅ Նախագահ Ֆրանքոյի կինը տաջի օր հրաւիրուած էր Պարսելոնայի կոմսին եւ կոմսուհիին կողմէ։ Մատրիտի շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ըն – ծայեն այս տեսակցութեան, նկատելով որ անցեալ աշունէն ի վեր յարաբերու – թիւնները խզուած էին արքայական ըն – տանիքին եւ Ֆրանքոյի միջեւ ։ Կը կար – ծուի թէ Տոն Խուան պիտի վերահաս – տատուի Սպանիոյ գահուն վրայ ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուած եւ մին – չեւ hoթը տարուան բանտարկութեանդա – տապարտուած են «ազգայնական Գերմա – նացիներ» որոնք կ'աշխատէին Սիլէզին Լեհաստանէն անջատելու եւ Գերմա – նիոյ միացնելու համար ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ արա – բական օդանաւ մը, որ Թուրքիա կը կատա – րէր Սուրիոյ վրայ, Սուրիացիներու ըս – պառնալիքին տակ ստիպուած է իջնել Դամասկոսի օդակայանը։ Սուրիական մամուլին համաձայն օդաչուն ամերիկա – ցի էր։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կայսերական պալատը ի վերջոյ հրատարակեց ամուսնալուծման պաշտօնական զեկոյցը։ Այնպէս կ'երեւի թէ Շահը չէր ուզած մահմետական սո – վորութեան համաձայն պարզապէս կինը ձգել, այլ եւրոպական ձեւով ամուսնա – լուծուիլ՝ փոխադարձ համաձայնու – թեամբ։ Պաշտօնական զեկոյցը կը շեշտէ թէ Սորայա եղած է միշտ գիտակից կայսրուհի մը եւ պետական շահն է մի – այն որ կը պատրաստէ այս բաժանումը, հակառակ երկուքին սիրոյն ։ Սորայա իբրեւ վնասուց հատուցում պիտի ստա – նայ 56 միլիոն ֆրանք եւ կարեւոր ամսա – կան մը։ Կրնայ պահել իր անձնական բո – լոր գոհարեղէնները (արժէք՝ մէկ մի – լիառ) պիտի վերադարձնէ միայն արքա – յական գոհարեղէնները ։ Պատասխանելով Թեհրանի զեկոյցին, Սորայա որ միշտ Հօրը մօտն է, Քոլոներ, յայտնեց իր կար – գին թէ ցաւով կը բաժնուի կայսրէն եւ իր երջանկութիւնը կը զոհէ պետական շահերուն։ Սորայա 26 տարեկան է, 7 տարիէ ի վեր ամուսնացած էր Շահին հետ ։

ՄՈՆԱՔՈՅԻ իշխան. Ռէնիէ եւ իշխա – նուհի Կրէյս երկրորդ զաւակ մը ունե – ցան, Ալպէր Բ.։ Լուրը հաղորդուեցաւ բնակչութեան թնդանօթի 101 *հարուած – ներով ։*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն իր ցաւակցու – թիւնները կը յայտնէ Պ. Յակոբ Կիրա – կոսեանի զաւակէն մահուան առթիւ իր պարագաներուն եւ Տէր եւ Տիկին ընկեր Սահակ Յարութիւնեանի եւ զաւակնե – րուն ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Տէր եւ Տիկին Ճէլալեան հազար ֆրանք կը նուիրեն դպրոցի ֆոն – տին, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Ովսաննայ Յովհաննէսեանի մահուան առ – թիւ ։ Տէր եւ Տիկին Մութաֆեան հազար ֆր. կը նուիրեն դպրոցի ֆոնտին, փո – խան ծաղկեպսակի Պ. Յովհաննէս Արապ – եանի մահուան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօնվիլիէի օգա – փոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Նշան Եղեկիէլեան 25.000 *ֆր., Պ. Պ. Ժիրայր Զիլինիկիրեան հինգ հա – զար ֆր., Մինաս Աթալյահ երկու հա – զար ֆր., իր կնոջ մահուան Բ. տարելի – ցին առթիւ։ Պ. Պ. Քիլէճեան հազար ֆր., Գալանճեան հազար ֆրանք ։*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սերաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան ժողովը, տեղի պիտի ունենայ Մարտ 30*–ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ։*

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Յ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շը – նորհակալութեամբ ստացած է կայանէ չէնքին համար Ալֆորվիլի մասնաճիւղէն հարիւր հազար ֆրանք։

Նոյն մասնաճիւղի միջոցաւ Մարտիրոս Աղամեանէ երկու հազար ֆրանք իր զաւ – կին գինուորութենէ անվտանգ վերադար – ձին առթիւ ։

ԿՈՉ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան գործը յառաջացած վիճակ մը ունենալով հան – դերձ, վերջերս նիւթական անձուկ կա – ցութիւն մը ունի։ Մասնաւոր նամակնե – րով կոչ ըրինք մեզի ծանօթ և ազնուհայ – րենակիցներու, որոնք ասկէ առաջ ոչ մի – այն մեզի պատասխանած մէկ անգամէն աւելի, ինչպէս Պ. Նուպար Յովհաննէս – եանը որ թերեւս վեցերորդ անգամն է որ կը պատասխանէ մեր կոչին ։

Սորբեւ կ'արձանագրենք մեր կոչին պատասխանող անձերու նուիրատուու – թեանց ցանկը։ Նոյն ատեն համոզումով սպասելով որ մեր միւս նամակներուն ալ չուտով նպաստաւոր պատասխաններ պի – տի ստանանք ։

Փարիզէն Պ. Գէորգ Պագըրճեան հա – րիւր հազար ֆրանք, Պ. Նուպար Յով – հաննէսեան 25 *հազար, Պ. Վահէ Ֆրէնկ – եան* 25 *հազար ։*

Թուլոնէն Պ. Մոսկոֆեան տասը հազար ֆրանք։ Պ. Մոսկոֆեան ինքնաբերաբար նուիրած է սոյն գումարը ։

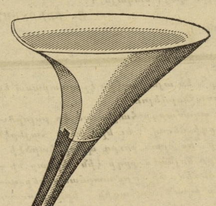
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո – րեքշաբթի ժամը 21ին, Քաղէի վերնա – յարկը ։

Կը խօսի Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ ։

Նիւթ՝ խղճի ազատութիւնը եւ կրօնա – կան պաշտամունքը հին եւ նոր Ռուսիոյ մէջ։ *Մուտքը ազատ է ։*

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քո – լոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔ – ԵԱՆ» խումբերու կողմէ ։

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն ։

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին ։

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետա – րանի շքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտր – ուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. Վահանի
Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան։

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ
Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայաց – ուած զաւեշտ երեք արար ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

նուագախումբով ։
Ղեկավարութեամբ ՌՈԺԷ ՏՈԹԻՒԼԻ ։
եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ։
ձոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով ։
Մուտք՝ 300 *ֆրանք ։*

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները.—

Նիկոլ Դումանի *ենթակոմիտէն այս կի – րակի կէսօրէն վերջ ժամը* 3.30*ին ։*

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի *Շրջ. վար – չութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին ։*

Սէնթ Մարկրիթի *Համազասպ խումբը, այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին ։*

Պոմոնի *Ջաւարեան ենթակոմիտէն, այս Հինգշաբթի ժամը 21ին ։*

Սէն Լուի *Ակնունի ենթակոմիտէն այս Շաբաթ, ժամը 21ին։*

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորա – կան հաւաքատեղիները ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկա – յացուցիչները եւ ընկ. Վ. Իշխանեան ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբժո – ղովը այս երեքշաբթի, ժամը21ին, Քաֆէ Ռեժանի մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկա – յութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլեան Սգահանդէսը Ապրիլ 27ին, Վիէնի մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Ազգ. Միութեան ։

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՐՏ

MARDI 18 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8146 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3947

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ակամայ կ՚անդրադառնանք Էջմիածին – Անթիլիաս վէճին, որ փոխանակ մեղմանալու օրէ օր աւելի կը սաստկանայ :

Փոթորիկը Մերձաւոր Արեւելքի սահմանները գլած անցած է շատոնց եւ կ՚ալեկոծէ ուրիշ գաղութներն ալ խաղաղ կեանքը :

Մայր Աթոռին ձայնակցելով, Հակա – դաշնակցական մամուլը կը շարունակէ որդնել Հանրային կարծիքը, ամէն օր նոր սուտ մը յերիւրելով :

Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի քսան Դեկտեմբեր 1957 թուակիր կոնդակը պատմութեան մէջ պիտի արձանագրուի իբրեւ նմոյշ խեղաթիւրումի եւ զրպարտութեան :

Ո՛չ միայն քառորդ դար առաջուան, այլ մօտի տարուան դէպքերը շարափոխուած կերպով ներկայացուած են կոնդակին մէջ՝ ինքնարդարացումի մասնաւոր նկատումներով :

Էջմիածնի պահակը չուզեր ընդունիլ, որ մեծ սխալ մըն էր իր ձամբորդութիւնը Հայաստանէն դէպի Լիբանան :

Սխալ՝ ամէնէն առաջ՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի ուղղած իր 31 Յունուար 1956 թուակիր հեռագիրը, որով կը յայտնէր թէ որոշած է «անձամբ մասնակցիլ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման» :

Վազգէն Ա. ո՛չ ընտրութեան մասնակցեցաւ, ո՛չ ալ՝ օծման :

Ուրեմն չյարգեց իր առաքելութեան սկզբնական նպատակը : Ենթարկուեցաւ Հակադաշնակցական ճակատի ազդեցութեան, փոխանակ Հպատակելու Աւետարանի քարոզած սկզբունքին՝ «Ձայն բաղձալոյ ձայն Աստուծոյ» :

Սխալ էր ցուցարարական ձեւով իր մեկնումը Լիբանանէն՝ կաթողիկոսական ընտրութենէն քանի մը ժամ առաջ :

Սխալ՝ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովը եւ անոր խմբագրած անընդունելի «Համաձայնագիր»ը :

Սխալ՝ իր վերադարձը Էջմիածին՝ առանց կարգադրելու Անթիլիասի խնդիրները եւ Համերաշխ մթնոլորտ ստեղծելու Լիբանանի ու Սուրիոյ մեր Հայաշատ գաղութներուն մէջ :

Վեհ. Հայրապետին քանիցս բսուած էր թէ պատասխանատու պիտի ըլլայ պատմութեան առջեւ՝ եթէ Մայր Աթոռ վերադառնայ՝ առանց ստանձնելու Հնչակեանռամկավար – բարեգործական – Համայնավար տարրերու մոլեգին կիրքերը եւ առանց դատապարտութեան Հրաւիրելու Միաբանութեան ըմբոստ անդամները :

Վազգէն Ա. չլսեց իրեն ուղղուած խնդրանքները եւ Պիղատոսի պէս ձեռքերը լուալով մեկնեցաւ Երուսաղէմէն Հայաստան :

Ահա՛ այս սխալներուն հետեւանքն է, որ կը կրէ այսօր Հայութիւնը արտասահմանի մէջ :

Նիրքն է, որ կը գործէ Հայաստանէն մինչեւ սփիւռք :

Վարդութիւն մըն է, որ կրեցին երկու տարի առաջ Անթիլիասի մէջ Ազգային Սահմանադրութեան եւ օրէնքի հակառակորդները : Անոնք չկրցան մարսել վեհ. Զարեհ Ա.ի յաղթական ընտրութիւնը՝ օրինաւոր պատգամաւորներու ջախջախիչ մեծամասնութեան ձայնով :

Բոլոր չարեաց արմատը հոս է թաղուած :

Ոգնուական հակառակորդը պարտութենէն վերջ բարեկամական ձեռք կ՚երկարէ յաղթական մրցակցին :

Այս է աշխարհի օրէնքը :

Սերաղնեայ պարտեալները ո՛չ միայն չեն ուզեր բարեկամական ձեռք երկնցնել՝ այլ նախանձէ դրդուած՝ կը շարունակեն քէն ու մախանք սերմանել Հոգիներու մէջ :

Ձին տեսներ նոյնիսկ թէ հակառակ խմալուր բոլոր հարահրոցներուն՝ կարաւանը կը քալէ յաղթական :

Երէկ Ամերիկայի Ազգային Համայնքը իր հարիւր հազար հաւատացեալներով եւ կէս միլիոն տոլարի սրտաբուխ նուիրատուութեամբ, այսօր Թեհրանի Թեմը՝ նոյնպէս կարեւոր՝ ամէնէն պերճախօս պատասխանը տուին բոլոր նախանձոտ ու քինախնդիր մարդոց :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՄՆԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՔԻՆ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ Է

Ինչպէս գրած էինք ուրբաթ – շաբաթ – կիրակի օրերը Խորհրդարանին մէջ մեծամասնութիւն կազմող կուսակցութիւններ գումարեցին ժողովներ՝ ճշդելու համար իրենց դիրքը :

Անկախները կիրակի օր աւարտեցին իրենց աշխատանքը՝ խօսօրէն քննադատելով Ընկերվարականներու տնտեսական, ելմտական եւ ընկերային քաղաքականութիւնը : Այսուհանդերձ կապերը չխզեցին անոնց հետ՝ յառաջիկայ ընտրութեանց ազգ. կուսակցութիւններու հետ մէկ ճակատ կազմելու մտահոգութեամբ. եւ այս՝ կարենալ պայքարելու համար համայնավարներու դէմ :

Միաձայնութեամբ ընդունուած բանաձեւին միակ բարդ կէտը կը համարուի կառավարութեան Հիւս. Ափրիկէի քաղաքականութիւնը. այս առթիւ ծերակուտական Ռոժէ Տիւշէ յայտարարեց.

— Մեր համագումարը սովորութիւն չունի իր նախարարները կառավարութեան մէջ պահելու կամ անկէ հեռացնելու որոշում տալու :

Ձանազան եղանակներով Կի Մոլէի կուսակցութիւնը քննադատելէ ետք, Անկախները յայտնեցին թէ կառավարութենէն պիտի չհեռանան :

Հիւս. Ափրիկէի հարցին շուրջ տրուած գլխաւոր որոշումները հետեւեալներն են.

1.— Ալժերիոյ անկախութիւն պէտք չէ տալ : Հարկ է զօրացնել բանակին միջոցները եւ հարուածել աւելի զօրաւոր եւ աւելի արագ՝ քիչ ժամանակի մէջ մեծ արդիւնքի հասնելու համար :

2.— Աւելի ուժգնութեամբ դիմադրել պատերազմական օգնութեան զոր Թունուզ կու տայ Ալժերիոյ :

3.— Նոր զիջումներ պէտք չէ ընել :

4.— Պիզերթը Ֆրանսական պէտք է մնայ :

5.— Ֆրանսական բանակը ազատ պէտք է ըլլայ Թունուզի մէջ :

6.— Այնքան ատեն որ Թունուզ ամբողջութեամբ չէ զոքացած չէ՝ մինչեւ պատերազմին վերջը օդակայանները պէտք է մնան Ֆրանսայի հսկողութեան ներքեւ :

Փակման ճառը արտասանեց Անթուան Փինէ, շեշտելով՝ որ հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած տնտեսութիւնը պէտք է կարգի մտնէ, աւելցնելով թէ ազգ. կուսակցութիւնները պէտք է այնպէս շարժին՝ որ կարելի ըլլայ զանոնք իրարու սեղմած անելէն :

Ժողովրդական Շարժումի ազգ. կոմիտէն քննեց քաղաքական կացութիւնը եւ Ալժերիոյ հարցը :

Կառավարութեան նոր տագնապի մը ծանրութիւնը շեշտելով նախկին նախարար Տը Մանթոն ըսաւ թէ հարկ է դահլիճին հաւասարակշռութիւնը պահել.

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

ՀԱՅ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ՝ ԺՕԶԷՖ ՇԱՏԸՐ

Ինչպէս գրած էինք Լիբանանի վարչապետին հրաժարումէն ետք, դահլիճին կազմութիւնը կրկին յանձնուեցաւ Սամի Սոլհի : Վարչապետը 14 հոգինոց դահլիճ մը կազմեց, մինչ նախկին կառավարութիւնը ունէր միայն ութ անդամ : Նոր դահլիճին միայն վեց հոգին մաս կը կազմէին նաեւ նախկին դահլիճին : 8 նոր նախարարներու կարգին կայ հայ կաթոլիկէ երեսփոխան Ժօզէֆ Շատըր, որուն տրուած է «ծրագիր»ի (պլան) նախարարութիւնը :

Իր կառավարութեան անդամներու թիւը աւելցնելով Սամի Սոլհ ուզեց կռթնիլ աւելի լայն մեծամասնութեան մը վրայ, դէմ դնելու համար Նասրեան քաղաքականութեան թափանցումին Միջին Արեւելքի մէջ :

— Յատկապէս ծանր պիտի ըլլայ պատասխանատուութիւնը անոնց՝ որ տագնապ մը պիտի ստեղծեն :

Խորհրդարանական խմբակին նախագահ Մուտան աւելցուց.— Բոլոր հանրապետականները պէտք է միանան՝ սահմանադրութեան բարենորոգումը քուէարկելով պաշտպանելու եւ զօրացնելու համար ազատութիւնը :

Ազգ. կուսակցութեանց միասնականութեան կոչ ընելէ ետք, քննուեցաւ Հիւս. Ափրիկէի կացութիւնը : Այս ուղղութեամբ խօսելով նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտօ ըսաւ՝ թէ հարկ է ըլլալ վճռական եւ շարժիլ այնպէս, որ կարելի ըլլայ լուծում մը գտնել :

Քուէարկուեցաւ ընդհանուր բանաձեւ մը, որ ունի երկու գլխաւոր կէտեր.

1.— Ազգն ու Հանրապետութիւնը փրկելու համար՝ ազգային եւ հանրապետական բոլոր կուսակցութիւնները պէտք է միանան :

2.— Թունուզեւալժերիական սահմանը պաշտպանել եւ Պիզերթը պահել Ֆրանսական խարիսխ :

Ընկերվարականներու Ազգ. Խորհուրդին նիստը վերջացաւ Կի Մոլէի ճառով, որ իր ընկերները զգուշացուց կառավարական տագնապ մը ստեղծելէ : Նախկին վարչապետը տնտեսական մարզին մէջ ընկերվարականներու կարգ մը զոհողութիւնները յիշելով, շեշտեց թէ կառավարութեան մէջ իրենց ներկայութիւնը թոյլ կու տայ, որ միաժամանակ խափանցնեն բազմաթիւ այլ որոշումներ : Յիշեց նախկին ատամիկներու ի նպաստ խորհրդարանական խմբակցութեան տարած աշխատանքները :

Ալժերիոյ հարցին մէջ կուսակցութիւնը կը մնայ «ընդդատար»ի իր որոշումին վրայ :

Ազգ. Խորհուրդը ընդունեցաւ Փիէր Քոմէնի բանաձեւը՝ 1157ի դէմ 2754 ձայնով.

1.— Քաղաքական իրերայաջորդ տագնապները կ՚օժանդակեն հանրապետական վարչակարգին հակառակորդներուն :

2.— Համաձայն են Սահմանադրութեան բարենորոգման :

Ալժերիոյ հարցին մէջ՝ համաձայն են որ գործադրուի Հիմնական Օրէնքը : Այս ուղղութեամբ Ռոպէր Լաքոստ յայտնեց թէ 6800 մահմետականներ ընդունած են արդէն մաս կազմել ալժերիական համայնքին պատուիրակութիւններուն :

Կուսակցական ներքին տարակարծութիւններն ալ մաս կազմած են Ազգ. Խոր-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ "ՄԵԾ"ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Խ. Միութիւնը նոր առաջարկներ ըրաւ՝ «Մեծ»երու ժողովին համար : Պաշտօնական ծեկոյցով մը Մոսկուա չորս պայմաններ կը դնէ, արծարծելով անհունի հսկողութեան հարցը եւ ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններուն պարագան :

Խ. Միութեան համար արձակարանները կը նկատուին իրենց ապահովութեան սպառնացող վտանգներ : Խորհրդային միջերկրային հրթիռներն ալ կը սպառնան Միացեալ Նահանգներու ապահովութեան. այս պայմաններուն մէջ՝ միակ լուծումն է միաժամանակ արգիլել երկուքն ալ :

Աւելի ղուրս Խ.Միութիւնը կ՚առաջարկէ միջազգային հսկողութեան սիստեմ մը ստեղծել՝ ՄԱԿի մէջ : Ինչպէս նաեւ նոր յանձնախումբ մը (դարձեալ ՄԱԿի մէջ) կազմակերպելու համար միջազգային գործակցութիւնը՝ գիտական փնտռտուքներու մէջ :

Միաժամանակ պաշտօնական յայտարարութիւն մը եղաւ Ուաշինկթընի մէջ.— Զինաթափութեան հարցը «Մեծ»երու ժողովին զուգընթաց պէտք է քննուի նաեւ ՄԱԿի մէջ :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան բանբերը խստօրէն քննադատեց ՄԱԿի Զինաթափութեան Յանձնախումբին մասին եղած խորհրդային առարկութիւնները :

Արտաքին Նախարարութիւնը յայտնեց թէ ՄԱԿի խորհրդային ներկայացուցիչներն դիմում կատարուած էր՝ զինաթափութեան բանակցութեանց վերսկսելու համար : Այս դիմումին համակարծիք էին ՄԱԿի բազմաթիւ անդամները.— Հակառակ անոր որ Մոսկուա յայտնեց նման ժողով մը պոյքոթի ենթարկելու իր մտադրութիւնը, աւելցուց Արտաքին նախարարութեան բանբերը, կը մտածենք թէ զինաթափութեան յանձնախումբը պէտք է գումարէ այդ ժողովը :

Այս ուղղութեամբ նոր առաջարկներ ալ եղած են Խ. Միութեան, նկատելով որ եթէ Մոսկուա մերժէ մասնակցիլ՝ վերջնական որոշումներ կարելի պիտի չըլլայ տալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Նախագահ Թիթօ ճառ մը խօսեցաւ՝ աւելի քան երկու հարիւր հազար հոգիի ներկայութեան : Անդրադառնալով Ինտոնեզիոյ կացութեան, ըսաւ թէ այդ կռիւները կը յիշեցնեն Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմը եւ քննադատեց Միացեալ Նահանգները, որ զէնք կու տան ըմբոստներուն : Միւս կողմէ Վարչապետ Կայեարի Միջերկրականեան Համայնք մը ստեղծելու ծրագիրը հարուածելով, ըսաւ. Նոր դաշինք մը՝ նոր դժբախտութիւն մը պիտի ըլլայ :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ յեղափոխութիւնը ճզմելու զացած ռուսական ուժերը սկսած են վերադառնալ Ռուսիա :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութիւնները եղան կիրակի օր, 120 միլիոն հոգի մասնակցեցաւ քուէարկութեան. ձայներու 99.79 առ հարիւրով ընտրուեցաւ Խրուշչեւի ընտրացանկը, ինչ որ անակնկալ մը չէ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ Օմանի Իմամը յայտարարեց թէ բրիտանական ուժերը կը պատրաստուին յարձակում գործել Օմանի ապստամբներուն վրայ :

ՄԱՐՍԷՅ ՔԱՇԷՆԻ տեղ նոր երեսփոխանի ընտրութեան՝ ազգ. կուսակցութեանց թեկնածու Թոմա եւ համայնավար Օկէ համեմատականի մնացին. Թոմա ստացաւ 125.298 ձայն, Օկէ՝ 69.139 :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ "ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ" ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Եղբայրական» օգնութեան կեղծ գաղափարը Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ կու գայ Լենինի օրերէն ու կը շարունակուի մինչեւ Բուլգանինի եւ Խրուշչեւի օրերը:

Ռուսական բոլշեւիզմը, որ հիմնուած է սարսափի, արիւնի եւ բռնութեան վրայ, այդ անունին տակ եւս կարողացաւ ներելի եւ աններելի միջոցներով ու ճանապարհներով թափանցել ու խորտակել շատ երկիրներ:

1919 – 1920 թուականներուն Անատոլուի խորքերում ստեղծուած ջարդարար Թուրքիոյ շարժումը ոտքի կանգնեցաւ Մուսթաֆա Քեմալի գործակցութեամբ ու կազմակերպուեցաւ շնորհիւ Մոսկուայի եղբայրական աջակցութեան եւ օժանդակութեան: Մոսկուան, այդ օրերուն, օգնեց պարէնով, զէնքով, ռազմամթերքով, առատ դրամով, սպաներով, խորհրդականներով:

Ցունական քաջարի զօրքերը, որ դրաւած էին Թուրքիոյ շատ կարեւոր մէկ մասը եւ կը սպառնային Անգարայի, ցիրուցան կ'ըլլէին Մ. Քեմալի թրքական զօրքերը, ինչպէս ահարեկ փախուստի մատներ էին արդէն բոլոր ճակատներու վրայ, եթէ Մոսկուան իր քաղաքական մութ նպատակներուն ու հաշիւներուն համար՝ ձեռք չերկարէր Մուսթաֆա Քեմալին: Այսպէս էր որ ջախջախուեցան յունական զօրքերու յարձակումները: Ցունաստանի երբեմնի վարչապետը Վենիզելոս, որ տասը տարի վարեց Ցունաստանի քաղաքականութիւնը, յաճախ կ'ըսէր Աւետիս Ահարոնեանին Փարիզի մէջ թէ, Մոսկուա, Մուսթաֆա Քեմալի միջոցաւ, ծանր հարուած տուաւ, ոչ միայն Ցունաստանին, այլեւ Հայաստանին:

1920ին, Բագուի մէջ Մոսկուայի նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ Արեւելեան ժողովուրդներու համագումարը, որուն նախագահն էր համայնավար յայտնի գործիչներէն Զինովիեւ, որ յետագային պիտի գնդակահարուէր իր իսկ ընկերներուն կողմէ, ինչպէս հազարաւոր ուրիշներ գնդակահարուեցան եւ անհետ կորան Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ: Այդ համագումարին կը մասնակցէին նոյնպէս Անգարայի ներկայացուցիչները, Էնվէր եւ Խալիլ փաշաները, Կիւչիւք Թալէաթ եւ Պէհաէտտին Պէյերը եւ շատ ուրիշներ, Այդ ժողովին կը մասնակցէին նոյնպէս համայնավար Հայեր, Կովկասէն եւ Ռուսաստանէն:

Այդ ժողովին մէջ է, որ կ'որոշուի դրական կերպով բոլշեւիկ – քեմալական սերտ գործակցութիւնը կովկասեան ճակատի վրայ, մասնաւորապէս «Դաշնակ Հայաստանի» դէմ:

Համագումարի ընթացքին, որ տեւեց մի քանի օր Մոսկուայի ներկայացուցիչները յայտարարեցին թէ «իրենք պաշտպան պիտի կանգնին իսլամական Արեւելքին ընդդէմ Հայաստանին, հաշուեյարդարի ենթարկելով անկախ Հայաստանի խնդիրը»:

Իսկ 1918 Մարտի 16ին Բրեստ – Լիտովսկի մէջ բոլշեւիկները յանձն առին ու խոստացան Թուրքերուն ի սպառ լուծել թրքահպատակ եւ ռուսահպատակ հայ «հրոսակախումբերու» խնդիրը, ապահով դարձնելու համար քեմալական զօրքերու մուտքը Հայաստան: Մոսկուայի յայտարարուած հրոսախումբերը բառերով կ'ակնարկէին հանրապետական Հայաստանի զօրքերուն: Այսպիսով ռուսական բոլշեւիզմը իր ծնած օրէն եղբայրական օգնութեան անունին տակ եւ իր չար նպատակներուն հասնելու համար, զոհած է փոքր եւ տկար ազգերը, առաջին հերթին՝ Հայաստանը: Եւ Մոսկուա եւ Անգարան համախորհուրդ վճռեցին մէջտեղէն վերցնել Հայաստանը իբրեւ «խոչընդոտ» երկու բարեկամ երկիրներու միացման, իրենց ապագայ ծրագիրներուն ու նպատակներուն համար:

1921 Հոկտեմբեր 13ին Կարսի մէջ տեղի ունեցաւ խորհրդաժողովը, որու կը մասնակցէին Մոսկուայի ներկայացուցիչը՝ Գանեկցի, Անգարայի կողմէ Քեազիմ Քարա Պէքիր, Հայաստանի կողմէ Ասքանազ Մռաւեան եւ Պօղոս Մակինցեան, ինչպէս եւ Վրաստանի եւ Ազրբէյջանի ներկայացուցիչները:

Հայաստանի ներկայացուցիչները այդ ժողովին, տաք մթնոլորտի մէջ, Մոսկուայի հրամանով կը հրաժարէին Թրքական հողերէն յանուն Հայաստանի, համարելով Թրքական հողեր եւ Թրքական սեփականութիւն: Մոսկուայի ներկայացուցիչ Գանեկցին կը յայտարարէր, թէ, Թուրքիա այլեւս Արեւելեան ճակատ չունի: Քեազիմ Քարապէքիր շնորհակալութիւն կը յայտնէ ժողովականներուն եւ մասնաւորապէս կը սեղմէ Հայաստանի ներկայացուցիչներու՝ Մռաւեանի եւ Մակինցեանի ձեռքը, որոնք կը բացականչեն, «Հայաստանի խորհրդայնացումով Հայկական Հարցը մի անգամ ընդ միշտ լուծուած է: Այդ օրը Հայոց աշխարհը լսեց բողոքը մեր մեռելներուն ու նահատակներուն, որոնք ինկած էին հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարի ճամբուն վրայ, Տարօնի աշխարհէն մինչեւ Միջագետքի աւազուտ անապատները:

Այսպիսով ջարդարար Թուրքը բոլշեւիկեան զէնքերով զինուած ու բոլշեւիկեան ռուսական բանակին հետ միասին 1920 Սեպտեմբերին եկան խորտակեցին մեր ազատ հայրենիքը եւ հայ ժողովուրդի պատմական հողերը բաժնեցին իրարու մէջ: Ղարաբաղը եւ Նախիջեւանը տըւին Թուրքիոյ՝ թելադրութեամբ Ազրբէյջանին, Ախալքալաքը, Ախալցխան եւ Լոռիի մի մասը՝ Վրաստանին Ստալինի թելադրութեամբ: Կարս, Արտահան, Սուրմալու եւ Արեւմտեան Հայաստանի մեր պապենական հողերը՝ Անգարային: Մեր դարաւոր պատմութիւնը ցոյց կու տայ թէ երբեք հայ ժողովուրդը, ոչ մէկ բռնատիրութեան լուծին տակ եւ ոչ մի սպառնալիքի առջեւ չէ հրաժարած իր ազգային իտէալէն եւ իր արդար պատմական իրաւունքներէն: Այսօր եւս կը շարունակէ հաւատարիմ մնալ իր պապենական սուրբ ժառանգութեան, իր հետ եւ իր կողքին ունենալով միշտ իր հարազատ զաւակը, 68ամեայ հայ քաղաքական մեծ կազմակերպութիւնը, Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը:

Քարացած չեն ազգերու եւ ժողովուրդներու կեանքը եւ պատմութիւնը: Ժողովուրդները եւ ազգերը կ'ապրին խոր հաւատքով, այդ հաւատքով մենք եւս կառչած պիտի մնանք մեր արդար պահանջներուն ու մեր իրաւունքներուն, հաւատարիմ մնալով հայ ժողովուրդի պատմութեան ձայնին եւ հայ ժողովուրդի դարաւոր երազներուն ու ձգտումներուն:

Ցաւով կը նկատենք, սակայն, ներկայ օրերուն, որ յաճախակի խօսք կը լինի, մամուլի եւ պաշտօնական խորհրդաժողովներու մէջ, Միացեալ Նահանգներու եւ Արեւմտեան պետութիւններու ներկայացուցիչներու կողմէ, բոլշեւիկեան դաժան լուծին տակ ապրող եւ տառապող մեծ ու փոքր ժողովուրդներու մասին, որոնք բռնագրաւուած են զէնքի ու սուինի ուժով, սակայն ոչ մի խօսք հայ ժողովուրդի ծանր կացութեան մասին:

Հայ ժողովուրդը, որ իր փոթորկալից դարաւոր պատմութեան մէջ, միշտ եղաւ ազատութեան եւ անկախութեան համար պայքարող մեծ ու փոքր ժողովուրդներուն հետ: Որ միշտ արիւն թափեց ազատ աշխարհի հետ՝ Արարատէն մինչեւ Կովկասեան լեռները:

Եթէ այսօր ողջ լինէին Ուիլսըն, Ժան – Ժորէս, Պիէր Քիյառ, Վիքթոր Բերար, Պրեսանսէ, Անատոլ Ֆրանս, Վանդըրվէլդ, Մակտոնալտ, Գլատստոն եւ շատ շատեր, անոնք պիտի յիշէին հայ ժողովուրդը եւ հայ հայրենիքը:

Ուիլսըն, որ գծեց միացեալ Հայաստանի սահմանները, Ժան – Ժորէս, որ ֆրանսական խորհրդարանին մէջ յաճախ կը բացականչէր թէ «պէտք է ազատագրել Թրքական լուծէն հայ ազնիւ ժողովուրդը» Գլատստոն, անգլիացի մեծ քաղաքագէտը, որ յաճախ կը կրկնէր թէ «Հայաստանին ծառայել, մարդկութեան ծառայել է»:

1920 Օգոստոսի10ին Սեւրի պալատին մէջ, ուր պիտի ստորագրուէրՍեւրի դաշնագիրը, Աւետիս Ահարոնեան ներկայ իր հայ ընկերներուն կ'ըսէր. «Կեանքիս ամենաերջանիկ օրն է այսօր, հայ ժողովուրդի պայքարը, տառապանքը եւ յոյսը պսակուեցին փառաւոր յաջողութեամբ:»

Պատմութիւնը պիտի կրկնուի եւ հայ ժողովուրդը նորէն եւ կրկին անգամ պիտի տեսնէ այդ օրը:

Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ՄԵՐ ՁԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գ.

Անկէ քանի մը տարի առաջ, Բարեգործականը ձեռնարկեց ճարպիկ «արշաւ»ի մը եւ հաւաքեց հարիւր հազարաւոր տոլարներ՝ յանուն հայ մշակոյթի: Այս հըսկայ գումարէն սէնթ մը իսկ չէ յատկացուած դեռ նպատակին. անկէ զատ՝ ոչ մէկ հաշուետուութիւն եղած է ցարդ:

Ընդվզեցուցիչ է մշակոյթի անունով հաւաքուած այս գումարներուն իւրացումը:

Բարեգործականը հայ գիրի ու գիրքի համար քամած չորցուցած է հրապարակը: Ալ ո՞վ կը համաձայնի նման ձեռնարկներու համար նոր հանգանակութիւն կատարելու: Սա ալ ըսենք, որ տուողը տուեր է արդէն, իսկ Բարեգործականը դրամ տուողներուն ականջ կախող չէ, քեզի կամ ինծի՞ մտիկ պիտի ընէ:

Ինչո՞ւ այսպէս կ'ընէ Բարեգործականը: Իմ համոզումս այն է, որ ուրիշ բան ընելու կարողութիւն չունի:

Բարեգործականի վարիչ ուժերը, հին կամ նոր, զուրկ են իրենց պարտականութիւնը այնուօրէն կատարելու գիտակցութենէն՝ մեր նախնեաց ժառանգութեան, հայ մշակոյթին, գիրին ու գիրքին հանդէպ:

Օրինակ, ո՞վ նիւթապէս աւելի ի վիճակի է Նուպարեան Մատենադարանի անտիպ ու արժէքաւոր նիւթերը հրատարակելու, քան նոյն ինքն Բարեգործականը: Սակայն յիմարութիւն է յուսալ, որ այսպիսի աշխատանք մը կրնայ կատարուիլ, հակառակ անոր, որ Սալմասլեանի պէս կարող, ժրաջան, աշխատութենէ չվախցող, նուիրուած մատենադարանապետ մը ունի Նուպարեան Մատենադարանը:

Դժբախտութիւն է, որ Բարեգործականի վարիչները հայ գիրէ ու գրականութենէ բան չհասկցող դրամատէր ջօջեր են. լումայափոխութեան, տոկոսի, շահ ու զէնի մասին շատ աւելի բան գիտեն, քան Մխիթար Այրիվանեցիի, Յովհ. Պլուզ Երզնկացիի, Վարդան Այգեկցիի, Մատթէոս Ուռհայեցիի եւ նմաններու մասին: Վերջապէս՝ դրամ հաւաքելը մէկ բան է, արժէքաւոր գիրքեր հրատարակելը ուրիշ բան է:

Բարեգործականի համար յանցանք չէ այս տեսակ աշխատանքներ չկատարելը. յանցանքը մերն է, որ նման ակնկալութիւններ ունինք Բարեգործականէն:

Սակայն սխալ չհասկցուիմ: Բարեգործականի ջօջ վարիչները «ազգատախնամ» մարդիկ են «ազգատախնամ» մարդոց բոլոր առաւելութիւններով եւ թերութիւններով ալ: Լաւ մարդիկ են, յարմար մարդիկ՝ Բարեգործականը վարելու, ցորչափ այս մեծ կազմակերպութիւնը կը գոհանայ միայն բարեգործութեամբ: Բայց երբ իրենց փառատենչութեան գո–

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

Այսօրուայ պէս յիշում եմ, — Վահանն ու դասընկերը՝ աշադին, սեւ, ծոպաւոր փափախները գլխներին՝ ոգեւորուած վագոն նստեցին: Բաւական գիւղեր շրջեցին Շիրակում, բայց գիւղերից բողոքներ եկան Ալեքսանդրապոլի Դաշնակցական կենտրոնական կոմիտէին՝ նրանց գիւղացիներին մղում են անմիջական կռուի՝ յարձակուելու երկաթուղու վրայ, գրաւելու կայարանները, պետական հիմնարկները, ահաբեկելու իշխանութեան ներկայացուցիչներին եւայլն: Կ. Կոմիտէի պահանջով ստիպուած եղայ նրանց Թիֆլիս ետ ուղարկել:

Ալեք – Պոլում յաճախ լինում էին նրանք ինձ մօտ, ես էլ նրանց մօտ, հիւրանոցում: Մինչեւ ուշ գիշեր զրոյց էինք անում, բայց ոչինչ չեմ յիշում հիմա այդ զրոյցներից: Միայն երկու դէպք եմ վերյիշում:

Մի երեկոյ Վահանի ընկերը ինձ ասաց, թէ Վահանը բանաստեղծութիւններ է գրում: Ես արդէն գուշակել էի այդ: Վահանը կարմրելով ուրացաւ, բայց պնդումիս վրայ զիջեց եւ սեղանի վրայ դրեց մի տետրակ՝ սեւ կալենկորով կազմած, որի վրայ դանակով փորագրուած էր «Արին» բառը: Զարմանքով գոչեցի— «Ինչ, մի՞թէ արեան երգեր ես գրում»: Ընկերը ծիծաղեց եւ մատով ցոյց տուեց, որ հակառակ կողմից կարդամ: «Նիւրա»: Իրական թէ անրջական իր սիրած աղջկայ անունն էր, — Նիւրա, որին նուիրուած էին ոտանաւորները: Վահանը դողդոջ ձայնով կարդաց մի քանի հատ: Բնաւ չհաւանեցի, տժգոյն բաներ էին, մեծ մասով իմ ոտանաւորների, Թումանեանի եւ ուրիշների նմանութիւններ:

Բանաստեղծական տրամադրութեամբ լցուած մի երիտասարդ, լաւագոյն կերպով պատրաստուած, տեղեակ հին ու նոր գրականութեան ... եւ այսպիսի թոյլ բաներ: Շատ հիասթափուեցի: Վահանը դեռ իրեն չէր գտել. հրաշքը դեռ տեղի չէր ունեցել:

Երկրորդ վերյուշս այս է:

Նրանք եղբօրս մօտ հիւր էին եղել, Ղզլարապատ գիւղում. այնտեղից էլ ձմեռ օրով գնացել էին Անի:

— Անսահման գեղեցիկ է Անին, — ասում է Վահանը: Եւ իրօք, Անին իր ճարտարապետական յուշարձաններով ազդել էր նրա մտքի եւ երեւակայութեան վրայ:

×

1908 Թուին, ամառը Թիֆլիսում պատահեցի Վահանին: Պիտի հրատարակէր իր բանաստեղծութիւնների առաջին գըրքոյկը՝ «Մթնշաղի անուրջները»: Տպելուց առաջ Յ. Թումանեանի մօտ կարդացել էր ձեռագիրը, ուզեց ինձ մօտ էլ կարդալ՝ «անկեղծ կարծիքս» իմանալու համար: Հիւրանոցիս սենեակում ենք: Ցուզուած կարդում է ոտանաւորները, մէկը միւսի ետեւից. քանի առաջանում է ընթերցումը, աւելի է յուզւում, ես սրտով եւ ուշով հետեւում եմ ընթերցումին: Տետրակը չաւարտած՝ ես անհամբերութիւնից մղուած գոչեցի — «Կեցցես, Վանիկ ջան, հրաշալի բաներ են, բիւրեղացած զգացումներ՝ անթերի ձեւերի մէջ: Իսկական քնարերգութիւնը սա է.— մաքուր լիրիկա»:

Վահանի ներհուն աչքերը փայլատակեցին ուրախութեամբ: — «Յ. Թումանեանն էլ շատ հաւանեց: Երկուսիդ կարծիքը բացարձակ արժէք ունի ինձ համար: Այլեւս քննադատութիւնից վախ չունեմ»: Երեկոյեան եղայ Յ. Թումանեանի մօտ եւ հիացմունքս յայտնեցի Վահանի բանաստեղծութիւնների նկատմամբ:

— Հա է, շատ դրուատ ես ասում: Շատ գեղեցիկ են եւ գրեթէ մեր լիրիկայի մէջ բոլորովին նոր բաներ: Պատկերները թէ – եւ թոյլ են եւ քիչ են, բայց լեզուն՝ մաքուր, զտուած եւ արծաթի զանգի պէս՝ հնչուն: Իմ ազդեցութիւնը բնաւ չը տեսայ այնտեղ, բայց քո եւ Դերենիկի տրամադրութիւնների արձագանքը կարծես կայ, մանաւանդ՝ քո: Դու ինչ ես կարծում, ամենայն դէպս մեր վերնատան մէջ պատուաւոր տեղ ունի ...

Երկու տարուայ ընթացքում հրաշքը կատարուել էր. Վահանը գտել էր իրեն արուեստի գաղտնիքը: Վահանի երեւումով մեր քնարերգութեան մէջ մի նոր էջ բացուեց, նոր մեկնակէտ, սիմպոլիզմը, որից ծայր առան նոր բանաստեղծներ, որոնք աւելի կամ նուազ շնորհքով սկսեցին նմանուել եւ կրկնել այս անգերազանցելի տաղանդին:

Վահանը յաճախ գրում էր ինձ Մոսկուայից: Ցայտնում էր իր ծրագրերի, իր գրածների եւ գրելիքների մասին: Նամակներից մէկի մէջ գրում էր, որ սկսել է թարգմանել Էրազմ Ռոտերդամցու «Ցիմարութեան գովքը» նշանաւոր գիրքը:

1909 Թուին, ամառը Ախալքալաք գնալիս Վահանը կանգ առաւ Ալեքպոլում, մի քանի օր ինձ մօտ հիւր մնալով՝ կարդաց իր նոր գրած «Ոսկի հեքեաթ» ցիկլից: Ես էլ գրել էի «Արա Լալա Մահարին», ցոյց տուի նրան, հաւանեց եւ մի քանի նկատողութիւններ արաւ: Նրա խորհրդով նախերգանքի մէջ, — Մահարու հակիրճ կենսագրականում, — փոփոխութիւն մտցրի, որ մինչեւ այսօր էլ չգիտեմ լաւ արեցի, թէ վատ:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

(3 Շար.)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

ԽՄԲ.—Ֆրանսահայ թանգարանի վարչութիւնէն ստացանք հաղորդագրութիւն մը հրատարակութեան խնդրանքով :

Տեղի անձկութեան պատճառով ստորեւ կուտանք գլխաւոր մասերը :

Թանգարանի վարչութիւնը 1958 Մարտ մէկի գումարած նիստին մէջ որոշեց հրատարակութեան տալ քննիչ յանձնախումբին հետեւեալ զեկոյցը .—

Ֆրանսահայ Թանգարանի նախկին ընդհ. քարտուղար Պ. Ա. Աչըճեան, Մերձաւոր Արեւելքի իր շրջապտոյտի վերադարձին մերժած է Թանգարանին յանձնել իր հաւաքած հնութիւնները : Աւելին՝ առանց վարչութեան գիտակցութեան եւ արտօնութեան Թանգարանէն վերցուցած է հոն ցուցադրուած իրերուն կարեւոր մէկ մասը, առարկելով որ իր անձնական սեփականութիւնն է, առենին փոխ տրուած :

Միեւնոյն ատեն Պ. Աչըճեան մերժած է վարչութեան յանձնել միութեան տոմարները (որոնցմով կարելի պիտի ըլլար հաստատել թէ որքան իրաւացի էին իր յաւակնութիւնները) առարկելով թէ վարչութիւնը ապօրինի է եւն. եւն.:

Պ. Աչըճեան կրկնեց իր բողոքները 1958 Յունուար 23ի ընդհ. ժողովին եւ առաջարկեց որ անմիջապէս կազմուի քննիչ ու իրաւախոհական յանձնախումբ մը որուն վերջնական վճիռը պարտաւորիչ ըլլայ բոլորին : Իր իսկ առաջարկած երեք անձերով կազմուեցաւ այդ յանձնախումբը .— Պ. Պ. Վ. Խամէրեան, Բժ. Ա. Պիւյիւքեան եւ Հայկ Թօփաքեան :

15 օր անդադար աշխատանքով յանձնախումբը քննեց իրեն հաղորդուած թղթածրարները, լսեց կարեւոր վկայութիւններ եւ սահմանուած Թուականին տուաւ մանրամասնօրէն պատճառաբանեալ վճիռը, կարդացուած 1958 Փետր. 10ին գումարուած ընդհ. ժողովին :

Դրաւոր յանձնառութիւններով Պ. Ն. Ֆրէնկեան, իբր նախագահ վարչութեան եւ Պ. Ա. Աչըճեան ընդունեցան տրուած վճիռը, հրաժարեցան բեկանումի կամ վերաքննութեան դիմելու իրաւունքէն եւ զայն անմիջապէս գործադրելի յայտարարեցին ստորագրելով նաեւ ընդհ. ժողովի ատենագրութիւնը որ կը վաւերացնէր վճիռը եւ միեւնոյն ատեն կ'արձանագրէր երկուստեք առնուած յանձնառութիւնները :

Պ. Աչըճեան դիւանին յանձնեց Արեւելքի մէջ իր հաւաքած 70 առարկաներուն ցանկը :

Ահա վճիռին գլխաւոր տրամադրութիւնները :

Ա. ԳԼՈՒԽ .— Ատեանի որոշումները ի մասին Պ. Աչըճեանի բողոքներուն որոնք անհիմն գտնուած են :

1) Վարչութեան ատենապետը որեւէ անկանոնութիւն չէ գործած :

2) Խնդրոյ առարկայ նիստը (7 Դեկտ. 1957) կանոնաւոր է, վարչութեան եօթը անդամներէն չորսը ներկայ եղած են :

3) Այդ նիստին (եւ յաջորդներուն) տրուած որոշումները վաւերական են :

4) Պ. Ա. Թէրզեանի վարչութեան անդամակցութիւնը կարելի է մինչեւ 1957 Դեկտեմբեր եօթէն վերջ, եթէ Դեկտեմբեր ութին հրաժարած չըլլար :

5) Պ. Ն. Ֆրէնկեան Ռատիօ – Թէլէվիզիոնին տուած ասուլիսին ընթացքին— երկու տարի առաջ — որեւէ վտանգաւոր յայտարարութիւն չէ ըրած եւ չէ ըսած թէ Թանգարանը Հայութեան նուէրն է Ֆրանսայի ժողովուրդին, այլ գործածած է «օժտ» բառը որ կը նշանակէ յարգանքի ցոյց կամ կապ :

6) Պ. Ն. Ֆրէնկեան իրաւացիօրէն կը գործածէ Թանգարանի հիմնադիր նախագահի տիտղոսը որ կը բխի նոյնինքն կանոնագիրէն միութեան մը որ կազմուած է «հիմնելու համար հայկական Թանգարան մը» որուն կանոնագրային անդրանիկ նախագահն է :

7) Պ. Աչըճեանի կողմէ յարուցուած պատրուակները անճիշդ ու անհիմն են, ուստի պէտք է որ մինչեւ Փետրուար 20 վարչութեան կողմէ քննուին Թանգարանէն վերցուած առարկաներու սեփականութեան հարցը, եւ վերադարձուին որոշ պայմանները չի լրացնողները :

8) Պ. Աչըճեանի առարկութիւնները թէ Մերձ. Արեւելքի մէջ իր հաւաքած հնութիւնները նուիրատուներուն կողմէ տրուած են Հայոց եկեղեցիի անուան՝ անհիմն են, ուստի Պ. Աչըճեան պարտի զանոնք Թանգարանին յանձնել Փետր. 12ին :

9) Պ. Աչըճեան եթէ չի վերընտրուի իբր ընդհ. քարտուղար, պարտի Փետրուար 11ին իր յաջորդին յանձնել Թանգարանին բոլոր գոյքերն ու տոմարները :

10) Ի պատասխան Պ. Աչըճեանի խնդրանքին որ իրաւախոհ. ատեանը ինքը կազմէ 11 հոգինոց վարչութիւն մը, վճիռը կ'ըսէ թէ այդ ատեանը իրաւունք չունի ընդհ. ժողովի մը իրաւասութիւնները ոչ ալ միութեան մը անդամներու իրաւունքները չեղեալ յայտարարելու : Ընդհ. ժողովը պարտի պատօրէն ընտրել նոր վարչութիւնը :

ԳԼՈՒԽ Բ.— Գալով Պ. Ն. Ֆրէնկեանի բողոքներուն, իր առաջին երեք կէտերը արդէն լուծուած են վերի թիւ 7, 8, 9, վճիռներով :

4րդ կէտը — դատապարտել Պ. Աչըճեանը ՝ Ատեանը կ'ընդունի որ Պ. Աչըճեանի գործած յանձանքներն ու սխալները պատիժի արժանի են, սակայն նկատի ունենալով անցեալին մէջ անոր մատուցած ծառայութիւնները, հարկ չկայ զայն դատապարտելու, եթէ գործադրէ ներկայ վճիռը եւ Թանգարանին յանձնէ բոլոր իրերը :

5) Պ. Աչըճեանի «ռահվիրայ–հիմնադիր» տիտղոսի բեկանումը կարելի չէ նկատի առնել : Նորընտիր վարչութեան պարտականութիւնը պիտի ըլլայ համաձայնիլ Պ. Աչըճեանի հետ կամ տնօրինել պարտ ու պատշաճը որպէս զի չարաչար չգործածէ այդ տիտղոսը :

6) Պ. Աչըճեանի հաշիւներուն քննութիւնը կը վերաբերի ընդհ. ժողովի կողմէ նշանակուած հաշուեքննիչ յանձնախումբին :

Ներկայ վճիռի բնագիրը յանձնուած է Առաջնորդ Սրբազանին եւ հինգ օրինակներ բոլորն ալ ստորագրուած յանձնուած են իւրաքանչիւր իրաւարարի, Պ. Ն. Ֆրէնկեանի եւ Պ. Ա. Աչըճեանի :

Ստորագրութիւններ. — Վ. Խամէրեան՝ նախագահ, Բժ. Պիւյիւքեան՝ տեղեկաբեր, Հ. Թօփաքեան՝ քարտուղար :

Ռանձնախումբին քարտուղարին քով մնացած պատճէնը ստորագրած են նաեւ Պ. Ա. Աչըճեան եւ Ն. Ֆրէնկեան «վճիռը ընդունուած է» մակագրութեամբ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ երկերուն մատենագրութիւնը լոյս ընծայուած է վերջերս՝ Ալ. Միասնիկեան պետական գրադարանին կողմէ : Աշխատութեան առաջին գլխուն մէջ, որ կը վերաբերի Դ. Դեմիրճեանի բանաստեղծութիւններուն, մատենագրուած են առանձին գրքերով եւ «Տարազ», «Մուրճ», «Գեղարուեստ», « Հրազդան » եւ այլ ամսագիրներու մէջ լոյս տեսած իր բանաստեղծութիւններն ու չափածոյ միւս գործերը : Երկրորդ գլուխը յատկացուած է Դ. Դեմիրճեանի Թատերական ստեղծագործութիւններուն : « Արձակ երկեր» խորագրին տակ մատենագրուած են իր վէպերը, վիպակները, պատմուածքները, ակնարկները եւ թերթօնները, որոնք լոյս տեսած են ըլլայ առանձին գիրքերու եւ ժողովածուներու, ըլլայ մամուլի էջերուն մէջ : Ընդարձակ տեղ յատկացուած է իր յօդուածներուն, որոնք դասուած են ժամանակագրական կարգով՝ 1913 Թուականէն սկսեալ : Գրքին վերջաւորութեան, առանձին գլուխ մը մէջ ի մի բերուած են Դ. Դեմիրճեանի մասին գրուած բոլոր նիւթերը : Գրքին սկիզբը զետեղուած է Հր. Մուրադեանի համառօտ մէկ ուսումնասիրութիւնը, նուիրուած՝ գրողին կեանքին ու ստեղծագործութեան :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԿՆՔՈՒԻՆ

Վորոշիլովկրատ կոչուող շրջանն ու քաղաքը վերստացած են իրենց նախկին անունը՝ Լուկանսք : Այս լուրը Մարտ 11-ին հրատարակուած էր Ուկրայնիոյ Փրաւտայի մէջ : Այս որոշումը մաս կը կազմէ ապրող անձերու անունով կոչուած քաղաքներու եւ շրջաններու անունները փոխելու ընդհանուր ծրագրին :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ, գրեց՝ Կ. Մեհեան, տպարան՝ Տէր Յակոբեան, Փարիզ, 1958 :

ՀԱՅԵՐԳՈՒԹԻՒՆ եւ ՀԱՏԸՆՏԻՐ քերթուածներ՝ Վահան Թէքէեանէ հրատարակութիւն Խալան, Պէյրութ 1958, թիւ 35 :

Հացում տալու համար, մեր կրթական – մշակութային կեանքին ու գործին ալ կը խառնուին, նաեւ յաւակնութիւնը կ'ունենան այդ կեանքին «պատարան»ը ըլլալու, այն ատեն խնդիրը բոլորովին կը տարբերի, եւ իրենց յաւակնութիւնը ոչ միայն անամէջ փառատենչութեան կը վերածուի, այլեւ վտանգաւոր բնոյթ մը կը ստանայ հայ մշակոյթին համար :

Բարեգործականի ջոջ վարիչները թերեւս կը մտածեն, որ իրենց դերը կատարած վերջացուցած են քանի մը վարժապետ, տնօրէն կամ գրականութեան շուրջ սլքտացող գործիչներ պահելով : Այս մարդուկները, ինչպէս յայտարարած են անոնցմէ ոմանք, հայ մշակոյթը, գիրն ու գիրքը չեն գնահատեր : Անոնք ապրուստի միջոց մը կը նկատեն Բարեգործականը եւ կը գործեն այն միակ մտահոգութեամբ, որ աղբիւրը չցամքի եւ ապահովուի իրենց եկամուտն ալ :

Ինչո՞ւ հայ մշակոյթի անունով իր հաւաքած անհաշիւ գումարներէն քանի մը հազար ոսկի չի ծախսեր Բարեգործականը, օրինակ, Նուպարեան Մատենադարանի անտիպ նիւթերը հրատարակելու համար, քանի դեռ ՈՒՇ ՉԷ, մանաւանդ որ ձեռնհաս մատենադարանապետ մը ունի, յանձին Պ. Սալմասլեանի :

Ինչո՞ւ Թոյլ տուին, քանի մը հարիւր ոսկիի համար, որ Զօպանեանի արխիւէն կարեւոր վաւերագրեր ու նամակներ կորսուին եւ չհրատարակուին :

Ինչո՞ւ չօժանդակեցին Օննիկ Աւետիսեանի մեծաշխատ ու մեծարժէք գործին, նուիրուած հայ նկարչութեան եւ կերպարուեստին :

Չշարունակենք սակայն. պարզ է, որ Բարեգործականի մէջ կամ շուրջ ծուարած մարդոցմէն միմոսութիւն է գնահատանք կամ գիտակից ըմբռնում սպասել :

Կ'ուզեմ ընդգծել, թէ իմ բրածս գանգատ մը յայտնել չէ այնքան, որքան ցաւ մը մատնանշել :

(Շար.) Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (147)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԱ.

ՍԻՐՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ջէյթունցի ղամարդը չթողեց ինձ բաց անել խուրջինը, որ կապած էր ձիուս գաւակին, որի մէջ Մարօն ինձ համար ճանապարհի պաշար էր դրած, այլ ինքը գնաց, բերեց երկու հատ դարեհացի անհագին բլիթներ : Մրհէն նրանք եւս կերաւ : Այնուհետեւ մենք ճանապարհ ընկանք :

Արեւն արդէն սկսել էր թեքուել իր կէսօրուայ կէտից դէպի մուտքը :

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Մրհէն Հայոց լեռների գազանն էր. նա այնպիսի անյայտ շաւիղներով տանում էր ինձ, ուր սատանան ինքը կը մոլորուէր : Ես ստիպուած էի ցած իջնել ձիուցս : Սարերի ելեւէջներն այնքան դժուարին էին, որ ձիս չէր կարողանում առաջ գնալ : Մրհէն կատաղութեան չափ բարկացած էր : «Թող էս անպիտանին, ասում էր նա, ես չեմ իմանում ի՞նչ բանի պէտք է» : Մրհէի հետ վիճել այն քարերի մէջ, յիմարութիւն կը լինէր, պէտք էր նրա գլուխը մի կերպով շոյել : «Դա Կարոյի ձին է, ասում էի ես, նա է ընծայել ինձ, դու խօ Կարոյին սիրում ե՞ս » :

Մրհէն Կարոյի վրայ մեծ համարում ունէր, նրա անունը տալու ժամանակ նա մեղմանում էր. այնուամենայնիւ ձին մեզ հետ քարշ տալը վերջապէս բոլորովին անհնարին եղաւ : Մրհէն յայտնեց, եթէ ես հաճութիւն կը տայի, նա կարող էր մի մարդ գտնել եւ ձին նրան յանձնել, որ յետոյ ուրիշ ճանապարհով բերէր և հասցնէր մեզ : Եւ աւելացրուց, թէ ինքը ըշտապում է, շատ է շտապում, ձիան դանդաղ ընթացքով գնալ չէ կարող, որովհետեւ Ալանի վրայ նամակ ունի, պէտք է շուտով հասցնի, եւ դրա համար ընտրեց դժուարին, բայց կարճ ու կտրուկ ճանապարհը :

Ես տեսայ, որ Մրհէի առաջարկութիւնն ունէր իր առանձին կարեւորութիւնը, բայց ո՞րտեղից մարդ գտնել եւ ո՞ւմ յանձնել ձին : — « Ես կը գտնեմ» ասաց նա, եւ պատուիրեց ինձ մի փոքր սպասել ձիան մօտ, իսկ ինքը առաջ վազեց եւ մի րոպէում բարձրացաւ սարի գլխին, սկսեց այնտեղից նայել իր չուրջը : Նա արծուի սրատեսութիւն ունէր. շատ հեռուից տեսաւ մի հովիւ, որ արածացնում էր ոչխարներ : Այնուհետեւ նա իր մատները փողի ձեւով գալարելով, դրեց բերնին, եւ այնպիսի մի սրտայից ձայն արձակեց, որի արձագանքը կրկնուեցաւ լեռների հեռակայքում : Քանի րոպէից յետոյ նոյն ձայնով պատասխանեցին : Ես առաջին անգամ տեսայ, թէ լեռների մէջ ինչպէս են հեռուից – հեռու խօսում :

Շատ չանցաւ, մեզ մօտ յայտնուեցաւ հովիւը. դա մի քուրդ էր : Մրհէն մի քանի խօսք ասաց նրան քրդերէն, յետոյ ձին յանձնեց : «Հիմա մենք գնանք», ասաց ինձ : — Ո՞ւր գնանք, դու ձին տալիս ես աւազակին եւ կարծում ես, թէ նա կը դարձնէ՞ մեզ» :

Մրհէն իր առանձին եղանակով հանգստացրուց ինձ, ասելով, թէեւ ինքը գիտէ, որ նա աւազակ է, բայց մի բան, որ յանձնում ես աւազակին որպէս աւանդ, նա սրբութեան պէս պահում է եւ կրկին դարձնում է իր տիրոջը : Բացի դրանից, աւելացրուց նա. թէ ինքը տեղեկացաւ, որ այդ հովիւը որ քրդի հօտերն է արածացնում, եթէ նա անհաւատարիմ կը գտնուի իր պարտաւորութեան մէջ, ինքը Մրհէն կարող է մի ձիու փոխարէն յափշտակել նրա ամբողջ երամակը :

Այս բաները, ի հարկէ, Մրհէն ինձանից լաւ էր հասկանում. ես համաձայնուեցայ, միայն հարցրի, թէ մինչեւ ե՞րբ կարող էր նա հասցնել մեզ ձին :

— Մի օրից յետոյ, պատասխանեց նա, որովհետեւ այն ճանապարհը, որտեղից նա պէտք է ձին բերէ, մի օրով երկար է :

Մենք շարունակեցինք գնալ :

— Բայց մենք ե՞րբ կարող ենք հասնել այն տեղը. որտեղ այժմ գտնւում է Ալանը, հարցրի ես Մրհէից :

— Թէ որ ամբողջ գիշերը գնալու լինենք, էգուց կէսօրին կը հասնենք, ասաց նա :

— Ամբողջ գիշերն ի՞նչպէս կարող ենք գնալ առանց հանգստանալու, ես հիմիկուանից յոգնել եմ :

— Թէ որ չես կարող, ասաց նա խիստ սառը կերպով,— ես քեզ էլ թող կը տամ, ինչպէս քո ձիուն : Ես նորահարսի հետ քայլելու համբերութիւն չունեմ ... :

Ես մեղմութեամբ պատասխանեցի .

— Մրհէ, դու իմանում ես, որ ես սովոր չեմ այսպիսի քարերի մէջ ոտքով երկար ման գալ :

— Հիմա սովորիր :

— Կը սովորեմ, բայց միանգամով չէ կարելի :

— Թէ որ յոգնես, ես կ'առնեմ շալակս :

— Ես խօ երեխայ չեմ :

— Ապա ի՞նչ ես, հարցրուց նա վայրենի ժպիտով :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

հարցի վճռականութիւններուն: Ծանօթ է որ ընկերվարական փոքրամասնութիւնը վերջերս սկսաւ հրատարակել Թրիպիւն տիւ Սոսիալիզմ պաշտօնաթերթը: Վարիչ մարմինը որոշեց արգիլել զայն: Այս առիթով 47 ընկերվարականներու ստորագրութեամբ բողոքագիր մը յանձնուեցաւ: 25 երեսփոխաններու անունները կային ստորագրութեանց մէջ, որոնց կարգին՝ նախկին նախագահ Օրիոլ, Տէֆէռ, Տէփռէօ եւն.:

ՊՈՒՐԿԻՊԱՅԻ ՀԱԿԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան պատուիրակները Փարիզ կը վերադառնան՝ միասին բերելով Թունուզի Նախագահ Պուրկիպայի հակառաջարկները:

Մըրֆի եւ Պիլի խօսակցութիւններ ունեցան Թունուզի մէջ. ամերիկեան աղբիւրներու համաձայն քննուած են հետեւեալ հարցերը.

1.— Ֆրանսական ուժերուն պարպումը:

2.— Պիզերթի հարցը:

3.— Թունուզի Ֆրանսացիներուն եւ հիւպատոսներուն կացութիւնը:

4.— Հարաւային օդակայաններու հսկողութիւնը՝ ֆրանսական բանակին հեռացումէն ետք:

Համաձայնութիւնը դժուար եղած է մանաւորապէս վերջին կէտին շուրջ:

Խօսակցութեանց ընթացքին Թունուզ-Ալժերիական սահմանի հսկողութեան հարցը չէ արծարծուած, նկատելով որ Պուրկիպա վճռապէս մերժած է խօսիլ այդ մասին:

Թունուզի շրջանակներուն համաձայն Պուրկիպա բացարձակ չէզոքութեան քաղաքականութիւնը պիտի որդեգրէ: Պիտի դիմէ Խ. Միութեան եւ Արեւմուտքին միաժամանակ՝ տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւն ստանալու համար: Կը կարծուի թէ Եչ. օրուան իր ճառին մէջ Պուրկիպա պիտի յայտարարէ այս քաղաքականութիւնը:

Նիւ Եորք Թայմզ խմբագրականի մը մէջ կը քննէ Ֆրանքօ-Թունուզեան տարակարծութիւնը, յայտնելով թէ ֆրանսական ուժերուն հեռացումը եւ Պիզերթի հարցը պէտք է լուծուի խորհրդակցութեամբ.— Ասիկա դժուար է սակայն, կ՚աւելցնէ թերթը, այնքան ատեն որ Պուրկիպա բացէ ի բաց չէ յայտարարած թէ իր երկիրը չէզոք չէ:

Ամէն պարագայի մէջ կը սպասուի Մըրֆիի բերելիք նամակին մանրամասնութեանց, որոնք նոր փուլի մը մէջ կրնան դնել խորհրդակցութիւնները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Սիրան Սարգիսեանի, իր կեսրոջ այրի տիկին Վերժին Գանթարճեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ս. Բլթոյեանէ իրենց երկրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ հազար ֆր. Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն համար:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քառէի վերնայարկը:

Կը խօսի Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ:

Նիւթ՝ Խղճի ազատութիւնը եւ կրօնական պաշտամունքը հին եւ նոր Ռուսիոյ մէջ: Մուտքը ազատ է:

ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայախօս զոյգ ֆիլմերով, կազմակերպութեամբ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ:

Ի նպաստ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԻՆ:

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝ ՊԱՏՈՒԻՈՅ ՀԱՄԱՐ դրաման եւ Հայաստանի Տասնօրեակը Մոսկուայի մէջ:

Մարտ 24ին, Երկուշաբթի ժամը 20.30ին Թէաթր Հորլօժի սրահին մէջ, 145 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն:

Այժմէն ապահովել տեղերը:

Տոմսերը թուագրուած են:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ — ՎՏԱՆԳԸ —

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ հայ գրատուններէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» խումբերու կողմէ:

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին:

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտրուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. Վահանի

Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան:

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայացուած զաւեշտ երեք արար:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

նուագախումբով:

Ղեկավարութեամբ ՌՈԺԷ ՏՈԹԻԿԻ:

եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ:

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

Մուտք՝ 300 ֆրանք:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յունուար – Փետրուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Մեր անունները, անուններուն նշանակութիւնը եւ ներգործութիւնը նկարագրի վրայ (Շ. Նարդունի).— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Պրոքա).— Ի՞նչ կերցնել յղի կիներուն (Տոքթ. Զիկէլպաում).— Մարդը մարդուն... դեղ (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Խրատ շաքարախտաւորներուն (Տոքթ. Ուհոի).— Ծերախտին դարմանը (Տոքթ. Նաւասարդ).—Ինչո՞ւ քար կը շինէ լեարդը (Փրոֆ. Շապրոլ).— Սեռային հարցը (Քաղիան).— Հայ կիներու սովորութիւնները յղութեան շրջանին (Տոքթ. Սերոբէ Վիչէնեան).— Կիներուն նեղ կոնքը եւ հետեւանքները ծննդաբերութեան ժամանակ (Փրոֆ. Արէշեան).— Սիֆիլիսը պարտուած (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Ակնցին բժիշկ (Գիսակ Փափազեան).— Լուսատեսութիւն (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայաստանի կապոյտ գիւղուհին (Ս. Կարապետեան).— Արիւնահոսութիւն քիթէն եւ ականջէն (Խաչունի):

Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

× Երեւանէն Կիւլիզար Նալպանտեան, ծնեալ Գափլանեան, Աֆիոն Գարահիսարցի, կը փնտռէ իր մօրաքոյրը Հոփսիմէ Ժամկոչեան եւ զաւակները Յարութիւն, Հոփսիմէ եւ Նուարդ Ժամկոչեանները:

× Երեւանէն Սրբուհի Պօղոսի Մինասեան կը փնտռէ իր եղբայրը Գարեգին Պօղոսի Յովհաննէսեան՝ որ ծնած է 1899ին:

× Երեւանէն Սիրանոյշ Ղահրամանի Աբեւշատեան կը փնտռէ իր զաւակը Գուրգէն Գէորգի Աբեւշատեան, ծնած հինգ Յունիս 1920ին, Երեւան, մասնագիտութիւն հեռագրիչ:

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

ԴԻՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՀԱՄԱՁԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27ին, Հինգշաբթի օր, Քառէ սրճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին: Օրակարգ ունենալով.— Ա) Համարատուութիւն վարչութեան: Բ) Հրաժարական վարչութեան: Գ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Մարտ 22ին Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին Մէզօն Ալֆորի Թաղապետարանի սրահը:

ԱԻԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

եւ ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը:

UN MARI SUR MESURE

Մասնակցութեամբ՝

CLAUDINE DELMAS-ի

(Աթէնէի թատրոնէն), Մառի Խօքսիւզեանի, Շուշան Գէորգեանի, Եղուարդ Տէր Յակոբեանի, Տիգրան Պողպատի եւ ԱԻԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը կը հրաւիրէ Կեդր. Ֆրանսայի իր բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ ոչ-անդամ նախկին կամաւորները յարաբերութեան մէջ մտնել վարչութեան հետ: Հասցէ.—

N. MOURADIAN
1, Impasse Timon - Vienne Isère

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլեան Սգահանդէսը Ապրիլ 27ին, Վիէնի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Ազգ. Միութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները.—

Սէնթ Մարկըրիթի Համազասպ խումբը, այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին:

Պոմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէն, այս Հինգշաբթի ժամը 21ին:

Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն այս Շաբաթ, ժամը 21ին:

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները եւ ընկ. Վ. Իշխանեան:

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ.Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը21ին, Քաֆէ Ռեժանի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԻ «Արամ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերու ընկերվարական ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, 149 պիս, Ավընիւ տ՚Արժանթէօյ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Մարտ 30, Կիրակի ժամը 16էն մինչեւ 24. Սէրքլը Միլիթէրի շքեղ սրահը
Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, անակնկալներ, նուագախումբ, Վարդիվանեանի
Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ հեռաձայնով Յ. ՊԱՀԱՏԷՐԵԱՆԻ Օրնանօ 37 – 32, կամ Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ Թրինիթէ 57–74:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՄԱՐՏ — MERCREDI 19 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8147 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3948

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ

Մարտ 3ին Պուլկարները տօնեցին իրենց ազատագրութեան ութսունամեակը:

1878 *Մարտ 3ին* (Հ. Տ. *Փետր.* 19) *Պոլսոյ արուարձան Սան Ստեֆանոյի մէջ ստորագրուեցաւ ծանօթ դաշնագիրը, որով վերջ կը տրուէր* 1877 *Ապրիլ* 24*ին սկսած ռուսեւթուրք պատերազմին:*

ԺԹ. դարու սկիզբէն Պալքանի քրիստոնեայ ժողովուրդները ազատագրութեան դրօշ պարզած էին Օսմանեան լուծին դէմ, Սերպերը 1804*ին, Յոյները* 1821*ին, Ռումէնները* 1829*ին, Պուլկարները, Գարատաղցիները եւ Պոսնա - Հէրսէկցիները* 1876*ին:*

Պուլկարական յեղափոխութեան առաջնորդներն են եղած Վասիլ Լեւսկի եւ Խրիստօ Բոտեւ, որոնք Խրիմի պատերազմէն վերջ ազատութեան գաղափարները գաղտնօրէն տարածեցին իրենց հայրենակիցներուն մէջ:

1876 *Ապրիլին իբրեւ հետեւանք ժողովրդական շարժումի մը՝ Թուրքերը կառավարիչ Շէվքէթ փաշայի հրամանով քանի մը օրուան մէջ* 25 – 30.000 *Պուլկար ջարդեցին՝ իրենց յատուկ վայրենի ձեւերով, գիւղեր այրեցին, կիներ բռնաբարեցին, երախաներ կտոր կտոր ըրին:*

Այս ջարդը ընդհանուր զայրոյթ առաջ բերաւ Եւրոպայի, մանաւանդ Անգլիոյ մէջ, ուր ազատական կուսակցութեան պետ եւ նախկին վարչապետ Կլէտսթըն ջերմօրէն պաշտպանեց պուլկարական դատը՝ հրապարակային ճառերով եւ գրքոյկներով:

« Այն սեւ օրէն ի վեր, երբ առաջին անգամ ոտք կոխեցին Եւրոպա, Թուրքերը յայտնուեցան իբրեւ ամէնէն հակամարդային նմոյշը մարդկութեան: Ուր որ գացին, արեան լայն գիծ մը ձգեցին իրենց ետեւ, ուր որ հասցուցին իրենց տիրապետութիւնը, քաղաքակրթութիւնը անհետացաւ » (Կլէտսթըն, *Պուլկարական սարսափները եւ Արեւելեան խնդիրը*, Լոնտոն, 1876, էջ 13):

1920*ին Ժորժ Քլէմանսօ՝ յանուն մեծ դաշնակիցներուն՝ նոյն լեզուով պիտի խօսէր Օսմանեան պատուիրակութեան հետ, որ Փարիզ եկած էր Հաշտութեան դաշնագրի (Սէվր) պայմանները ստանալու համար:*

Ամբողջ պալքանները եռուեփի մէջ էին 1876*ին: Թուրքերը չուարած դիմեցին վեց մեծ պետութեանց, որոնք* 1856*ի Փարիզի դաշնագրով որոշ իրաւունքներ ապահոված էին:*

Ռուսիա կ'ուզէր Խրիմի պարտութեան վրէժը լուծել: Այս անգամ պայմանները նպաստաւոր էին իրեն համար: Պիտի կրնար մինակը չափուիլ Թուրքերուն հետ: Կրցած էր ապահովել Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Աւստրեւհունգարիոյ եւ Գերմանիոյ չէզոքութիւնը:

Պոլսաբնակ պուլկար հայրենասէրներ մէկ կողմէ ռուսական դեսպան Իգնատիեւի միջոցաւ յուշագիր մը ներկայացուցին վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն, միւս կողմէ 1876 *Օգոստոսին պատուիրակութիւն մը ղրկեցին Եւրոպա:*

Ռուսիոյ պահանջով նոյն տարուան դեկտեմբեր 16*ին Պոլսոյ մէջ գումարուեցաւ խորհրդաժողով մը, որուն կը մասնակցէին Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Ռուսիա, Աւստրեւհունգարիա, Գերմանիա եւ Թուրքիա: Որոշուեցաւ վարչական ինքնավարութիւն տալ Պոսնա - Հերսէկի եւ Պուլկարիոյ:*

Խորհրդաժողովը չփակուած՝ Սուլթան Համիտ մեծ - եպարքոս Մէհմէտ Րիւշտին տապալելով տեղը նշանակեց Միտհատ փաշան, որ անմիջապէս Օսմանեան առաջին Սահմանադրութիւնը հռչակեց, ջուրը ձգելով մեծ պետութեանց որոշումները:

Պալքանեան խնդիրը լուծելու միակ միջոցն էր պատերազմը:

Ռուսերը 1877 *Ապրիլ* 24*ին յարձակողականի անցան երկու ճակատներէ — Ռումանիայէն եւ Կովկասէն:*

Յաղթանակէ յաղթանակ անցնելով, ռուսական բանակը — որուն մէջ կարեւոր դեր կատարեցին հայ զօրավարներ Լորիս Մելիքոֆ, Տէր - Ղուկասոֆ, Լազարեւ եւայլն — մէկ կողմէ գրաւեց Կարսը, Պաթումը, Արտահանն ու Կարինը, միւս կողմէ հասաւ Էտիրնէ: Եւ անկէ իջաւ մինչեւ Պոլսոյ դուռները՝ Սան Ստէֆանօ՝ երբ անգլ. նաւատորմը հակառակ իր խոստումին Մարմարա մտնելով խարիսխ նետած էր Իշխանաց կղզիներուն առջեւ:

Սան Ստեֆանոյի դաշնագիրը մեծ Պուլկարիա մը կը ստեղծէր՝ Սեւ Ծովէն մինչեւ Եգէական՝ Րումելիով եւ Մակեդոնիայով:

Հայերն ալ կը ստանային ծանօթ 16*րդ յօդուածը:*

Ռուսերը — ինչպէս Պուլկարներն ու Հայերը — չկրցան վայելել յաղթանակին պտուղը:

Քանի մը ամիս վերջ, Պերլինի վեհաժողովը տակնուվրայ պիտի ընէր ամէն բան:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՆ

Նոր ոստիկանապետ Փաթոն երկու օրէ ի վեր ստանձնած է իր պաշտօնը, սակայն բազմաթիւ մտահոգութիւններ ունի՝ որոնք նեղ դրութեան մը կրնան մատնել զինքը:

Հինգշաբթի օրուան ցոյցերուն շուրջ բացուած հարցաքննութիւնները շարունակուեցան մինչեւ երէկ: Դժուար էր ճշդել պատասխանատուները: Պատժական միջոցներ ձեռք առնուած են արդէն, որոնք պիտի յայտարարուէին Վարչապետ Կայեարի կողմէ, երեքշաբթի օր: Ծանօթ է որ երկու բարձրաստիճան պաշտօնեաներ արձակուած են արդէն. Գաղտնի ոստիկանութեան տնօրէնը դարձաւ փոխտնօրէն:

Վերջին երկու օրերու ընթացքին ոստիկանական միջադէպերու հետեւանքով Ներքին նախարարն ու Պատերազմական նախարարը բազմաթիւ առիթներով տեսնուեցան Վարչապետին հետ: Նոր ոստիկանապետը մասնակցեցաւ խորհրդակցութեանց:

Կիսապաշտօնական աղբիւրներէ հասած լուրերու համաձայն՝ երեքշաբթի օր նոր ցոյցեր պիտի ըլլային:

Մէկ կողմէ՝ Փարիզեան շրջանի ոստիկաններու ընդհանուր դաշնակցութեան վարչական յանձնախումբը կացութիւնը պիտի պարզէ՝ նախատեսելով նոր ցոյցեր: Միւս կողմէ շրջան ընող գրոյցներու համաձայն, եթէ ցուցարարներու դէմ պատժական միջոցներ ձեռք առնուին՝ ոստիկանատուները պիտի փակուէին:

Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի քաղաքական երկու հաւաքոյթներու՝ որոնք տեղի պիտի ունենային երէկ գիշեր: Առաջինը՝ Սալ Փլէյէլի *մէջ, «Ֆրանսան Հիւս. Ափրիկէի ոգեւորութեան առջեւ» նիւթին շուրջ: Ալժերիոյ փրկութեան միութիւն անունով խօսք պիտի առնէին, բազմաթիւ ուրիշներու կարգին՝ Ժորժ Պիտօ, Անտրէ Մորիս, Ժագ Սուսթէլ:*

Վելոտրոմ տ'Իվէրի *մէջ ալ համայնավար կուսակցութիւնը միթինկ մը յայտարարած էր «Փաշականներու դէմ»:*

Մինչեւ երէկ կէսօր Ներքին Նախարարութիւնը ոչ մէկ արգելք դրած էր այս հաւաքոյթներուն դէմ:

Այս պատճառով նոր խռովութիւններ կը նախատեսուէին Փարիզի մէջ: Ոստիկանական նոր ուժեր հասան մայրաքաղաք՝ որեւէ անակնկալի առաջքն առնելու համար: Օգնական ուժեր բերուած են Սթրազպուրկի, Սէն - Նազէրի եւ Ալժերիոյ ոստիկաններէն. ասոնք Փարիզ փոխադրուած են իրը օդանաւերով, իրենց քանչիւրին մէջ՝ ութսուն հոգի:

Շփոթ այս կացութեան մէջ Ֆրանսայի Ոստիկաններու Ազգ. Դաշնակցութիւնը կոչ մը հրապարակեց՝ հանդարտութեան հրաւիրելով ցուցարարները եւ միաժամանակ դէմ արտայայտուելով ոստիկաններու նկատմամբ ձեռք առնուելիք պատժական միջոցներուն. դէմ է ոստիկաններու սէնտիքայական *իրաւունքներուն սահմանափակման:*

Ամէն պարագայի մէջ, այսօր ամէն ինչ պիտի պարզուի. կրնան նոր ցոյցեր ըլլալ կամ՝ ոչ:

ՄԸՐՖԻ ԵՒ ՊԻԼԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան պատուիրակները Փարիզ վերադարձան՝ միասին բերելով Պուրկիպայի հակառաջարկները:

Օրլի գացած էին անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները՝ դիմաւորելու համար Մըրֆին ու Պիլին: Դեսպաններուն կ'ընկերանային նաեւ ֆրանսացի անձնաւորութիւններ:

Ֆրանսական մամուլի գործակալութեան համաձայն Պուրկիպայի հակառաջարկները հետեւեալներն են.

1.— *Ֆրանսական ուժերու պարպումին ծրագիրը պատրաստել:*

2.— *Ֆրանսական կառավարութիւնը յայտարարութեամբ մը պէտք է ընդունի Թունուզի դերիշխանութիւնը՝ Պիզերթի վրայ. այնուհետեւ կարելի է խորհրդակցիլ Ֆրանսացիները այդ խարիսխին մէջ ձգելու մասին:*

3.— *Օդակայանները հսկողութեան տակ առնել՝ Ֆրանսացիներէ եւ Թունուզցիներէ կազմուած յանձնախումբի մը կողմէ:*

4.— *Վերարացում՝ փակուած հիւպատոսարաններու:*

5.— *Կարգ մը Ֆրանսացիներու հեռացման պարագան պիտի քննուի:*

6.— *Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանին հսկողութեան հարցը առայժմ մէկ կողմ ձգուած է, նկատելով որ Թունուզի կառավարութիւնը դէմ է չէզոք կամ խառն որեւէ հսկիչ յանձնախումբի՝ իր հողամասին վրայ:*

Այս առաջարկներուն մէջ ամէնէն կարեւորը վերջինն է. Թունուզ կը հրաժարի Ալժերիոյ մասին խօսելու իր յառաջադրութենէն: Եթէ այս առաջարկները ընդունուին Փարիզի կառավարութեան կողմէ՝ երկու երկիրներու միջեւ ուղղակի խօսակցութիւնները պիտի սկսին:

Ըստ երեւոյթին Մըրֆի եւ Պիլի կարողացած են որոշ յաջողութիւններ ձեռք ձգել: Երէկ պիտի տեսակցէին Վարչապետ Կայեարի եւ Արտաքին Նախարար Փինոյի հետ՝ Ֆրանքեւթունուզեան յարաբերութիւնները ուղղակի ճամբու մէջ դնելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՈՐ ԱՐԲԱՆԵԱԿ ՄԸ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԵՐԿՐԻՆ ՇՈՒՐՋ

«ՊԷԹԱ—58» ԿՐՆԱՅ ԴԻՄԱՆԱԼ 15 ՏԱՐԻ

Երկուշաբթի առտուան ժամը 7.16*ին (Ֆլորիտայի ժամով) ամերիկեան նաւատորմը արձակեց Վանկարտ հրթիռը՝ որ արուեստական նոր արբանեակ մը տարաւ իր հետ: Վերջին քանի մը ձախողութենէն ետք՝ «Պէթա - 58» արուեստական արբանեակը գնաց ընկերանալ «Հետախոյզ-Ա»ին եւ ռուսական «Սպուտնիկ»ին:*

Ամերիկեան Ազգ. Գիտութեանց հաստատութեան տնօրէն Տոքթ. Ալան Ուօթըրմէն յաջողութիւնը հաղորդեց Նախագահ Այզընհաուըրի, որ իր կարգին գոհունակութիւն յայտնեց. Սպիտակ Տան պաշտօնական մէկ դեկոյցով Այզընհաուըր յայտնեց թէ արուեստական երկրորդ արբանեակը սկսած է դառնալ երկրին շուրջ:

Այս ձեւով կողմերը հաւասարած են: Խ. Միութիւնը յաջողութեամբ արձակեց արուեստական երկու արբանեակներ: Միացեալ Նահանգներն ալ արձակեցին երկու արբանեակներ: Խորհրդային առաջին արբանեակը տարանջատուած է արդէն եւ երկրորդը երկար կեանք չունի: Կրնայ ըլլալ սակայն, որ ամերիկեան արբանեակները առանձին չմնան անհունին մէջ, եթէ Խ. Միութիւն ուրիշ արբանեակ մը կամ արբանեակներ արձակէ:

«Պէթա - 58» ունի բազմաթիւ յատկութիւններ՝ հակառակ անոր որ կը կշռէ մօտ 1500 *կրամ: Ժամական արագութիւնն է* 29.000 – 30.500 *քիլոմեթր (Սպուտնիկ՝* 28.700 *քլմ.): Մէջը հաստատուած գործիքները շահեկան տեղեկութիւններ կուտան մթնոլորտային խաւերուն եւ լուսնին մասին: Պիտի դիմանայ* 10 – 15 *տարի, համաձայն մասնագէտներուն: «Հետախոյզ - Ա»ին կեանքը կը նախատեսուի* 2 – 4 *տարի: Մինչ «Սպուտնիկ - Ա.»ը դիմացաւ քանի մը ամիս եւ երկրորդին ալ կեանքը նախորդէն աւելի չէ:*

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

Ի՞ՆՉ ՇՈՒՏ ԱԼ ԿԸ ՄՈՌՆԱՆ ...

Երբեք տրամադիր չեմ խառնուելու Անթիլիաս – Էջմիածին փշոտ խնդրին եւ մանաւանդ պատասխանելու Պոլսոյ «Ժ» թերթին անորակելի ածականներուն՝ որով կը պատուէ ? Անթիլիասի ընտրեալ կաթողիկոսը:

Բարեկրթութիւնը առաքինութիւն մըն է որ քիչերուն տրուած է եւ այդ քիչերէն մէկը «Ժ.»ի խմբագիրը չի կրնար ըլլալ: Իր վերջին թիւերը աչքէ անցնելով եւ կարդալով այն շռայլաբան ածականները—Պոլսոյ պատրիարքին հասցէին — պատրիարքին՝ որ իր բոլոր յատկութիւններով ուղղակի կամ անուղղակի պատճառն է այս դժբախտ վէճին—մտածեցի «Ժ.»ի հաւաքածոները աչքէ անցընել. — շատ հիներ չէ, ասկէ 2–3 տարուան առաջուանները միայն, եւ հաւաքել, կտրել մէկ կողմ դնել «Էֆսէր-եան» ստորագրութեամբ գրուած յօդուածաշարքը խաչատուրեան պատրիարքին դէմ ուր ոչ թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ուղղուած անպատկառ ածականներուն նմանները կը վխտան, այլ այնպիսի թըրքավայել հայհոյութիւններ՝ որոնք ոչ կարելի է բերան առնել եւ ոչ ալ որեւէ Լայատառ թերթի մէջ կարդալ եկեղեցականի մը հասցէին:

Չեմ զարմանար որ թերթը մոռցեր է ատոնք եւ այսօր Խաչատուրեան Սրբազանը երկինքի եօթներորդ աստիճանը կը բարձրացնէ, հիմա կարելի է սպասել ամէն բան, բայց թէ Պատրիարքը ինք պէտք կը զգայ իր պաշտպանութիւնը յանձնել այդ թերթին, այս է զարմանալին:

Բայց կիրքը շատ բան մոռցնել կուտայ. նոյնիսկ ութսունամեայ ծերունազարդ եկեղեցականի մը:

Եզրակացութեան մըն ալ պէտք եղաւ հասնիլ այդ ընթերցումէն.— ինչ լաւ կ'ըլլար եթէ Սրբազանը իր անունին, կարգին, զարգացումին եւ դիրքին վայել դեր մը ստանձնէր այս վէճին մէջ եւ փոխանակ հասարակ իւղ լեցնելու կրակին վրայ, քանի մը կաթիլ միւռոնով սրբացնէր զայն:

ՆՈՃԻ

ՅԻՇԵՆՔ, ԲԱՅՑ ՄԱՆԱՒԱՆԴ ՅԱՐԳԵՆՔ...

Յիշենք· այս տարի մահուան ինններորդ դարադարձն է Գրիգոր Մագիստրոսի, որ մեր քաղաքական կեանքին մէջ եթէ շատ մեծ դեր չէ կատարած, սակայն գրականութեան մէջ ակնբախ վաստակ ունի: Միակ աշխարհիկ մեծ մատենագիրն է, որ հայ գրերու գիւտէն դարեր ետք կը ծաղկի եւ մինչեւ այսօր չէ թառամած: Ուստի՝ այս պատեհ առթիւ յարգենք զինք՝ հանդէսներ կազմակերպելով, անոր գրութիւններուն քննահրատարակութիւններով եւ մենագրութիւններով:

Ենթարկուած աննպաստ պարագաներու՝ չեմ կրնար այս մեծ Հայուն իմ յարգանքի տուրքս վճարել եւ կը գոհանամ յիշեցումովը անոր դարադարձին եւ նկատողութեամբ անոր համառօտ կենսագրականին, բայց միշտ գիտնալով որ պարտապան կը մնամ:

Գրիգոր Մագիստրոս եղբօրորդին է Վահրամ Պահլաւունի արի սպարապետին, որ ութսուն տարեկանին պատերազմի դաշտին վրայ մեծամեծ քաջութիւններ գործելէ ետք կը մահանայ. որդին է Վասակ Հոլոմի,, որ իր ժառանգին տուաւ ընտիր կրթութիւն Անիի իր պալատին մէջ, ուր հաւանօրէն 990ին ծնած էր ան:

Մատթէոս Ուռհայեցի կը հաւաստէ, թէ թրքական հրոսակներ կ'արշաւեն Նիգ ու Բջնի, որոնք Պահլաւունիներու կը պատկանին եւ ահա Վասակ «որպէս զառիւծ» թշնամին կը սարսեցնէ, եւ մինչ նախճիրներ գործելէ ետք յոգնած պարտասած կը հանգչի անոյշ նիրհով «մի ոմն նմանեալ Կայենի սպանող ... բախեաց զնա եւ ընկէց զնա ընդ բարձու քարին եւ այսպէս կատարեցաւ քաջն Վասակ Պահլաւունի» (Պատմ., Երուսաղէմ, 1869, էջ 16 – 6): Բօթը կը հասնի Գրիգորի: զոր հայրը իր կալուածներուն պահապան թողած է, բնականաբար կը յուզուի, բայց, իբրեւ խելահաս ժառանգ, ձեռք կ'առնէ իշխանական մականը եւ իր երկիրը կը զարգացնէ, ուշադիր՝ վանքերու եւ եկեղեցիներու շինութեան ու բարգաւաճումին նաեւ Տարօնի մէջ: Դարձեալ, ինչպէս մանկութենէ, կը շարունակէ հետամուտ ըլլալ ուսումի եւ գիտութեան: Կը ծանօթանայ քանի մը օտար լեզուներու, մանաւանդ յունարէնի մէջ կը խորանայ: Ս. Գրքի եւ յունական դասական հեղինակներու ընթերցումով բազմակողմանի հմտութիւն կ'ամբարէ եւ աստուածային ու արտաքին գիտութիւններու մէջ անմրցելի յառաջդիմութիւն կ'ունենայ: Սուրին եւ վահանին հետ մինչեւ մահ գրիչն ու թուղթը անոր ձեռքին մէջ կը տեսնուին: Ար. Լաստիվերտցի կը գրէ. «Այր իմաստուն էր եւ խելամուտ յոյժ աստուածային Գրոց, որպէս թէ ոչ այլ ոք» (Պատմ., Վենետիկ 1901, էջ 51):

Գրիգոր իր նախնիներու գեղեցիկ աւանդութեան հետեւորդ պաշտպան կը կանգնի արքունական տան: Մտերիմ եւ անկեղծ բարեկամը կ'ըլլայ Գագիկ Բ. Թագաւորին եւ անոր կ'աջակցի, սակայն Գագիկ, Վեստ Սարգիսի նենգութիւններէն խաբուած, կը թշնամանայ Գրիգորի եւ անոր բարի խորհուրդներուն չանսար, մանաւանդ թէ կ'անարգէ զինքը, գրկանքներու կ'ենթարկէ եւ նոյն իսկ բանտարկութեան սպառնալիք կ'ընէ: Բայց Գրիգոր իր հայրենասիրական գործունէութենէն երբեք չի հրաժարիր եւ նոյնիսկ Պոլիս կ'երթայ 1045ին՝ թեւ ու թիկունք ըլլալու Գագիկի, որպէսզի Անիի յանձնումը տեղի չունենայ: Թագաւորը հասու կ'ըլլայ, որ սխալած է եւ իր յարաբերութիւնները կը սրբագրէ: Ապարդիւն կ'անցնին երկուքին ջանքերը, զի կացինին կոթը անտառէն էր: Գրիգոր եւս «Յառաջ կացեալ տայ զբանալին Բջնոյ յթագաւորն (Յունաց) եւ զամենայն զիւր հայրենի ժառանգութիւն եւ մեծարեալ ի նմանէ անուն զպատիւ մագիստրոսութեան եւ զտեղիս բնակութեան ի սահմանս Միջագետաց զեօղս եւ քաղաքս գրով եւ ոսկի մատանեաւ յազգէ յազգ մինչեւ յաւիտեան» (անդ, էջ 52):

Անոր կը յանձնուին նաեւ Վասպուրականի, Մանազկերտի եւ Տարօնի — ուր Ս. Կարապետի վանքը կը բարեզարդէ ու կը շէնցնէ — պաշտպանութիւնները եւ կը հռչակուի դուքս: Իբրեւ վարչական կարողութեան տէր եւ ռազմագիտութեան ծանօթ՝ իրեն տրուած վայրերը կը կառավարէ եւ հարկ եղած ատեն սուրը կը շողացնէ: Կը մեռնի 1057 – 9 տարիներուն, եւ իրեն թողլով զաւակներ, որոնցմէ Գրիգոր Վկայասէր կաթողիկոսը:

Գրիգոր գրած է բազմաթիւ թուղթեր (87 – 8), որոնց հրատարակութիւնը կ'ընէ Կ. Կոստանեան Ալեքսանդրապոլի մէջ, 1910ին: Ունի մանաւանդ երեք շատ դժուար հասկնալի թուղթեր, որոնցմէ մէկը «Գամագիտական»ը կը հրատարակէ ու կը լուսաբանէ Հ. Գ. Մէնէվիշեան (Վիեննա, 1912), երկրորդը՝ «Մրդուզ փանաք»՝ Հ. Աճառեան կը լուծէ եւ կը տպէ (Հանդէս Ամսօրեայ, 1923, էջ 241–56), իսկ երրորդը «Բառական» կը սպասէ մեկնողի եւ քննական հրատարակութեան: Ըրած է Քերականի մեկնութիւն, որ ժամանակ մը իբրեւ դասագիրք գործածուած է: Յօրինած է գանձեր, շարականներ ու տաղեր: Վենետիկի մէջ 1868ին տպուած է անոր Հազարտողեան ոտանաւորը, որ ամփոփումն է Հին եւ Նոր Կտակարաններու: Յունարէնէ թարգմանած է քանի մը երկեր, որոնցմէ է Պղատոնի Տիմէի եւ Փիթոնի տրամախօսութիւնը:

Գրիգոր Մագիստրոս եզական մատենագիր է: Թէեւ աշխարհիկ, սակայն Ս.Գրքի եւ կրօնական նիւթերու շատ հմուտ, յոյն իմաստասէրներու հեղինակութիւններու ծանօթ, ազգային աւանդութիւններու եւ պատմական անցքերու եւ դէմքերու տեղեակ. բնական գիտութիւններու եւ բժշկութեան ուսումնասիրող, քերթող ու հռետոր:

Ուստի յիշենք, բայց մանաւանդ յարգենք զինք:

Հ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՈՍԿԵԱՆ

ՄԵՐ ՁԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՑ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Դ.

Երբ մարդիկ, որոնք խրախուսուած են կարելի բոլոր նիւթական միջոցները յանուն հայ գիրին ու մշակոյթին, բայց լուր իսկ չունին Յովհ. Տաւչեցիի, Կիրակոս Թաւրիզեցիի, Կոստանդ Ջուղայեցիի, Կարապետ Կեսարացիի, Գրիգորիս Երզնկացիի եւ այլոց մասին, ինչպէս կ'ուզէք, որ հետամուտ ըլլան հրատարակելու մեր նախնեաց հարուստ ժառանգութիւնը:

Այո, չենք մոռնար Բասմաջեանի «Ամիրդովլաթ»ը, Սիւրմէեան արք.ի ձեռագրաց ցուցակները եւ նման քանի մը գործեր, որոնք լոյս տեսան վերջին շրջաններուն:

Ահա այն «պարարտ հողը», այն «բեղմնաւոր դաշտը», ուր կ'ակնկալենք որ ծիլ ու ծաղկի մտաւորական հունձքը եւ հրատարակութեան տրուին Դաւիթ Փիլիսոփայի, Մովսէս Քերթողի, Համամ Արեւելցիի, Գրիգոր Մագիստրոսի, Արիստակէսի, Պօղոս Երզնկացիի, Եսայի Նչեցիի, Մորճոնեցիի եւ դեռ ուրիշներու անտիպ գործերը:

Հապա մեր հին ու նոր «լուծմունք»ները, բառարանները ... Ո՞ր մէկը թուեմ:

Այժմ խօսինք երկրորդ կարեւոր կէտին շուրջ.— Արտասահմանի մէջ ունի՞նք պատրաստուած ուժեր, որոնք կարենան սրբագրել, գրել ու հրատարակել մեր ձեռագրական հարստութիւնը:

Այո, ունինք:

Նախ՝ Մխիթարեան Հայրերը: Գոնէ նիւթական միջոցները եւ անոնք կը հրատարակեն մեր նախնեաց գործերը, բնագիր կամ թարգմանութիւն: Ունինք Գարեգին Պատրիարքը, Երուսաղէմի միաբաններէն Պօղարեան եպիսկոպոսը: Աշխարհականներուն մէջ կան Արշակ Ալպօյաճեանը, Շաւարշ Նարդունին, Մկրտիչ Պարսամեանը, Սալմասլեանը, Միհրդատ Թիրեաքեանը: Պէտք չէ մոռնալ օտար հայագէտները:

Ուրեմն՝ նիւթ եւ ուժեր չեն, որ կը պակսին: Նիւթական միջոցները կը պակսին:

«Յուսաբեր» իր 7 Սեպտեմբեր 1957ի խմբագրականը («Անդրադոյն ճնութիւն...») կը սկսի այսպէս. «Ինչ որ գրուած է հին, միջին եւ նոր հայերէնով, կը կազմէ նիւթը հայ գրականութեան պատմութեան: Արտաքին թէ ներքին պայմաններու հետեւանքով՝ այս նիւթը պակասաւոր է: Շատ բան գրուած է դարերու ընթացքին, բայց քիչ բան հրատարակուած է: Ո՞ւր են չհրատարակուածները:

«Ա» Կա՛մ կորսուած են, գողցուած, հրբոյ ճարակ եղած, ցեցակեր դարձած, եւ կամ

«Բ» Պահուած են հանրային, պետական թէ անհատական մատենադարաններու, առանձնաբար վանքերու եւ վանական հաստատութեանց մէջ»:

Նախ եւ առաջ ապահովցնենք «Յուսաբեր»ը, որ չհրատարակուածներն ալ կամ փճանալու վրայ են եւ կամ պիտի փճանան շատ չանցած: Որովհետեւ չի բաւեր զանոնք խնամով պահել, քանի որ չափով մը եւ որոշ ատեն մը միայն մարդ կրնայ պահել թուղթը կամ մագաղաթը, սակայն չի կրնար դարերով պահել – պահպանել:

Սահմռկեցուցիչ է, երբ կը մտածենք, որ Եզնիկի ԵՂԾ ԱՂԱՆԴՈՑը մեզի հասած է միակ օրինակով մը: Ե. դարէն մինչեւ Թ. դար ՄԻԱԿ գրչագիր մը (Աւետարան) հասած է մեզի: Խորենացիի, Փաւստոսի, Կորիւնի, Եղիշէի եւ դեռ շատ ուրիշներու գործերէն օրինակ մը չունինք, որ ԺԲ. դարէն առաջ գրուած ըլլայ: Հապա Շապուհ Բագրատունիի եւ այլոց պատմագիրքե՞րը, որոնք անհետ կորսուած են ...

Յուսահատութիւնը կը պատէ զիս, երբ կը նայիմ մեր ձեռագրական գանձերուն վրայ. հակառակ տարուած խնամքին, մանրանկարները կը գունաթափին, մագաղաթները կը կոծին, թուղթերը կը փճանան: կազմերը կը քայքայուին: Վերջապէս, ժամանակի խնդիր է ամբողջական փճացումը մեր ձեռագրական հարստութեան:

Միակ միջոցը՝ փրկելու այս հարստութիւնը, կորուսման վտանգէն՝ ձեռագիրները հրատարակելն է:

Մենք կրնանք փրկել մեր այս անփոխարինելի գանձերը: Կրնանք տպագրել զանոնք, — մանրանկար, զարդանկար, յիշատակարան, բնագիր, եւայլն:

Կարեւորը՝ նիւթական միջոցներ ապահովելն է:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՇՏ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԱՍԻՆ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ Ճոզէֆ Օլսոփի մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը:

Ղեկավարներու ժողովին համար արեւմտեան պետութեանց պատրաստութիւնները, արտաքին երեւոյթներէն դատելով, հիանալիօրէն ծիծաղելի պիտի թուէին, եթէ այսքան վտանգաւոր եւ վախազդու չըլլային: Եւ մեր այս կարծիքը պիտի չփոխուի Արեւելք – Արեւմուտք ժողովը պատրաստող որեւէ նախապատրաստական վճռականութենէ վերջ ալ:

Որպէս հեռանկար մեզի կը ներկայացուի աշխարհի երկու մեծ խմբակցութեանց ղեկավարներուն միջեւ հանդիպում մը, որ դիւրաւ կրնայ վերածուիլ համաշխարհային մեծ փորձանքի, ինչպէս որ լաւագոյնս փաստեց մեծերու վերջին ժողովը: Ամէնքն ալ համաձայն են որ հանդիպումը պէտք է տեղի ունենայ, թէեւ ոչ ոք կ'ուզէ յայտնել թէ ինչո՞ւ: Այստեղ, Լոնտոնի մէջ, միակ կէտն է այս՝ որուն շուրջ ամէն ոք նոյն ձեւով կը խորհի:

Անգլիական կառավարութիւնը հոյլ մը մասնագէտներու պաշտօն տուած է, որ իրենց բոլոր մանրամասնութիւններուն մէջ քննեն ղեկավարներու ժողովի մը կարելիութիւններն ու այդպիսի ժողովի մը ընթացքին քննուելիք հարցերը: Սակայն այս մասնագէտներէն իւրաքանչիւրը խորապէս համոզուած է, որ իր քննութեան յանձնուած նիւթը միակ նիւթն է, որ ղեկավարներու ժողովին մէջ նոյնիսկ պէտք չէ յիշատակուի:

Անգլիական կառավարութեան քաղաքական ղեկավարները, միւս կողմէ, համոզուած են, որ գոնէ մէկ նիւթ կայ, որուն մասին պէտք է համաձայնութիւն մը գոյանայ Խ. Միութեան հետ — այդ՝ հիւլէական ապազինման հարցն է: Այս հարցին քննութիւնը, գոնէ Անգլիոյ համար, անխուսափելի անհրաժեշտութիւն մըն է, որովհետեւ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

Աւելորդ չեմ համարում այստեղ մէջ բերել այդ: Գրել էր այսպէս —

«... Եւ մի գիշեր, երբ լքուած էր նա եւ սրտաբեկ, դուրս հանեց երեւակայութեան միջից քաջագնաց ուղտերի մի քարաւան՝ ընտիր սարքով, եւ մինչ Պաղտատը քուն էր մտել Տիգրիսի նոճիածածկ ափերի վրայ, գաղտնի հեռացաւ քաղաքից...»:

Վահանը գտաւ, որ սա շատ անիրական կը թուայ, շատ անհամոզիչ: Եւ, ուրեմն, իբրեւ թէ աւելի համոզիչ կը լինի, եթէ Մահարին իրական քարաւան ունենայ: Այդ նկատողութիւնն այն ժամանակ խելքիս նստեց եւ փոխելով՝ նախերգանքին տուի այն ձեւը, ինչ որ այնուհետեւ յայտնի է հասարակութեան:

Այս տեսակցութիւնը, դժբախտաբար, վերջինը եղաւ. էլ չտեսանք իրար: Ո՞վ կարող էր երեւակայել, թէ այս հազուագիւտ տաղանդն իր ստեղծագործական փթթումի պահին պիտի թողնի մեզ ... այսպէս վաղաժամ:

Յիշում եմ, երբ ճանապարհ էի դնում նրան Ախալքալաք, թռչող տրոյկայի միջից ձայնեց — «Ալօ ջան, խոստումդ կատարիր, ձմեռը Մոսկուա եկ: Սպասում ենք»:

1911 թուի ամառը Ռուսաստանից փախայ Թուրքիա: Կ. Պոլսից նամակագրութեան մէջ էի Վահանի հետ: Այնտեղ էր, որ ստացայ իր բանաստեղծութիւնների նոր լոյս տեսած հատորը մի նամակի հետ, ուր գրում էր, որ նշեմ իմ հաւանած բանաստեղծութիւնները:

Անմիջապէս պատասխանեցի, եւ որքան յիշում եմ, այդ նամակի մէջ գրեցի թէ՝ «հիմա, սիրելի Վահան, քո զամանն է» (քո շրջանը, ժամանակը):

Նոյնպէս Կ. Պոլսում, Վահանից ստացայ թարգմանական պատուէր, դրամ եւ նոր ռուսական հետաքրքրական գրքեր: «Գարուն» ալմանախի համար թարգմանեցի Ա. Շնիցլերի «Լեյտենանտ Գուստը», եւ յանձն առա թարգմանել Կէօթէից, Հաուպտմանից, Պուշկինից եւ Լերմոնտովից սրտիս ուզած գրուածքները:

Վահանը մի քանի ընկերների հետ ստեղծել էին հրատարակչական մի ֆոնտ, որ լոյս պիտի ընծայէր համաշխարհային գրականութեան երկերից՝ հայերէն լեզուով:

Ես սիրով ձեռք զարկեցի թարգմանութիւններին, բայց իմպերիալիստական պատերազմը վրայ հասաւ եւ խորտակեց այնքան լաւ գործ ու ձեռնարկ:

Պատերազմի առաջին տարիներում Ժընեւ մի երկու նամակ ստացայ Վահանից: Վերջինը գրուած է 1917 թուին, Յունուար – Փետրուար ամիսներին (ամսաթիւ չկայ) Սոխումից: Նրա մէջ հաւատք է յայտնում մեր շուտափոյթ տեսակցութեան, գրում է իր չարաբաստիկ հիւանդութեան մասին, սակայն լաւատես է, յոյս ունի, որ հայրենի սարերը պիտի բուժեն իրեն, ուր ամառը պիտի գնայ, այն բարձրադահ սարերը, ուր հովիւները կրակ են անում եւ ձայնում են իրար հին, հայրենի բարբառով, այն ազատ սարերը, ուր թռչում է անյայտին աւար իր դերի, տանջուած հոգին... Ապա պայթեց ռուսական մեծ ռեւոլուցիան եւ անծայրածիր Ռուսիան, կարծես, ընկաւ անյայտութեան մէջ — ոչ մի լուր, ոչ մի ստոյգ տեղեկութիւն:

— «Ինչ եղաւ Վահանը», — մտալլկանքի մէջ շարունակ հարցնում էի ինձ, եւ անփոփոխ տխրութեամբ կրկնում էի անվերջ Վահանի զարմանալի գազէլը՝ «Հրաժեշտի երգը»: Չարագուշակ տեսիլ էր այդ աննախընթաց գեղեցիկ գազէլը:

1919 թուի ընթացքում, հատուկտոր, հակասական լուրեր լսեցի Վահանի մասին, սակայն նորից հնարաւորութիւն չունէի կապ հաստատել նրա հետ, որովհետեւ ամէն յարաբերութիւն խզուած էր Մոսկուայի եւ Ժընեւի միջեւ:

Բայց մի օր, Մարտ ամսի, մի ցուրտ, միգամած առաւօտ, 1920 թուին, Ժընեւում կարդացի Կ. Պոլսի մի թերթի մէջ զարհուրելի բօթը ... Օրէնբուրգում երիտասարդ Վահան Տէրեանը ...:

Սիրտս փղձկաց, եւ օրերով խորին տխրութեան մէջ տուայտում էի ես:

(4 եւ վերջ) ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ժողովուրդը բնազդական , կոյր , ուրիշ ոչ մէկ բան նկատի չառնող ձգտում մը ունի՝ աշխարհի վրայ տիրապետող հիւլէական մղձաւանջէն ձերբազատուելու , որեւէ մէկ գնով։ Այս բնազդը, անկասկած, շատ առողջ բնազդ մըն է։ Սակայն, դուրսէն դիտողին վրայ կը ձգէ չորս պատի մէջ արգելափակուած բանտարկեալի մը տպաւորութիւնը, որ անյոյս կերպով գլուխը կը զարնէ արգելարանին դրան ։

Այս պայմաններու մէջ, Անգլիացի ոչ մէկ ղեկավար կրնայ յանձն առնել ապազինման մասին արդիւնաւոր բանակցութիւններ կատարել, այնքան ատեն որ խորհրդային ղեկավարները նուազագոյն համաձայնութիւն մը ցոյց չտան ապազինման փոխադարձ հսկողութեան հարցին մասին։ Ցամենայն դէպս, Անգլիոյ ժողովուրդին փափաքն այն է, որ ապազինման հարցը ամէն գնով պէտք է արծարծուի անգամ մը եւս ։

Սակայն այս հարցին շուրջ յստակ եւ որոշ գիծ մը որդեգրուած չէ տակաւին ։ Ներքին եւ Արտաքին Ապահովութեան Նախարարութիւնները համամիտ չեն կեդրոնական Եւրոպայի մէջ տեղական ու մասնակի ապազինման ծրագիրներուն ։ Մինչդեռ, Արտաքին Նախարարութիւնը , ներշնչուած Իտընի նախկին տեսակէտներէն, կը խորհի թէ Լեհերու կողմէ առաջարկուած Ռափացքիի ծրագիրը այնպիսի տեղ մը հասած է, որ գոնէ քննութեան պէտք է առնուի։

Միւս կողմէ, Անգլիացիները այս տարի անցեալ տարուընէ աւելի կողմնակից են, որ հիւլէական փորձերը վերջ գտնեն , որովհետեւ իրենց հիւլէական ծրագիրը բաւարար չափով իրագործուած է արդէն եւ իրենց որոշ տեղը ունին հիւլէական միջազգային «ակումբ»ին մէջ ։

Սակայն, այն օրը, որ Անգլիացիները որոշեցին իրենց ջրածին ռումբը ունենալ, Ֆրանսա եւս որոշեց այնպէս մը ընել, որ հիւլէական «ակումբ»էն դուրս չմնայ ։ Բայց եթէ ղեկավարներու ժողովը որոշէ վերջ տալ հիւլէական փորձերուն, Ֆրանսա ինքնաբերաբար դուրս ձգուած պիտի ըլլայ «ակումբ»էն, հիւլէական իր առաջին փորձը տակաւին կատարելու ատեն իսկ չունեցած։ Հետեւաբար , հիւլէական փորձերը արգիլելու ձգտող որեւէ քայլ , մեծ դժգոհութիւն պիտի պատճառէ Ֆրանսայի մէջ եւ Դաշնակիցներուն միջեւ ներքին անհամաձայնութեանց դուռ պիտի բանայ ։

Այս պայմաններու մէջ, անգլիական կառավարութիւնը հոգեկան ներքին տագնապի մը մատնուած է․ մէկ կողմէ չուզեր խնդիր ունենալ Ֆրանսայի հետ․ միւս կողմէ, հիւլէական փորձերուն վերջ տալու եւ հիւլէական «ակումբ»ը գոցելու զօրաւոր փափաքը կը տանջէ զինքը։ Այս վերջին լուծումը ի հարկէ մեծ ուրախութեամբ պիտի ընդունուի Խ․ Միութեան կողմէ։ Գոհունակութիւն պիտի պատճառէ Անգլիոյ ժողովուրդին (որ ընդհանրապէս չի տխրիր երբ Ֆրանսա կը դժգոհի)։

Այս բոլոր լուծումները, սակայն, տակաւին ձեւ ու մարմին առնելէ հեռու են, որովհետեւ Ուաշինկթընի մէջ ալ դեռ անորոշութիւն կը տիրէ։ Մ․ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութիւնը որոշած է ղեկավարներու ժողովէն առաջ Ատլանտեան Կազմակերպութենէն ներս նախապատրաստական աշխատանքներ տանիլ ։ Բայց, Ատլանտեան Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Փոլ – Հանրի Սփաքի ու Անգլեւամերիկեան կառավարութեանց տեսակէտները բոլորովին կը տարբերին ղեկավարներու ժողովին մէջ յարուցուելիք նիւթերուն շուրջ։ Միւս կողմէ, արդէն իսկ սկսած են Մ․ Նահանգներու Խ․Միութեան նախապատրաստական բանակցութիւնները ,որոնք չափազանց գաղտնի կը պահուին։ Այն աստիճան գաղտնի, որ Անգլիոյ մէջ, վարչապետ Մաքմիլլընէն զատ ոչ ոք լուր ունի անոնց բնոյթէն ։

Բայց ղեկավարներու ժողովին մասին Արեւմտեան պետութիւններու մէջ տիրող անորոշութիւնը այն աստիճանի հասած է , որ ամէնէն անտեղեակներն իսկ կը գիտակցին կացութեան ներկայացուցած վտանգին ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔՈՐՖՈՒԻ փոքրաթիւ հայ գաղութին մասին կարգ մը տեղեկութիւններ տուած է «Քերքիտայիքի» օրաթերթը՝ Փետր․ չորսի իր թիւին մէջ։ Առտենին աւելի քան երեք հազար Հայեր կային այնտեղ, բայց ժամանակի ընթացքին ցրուած են․ ոմանք գացած են Ամերիկա, ուրիշներ եկած են Ֆրանսա։ Ներկայիս 25 հայ ընտանիքներ կան 110 հոգի, գրեթէ բոլորն ալ հելլենահպատակ են։ Տեղւոյն յունական եկեղեցիին մէջ կը կատարեն իրենց կրօնական պարտականութիւնները։ Բոլորն ալ բարեկեցիկ են ։

ՌՈՒԼ․ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ գործերը պիտի հրատարակուին Խ․ Միութեան մէջ, համաձայն՝ Մոսկուայի ձայնասփիւռին ։ Խօսնակը ամերիկահայ գրագէտին ներբողը հիւսելէ ետք աւելցուցած է թէ մօտ ատենէն պիտի հրատարակուին անոր պատմուածքները, որոնց պիտի յաջորդեն վէպերը եւ թատերգութիւնները։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ մէջ (Թուրքիա) 175 հայ ընտանիքներ կան․ ունին մատուռ մը՝ Ս․ Կիրակոս, ուր կը կատարուին եկեղեցական արարողութիւններ եւ հաւաքոյթներ։ Մեծ մասամբ արհեստաւոր, գործաւոր եւ հողագործ են ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Զարեհ Ա․ կաթողիկոսը շնորհաւորական հեռագիրներ ղրկած էր Արաբական միացեալ հանրապետութեան հռչակման առթիւ Ապտել Նասրի եւ Շիւքրի էլ Քուաթլիի որոնք իրենց կարգին պատասխանած են կաթողիկոսին իրենց ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնելով ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ․— Ինչպէս գրած էինք, Մարտ 2–ին Անթիլիասի մէջ տեղի ունեցած է բացառիկ հանդիսութիւն մը Զարեհ Ա․ի ընտրութեան Բ․ տարեդարձին առթիւ ։ Շնորհաւորական այցելութիւն մը տուած է նաեւ Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը։ Այս առթիւ Կաթողիկոսը բարի գալուստի ճառ մը խօսած է ի պատիւ Քամիլ Շամունի։ Ստորեւ կաթողիկոսի ճառին գլխաւոր մասերը եւ նախագահին պատասխանը ․—

«Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ինքզինքը անհունօրէն երջանիկ կը զգայ այն համակրանքին համար, զոր ձեր Վսեմութիւնը , իր այսօրուան այցելութեամբ ցոյց կուտայ դէպի մեր անձն ու այն ժողովուրդը, որուն հոգեկան եւ կրօնական կեանքին խնամքն ու զարգացման դժուարին ալ այլ աստուածահաճոյ գործը մեզի յանձնուեցաւ երկու տարի առաջ, Ազգին ընտրութեամբը։ Ձեր Վսեմութեան անծանօթ չեն այն բոլոր խոչընդոտները, որոնք կը յարուցուին աստուածապաշտութեան մեր ճամբուն վրայ եւ հոգիներու փրկութեան մեր աշխատանքին մէջ։ Աստուծոյ գոհութիւն մատուցանելու պարտաւոր ենք այն բոլոր օժանդակութեանց համար, զորս ստացանք իր անտեսանելի ձեռքով։ Մեր բոլոր գործունէութեան ընթացքին աշխատեցանք ըլլալ Աստուծոյ կամքը զԱյն ունենալ միշտ մեզի հետ ։

․․․«Այս հանդիսաւոր առթիւ մեր ժողովուրդին անունով անգամ մը եւս կ՚արտայայտենք հաւատարմութեան այն զգացումը, զոր կը տածենք գեղեցիկ Լիբանանի , մեր հայրենիքին հանդէպ ։ Երախտագիտութիւնը մեր ժողովուրդին գլխաւոր առաքինութիւններէն մէկն է եւ անոր գործնական արտայայտութիւնը երբեք պիտի չպակսի մեզի, որովհետեւ ազատ, անկախ ու հոգեկան արժէքները գնահատող ու քաջալերող այս հայրենիքին մէջ, Հայ ժողովուրդը կը գտնէ բնատուր իր կարողութեանց զարգացումին եւ այս հայրենիքին ի սպաս դրուելու բոլոր կարելիութիւնները »։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

․․․«Թոյլ տուէք որ, շնորհակալ ըլլամ ձեր արտասանած կարճ, պարզ եւ առարկայական խօսքերուն համար, որոնք իրենց իմաստով ու ձեւով այնքան կը տարբերին այս օրերուն ամէն կողմէ մեր լսածներէն։ Թէեւ կը խորհիմ, թէ սակաւախօսութիւնը լաւագոյն արտայայտութիւնն է, սակայն կը զգամ , աւա՜ղ, որ մենք չենք գտնուիր այնպիսի ատեն մը, երբ մեզի լռութիւն եւ խորհրդածութիւն ներշնչէ։ Ամէն ժամ եւ ամենուրեք, կը տեսնենք բերաններ, որոնք կը բարբառին փուճ խօսքերով, ու այս խօսքերը կը ստեղծեն արուեստական աղմուկներ, որոնք բազմութիւններու ականջին կը հնչեն պարապ թմբուկներու նման։ Ձեմ գիտեր , թէ մեր օրերու այս անհեթեթ ժխորին մէջ, խելացի մարդ մը արդեօք կրնա՞յ օգտակար կերպով խորհիլ եւ մտածել։ Բայց ստուգապէս գիտեմ, որ մեր զէնքերն են մեր ջիղերուն ամրութիւնը եւ ուժը մեր հաւատքին այս սիրելի հայրենիքին ապագային հանդէպ ։

«Ստուգապէս գիտեմ, որ մեր լաւագոյն պատասխանը այս բարձրացող ժխորին՝ պիտի ըլլայ յիշեցնել Լիբանանի պատմութիւնը, որ վեց հազար տարուան անցեալ մը ունի։ Այս երկար պատմութեան ընթացքին, Լիբանան շատ մը ազգերու , շատ մը տէրութիւններու բարձրացումը եւ անկումը տեսաւ։ Բռնատէր բռնատէրի ետեւէ, աշխարհակալ աշխարհակալի ետեւէ, բռնագրաւիչ բռնագրաւիչի ետեւէ եւ գաղութարար գաղութարարի ետեւէ եկան մեր երկիրը։ Բռնատէրը գնաց, աշխարհակալը գնաց, բռնագրաւիչը գնաց , բայց մնաց Լիբանանը, մնաց իր հողով, իր արիւնով եւ իր հանճարով ։ Պատմութեան բոլոր անցուդարձերը, որքան ալ մեծ եղած ըլլան, ուրիշ դրոշմ չթողուցին քան պզտիկ հետք մը, անոր յաւիտենական ժայռերէն մէկուն վրայ։ Վաղը հետքն ալ կ՚երթայ, ու ժայռը կը մնայ։

«Գալով ձեր սիրելի համայնքի զաւակներուն, ինծի համար հաճոյք է անոնց ամէն մէկ անհատին մէջ ողջունելու հաւատարիմ հայրենակիցը եւ եռանդուն քաղաքացին, որ միշտ պարտք սեպեց իր պարտականութիւնը կատարել ազգային կեանքի բոլոր դրուագներուն մէջ, — 1943ին, երբ Լիբանան ազատագրուեցաւ հոգատարութենէ , եւ 1948ին երբ Պաղեստինի մեր արաբ եղբայրներու կողքին, ենթարկուեցաւ մեծագոյն պայքարին ,զոր մարդկութեան արդի պատմութիւնը ճանչցած ըլլայ ։

ԽԵԼԱՑԻԻՆ՝ ԽԵԼԱՑԻ ՈՒ ԿԷՍ

«Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա» թերթը արձագանգը կ՚ըլլայ երիտասարդ զոյգի մը ամուսնութեան, որ այս կերպով, օգնած կ՚ըլլայ կուսակցութեան (և ինքզինքին՝ ինչպէս պիտի տեսնենք քիչ յետոյ)։

Պեժեցքի մէջ, կուսակցական ղեկավարները մեծ մտահոգութեան մատնուած էին․ արդարեւ, հակառակ կուսակցական բոլոր հրահանգներուն, երիտասարդ տղաքն ու աղջիկները չէին ուզեր ամուսնանալ։ Ի վերջոյ, տեղական կազմին եռանդուն անդամներէն Իվանով որոշեց ամուսնանալ նոյնքան հաւատաւոր կուսակցական ընկերուհի Կապրիլովայի հետ ։ Կուսակցութեան տեղական մարմինը, քաջալերելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկը, հազարաւոր ռուբլիի հասնող դրամական եւ այլ նուէրներ տուաւ նորապսակ ամոլին․ «այլ նուէրներ» ըսելով կը հասկնանք բնակարան մը, կահ– կարասիներ, եւ նման այլ բաներ ։

Սակայն, շաբաթ մը վերջ, նորապսակները որոշեցին բաժնուիլ իրարմէ՝ իրարու միջեւ բաժնելով ստացուած բոլոր նուէրները․․․

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (148)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ․

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Ես ոտքով ճանապարհորդելու մէջ շատ թոյլ չէի, բայց ինձ թուլացրել էր գլխիս վէրքը եւ արեան չափազանց սպառումը։ Բայց Մըհէի ·նման երկաթի մարդու ծիծաղը միայն կը շարժէր, եթէ նրան ասէի, թէ վէրքիս պատճառով, որ ես չեմ կարողանում նրա հետ ընթանալ։ Նա իր մարմնի վրայ ունէր անթիւ մեծամեծ սպիներ, որոնք ստանալու ժամանակ երբեք թուլացած չէ եղել ․․․։

Արեւը մտաւ։Բարեբախտաբար այն գիշեր լուսնկայ էր։ Ես ստիպուած էի հպատակել իմ խստասիրտ ուղեկցի կամքին։ Գիշերային հովասուն պահուն ճանապարհորդութիւնը շատ յոգնեցուցիչ չէ լինում, այսուամենայնիւ, երբ կէս գիշեր դարձաւ, ես բոլորովին թուլացայ։ Մըհէն նկատեց այդ, երեւի, նա խղճաց իմ վրայ ։ — Մի փոքր էլ գնանք, ասաց նա, ձորի մէջ հովիւների վրաններ կան , քեզ այնտեղ կը հանգստացնեմ ։ Բայց Մըհէի լեզուով ամէն խոշոր բան փոքր էր, ամէն երկար բան կարճ էր։ Լուսաբացին երկու ժամ մնացած, մենք հազիւ կարողացանք հասնել այն ձորին, որ Մըհէն ասում էր, եւ իրաւ, այնտեղ գտանք հովիւների վրաններ։ Բայց կատաղի շները չէին թողնում մօտենալ , իսկ վրանների մէջ բոլորը քնած էին։ Մըհէն ինձ աւելի երկիւղ տուեց, ասելով թէ շների ձայնից հովիւները կը զարթնեն, եւ մեզ աւազակներ կարծելով, գուցէ հրացանով հեռուից կը զարկեն։ Բայց ես այնքան յոգնած էի, որ Մըհէի խօսքերը բանի տեղ չդրեցի, եւ պատրաստ էի ամէն վտանգ յանձն առնել, գէթ մի փոքր հանգստանայի ։

Բայց Մըհէն հեռուից մի տեսակ ձայն արձակեց, որի միտքը այն էր թէ՝ «հիւր ենք»։ Վրանների գիշերային պահնորդներից երկուսը մօտեցան մեզ։ Մըհէն այժմ սկսեց խօսել հայերէն ։ Այլ եւս երկար բացատրութիւններ պէտք չէին․ մեր հայ լինելը փարատեց նրանց կասկածանքը եւ իսկոյն ընդունուեցանք։ Հովիւները Հայեր էին։ Մեզ տարան տանուտէրի վրանը, որ հովիւների գլխաւորն էր։ Տանուտէրի մեծ որդին ընդունեց մեզ,իսկոյն վառել տուեց փայտեայ լուցկիներ ճրագի տեղ, եւ առանց մեզ հարցնելու, հրամայեց ուտելու մի բան պատրաստել։ Ես յայտնեցի , թէ ուտելու ամենեւին ախորժակ չունեմ, թէ շատ կը ցանկանայի ինձ մի անկիւն շնորհէին, որ մի փոքր քնէի եւ հանգստանայի ։

— Թող նա քնէ, ասաց Մըհէն, ես ուտել եմ ուզում․ գայլի պէս քաղցած եմ։

Վրանի մի կողմում, ուր պառկած էին մի քանի երեխաներ, ինձ համար պատրաստեցին անկողին․ գլուխս բարձի դնելն եւ աչքերիս փակուիլը մին եղաւ։ Որքան դիւր է գալիս քունը վաստակած մարմնին ,որքան քաղցր է լինում նա, մանաւանդ հովուի խաղաղ վրանի տակ ․․․։

Քանի ժամ քնել էի․ ես չգիտեմ, միայն երբ արթնացայ, արեգակը կանգնած էր կէսօրուայ տեղում։ Մըհէն չկար․ նա անյայտացել էր։

Տանուտէրը , որ մի ծերունի մարդ էր, պատմեց, թէ քո ընկերը հեռացաւ այստեղից հէնց գիշերով, երբ իր քաղցր մի փոքր յագեցրուց։ Ասաց, թէ նա սաստիկ շտապում էր, այս պատճառով սպասել չկարողացաւ ։

Ես շատ բարկացայ կիսախելագար Մըհէի մի այդպիսի վարմունքի վրայ, եւ մտքումս սկսեցի նախատել Մարօյին, որ ինձ այն յիմարի ձեռքը գցեց։ Բայց տանուտէրն ինձ հանգստացրուց, ասելով ․

— Դու քո սիրտը մի դառնացնի, դու օտար տեղում չես, այստեղ քո տունն է, հանգստացիր, բայց երբ կը կամենաս գնալ, այն ժամանակ իմ որդիներից մէկը կը տանէ քեզ այնտեղ, ուր պէտք է գնայիր ։

— Բայց ես չեմ իմանում, ո՞ւր պէտք է գնամ , այն յիմարը պէտք է տանէր ինձ, պատասխանեցի դարձեալ վրդովուած կերպով ։

— Մենք գիտենք, ասաց ծերունին հանդարտութեամբ։ — Քո ընկերը պատուիրեց մեզ, որ քեզ հասցնենք Ս․— բէկի վրանները, նրա արօտամարգերը շատ հեռու չեն այստեղից ։

— Ո՞վ է Ս․— բէկը ։

— Եզիդների գլխաւորն է ։

Ես մի փոքր հանգստացայ, մանաւանդ երբ մտաբերեցի , որ Մըհէն նամակ ունէր Ասլանին հասցնելու, դրա համար նա շտապում էր, նա չէր կարող իմ դանդաղ քայլերին համբերել ։

Տանուտէրի խօսքերից երեւաց, որ Մըհէն չէր յայտնել նրան մեր իսկական նպատակը, թէ ինչ գործով էինք գնում Եզիդների գլխաւորի մօտ եւ ոչ Ասլանի մասին յիշել էր մի բառ։ Նա հնարել էր մի խոշոր սուտ, իբր թէ մենք Սուրբ Տիրամօր ուխտաւորներ ենք, այնտեղ գողացել էին մեր ձին, եւ լսելով, թէ ձին եզիդների ցեղի մէջն է տարուել, այժմ գնում էինք այնտեղ ձին գտնելու ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

«Պէթա – 58»ի թաւալումը այնպէս պիտի ըլլայ՝ որ երկրին շուրջ դառնալով հանդերձ Եւրոպայի եւ Խ. Միութեան վրայէն պիտի չանցնի ։

Ամերիկեան արուեստական արբանեակին արձակման մէջ ուշագրաւ է այն պարագան՝ որ «Վանկարտ» հրթիռը գործածուած է. ինչպէս ծանօթ է, վերջերս այս հրթիռին քանի մը փորձերը ձախողած էին ։ Ներկայիս «Պէթա – 58»ի հետ երկրին շուրջ կը դառնայ նաեւ հրթիռին երրորդ յարկը՝ որ կը կշռէ մօտ 23 քիլօ ։ Արբանեակին հետ՝ մթնոլորտին մէջ դարձող ծանրութիւնը 24 քիլոյէն աւելի է ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային դեսպանը Վարչապետ Մաքմիլլընի յանձնեց մարեշալ Բուլկանինի երեք հազար բառերէ բաղկացած մէկ նամակը ։ Խ. Միութիւն նոր առաջարկներ կ'ընէ՝ անհունի հսկողութեան շուրջ ։ Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտնեց թէ Լոնտոնի կառավարութիւնը պիտի ուսումնասիրէ Բուլկանինի նոր առաջարկները ։

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքի եւ Վարչապետ Ծոլի ստորագրեցին հրամանագիր մը՝ որով կը ցրուի իտալական Խորհրդարանը (Ծերակոյտ եւ Երեսփ. Ժողով) ։ Նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 25ին իսկ նորընտիր Խորհրդարանին առաջին նիստը պիտի գումարուի Յունիս 12ին կամ 14ին ։

ՄԻԱՄԻԻ (Միացեալ Նահանգներ) Հարաւ – Արեւմտեան մէկ թաղամասին մէջ կիրակի օր սինակոկ մը ուժանակով պայթած է ։ Վիրաւորներ չկան, բայց 30.000 տոլարի նիւթական վնաս կայ ։ 12 ուժանակներ դրուած էին դպրոցին պատին մէջ ։ Միամիի մէջ 1951ին ալ հակասեմական նման արարք մը եղած էր ։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ կացութիւնը աւելի քան խառնակ է ։ Կառավարական ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ բանակը գրաւած է ըմբոստներու կարեւորագոյն կայանը՝ Մետան ։ Ապստամբներու ձայնասփիւռը կը հերքէ այդ լուրը ։ Ճաքարթայի յայտարարութեան համաձայն Փաքան – Պարուի մէջ կռիւները կը շարունակուին ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ երեք Գերմանացիներ ձերբակալուեցան իբրեւ ամերիկեան լրտես. անոնցմէ մէկը ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ, երկրորդը՝ 15 տարուան եւ երրորդը հինգ տարուան ։ Այս վերջինը օրիորդ մըն է ։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Իրլանտացիները տօնեցին իրենց ազգ. սրբ. խռովութիւն մը ծագեցաւ Սոհոյի մէջ, ուր խանդավառ ցոյցեր եղան. ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ձերբակալեց քանի մը ցուցարարներ ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ մամուլի ասուլիս մը տալով Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանի անդամ եւ Սոցիալ – Դեմոկրատներու փոխ նախագահ Շմիթ յայտարարեց թէ Լեհաստանի եւ Պոնի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութեանց հաստատումը անհրաժեշտութիւն մըն է ։

ԱՐԱԲ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահ Նասըր երեք շաբաթ Սուրիա մնալէ ետք անցեալ օր վերադարձաւ Գահիրէ ։ Մեկնած օրը Հալէպ գացած էր, ուր արտասանեց քաղաքական ճառեր ։ Նասըրի, ինչպէս նաեւ մարեշալ Ամէրի եւ փոխ – նախագահ Պղտատիի Գահիրէ վերադարձը անակնկալի բերած է եգիպտական իշխանութիւնները, որոնց լուր չէր տրուած ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ 17) .— Ձոյլ ոսկի՝ 527.000, նափոլէոն 3740, զուից. 3610, անգլ. 4390, քսան տոլարնոց 18.160, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ստեռլին 1250, տոլար 451, զուից. 107, պելժ. 9.20, լիր 0.74, մարք 107.50 ։

Ցաւով կ'իմանանք նկարիչ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԼԽԱԶԵԱՆԻ

մահը ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս հինգշաբթի, ժամը 10.45ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

Մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք միլանաբնակ Պ. Ստեփան Սրապեանէ հինգ հազար ֆրանք խմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Այս Շաբաթ իրիկուն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, ժամը 21ին Օթէլ Նոռմանտի, Պուլվառ տ'Աթէն ։

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաւէի վերնայարկը ։

Կը խօսի Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ ։

Նիւթ՝ խղճի ազատութիւնը եւ կրօնական պաշտամունքը հին եւ նոր Ռուսիոյ մէջ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլեան Սգահանդէսը Ապրիլ 27ին, Վիէնի մէջ ։ Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Ազգ. Միութեան ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ծ. Կապ. Խաչի Ժիւրայի օդափոխութեան կայանի շէնքին կը նուիրեն .— Տէր եւ Տիկին Նշան Եղեկիէլեան 35.000 Ֆր., Պ. Ժիրայր Զիլինկիրեան հինգ հազար, Պ. Կ. Ճրնկրտեան հինգ հազար, Պ. Վահրամ Ոսկանեանէ հազար ֆրանք ։

×

Պ. Գեղամ Քէօլեանի ցաւալի մահուան առթիւ, Մուրատ Ռաֆայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Մարսէյլէն Տիկին Ստեփանեանի, Տիկին Թարամանեանի եւ Պ. Արամ Շէխիկեանի կողմէ երկու հազարական ֆրանք, Միութեան բարի նպատակներուն համար ։

×

Այրի Տիկին Նարկիզ Կիրակոսեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, նուէրներով եւ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր Յակոբ Կիրակոսեանի մահուան առթիւ ։

×

ՏԷՍԻՆ .— Տէր եւ Տիկին Յ. Գարակէօզեան եւ Տէր եւ Տիկին Գ. Հայրապետեան ընտանիքները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ եւ նամակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին, անոնց որոնք ներկայ եղան իրենց սիրեցեալ հօր Ստեփան Գարակէօզեանի յուղարկաւորութեան, որուն մահը տեղի ունեցաւ Մարտ 5ին, 62 տարեկան հասակին մէջ, իսկ թաղումը տեղի ունեցաւ 8 մարտ, 1958ին ։

×

Ծ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը 15 Փետր.ի իր պարահանդէսին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .—

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Զաթալեանէ՝ երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Առաքելեանէ 1500, Պ. Նազարէթ Սանճեանէ (Լիոն) 1500, հազարական ֆրանք՝ Պ. Պ. Հայկ Զորջալեան, Յարութիւն Զորջալեան, Սուրէն Միրունեան, Օննիկ Իսրայէլեան, Կարօ Օհանեան, Լեւոն Տէր Ղազարեան, Գուրգէն Տապալեան, Պօղոս Տէր Պօղոսեան, Հայկ Ղուկասեան, Անուշաւան Աւագեան, Խորէն Գարակէօզեան, Յովհաննէս Զաթալեան, Կարօ Գաբրիէլեան, Բիւզանդ Փափազեան, Տիգրան Տէյիրմէնճեան, Կարօժամկոչեան, Գույուքու Նիքոլա (մսավաճառ), Գեղամ Տապալեան ։ 500ական ֆրանք՝ Պ. Պ. Ժորժ եւ Նիքոլա, Պ. Քոսթա (սափրիչ), Նազարէթ Յովհաննէսեան, Նազար Ազիկեան, Արթիւր Յովհաննէսեան, Ժորժ Պօղեան, Ժիրայր Պառաւեան, Սահակ Պասմաճեան, Արիս Սարգիսեան ։ Պ. Պ. Ստեփան Գույոյեան՝ երեք հարիւր ։ Յ. Պօղոսեան երեք հարիւր, Նշան Լազարեան երկու հարիւր ։ (Ընդհ. գումար՝ 28.300 ֆր.) ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մարտիրոս Ադամեան (Ալֆորվիլ) Մշակոյթի տան երեք հազար ֆր. կը նուիրէ, իր զաւկին զինուորութենէ տուն վերադարձին առթիւ ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի «Անդրանիկ» խումբը Նոր Սերունդի օրը կը տօնէ պարահանդէս ցերեկոյթով մը, այս կիրակի, ժամը չորսէն 12, նորաշէն դպրոցի սրահին մէջ, (4 բիւ տէ Թրուա Շանթիէ), օթօպիւս 171, փօն տը Սէվրը եւ իջնել Փիւի սան Վէն կամ շոգեկառք Սէն Լազարէն եւ իջնել Շավիլի կայարանը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27ին, Հինգշաբթի օր, Քաւէ սրճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին ։ Օրակարգ ունենալով.— Ա) Համարատուութիւն վարչութեան ։ Բ) Հրաժարական վարչութեան ։ Գ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ
ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ հայ գրատուններէն ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յունուար – Փետրուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .— Մեր անունները, անուններուն նշանակութիւնը եւ ներգործութիւնը նկարագրի վրայ (Շ. Նարդունի) .— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Պրոճա) .— Ի՞նչ կերցնել յղի կիներուն (Տոքթ. Զիկէլպաում) .— Մարդը մարդուն ... գէշ (Տոքթ. Շ. Այվազեան) .— Խրատ շաքարախտաւորներուն (Տոքթ. Ուհոի) .— Ծերախտին դարմանը (Տոքթ. Նաւասարդ) .— Ինչո՞ւ քար կը շինէ լեարդը (Փրոֆ. Շապրոլ) .— Սեռային հարցը (Բաղիան) .— Հայ կիներու սովորութիւններ յղութեան շրջանին (Տոքթ. Սերոբէ Վիչէնեան) .— Կիներուն նեղ կոնքը եւ հետեւանքները ծննդաբերութեան ժամանակ (Փրոֆ. Արէշեան) .— Սիֆիլիսը պարտուած (Տոքթ. Պ. Միսաքեան) .— Ակնցին բժիշկ (Գիսակ Փափազեան) .— Լաւատեսութիւն (Տոքթ. Գալուստեան) .— Հայաստանի կապոյտ դիցուհին (Ս. Կարապետեան) .— Արիւնահոսութիւն քիթէն եւ ականջէն (խաչունի) ։

Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Րիւ Պլէօյի հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները .—

Սէնթ Մարկրիթի Համազասպ խումբը, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին ։

Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն, այս Հինգշաբթի ժամը 21ին ։

Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 15ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները եւ ընկ. Վ. Իշխանեան ։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ «Արամ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերու ընկերվարական ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, 149 ռիւ, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Մարտ 22ին Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին Մէզոն Ալֆորի Թաղապետարանի սրահը ։

ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

Եւ ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը ։

UN MARI SUR MESURE

Մասնակցութեամբ՝

CLAUDINE DELMAS Ի

(Աթէնքի թատրոնէն), Մառի Խօքսուզեանի, Շուշան Գէորգեանի, Եղուարդ Տէր Յակոբեանի, Տիգրան Պօղպատի եւ ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ ։

ԶԱՏԻԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Հ. Մ. Ը. Մ.
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
"AU CLUB" 51, RUE GRIGNAN

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը կը հրաւիրէ Կեդր. Ֆրանսայի իր բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ ոչ – անդամ նախկին կամաւորները յարաբերութեան մէջ մտնել վարչութեան հետ ։ Հասցէ .—

N. MOURADIAN
1, Impasse Timon - Vienne. Isère

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՄԱՐՏ — JEUDI 20 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8148 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3949

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՆ ՍՏԵՖԱՆՈՅԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ռուսիոյ ջախջախիչ յաղթանակները ստիպեցին Սուլթան Ապտիւլ Համիտը 1878 Յունուար 1 – 13ին հեռագրով զինադադար խնդրել ցար Աղեքսանդր Բ.էն :

Յունուար 19 – 31ին խորհրդի մէջ ստորագրուեցաւ ռուսեւթուրք զինադադարը, իսկ Մարտ երեքին հաշտութեան դաշնագիրը՝ Սան Ստեֆանոյի մէջ :

Շատ ծանր էին հաշտութեան պայմանները, որոնք եթէ ամբողջութեամբ գործադրուէին, խիստ մեծ հարուած պիտի կրէր Օսմանեան կայսրութիւնը :

Իբրեւ պատերազմական հատուցում՝ Ռուսիա պիտի ստանար 1·400 միլիոն ռուբլի (հինգուկէս միլիառ ֆրանք ոսկեդրամ) : Եթէ չկարենար վճարել այս գումարը, Թուրքիա Ռուսիոյ պիտի թողուր Պաթումը, Կարսը, Արտահանը, Ալաշկերտը եւ Պայազիտը՝ Ասիոյ կողմէն, Վիտինի ամրոցը, Ռուսճուքը, Սիլիստրէն եւ Տօլթուճան՝ Եւրոպայէն :

Այս վերջինը պիտի կցուէր Ռումանիոյ, որ իր կարգին Պեսարապիան պիտի տար Ռուսիոյ, անոր սահմանները հասցնելով մինչեւ Դանուբ : Ռումանիա, Սերպիա եւ Գարատաղ անկախութիւն պիտի ստանային՝ սահմաններու ընդարձակումով, Բոսնա – Հերսէք որոշ ինքնավարութիւն պիտի ունենար Աւստրեւհունգարիոյ եւ Ռուսիոյ հովանիին հետ : Պիտի ստեղծուէր Մեծ Պուլկարիա մը, 163·000 քառ. քիլ. տարածութեամբ եւ չորս միլիոն բնակչութեամբ, հասնելով մինչեւ Ալպանիոյ արեւելեան սահմանները :

Վերջապէս հայկական բարենորոգումները պիտի գործադրուէին՝ ռուսական զօրքին քաշուելէն առաջ :

Հայերը մեծապէս օգնած էին ռուսական բանակին ամբողջ պատերազմի տեւողութեան՝ յուսալով որ յաղթանակէն վերջ պիտի վարձատրուէին :

Ադրիանուպոլսոյ զինադադարէն անմիջապէս վերջ, Պոլսոյ պատրիարք Ներսէս արք. Վարժապետեան յղեց քաղաքագէտ Ստեփան Ասլանեան եւ Յովհ. Նուրեան բժիշկները իբրեւ լիազօր՝ խնդրելու համար, որ Հայերը չմոռցուին հաշտութեան պայմաններուն մէջ : Իսկ ինք անձամբ ներկայացաւ Սան Ստեփանոյի մէջ մեծ – դուքս Նիկոլա Նիկոլաեւիչի :

Բայց Թրքահայերէն՝ Արեւելահայերն ալ դիմումներ կատարեցին ռուս կառավարութեան, պահանջելով, որ արեւմտեան Հայաստանը Թուրքիայէն անջատուելով միանայ Ռուսիոյ :

Պոլսոյ Հայոց Ազգ. Ժողովի ատենապետները հետեւեալ գաղտնի յուշագրով մը ռուսական կառավարութենէն կը պահանջէր,

« ... Ինչ արտօնութիւններ, որ պէտք է տրուին պուլկար ժողովրդոց, նոյնն շնորհուի ըստ բարեհաճ կամաց նորին կայսերական մեծութեան՝ նաեւ Հայաստանի այս մասերին եւ հայ ժողովրդեան՝ ընդ պաշտպանութեամբ եւ երաշխաւորութեամբ կայսերն ամենայն Ռուսաց » :

Յուշագիրը կ'աւելցնէր, որ գրաւեալ հողամասերը պարպելէ առաջ « նիւթական երաշխաւորութիւն պահանջուի երկրին բարեկարգութեան եւ հաստատուն հաւասարութեան համար, եւ այս երաշխաւորութիւնը լինի ռուսական զօրաց Հայաստանէն չհանելովը եւ պահանջելիք բարեկարգութիւններն ալ մեր ազգին շահաւոր լինելու պայմանով » :

Հայկական հարցը միջազգային հանգամանք ստացաւ առաջին անգամ Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածով :

Այդ դաշնագրի 25 եւ 27րդ յօդուածները եւս կապ ունէին Հայերու հետ : 25րդի համաձայն ռուս զօրքերը հաշտութենէն վեց ամիս վերջ պիտի պարպէին գրաւեալ նահանգները : 27րդով Թուրք կառավարութիւնը իրաւունք պիտի չունենար պատժելու անոնք որ պատերազմի ատեն օգնած էին Ռուսերուն :

Ռուսական յաղթանակները եւ հողային գրաւումները կը խախտէին «Եւրոպայի ներդաշնակութիւնը» :

Ուստի Անգլիա, Ֆրանսա, Աւստրեւ – Հունգարիա եւ Գերմանիա 1878 Յուլիսին Պերլինի մէջ սրբագրեցին Սան Ստեֆանոյի դաշնագիրը :

Անգլիա Թուրքիայէն իբրեւ կաշառք ստացաւ Կիպրոս կղզին՝ 1878 Յունիս 4ի Պոլսոյ գաղտնի դաշնագրով՝ երաշխաւորելու համար Օսմ. կայսրութեան արեւելեան նահանգները ռուսական գրաւման դէմ, ինչպէս նաեւ գործադրել տալու համար հայկական բարենորոգումները :

Իրականութեան մէջ՝ թաղելու համար Հայկական Հարցը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐՈԳԵՑ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած [illegible] երեքշաբթի օր Ազգ. Ժողովը Սահմ. նորոգութեան բարեփոխման առթիւ իր վստահութիւնը պիտի յայտնէր Ֆելիքս Կայեարին : Նախքան քուէարկութիւնը, Վարչապետը կարեւոր յայտարարութիւն մը բրաւ՝ անցեալ հինգշաբթի օրուան ոստիկանական ցոյցերուն համար :

Կայեար կարճ ճառ մը խօսեցաւ եւ համաձայն կանոնագրին մէկ ճառախօս, նախապէս արձանագրուած, կրցաւ պատասխանել : Այդ հակաճառողն էր երեսփոխան Առիկի (ձախ ժողովրդապետական) :

Վարչապետը շեշտեց թէ պէտք չէ շփոթել անցի օրուան ցոյցին մասնակցող քանի մը «կասկածելի տարրերը» եւ ոստիկանութեան ամբողջութիւնը՝ որ միշտ կատարած է իր պարտականութիւնը :

Ապա Կայեար շարունակեց .— «Հինգշաբթի օրուան ցոյցը անընդունելի է եւ աններելի : Նոր ոստիկանապետի մը նշանակումը պէտք է ծառայէ իբրեւ սկիզբ վերակազմութեան շրջանի մը : Կ'ըսուի թէ հանրապետական վարչակարգը իր հիմերուն մէջ իսկ վտանգուած է : Այդ կ'ըլլայ եթէ ժողովուրդը հեռանայ Հանրապետութենէն : Միակ վտանգը հանրապետականներու բաժանումէն իսկ կրնայ ծագիլ : Պարտինք դիմագրաւել մէկ ծայրայեղ աջակողմեան վտանգը մէկ կողմէն, եւ միւս կողմէ ծայրայեղ ձախ հոսանք մը որ հանրապետութիւնը պաշտպանելու պատրուակով կը փորձէ իրեն հաշւոյն շահագործել զայն» :

Առիկի իր կարգին խօսք առնելով ցաւ յայտնեց որ Վարչապետը ուշ անդրադարձած է թէ ցաւալի մթնոլորտ մը կայ ոստիկանութեան մէջ : «Երկիրը ծանր կացութեան է մատնուած, կը շարունակէ երեսփոխանը, Ալժերիոյ մէջ, ինչպէս նաեւ տնտեսական գետնի վրայ՝ հեռանկարը մութ է : Սահմանադրութեան բարեփոխումը անգործադրելի պիտի ըլլայ» :

Ապա քուէարկութեան անցնելէ առաջ, խմբակցութեանց ներկայացուցիչները պարզեցին իրենց տեսակէտը քուէարկութեան շուրջ, յայտնելով իրենց ընելիք դիրքը : Պօնէ (Ժողովրդական Շարժում) պարզեց թէ իր կուսակցութիւնը թեր պիտի քուէարկէ, առանց պատրանքի, պարզապէս տագնապի մը առաջքն առնելու համար : Մեսիկոնտ (ընկերվարական) կը շեշտէ թէ իրենց համար հինգշաբթի օրուան ցոյցերուն խնդիրը փակուած չէ եւ կը պահանջէ խական պատժական միջոցներ ձեռք առնել պատասխանատուներու դէմ : Փօլ Րէյնօ (անկախ)· կը յայտնէ թէ թեր քուէարկութեամբ Անկախներու խմբակցութիւնը նոր բանակցի դուռ պիտի բանայ սահմանադրութեան շուրջ : Տիւքլօ (Համայնավար) կը բացատրէ թէ ինչու դէմ է վստահութեան եւ կ'աւելցնէ թէ ներքին նախարարը պէտք է արդէն մեկնած ըլլար : Թիքսիէ – Վինյանքուր (չարձանագրուած) կը յիշէ թէ Եուկոսլաւիոյ Աղեքսանդր թագաւորի սպանութենէն յետոյ ներքին նախարարը հրաժարած էր : Այս նախադասութիւնը անմիջապէս առիթ կուտայ որ Պուրժէս – Մոնուրի (ներքին նախարար) ընդմիջէ ըսելով թէ «Ազգ. ժողովը կրնայ բողոքել կառավարութեան՝ որ մերժեց հրաժարականս, եւ պահանջել զայն, որովհետեւ դառնութիւն չեմ զգար : Ի վիճակի չեմ գիտնալու թէ մնալս կամ մեկնիլս կրնայ զօրացնել կամ տկարացնել հանրապետական վարչաձեւը» : Թիքսիէ – Վինյանքուր կը շարունա–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՐԹԻՌՆԵՐ ԵՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐ՝ ՊՈՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք Արեւմտեան Գերմանիոյ Պաշտպանողական նախարար Շթրաուս Ուաշինկթըն գացած էր, ուրկէ վերադարձաւ անցի օր : Մամուլի ասուլիս մը տալով Շթրաուս յայտարարեց թէ տակաւին ոչ մէկ որոշում տրուած էր՝ գերմանական բանակը ջրածնի զէնքերով զինելու համար :

Պաշտպանողական նախարարը իր յայտարարութեանց մէջ արտակարգ խանդավառութիւն մը ցոյց չտուաւ, բայց աւելցուց թէ հիւլէական սպառազինում մը Գերմանիոյ համար՝ դէշ գաղափար չէ :

Հարցազրուցելով Գերմանիոյ մէջ հաստատուելիք հրթիռներու արձակարաններուն ուղղութեամբ՝ Շթրաուս ըսաւ թէ ըստ իրեն հիմնահիմ կարելի չէ իրագործել այդ ծրագիրը, թէեւ զինուորական տեսակէտէն անհրաժեշտ է ունենալ արձակարաններ՝ որեւէ յարձակումի դէմ պաշտպանուելու համար :

Միւս կողմէ նախարարը յայտնեց թէ Պոնի կառավարութիւնը ընդունած էր Ամերիկեան 12 արձակարաններ ունենալ՝ Մաթատոր – Սէ հրթիռներու համար : Գերմանացիներ պիտի պատրաստուին՝ այս հրթիռներու արձակարաններուն ղեկավարութիւնը իրենց ձեռքը առնելու համար : Պիտի ստանան նաեւ պատերազմական օդանաւեր՝ 960 հատ :

Միացեալ Նահանգները Գերմանիոյ փոխ պիտի տան 2700 թօննոյ հինգ սուզանաւեր : Շթրաուս ըսաւ, թէ Ամերիկացիները վերջապէս համոզուեցան Պալթիկի զինուորական կարեւորութեան, ինչ որ ցարդ իրենց համար աւելի նուազ կարեւոր էր քան՝ Հիւս. Ծովը :

Մամուլի ասուլիսէն ետք զինուորական լսատեղեակ շրջանակները հաղորդեցին, թէ Գերմանիա 250 հակա – օդային հրթիռներ պիտի ստանայ, որոնք առաւելապէս կը ծառայեն ինքնապաշտպանութեան :

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մըրֆի եւ Պիլի տեսակցութիւն մը ունեցան Արտաքին նախարար Փինոյի հետ եւ անոր յայտնեցին Պուրկիպայի տեսակէտները : Արտաքին նախարարութեան դրասենեակէն դուրս ելլելու ատեն Մըրֆի յայտարարեց .— Պիլի եւ ես լաւ խօսակցութիւն մը ունեցանք Քրիսթիան Փինոյի հետ՝ Թունուզի մէջ մեր ունեցած խօսակցութեանց գլխաւոր կէտերուն շուրջ : Կը կարծեմ թէ Պ. Փինօ պիտի ուսումնասիրէ զանոնք եւ վաղը կէսօրէ վերջ պիտի խօսակցինք Վարչապետ Կայեարի հետ :

Անգլեւամերիկեան պատուիրակները խօսակցեցան նաեւ Ֆելիքս Կայեարի հետ :

Կիսապաշտօնական շրջանակներու համաձայն՝ այս խօսակցութեանց ընթացքին Արտաքին նախարար Փինօ կարգ մը զիջումներ բրած է, տեղի տալով Նախագահ Պուրկիպայի առջեւ : Լուրը մեծ յուզում պատճառած է Զափսուրականներուն, որոնք կը սպառնան հեռանալ կառավարութենէն : Եթէ այս զրոյցները հաստատուին՝ կառավարութիւնը կրնայ տապալիլ, հակառակ անոր որ տակաւին առջի օր վստահութիւն ստացաւ :

Միւս կողմէ Նէօ – Տէսթուրի պաշտօնաթերթ Ալ Ամալ ենթադրելէ վերջ թէ Մըրֆիի եւ Պիլիի ժպիտները լաւ նշաններ են, կը ճշդէ իրենց դիրքը .— Գիտենք, թէ Թունուզի կառավարութեան եւ ժողովուրդին դիրքը յստակ է : Երկիր մը՝ որ կը պայքարի իր իրաւունքին համար եւ անարդարութեան դէմ :

Թերթը կ'աւելցնէ Թունուզի ծանօթ պահանջները .— Ֆրանսական ուժերու հեռացումը, Պիզերթի ազգայնացումը եւ օդակայաններուն վրայ իրենց ունենալիք գերիշխանութիւնը :

× Մայր երկրին մէջ Հիւս. Ափրիկեցիները կը շարունակեն իրենց գործունէութիւնը : Ոստիկանութիւնը խիստ քննութիւն մը կատարելով երեւան հանեց ղեկավարներ՝ որոնք կը շարունակէին Սանթէի բանտը լեցուած ըմբոստներուն գործը : Անոնցմէ մէկը՝ Մունճի, իրաւաբանութեան ուսանող, որ կը նկատուի Սալահ Լուանշիի յաջորդը. Ալպաստր. Ճակատի այս ղեկավարը ձերբակալուած եւ բանտարկուած էր 1957 Մարտին :

Ձերբակալուած են նաեւ երկու ուրիշներ, որոնցմէ մէկուն ինքնութիւնը գաղտնի կը պահուի ոստիկանութեան կողմէ :

Մունճի կը գործէր տարբեր անուններու տակ՝ միաժամանակ շարունակելով իր ուսումը : Զանազան տեղեր ինքզինքը կը ներկայացնէր իբրեւ եւրոպացի : Երկու օր յաջորդաբար նոյն տեղը չէր քնանար : Բազմաթիւ փաստաթուղթեր գտնուած են իր քովէն :

Լիոնի մէջ ոստիկանութիւնը վերջերս սկսաւ քննութիւն կատարել Հիւս. Ափրիկեցի ազգայնականներու շրջանակին մէջ : Մէկ շաբթուան խուզարկութիւնները լաւ արդիւնք տուած են. ձերբակալուած են Լիոնի եւ Կեդրոնական Ֆրանսայի կազմերուն ղեկավարները՝ մօտ վաթսուն հատ : Գրաւուած է նաեւ գնդացիր մը :

Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն Շամփինիի մէջ երկու Հիւս. Ափրիկեցիներ սպաննեցին իրենց ցեղակիցներէն մէկը եւ փախան : Ոճրագործները կը փնտռուին :

———o———

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ 18) :— Ձոյլ ոսկի 525·000 (527·000), նափոլէոն 3700 (3730), զուից. 3580 (3600), անգլ. 4370 (4390), քսան տոլարնոց 18·040 (18·120), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1235, տոլար 450, զուից. 108·50, պելժ. 9·20, լիր 0·74, մարք 108 :

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ մէջ գումարուեցաւ Միացեալ Եւրոպայի Ժողովին նիստը. Րոպէր Շուման միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ Ժողովին Նախագահ :

ՄԵՐ ԳԱՆՁԱՏՈՒՆԸ

(ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ)

Մեր 1958 Փետրուար չորսի թիւով հրատարակեցինք Պ. Յար. Քիւրտեանի չահեկան ուսումնասիրութիւնը (*) ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մեր ձեռագիրներուն մասին, «Ձեռագրական մեր հարստութիւնը» խորագրին տակ:

Մեր աշխատակիցը, ինչպէս ուրիշներ ալ իրմէ առաջ, շուրջ ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐի կը բարձրացնէ ցարդ անտիպ մնացած, վանքերու, պետական մատենադարաններու, մասնաւոր անձերու եւ Հայաստանի պետական ձեռագրատան մէջ պահուած ձեռագիրներուն թիւը:

Կը հետեւի, որ քսան հազար ձեռագիրներ, բոլորն ալ անտիպ, ենթակայ են «գերութեան ճակատագիր»ին, եթէ հոգածու ձեռքեր չգտնուին զանոնք այդ ճակատագրէն փրկելու համար:

Հրատապ հարց մըն է ասիկա:

Եւ այդ հարցին նուիրուած է Պ. Յ. Քիւրտեանի նոր յօդուածաշարքը, —«Մեր ձեռագրական հարստութեանց հրատարակութեան խնդիրը», — զոր մաս առ մաս հրատարակեցինք, նախ՝ լուծում մը փնտռել գտնելու համար հրատարակութեան հարցին, ապա նաեւ՝ վառ պահելու հանրային հետաքրքրութիւնը, այն հեռաւոր յոյսով մանաւանդ, որ, օր մը, բարի սամարացի մը կրնայ «հանրային հետաքրքրութիւն»ը վերածել հանրային գործի:

Խնդիրը սա է, «կարճ ի կարճոյ». — 20·000 ձեռագիրներ կան հոս ու հոն. բոլորն ալ ենթակայ են կորսուելու կամ փճանալու վտանգին: Ո՞վ պիտի փրկէ այս անգին հարստութիւնը:

Մեր թերթե՞րը:

Կուսակցութիւննե՞րը:

Հարուստնե՞րը:

Վանքե՞րը:

Բարեգործակա՞նը:

Հայպետհրա՞տը:

Ասոնցմէ ոչ ոք, առանձինն, ի վիճակի է գլուխ հանելու «փրկութեան գործը»: Դիւրին գործ չէ քսան հազար ձեռագիրներ կարդալ, զատուորել, սրբագրել, մեկնաբանել, սխալները ճշդել, ծանօթագրել, բաղդատել եւ հրատարակել:

Ո՛չ միայն դիւրին գործ չէ, այլեւ մէկ մարդու գործ չէ: Նման աշխատանքներ, յառաջացած երկիրներու մէջ, կը կատարուին գիտնականներու եւ մասնագէտներու խումբի մը կողմէ, պետական հակակշիռի տակ եւ պետութեան ծախքով:

Արտասահմանի մէջ մենք ոչ պէտք եղած մասնագէտները ունինք, ոչ ալ պէտք եղած գումարը: Հայաստանի մէջ իսկ, ուր աւելի նպաստաւոր պայմաններ կան գիտական հետազօտութիւններու եւ հրատարակութեանց համար, շատ քիչ աշխատանք կատարուած է այս ուղղութեամբ:

Կայ ուրիշ հարց մը: Ենթադրենք, թէ կրցանք ձեռք եւ միջոցները գտնել հրատարակելու մեր ձեռագրական հարստութիւնը: Ո՞վ պիտի կարդայ, եւ ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլայ ծախքերը հոգալ: Չենք ըսեր՝ շահ մը ապահովել, այլ միայն ծախքերը գոցել:

Պարզ հաշիւ մը ցոյց պիտի տայ, որ հրատարակութեան այս գործը կը կարօտի հսկայ գումարներու: Եթէ խրատքանչիւր հատորի համար հարկ ըլլայ հինգ հարիւր եղ. ոսկի ծախսել կլոր հաշուով, տասը հազար հատորի համար պիտի ծախսուի հինգ միլիոն ոսկի, քսան հազար հատորի համար՝ տասը միլիոն:

Մեր «ամբար»ները Շիրակի ամբարները չեն. ոչ մէկ թերթ, ոչ մէկ կուսակցութիւն, ոչ մէկ վանք, ոչ մէկ հարուստ, ոչ իսկ Բարեգործականը կամ Հայպետհրատը կրնան այսքան հսկայ գումար մը տրամադրել մեր ձեռագրական հարստութեանց հրատարակութեան գործին:

Եթէ մինչեւ իսկ հաշտուինք այն իրողութեան հետ, որ ձեռագիրներուն հրատարակութիւնը պիտի կատարուի ոչ թէ մէկ ժամանակաշրջանի մէջ եւ մէկ սերունդի կողմէ, այլ տարբեր ժամանակներու մէջ եւ մէկ քանի սերունդներու կողմէ, դարձեալ անրաւարար պիտի ըլլան մեր ուժերը՝ նման աշխատանք մը կարենալ գլուխ հանելու համար:

Մեր ըսածներէն չի հետեւիր անշուշտ, որ պէտք է ընդմիշտ հրաժարինք այս գործէն եւ մեր նախնեաց ժառանգութիւնը ձգենք իր բախտին: Առ այժմ կրնանք ընտրութիւն մը ընել եւ մտածել կարեւորագոյն նկատուած ձեռագիրներու հրատարակութեան մասին միայն:

Այս տեսակէտէն՝ սրտապնդիչ է Պ. Յ. Քիւրտեանի այն հաւաստումը, թէ «Համազգային»ի Պէյրութի Կեդր. Վարչութիւնը, նախաձեռնութեամբ Պ. Վահէ Սէթեանի, մտադիր է հրատարակելու 1387ին գրուած հայերէն բառգիրք մը:

Ասիկա անշուշտ սկիզբ մըն է միայն, բայց վախճան մը չէ: Իբրեւ սկիզբ իսկ՝ արժանի է գնահատութեան եւ քաջալերանքի: Եթէ Սփիւռքի հայութիւնը գոնէ այնքան գուրգուրանք ունենայ մեր ցեղային գանձատան հանդէպ, որքան ունեցած են մեզմէ նուազ ձեռնտու պայմաններու մէջ ապրող մեր հայրերն ու նախահայրերը, այդ պարագային կրնանք ըսել, թէ գործը կը քալէ եւ «Համազգային»ի ու Սէթեանի նախաձեռնութիւնը կը շարունակուի, եթէ ոչ նապաստակի, գէթ... կրիայի քայլերով:

Մեր թերթերը, անոնց մէջ «Յուսաբեր» եւս, իր կարգին, կը կարծենք թէ սիրով պիտի բերեն իրենց նպաստը ընդհանուր գործին, ինչ ձեւով եւ ինչ չափով որ կրնան:

Քանիցս յայտարարած ենք եւ դարձեալ կը յայտարարենք.— Մենք պատրաստ ենք մեր թերթին մէջ, — ի հարկին նաեւ առանձին հատորներով,— հրատարակելու մեր նախնեաց գործերէն անոնք, որ կը տրամադրուին մեզի եւ որոնք, բացի մասնաւոր չահեկանութիւն մը ունենալէ, վտանգին տակն են կորսուելու, գողցուելու, ցեցակեր կամ հրոյ ճարակ դառնալու:

Գրած ենք ասկէ առաջ, հիմնուելով մեր ունեցած ստոյգ տեղեկութիւններուն վրայ, թէ ձեռագիր վիճակի մէջ կը մնահուին.

ա) Երից Վարդապետաց բառարանին ու թ «յաւելեալ» հատորներու նիւթերը:

բ) Հ. Արսէն Ղազիկեանի «Հայկական մատենագիտութեան» ձեռագիրները:

գ) Միհրան Ասֆանազի «Հոմանիշներու բառարան»ը:

դ) Գէորգ դպիր Պալատեցիի անտիպ գործերը (անոնց կարգին՝ նաեւ Արաբերէն-հայ բառգիրքը, եթէ գտնուի):

Եւ բազմաթիւ ուրիշներ, հին թէ նոր:

Նորերէն յիշենք միայն Հայր Ներսէս Ակինեանի մեծարժէք գործը, «Պատմութիւն հայ մատենագրութեան», Ե. դարէն մինչեւ, եթէ չենք սխալիր, ԺԵ. դար:

Պ. Յ. Քիւրտեան, մեզի չափ մտահոգ՝ մեր ձեռագիրներու ճակատագրով, կը հարցնէ.— Արտասահմանի մէջ ունի՞նք պատրաստուած ուժեր՝ մեր նախնեաց ժառանգութիւնը հրատարակելու համար: Եւ կը պատասխանէ. այո՛, ունինք: Օրինակ՝ Մխիթարեանները, Հայպետհրատի գիտա-աշխատողները, մասնաւոր անձինք՝ հոս կամ այլուր:

Չունինք սակայն նիւթական միջոցներ:

Եթէ մեր կեանքը ըլլար այնպէս, որ կարենայինք համազգային հանգանակութեան մը ձեռնարկել՝ նիւթական այդ միջոցները ստեղծելու համար, դժուարութեանց մեծ մասը հարթուած կ'ըլլար ինքնին:

Կամ եթէ Կիւլպէնկեան Հիմնադրամի վարիչները մտածէին մեզի պէս եւ ունենային մեր մտահոգութիւնները, դարձեալ կրնայինք ըսել, թէ լուծուած է խնդրին նիւթական մասը:

Սակայն ասոնք ենթադրութիւններ են, ո՛չ իսկ՝ կարելիութիւններ:

Պատասխանելով մեր այն հարցման, թէ ո՞ւր են չհրատարակուած ձեռագիրները, Պ. Յ. Քիւրտեան կ'ըսէ. «Չհրատարակուածներն ալ կամ փճացած են եւ կամ փճանալու վրայ են», քանի որ ձեռագիրները, թուղթ կամ մագաղաթ, դարերով չեն կրնար պահուիլ անաղարտ վիճակի մէջ:

Մեր աշխատակիցը կը յիշատակէ այս առթիւ, որ Եղնիկի «Եղծ աղանդոց»ը մեզի հասած է միայն մէկ օրինակով: Հապա՜ եթէ այդ օրինակն ալ կորսուած ըլլար... Հապա՜ եթէ կորսուած ըլլային

ՄԵՐ ՁԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Ե. եւ վերջին մաս)

«Յուսաբեր» ինչո՞ւ միայն կ'ըսէ, թէ կորսուած են մեր ձեռագիրները, երբ հիմա ալ կը կորսուին դեռ: Ինչո՞ւ կը խընայէ մեր քարբարութեան, անբարեխղճութեան, բարբարոսութեան:

«Յուսաբեր» թող չկարծէ, թէ ձեռագիրները ցուցակագրելով փրկուած կ'ըլլայ մեր պապենական ժառանգութիւնը ստոյգ կորուստէ: Իրար չանցնինք անծանօթ ձեռագիրներու հրատարակութիւնը ծանր գործ մըն է ինքնին:

Հարցը միայն Միհրան Ասքանազի «Հոմանիշներու բառարան»ին կամ քանի մը նման գործերու հրատարակութեամբ չի վերջանար կամ չի սկսիր: Ինչե՛ր, ինչե՛ր կան որ կը մնան անտիպ:

«Յուսաբեր» շատ լաւ գիտէ, թէ Թուրքիա, ան ալ աժաննոց, հազիւ 50 — 60 տարուան կեանք մը ունի: Այն ատեն ո՞վ ինչ մոռացութենէ պիտի կրնայ փրկել:

Միակ միջոցը տարի առաջ, օր առաջ, ժամ առաջ հրատարակելն է. հրատարակել, առանց իսկ օրինակ մը ծախել յուսալու: Հրատարակել ու ցրուել: «Փրկութեան» գործը այս ձեւով միայն կրնայ գլուխ հանուիլ:

«Յուսաբեր» ինծի հետ շրջած ըլլալու էր մեր ձեռագրական գանձատուները, գոնէ Երուսաղէմի վանքը, ուր մանաւանդ ԺԸ. եւ ԺԹ. դարու ձեռագիրները ցեցակերութեան վտանգին ենթարկուած են: Աւա՜ղ, ցեցերը դրագէտ չեն, կարդալ չեն գիտեր... Եւ յետոյ՝ մինչեւ ե՞րբ կարելի է պայքարիլ ցեցին ու խոնաւու —

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Եղիշէի, Խորենացիի, Փաւստոսի, Կորիւնի պատմագիրքերը ...

Մեզմէ քանի մը դար ետք, մեր յետնորդները հաւանաբար այս «հապա»ներն իսկ ըսելու մխիթարութիւնը պիտի չունենան, եթէ մենք այժմէն միջոցներ ձեռք չառնենք փրկելու մեր ձեռագիրները «գերութեան» իրենց ճակատագրէն:

Կ'արժէ անցողակի նկատել, որ Ե. դարէն մինչեւ Թ. դար միակ գրչագիր Աւետարան մը հասած է մեզի: Փաւստոսի, Խորենացիի, Կորիւնի, Եղիշէի եւ դեռ շատ ուրիշներու պատմագիրքերէն օրինակ մը չունինք, որ ԺԲ. դարէն առաջ գրուած ըլլայ: Իսկ Շապուհ Բագրատունիի պատմութիւնը կորսուած է ընդմիշտ:

Կը տեսնենք ահաւասիկ, որ մեր կարծածին չափ դիւրաւ լուծելի հարց մը չէ մեր ձեռագրական հարստութեանց հրատարակութեան հարցը:

Այս հարցն ալ կրնանք արծարծել, առ այժմ, «Համազգային»ի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուելիք «Հայ մշակոյթի շաբաթ»ի օրակարգին վրայ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

(*) Տես Յառաջ, Փետր. 15:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

—o—

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

1.

Երեւանից Վաղարշապատ տանող ասֆալտէ ճանապարհով սլանում էր երթեւեկութեան հերթական օթօպիւսը: Բայց մեքենայի նստելատեղերում մարդիկ նըստել էին ինչպէս թատրոնի դահլիճում եւ ուշադիր եւ սպասողական նայում էին առաջ: Շուրջը նրանք համարեայ չէին նայում, որովհետեւ հետաքրքիր ոչինչ չկար: Լայն ճանապարհի երկու կողմերում, միապաղաղ եւ անընդմէջ, ձգւում էին այգիների ցորչ, հողէ պարիսպները: Բարձր ծառերի չարքերը ներսից դուրս կցում էին դրանց՝ պարիսպների այս կողմում ստուերելով ճանապարհը, իսկ այն կողմում՝ համարեայ փակելով այգիների տեսարանը:

Մարդիկ օթօպիւսում, լինելով գետնից համեմատաբար բարձր պարիսպների վըրայով եւ ծառերի արանքով, կարող էին տեսնել այգիների տեսարանի պատառները, բայց ամէն տեղ նոյնն էր՝ մրգի ծառեր, խաղողի թփեր, երբեմն նաեւ՝ մի յարկանի կամ երկյարկանի մի տուն՝ հեռու խորքում: Այդպիսի մի տուն երբեմն նաեւ հանդիպում էր ճանապարհի վրայ: Բայց տնակները նոյնպէս թւում էին անընակ եւ նոյնպէս անհետաքրքիր:

Մի քանի տեղում միայն, որտեղ ճախակողմեան անընդմէջ պարիսպը կտրելով, դէպի այգիների խորքն էին գնում նոյնպիսի պարիսպների արանքում սեղմուած նեղ ճանապարհներ, մարդիկ նայում էին որոշ հետաքրքրութեամբ՝ ո՞ւր է տանում այդ ճանապարհը ...

Յանկարծ մի երիտասարդ՝ զինուորական հագուստով, բայց առանց ուսադիրների, անկասկած զօրացրուած, որ նստել էր իր փոքրիկ ճամպրուկը ծընկներին եւ շարունակ դդուշանալով՝ չնեղել իր հարեւաններին, կլանուած նայում էր հանդիպող իւրաքանչիւր այդպիսի ճանապարհի: Երբ Օթօպիւսը բաւական մօտեցաւ եւս մի այդպիսինի, զինուորականը մարդկանց գլխների վրայով ձայն տուեց շոֆերին.

— Կանգնեցրէք օթօպիւսը, խնդրում եմ ...

Շոֆերը նախ ետ նայեց՝ տեսնելու համար թէ ով էր դիմում իրեն այդպիսի անսովոր խնդրով, եւ ի յարգանս հայրենական պատերազմի մասնակցին, որի կուրծքը, առաւել եւս, զարդարուած էր մի քանի շքանշաններով ու մեդալներով, կանգնեցրեց օթօպիւսը, թէեւ այդտեղ ոչ մի կանգառ չէր սահմանուած: Զինուորականը խոյն ճարպկօրէն դուրս ցատկեց օթօպիւսից եւ ձեռքերը բարձրացնելով, ընդունեց իր ճամպրուկը, որ մեկնեց նրան ուղեւորներից մէկը: Զինուորականը մտաւ նեղ ու ոլործուն ճանապարհը, իսկ օթօպիւսը սլացաւ:

2.

Ճամպրուկը մի ձեռքին, իսկ միւս ձեռքով իր շքանշաններն ու մեդալները փոշուց մաքրելով կամ գուցէ սրտի ուժգին թակոցը զսպել փորձելով, երիտասարդ զինուորականը քայլում էր նեղ պատերի արանքով: Ճանապարհը բաւական տեղ գնում էր ամբողջովին արեւի տակ, ապա շարունակութիւնը գտնւում էր անարեւ ստուերի, համարեայ մթութեան մէջ: Պարիսպների ետեւից ծառերն իրենց խիտ սաղարթները միահիւսել էին իրար եւ ճանապարհը վերածել ծածկուած միջանցքի:

Երիտասարդի ոտքի տակ չխկչխկաց իր տեղում պինդ չնստած մի սալաքար: Սալաքարերով ծածկուած, ճանապարհը կտրելով, մի այգուց միւսն էր անցնում փոքրիկ առուակը:

Այդ ամէնը՝ ամէն մի քարը, ամէն մի թիզ հողը ծանօթ էր նրան եւ հարազատ: Իսկ մի քանի քայլից յետոյ լինելու էր նաեւ դուռը ...

Երիտասարդը կանգ առաւ, այս անգամ արդէն, ակնյայտօրէն, յուզմունքը մեղմելու համար, ապա, ըստ երեւոյթին, ոչ մի արդիւնքի չհասնելով, շարունակեց քայլել:

Դիմացը ճանապարհը վերջանում էր պարսպով: Ան թեւի վրայ, ամենածայրում, երեւում էր այգու մուգ-կարմիր, երկփեղկանի, ցածրիկ դուռը՝ երկաթէ թափով: Երիտասարդը մօտեցաւ՝ յուզմունքից դոյնը թռած, անկարող՝ ուրախ լինել եւ միայն տագնապած, բռնեց թակը, բարձրացրեց, մի պահ կարծես տատանուեց՝ թակե՞լ, թէ մի քիչ էլ յետաձգել, ապա ինքն էլ չիմացաւ, թէ ինչպէս ձեռքն իջաւ եւ իրար ետեւից նրա ականջին հասան, անցեալում նրան այնքա՛ն ծանօթ եւ հիմա էլ, չորս տարուայ ընդմիջումից յետոյ, զարմանալի նոյնութեամբ վերարտադրուող թակոցի երեք յստակ, ընդհատ հնչիւնները:

— Գարեգինը ... — լսուեց ներսից, դռնից ոչ հեռու, մօր ձիչը:

— Ճանաչեց ... մտածեց երիտասարդը զարմանքով եւ խանդաղատանքով,— ինչ է նշանակում՝ մայր ...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(1 Շար.)

թեան դէմ, երբ մանաւանդ մատենադարան փարելու, ձեռագիրները խնամելու պատրաստութենէ զուրկ մարդոց յանձնուած է գործը:

Մեր նախնեաց ժառանգութիւնը փճացնողները միայն ցեցերը չեն սակայն: Ցեցերուն ամենամեծը մեր մտայնութիւնն է, մեր կեցած, սառապատիր, անպարկեշտ վերաբերումը՝ հանդէպ մեր հայրերու եւ նախահայրերու թողօնին:

«Յուսարեր» ի՞նչ ընելու մտադիր է, եթէ յաջողի երեւան հանել, օրինակ, Գէորգ դպիր Պալատեցիի «Արարեւհայ բառգիրք»ը: Խիղճը պիտի հանդարտի՞, երբ վստահ ըլլայ, թէ մատենադարանի մը մէկ անկիւնը անեղծ պահուած է Պալատեցիի այս մեծարժէք գործը: Գոհ պիտի ըլլայ անշուշտ, որ կորսուած չէ, ցեցակեր եղած չէ, խոնաւութենէ փճացած չէ: Ա՛յսքան:

Մեր երանելի նախնիք բսած են. «Գիրք փակեալ կուռք են»: «Յուսարեր» գիտէ, թէ միայն Գէորգ դպիրի բառգիրքը չէ, որ կայ ու պէտք է փնտռուի: Կան ուրիշ այնքան կարեւոր ձեռագիրներ, որոնց թերեւս ինքն ալ, ուրիշ շատ շատերու պէս, անծանօթ է:

Կը բաւէ՞ գտնել ու պահել:

Գտած ու պահած էին Խրիմեանի նամակները, սակայն 1957ին միայն փրկուեցան հրատարակուելով:

Մեր ձեռագիրները ինչպէս ալ պահուին, ու՛ր ալ պահէ, դարձեալ «փրկուած» չեն համարուիր: Անոնք չեն կրնար պահուիլ երկար ատեն, որովհետեւ ենթակայ են հիւծումի, մաշումի, փտումի եւ ի վերջոյ նաեւ մահուան:

Աւելորդ է վիճիլ:

Մենք ենք, որ կը խաբենք մենք մեզ եւ հանրութիւնը: Սուտ ու փուտ խօսքերով, կոկորդիլոսի արցունքներ թափելով դրամ կը հաւաքենք, բայց տարիները կ'անցնին եւ ոչ միայն հաշիւ չի տրուիր հաւաքուած դրամներու մասին, այլեւ սէնթ մը իսկ չի ծախսուիր նպատակին համար:

Ցետոյ կը ջանանք մեր խիղճը հանդարտեցնել, մտածելով որ մոռացութենէ փրկած ենք մեր ձեռագրական հարստութիւնը:

Կարելի՞ է փրկութեան գործ կատարած ըլլալ ցուցակագրելով ձեռագիրները, անոնց փոշին առնելով, կամ դէզին տակէն դէզին վրայ բերել դնելով զանոնք:

Այս ձեւով ձեռագիր չի փրկուիր: Չի փրկուիր դրամ շորթելով: Չի փրկուիր շահագիտական միութիւններ կազմելով: Չի փրկուիր «Ակոռ թող ընէ»ի մտայնութեամբ:

Մեր ձեռագրական հարստութիւնը պիտի մնայ միշտ փակեալ կուռք, եթէ չհրատարակուի, տպագրութեան չյանձնուի:

Մատենադարանի անպրպէտ ցեցերէն աւելի վտանգաւոր են մեր կիսագրագէտ կեղծաւոր ցեցերը:

Ճանչնա՛նք մենք մեզ, ճանչնա՛նք մանաւանդ իրականութիւնը:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

"ՓՐԱՒՏԱ" ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԻՆ ՉՍՊԱՍԵՑ...

ԽՄԲ.— Խ. Միութեան ընտրութիւններու առթիւ Լը Մոնտի աշխատակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ.—

Խ. Միութեան ընտրութիւնները՝ տեղի ունեցան տօնական մթնոլորտի մը մէջ: Նուագ՝ ամէն քառուղիի վրայ, կարմիր դրօշներ՝ պատուհաններէն...

Ընտրութեանց ներկայ ըլլալու համար պաշտօնապէս հրաւիրուած էին երբեք Ամերիկացիներ, ի պատասխան ամերիկեան ընտրութեանց հրաւիրուած երբեք Ռուսերու: Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչները քուէատուփերը այցելելէ ետք խորհրդային լրագրողներուն յայտարարեցին.— Քուէարկութիւնը շատ լաւ կազմակերպուած էր եւ շատ լաւ անցաւ:

Քուէատուփերը զետեղուած դրասենեակները զարդարուած էին. կարմիր վարդ, կարմիր դրօշակներ, նկարներ... ինչպէս նաեւ սեղան մը, աթոռ մը, փոքրիկ լուսամփոփով եւ նոր մատիտով մը: Քուէատուփերը զետեղուած էին Լենինի կիսանդրիին առջեւ:

Ընտրողները անցագիրով մը կը ներկայանային դրասենեակ եւ ցանկերը առնելով անտարբերութեամբ կը սահեցնէին քուէարկղին մէջ: Քանի մը հոգի ուզած է առանձին սենեակ մտնել՝ ջնջելու համար իր նախընտրած անունները, բայց Արեւմտեան դիտողներու համաձայն անոնք ուրիշ բան չեն ըրած, եթէ ոչ՝ նոյն թղթիկներուն վրայ քանի մը տաք խօսք արձանագրել...:

Կազմակերպիչներուն միակ եւ մեծագոյն մտահոգութիւնը այն էր, որ ամէն մարդ մասնակցի ընտրութեանց: Կէսօրէն՝ կուսակցական գործիչները հաւաքուած էին, բաղդատելու համար ցանկերը անոնք որ տակաւին քուէատուփ չէին ներկայացած՝ հարկ էր հետապնդել: Տեղեկութիւններ կը հաւաքէին բացակայութեան պատճառներուն շուրջ եւ մէկը կ'երթար ենթակային մօտ, տեսնելու համար թէ «ինչ կայ չկայ»: Եթէ հիւանդ է ան, մասնաւոր յանձնախումբ մը փոքր քուէատուփեր կը տանէր, քուէները հաւաքելու համար: Շատեր ալ հեռաձայնով կը հաղորդէին թէ իրենց աշխատանքին կամ այլ պատճառներով որոշ ժամէ մը առաջ չէին կրնար քուէարկել:

Առհասարակ ճիգ չէ խնայուած՝ որպէսզի ամէն մարդ քուէարկէ: Չորս հարիւր քան եւ ութ շոգեկառքերու մէջ դրուած էին քուէատուփեր՝ ճամբորդներու ձայները հաւաքելու համար: Բնականաբար ոչ մէկ «միջադէպ» պատահեցաւ:

Քուէարկողները երբեք չհետաքրքրուեցան՝ «արդիւնք»ը իմանալու համար, եւ, ինչպէս կը գրէ «Լը Մոնտ»ի Մոսկուայի թղթակիցը, հանդարտօրէն տուն գացին՝ քնանալու համար: Միայն ընտրական յանձնախումբին անդամները մնացին կէս գիշերէն վերջ՝ ձայները հաշուելու համար: Երբ Ամերիկացիները ներկայ եղան քուէախոյզ մարմնի մը աշխատանքներուն: Այսուհանդերձ, «Փրաւտա» իր սովորական թիւը հրատարակեց՝ առանց սպասելու քուէարկութեան արդիւնքին, բայց խմբագրականին խորագիրը դրած էր.— «Խորհրդային ժողովուրդին մեծ միաձայնութիւնը...»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՄԸ՝ Կ. ՕՐԲԵԼԵԱՆ

Երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երաժշտագէտ Կ. Օրբելեան ծնած է Բաքու եւ մանուկ հասակէն հետեւած Բաքուի երաժշտական վարժարանի դասընթացքներուն:

1943էն ի վեր Հայաստան գացած էր եւ կը նուագէր հայկական փոքր նուագախումբի մը մէջ. յետագային դարձաւ անոր ղեկավարը, իսկ ներկայիս կը ղեկավարէ Երեւանի Պետական նուագախումբը:

1954էն ի վեր Օրբելեան կը հետեւի նաեւ Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցի դասընթացքներուն:

Օրբելեանի նախասիրութիւնը կ'երթայ համեմատաբար փոքր նուագախումբերու եւ ժողովրդական երգերու: Ան հեղինակն է արդէն բազմաթիւ երգերու, որոնցմէ երգիծական «Ինչո՞ւ համար»ը եւ «Հայրենիքս», «Խնջոյքի երգ» եւ մանաւանդ «Կռունկներ»ը մեծ ժողովրդականութիւն շահած են եւ կ'երգուին ձայնասփիւռէն: Ժողովրդականութիւն շահեցաւ ուսանողութեան շրջանին: Իր մասին «Խորհրդային նուագ» ամսագիրը գովասանական տողեր գրեց:

Երիտասարդական համաշխարհային փառատօնին մէջ Օրբելեան շահեցաւ երկրորդ մրցանակը, իսկ Մոսկուայի վեցերորդ փառատօնին ստացաւ առաջնութեան ոսկի շքանշան:

Վերջերս «Խորհրդային նուագ» ամսագիրը դարձեալ անդրադարձաւ Օրբելեանի յաջողութեան, անոր լարային քառեակին նուագին մասին. հարց կը տրուէր թէ «ի՞նչ բանի կարելի է վերագրել երիտասարդ երաժշտագէտին առաջին մեծ գործին անսովոր յաջողութիւնը»: Քլենքել եւ Փէյքօ հետեւեալ ձեւով կը բացատրեն.
— Նախ եւ առաջ պէտք է նշել անոր մեղեդիին աշխուժութիւնը՝ սերտօրէն կապուած հայ ժողովրդական երաժշտութեան հետ, գաղափարներու բնական զարգացումը եւ նուագին ամբողջութիւնը՝ լի երիտասարդական եռանդով եւ քնարական շունչով:

Հազիւ երեսուն տարեկան՝ Կ. Օրբելեանի լարային քառեակի համար գրուած նուագը իր առաջին գործերէն մէկն է եւ 1956ի Մոսկուայի մէջ նուագուելով մեծ խանդավառութիւն ստեղծած էր Հայկական Արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին:

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Փետրուար 15ին հաւատաւոր մըն ալ յանձնեցինք ցուրտ հողին.— Ընկեր Սարգիս Ռաթիկեան, Խարբերդի Հիւսէյնիք գիւղէն, 58 տարեկան:

Կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դ. շարքերը: Շատերու նման քամած էր Եղեռնի դառն բաժակը: Տառապանքն ու զրկանքը ճանչնալէ ետք փոխադրուած էր Հալէպ, ուր ամուսնացաւ, դառնալով բազմանդամ ընտանիքի հայր: Յետագային եկաւ Ֆրանսա եւ տարի մը Պէլֆոր մնալէ ետք վերջնապէս հաստատուեցաւ Վիէն:

Երկու տարի առաջ գնաց Հիւս. Ամերիկա իր հարազատները տեսնելու համար. արդէն վատառողջ էր: Վերադարձին՝ հետզհետէ աւելի սկսաւ վատթարանալ իր վիճակը: Ժողովներու չէր կրնար մասնակցիլ, ինչ որ մեծ ցաւ կը պատճառէր իրեն:

Իր մահուան քառասունքին առթիւ ընկերոջ մը ջանի մը տողերը փունջ մը ծաղիկ թող ըլլայ իր թարմ հողակոյտին:

ԸՆԿԵՐ ՄԸ

×

ԶՈՀ ՄԸ ԵՒՍ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մարտ վեցին Նիսի գերեզմանատան մէջ թաղման տխուր արարողութիւնը կատարուեցաւ ալժերիական ճակատի վրայ ինկած երիտասարդի մը՝ Ռընէ Իւթիւճեան: Ծնած էր 1926ին Սէն Քլու: Բ. աշխարհամարտի ընթացքին գերի ինկած էր Գերմանիա. 1946ին ազատուեցաւ:

1954ին դարձեալ զինուորագրուեցաւ եւ կարճ ատեն մը Ալժերիա մնալէ վերջ մասնակցեցաւ Հնդկաչինի կռիւներուն: Այնուհետեւ՝ դարձեալ Ալժերիա, ուր 1957 Յունիս 16ին սպաննուեցաւ Այն Սէֆրայի կռիւին մէջ: Գնահատուած էր իր քաջութիւնը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՇՔԱՆՇԱՆ

Հայկական գրասենեակէն կը հաղորդեն.—

Այս շքանշանը, որ ցարդ չէր տրուէր Նանսէնեան հպատակութիւն ունեցող Հայերու, այսուհետեւ պիտի տրուի անոնց՝ որ 25 տարիէն աւելի աշխատած են, իրենց ապրուստի միջոցներուն մեծ մասը ապահովելով:

Զինուորական ծառայութեան մէջ անցած տարիները 1914–18ի թէ 1939–45ի պատերազմներու ընթացքին, քաղաքական կամ զինուորական պատճառներով գերութիւնը եւ տեղահանութիւնը՝ թշնամիի հրամանով, կ'աւելնան պաշտօնեաներու աշխատանքի տարիներուն վրայ:

Աշխատանքի պատուոյ շքանշանը արծաթեայ կամ ոսկեայ է, համաձայն աշխատանքի տարիներուն 25, 35 կամ 45 տարի:

Դիմումներ կատարել Հայկական գրասենեակը, 7, բիւ Բոֆերնիէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (149)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Մրջիւն սուտը մասամբ ճշմարիտ էր, որովհետեւ նա իմ ձին յանձնեց մի հովուի, որ եղջերների ցեղին էր պատկանում, եւ գուցէ այնտեղ կը գտնէինք, ուր պէտք էր մեզ գնալ:

Ծերունի տանուտէրը, իր նահապետական բնաւորութեան յարմար, միշտ աշխատում էր մի բանով հիւրասիրել ինձ, որ ես ուտէի, խմէի եւ ուրախ լինէի: Դուք, ասում էր նա, անպատճառ կը լինէք իմ վրանը, եթէ դժգոհ հեռանաք այստեղից: Բայց ինչ որ աչքի էր զարկում, այն էր, որ նրա հարսները, աղջիկ թոռները, ոչ մէկը չէր թաքչում ինձանից, ոչ մէկը երեսը չէր ծածկում, որպէս սովորութիւն է Պարսկաստանի հայ կիների մէջ: Նրանք բոլորը խօսում էին ինձ հետ, որպէս թէ ես նրանց վաղեմի բարեկամը լինէի: Եւ նրանց խօսակցութիւնն այնքան պարզ եւ անմեղ էր, որ չէր կարելի չհամակրել նրանց:

— Դու քոյր ունե՞ս, հարցնում էր մի հասուն օրիորդ:

— Ունեմ, երկուսը, պատասխանեցի ես:

— Նրանք քեզ համար գուլպաներ գործում ե՞ն, քո ոտքերը մաժում ե՞ն քնելու ժամանակ:

— Ոչ, նրանք ծոյլ են:

— Եւ դու նրանց չե՞ս ծեծում:

Մէկ ուրիշը հարցնում էր.

— Քո քոյրերն այսպիսի ականջի օղեր ունե՞ն, եւ ցոյց էր տալիս իրը: Տես, եղբայրս է առել:

— Չունեն, պատասխանում էի ես:

— Բա, դու նրանց չե՞ս սիրում:

Հարսներից մէկը հարցրեց.

— Քո նշանածը քանի՞ տարեկան է:

— Ես նշանած չունեմ, պատասխանեցի:

— Հըմ, դու երեւի քաջ տղայ չես, որ աղջիկները քեզ չեն հաւնում, նկատեց նա ծիծաղելով:

— Կարելի է դա նրանց չէ հաւնում, մէջ մտաւ միւս հարսը:

— Կարելի է վարդապետ է ուզում դառնալ, ասաց մեծ մայրը:

Բայց իմ սիրտն այնքան լցուած էր, որ ես այս կատակները ախորժակ չունէի լսելու: Իմ պատասխանները լինում էին սառն եւ անհամ, այնպէս որ, նրանք շուտով ձանձրացան:

Բայց տանուտիրոջ որդիքն ամենեւին խօսակցութեան մէջ չէին մտնում, երեւում էր, հօր մօտ համարձակութիւն չունէին խօսելու: Իսկ բոլորը զինուորուած էին. ինքը տանուտէրն իր ծեր հասակով գօտում խրած ունէր մի զոյգ ատրճանակներ: Երբ ես հարցրի, թէ խաղաղութեան ժամանակ, իր օթեւանի ծածկի տակ, ի՞նչ պէտք կար զէնք կրելու. տանուտէրը պատասխանեց.

— Մենք մեր ձեռքը մեզանից չենք կտրում, եւ դէն չենք գցում, երբ որ անգործ ենք մնում:

— Բայց ձեռքը մեզ ուրիշ ժամանակ պէտք է:

— Սուրն էլ նոյնպէս, ասաց նա, եւ ապա աւելացրուց.— Աստուած բոլոր անասուններին զէնք է տուել, որովհետեւ թշնամի ունեն: Մարդուն զէնք չէ տուել, բայց խելք է տուել զէնք շինելու: Անասունը իր կարճ խելքով միշտ իր զէնքը իր վրայ է պահում, բայց մենք յիմար կը լինէինք, թէ առանց զէնքի մնայինք, որովհետեւ մեր թշնամին աւելի կատաղի է:

— Ո՞վ է մեր թշնամին, հարց արի ես միամտաբար, ծերունուն փորձելու մըտքով:

— Չե՞ս իմանում, քո ձին ո՞վ գողացաւ, հարցրուց նա:

— Քուրդը:

— Հիմա իմացա՞ր, մեր թշնամին նա է, որ մեր ունեցածը մեր ձեռքից խլում է: — Դու ճանապարհ ես գնալու. ի՞նչ կ'անես, եթէ մի քուրդ գայ, եւ իր նիզակը կուրծքիդ դնելով, ասէ, դէ, մերկացիր:

— Ի՞նչ պէտք է անեմ, կը մերկանամ, ինչ որ ունեմ բոլորը կը տամ:

— Այն ժամանակ առանց շապիկի կը մնաս:

— Ուրիշ ի՞նչ ճար կայ:

— Ի՞նչու չկայ, հարցրուց ծերունին մի փոքր բորբոքուելով:

— Քրդի մարմինը խօ երկաթից չէ շինած, նա էլ մեզ նման մարդ է: Դու էլ կարող ես քո նիզակը նրա կուրծքին դընել, կամ կը սպաննես եւ պաշիկդ կ'ազատես, կամ կը սպաննուես. թող նրանից յետոյ ինչ որ տանելու է, տանէ, որովհետեւ մեռելի համար էլ հագուստ պէտք չէ:

— Բայց Քրիստոս ասում է, որ հակառակութիւն չանենք. ով որ մեր շապիկն ուզում է, պէտք է իրան տանք:

— Քրիստոս եթէ շապիկ ունենար, այս խօսքը չէր ասի, պատասխանեց ծերունին հեգնական ձեւով:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կէ ըսելով թէ «ամբողջ կառավարութիւնը պէտք է տար իր հրաժարականը»: Վերջապէս՝ ժողովը անցաւ քուէարկութեան: 478 քուէարկողի վրայ 282 երեսփոխան թեր եւ 196 դէմ քուէարկեցին: Թեր քուէարկեցին.— 82 ընկերվարական, 10 ձախ հանրապետական, 24 մենտեսեան արմատական (43ի վրայ) 9 մօրիսեան արմատական, 65 ժողովրդական Շար - ժում, 73 անկախ, եւն.: Վստահութիւնը մերժեցին 134 համայնավար, հինգ յառաջդիմական, հինգ անկախ, 11 ընկերային հանրապետական, եւն. 16 երեսփոխան ձեռնպահ էին, 70 հոգի չէ մասնակցած քուէարկութեան:

× Նոյն օրը կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած էր արգիլելու համար որեւէ խռովութիւն: Երեքշաբթի առաւօտէն արդէն երեսփոխանական ժողովին շէնքին շուրջ ոստիկանական կարեւոր ուժեր հաւաքուած էին:

Երէկուան կազմակերպուած երկու քաղաքական հաւաքոյթները որեւէ միջադէպի տեղի չտուին: Վել տ'Իվի մէջ համայնավարներու միթինկը «ֆաշիզմի դէմ» անցած է «արտակարգ յաջողութեամբ» ինչպէս կը գրէ «Իւմանիթէ», իսկ Փլէյէլի մէջ՝ 1500 - 2000 հոգի հաւաքուած էր աջակողմեան տարրերէ. հոն ալ որեւէ միջադէպ չէ պատահած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարութիւնը առջի օր ստացաւ ռուսական բեռնատար նաւեր (տասը հատ). խորաքաշչիւրը՝ 1.900 թոն:

ՄԱՆԻԼԱՅԻ ժողովէն ետք Ուաշինկթըն վերադառնալով Արտաքին նախարար Տըլըս մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ խորհրդային վերջին առաջարկները անընդունելի էին Միացեալ Նահանգներու կողմէ:

ՊԷՑՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն թէ Նասըրի դէմ եղած մահափորձին պատասխանատուները յառաջիկայ շաբաթ պիտի սկսի Դամասկոսի մէջ. հարիւրաւոր արաբ եւ օտար լրագրողներ պիտի կարենան ներկայ ըլլալ դատավարութեան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ջուրի, ելեկտրականութեան, օդային կապի եւ փոխադրական ընկերութեանց պաշտօնեաները 24 ժամուան գործադուլ մը ըրին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ եւ Պօղոս Մանուկեան եւ զաւակները իրենց մօր եւ մեծ մօր Տիկին Մարիամ Մանուկեանի (ծնեալ Շամչոյեանի) մահուան տխուր առիթով երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, հազար ֆրանք «Յառաջ»ի եւ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի կայանին:

Տէր եւ Տիկին Թորոս Շամչոյեան եւ զաւակները իրենց մօր եւ մեծ մօր Տիկին Մարիամ Մանուկեանի (ծնեալ Շամչոյեան) մահուան տխուր առթիւ կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան ֆոնտին, երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի եւ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի կայանին:

Տէր եւ Տիկին Պարսամ Յակոբեան իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տիկին Մարիամ Մանուկեանի մահուան տխուր առթիւ իր բոլոր պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին (15, րիւ Ժան Կուժօն) ժամը 10-ին՝ իրենց մօր, եւ մեծ մօր մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէօքմէճեան եւ Մարկոսեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց հոգւոյն համար:

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Տէօքմէճեան իրենց մօր յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— Տասը հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան, հինգ հազար Կարմիր Խաչին, հինգ հազար Կապոյտ Խաչին, հինգ հազար Աղքատախնամին, հինգ հազար Մխիթարեան Ծնողաց Միութեան եւ հինգ հազար ֆրանք «Հայ - Բոյժ»ի բարգաւաճման: (Ստանալ Նուիրատուէն 103 Ավընիւ Ժիւլիէն Լաքրուա):

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Այս Շաբաթ իրիկուն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, ժամը 21ին Օթէլ Նոռմանտի, Պուլվառ տ'Աթէն:

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ - Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» խումբերու կողմէ:

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին:

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտրուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. վահանի Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան:

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայացուած զաւեշտ երեք արար:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

նուագախումբով:

Ղեկավարութեամբ ՌՈԺԷ ՏՈԹԻԻԼԻ:

եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ:

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

Մուտք՝ 300 ֆրանք:

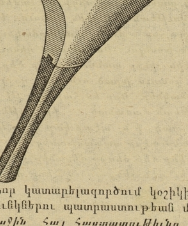
ՋԱՏԻԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Հ. Մ. Ը. Մ.
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
"AU CLUB" 51, RUE GRIGNAN

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ հայ գրատուններէն:

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է մաքիէռ փլասթիքի եւ ալիւմինիոմ միացումով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ: Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)
7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի «Անդրանիկ» խումբը Նոր Սերունդի օրը կը տօնէ պարանցիկ ցերեկոյթով մը, այս կիրակի, ժամը չորսէն 12, նորաշէն գպրոցի սրահին մէջ, (4 րիւ տէ Թրուա Շանթիէ), օթօպիւս 171, Փօն տը Սէվրը եւ իջնել Փիւի սան Վէն կամ շոգեկառք Սէն Լազարէն եւ իջնել Շաւիլի կայարանը:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Յունուար - Փետրուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Մեր անուններ, անուններուն նշանակութիւնը եւ ներգործութիւնը նկարագրի վրայ (Շ. Նարդունի).— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Պրոքա).— Ի՞նչ կերցնել յղի կիներուն (Տոքթ. Զիկէլպաում).— Մարդը մարդուն... գել (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Խրատ չաքարախտաւորներուն (Տոքթ. Ունոյ).— Ծերախտին դարմանը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Ինչո՞ւ քար կը շինէ լեարդը (Փրօֆ. Շապոռլ).— Սեռային հարցը (Քաղհան).— Հայ կիներու սովորութիւնները յղութեան շրջանին (Տոքթ. Սերոբէ Վիչէնեան).— Կիներուն նեղ կոնքը եւ հետեւանքները ծննդաբերութեան ժամանակ (Փրոֆ. Արէշեան).— Սիֆիլիսը պարտուած (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Ակնցին բժիշկ (Գիսակ Փափազեան).— Լաւատեսութիւն (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայաստանի Կապոյտ գիւղուհին (Ս. Կարապետեան).— Արիւնահոսութիւն քիթէն եւ ականջէն (Խաչուհի):

Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

"ԴՐՕՇԱԿ"Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ:

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէսզի ամէն Հայ պատմութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր պապերենց հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յաղթութեան:

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 - 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով:

Առաջին հատորը (1890-1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք:

Գրատուն Պարսամեան, 46, րիւ Րիշէ, Փարիզ (9):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ»խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Րիւ Պլէօյի հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները.—

Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն, այս Հինգշաբթի ժամը 21ին:

Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 15ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները եւ ընկ. Վ. Իշխանեան:

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին Քաֆէ Ըեժանի մէջ: Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Օրակարգ.— 1. Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները: 2. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Մարտ 22ին Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին Մէզօն Ալֆորի Թաղապետարանի սրահը:

ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ

17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

Եւ ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը:

UN MARI SUR MESURE

Մասնակցութեամբ՝

CLAUDINE DELMAS'ի

(Աթենէի Թատրոնէն), Մառի Լօքմեւգեանի, Շուշան Գէորգեանի, Եղուարդ Տէր Յակոբեանի, Տիգրան Պողպատի եւ ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆի:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, Աւետեան տօնի առթիւ ժամը 19ին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սէն Րընէի մատրան մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը պատրաստէ տօնելու Վասպուրականի հերոսամարտի 43րդ տարեդարձը, 18 Մայիսին, մեծ եւ արտակարգ պատրաստութեամբ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը կը հրաւիրէ Կեդր. Ֆրանսայի իր բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ ոչ - անդամ նախկին կամաւորները յարաբերութեան մէջ մտնել վարչութեան հետ: Հասցէ.—

N. MOURADIAN
1, Impasse Timon - Vienue. Isère

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Մարտ 30, Կիրակի ժամը 16էն մինչեւ 24. Սէրքլը Միլիթէրի շքեղ սրահը
Փլաս Սէն Օ'Օկիւսթէն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, անակնկալներ, նուագախումբ, Վարդիվառնեանի
Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ հեռաձայնով Յ. ՊԱՀԱՏԷՐԵԱՆի Օրնանօ 37 - 32, կամ Գ. ԱԴԱՄԵԱՆի Թրինիթէ 57-74:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԻ ԵՐԵԿՈՅ

THEATRE PAUL FARALICQ 21, RUE YVES TOUDIC. PARIS, MÉTRO : RÈPUBLIQUE

Ուրբաթ գիշեր, Մարտ 28, ժամը ճիշդ 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ երգիծական նոր կատակերգութիւնը

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ

(Երկու արար)

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆ,
Թ. ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ եւ երիտասարդական հոյլ մը

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԷԿԵԱՆ եւ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ամբողջական կազմով
Մեներգող՝ Օր. Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ, Բ. ՑԸՆՏԸՔԵԱՆ եւ Ժ. ՈՒՆՃԵԱՆ
Յայտագրին մաս կը կազմեն Կոմիտասի, Ալթունեանի եւ Գ. Եանգէկեանի գործերը, ինչպէս նաեւ հայ տոհմիկ երգեր:

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի Գրատուն Հր. Բալուեան 43 րիւ Րիշէ
(Երեկոյթը կ'աւարտի ժամը ճիշդ 11.30ին)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ. տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՄԱՐՏ — VENDREDI 21 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8149 — 34ÈME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3950

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷԻՆ ՀԱՅԵՐԸ

1877–78ի ռուսեւթուրք պատերազմը բացառիկ առիթ մը կ'ընծայէր Հայերուն Պալքանեան քրիստոնեաներու համահաւասար իրաւունքներ պահանջելու Բարձրագոյն Դռնէն :

Մէկ կողմէ Պոլսոյ Ազգային ժողովն ու պատրիարքը, միւս կողմէ Կովկասի Հայութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Մշակի խմբագիր Գրիգոր Արծրունիի՝ դիմումներ կը կատարէին Աղեքսանդր Բ. ցարին եւ ընդհանուր հրամանատարին :

Ազգային ժողովի ռուսասէրներու խմբակցութիւնը մանրամասն ծրագիր մը շարելով զայն ղրկած էր ռուսական իշխանութեանց՝ Արմաշի Ներսէս վրդ. Տէր Բարթուղեանի միջոցաւ, որ այդ օրերուն էջմիածին կ'երթար եպիսկոպոսանալու :

Ծրագրի առաջին կէտը կը պահանջէր.

«... Մինչեւ Եփրատի սահմանը, որ է Մեծ Հայքն, կրկին Տաճկաց չվերադարձնել, այլ իւր (Ռուսաց) կայսրութեան մէկ մասն համարել, միացնելով Արարատեան նահանգին հետ» :

«Եւ կամ եթէ կրկին այն երկիրներն ետ պիտի տրուին Օսմ. Պետութեան», ռուսական զօրքը չքաշուած, Հայկ. նահանգներուն մէջ գործադրել հետեւեալ բարենորոգումները .—

Ա.— Ոստիկանութիւնը մեծ մասամբ Հայերէն բաղկանայ :

Բ.— Հայերն ալ կանոնաւոր զինուորական կրթութիւն ստանան :

Գ.— Քիւրտերն ու Չէրքէզները կա՛մ Հայաստանէն բոլորովին հեռանան, կամ լեռներէն իջնելով քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ կանոնաւոր բնակութիւն հաստատեն եւ անոնցմէ ոստիկան առնուի մինչեւ ատեն մը :

Դ.— Հայերն ալ քաղաքային պաշտօններու մէջ գործածուին. նամանաւանդ այս երկիրներուն կուսակալներն ու գաւառապետները Հայ ըլլան :

Ներսէս պատրիարք Վարժապետեան Ռուսիոյ մայրաքաղաքը ղրկեց Խորէն Արք. Նարպէյը, որ ճանչցուած էր իբրեւ ռուսասէր եւ մօտիկ յարաբերութիւն ունէր Պոլսոյ ռուսական դեսպան Իգնատիեւի հետ :

Նարպէյ 1878 Մարտ 15ին Աղեքսանդր Բ.ի ներկայացուց պատրիարքին տասը յօդուածէ բաղկացեալ ծրագիրը, որուն գլխաւոր կէտերն էին.

Ա.— Տալ Հայաստանի ընդհանուր կառավարիչ, հայ լուսաւորչական յազգէ, մարդկան եւ վայել անուանակոչութեամբ եւ աստիճանաւ միւշիրի, որոյ ընտրութիւնն լինի ի Սուլթանէ, հաճութեամբ կայսերն Ռուսաց :

Բ.— Կուսակալք եւ գաւառապետք լինիցին հայ-լուսաւորչական ազգաւ, ընտրեալք յերեսփոխանական ժողովոյ Հայաստանի եւ վաւերացեալք ի Բ. Դըռնէ :

Կը պահանջէր նաեւ որ քաղաքապահ զինուորները Հայերէ բաղկանան, հայ դատաւորներ նախագահեն դատարաններուն, ջնջուին Քիւրտերու, «չորպաճը»ներու եւ «տէրէպէյ»ներու առանձնաշնորհները, տուրքերու նոր եւ արդար բաշխում կատարուի եւ «Զաղըֆ»ի օրէնքը բարեկարգուի ; Հայաստանի Թուրքերը զինաթափուին, վերջապէս երաշխաւորուի Զէյթունի ինքնավարութիւնը, «ըստ հընադարեան վարչութեան» :

Մինչ Հայերը այսպիսի փայլուն երազներով կ'օրօրուէին՝ մեծ յոյսեր դնելով Ռուսերուն վրայ, Ադրիանուպոլսոյ Զինադադարին մէջ «Հայոց ազգի անունն անգամ չկար», ինչպէս տխրութեամբ դիտել կու տար Վարժապետեան պատրիարք Ազգ. ժողովին առջեւ խօսած իր ճառին մէջ : Ու կ'աւելցնէր .

«Գրեթէ յուսահատելու էր, եւ ես չգիտեմ թէ ինչպէս չյուսահատեցանք : Անկարելի է նկարագրել ազգին մորմոքը, զոր, թողէք ըսեմ, զգացի ի սիրտ եւ ի բովանդակ անձն իմ միանգամայն, զգացի ահեղն այն պատասխանատուութիւն, որ այն հանդիսաւոր ժամուն կը ծանրանար իմ վրաս, զի ազգը՝ իր երեսփոխանական ժողովը՝ ազգին խնդիրն ինծի էր յանձնած մասնաւորապէս» :

Ադրիանուպոլսոյ առաջնորդ Ռուսճուգլեան վարդապետ յանուն պատրիարքին գիշեր մը կը ներկայանայ դեսպան Իգնատիեւի, որ կ'ըսէ .

«Ռուսիոյ բանակը մինչեւ Կարին յառաջացած եւ գրաւած է : Հայաստանի այդ մասն այժմ ազատութիւն կը վայելէ, բայց Հայ ժողովուրդն ազգովին կամ Հայաստանի մեծ մասը պիտի չկարենայ գտնել առ այժմ այն ազատութիւնը, զոր ունեցած են Պուլկարք, վասն զի Հայք անպատրաստ գտնուեցան եւ Հայաստանի մէջ դարձած են մեռեալ տարերք : (?)

Համազգային բոլոր դիմումներուն արդիւնքը եղաւ Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածը :

Դաշնագիրը չորս ամիս միայն թուղթի վրայ ապրելէ վերջ գերեզման իջաւ Պերլինի մէջ :

Մեծ պետութիւնները՝ ընդհանրապէս անհամաձայն քաղաքական խնդիրներու մէջ՝ սրտառո՜ւչ համաձայնութիւն մը կնքեցին՝ ընդմիշտ թաղելու համար հայ բազմաչարչար ժողովուրդի արդար դատը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ .— ԵԹԷ ԱՆԿԱԽ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՀՐԱԺԱՐԻՆ՝ ԵՍ ԱԼ ԿԸ ՄԵԿՆԻՄ

Հակառակ անոր որ Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը Գշ. օր վստահութեան քուէ ստացաւ՝ երեւոյթները ցոյց կու տան թէ նոր տագնապ մը անխուսափելի պիտի ըլլայ, եթէ Չափաւորականները մնան իրենց տեսակէտին վրայ :

Բազմաթիւ հարցեր կան՝ որոնք չեն լուծուած : Արդարեւ, Ազգ. Ժողովը թէեւ վստահութիւն յայտնեց Կայեարի, բայց ո՛չ Սահմանադրութեան բարենորոգման վիճաբանութիւնները վերջացած են, ո՛չ ցուցարար ոստիկաններուն հարցը փակուած է եւ ո՛չ ալ անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութիւնը լուծումի մը յանգած :

Այս պայմաններուն մէջ՝ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Անկախներուն, որոնք կը մտածեն հեռացնել իրենց նախարարները : Ծանօթ է, որ անոնք ոչ մէկ գիջում կ'ընդունին Թունուզի օդակայաններուն եւ Պիզերթի մէջ : Հակառակ պարագային՝ պատրաստ են լուրջ հարուած մը հասցնել դահլիճին :

Այսուհանդերձ, Անկախներու պատճառաբանութիւնները որոշ հիմ չունին, նկատելով որ Հիւս. Ափրիկէի ընդհանուր քաղաքականութիւնը ցարդ պաշտօնապէս յայտարարուած չէ :

Չափաւորականները կ'ուզեն պահել Պիզերթը, ինչպէս նաեւ Թունուզի օդակայանները՝ այնքան ատեն որ Ալժերիոյ պատերազմը չէ վերջացած : Խորքին մէջ՝ դէմ են անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան :

Այն պարագային՝ երբ դաշնակիցներու ճնշումներուն տակ կառավարութիւնը ընտրէ խորհրդակցութեան նստիլ Ալժերիոյ ըմբոստներուն հետ, նոյնիսկ՝ զինադադարի մը համար, Անկախները չեն ուզեր իշխանութեան գլուխ ըլլալ : Չեն ուզեր որ Ալժերիոյ մէջ գիջումներ ըլլան եւ միաժամանակ չեն ուզեր կառավարութեան գլուխ գալ : Իրենց նախարարները հրահանգ ստացած են արդէն, որ կառավարութենէն հրաժարին՝ երբ Թունուզի մէջ գիջումներ ըլլան :

Այս քայլը առնելով կը մտածեն անշուշտ նախարարական տագնապ մը ստեղծել՝ Պինօ – Մորիս – Տիւշէ – Սուսթէլ դահլիճ մը կազմելու համար :

Պարզ է, որ այսպիսի դահլիճ մը զինուորական խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Ալժերիոյ մէջ՝ ըմբոստները ջախջախելու համար, եւ դիւանագիտական յարձակումի պիտի անցնի Պուրկիպայի դէմ :

Ընկերային – Հանրապետականներու փափաքը — Տը Կոլը բերել իշխանութեան գլուխ, — չի կրնար իրականանալ, նկատելով որ Անկախներուն հետ Ընկերվարականներն ալ դէմ են անոր :

Առջի օր գումարուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդը՝ Էլիզէի մէջ : Չափաւորական նախարարները այս ժողովին մէջ դարձեալ արծարծեցին անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան հարցը : Անկախներուն տեսակէտը այն է, թէ օդակայանները Թունուզի ձգելով, Ալժերիոյ մէջ Ֆրանսա նոր դժուարութեանց պիտի հանդիպի . «արդէն անծանօթ օդանաւեր Թունուզէն երթալով Ալժերիոյ վրայ թռիչք կատարած են» կ'ըսեն շատեր :

Ամէն պարագայի մէջ կը սպասուի Արտաքին նախարար Փինոյի պաշտօնական յայտարարութեան՝ Մըրֆի – Պիլլի տեղեկութիւններէն ետք :

Նախարարաց ժողովին մէջ արծարծուեցաւ Անկախներու վերապահ դիրքը . Վարչապետին կարծիքով «փոխադարձ վստահութիւն չկայ» : Ֆելիքս Կայեար կը նախընտրէ քիչ մը եւս սպասել, — առաւելագոյնը՝ մինչեւ այս գիշեր, — հասկնալու համար Չափաւորականներու մտադրութիւնը : Այս էր պատճառը՝ որ զինքը մղեց յայտարարելու .— Եթէ անկախ նախարարները հրաժարին՝ ես ալ պիտի ներկայացնեմ իմ հրաժարականս :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

«ՄԵԾ»ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ՝ ԺԸՆԵՒ

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԾՐԱԳԻՐ

Ուաշինկթընի բարձրաստիճան շրջանակները կը յայտարարեն, թէ «Մեծ»երու ժողովին ծրագիրը եթէ իրականութիւն դառնայ, Ամերիկացիները համաձայն են որ հանդիպումը ըլլայ Ժընեւի մէջ, եւ ո՛չ թէ Ուաշինկթըն, ինչպէս կը փափաքին խորհրդային ղեկավարները :

Թէեւ այս ուղղութեամբ վերջնական որոշում մը չէ տրուած, բայց ամերիկացի ղեկավարները չեն փափաքիր որ նման ժողով մը ըլլայ ամերիկեան հողամասին վրայ : Միջազգային տեսակէտէն Ժընեւը յարմարագոյն վայրն է :

Կը կարծուի թէ Միացեալ Նահանգները այս միջոցին կը դիմեն՝ խորհրդային ղեկավարներու Ուաշինկթըն ներկայութեան ընթացքին հասարակական անհաճոյ ցոյցերու առաջքն առնելու համար : Նման ցոյցեր հաւանական կը նկատուին Նիւ Եորքի մէջ :

Ամէն պարագայի մէջ վայրէն աւելի կարեւոր կը նկատուի հիմնական համաձայնութիւնը՝ օրակարգին շուրջ : Անցեալ շաբաթ այս հարցը նոր թափ ստացած էր եւ լուրջ հաւանականութիւններ կային՝ որ շուտով կարելի ըլլար եզրակացութեան մը յանգիլ : Վերջի քանի մը օրերու ընթացքին այդ թափը կասած է : Մինչեւ իսկ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլլընի յանձնուած մասնաւոր Պուլկանինի նամակին մէջ, Խ. Միութիւնը կ'աշխատի ձախողութեան մը պատասխանատուութիւնը ձգել Արեւմտեաններուն վրայ :

Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըր հանրօգուտ շինութեան մեծ ծրագիր մը հրապարակ նետեց : Երկու միլիառ 255 միլիոն տոլար կը նախատեսուի շինութեանց այս ծրագիրին համար : Ծերակուտական բազմաթիւ յանձնախումբեր կը պատրաստուին քուէարկել զայն :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշըլտ Նիւ Եորքէն մեկնեցաւ Մոսկուա : Ճամբան Սթոքհոլմ եւ Հելսինքի հանդիպելէ վերջ, Կիրակի օր պիտի հասնի Մոսկուա՝ կարգ մը խորհրդակցութիւններ ունենալու համար : Մարտ 31ին Լոնտոն պիտի ըլլայ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Հետախոյզին եւ Պէթա – 58ի յաջողութենէն ետք Ամերիկա պիտի արձակէ արուեստական եօթը արբանեակներ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընտրութեանց ներկայ ըլլալու համար Մոսկուա հրաւիրուած երեք Ամերիկացիները տեսակցութիւն մը ունեցած են Խրուշչեւի հետ, որ յայտարարած է թէ զինական մարզին մէջ Միացեալ Նահանգները երբեք պիտի չկարենան հասնիլ խորհրդային գիտութեան մակարդակին :

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն թէ Մարտի սկիզբէն ի վեր Արաբիոյ մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եւ գնդակահարութիւններ եղած են, նկատելով որ Սէուտ Թագաւորին դէմ ընդդիմադիր շարժում մը ծայր տուած է :

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Հանրապետութեան նախկին հարիւրապետ Քալվաօ, որ 1952ին երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր, առջի օր 16 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ կրկին, նկատելով որ թռուցիկներ ցրուել տուած էր նախարարներու եւ բարձրաստիճան անձերու դէմ :

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ երկու շաբաթէ ի վեր ապստամբներու գործունէութիւնը որոշ չափով մեղմացած էր : Վերջին երկու օրերուն սակայն կատաղի կռիւներ եղան, որոնց ընթացքին մօտ չորս հարիւր ըմբոստներ սպաննուեցան եւ հինգ հարիւր ուրիշներ զինաթափ եղան :

Փոքր կռիւներ եղան գրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ, բայց երկու մեծ բախումներու ընթացքին է, որ ապստամբները հարիւրաւոր զոհ եւ գերի տուին. մէկը՝ Տիվիվիէի մէջ, միւսը՝ Թապլա : Թէեւ որոշ թիւ մը չէ տրուած, սակայն կը կարծուի թէ այս կռիւներուն ընթացքին բանակայիններն ալ քիչ վնասներ չեն տուած :

Գրաւուած են պատերազմական բազմաթիւ զէնքեր, որոնց կարգին՝ երեք Պազուքա, 11 ծանր եւ քսան թեթեւ գնդացիրներ :

× Ցարդ կը կարծուէր թէ Թունուզի մէջ 250.000 Ալժերիացիներ կան, բայց Ալժէէն կը հաղորդեն թէ այնտեղ 165000 Ալժերիացիներ կան : Անոնց մեծ մասը դրացի երկիրը հաստատուած էր՝ Ալժերիոյ խռովութիւններէն առաջ : Այս ուղղութեամբ քննութիւն մը բացուած է, որով կը պարզուի թէ 1955ին 140.000 Ալժերիացիներ կային արդէն Թունուզի մէջ : Հետեւաբար, վերջին տարիներուն փոքրաթիւ «տարագիրներ» միայն անցած են սահմանը :

ՀԱՅՈՑ ՊԵՍՏԱԼՈՑՑԻՆ

Յ. Թ. Հինդլեանի մահուան ութերորդ տարեդարձին առիթով կը մղուինք կրկնելու իր սիրած նշանաբանը՝ լոյս, սէր, կեանք: Գերման փիլիսոփայի, Հերդերի (1744 – 1803) իմաստասիրած բառերն էին ասոնք,—

Լիխթ, Լիպը, Լեպեն, որոնց արժեւորումը Հինդլեան ուսած էր Ռեթէոս Պէրպէրեանէն:

Հինդլեան Գ. Մալաթեանի հետ մասնաւոր դպրոց մը բացաւ Պոլսոյ մէջ, որ այնքան արտասովոր բան մը չէր այս դարուն սկիզբը, բայց Հինդլեան ոչ միայն անունով, այլ՝ դաստիարակչական նորագոյն ծրագիրով «Նոր դպրոց» մը հիմնեց հայ իրականութեան մէջ: Եղաւ զուիցերական «դպրոց»ի ներկայացուցիչը արեւմտահայ կրթական մարզին մէջ, հայ Պեսթալոցցի մը՝ որուն համար կարեւորը այն էր որ իր աշակերտները մարդ ըլլան ազնուագոյն սկզբունքներով եւ ձգտին միշտ դէպի գեղեցիկը, բարին, ճշմարիտը:

Հետեւելով Էմիլ Զոլայի, այլ մանաւանդ Ժան Ժագ Ռուսոյի յիսուն տարի շարունակ ջանք չխնայեց ան հայ տղոց ներշնչելու համար բարոյական բարձր ըմբռնումներ: Ռուսոյի «Էմիլ»ը իր տիպարն էր. ահա թէ ինչու զինքը կը կոչենք, հայ Պեսթալոցցի մը, մեծ դաստիարակ մը, որ դաստիարակութեան շնորհիւ մարդկութեան բարելաւման կը հաւատայ, գործնապէս ալ ձգտելով անոր:

Համեստ ջանասիրութեան եւ պարզասիրութեան տիպար, ընկերաբար խօսած է իր աշակերտներուն հետ այն բոլոր նիւթերուն շուրջ՝ որ կը հետաքրքրեն դպրոցական սերունդը: Այդ անկեղծութիւնը եւ լրջութիւնը միանգամայն կը պարտադրէին ամէն յարգանք: Եթէ իր աշակերտները «գործնական իմաստասիրութեան» վեհապանձական դասերէն մանաւանդ հատիկ մը չափ օգտուած են՝ կը հաւատանք որ պիտի բաւականանայ եւ ցնծայ այդ մեծ մարդուն հոգին:

Համաձայն իր սկզբունքներուն եւ ծրագիրին, Հինդլեան առաջինը եղաւ մեր դաստիարակներուն մէջ, որ սկաուտական կազմակերպութեան զօրավիգ հանդիսացաւ. իր աշակերտներէն շատերը մտան Պոլսոյ այդ շարժումին մէջ, կազմելով խումբեր եւ շարքեր: Յիշատակելի է երջանկայիշատակ Զաւէն պատրիարքի հետ իր գործակցութիւնը սկաուտական կազմակերպութեան համար. այս առթիւ չենք կրնար չյիշել նաեւ իր լաւագոյն աշակերտներէն Սուրէն Շամլեանը, որ նոյնպէս սկաուտական խումբերու վարիչ եղած էր, վերջը՝ երբ «Մարմարա» թերթի խմբագիր, նուիրուեցաւ պոլսահայ հասարակական կեանքին, մինչեւ իր վաղահաս մահը:

Հինդլեան իր անձով ալ օրինակ տալու սկզբունքը ընդգրկած էր. լուռ բարեսէր մը՝ որ ունէր բազմաթիւ «սան»եր եւ պաշտպանեալներ. անոնցմէ շատերը զրկած է նոյնիսկ Եւրոպայի համալսարանները: Իր համեստ խնայողութեանց վերջին գումարը յատկացնելով Պոլսոյ Սուրբ Փրկիչ Ազգային Հիւանդանոցին՝ փակած է իր նիւթական կեանքը, բայց մեզի համար անմոռանալի կը մնայ երբ մեծ դաստիարակ իր թողած աննիւթական ժառանգը եւ պարտք կը զգանք հետեւելու իր բարի օրինակին:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԴԱՐԸ

Օր չկայ որ գիտական նորութիւններ չյայտնուին: Գիտութիւնը հասած է կէտի մը, ուրկէ հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ, թափանցելով բնութեան գաղտնիքներու: Անտեսանելի հիւլէներու ներքին կերտուածքը մասամբ պարզելէ ու անոր ուժը օգտագործելէ ետք, ան իր մեքենական աչքն ու ականջը յառած է դէպի տիեզերքի անհունը, այդ ուղղութեամբ ալ նուաճումներ կատարելով:

Երբ երկու դար առաջ շոգեշարժ մեքենային գիւտը կը յղացուէր անգլիացի Սթէֆէնսընի կողմէ, այն ատեն մարդիկ տակաւին թերահաւատ էին գիտութեան մասին եւ գիտունները կը նկատէին խենթեր, վհուկներ կամ աճպարարներ:

Քիմիաբանութիւնը եւս կը տուայտէր ալքիմիկոսներու մենակեաց աշխատանքներով, որոնք կը փորձէին համայնաբոյժ դեղեր. կամ իմաստութեան քարը գտնել՝ հասարակ մետաղները ոսկիի փոխակերպելու համար: Այժմ ատոնց երազը իրականութիւն դարձած է արդէն եւ հասարակ մարմիններու փոխակերպումը (թրանսմիւթասիոն) հիւլէական ռմբակոծութեամբ իրագործուած:

Այլեւս արդի քաղաքակրթութեան համար հասարակ բաներ են, շոգեկառքը, ինքնաշարժն ու օդանաւը: Այժմ, ելեքտրամագնիսական, ելեքտրոնական, թէ այլ շողարձակ երեւոյթներ կ'օգտագործուին, ինքնագործ թէ հեռավար կազմածներու, մահացու թէ մարդկային բարօրութեան նպաստող գործիքներու շինութեան համար:

Հիւլէական դարն է որ սկսած է: Սակայն մինչեւ այս բարձրութեան հասնիլը ի՜նչ հանգրուաններէ անցած է ան: Փորձենք հպանցիկ ակնարկ մը նետել: 19րդ դարու վերջերն էր որ Փիէր եւ Մարի Քիւրի ամոլը կը գտնէր կարգ մը մարմիններու շողարձակ գործունէութիւնը: Բայց Քիւրիներու ճամբան հարթողը եղած էր Հանրի Պէքրէլ իր հետաքրքրական հետազօտութիւններով, որոնց համար 1903ին արժանացաւ Նոպէլի մրցանակին: Քիւրի ամոլին գիւտը նախապէս ծաղրանքի եւ թերահաւատութեան առարկայ դարձաւ:

1898ին այս գիտունները շատ նախնական միջոցներով յաջողեցաւ փեքպլէնտին (ուրանիոմի, կապարի, թորիոմի, բարիոմի խառնուրդ հանք մը) գտնել բարիոմը: Ասով այլեւս բնագէտներուն համար շողարձակումը դարձաւ գիտական անվիճելի իրականութիւն մը: Հաստատուեցաւ որ բարիոմին արձակած անտեսանելի շողերը օժտուած էին անբնական կերպով աճող, այսինքն խլիրդ յառաջացնող բջիջները փճացնելու զօրութեամբ:

Մարի Քիւրի այս գիւտին համար, իբրեւ մարդկութեան բարերար, 1911ին արժանացաւ Նոպէլի մրցանակին:

Շատ չանցած անգլիացի բնագէտ Ռըթըրֆորտ, Սոտտի հետ հաստատեցին թէ բարիոմը իր շողարձակումէն ետքը կը փոխակերպուէր կապարի:

1912ին, Դանիացի բնագէտ Պոհրի վիճակուեցաւ երեւան հանելու հիւլէին կառուցուածքը, որ կը բաղկանար կեդրոնական կորիզէ մը՝ դրական ելեքտրականութեամբ, որու շուրջ մոլորակներու նման կը թաւալին ելեքտրոնները, ժխտական ելեքտրականութեամբ օժտուած: Սակայն իրօք այդքա՞ն պարզ էր հիւլէին կառուցուածքը:

Անշուշտ ոչ: Շատ շուտով պարզուեցաւ որ Պոհրի մատնանշած հիւլէին ծանրութիւնը չէր համապատասխաներ իրական հիւլէի ծանրութեան: Բան մը կը պակսէր անկէ: 1932ին էր միայն որ անգլիացի բնագէտ Չետուիք պիտի գտնէր նէօթրոնը: Ահա այս տարրն էր որ կը պակսէր Պոհրի հիւլէէն: Նէօթրոնը անհաղորդ էր ելեքտրականութեան եւ փրոթոնէն քիչ մը աւելի ծանր էր:

1934ին Իռէն եւ Ֆրէտէրիք Ժոլիօ Քիւրի ապացուցանեցին որ նէօթրոններու ռմբակոծութեամբ հասարակ մարմինները կը դառնային շողարձակ: Քանի մը ամիս ետքը իտալացի բնագէտ Ֆերմին իր կարգին կը հաստատէր թէ բոլոր մարմիններն ալ կարող են արուեստական միջոցներով շողարձակ դառնալ: Ան ուրանիոմի համար կ'ըսէր թէ շողարձակումով այլեւս կը դադրէր ուրանիոմ ըլլալէ եւ ծնունդ կուտար ուրիշ մարմիններու:

Նոտտաք, գերմանուհի մը, կը յայտարարէր որ ուրանիոմի կորիզին տարանջատումը տեղի կ'ունենար կատարեալ պայթիւնով մը: 1939ին Ֆրէտէրիք Ժոլիոն եւս կը հաստատէր նոյն պարագան եւ հետեւելով Ֆէրմիի եւ ուրիշներու կատարած փորձերուն կը խորհի օգտագործել ուրանիոմի արձակած նէօթրոնները, հակազդեցութեան շղթայականութիւն մը յառաջ բերելու համար: Ուրիշներ ալ կ'աշխատին այն ուղղութեամբ:

Ինչպէս կը տեսնուի, այն բոլոր աշխատանքները որոնք պիտի յանգէին հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու շինութեան եւ հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման, կատարուած են երկու աշխարհամարտներու իրարմէ անջատող ժամանակաշրջանին մէջ:

Այնուհետեւ բնագէտներ հաստատեցին նաեւ որ հիւլէն իր յետին գաղտնիքները չէ պարզած տակաւին ու իր կառուցուածքը շատ աւելի բարդ է քան կ'ենթադրուէր նախապէս: Եւ նէօթրոններու գիւտէն ետք, իրարու ետեւէ գտնուեցան բազմաթիւ մասնիկներ՝ դրական ելեք[illegible]ը, մեզոններու, հիփէրոններու շարքը եւ հակա–մասնիկները: Անշուշտ ատոնց օգտագործումն ալ մեզ պիտի առաջնորդէ անակնկալէ անակնկալ եւ յոյսեր կան որ հակա–մասնիկներու հակազդեցութեամբ կարելի պիտի ըլլայ չէզոքացնել հիւլէական եւ ջրածին ումբերը, մարդկութիւնը փրկելով աղէտալի փլուզումի մը սպառնալիքէն: Հիւլէական մասնիկները (փարթիքիւլ) գիտութեան կը ներկայանան բազմազան երեսներով ու բանալին կը կազմեն հիւլէի կազմական ներքին գաղտնիքներու: Այն օրը որ գիտութիւնը յաջողի թափանցել ատոնց, այն ատեն նիւթը խաղալիկ մը պիտի դառնայ մարդկութեան ձեռքը: Այնշթայն պարզելով իր տեսակէտը մասնիկներու մասին 1927ին կ'ըսէր թէ անոնք կը ներկայացնեն ուժական (էներժի) խտացում մը: Այսինքն մասնիկներն ու անոնց ազդեցութեան դաշտը (շան) միակ ամբողջութիւն մը կը կազմեն:

Այս ուղղութեամբ Լուի տը Պրէօյի տեսութիւնը ալեձեւ մեքենականութեան (մեքանիք օնտիւլաթուար) մասին հետաքրքրական է: Ըստ Ֆրանսացի մեծ գիտունին տեսութեան, նիւթական կէտի մը շարժումին կ'ընկերանայ ալիք մը՝ որուն երկարութիւնը համեմատաբար այնքան փոքր է, որքան արագութիւնը ու մասնիկի ծաւալը աւելի մեծ են: Այլ խօսքով, ալեձեւ աննիւթական երեւոյթները կը նիւթականանան, համաձայն պարագայի ու տեսակէտի: Թէեւ բոլոր բնագէտները չեն բաժներ այս տեսութիւնը, անըմբռնելի գտնելով ալիքն ու նիւթը նոյնացնելու գաղափարը: Այսուհանդերձ լոյսը մեզ կը ներկայանայ թէ իբրեւ ալեձեւ երեւոյթ եւ թէ յարաբերական իմաստով իբրեւ նիւթ՝ իր ֆոթոններով: Ֆօթոնները՝ ստեղծուած Այնշթայնի կողմէ, կը նկատուին որպէս լոյսի անշօշափելի հատիկներ:

Այս բոլոր աշխատանքներուն պտուղը մարդկութիւնը պիտի քաղէ հետզհետէ եւ տարակոյս չկայ որ յետագայ սերունդները պիտի ապրին աւելի երջանիկ, եթէ անշուշտ մինչ այդ մեր աշխարհը չքանդուի ... մարդոց ձեռքով:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Պարոն մը գրավաճառատուն մը կը մտնէ եւ կը հարցնէ պաշտօնեայ օրիորդին·

— «Այրը կնոջ գերիշխան տէրն է» գիրքը ունի՞ք:

— Այո, պարոն, դիմեցէք երեւակայական գիտական գիրքերու բաժնի պաշտօնեային, կը պատասխանէ օրիորդը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

2.

Դուռը բացուեց եւ մայրը, դեռ սեւ մազերով եւ ոչ այնքան ծերացած, տարածեց թեւերը եւ բացագանչեց.

— Բալա՛...

Գարեգինը նետուեց մօր գիրկը, համբուրեց նրան եւ իր գլուխը դրեց նրա ուսին: Մայրը՝ սիրոյ եւ կարօտի ուժգնութիւնից նոյնպէս ուրախանալու անկարող, հազիւ կրկնեց.

— Բալա՛... Բալա՛...

Մօր ուսի վրայով Գարեգինը գաղտագողի նայեց ներս: Ոչ, այլեւս ոչ ոք դուրս չէր գալիս այնտեղից: Ուզեց հարցնել, բայց ամաչեց. դա շատ հապճեպ կը լինէր եւ գուցէ վշտացնէր մօրը: Շարունակեց գրկախառնութիւնն ու գգուանքը, եւ երբ նրան թուաց, որ այժմ, վերջապէս, պատշաճ է, հարցրեց.

— Իսկ որտե՞ղ է Սիրանոյշը, մայրիկ..

— Սիրանո՞յշը: Մտիր, բալա, վերցրու չեմոդանը: Սիրանոյշը քաղաք է գնացել, կը գայ:

Հիասթափութեան եւ ափսոսանքի վիշտը սեղմեց Գարեգինի կոկորդը: Որ Սիրանոյշը քաղաք էր գնացել, դրա մէջ արտասովոր ոչինչ չկար: Բայց չորս տարի շարունակ Գարեգինը իր վերադարձի այդ վայրկեանը երազել եւ պատկերացրել էր անպայման երկուսի հետ՝ Սիրանոյշի եւ մօր: Այդ իսկ պատճառով նա իր վերադարձը յետաձգել էր Կիրակի օրուան, որպէս զի Սիրանոյշը, որ աշխատում էր քաղաքում, լինէր տանը:

Նա վերցրեց ճամպրուկը, ձգուեց առաջ, եւ միայն վերջին պահին, աչքերի անմիջապէս դիմաց տեսնելով մուգ-կարմիր չեմափայտը, արագ կռացաւ՝ ճակատը դրանը չխփելու համար:

Ներսում, ձախ թեւի վրայ, ուղղակի դրան մօտ, երկյարկանի բնակարանի արեւոտ ճակատն էր, իսկ մնացեալ բոլոր կողմերում՝ այգին: Աջ թեւի վրայ, բնակարանի դիմաց, ստուերախիտ ծառախմբի տակ զնգաց չան չղթան եւ սպիտակ ու սեւ բրդով գամբռը, ուրախութիւնից վնգստալով, իր կարճ շղթան ձգած եւ յետին ոտների վրայ բարձրացած, ցատկոտելով սկսեց ճիգեր անել՝ մօտենալու հին բարեկամին:

— Բողար, — ժպիտով բացագանչեց բարեկամը եւ վազելով դէպի նա, կռացաւ: Շնչասպառ հեւալով, գամբռն սկսեց լիզել նրա ձեռքերը, հաչոտալ եւ նորից վնգստալ:

— Չես մոռացել ինձ, Բողար, — ասաց Գարեգինը եւ քաջալերաբար խփելով գամբռի մէջքին, վեր կացաւ:

Բնակարանի պատին տակ պատին էր յենուել հին, ծանօթ բահը: Առաջին յարկը, երկու փոքրիկ լուսամուտներով եւ դռնով, փակ էր: Գարեգինի ծնողքներն այնտեղ ապրել էին շատ վաղուց: Իսկ յետոյ, երբ վտարել էին երկրորդ յարկում ապրող հարուստ այգետիրոջը, եւ այգին անցել էր «սովխոզ»ին, Գարեգինի հայրն իր կնոջ հետ բարձացել էր երկրորդ յարկ՝ մինչեւ մահ շարունակելով աշխատել իբրեւ այգու պահապան, իսկ առաջին յարկը դարձրել էին պահեստ: Գարեգինը ծնուել էր երկրորդ յարկում եւ նրա բոլոր յիշողութիւնները կապուած էին դրա հետ:

Նա նայեց վերեւ: Գորշ, հողէ պատի վրայ սպիտակին էր տալիս երեք փեղկանի լուսամուտը, ապա տախտակէ ծածկուած պատշգամբը՝ ապակեպատ սպիտակ դռնով, ապա նորից, երեքփեղկանի մի լուսամուտ: Մուտքի դուռը՝ ներքին սանդուղքով, գտնուում էր կողքի պատի վրայ:

Գարեգինին թուաց, թէ ուր որ է, բաց լուսամուտից դուրս պիտի նայի կամ դուռը չրխկացնելով, պատշգամբը պիտի դուրս գայ Սիրանոյշը, կամ գուցէ յայտնուելով այգու խորքից, պիտի նետուի նրա գիրկը ... ինչ վատ է, որ նա քաղաք է գնացել ...

Իսկ մայրը, զոյգ թեւերով նրա մէջքը գրկած, քայլում էր նրա կողքով, տալիս էր բազմաթիւ հարցեր, կցկտուր հաղորդում էր նորութիւններ եւ այլեւս ոչ մի խօսք չէր ասում Սիրանոյշի մասին: Մի՞թէ, իրօք, նա չի պատկերացնում, թէ որքան է կարօտել Գարեգինը նրան: Բայց ոչ, ոչ, դա կարօտել չէ, դա ուրիշ բան է, դա անուն չունի, անհնար է արտայայտել: Դա նրան տեսնելու անզուսպ, անդիմադրելի, անյաղթահարելի բաղձանք է, նման քնի, երբ օրեր եւ գիշերներ օղակման մէջ անքուն մնալէ յետոյ նա քայլում էր լուռ, եւ գիտէր, որ միակ փրկութիւնը քայլելու, հեռանալու մէջ է, իսկ քունը, ոտից գլուխ նրա մէջ լցուած, ձգում էր՝ ընկնել տեղն ու տեղը եւ քնել, քնել...

Սանդուղքով բարձրանալիս Գարեգինը չհամբերեց եւ հարցրեց մօրը.

— Իսկ ինչո՞ւ է գնացել: Ե՞րբ կը գայ ...

— Կը գայ, կը գայ:

Սանդղավանդից դուռն ուղղակի բացւում էր մեծ սենեակի վրայ, որին պատկանում էին մի լուսամուտն ու պատշգամբը:

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(2 Շար.)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

" ՔԱՆՏԻՏԱ "

Կոկիկ ու սիրուն թատրոնի մը՝ Թէաթր Տոնուի մէջ այս միջոցիս կը ներկայացուի անգլիացի մեծանուն գրող Պէրնըրտ Շոյի «Քանտիտա»ն։

Այս գործը տեսակ մը ամբաստանագիր է՝ ուղղուած «կրօնական եսասիրութեան» դէմ եւ անշուշտ իր այս հանգամանքովը կը հանդիսանայ գործ մը՝ որ կը ջղայնացնէ ու կը զայրացնէ «մաքրակրօն»ները։

Հակառակ անոր որ Պէրնըրտ Շոյի այս թատերակը տամ մըն է, սակայն հեղինակը զայն պարուրած է զաւեշտական շղարշով մը, հաւատարիմ էր այն սկզբունքին թէ՝ «ամէն եղերական անցքի մէջ կայ ծիծաղելի երեւոյթ մը»։

Խաղին հերոսներն են՝ պատուելի մը՝ Մորէլ, որ քաջ քարոզիչի իր կեղեւին մէջ է պարփակուած, իր կինը՝ Քանտիտա՝ ակամայ զոհ մը ամուսնական անողոք օրէնքներուն, եւ ուսանող-բանաստեղծ Մարշպանք՝ որ իր երեւումով կասկածներ ու մտահոգութիւններ յառաջացուցած է պատուելիին հոգիին մէջ եւ նոր կեանքի մը ու նոր ապրելակերպի մը փափաքը արթնցուցած է Քանտիտայի սրտին մէջ։ Այս վերջինը մազ մնացած է որ տարուի երիտասարդին ազդեցութենէն եւ բոլորովին իր «գլուխը կորսնցնէ»...

Այս տամը, ուրեմն, կերտուած ծիծաղի կաղապարին մէջ, անպայման որ դժուար խաղացուելիք գործ մըն է։ Բարեբախտաբար, բեմադիրը՝ Ռոլան Փիէթրի, իր խոր մտեցումով կարողացած է ամբողջովին իւրացնել հեղինակին գործածած մտքի եւ արտայայտութիւններու նրբութիւնները եւ յաջողած է գործին տալ հաղորդականութեան ամբողջական բնոյթ մը։

Դերակատարները ծանօթ դերասաններ են։

Պատուելիին դերը ստանձնած է Ժան Միշօ, որ արդէն սկսած է ֆրանսական թատերական շրջանակներուն մէջ տիրական դիրք մը ապահովել եւ անպայման այս դերով՝ որուն մէջ կը դերազանցէ ինքզինքը, նոր դափնիներ աւելցնէ իր անուան վրայ։

Ուրիշ մը՝ Ֆիլիփ Փիէրսոն, նոր հասնող ծաղիկ մը, հոյակապ խաղով մը կը պատկերացնէ ուսանող-բանաստեղծ Մարշպանքի կերպարը։

Քանտիտայի դերը ստանձնած է անուանի դերասանուհի Ռընէ Սէն-Սիր, որ արդէն ֆրանսական թատրոնի եւ շարժանկարի շրջանակներուն մէջ ծանօթ է իր բազմաթիւ դերերու փայլուն մեկնաբանութեամբ։

Քանտիտայի դերով Ռընէ Սէն-Սիր անգամ մը եւս կուգայ ապացուցանել որ ինք իր ստանձնած բոլոր դերերուն ընթերքին թափանցող ճշմարիտ արուեստագիտուհի մըն է։

Բեմադիրը՝ Ռոլան Փիէթրի եւս ստանձնած է երկրորդական դեր մը, որ կը մարմնաւորէ նոյն յաջողութեամբ եւ հաւատարմութեամբ՝ որքան իր բեմադրութիւնը։

Միջազգային թատերական գրականութեան տիտանները, սկսած Շէյքսփիրէն եւ Մոլիէրէն, մինչեւ հինաւուրց ողբերգակները՝ Սոփոկլէս եւ Եւրիպիդէս, ծանօթ են հայ բեմերուն։ Անոնց երկերուն թարգմանութիւնները բազմաթիւ անգամներ ներկայացուած են մեր բեմերուն վրայ։

Դժբախտաբար, սակայն, Պէրնըրտ Շոն ցարդ անծանօթ մնացած է մեզի։

Անոր «փիկմալիոն»ը, մանաւանդ, արժէ որ օր մը բարձրանայ մեր բեմերուն «տախտակներուն» վրայ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Անցեալ կիրակի Իսիի «Խրիմեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ, «Զաւարեան» կոմիտէին կազմակերպած ընկերահամախմբական խնջոյքը, Փետրուար 18ի օրուան առթիւ։

Հաւատաւոր ընկերներու եւ համակիրներու բազմութիւն մը փութացած էր իր յարգանքի տուրքը տալու՝ այն բոլոր հերոսներուն յիշատակին, որոնք ինկան Հայ համայնավարներու անխնայ հարուածներուն տակ, յանուն հայրենիքի եւ ազատութեան սրբազան դատին։

Ընկեր Հրաչ Հանտալեան իր հակիրճ բացման խօսքին մէջ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը համաժողովրդական ըմբոստացման բոլոր նահատակներուն։

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Խ. Մկրտիչեան, որ կուռ ու խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ։

Ականատես ու մասնակից՝ Փետրուարեան շարժման, պատմեց թէ ինչպիսի նենգամտութեամբ, հայանուն համայնավարներ, յուսալքելէ յետոյ հայ զինուորը, եւ գրաւելէ վերջ իշխանութեան ղեկը, ի վերջոյ ժողովրդային ընդվզումի մղեցին ամբողջ ազգը անխտիր։

Ընկերոջ պարզ, բայց սրտաբուխ բացատրութիւնները, խոր տպաւորութիւն թողուցին ներկաներու վրայ։

Մէջ ընդ մէջ խօսք առին նաեւ ընկերներ՝ Յ. Շիրվանեան, Ն. Դարբինեան, Յովնան, եւ Պ. Խաչիկ Բարունակեան։

Այս վերջինը, որպէս ականատես ու վիրաւոր զինուոր մը յեղափոխութեան շրջանին, ի միջի այլոց յայտարարեց.

— Նախ յայտնեմ թէ ես անկուսակցական եմ։ Անաչառ ու անկեղծ ըլլալու համար պէտք է յայտարարեմ թէ Փետրուար 18ի ըմբոստացումը ոչ թէ միակողմանի շարժում մըն էր, այլ համաժողովրդական ընդվզում մը։ Բայց ու այնպէս, ղեկավար տարրին հարիւրին իննիսունը Դաշնակցականներէ կը բաղկանար»։

Հայրենասիրական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցէին տիկիններ՝ Շաքէ Գալայճեան եւ Գալիկեան, Պ. Պ. Մ. Պօղոսեան, Քարակէօզեան, Մ. Շիրվանեան իրենց գողտրիկ մեներգներով ու զուգերգներով։

Իսկ Օր. Ցամբիկ Զօպանեան, Խ. Քէօշկէրեան, Ա. Քարայեան եւ Զ. Զատիկեան իրենց հայրենաշունչ արտասանութիւններով ոգեւորեցին ներկաները։

Խնջոյքին ամենադեղեցիկ անակնկալը եղաւ Պելժիա ուսանող ընկեր Իսկէնտէրեանի ներկայութիւնը։

Արդարեւ, իր մայրենի լեզուի հմտութիւնը, իր մաքուր առոգանութիւնը, Հայոց պատմութենէն իր ամբարած պաշարը, եւ իր խոր հաւատքը մեր ցեղին հին ու նոր ձգտումներուն իրականացման մասին, ապշահար ձգեցին ունկնդիրները։

Բազմակողմանի ձիրքերով օժտուած մեր երիտասարդ ընկերը, ներկաներուն խնդրանքին ընդառաջելով, երգեց բոլորովին նորութիւն եղող երգ մը՝ «Հայուհին», ցոյց տալով նոյնպէս, այս մարզին մէջ կիրթ ու մարզուած ձայնի մը շնորհքը։

Թէեւ ժամանակը յառաջացած էր, սակայն եւ այնպէս դեռ շատեր անշարժ կը մնային ու կը թնդացնէին սրահը իրենց հայրենաբաղձ երգերով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ՂԱԼԱԹԻՈՅ Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՎՐԱՅ

Մարմարայի մէջ կը կարդանք թէ Պոլսոյ բարեզարդութեան առթիւ երկրորդ պողոտայ մը կը բացուի Ղալաթիոյ մայր պողոտային զուգահեռ եւ այդ առթիւ իսթիմլաքին ենթակայ վայրերուն մէջ կը մտնէ նաեւ Ղալաթիոյ Եկեղեցիին կարեւոր մէկ մասը։

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցին քաղաքիս հնագոյն հայ եկեղեցին է։

Այս առթիւ յարմար էր տալ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցիին համառօտ պատմականը, քաղելով Ս. Փ. Հիւանդանոցի 1900ի ընդարձակ օրացոյցէն։

Ղալաթիոյ մեր Ս. Լուսաւորիչը Հայ եկեղեցիներուն հնագոյնն է։ Հ. Ինճիճեան կը գրէ, թէ Կոմս անուն հայ վաճառական մը Խրիմի Քէֆէ քաղաքէն Իսթանպուլ գալով, Ճենովացիներէն 1931ին գնեց հողը եւ 45 տարի ետք, 1436ին, կառուցուեցաւ Եկեղեցին՝ որ կոչուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի անուամբ։ Աւետ անունով դարբին մըն ալ կառոյց Ս. Սեղանը։ Այս Եկեղեցւոյն շինութեան բուն թուականը հին ձեռագրի մը մէջ ալ գրուած է սապէս. «Ի թուին Փրկչի 1391, ի Հայրապետութեան Տեառն Թէոդորոսի, ոմն վաճառական Կոմօ անուն Կաֆայէ եկեալ ի Կ. Պոլիս. որ էր ընդ իշխանութեամբ Յունաց, հրաման առեալ շինելոյ զեկեղեցի մի ի Ղալաթիա, կոչելով զանունն Ս. Լուսաւորիչ. եւ զմատուռ Ս. Խաչին Աւետ ոմն դարբին շինեաց»։

1731ի Ղալաթիոյ մեծ հրդեհին այս եկեղեցին այրեցաւ։ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք փութաց իսկոյն վերաշինութեան արտօնագիրը ձեռք բերել եւ 1732 Դեկտեմբեր 13ին հիմնադրութիւնը տեղի ունեցաւ։ Եկեղեցին հիմէն շինուեցաւ Սարգիս Խալֆայի ձեռքով, կամարակապ եւ փառաւոր։ Եկեղեցւոյ ներքին որմերը զարդարուեցան պատկերներով, զորս նըկարեց կեսարացի նկարիչ մը՝ Եսայեայ Ծաղկատար. աւելի եղբայրն էր ԺԸ. դարու նշանաւոր հայ նկարիչի մը՝ որ կը կոչուէր Բարսեղ։ Միջին տաճարին երկու քովերը շինուեցան նաեւ երկու փայտակերտ եկեղեցիներ։ Այս եկեղեցին՝ որուն բակը թաղուեցաւ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք 1741ին, 1771 Փետրուար 7ի մեծ հրդեհին այրեցաւ ու միայն Միջին քարաշէն տաճարը մնաց։ 1799ին վերջերը եկեղեցին նորոգուեցաւ նորէն, Դանիէլ Պատրիարքի օրով։ Իսկ Ստեփանոս Պատրիարքի օրով, 1834ին, նորոգուած եւ օծուած հինգ եկեղեցիներէն մին է նաեւ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչը՝ որուն վերջին նորոգութիւնը տեղի ունեցած է 1888ին։

Ղալաթիոյ վերջին բարեզարդութեան հետեւանքով, Իսթիմլաքի ազդարարագիր ղրկուած է հետեւեալ հայ սեփականատէրերուն։ Կը քաղենք Քաղաքապետութեան մէկ ազդէն.

Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ստեփան Թալաշլըօղլու, Գրիգոր Թագւորեան, Յարութիւն Քէօրփէեան, Արմենուհի Թագւորեան, Գրիգոր Թագւորեան, Զարգահեան եղբայրներ, Մկրտիչ Եավրու, Արտաշէս Քէսքէնէրտար, Սրբուհի Շարման, Յովակիմեան եղբայրներ, Անժէլ Խորէնեան, Շուշան Թօքաթ, Իսթանպուլեան քոյրեր, Կարապետ Ժիրայր եւ Յարութիւն Աքսայ Տանտինեան։

ԱՐԱԲԻՈՅ լաւատեղեակ շրջանակները կը հաղորդեն թէ Քուէյթ պիտի չյարի Իրաքեւյորդանանեան Միացեալ Թագաւորութեան. ինչպէս ծանօթ է Քուէյթ քարիւղ արտադրող աշխարհի մեծագոյն երկիրներէն մէկն է։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ երեւան ելած է իւրանիոմի եւ թորիումի կարեւոր հանք մը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (150)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Այս խօսքերը ինձ համար նոր չէին, ես հազար անգամ լսել էի ծերունի որսորդից։ Բայց զարմանալին այն էր, որ ես տեսնում էի՝ խաշնարած Հայերը բոլորովին ուրիշ սիրտ ունէին, մինչդեռ երկրագործներն եւ քաղաքացիները բոլորովին մեռած մարդիկ էին։ Ասլանը ասում էր «դա նրա համար է, որ խաշնարածներն աւելի տէրտէրի երես չեն տեսնում»։

Այս Հայերը մնացել են իրանց նախնական պարզութեան մէջ, մտածում էի ես, իրանց լեռներում անարատ պահուել են նրանք, որովհետեւ փչացած, անպիտանացած հասարակութեան հետ հաղորդակցութիւն չեն ունեցել։

Ես վաղուց լսել էի այս ժողովուրդի մասին մի զրոյց, որ ինձ անհաւատալի էր թւում, երբ թէ միանգամ նրանց մէջ խոլերայ ընկած է եղել։ Ժողովուրդը մի քանի անգամ դիմել է եկեղեցիին, եւ խնդրել է իրանց սուրբ Խաչից (եկեղեցին նրա անունով էր շինուած), որ ցաւը իրանցից հեռացնէ։ Բայց տեսել են, որ սուրբ Խաչը ամենեւին ուշադրութիւն չէ դարձնում, եւ ցաւը օր ըստ օրէ սաստկանում է։ Այն ժամանակ բոլոր ամբոխը բարկութեամբ յարձակւում են սուրբ Խաչի վրայ. եկեղեցու դռները փակում եւ սկսում են նրա վրայ հրացաններ արձակել, եւ սպառնալիքներ կարդալ։ Բարեբախտաբար խոլերան դադարում է եւ եկեղեցին ազատւում է քանդուելուց։

Այժմ, լսելով ծերունի տանուտէրի խօսքերը, ես մտածում էի, թէ շատ հեռու չէ մի այնպիսի ժողովրդից այս տեսակ վարմունք, որովհետեւ նա սուրբի վրայ նայում է այն աչքով, ինչ աչքով նայում է ծառան իր տիրոջ վրայ, որ եթէ հաց չտայ, եւ նրան չվարձատրէ, ծառան կը դադարէ ծառայելուց, եւ դուցէ կը թշնամանայ նրա հետ։

Բայց որքան էլ հաճելի լինէր ինձ ծերունի տանուտիրոջ հիւրասիրութիւնը, ես դարձեալ շտապում էի շուտով ճանապարհ ընկնել։ Որովհետեւ մտածում էի, եթէ ուշանամ, դուցէ Ասլանը դարձեալ չի սպասի ինձ։ Ես նրան վերջին օրերում լաւ էի ճանաչել. նրա համար ընկեր, բարեկամ ոչինչ նշանակութիւն չունէին. նա իր «գործին» էր նայում։ Եւ շատ կարելի էր, նա ինձ բոլորովին մոռացել էր, որպէս մոռացել էր Սոնային, որին մի ժամանակ այնքան տաք կերպով սիրում էր նա։ «Այսպիսի մասնաւոր սէրը, ասաց նա, ոչինչ նշանակութիւն չունի այն մեծ սիրոյ մօտ, որով լցուած է այժմ իմ սիրտը ...»։

Հովիւների վրանները կազմուած էին մի նեղ հովտի մէջ. նրանք թւով մի քանի հարիւր կը լինէին, իւրաքանչիւր վրանը պատկանում էր մի ընտանիքի. բայց բոլորը մի գիւղի ժողովուրդ չէին, այլ մի քանի գիւղերի բնակիչները հաւաքուած էին միասին։ Բայց դարձեալ նրանք խառնուած չէին, եւ ամէն մի գիւղի խաշնարածներն իրանց առանձին տեղն ունէին, նրանց վրաններն առանձին խումբեր էին կազմում։ Բայց այս ժողովուրդը բոլորովին չէր նուիրուած խաշնարածութեան, նրանք ունէին եւ իրանց երկրագործութիւնը։

Ամէն ընտանիքի մի մասը մնացել էր գիւղերում ցանքերը մշակելու համար. մանաւանդ ցանքերի մեծ մասը ջրային էր, որ աւելի խնամոտ կարօտութիւն ունի, վարում են սարերի հարթհաւասար կողքեր եւ ցանում են, այնուհետեւ առոգումը թողնում են բնութեան հոգատարութեանը։

Տղամարդիկը միայն հոգս էին տանում հօտերի պահպանութեան եւ դարմանելու մասին. տնտեսական հոգսերը կանանց վրայ էր։ Ոչ մի կին, ոչ մի աղջիկ անգործ չէր այս աշխատասէր հասարակութեան մէջ. Կանայք էին կաթը կթում, իւղ պատրաստում եւ պանիր մակարդում. կանայք էին ոչխարները մազակտուր անում, բուրդը մանում եւ նրանից կապերտներ, գորգեր, եւ զանազան օթոցներ պատրաստում։ Այս կանանց արդիւնքն է այն նուրբ շալէղէն գործուածները, որոնցմով պարծենում է Վանը, որոնք ծառայում են հարուստ իշխանների համար վերարկու եւ այլ հագուստներ լինելու։ Նրանք ծանօթ են բոլոր բոյսերի, արմատների եւ հանքերի հետ, որոնք տալիս են զանազան ներկեր, եւ իրանք են պատրաստում այն գեղեցիկ գոյները, որոնցմով նշանաւոր են Վանայ շալեղէն գործուածները։ Այս բոլորից երեւում է, որ այս ժողովուրդը շատ հին ժամանակներում դուրս է եկել իր վայրենութիւնից, եւ արհեստը ու աշխատութիւնը խիստ վաղուց ծանօթ է եղել նրան։

Կինը այստեղ մարդ էր, իր բուն նշանակութեամբ. նրա յարաբերութիւնները տղամարդի հետ աւելի ազատ էին։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՍԱՐԱԿՈՍԻ (Սպանիա) բժշկական համալսարանի դասընթացքները ընդհատուեցան՝ կարգ մը նոր օրէնքներու դէմ բողոքելու համար ուսանողներու կատարած դասադուլին հետեւանքով :

ՀՌՈՄԻ մէջ Իտալիոյ եւ Անգլիոյ Պատերազմական նախարարներու խօսակցութիւններէն ետք յայտարարուեցաւ թէ երկու երկիրներու պաշտպանութեան համար համագործակցութեան սկզբունքի համաձայնութիւն մը գոյացած է :

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ եգիպտական դեսպանատան մամուլի կցորդը՝ Սայէտ Լութֆի ապաստանած է Ֆրանսա : Եգիպտոսի մեծագոյն թերթերուն Լոնտոնի թղթակիցն էր · կ'աշխատակցէր նաեւ կառավարական Ալ Կումհուրիէին եւ Ալ Թահիրիրին : Փարիզ գալով լրագրողը յայտարարեց թէ «այլեւս չէր կրնար հանդուրժել Նասրի ահաբեկչական վարչակարգին » :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Լայփցիկի համալսարանին տեսուչ Լատտնտրոֆ անցած օր ապաստանեցաւ Արեւմտեան Գերմանիա : Վերջին երեք ամիսներու ընթացքին 26րդ համալսարանականն է ան, որ կը փախի Արեւելեան Գերմանիայէն :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Նախագահ Այզընհաուըր Ապրիլ 12ին կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի՝ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան մասին :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուեցաւ փաստաբան Հասան Արսան Ճանի, որ մասնակցած էր կայսրութեան դէմ կազմակերպուած ամերիկեան դաւադրութեան · ամբաստանեալը մտերիմն էր Ուաշինթընի պարսիկ դեսպանին, որ իր կարգին կանչուած է Թեհրան :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ 19) — Ձոյլ ոսկի՝ 527·000, Նափոլէոն 3730, զուից· 3610, անգլ· 4400, քսան տոլարնոց 18·120, թղթադրամ (դոլարահետական չուկայ) աթերլին 1245, տոլար 450, զուից· 108, պելժ· 9, լիր 0·72 :

Ողբացեալ Նազարէթ Զէյթունցեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Մկրտիչեան Սերովբէ Մշակոյթի տուն հազար ֆրանք, Օննիկ Տօրումեան Սէն Ժերմէի Կապոյտ Խաչին 500 ֆրանք կը նուիրեն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ · Կ · Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յովհ. Արապեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Հայ Ազգ · Եկեղեցական միութենէն երկու հազար ֆրանք, Տիկին Մառի Միքայէլեանէ երկու հազար, տեղւոյս դպրոցի ֆոնտին համար :

×

Ֆ · Կ · Խաչի Տէսինի Ազգ · վարժարանի կրթ · մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է զանազան առիթներով հետեւեալ նուէրները դպրոցին .— Պ · Թ · Այվազեանի մահուան առթիւ Պ · Ն · Պ·է՝ հինգ հազար ֆրանք : Տէր եւ Տիկ · Մեսրոպ Պայընտրեան՝ երկու հազար : Տէր եւ Տիկ · Անուշաւան Աւագեան՝ հազար, Տէր եւ Տիկ · Խորէն Գարակէօզեան՝ հազար, Պ · Ժիրայր Պարոնեան՝ հազար, Պ · Արսէն Սիւզմէճեան՝ հինգ հարիւր, Պ · Արմենակ Ոսկանեան՝ հազար, Տարօն Տուրուբերանի Հայր · Միութիւն՝ երկու հազար, Պ · Կարապետ Գորոյեան՝ 2000, Պ · Ստեփան Գարակէօեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Թաղեցինեքէն՝ 4300, Պ · Յովհ · Նիկողոսեան՝ հազար ֆրանք :

×

Այրի Տիկին Սրբուհի Արապեան եւ իր զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ · Արապեան եւ իրենց զաւակները, ինչպէս նաեւ Տիկ · Մարգարիտ, Տէր եւ Տիկին Ճերմակեան, Սղատեան, Գապայքճեան, Տարազճեան, Աւետիսեան, Մարտիրոսեան, Մանուկեան, Գալստեան, Նիկողոսեան, Սալվանեան եւ Փափազեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակներով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբ · ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին Յովհ · Արապեանի մահուան առթիւ :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Այս Շաբաթ իրիկուն, նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · Մարսէյլի Շրջ · կոմիտէին, ժամը 21ին Օթէլ Նոռմանտի, Պուլվառ տ'Աթէն :

Կը խօսի ընկ · Վ · ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Մարտ 22ին Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին Մէզօն Ալֆորի Թաղապետարանի սրահը :

ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ
17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

Եւ ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը :

UN MARI SUR MESURE

Մասնակցութեամբ՝

CLAUDINE DELMASի

(Աթենքի Թատրոնէն), Մառի Խօքսիւզեանի, Շուշան Գէորգեանի, Եդուարդ Տէր Յակոբեանի, Տիգրան Պողպատի եւ ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ :

ՋԱՏԻԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Հ · Մ · Ը · Մ ·
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
"AU CLUB" 51, RUE GRIGNAN

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Ազգատոհմ ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է եկեղեցւոյ միջոցաւ Պ · Ժիրայր Զիլինկիրեանէ հինգ հազար ֆրանք, Պ · Աթալլահէ երկու հազար ֆրանք, (իր կնոջ մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն Ժերմէի Թաղ · Խորհուրդը, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Կիրակոսեան, Տէր Մինասեան, Գարաօղլանեան, Դաւիթեան, Գափլանեան եւ Մինասեան ընտանիքներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ խնամիին Յակոբ Կիրակոսեանի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Իշխան Նուրիճանեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Գալուստեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս · Պօղոս — Պետրոս եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի՝

ԱԼԵՔ ԵՒ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆԻ մահուան 7րդ տարեդարձին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկեղեցին (15, rue Jean Goujon) ժամը 10-ին՝ իրենց մօր, եւ մեծ մօր մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէօքմէճեան եւ Մարկոսեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց հոգւոյն համար :

Օր · ԱԼԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Պ · ԺԻՐԱՅՐ ՕՆՈՍԵԱՆ
Նշանուած

Իսի, 16 – 3 – 1958 Քլամար

Կնքահայրութեամբ Պ · Զ · Պալապանեանի :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Շաւիլի «Անդրանիկ» խումբը Նոր Սերունդի օրը կը տօնէ պարանցիկ ցերեկոյթով մը, այս կիրակի, ժամը չորսէն 12, Նորաշէն դպրոցի սրահին մէջ, (4 բիւ տէ Թրուա Շանիքէ), օթօպիւս 171, Փօն տը Սէվրը եւ իջնել Փիւի սան Վէն կամ չոգեկառք Սէն Լազարէն եւ իջնել Շաւիլի կայարանը :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ · ԺՈՂՈՎԻ

Հայ Գրողներու ընդհ · ժողովը տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 29ի Շաբաթ երեկոյ, ժամը վեցին, Աճէմեան ճաշարանը, 12 րիւ Քատէ :

ՕՐԱԿԱՐԳ .— Վարչութեան հրաժարականը եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ : Առանձին հրաւիրագիր չէ ղրկուած : Վարչութիւն

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Պոմոն, Կապ · Խաչ .— Ձեր յայտարարութիւնը շատ ուշ ստացանք :

ՀԱՑԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, Աւետեան տօնի առթիւ ժամը 19ին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ · ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սէն Բընէի մատրան մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ · Յ · Դ · Շրջ · կոմիտէն ընկերական ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները .—

Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն այս Կիրակի ժամը 15ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ · կոմիտէի ներկայացուցիչները եւ ընկ · Վ · Իշխանեան :

ՓԱՐԻԶ .— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ · ժողովը այս չաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին Քաֆէ Բեժանի մէջ : Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Օրակարգ .— 1 · Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները : 2 · Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՊՈՒԼ · ՕՏՏՈՅԻ Կապ · Խաչի մասնաճիւղին ընդհ · ժողովը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, սովորական վայրը, ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Օրակարգ · — Պատգմ · ժողովի զեկուցում եւ վարչական ընտրութիւն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 22 ՄԱՐՏ

SAMEDI 22 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8150 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3951

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Բախտաւոր չեղաւ Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը :

Անվերջ հոգեր՝ ներքին թէ արտաքին ճակատին վրայ :

Ճիշդ է, որ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացաւ երեքշաբթի օր, Սահմանադրութեան վերաքննելի յօդուածներուն առթիւ, սակայն ո՛չ մէկ խնդիր վերջնապէս կարգադրուած է :

Ներքին մտահոգութիւններուն վրայ անցեալ շաբաթ աւելցաւ նաեւ ոստիկաններու ծանօթ ցոյցը՝ իր ծանր հետեւանքներով :

Խորհրդարանը եռուզեռի մէջ է :

Զանազան խմբակցութիւններ խորհրդածողով գումարեցին քանի մը օր առաջ՝ ճշդելու համար իրենց դիրքը ներքին եւ արտաքին բարդ խնդիրներու մասին :

Ծայրայեղ աջ խմբակցութիւնները օրէ օր կը զօրացնեն իրենց դիրքը եւ ծայրայեղ ձախերուն պէս կը դժուարացնեն կառավարութեան գործը :

Ազգայնական տարրերը վերջին ծայր անհաշտ Ալժերիոյ խնդրին մէջ՝ այժմ ալ Թունուզի վէճին շուրջ շատ ուժեղ դիրք բռնած են :

Հակառակ են ամէն զիջումի :

Սաքիէթ էլ Եուսէֆի ռմբակոծումը Փետրուար 8ին սոխծած է բարդ կացութիւն մը :

Համաձայնութեան մը յանգելու յոյսերը հիւանդացան յարդ :

Ամերիկացի Մրրֆի եւ անգլիացի Պիլի աւելի քան ամիսէ մը ի վեր կ'երթեւեկեն Եւրոպայէն Ափրիկէ՝ երկու կողմերուն համար ընդունելի պայմաններ որոնելով :

Սակայն հակառակ ճարպիկ դիւանագէտի իրենց համբաւին, յարդ չկրցան ճիշդ ճամբայ մը գտնել :

Մինչ Ֆրանսա կը պահանջէ, որ Թունուզի խնդիրը միայն խնդրոյ առարկայ պէտք է դառնայ, նախագահ Պուրկիպա ամէն առթիւ առաջ կը քշէ Ալժերիոյ անկախութեան հարցը : Կ'ուզէ իրեն շուրջ համայք ստեղծել արաբական աշխարհին մէջ :

Ալժերիան Ֆրանսայի ներքին խնդիրն է. Կառավարութիւնն ու խորհրդարանը համակարծիք են այս մասին : Չեն ուզեր միջազգային դիւանագիտութեան խնդիր դարձնել զայն :

Չեն ուզեր ո՛չ արաբական երկիրներու, ո՛չ ալ օտար արեւմտեան պետութեանց միջամտութիւնը կամ միջնորդութիւնը :

Անգլեւսաքսոն բարեխօսները տեղի չտուին Պուրկիպայի պահանջներուն եւ առաջին փայլկեանէն սկսեալ մերժեցին օրակարգի վրայ դնել ալժերիական հարցը :

Թունուզի Հանրապետութեան նախագահին հակառաջարկները մեծ աղմուկ յարուցին խորհրդարանի շրջանակին մէջ :

Մասնաւորաբար անկախները վերջին ծայր կը հակառակին անոնց ու կը սպառնան իրենց նախարարները քաշել դահլիճէն՝ եթէ կառավարութիւնը որեւէ ձեւով զիջում կատարէ :

Այս սպառնալիքը շատ ծանր է ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ ներքին կացութիւնը ա՛յնքան խառնակ է :

Անկախներու քաշուելով դահլիճը պիտի ստիպուի հրաժարիլ :

Իսկ նախարարական տագնապ մը այս օրերուն՝ մեծապէս վտանգաւոր պիտի ըլլայ Ֆրանսայի համար, որ շատ պէտք ունի ներքին հանդարտութեան :

Բոլորն ալ համաձայն են այն կէտին շուրջ, որ Պիզերթի զինուորական նաւահանգիստին եւ Թունուզի օդակայաններուն ֆրանսական հսկողութեան տակ պահուիլը կենսական նշանակութիւն ունի՝ երբ Ալժերիոյ մէջ կռիւները կը շարունակուին աւելի քան երբեք ուժգնութեամբ :

Այս մասին անդրդուելի պիտի մնայ կառավարութիւնը, որ կը ծրագրէ օր առաջ յաջող կարգադրութեան մը յանգեցնել Ալժերիոյ խնդիրը : Որմէ ետք միայն վերջ պիտի գտնէ անստոյգ կացութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին մէջ Ա. սիւնակ, Ա. պարբերութիւն «իրաւունքներ պահպանելու» կարդալ՝ «իրաւունքներ պահանջելու» : Նոյն սիւնակին մէջ նախավերջին պարբերութեան՝ «տուրքերու նոր եւ արդար բաշխում կատարուի եւ Զագրֆի» կարդալ Վագրֆի :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

Հիւս. Ափրիկէի քաղաքականութեան անբաժանելի մէկ մասնիկը դարձած է այլեւս Անկախներու հակակառավարական դիրքը՝ անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան առիթով :

Եւ. օր Վարչապետ Կայեար եւ Արտաքին նախարար Փինօ ղեկուցում տուին Արտաքին յանձնախումբին :

Վարչապետը անգամ մը եւս շեշտեց թէ Մրրֆիի առաքելութիւնը տակաւին չէր վերջացած, հետեւաբար՝ չէր կրնար պատասխանել բոլոր հարցումներուն : Ֆելիքս Կայեար մասնաւորապէս չուզեց պատասխանել անկախ երեսփոխաններու կարգ մը հարցումներուն : Այնքան ատեն որ յստակ եզրակացութեան մը չեն յանգած՝ կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ բանակցութեան ազատութիւնը :

Վարչապետ Կայեար յայտնեց թէ ուրբաթ օրուան նախարարաց խորհուրդի ժողովին ոչ մէկ որոշում պիտի տրուէր Թունուզի հակառաջարկներուն առընչութեամբ :

Ինչպէս ծանօթ է Մրրֆի եւ Պիլի Փարիզ բերին Պուրկիպայի կառավարութեան կարգ մը առաջարկներ, որոնց մասին տրուած կամ տրուելիք որոշումները առայժմ պիտի չհրապարակուին :

Արտաքին նախարար Փինօ խոստացաւ Արտաքին յանձնախումբին տեղեկութիւններ տալ՝ երբ բարեկամական միջամտութիւնը արդիւնքի մը հասնելով Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ սկսին ուղղակի խորհրդակցութիւնները :

Հակառակ անոր որ Վարչապետը տեղի չի տար սպառնալիքներու առջեւ եւ կառավարութեան կը վերապահէ բանակցութիւնները շարունակելու ամէն ազատութիւն՝ Զափաւորականները կը շարունակեն մնալ ընդդիմադիրի դիրքին մէջ : Արտաքին յանձնախումբի անկախ անդամները գոհ չմնացին Կայեարի յայտարարութիւններէն. դահլիճէն հրաժարելու իրենց որոշումին վրայ կը մնան միշտ : Դժուար թէ համակերպին : Կրնան այս քանի մը օրուան մէջ կառավարութիւնը տապալել՝ հաստատ գիտնալով թէ այդ ձեւով անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան ալ վերջ պիտի տան : Անշուշտ ընդհատուած այդ բանակցութիւնները յետագային պիտի վերսկսին, սակայն բոլորովին տարբեր պայմաններու մէջ : Կացութիւնը տարբեր պիտի ըլլայ մասնաւորապէս Ալժերիոյ մէջ, եթէ «պատերազմական խմբակը» անցնի իշխանութեան գլուխ, ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը :

Այսուհանդերձ կը կարծուի թէ տագնապը որոշ չափով մեղմացած է : Երէկ առտուան թերթերը կը գրէին թէ վերջին ժամուն նախկին վարչապետ Փինէ միջամտութիւն մը ընելով Անկախները համոզած է որ պատասխանատու քայլեր չառնեն : Տագնապ մը ստեղծուելու պարագային՝ Փինէ հետեւեալ երկու հարցումները դրած է իր ընկերներուն առջեւ. — Ո՞ր մարդը եւ ի՞նչ քաղաքականութիւն :

Ըստ երեւոյթին Սէն Շամոնի երեսփոխանը դէմ է կառավարական նոր տագնապին : Մրրֆիի հետ տեսակցութիւն մը ունեցած էր արդէն, ինչ որ մեծապէս օգտակար եղած է կառավարութեան դէմ դիրք ճշդած իր ընկերները հանդարտեցնելու տեսակէտէն :

Զափաւորական ղեկավարները հարցապնդուելով իրենց նախարարներուն հրաժարման մասին, ըսած են, թէ կառավարական նոր տագնապ մը չեն ուզեր. այս ուղղութեամբ վերջնական պատասխան մը պիտի տան երեքշաբթի :

ՊՈՒՐԿԻՊԱՅԻ ՃԱՌԸ

«ՆԱԽ՝ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ, ԵՒ ՅԵՏՈՅ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ...»

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Մարտ 20ին Թունուզ տօնեց իր անկախութեան Բ. տարեդարձը, աւելի նուաղ շուքով՝ քան անցեալ տարի : Կառավարութիւնը փայլուն հանդիսութիւններ չսարքեց, նկատելով որ հակադրութիւն մը պիտի ըլլար ան՝ որովհետեւ Թունուզ տակաւին չունի իր ամբողջական ազատութիւնը :

Ուշագրաւ էր Նախագահ Հապիպ Պուրկիպայի ճառը, որուն կը սպասէին քաղաքական գրեթէ բոլոր շրջանակները :

Ֆրանքօ-թունուզեան վերջին տագնապին եւ անգլեւամերիկեան միջամտութեան պատմականը ընելէ վերջ, Պուրկիպա ըսաւ թէ երկու տարիէ ի վեր երկու երկիրները տարբեր լեզու կը գործածեն եւ յիշեց 1956 Մարտ քանի համաձայնագիրը, որով «Ֆրանսա պաշտօնապէս կը ճանչնար Թունուզի անկախութիւնը : Ֆրանսական եւ Թունուզեան կառավարութիւնները կը փափաքին գործակցիլ՝ հիմնուած գերիշխանութեանց փոխադարձ յարգանքի սկզբունքին վրայ » :

Պուրկիպա Պիզերթի պարագան յիշելով, աւելցուց թէ երկրի մը գերիշխանութիւնը միայն մէկ մասին վրայ չի տարածուիր, միւս մասը ձգելով ուրիշներու իշխանութեան ներքեւ .— «Երբ Ֆրանսական ուժերուն պարպումը ուզեցինք՝ Ֆրանսա ընդդիմացաւ, հասարակաց պաշտպանութեան ուխտ մը առաջարկելով մեզի : Որովհետեւ Ֆրանսան չահագրգռողը որեւէ ձեւով Թունուզի մէջ մնալու սկզբունքն է. բայց այդ սկզբունքը մեզի հաճոյ չի թուիր » :

Անգամ մը եւս ծանրանալով Պիզերթի վրայ, Պուրկիպա ձգկեց միջերկրականեան դաշինք մը ստեղծելու գաղափարը, քանի որ այդ ձեւով ֆրանսական ուժերը դարձեալ պիտի մնային Թունուզի մէջ .— « 1956 Մարտ քանի համաձայնագիրին տրամադրութեամբ՝ մենք կ'ուզենք մեր անկախութիւնը եւ ամբողջական գերիշխանութիւնը. այնուհետեւ միայն կրնայ հնչել գործակցութեան ժամը» :

Պուրկիպա թէեւ Ֆրանսայի կը վերագրէ Պիզերթի հասարակաց օգտագործման գաղափարը, բայց տարիներէ ի վեր նման առաջարկներ կ'ըլլան Ֆրանսայի :

1953ին Անգլիական կառավարութիւնը իրաւունք ուզեց Պիզերթի մէջ սուզանաւերուն խարիսխ մը հաստատելու համար :

1954 Յուլիսին Միացեալ Նահանգները ուզեցին օգտագործել Պիզերթը՝ իրենց նաւատորմիղին համար :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԵՒ ՇԹՐԱՈՒՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՍՊԱՌԱԶԻՆՄԱՆ

Առջի օր Արեւմտեան Գերմանիոյ Խորհրդարանին մէջ սկսաւ քննուիլ երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը : Առաջին առիթով Վարչապետ Ատընաուըր յայտարարեց, թէ գերման բանակը հիւլէական սպառազինում պէտք է ունենայ եւ հրթիռներու արձակարաններ՝ եթէ Ատլանտեան Ուխտը անհրաժեշտ նկատէ զանոնք Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար .— Հարցը այն է, որ կ'ուզե՞նք թէ ոչ անդամ մնալ Ատլանտեան Ուխտին. եթէ անոր զինուորական առաջարկները մերժենք, կը նշանակէ թէ պէտք է հեռանանք Ուխտէն, բայց այս մէկը չենք կրնար ընդունիլ, աւելցուց Ատընաուըր. չենք կրնար հրաժարիլ Ատլանտեան Ուխտէն եթէ կ'ուզենք դեր մը խաղալ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան մէջ, ընդդէմ՝ խորհրդային որեւէ յարձակումի :

Յիշելէ վերջ թէ Ռուսերը ունին հեռաւոր հրթիռներ եւ ջրածին՝ զէնքեր, Վարչապետը ըսաւ.— Եթէ Ատլանտեան Ուխտին կարեւոր մէկ հատուածը չունենայ նման զէնքեր՝ յարձակողներու դէմ գործածելու համար, անիմաստ կը դառնայ Ուխտին գոյութիւնը :

Խօսելով Ռափացքիի ծրագիրին մասին Ատընաուըր յայտնեց թէ այդ ձեւի եօթը ծրագիրներ կան եւ 21 առաջարկներ՝ «Մեծ»երու ժողովին օրակարգին մէջ : Եթէ այդ հանդիպումը իրականութիւն դառնայ, Գերմանիա իր կարգին պիտի ճշդէ իր տեսակէտը :

Ատընաուըր համաձայն է «Մեծ»երու հանդիպումին, դէմ է սակայն խորհրդային այն առաջարկին՝ որ Գերմանիոյ խաղաղութեան հարցը քննուի, առանց՝ վերամիացման : Խաղաղութեան առաջին պայմանը կը նկատուի երկու Գերմանիաներու վերամիացումը :

Այնուհետեւ, մօտ երկու ժամ խօսեցաւ Պատերազմական նախարար Շթրաուս, բացատրելով թէ ինչո՞ւ Գերմանիա պէտք է մասնակցի Ատլանտեան Ուխտի զինուորական ծրագիրներուն օգտագործման աշխատանքներուն : Պարզ է, թէ գերման բանակը հիւլէական զէնքեր պէտք է ունենայ. այլապէս, ի՞նչ պիտի ընեն եթէ խորհրդային յարձակում մը շղթայազերծուի Պերլինի դէմ : Շթրաուսի կարծիքով, լուծումը ոչ թէ տեղական բնոյթ ունի, այլ՝ ընդհանրական .— Խորհրդայինները պէտք է գիտնան, աւելցուց Շթրաուս, թէ Պերլինի դէմ որեւէ նոր յարձակում՝ Գ. Աշխարհամարտի մը ազդանշանը պիտի ըլլայ :

Ընկերվարական երեսփոխան մը՝ Էրլըր խօսք առնելով ըսաւ թէ Շթրաուսի ճառը իրեն կը յիշեցնէ Կէօպըլսի պատմական խօսքերը — «Գերման ժողովուրդը պատերազմ չուզեր : Այս վիճաբանութիւնները, աւելցուց Էրլըր, կը դառնան միակ հարցումի մը շուրջ. մեր բանակը հիւլէական զէնքերով պէ՞տք է զինել թէ ոչ» :

Ընկերվարական երեսփոխանին խօսքերը պատճառ եղան որ 250 քրիստոնեայ-դեմոկրատ երեսփոխաններ Խորհրդարանը լքեն եւ մերժեն վերադառնալ՝ այնքան ատեն որ Էրլըր ետ չէ առած իր խօսքերը :

× Խ. Միութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան, անգամ մը եւս շեշտելով թէ «Մեծ»երու հանդիպումի մը պարագային Գերմանիոյ վերամիացումը երբեք խնդրոյ առարկայ չէր կրնար ըլլալ : Այս ուղղութեամբ որեւէ խօսակցութեան դէմ է Մոսկուա :

ՆՈՐ ՊԱՅՔԱՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ԴԷՄ

(Թ· եւ վերջին մաս)

Հայաստանի խորհրդայնացումով «իրականացել են հայ ժողովրդի երազները» անբովանդակ ճիչէ մը վատ, կատարեալ կեղծիք մըն է եւ անպատկառ ուրացում մը՝ հայ ժողովուրդի անսահման զոհաբերութիւններուն եւ իրաւունքներուն :

Մեր ներկայացուցած փաստերն իսկ բաւական են հաստատելու այն շատ յըստակ իրողութիւնը թէ՝ Խ· Ռուսաստանը երբեք եւ որեւէ ձեւի տակ չփորձեց Հայոց ի նպաստ դիրք բռնել Հայկ· Հարցի վերաբերմամբ :

Ան չփորձեց, որովհետեւ հայկական անկախ պետութեան մը գոյութիւնը, խոտոր կը համեմատէր իր արեւելեան քաղաքականութեան :

Եւ այս պատճառով ալ, ան առանց լուրջ ընդդիմութեան տեղի տուաւ Թրքական բոլոր պահանջներուն եւ Հայկական Հարցի հանդէպ՝ հանդիսաւորապէս իւրացուց Թալէաթի եւ իր ջարդարար գործնակիցներու ոճրային ծրագիրը··· :

Մեր բոլշեւիկները, խոստովանին կամ ոչ, անտեղեակ չէին այս ահաւոր իրողութիւններուն : Անոնք, ծանօթ էին Խ· Ռուսաստանի հետապնդած նպատակներուն, գիտէին նաեւ, որ Հայկ· Հարցը Խ· Ռուսաստանի համար լուծուած էր Հայաստանի խորհրդայնացումով :

Շատերը իրենցմէ (հայ բոլշեւիկներէն) անկարող եղան համակերպիլ Խ· Ռուսաստանի այդ ոճրապարտ քաղաքականութեան : Իրենց ողբերգական վախճանը՝ ամենազօրաւոր եւ անհերքելի ապացոյցն է, Հայկ· Հարցի շուրջ բոլշեւիկներու կողմէ սարքուած անորակելի դաւադրութիւններուն :

Բոլոր այս իրողութիւնները սակայն, նշանակութիւն չունին մեր բոլշեւիկներուն համար :

Խ· Հայաստանի տնտեսական եւ մշակութային «չտեսնուած ծաղկում»ը հոլովելով, անոնք նպատակ ունին շլացնել Հայութիւնը՝ երկրէն ներս թէ «ցիր ու ցան եղած ամբողջ աշխարհով մէկ» :

Եւ ինչո՞ւ Խ· Ռուսաստանի բարիքը նըկատել հայ մտքի եւ բազուկի վաստակը :

« Հայ ժողովուրդը մին է աշխարհի ամենահին ժողովուրդներէն: Անոր կուլտուրայի արմատները սկիզբ կ'առնեն շատ հին ժամանակներէ: Դարերու ընթացքին, նոյնիսկ իր գոյութեան ամենածանր ժամանակներուն, ան առաջ է քաշեր իր գիտնականները, գրողները, ճարտարապետներն ու նկարիչները, երաժշտագէտներն ու դերասանները» : (Գ· Մարգարեան, Քարտուղար՝ Հայաստանի կոմկուսի Կ· Կ·ի) :

Գ· Մարգարեանները կրնա՞ն ըսել թէ՝ ինչ աւելի մեծ հրաշքներ պիտի կատարէր այս միշտ ստեղծագործ եւ շինարար ժողովուրդը, եթէ ան ազատ ըլլար եւ անկաշկանդ: Եւ մանաւանդ տէրը՝ իր վաստակին, իր չարաչար եւ անսպառ զոհաբերութեան :

Մարգարեանները, որոնք բոլորն ալ լաւ հաշուագէտներ են եւ միշտ թուերով կը հաշուեն ձեռք բերուած յաջողութիւնները, կրնա՞ն միեւնոյն նախանձախնդրութեամբ հաշուել այդ յաջողութիւններու համար կատարուած նիւթական եւ բարոյական զոհաբերութիւնները ··· :

« Ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ սոցիալիստական » նուաճումները՝ տնտեսական եւ մշակութային մարզերուն մէջ, դժբախտաբար, տարբեր միջոցներ են աղճատելու հայ ազգ· ըստեղծագործութեան իրական նկարագիրն ու արժէքը : Եւ բոլշեւիզմի նախընտրած զէնքերէն մէկը՝ իր տիրակալութեան ենթակայ հայութիւնը ձուլելու «սովետական ժողովրդի» խառնարանին մէջ··· :

×

Մեր յաջորդական յօդուածներով, մենք փորձեցինք պարզել Խ· Ռուսաստանի իրական վերաբերմունքը Հայաստանի եւ Հայկ· Հարցի հանդէպ: Այն բազմաթիւ մէջբերումներէն, զոր առինք խորհրդային աղբիւրները, կը հաստատեն · — Ա· — Խ· Ռուսաստանը Թուրքերու հետ գործակցաբար գործնապէս խորտակեց Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ թաղեց Հայկ· Հարցը :

Բ·— Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի հանդէպ կատարուած այս ոճիրը մարսելու համար անոնք ամէն միջոց գործ դըրին խափանելու համար Հայկ· Հարցը վերարծարծելու որեւէ նոր փորձ :Այս կըրկնակի ոճիրներէն ետք, բոլշեւիկները ներկայիս կը փորձեն ամէն գնով խորտակել հայ ժողովուրդի յամառ և հետեւողական պայքարը, որ ան կը մղէ յանուն իր արդար իրաւունքներուն :

Բոլշեւիզմը պիտի յաջողի՞ փոքր եւ ոգատանէնչ մեր ժողովուրդի հանդէպ իր այս անորակելի պայքարին մէջ :

Բնաւ երբեք :

Ուշ կամ կանուխ, այս ծանր պայքարը պիտի վերջանայ Հայութեան յաղթանակով :

Հայ ազգը պիտի յաղթանակէ, որովհետեւ, ան ունի իր ազգային մեծ ուխտը·—

« Տեսնել հայրենիքը ազատ :

« Տեսնել զայն անկախ :

« Տեսնել միացած եւ ամբողջացած անոր նուիրական հողը:

« Արցունք եւ արիւն չտեսնել հայ ժողովուրդի աչքերուն մէջ:

« Հայ շինականը տէր դարձնել իր արդար վաստակին:

« Հաւատացեալը ազատ ձգել անվախօրէն իր Աստծուն աղօթելու :

« Խորտակել հայ մտածումին վրայ ծանրացած շղթաները:

«Հայ լեզուն ազատել զինք կաշկանդող կապանքներէն:

« Թոյլ տալ, որ Հայ Հանճարը ազատօրէն ծաղկի ու ստեղծագործէ իր ազատ հայրենիքին մէջ :

« Ազատ տեսնել հայ քաղաքացին ազատ Հայաստանի մէջ :

« ··· Նուիրական է այս պայքարը, եւ սուրբեր են այդ պայքարի արիւնոտ ճամբաներուն ինկած մեր զոհերը »:

(Վ· Նաւասարդեան, «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը» էջ 609) :

Հայը պիտի յաղթանակէ, որովհետեւ ան կը հաւատայ նաեւ այն «սոցիալիզմի» յաղթանակին, որ պիտի իրականանայ բոլոր անազատ ազգերու վերջնական ազատագրումով, բայց երբեք ազգերու սարկացումով :

Ս· ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

"ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՏՆՈՒԵԼՈՒ"
ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

Անգլիացի աշխարհածանօթ ռազմագէտ եւ պատմաբան Լիտտէլ Հարթ Նիւ Եորք Հէրալտի մէջ ստորագրած է ահազանգի այս յօդուածը, որուն գլխաւոր մասերը կը թարգմանենք, տրուած ըլլալով նիւթին այժմէականութիւնը :

Տարօրինակ է նշել թէ Երեսփոխանական ժողովն ու ժողովուրդը որքան դանդաղօրէն ըմբռնեցան գիտակցելու համար միջազգային ներկայ կացութեան ներկայացուցած վտանգներուն:

Լոնտոն եւ Արեւմտեան Եւրոպայի միւս մեծ քաղաքները առնուազն 1955էն ի վեր կը գտնուէին խորհրդային հրթիռներու հասողութեան սահմաններուն մէջ, բայց միայն Սպուտնիկի արձակումէն վերջն է, որ սկսան գիտակցիլ թէ կը գտնուին հըրթիռային ռմբակոծման մը վտանգին ներքեւ:

Շատ դանդաղ եղաւ նաեւ ձեռք առնուած ինքնապաշտպանութեան միջոցներուն ներկայացուցած վտանգներուն գիտակցութեան զարթնումը: Միտքերը բըկըսան վրդովուիլ միայն այն ատեն երբ Մ· Նահանգներու օդային ռազմավարութեան հրամանատարը, զօր· Փաուըր, անցեալ Նոյեմբեր ամսուն դէպի Փարիզ կատարած մէկ ճամբորդութեան ընթացքին յայտարարեց թէ Հոկտեմբեր ամիսէն ի վեր, իր հրամանատարութեան ներքեւ գտնուած օդային ուժը, հաւանական ահազանգէ մը 15 վայրկեան վերջ յարձակման կամ դիմադրութեան պատրաստ վիճակի մէջ կրնայ գտնուիլ : Աւելցուց նաեւ, որ ռումբերը օդանաւերուն մէջ կը պահուին, իսկ օդանաւորդները վայրկեան մը իսկ չեն հեռանար իրենց օդանաւերէն· նոյնիսկ գիշերը օդանաւերուն մօտ կը քնանան, եւ որ օդանաւերու որոշ թիւ մը օր ու գիշեր օդին մէջ կը պահուի, որեւէ մէկ ձեւով յանկարծակիի չգալու համար :

Անգլիոյ Երեսփ· Ժողովին Նոյեմբեր 27ի նիստին մէջ, Աշխատաւորական ներկայացուցիչները այս հարցը յուզեցին · իրենց պարագլուխը, Պեւան, Արտաքին նախարարին հարց տուաւ թէ Անգլիոյ մէջ պահուող ամերիկեան օդուժը ջրածին ռումբեր կը փոխադրէ՞ իր հանապազօրեայ թռիչքներուն ընթացքին : Սելվին Լոյտ, զգուշ պատասխան մը տուաւ «Թերեւս»: Երբ Աշխատաւորականները ճըշգրիտ պատասխան մը պահանջեցին, Արտաքին նախարարը դրական պատասխան մը տալու պարտաւորուեցաւ :

Աներեւակայելի է ջրածին ռումբեր փոխադրող այդ օդանաւերուն ներկայացուցած վտանգը, որովհետեւ նուազագոյն արկած մը կամ սխալ հասկացողութիւն մը կրնայ ոչ միայն ողբերգական հետեւանքներ ունենալ տեղական չափանիշերով, այլ նաեւ պատճառ դառնալ հիւլէական պատերազմի մը սկսելուն — հետեւաբար նաեւ՝ մարդկային քաղաքակրթութեան քայքայման :

Այսպիսի ճակատագրական արկածի մը հաւանականութիւնը օրէ օր կ'աւելնայ, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք, որ նորանոր փորձեր կը կատարուին հաւանական ահազանգի մը եւ օդանաւերուն օդը բարձրանալու միջեւ անցնող ժամանակամիջոցը կարելի եղածին չափ նուազեցնելու համար: Բաւական է, որ աճապարանքի հետեւանքով, հրահանգները սխալ իմացուին կամ սխալ բացատրուին, եւ կամ օդանաւ մը արկածի ենթարկուի: Մտքէս չեմ կրնար հեռացնել առաջին աշխարհամարտին ընթացքին պատահած դէպք մը· օդային հրամանատար մը, քիչ թէ շատ գինով վիճակի մէջ, սխալ կոճակներու վրայ կոխելով, յարձակման ազդանշանը տուաւ: Մինչեւ որ, քանի մը ժամ վերջ, կարելի եղաւ ճշդել տրուած սխալ հրահանգին աղբիւրը, արդէն շատ ուշ էր աճապարանքով ճամբայ ելած օդանաւերը ետ կանչելու համար :

Նմանօրինակ ուրիշ դէպք մըն ալ պատահեցաւ երկրորդ աշխարհամարտին ընթացքին: 1940 Սեպտեմբեր 7ի գիշերը կեդրոնական Սպայակոյտը «Քրոմուէլ» ազդանշանը տուաւ, որ ծածկագիրով կը նշանակէր «մանաւոր ազդանշան»: Կարգ մը վայրերու մէջ ազդանշանը սխալ բացատրութեան արժանանալով թարգմանուեցաւ՝ «Անգլիոյ վրայ թշնամի ցամաքահանում սկսած է»: Եկեղեցիներուն զանգակները սկսան զարնուիլ, կամուրջներ օդը հանուեցան, ճամբաները գոցուեցան, կարգ մը կենսական ուղիներու մէջ ռումբեր զետեղուեցան, տեղի տալով բազմաթիւ ողբերգական դէպքերու :

1940 Մայիս 14ին Ռոթերտամի ռմբակոծումը եւս «արկածի» կամ «թիւրիմացութեան» հետեւանք է: Գերմանական զօրքը այնքան զօրաւոր դիմադրութեան հանդիպած էր քաղաքին գրաւման ժամանակ, որ որոշուած էր օդային ռմբակոծումով դիւրացնել ցամաքային ուժին յառաջխաղացքը: Կէսօրուան դէմ, ցամաքային ուժերու հրամանատար զօրավարը լսեց թէ Հոլանտացիները անձնա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

2·

Երբ Գարեգինը մտաւ ներս, ամէն ինչ իր նախկին տեղումն էր, առանց փոփոխութեան: Իր զինուորական սապոգներով եւ համազգեստով, նա ինքն էր միայն փոխուածը: Կարծես չվստահելով առաջ գնալ, նա կանգնեց դրան մօտ :

Իրենց բնակարանն էր: Մեղմ էր սենեակի ստուերոտ զովութիւնը, քնքուշ էին լուսամուտի եւ դրան ժանեկաւոր վարագոյրները, որ թեթեւակի օրօրւում էին հովից, սիրելի էր մօտ մահճակալն անկիւնում՝ սպիտակ անկողնով, պարզունակ էր պահարանը՝ միւս անկիւնում, հաճոյատես էր գորգով ծածկուած թախտը՝ լուսամուտի եւ պատուհանի դրան միջեւ, մտերիմ էր սպիտակ ու վարդագոյն սփռոցով սեղանը՝ դրա առջեւում :

Առաջին անգամ նա զգաց լիովին, որ պատերազմը վերջացել է եւ չորս տարուայ մեծ ընդմիջումով կիսատ մնացած կեանքը շարունակւում է : Եւ որովհետեւ ամէն ինչ այնպէս էր, ինչպէս պատերազմի սկսուած եւ իր հեռացած օրը, ուստի ստեղծւում էր լրիւ պատրանք, թէ ոչինչ չի անցել դարձել եւ կեանքը շարունակւում է ընդհատուած կէտից, ինչպէս հէքեաթի քարացած քաղաքում :Թւումէր, թէ եղել էր միայն մի ծանր օր՝ Յունիսի քսաներկուսը, իսկ այսօր յաջորդ օրն է՝ Յունիսի 23ը ···

— Սոված ես, բալա, Նստիր, ասաց մայրը :

— Ոչ մայրիկ, ոչ, ոչ,— շշնջաց Գարեգինը, — Թող Սիրանոյշը գայ, յետոյ կը ճաշենք :—Ապա ճամպրուկը թողնելով դրան մօտ եւ գլխարկը նետելով սեղանի վրայ, կամացուկ առաջացաւ դէպի դիմացի պատը, դէպի իր եւ Սիրանոյշի սենեակի դուռը: Մայրը, նոյնպէս լուռ, հետեւեց նրան :

Գարեգինը բաց արեց դուռը, մտաւ: Նոյնը: Նախկինը: Մի պատի տակ՝ իր մահճակալը, իսկ մահճակալի գլխավերեւում, լաքած դեղին շրջանակի մէջ՝ իր լուսանկարը: Միւս պատի տակ՝ Սիրանոյշի մահճակալը, իսկ մահճակալի գըլխավերեւում, նոյնպիսի մի շրջանակի մէջ···

— Այս ի՞նչ է, — ճչաց Գարեգինը եւ նետուեց դէպի այնտեղ :

— Վայ, — խեղդուած ձայնով եւ ինքն իրեն մրմնջաց մայրը՝ նոր միայն յիշելով մոռացածը, եւ նոյնպէս, բնազդաբար մօտ վազեց, բայց արդէն ուշ էր եւ թաքցնելն անհնար :

Սիրանոյշի լուսանկարի տակ ամրացուած էր մահուան սեւ ժապաւէնը ···

3·

— Մեռել է, մեռել է, — սրտապատառ բացագանչեց Գարեգինը եւ ծունկի ընկնելով մահճակալի մօտ, երեսը դրեց անկողնի վրայ եւ սկսեց դառը հեկեկալ : Նրա ուսերն ու մէջքն ուժգին ցնցւում էին ջղաձգօր, նա արագ – արագ շուռ էր տալիս գլուխն աջ ու ձախ: Կարծես դաղաղի վրայ ընկած, նա իր այտերն էր քսում · մեռած կնոջ, միակի, անփոխարինելի դէմքին :

Եւ յանկարծ, զղանացած, վիրաւորուած, որ մայրը թաքցրել էր նրանից նրա դժբախտութիւնը, բարձրացրեց արցունքից թրջուած ու կարմրած դէմքը եւ շուռ գալով դէպի մայրը, հարցրեց յանդիմանութեամբ ·

— Ո՞ւր·է գալու Սիրանոյշը քաղաքից ···

Ապա նորից ընկնելով ընդ միշտ բացակայ կնոջ դատարկ անկողնի վրայ, շարունակեց իր անմխիթար լացը :

— Լաց, բալա, լաց ,— ասաց մայրը, որ նոյնպէս լուռ արտասւում էր :

Որեւէ մխիթարական խօսքի բացարձակ անհնարինութիւնը, եւ այն, որ մայրը նրան լիակատար իրաւունք էր տալիս՝ լալու, դաժան յստակութեամբ զգացնել տուեցին Գարեգինին պատահածի անդառնալիութիւնը: Արցունքների եւ հեկեկոցի մի նոր, աւելի ուժեղ յորձանք ցնցեց նրան ոտից – գլուխ, նրա ողբը դարձաւ բարձրաձայն ու անզուսպ :

Իսկ մայրը, գոհ իր խօսքերի արդիւնքից, գոհ, որ որդին դատարկւում է վշտից եւ ոչ թէ վտանգաւորաբար կուտակում այն իր մէջ, նորից կրկնեց ·

— Լաց,բալա, լաց՝ ինչքան կարող ես·

Եւ չխանգարելու համար տղային, նա ետ – ետ գնաց եւ ոտների ծայրերի վըրայ դուրս ելաւ սենեակից :

Նայելով վերեւ, նկարին, Գարեգինն իջեցրեց այն, դրեց անկողնի վրայ եւ դէմքը հպեց սառը ապակուն :

— Ինչո՞ւ մեռար, ինչո՞ւ մեռար, ես ի՞նչ անեմ առանց քեզ ···

Սառը ապակու քնքուշ ողորկութիւնը նման էր մեռածի այտի, նկարի շըրթունքների մեղմ կիսաժպիտը նման էր հրաժեշտի: Ամէն ինչ ասում էր այն մասին, որ Սիրանոյշը մեռել է, Սիրանոյշը չկայ ···

Վեր ցատկելով տեղից, Գարեգինը կանգնեց, ձգուեց ողջ հասակով, կարծես սիրտը պատռւում էր օդի պակասութիւնից : Նա ձեռները տարածեց աջ ու ձախ՝ օգնութիւն խնդրողի նման, բայց ոչ ոք աշխարհում չէր կարող նրան օգնել :

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(3 Շար·)

տուր պիտի ըլլան. ուստի թէ՛ հեռաւորով եւ թէ՛ կարմիր լոյսերու նշաններով ազդանշան տուաւ, որ օդային յարձակումը յետաձգուի։ Ռմբաձիգ օդանաւերու մէկ խումբը հասկցաւ տրուած ազդանշանը եւ ետ դարձաւ, բայց միւս խումբը կա՛մ չտեսաւ կարմիր լոյսերը եւ չստացաւ անթելով ղրկուած բացատրութիւնը, եւ կա՛մ անտեսեց զանոնք. ըստ նախատեսուածին, սկսաւ ռումբերը տեղացնել քաղաքին կեդրոնական մասին վրայ՝ քան հազարէ աւելի շէնքեր քար ու քանդ ընելով։

Արդէն իսկ բաւականաչափ վտանգաւոր է օտար երկրի մը հիւլէական ռմբակոծման ենթակայ վիճակի մէջ ապրիլը, բայց շատ աւելի վտանգաւոր է գիշեր-ցերեկ ջրածին ռումբեր փոխադրող օդանաւերու շուքին տակ ապրիլը։ Առանց հաշուելու ազդանշաններու սխալ բացատրութենէն ակամայ ծագող թիւրիմացութիւններու վտանգը, կայ նաեւ կամաւոր անհասկացողութեան վտանգը. բոլոր բանակներուն մէջ ալ գոյութիւն ունին կարգ մը անհամբեր տարրեր, որոնք կ՚անտեսեն իրենց տրուած չափաւորութեան հրահանգները։

Վարչապետ Մաքմիլլըն անգամ մը յայտարարեց. «Եթէ մեր ինքնապաշտպանութեան համար անհրաժեշտ է, որ ժամանակ առ ժամանակ ջրածին ռումբեր փոխադրող օդանաւեր թռիչք կատարեն մեր հողին վրայ, պէտք է համակերպինք այդ անհրաժեշտութեան։ Օդանաւերը առաջին իսկ ազդանշանին պատրաստ պէտք է գտնուին գործի անցնելու. այլապէս որեւէ արժէք չեն ներկայացներ»։ Բայց հանրային կարծիքը հանդարտեցնելու համար աւելցուց. «Այս ռումբերէն եւ ոչ մէկը կրնայ գործածուիլ առանց անգլիական ու ամերիկեան կառավարութիւններուն կողմէ տրուած միացեալ հրահանգին։ Գալով մեզի, վէթոյի բացարձակ իրաւունք ունինք Անգլիոյ օդակայաններուն մէջ գտնուող բոլոր օդանաւերուն վրայ»։

Սակայն, դժբախտաբար, վէթոյի այս իրաւունքը բաւարար չէ մեզ հանդարտեցնելու համար, այնքան ատեն որ տրուած օդանաւի մը անձնակազմն է ռումբը ձգողը։

«Առաջին իսկ ազդանշանին պատրաստ ըլլալ»ու համար ռումբերը առատօրէն բաժնուած պէտք է ըլլան բոլոր օդանաւերուն. այս պարագան իսկ կ՚աւելցնէ «արկածներու» հաւանականութիւնը։

Միջազգային որեւէ տագնապի ժամանակ, երբ ատելութիւնները հրահրուած են, որեւէ ենթահրամանատար, կամ նոյն իսկ օդանաւի մը անձնակազմը կրնայ խորհիլ, որ կառավարութեան կամ Դաշնակից կառավարութիւններու վարիչները պէտք եղած արագութեամբ չեն տար որոշումները. ինքնագլուխ քայլ մը բաւական կրնայ ըլլալ դէպի վերջնական քայքայում առաջնորդելու համար։ Հետեւանքը նոյնը կ՚ըլլայ նաեւ երբ որեւէ թիւրիմացութեան պատճառով, կարծուի թէ թշնամի օդուժ մը, ջրածին ռումբերով կը յառաջանայ դէպի այս կամ այն օդակայանը։ Մանաւանդ որ, Փրրլ Հարպըրի դէպքէն ի վեր, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը արտօնութիւն տուած է տեղական հրամանատարներուն՝ գործածել իրենց հիւլէական զէնքերը, որեւէ «անմիջական վտանգի» պարագային։ Այս իրողութիւնն իսկ բաւական է ցոյց տալու համար թէ «բացարձակ վէթոյի իրաւունքը» անիրականալի է, իսկ «կառավարութիւններու կողմէ կատարուած հսկողութիւնը», (գոնէ անմիջական վտանգի պարագային) կրնայ գրեթէ գոյութիւն չունենալ։

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

Վերջին քանի մը տարուան ընթացքին Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի իր շարքերէն կորսնցուց չորս ընկերներ։ Զորսն ալ հաւատաւոր Դաշնակցականներ։ Տոգորուած ազգային ոգիով, կանուխէն մտած էին մեր շարքերը. որուն դրօշին տակ ծառայեցին մինչեւ իրենց վերջին շունչը։

1954ին Բրնաժի մէջ կորսնցուցինք ընկեր Արմենակ Թովմասեանը, ընիկ Տարօնցի, Հայաստանի Հանրապետութեան եւ կամաւորական բանակներու զինուորներէն։

1955ին ընկեր Յարութիւն Օնպաշեանը, որ հրաշքով ազատուած էր Իզմիրի թրքական ջարդերէն ու եկած այս երկիրը՝ ուր կազմած էր ընտանեկան համեստ բոյն մը։ Պարզ ու համեստ ընկեր մը որ կը յուսար օրին մէկը Հայաստանի դուռները բացուած տեսնել բոլորիս առջեւ։ Բայց շատերուն պէս ինքն ալ չտեսաւ այդ օրը եւ թաղուեցաւ օտար հողի տակ։ Անցած տարի բաւական երկար հիւանդութեան մը ճանկերուն մէջ քամուելէ ետք չիջեցաւ նաեւ ընկեր Անթուան Օհանեանը, որ նոյնպէս եկած էր Հայաստան եւ տեսած լաւ ու վատ օրեր։ Ընկերը պտտած էր Հայաստանի մեծագոյն մասը Բաղէշէն մինչեւ Երեւան։ Կարօտով կը յիշէր այդ բոլորը։ Հաստատուած էր Կրընոպլի մօտիկ Լանսէ գիւղը՝ դառնալով այն տեղի մեր կազմին սիւներէն մէկը եւ իր սիրած «Յառաջ»ի մնայուն թղթակիցը «Անթօ» ստորագրութեամբ

Զարգացած էր եւ բազմաթիւ անգամներ մասնակցած դերագոյն ժողովներուն։ Իր տեղը երկար ատեն բաց պիտի մնայ մեր ընդհանուր ընկերական ժողովներուն մէջ, ուրկէ երբեք բացակայած չէր։

Մարտ մէկին աշխատանքի պահուն յանկարծամահ եղաւ նաեւ ընկեր Յովհաննէս Արապեան, անակնկալ իր մահէն վեց օր առաջ խումբ մը ընկերներ եւ համակիրներ հաւաքուած էինք ղպրոցի սրահին մէջ՝ ոգեկոչելու համար Փետրուար 18ի տարեդարձը։

Ներկաներուս բուռն փափաքով ընտրուած էր օրուան սեղանապետ եւ կատակներով ու զուարճախօսութիւններով տարած իր պաշտօնը։

Ընկեր Արապեան ծնած էր Իզմիր, տակաւին պատանի՝ ծանօթացած Դաշնակցութեան։ Ամիսներով Իզմիրի թրքական բանտերը մնալէ եւ բազմաթիւ չարչարանքներու ենթարկուելէն վերջ անցած էր Յունաստան։ Եկած էր Ֆրանսա 1925ին։ Քանի մը ընկերներով կազմեց Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբը, որ կարճ ժամանակի մէջ ունեցաւ մօտ քառասուն ընկերներ եւ լաւ գործունէութիւն։ 1928ին եկաւ Կրընոպլը։ Պատերազմի ընթացքին ձերբակալուելով ղրկուեցաւ Գերմանիա ուր մնաց երկու տարի, կրկին վերադարձաւ Կրընոպլը, ուր մնաց մինչեւ իր չարաղէտ մահը։ Հայրենասէր եւ թրծուած կուսակցական մըն էր։ Կը սիրէր հայ բեմը, բաւական դերեր էր խաղցեր Մարութեանի եւ ուրիշներու հետ։ Իր մահէն քանի մը օր առաջ, Հ. Յ. Դ. տեղւոյս Նոր Սերունդի տղոց եւ աղջիկներուն դերաբաշխումը բրած էր ներկայացում մը տալու համար։ Թաղումը տեղի ունեցաւ Մարտ չորսին, երեքշաբթի կէսօրէն վերջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Ծաղկեպսակներ բերած էին Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն, Նոր Սերունդը, Կ. Խաչի վարչութիւնը եւ ուրիշ բազմաթիւ ազգականներ եւ բարեկամներ։ Կարճ դամբանական մը խօսեցաւ ընկեր Ղ. Թորոսեան վեր հանելով ընկերոջ ազգասիրութիւնն ու մաքուր կուսակցականի ոգին։

Հանգիստ ձեր ոսկորներուն, սիրելի ընկերներ, ձեր յիշատակը անթառամ պիտի մնայ բոլորիս մօտ։

Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. Բիւլլինոփ (Միացեալ Նահանգներ) Եպիսկոպոսական եկեղեցիին մէջ Մարտ տասնին պատարագած եւ քարոզած է. պատարագէն առաջ մկրտած է 12 նորածիններ։ Նոյն օրը երեկոյեան հացկերոյթ մը տրուած է, ուր ցուցադրուած է Զարեհ Ա.ի օծման ժապաւէնը։ Սրբազանին խանդավառ մէկ ճառէն ետք հանգանակութիւն եղած է, որմէ գոյացած է 6650 տոլար։

ՈՒԻԼ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ «Քարայրին բնակիչները» եւ «Հոս եմ» թատերգութիւններուն Պրատուէյի մէջ ներկայացման առթիւ «Թայմ» յօդուած մը գրած է մեծապէս գնահատելով հայ գրագէտին գործերը։ Ուշադրութիւն գրաւած է մասնաւորապէս «Հոս եմ»ը, որուն մասին խօսելով Ուիլիըմ Սարոյեան ըսած է թէ ան «տաւմի» նոր եւ կարեւոր սեռ մըն է. անոր մէջ խաղցուած դէպքերը կրնան ոեւէ մէկուն կեանքին մէջ պատահիլ։

ՄԱՐԻ ՔԱՍՈՒՆԻ պէյրութահայ դաշնակահարուհին Մարտ 14ին նուագահանդէս մը տուած է Ամերիկեան համալսարանի մեծ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ՝ Լիբանանի Խորհրդարանի Նախագահ Օսէյրանի։ Օր. Մարի Քասունի արժանացած է միջազգային բազմաթիւ մրցանակներու եւ կրթաթոշակներու։

ՏՈՔԹ. ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ նուագահանդէս մը տրուած է Պոլսոյ մէջ, ի նպաստ՝ Պէյօղլուի երեք վարժարաններուն։ Նուագահանդէսին Ա. մասը գրեթէ ամբողջութեամբ յատկացուած է Գ. Ալէմշահի գործերուն, որոնցմէ «Պլպուլն Աւարայրի», «Հունձքը» եւ «Անուշիկ Եար ջան»ը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած են։ Մեծապէս գնահատուած են նաեւ Բ. Կանաչեանի «Դալիլօ»ն եւ «Վարդերի հետ»ովը։ Յայտագրին Բ. մասը յատկացուած է դասական հեղինակներու.— Պէթհովէն, Վակնէր, Վերտի, Պիզէ եւն.։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի ֆութպոլի խումբը կը շարունակէ իր մրցումները միջազգային խումբերու հետ։ Ռումանական եւ չեխական խումբերէն ետք Մարտ 16ին հանդիպում մը ունեցած է շուէտական «Տիւկարտըն» խումբին հետ, բայց այս անգամ 1 – 0 արդիւնքով պարտուած է Շուէտացիներէն։

ԺԱՆ ԿԻՒՎՏԷՐԻ նկարներու ցուցահանդէսը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է Պէյրութի մէջ։ Հայ նկարիչը հրաւէր ստացած է Հռոմէն, ուր պիտի երթայ ցուցահանդէս մը տալու համար։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Ընկերային – Հանրապետականներու Ազգ. Խորհուրդը, որ սովորաբար երեք ամիսը անգամ մը կը գումարուի, Մարտ 22 – 23ին տեղի պիտի ունենայ Սէն-Մանտէի քաղաքապետարանին մէջ։

Ազգ. Խորհուրդը կազմուած է կուսակցութեան վարիչ տարրերէն, մօտ՝ չորս հարիւր հոգի.— Կոմիտէի անդամները, երեսփոխանները եւ կազմերու ընդհանուր քարտուղարները։

Ազգ. Խորհուրդը պիտի քննէ ներկայ կացութիւնը։ Օրակարգը պատրաստ է արդէն։ Խօսք պիտի առնեն Թրիպուլէ, Շապան – Տելմաս, Սուսթէլ եւ ուրիշներ։

Ընկերային – Հանրապետականները հաւատարիմ կը մնան Տը Կոլի. հաւանական է որ կուսակցութիւնը առաջարկէ Տը Կոլի վերադարձը՝ կառավարութեան գլուխ։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (151)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Նա մնացել էր իր նահապետական պարզութեան մէջ. նա դեռ չէր խարդախուել հարեմական սովորութիւններով, որպէս Պարսկաստանի եւ Հայաստանի այլ կողմերի հայ կանայքը, որոնք մահմետականների ազդեցութեան տակ փոխել էին իրանց ազգային բնաւորութեան իսկական յատկանիշները։

Աւելի ազատ էին աղջիկները, դեռ կոյս, չամուսնացած աղջիկները։ Նրանք թէեւ սովոր չէին խօսել սիրոյ վրայ, թէեւ չգիտէին սեթեւեթել մանուկ պատանիների հետ, բայց նրանց արգելուած չէր խօսել, զուարճանալ, զբօսանքի գնալ երիտասարդների հետ։ Այսպիսի ազատական սերտ յարաբերութիւնները երկու սեռերի, առաջ էր բերել ամբողջ ժողովրդի մէջ մի տեսակ անմեղութիւն, որ տիրում է մի ընտանիքի մէջ, քոյր եւ եղբօր մէջ։

«Ազատութիւնը, ասում էր Ասլանը, գտնւում է ժողովրդական կենցաղավարութեան երկու ծայրերի մէջ, մէկում, երբ նա դեռ իր նահապետական պարզութեան մէջ է ապրում, միւսում, երբ նա հասել է քաղաքակրթութեան լոյսին։ Այս երկու ծայրերի միջոցում տիրում է ստրկութիւնը»։ — Այս ժողովուրդը դեռ առաջին ծայրի վրայ էր կանգնած։

Ծերունի տանուտէրը, տեսնելով որ ես շատ շտապում եմ, հրամայեց իր ձիերից պատրաստել երկուսը, մէկը տուեց իր միջնակ որդուն եւ հրամայեց ինձ տանել եւ հասցնել Ս. — բէկի վրաններին, միւսը ինձ տալով ասաց.

– –Քո ձին գողացուել է, ինձ համար նախատինք կը լինէր, որ մի «լաւ բարեկամիս» որդեգիրն իմ վրանում հիւր լինելուց յետոյ, այստեղից հեռանար առանց ձիու. դրա համար այս նժոյգը կը տանես որպէս իմ կողմից ընծայ։

Ես հրաժարուեցայ ընդունելուց, եւ մի եւ նոյն ժամանակ դժուարացայ Մըհէի հնարած սուտը պարզել, որ իմ ձին ամենեւին գողացուած չէր։

Ծերունին դարձեալ պնդեց, թէ ես հիւրասիրութեան դէմ վարուած կը լինեմ, եթէ չընդունեմ նրա պարգեւը։ Ես պատասխանեցի.

— Դուք այս ձին ինձ նրա համար էք ընծայում, որ ես կորցրել եմ իմը, ես կ՚ընդունեմ, միայն այն պայմանով, եթէ կը գտնեմ իմ ձին, այն ժամանակ ձերը յետ կը դարձնեմ։

Ծերունին ասաց. միայն դա չէ պատճառը, այլ նա ցանկանում է, որ «իր բարեկամի» որդեգրին մի թեթեւ բանով պատուած լինի։ Բայց ո՞վ էր նրա բարեկամը, որի որդեգիրը լինէի ես։

— Ծերունի որսորդը, ասաց նա։

— Բայց դուք ո՞րտեղից գիտէք, որ ես նրա որդեգիրն եմ։

— Ես բոլորը գիտեմ... պատասխանեց նա խորհրդաւոր ձայնով։

Մենք ճանապարհ ընկանք։ Տանտիրոջ ընտանիքը շատ սիրով ճանապարհ դրեց ինձ, կարծես, ես տարիներով նրանց մէջ ապրած լինէի։

Տանտիրոջ միջնակ որդին, որ պէտք է առաջնորդէր ինձ մինչեւ եզիդների գըլխաւորի վրանը, մի կատարեալ դիւցազն էր, նա իր ձիու վրայ նստած, կարծես թէ, կազմում էր նրա հետ մի ամբողջ մարմին, որ ստեղծուած էր պատերազմի համար։ Ես երբեք չեմ մոռանայ նրա խօսքը, որ ճանապարհին ասաց ինձ. «մեր կեանքը սրի մէջն է...»։

Մենք գնացինք ուղիղ ճանապարհով, եւ ոչ լեռների միջով, որպէս տանում էր Մըհէն, եւ նոյն աւուր երեկոյեան պահուն հասանք Ս.— բէկի վրաններին։

ԽԳ.

ԵԶԻԴԻՆԵՐ

Մենք հասանք եզիդների բէկի չադրներին նոյն աւուր երեկոյեան պահուն, երբ արեւն արդէն մտած էր։ Երկու մարդ կէս ճանապարհի վրայ սպասում էին եւ մեզ ուղղակի տարան բէկի վրանը։ Ասլանը այնտեղ էր, նա երբ տեսաւ ինձ, «վերջապէս եկար դու» ասաց եւ ժպիտի նման մի բան երեւաց նրա սառն դէմքի վրայ։

Մի փոքրիկ, կանաչազարդ հովիտի մէջ գետեղուած էին եզիդների չադրները մի քանի հարիւրի չափ, իսկ կենտրոնում կազմած էր բէկի վրանը։ Նա որոշւում էր միւս բոլորից իր մեծութեամբ եւ գեղեցկութեամբ։ Նա բաժանուած էր չորս մասին, — մէկի մէջ, ուր ընդունեցին մեզ, նստած էր ինքը բէկը, եւ դիտակը ձեռին անդադար նայում էր այս կողմ եւ այն կողմ, կարծես, նա միշտ երկիւղի մէջ էր, չլինէ թէ թշնամու անակնկալ յարձակում լինի նրա վրայ։ — Այդ մասը նրա հիւրանոցն էր։ Նրա առջեւ մերկ գետնի վրայ կարգով ցցուած էին մի քանի երկայն նիզակներ, շինուած այն եղէգներից, որ բուսնում են Տիգրիսի եզերքի վրայ, որոնք այնքան թեթեւ եւ անբեկանելի են, որ կարծես, բնութիւնն ինքը ստեղծել էր մահուան գործիք դառնալու։

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

Ֆրանսա ընթացք չտուաւ այս առաջարկներուն :

1955 – 56ին Ատլանտեան Ուխտը ծրագիր մը ներկայացուց Պիգըրթի ընդծովեալ աշխատանքները կատարելու եւ պայն օգտագործելու համար : Ցետագային ծըրագիրը ձախողեցաւ :

1956ին Թունուզն ալ համաձայն էր որ Պիգըրթը իբրեւ խարիսխ ծառայէ՝ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար : Պուրկիպա այս ծրագրին ալ ընդդիմացաւ՝ երբ Սաքիէթը ռմբակոծուեցաւ Ֆըրանսացիներու կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ ճառ մը խօսելով Նախագահ Նասր խստօրէն հարուածեց Իրաքեւյորդանանեան Միացեալ Թագաւորութիւնը եւ մեղադրեց անոր ղեկավարները՝ որ զէնք բռնած են Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան դէմ եւ ամէն գնով կ'աշխատին տկանահարել զայն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուղեւորներու աշխատավարձքի պահանջը մերժուած է կառավարութեան կողմէ՝ 1958ի համար : Սէնտիքաներու դաշնակցութիւնը յուսախաբ եղած է այս որոշումէն : Ապրիլ 2ին կամ երեքին ժողով մը պիտի գումարեն. կը կարծուի թէ գործադուլի որոշում պիտի տան՝ Զատկի կիրակիին համար :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ չէնքերէն մէկուն մէջ հրդեհ մը ծայր տուաւ՝ 24 հոգիի մահուան պատճառ դառնալով (18 կին) : 15 վիրաւոր կայ :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ բժշկական համալսարանըն ալ փակուեցաւ՝ ցնոր տնօրինութիւն :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ քաղաքական շրջանակները հերքեցին այն լուրը, որուն համաձայն Վարչապետ Քատար շնորհազըրկուած էր :

ՓԷՅՐԸՖԻԹ, որուն Վատիկանի հետ ունեցած տարակարծութեանց արձագանգ եղած էինք, առջի օր անուանարկութեան չատ բացաւ Իլ Քօթիտիանոյի եւ Օսեռվաթօռէ Ռոմանոյի դէմ, Հռոմի մէջ : Բայց այս վերջինին դէմ Հռոմի մէջ որեւէ դատ կարելի չէ ընդունիլ քանի որ թերթը կախում ունի Վատիկանէն որ ինքնիշխան է : Հաւանաբար Փէյրըֆիթ չփորձէ մինչեւ Վատիկանի դատարանը երթալ ...

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ (20).— Ձոյլ ոսկի՝ 528.000, նափոլէոն 3740, զուից. 3630, անգլ. 4400, քսան տոլարնոց 18.200, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1250, տոլար 452, զուից. 108.25, պելժ. 9.40, լիր 0.72 :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաշխարհանձայի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Պոմոնի մասնաճիւղերը խոր ցաւակցութիւն կը յայտնեն՝ հայրենակիցներ, Տիգրան եւ Մանուկ Զթճեան եղբայրներու մահուան առթիւ իրենց զաւակներուն եւ պարագաներուն (Ամերիկա) Յարութիւն եւ Գեղամ Գասպարեաններու (Լիոն) :

× Ինչպէս նաեւ այս տխուր առթիւ Միութիւնը պարտք կը զգայ իր յարգանքը յայտնել հայրենակից Տիգրան Զթճեանի, անոր հայրենասիրական եւ ազգասիրական զգացումներուն համար : Քանի մը տարի առաջ երբ Լիոն եկաւ, իր ջանքերով վերակազմել տուաւ իր սիրած Համաշխարհանձայի Հայր. Միութիւնը եւ արժանացաւ իր հայրենակիցներու երախտագիտութեան : Հանգուցեալը լայն տեղ գրաւած է «Զարմանձայի Հայոց Պատմագրքին» մէջ, ուր գրած է նաեւ իր գիւղի պատմութիւնը, Մեշետի Ատայի կենսագրականը եւ հայրենի աւանդութիւնները եւ փառքերը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սերաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները .— Տիկին Արուսեակ Զօրեան հազար ֆրանք, Տիկ. Սաթենիկ Շիրանեան երկու հազար, Ոմն հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Արիկեանի ի պատիւ տըուած ճաշին առթիւ :

×

Տիկին Արաքսի Աթալյանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ Պ. Աթալյան կը նուիրէ Շաւիլի Նորակառոյց եկեղեցւոյն հինգ հազար ֆրանք :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Այս Շաբաթ իրիկուն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, ժամը 21ին Օթէլ Նոռմանտի, Պուլվառ տ'Աթէն :

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Մարտ 22ին Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին Մէզօն Ալֆորի Թագաւորական սրահը :

ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ
17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

Եւ ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը :

UN MARI SUR MESURE

Մասնակցութեամբ՝

CLAUDINE DELMASի

(Աթենէի Թատրոնէն), Մարի Խօքսիզեանի, Շուշան Գէորգեանի, Եղուարդ Տէր Յակոբեանի, Տիգրան Պօղպատի եւ ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ :

SALLE GAVEAU
45, RUE LA' BOETIE

R E C I T A L

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ցայտագրին մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Իշխան Նուրիճանեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Գալուստեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի տաւոտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի՝

ԱԼԵՔ ԵՒ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆԻ մահուան 7րդ տարեդարձին առթիւ : Կը հրաւիրուին ազգականներուն յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին (15, րիւ ժան Կուժօն) ժամը 10ին՝ իրենց մօր, եւ մեծ մօր մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէօքմէճեան եւ Մարկոսեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց հոգւոյն համար :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տէն վեսթի համար փասոնիէններ որակեալ, ամբողջ տարուան համար աշխատանք : Լաւ վճարում : Ներկայանալ նմոյշով (մօտէլ).—

G.I.L, 25 Rue Dufour, Paris 6

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի «Անդրանիկ» խումբը Նոր Սերունդի օրը կը տօնէ պարահանդէսի ցերեկոյթով մը, այս կիրակի, ժամը չորսէն 12, Նորաշէն դպրոցի սրահին մէջ, (4 րիւ տէ Թրուա Շանթիէ), օթօպիւս 171, Փօն տը Սէվրը եւ իջնել Փիւի սան Վէն կամ շոգեկառք Սէն Լազարէն եւ իջնել Շաւիլի կայարանը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Աւետեան տօնի առթիւ ժամը 19ին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սէն Բընէի մատրան մէջ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» խումբերու կողմէ :

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն :

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին :

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտրուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. Վահանի Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան :

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայացուած զաւեշտ երեք արար :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

նուագախումբով :

Ղեկավարութեամբ ՌՈԺԷ ՏՈԹԻԿԻ եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ :

Ծոփ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

Մուտք՝ 300 ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անիէռի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը՝ Ապրիլ 20ին :

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԻ ԵՐԵԿՈՅ

THEATRE PAUL FARALICQ 21, RUE YVES TOUDIC· PARIS, MÉTRO : RÉPUBLIQUE

Ուրբաթ գիշեր, Մարտ 28, ժամը ճիշդ 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ երգիծական նոր կատակերգութիւնը

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ
(Երկու արար)

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Թ. ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ եւ երիտասարդական խոյլ մը

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆ եւ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ամբողջական կազմով

Մեներգող՝ Օր. Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ, Բ. ՖԸՆՏԸՔԵԱՆ եւ Ժ. ՈՒՆՃԵԱՆ

Ցայտագրին մաս կը կազմեն Կոմիտասի, Ալթունեանի եւ Գ. Եանպէկեանի գործերը, ինչպէս նաեւ հայ տոհմիկ երգեր :

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի Գրատուն Հր. Բալուեան 43 րիւ Րիշէ

(Երեկոյթը կ'աւարտի ժամը ճիշդ 11.30ին)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Մարտ 30, Կիրակի ժամը 16էն մինչեւ 24, Սէրքըլ Միլիթէրի շքեղ սրահը

Փլաս Սէն Օ'Կիւսթէն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, անակնկալներ, նուագախումբ, Վարդիվանեանի Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ հեռաձայնով Յ. ՊԱՀԱՏԷՐԵԱՆԻ Օրնանօ 37 – 32, կամ Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ Թրինիթէ 57–74 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանները.—

Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 15ին :

Ժողովը տեղի կ'ունենայ սովորական հաւաքատեղին : Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները եւ ընկ. Վ. Իշխանեան :

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին Քաֆէ Բեժանի մէջ : Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Օրակարգ.— 1. Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները : 2. Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, սովորական վայրը, ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Օրակարգ.— Պատգամ. ժողովի զեկուցում եւ վարչական ընտրութիւն :

ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայախօս գոյն ֆիլմերով, կազմակերպութեամբ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

Ի նպաստ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԻՆ :

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝ ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ տրամը եւ Հայաստանի Տասնօրեակը Մոսկուայի մէջ :

Մարտ 24ին, Երկուշաբթի ժամը 20.30.ին Թէաթր Հօրլօժի սրրահին մէջ, 145 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն :

Այժմէն ապահովել տեղերը :

Տոմսերը թուագրուած են :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՄԱՐՏ
DIMANCHE 23 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8151 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3952

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍԶԻ ՉԿՈՐՍՈՒԻՆ ՄԵՐ ԳԱՆՁԵՐԸ

Ամբողջութեամբ հրատարակեցինք Պ. Յար. Քիւրտեանի յօդուածաշարքը հայերէն ձեռագիրներու հրատարակութեան մասին :

Գաղափարը գովելի է եւ կը ըսէ հայրենասիրական մաքուր զգացումէ :

Ո՞ր Հայը չի փափաքիր, որ իր անցեալի մշակութային փառքերը կորուստէ փրկուելով՝ ազատ մոռացութեան չգաղափարութեն :

Եթէ Հայը արժէք մը կը ներկայացնէ այսօր քաղաքակիրթ աշխարհի առջեւ, անիկա կը պարտի առաւելապէս իր ինքնուրոյն լեզուին, Ոսկեդարի եւ Միջին դարու իր մատենագիրներուն ու պատմիչներուն, իր ինքնատիպ ճարտարապետութեան ու երաժշտութեան : Մէկ խօսքով իր դարաւոր մշակոյթին :

Մեր պատմիչները երկեր թարգմանուած են եւրոպական լեզուներու :

Օտար պատմագէտներ մեծապէս օգտուած են անոնցմէ, լոյս սփռելով մարդկութեան անցեալին մութ մնացած պանդան շրջաններուն վրայ :

Մեր հին մատենագիրները ոսկեղնիկ լեզուն եւրոպացի արեւելագէտներու եւ լեզուաբաններու հիացումին արժանացած է :

Բազմաթիւ օտար գիտականներ տարիներով պրպտումներ կատարած են մեր գրականութեան եւ պատմութեան անդաստանին մէջ : Ու իրենց ուսումնասիրութիւնները Ֆրանսերէն, գերմաներէն ու անգլերէն լեզուներով հրատարակած են՝ մատչելի դառնալու համար միջազգային հասարակութեան :

ԺԹ. դարը մասնաւորապէս հարուստ է եղած օտար հայագէտներով, որոնք լրջօրէն ուսումնասիրած են մեր դասական լեզուն ու մատենագրութիւնը :

Ներկայիս ալ հայագէտներ չեն պակսիր արեւմուտքի մէջ : Հայերէնը կը դասաւանդուի զանազան համալսարաններու մէջ :

Մխիթարեան զոյգ Միաբանութիւնները մեծ աշխատանք կատարած են ժամանակին՝ դաւառի անկիւններէն փրկելու համար հազարաւոր հին ձեռագիրներ :

Վենետիկի Շարք Մատենագրութեանց Նախնեացին մէջ քառասունեւութ մեծ ու փոքր հատորներ լոյս ընծայուած են ԺԸ. դարէն սկսեալ :

Սակայն տակաւին մեծ աշխատանք կայ կատարուելիք :

Բազմաթիւ մատենագիրներու գործերը չեն տպուած դեռ, հետեւաբար կը մնան անծանօթ ոչ միայն օտարներու, այլ Հայերու : (Տե՛ս Յառաջ, 19 Մարտ) : Յօդուածին մէջ յիշուածներէն զատ կան բազմաթիւ ուրիշներ :

Ո՞վ պիտի գրագի անոնց հրատարակութեան խնդրով :

Յօդուածագիր Քիւրտեան, որ միաժամանակ հնագէտ մըն է եւ հայերէն ձեռագիրներու եւ գեղարուեստական գործերու ճոխ հաւաքածոյ մը ունի Ամերիկայի մէջ, մեկենասներ եւ մասնագէտներ կը փնտռէ մեր ձեռագրական հարստութիւնները հրատարակելու համար :

Յոյս չունի Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան վրայ, որ հայկական կազմակերպութեանց մէջ ամէնէն հարուստն է : Սակայն իր կանոնագրի տառին կառչած, անիկա պիտի չուզէ որեւէ ճիգ ընել այս ուղղութեամբ :

Բարեգործականը նոյնիսկ կանոնաւորաբար չօժտագործեր Մելքոնեան Հիմնադրամի տարեկան երեք հազար սթերլինը՝ Հայոց պատմութեան եւ մատենագրութեան վերաբերեալ գրքեր հրատարակելու համար :

Զէնք յիշեր «Հայ Ազգային Հիմնադրամ»ը, որուն մասին շատ ըսելիքներ կան :

Մամուլէն ակնկալուածը բարոյական աջակցութեան սահմաններուն մէջ միայն կրնայ ըլլալ :

Դաշնակցական մամուլը մեծապէս կը գնահատէ գաղափարը : Միայն Յուսաբերն է, որ չնորհիւ իր տպարանական դիւրութեանց, ի վիճակի է նաեւ իր գործնական աջակցութիւնը բերելու ծրագրուած ձեռնարկին :

Մովսէս Խորենացի, Եղիշէ, Կորիւն, Փաւստոս Բիւզանդ լոյս տեսան արդէն իր Մատենաշարին մէջ աշխարհաբար լեզուով : Մեր պաշտօնակիցը պատրաստ է նոր հրատարակութիւններ եւս ընելու նոյն ուղղութեամբ՝ եթէ ձեռագիրները տրամադրուին իրեն :

Արծարծուած հարցին բարւոք լուծման մէջ կարեւոր դեր վերապահուած է Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային, Վենետիկի, Վիէննայի, Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի Միաբանութեանց :

Գալով նիւթականին, Սփիւռքի Հայութիւնը զաղթական չէ այլեւս եւ ի վիճակի է ապահովելու տպագրութեան ծախքերը :

Որպէսզի չկորսուին մեր թանկագին գանձերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՔՆՆԵՑ ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

206Ի ԴԷՄ 309 ՁԱՅՆՈՎ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄԸ

Ուրբաթ կէսօրէ վերջ Նախարարաց Խորհուրդը երեք ժամ շարունակ քննեց Մըրֆիի եւ Պիլլի վերջին բանակցութեանց արդիւնքը : Կառավարութիւնը պարզեց Ֆրանսական տեսակէտը : Վարչապետ Կայեառ եւ Արտաքին նախարար Փինօ ներկայացուցին բարեկամական միջամտութեան զանազան երեսները : Կարճ գեկոյց մը հրապարակուեցաւ, զոր կարդալէ ետք էմիլ Քլափառետ մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել :

Ինչպէս գրած էինք արդէն Նախարարաց Խորհուրդին Ուրբաթ օրուան նիստը ոչ մէկ նորութիւն պիտի բերէր. պարզապէս տեղեկութիւններ պիտի տրուէին նախարարներուն՝ դիւանագիտական վերջին անցուդարձերուն շուրջ : Միաժամանակ քննուած են.— Ընկերային ներկայ կացութիւնը, գիններու գինը եւ՛ քաղաքական կացութիւնը :

Տեղական թերթ մը գրած էր, թէ Նախարարաց Խորհուրդը պիտի քննէ Հիւս. Ափրիկէի վերաբերեալ խորհրդային նոր յուշագիր մը՝ որ ղրկուած է Ֆրանսայի : Արտաքին նախարարութիւնը հերքեց նման յուշագրի մը գոյութիւնը :

Վարչապետ Կայեառ դժուար կացութեան մատնուած էր նաեւ Ազգ. Ժողովին մէջ, ուր վստահութեան հարց չարծարծեց : Երեսփոխանները կը պահանջէին որ Կայեառ յայտարարութիւն մը ընէ Ֆրանքեւթունուզեան բանակցութեանց մասին :

Թրիպուլէ.— Եթէ կառավարութիւնը նման յայտարարութիւն մը չընէ՝ ստիպուած պիտի ըլլամ օրակարգին դէմ քուէարկել :

Իզորնի Զափաւորականներու անունով համակարծիք կը դառնայ Թրիպուլէի. իր քուէն կախում ունի կառավարութեան պատասխանէն :

Վարչապետը կը յայտնէ թէ եթէ ի վիճակի ըլլար՝ բոլոր տեղեկութիւնները պիտի հաղորդէր Ազգ. Ժողովին. բայց առայժմ ոչինչ կրնայ ըսել :

Թրիպուլէ.— Այդպիսի խուսափողական պատասխանով մը չեմ գոհանար. վճռական խօսք մը կ'ուզեմ :

Իզորնի.— Անցուդարձերը ի՛նչ որ ալ ըլլան՝ Ազգ. Ժողովին առջեւ յայտարարութիւն մը ընելու պատրա՞ստ էք թէ ոչ :

Կայեառ.— Յամենայն դէպս պիտի ուզէի ըսելիք մը ունենալ : Կը յուսամ թէ պարզ յայտարարութիւն մը չէք ուզեր՝ լաւ ըլլալու հաճոյքն ունենալու համար :

Վարչապետին պատասխանները յատկապէս դժգոհ ձգած էին աջակողմեան շրջանակները եւ Ընկերային – Հանրապետականները :

Կարգ մը այլ վէճերէ ետք՝ Սահմանադրութեան բարենորոգման հարցը կը սկսի քննուիլ : Մասնաւորապէս երկու յօդուածներու (50 եւ 51) շուրջ համաձայնութիւն մը գտնել դժուար էր : Վիճաբանութիւնները երկարեցան եւ ժողովը վերջացաւ առտուան դէմ : Սահմանադրութեան բարենորոգումը քուէարկուեցաւ 206ի դէմ 309 ձայնով :

× «Իւմանիթէ» կը յայտնէ թէ համայնավար կուսակցութիւնը փորձած է Ընկերվարականներու հետ «հակաֆաշական ուժերու միութիւն» մը կազմել՝ միասնաբար ներկայանալու համար անցեալ շաբաթ համեմատականի մնացած ընտրութեան . Ընկերվարականները մերժած են գործակցիլ համայնավարներուն հետ : «Իւմանիթէ» կը յայտնէ թէ իրենց թեկնածուն նոյնը կը մնայ (Օկէ) :

× Հիւս. Ափրիկեցիներու ահաբեկչական գործունէութիւնը կը շարունակուի Մայր Երկրին մէջ : Փարիզէն ետք, ուր ոստիկանութիւնը ծանր վնասներ կրեց, Ռուպէի մէջ պատահեցաւ ծանր միջադէպ մը :

Հիւս. Ափրիկեցի մը ոստիկանատուն մտնելով (Գ. Թաղամաս) գաշոյնի հարուածներով սպաննեց երկու ոստիկաններ եւ անոնցմէ մէկուն կինը : Ոճրագործը ձերբակալուած է :

ՅՈՅՑԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Թրիփոլիի մէջ մահմետական ամբոխը մզկիթէն դուրս ելլելով բողոքի ցոյց մը ըրած է : Ցուցարարներուն գլուխը անցած էին երկու երեսփոխաններ եւ քաղաքին մահմետական կրօնապետը : Կը պահանջէին որ Լիբանան միանայ Արաբական Հանրապետութեան, Նասրի ի նպաստ բացագանչութիւններ կ'արձակէին Նախագահ Շամունի վերընտրութեան դէմ արտայայտութիւններ ունենալով :

Ամբոխը ուղղուած է դէպի նախկին վարչապետ Քարամէի բնակարանը ուր ընդդիմադիր պարագլուխը խօսք առնելով ջատագոված է Թրիփոլիի միասնականութիւնը՝ արաբական Լիբանան մը ստեղծելու համար :

Ոստիկանական կարեւոր ուժեր ղրկուած էին Թրիփոլի. բայց կառավարութիւնը հրահանգած էր, որ միջամտութիւն չընեն՝ այնքան ատեն որ ցոյցը խաղաղ կ'ընթանար : Ոստիկանները պիտի միջամտէին երբ ամբոխը փորձէր խռովութիւն ստեղծել :

Միւս կողմէ, Պէյրութի մէջ մամուլի ասուլիս մը տուաւ ընկերվարական – յառաջդիմական պարագլուխ Քամալ Ճումպլաթ (Տիւրզի), որ հանրային կարծիքին ուշադրութեան յանձնեց Սուրիոյ մէջ լուծուած ժողովրդական կուսակցութեան վայելած ազատութիւնը՝ Լիբանանի մէջ : Այդ տարրերը Պէյրութի մէջ ունին կարեւոր զինամթերքներ եւ կացութիւնը կրնայ ծանրանալ այն ատեն՝ երբ փորձեն զէնքի ուժով իշխանութեան տիրանալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

×

Դու չգիտե՞ս, ինչո՛ւ սիրտս
Սիրտս այսքան խորն է զարկում,
Չէ՞, որ առաջ չի եղել նա
Այսքան յորդուն, այսքան անքուն :

Քե՛զ է սիրում նա իր խորքից,
Քեզանո՛վ է լցուն հիմա,
Եւ շողում է սիրոյ ցոլքից,
Եւ դողում է սիրոյ վրայ :

Դողում է նա, իմ լոյս երազ,
Որ չզրկուի քեզնից յանկարծ,
Որ դու յանկարծ չմոռանաս,
Ու հեռանաս, գնաս անդարձ :

Դողում է նա քուն թէ արթուն,
Որ սէրդ միշտ ի'ր մէջ մնայ
Դու իմ սրտի՛ հարստութիւն,
Կ'ուզե՞ս, որ նա սնանկանայ :

×

Ես թառամում եմ,
Դու կանաչում ես,
Ես մոռանում եմ,
Դու ճանաչում ես :

Ես կարկամում եմ,
Դու կարկաչում ես,
Ես քեզ տենչում եմ,
Դու ինձ տանջում ես :

Հնչում, թռչում ես,
Ուրախ թռչուն ես,
Ես լուռ փախչում եմ,
Բայց դու կանչում ես :

ՀՐԱՁԵԱՑ ՄՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ մէջ օդանաւային նոր ընկերութիւն մը պիտի ստեղծուի՝ սուրիական եւ եգիպտական ընկերութեանց միացումով. Խ. Միութեան առաջարկը՝ ընկերութեան մասնակցելու համար, մերժուած է :

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ մէջ վերջացաւ Եւրոպական Խորհրդարանի ժողովը. կարելի չէ եղած ընտրել Եւրոպայի մայրաքաղաքը :

ՍՈՒՄԱԹՐԱՅԻ հիւս. շրջանին մէջ կատաղի կռիւներ սկսան կառավարական ուժերուն եւ ըմբոստներուն միջեւ : Կառավարութիւնը կը մեղադրէ Ազգայնական Զինուորը որ զէնք տուած է ապստամբներուն :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ դարձեալ զրոյցներ շրջան կ'ընեն, որոնց համաձայն Արտաքին նախարար Լոյտ մօտ ատենէն պիտի տայ իր հրաժարականը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախկին նախագահ Փերոն Լիգպոն կ'երթայ :

ՔԱՓ ՔԱՆԱՎԵՐԱԼԻ արձակարանէն կը հաղորդեն թէ յառաջիկայ շաբաթ Ամերիկացիք պիտի արձակեն արուեստական նոր արբանեակ մը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը բողոքեց Հռոմի կառավարութեան՝ Իտալիոյ մէջ հաստատուելիք հրթիռներու արձակարաններուն համար :

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ մէջ բացուեցաւ հակահամայնավար համաշխարհային համագումար մը՝ որուն կը մասնակցին երեսուն երկիրներու ներկայացուցիչները, համագումարին նախագահ ընտրուած է պրազիլիացի ծովակալ Քարլոս Պոթօ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Խորհրդարանին մէջ Վարչապետ Ատընաուըր յայտարարեց.— Նախ ապահովենք Արեւմուտքի 52 միլիոն Գերմանացիները՝ Արեւելքի 17 միլիոն Գերմանացիներուն մասին մտածելէ առաջ :

ՔԱՆԴԵՆՔ...

Բ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Ինծի զարմանք չի պատճառեր՝ երբ Երեւան նստած գրող մը, վէճի մտնելով Մինաս Թէօլէօլեանի հետ, կը չեղի յանկարծ ու կը բախի ինծի։ Ամէն գրող, լսելի դարձնելու համար իր մետաղին ձայնը, իբրեւ փորձ կամ թաքուն այլ պատճառով մը, պայման է որ զարնուի ինծի, — կա՛րծր է կռնակս։

Թէօլէօլեան ատիկա կ'անուանէ «քոմ-փլէքս Նարդունի»։

Ինծի զուարճութեան նիւթ դարձած է այս պարագան, որքան առարկայ հոգեբանական ուսումնասիրութեան, զոր պիտի կատարեմ յետագային։

Նկարագրի հարց մըն ալ կայ, սակայն, զոր կ'ուզեմ ներկայացնել «կենդանի պատկերներով», ցոյց տալու համար թէ բարոյական ի՛նչ չափիկներ հագած է հայ գրողը, հոն՝ ուրկէ կը ձաղկեն մեզ, արտասահմանի գրողները։

Պատերազմը վերջանալու մօտ, Փարիզը ազատագրուած բայց Գերմանացին տակաւին սահմանագլուխին վրայ, «հերոսնե՛ր» ունէինք որոնք Դաշնակցական կ'որսային Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ, խոշտանգելու համար այն ձեւով որ թոյլ կուտար օրուան անիշխանութիւնը։

«Նոյեմբեր 29» կոչուած հանդիսութեան մը վաղորդայնին էր։ Ոմանք այս հանդիսութեան մէջ կը դնեն հայկական պետութեան մը հիմնարկէքին նշանակութիւնը։ Ուրիշներ նոր «ոսկեդարի» մը փառքը։ Իրականութիւնն այն է որ հայկական փոքրիկ հանրապետութիւն մը, «լքուած մանուկ», այդ օրը ինքզինք կը գտնէր մեծ եւ զօրաւոր պետութեան մը թեւերուն մէջ, — մեղքեր եւ պատասխանատուութիւններ չեմ ճշդեր, չեմ խօսիր նաեւ մեր ազգային ցանկութեանց մասին, ատոնց քննադատութիւնը չա՛տ կը տարբերի այն գիշերին տակ, որ կը խօսի «չինական պարիսպներ քանդելու» մասին։

«Արաքս» տպարանին մէջ ինծի կը ներկայանայ երիտասարդ գրող մը եւ առաջնական պարպելու ձեւով կը հարցնէ.

— Ինչո՞ւ ներկայ չէիր երէկ երեկոյեան հանդէսին։

— Ամէն հանդէսի չեմ երթար, ամէն տեղ չեմ երեւար, ժամկոչ չեմ, գրագէտ եմ։

— Ուշադրութիւն կը գրաւէր բացակայութիւնդ։

— Չեմ կարծեր, ես անանկ գրագէտ մը չեմ որ Փարիզի հաւերն ալ ճանչնային։ Զիս տեսնողը կամ ճանչցողը շա՛տ քիչ է։ Ես պիտի մեղքնայի վրաս՝ եթէ ճանչնար զիս ամէն մարդ։

— Դուն չեկար «Նոյեմբեր 29» հանդէսին, որովհետեւ դէմ ես Խորհ. Հայաստանի։

— Ներողութի՛ւն, բազմաթիւ Հայաստաններ չկան, մէկ Հայաստան կայ որ մէկ անուն ունի։ Հայաստանը կը կոչուի Հայաստան։ Պատմական եւ աշխարհագրական այդ անունին վրայ աւելցուած ամէն բառ կա՛մ բանաստեղծութիւն է, կա՛մ քաղաքական ռէքլամ։ Գալով այն մեղադրանքին թէ Հայեր կան Հայաստանի թշնամի, հայ մարդը անպատուելու ձեւ մըն է ատիկա՝ որ չի կրնար հայ մարդէ մը գալ։

— Գիտեմ որ դուն անոնցմէ ես, որոնք կ'ուզեն Խորհրդ. Հայաստանը անջատել Խորհ. Միութենէն։

— Տէ՛ր ողորմեա, եթէ այդքան բան գիտես, պէտք է գիտնայիր նաեւ թէ չեմ սիրեր քաղաքականութիւնը, նոյնիսկ կ'արհամարհեմ։ Գէթ քաղաքական յօդուածագրութիւնը կը համարեմ պարապ ընկոյզով կատարուած գրօսախաղ, — պատմութիւն, տնտեսական աշխարհագրութեան ծանօթութիւն, ժէոփոլիթիք, վերջապէս հմտութիւն ժողովուրդներու աճման ու բարգաւաճման պայմաններու, սանկ բաներ գտա՞ծ ես այն թերթերուն մէջ, որ քաղաքական դասեր են տուած քեզի։

— Սոփեստութեան տեղը չէ, դուն Հիթլէրի՞ հետ ես թէ Ստալինի։

Այդ պահուն ինծի մօտեցաւ գրաշարներէն մին, — համակրելի երիտասարդ մը, պարկեշտ համայնավար, այժմ Երեւան։ Ականջիս ըսաւ. — Մի՛ վիճիր, նպատակը բարի չէ, հեռացի՛ր գնա։

Օրերէ ի վեր Դաշնակցական կը հալածէին զուրը։ Ոմանք բանտարկուած, ոմանք խոշտանգուած։ Այս «բարի-ծագիկներուն» քաջագործութիւնը՝ բոլոր այդ դէպքերը։ Պատերազմի ընթացքին՝ փորը եղինձով լեցուած հաւ ուտելէն յափրացա՛նք կ'ըսէին ասոնք, վկայութիւն տալու համար կատարուած հերոսութեանց մասին։ Վասնզի Հայը, Դաշնակցական ըլլար կամ ոչ, մէկ բան միայն կ'ըսէր. — Կրակի վիժէն ազատած խրլեակներ են ասոնք Հայաստանի հողէն խլուած ծաղիկներ են, գուրգուրա՛նք, գուրգուրա՛նք։

Եւ ահա, պատերազմէն ետք՝ գուրգուրանքին վարձատրութիւնը։ Հիթլէրի հե՞տ ես թէ Ստալինի, կը հարցնէ ինծի՝ Ստալինի ծաղիկներէն մին։

Ամօթ համարեցայ փախչիլ, սակայն եւ այնպէս...։ Տարբեր է տեսակէտս քաջութեան մասին։

Նահանջը «թեքնիք» է հիմա, եւ ոչ թէ նշան վախկոտութեան։ Անպայման պիտի նահանջէի՝ փոխանակ քաջութիւն ծախելու, եթէ չունենայի ապահովութիւն մը, — վասն զի ծիծաղելի է քաջութիւն ծախել անհաւասար զէնքերով։

Տաքութիւն մը քալեց երակներուս մէջէն։ Հարկ էր յարձակողականի անցնիլ։ Ինծի ծանօթ էր դիմացինիս խոցելի կողմը։

— Ինծի նայէ՛, ինծի, ըսի, 25 տարի արտասահմանի մէջ պէտք է ապրիս, որպէսզի հասկնաս մեզ՝ թօթափելով սերունդէդ մեղքերը, ծծած թոյները, խորթ դաստիարակութիւնը, սեւը անյայտ էակներու նմանող ազգային նկարագիրը անյայտ մարդոց յատուկ գաղափարները։ Դուն ի վիճակի չես հասկնալու հարցումիդ պատասխանը։ Չկարծես թէ կը վախնամ տալ պատասխանը, ահաւասիկ փրոփոքաթէօր ձեւով. — Ես Հիթլէրի հետ պիտի ըլլայի եւ Ստալինի դէմ՝ եթէ առաջինը նստած ըլլար Մոսկուա, երկրորդը՝ Պերլին։

— Կը նշանակէ թէ նախընտրութիւնդ կ'երթայ Հիթլէրի, որ հրէշ մըն է։

Ընկեր Յակոբ Հիսայեան, որ նոր կը հասնէր, պահ մը հետեւելէ ետք վիճաբանութեան, միջամտեց իր կարգին։

Համայնավար գրողը սկսաւ սպառնալ՝ հետզհետէ աւելի չարանալով։

— Դաշնակցականներդ կը գործակցիք Հիթլէրի, տապալելու համար Ստալինը եւ խորհրդային կարգերը։

— Նման մեղադրանքներ ընելէ առաջ՝ գիտցիր նախ որ Դաշնակցական է ամէն Հայ, — տարբերութիւնը տոզի խնդիր է։ Ռամկավարն ալ Դաշնակցական է, համայնավարն ալ՝ եթէ նախ Հայ է, միայն թէ Դաշնակցականութեան տոզը տարբեր է։ Յետոյ, վերադառնալով հարցումիդ՝ կ'ո՛ւզեմ որ գիտնաս նաեւ թէ արտասահմանի մէջ Հայութիւնը կ'ապրի եւ պիտի ապրի այն գաղափարով թէ Հայաստան աշխարհագրական տարազ մը չէ միայն, այլեւ պատմական տարազ մը։ Ժողովրդական բացատրութիւն մը տալու համար՝ կ'աւելցնեմ թէ Հայաստան չի կրնար դառնալ Հայաստան, այնքան ատեն որ չէ լուծուած արեւմտահայ դատը։ Մենք թշնամի ենք ամէն անոնց, որ թշնամի են այս դատին։ Ահա պատասխան մը, որ ի զօրու էր երէկ՝ երբ ուրիշ էին այդ դատին թշնամիները եւ բարեկամները, ի զօրու կը մնայ այսօր՝ երբ փոխուած են նոյն դատին թշնամիները եւ բարեկամները, վասնզի կարծիք չէ փոխած երբեք դատին տէրը։

— Իրականութիւնը այն է որ Դաշնակցականներդ այսօր կը կռուիք Խորհ. Միութեան դէմ...

— Ես աւելի լաւ կը ճանչնամ այդ կռուողները, մէկը դո՛ւն...

Եկաւ ժամանակը որ ցոյց տայի զէնքս։ Պատերազմի միջոցին, «ռազմագերիներ» կային որ իբրեւ «կամաւոր» կը ծառայէին գերման բանակին մէջ, — ունէին իրենց թերթն ալ։ Այդ թերթին խմբագիրն էր Երեւանցի այս երիտասարդ գրողը, որու հանդիպած էի պատահաբար՝ երբ, իր համազգեստին մէջ հպարտ, հրացանը կողքին, յօդուած կը գրէր Խորհ. Միութեան դէմ։ Կ'երեւի թէ մոռցեր էր զիս։

— Դուն չէի՞ր «կամաւորներու» թերթին խմբագիրը։

ԳՐԱԿԱՆ ՎԷՃ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Գրական Թերթ»ը թատերաբեմը դարձած է երկու անուանի գրողներու՝ Գ. Մահարիի եւ Ա. Գրաշիի միջեւ ծագած գրական բանավէճի մը։

Առաջին յարձակողականը կատարած էր Գուրգէն Մահարի՝ «Բաց նամակ բանաստեղծ Աշոտ Գրաշուն» իր քննադատական յօդուածով, որուն «Յառաջ» անդրադարձած էր ատենին (տես «Յառաջ», Դեկտ. 29, 1957)։

Արդ, «Գրական Թերթ»ի 1958 Փետրուար 21ի թիւով, Աշոտ Գրաշի չորս ընդարձակ սիւնակներու մէջ կուգայ պատասխանել Գուրգէն Մահարիին։

Բայց ի՞նչ է բանավէճին նիւթը։

Յիշողութիւնները թարմացնելու համար յայտնենք, որ Գուրգէն Մահարի խստօրէն քննադատած էր Աշոտ Գրաշիի «Սարերի Սրինգը» բանաստեղծութիւններու հատորին մէջ տեղ գտած կարգ մը բառերու աւելորդ կամ անիմաստ գործածութիւնը։ Յօդուածին վերջաւորութեան, Գ. Մահարի կ'եզրակացնէր.

«Ես կ'ուզենայի որ դու (թոյլ տուր անցնիլ դու.ի) «Սարերի Սրինգը» գրքով փակես քո ստեղծագործական հին շրջանը եւ անցնես առաջ...։ Զարգի՛ր քո ձեւերը, հալի՛ր ստեղծագործական քո հալոցքում, զտի՛ր, մաքրի եւ ձուլիր նոր գործեր...»։

Գուրգէն Մահարիի պահանջածն այն էր, որ յանգերու եւ բառերու կրկնութիւններ պարունակող ժողովրդական բանաստեղծութեան ձեւը մէկդի դրուի եւ որդեգրուի արդիական բանաստեղծական մեթոտը, որ հիմնուած է առաւելաբար կշռոյթի վրայ։ Մահարի, իր այդ պահանջը կը դնէր մանաւանդ այն պատճառով, որ ժողովրդական բանաստեղծութիւն գրելու համար պէտք է ունենալ Ա. Իսահակեանի մը տաղանդը. բայց, տրուած ըլլալով որ Ա. Իսահակեան մեռաւ եւ «չթողեց իր յետեւից ոչ ոք, Իսահակեանով էլ վերջանում է ժողովրդային հրմայիչ ու անմահ պոէզիան»։

Աշոտ Գրաշի, սակայն, նիւթը ընդհանրացնելով, իր պատասխան-յօդուածին առաջին մասին մէջ կը ծանրանայ Գ. Մահարիի վերջին հաստատումին վրայ եւ խորապէս վրդովուած անկէ, կը յիշեցնէ թէ Ա. Իսահակեանի ձգած գրական ժառանգութիւնը ոչ միայն շատ մեծ է, այլ նաեւ անոր ազդեցութիւնը կարելի է տեսնել «ժամանակակից տաղանդաւոր մի փունջ պոէտների վրայ», որովհետեւ Իսահակեան «հայ գրականութեան բիւրաւոր կրնեայ Բինդէօլն է». ապա կը բացականչէ՝ «Ոչ, հազար անգամ ոչ։ Ժողովրդաշունչ պոէզիան կենդանի է եւ կը շարունակէ ապրիլ ու ծաղկիլ այնքանժամանակ, ինչքան կ'ապրի ժողովուրդը, իսկ ժողովուրդը անմահ է»։

Ա. Գրաշի մասնաւորաբար կը ջղայնանայ գեղջկական ներշնչումով բանաստեղծութեան հանդէպ Գ. Մահարիի ցոյց տուած հեգնական վերաբերմունքէն։ Գրաշի, առանց բառերը ծամծմելու, հետեւեալ պատասխանը կուտայ Մահարիին. «Գեղջկական պոէզիայի հանդէպ տածած ձեր հեգնանքով դուք նմանւում էք այն մարդուն, որ հէնց գիւղից նոր դուրս գալով, քաղաքում մի նոր փողկապ կապելով վզին, արհամարհական խօսքեր է շպրտում իր հայրենակիցների՝ «կոշտ ու կոպիտ գիւղացիների» հասցէին եւ խուսափում նոյն իսկ իր համագիւղացիների բարեւն առնելուց»։

Գ. Մահարի, իր յօդուածին մէջ ուզած էր այնպէս ներկայացնել, որ Ա. Իսահակեան արհամարհանք ունէր իրմէ ներշնչուող բանաստեղծներուն հանդէպ («Նշանակում է նրանք գոյութիւն ունեն», դիտել կուտայ Ա. Գրաշի.), եւ փաստելու համար ատոնց գրածներուն խեղճութիւնը, կարգ մը մէջբերումներ ըրած էր Ա. Գրաշիի բանաստեղծութիւններէն։

Աշոտ Գրաշի, իր պատասխան-յօդուածին երկրորդ եւ ամէնէն երկար մասին մէջ, կը պատասխանէ իրեն դէմ կատարուած յարձակումներուն։

Նախ կը բողոքէ թէ Գ. Մահարի, կրճատելով իբր օրինակ յիշած տողերուն առաջին մասերը, մէջ բերած է միայն յանգերը. օրինակ՝ «Շող թափիր ... ցող թափիր... հող թափիր», փոխանակ ամբողջ քառեակին՝

Մի բուռ աստղունք շող թափիր,
Մի բուռ արցունք ցող թափիր,
Ջեփի'ռ, շիրիմին պանդուխտիս,
Տար դու մի բուռ հող թափիր։

Եւ այս առթիւ Ա. Գրաշի խստօրէն կը յիշեցնէ Գ. Մահարիին՝ գրական մէջբերումներ ընելու տարրական օրէնքը, որ է՝ բանաստեղծութեան մը տողերն ու բառերը իրարմէ չզատել, այլ՝ ներկայացնել մտքի ամբողջութիւնը։

Գ. Մահարի քննադատած էր Ա. Գրաշիի յանգերուն միօրինակութիւնը եւ նոյն բառերու կրկնութիւնը զանազան քառեակներու մէջ.

Սիրենք, սիրոյ շող դառնանք,
Գարնան զուլալ ցող դառնանք,
Մի օր կեանքի պարտէզում
Մենք էլ պիտի հող դառնանք։

Որպէս պատասխան, Ա. Գրաշի կը բերէ Սայեաթ Նովայի օրինակը, «որին Բրիւսովը դասում է համաշխարհային մեծ լիրիկների շարքը», եւ որ յաճախ կը կրկնէ նոյնահնչիւն միեւնոյն բառերը՝ իր շատ մը տաղերուն մէջ։ Օրինակ՝ բաղ, խաղ, տաղ, դաղ, թաղ, բեդամաղ. («Բաղին կարօտ է, դաղին կարօտ է, խաղին կարօտ է»։ Կամ՝ «Խաղ իս էլի, դաղ իս էլի, բաղ իս էլի»։ Կամ՝ «Խաղի մէջըն, թաղի մէջըն, բաղի մէջըն» եւայլն)։

... «Յանգերը քառեակից պոկելու ձեր էժանագին մեթոտներով (կը բողոքէ Ա. Գրաշի) կարելի է փորձել վարկաբեկել ուզած բանաստեղծի ուզած գեղեցիկ երկը։ Բացում եմ գրասեղանիս մի ուրիշ դիրքն էլ եւ ձեր սխտեմով պոկում հռչակաւոր քառեակի յանգերը. «Բերդը մեզ... երթը մեզ... հերթը մեզ»։ Կոպիտ ձեռքով պոկուած, տրորուած երեք տերեւ չեն կարող պատկերացում տալ գարնանային չքնաղ չինարու մասին։ Ճիշդ այդպէս էլ ասուած-լսուած այս երեք յանգերը չեն կարող դրսեւորել Յով. Հաննէս Թումանեանի քառեակի գեղեցկութիւնն ու իմաստուն միտքը։

Մնացել է բերդը մեզ,
Ցաղթանակի երթը մեզ,
Անց են կացել, ով կային,
Հիմի կըգայ հերթը մեզ։

Ես նախընտրում եմ հնչուն ու լիարիւն յանգերը, դուք՝ ասոնանսը, որի մեխանիկական եւ պրիմիտիւ կիրառութիւնը այսօր որդի նման ուտում է մեր պոէզիայի ոսկէ խնձորը»։

Եւ, պաշտպանողականէն յարձակողականի անցնելով, Աշոտ Գրաշին ալ կը հարուածէ Գ. Մահարիի յանգերը.

«Թոյլ տուէք ձեր՝ իսկ սկզբունքով մէջ բերել ձեր յանգերից միայն մի «մարգարտաշար». «Ես — հետ.», «Մշուշի — էլի», «Փայլ — համար», «Անդէմ — պոէտ», «Թողող — դարձող», եւայլն։ Սրանք յանգե՞ր են»։

Սահմռկեցաւ։ Սկսաւ դողալ։ Ձայնը փոխուեցաւ։

— Ես չէի, ես սրբագրիչ էի, ստորագրութիւնս ալ գողցան... Խմբագիրը ուրիշ մըն էր, ես միայն ստորագրութիւնս կուտայի...

Ես չէի, ես սրբագրիչ էի, սպառնալիքի տակ կը գրէի...

— Մի՛ վախնար ինձմէ։ Ես Հայ եմ, ամբողջական Հայ։ Ինծի պարտք կը համարեմ պաշտպանել ամէն Հայ, թերաճ ըլլայ, ոսկորը կակուղ կամ ծանրութիւնը պակաս, փոյթ չէ՝ թող Հայ ըլլայ։ Օր կուգայ, որ կը լրանան ամբողջական Հայ կերտելու պատմական, աշխարհագրական եւ ազգային պայմանները, եւ այն ատեն կը պակսին թերի ծնած Հայերը։ Գնա՛։

... Մենք սանկ գրողներ ենք, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ՝ բնակեալդ յերկիր հայրենի, որ կ'արհամարհես Սփիւռքի գրողները, կը ծաղրես, կ'անուանարկես, «մարդուկ» կը կոչես կամ «ցինիկ»։ Դուն կը կատարես այն գործը՝ զոր կը կատարէր «կամաւորներու» թերթին խմբագիրը, — անիկա կը ծառայէր թշնամիին՝ հուր ժայթքելով սահմանին միւս կողմը, դուն կը ծառայես թշնամիին՝ հուր ժայթքելով սահմանին այս կողմը։ Ան եւ դուն կը կատարէք նոյն գործը, — երկուքի կը բաժնէք Հայութիւնը։

Գէթ գրողները ջանայի՛ն միացնել Հայութիւնը։ Չէ՞ որ գրողը արտայայտիչն է Հայկազանց Ոգիին, ստեղծագործ շունչին։ Քանդե՛նք նախանձի եւ ատելութեան պարիսպները։ Քանդե՛նք յետամնաց հոգիներու եւ յետադիմական սերունդներու բորբոսազոյն ամրոցները, — եկէք չինենք նորը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Եւ՝ հեղնութեան՝ հեքնանքով պատասխանելով, Ա. Գրաշի կ'աւելցնէ․

« Պոէզիան հաշուապահական դաւթար (տետրակ) չէ ։ Երկի էութեան մէջ խորամուխ լինելու փոխարէն, դուք «մեծ պրոբլեմ» էք դարձնում այն հարցը, թէ Աշոտ Գրաշին շող, շաղ կամ սիրուն բառերը եօ՞թ թէ տասներեօթ, անգամ է գործածել ։ Ձեր սխտեմով կարելի է պախագերծել աշխարհի բոլոր պոէտներին ։ Եթէ այդ թուաբանական մեթոդով քրքրենք Տէրեանի պոէզիան, ապա ձեր հաշիւները յաջողութեամբ կը պակուին ։ Վերցնենք հաշուիչը եւ հաշուենք․

Շողերը մեռան (5րդ էջ), Մեռնում է օրը (8րդ էջ), Լոյսն էր մեռնում (11րդ էջ), Արեգակը մեռնող (13րդ էջ), Խինդը մեռնող (14րդ էջ), Լոյսերը մեռան (21րդ էջ), Տխուր մեռան երազները երկնաշող (33րդ էջ), Աղմուկը մեռնում ... (63րդ էջ), Թալիսմանները մեռած (70րդ էջ)» ։

Եւ, որպէս ջախջախիչ «տոֆիւմենտ», Ա. Գրաշի կը յիշէ հետեւեալ քառեակը․

Ծովի վրայ անձրեւ,
Ծովի վրայ անձրեւ,
Ծովի վրայ անձրեւ,
Ու մշուշներ անձել ։

« Այս կրկնութիւնների անձրեւներից ընթերցողները թրջուեցին թէ՛ ցամաքում եւ թէ՛ «ծովի վրայ» ։ Այս եւ նման կարգի հարիւրաւոր կրկնութիւնների հեղինակը ձեզ ծանօթ, բծախնդիր Մահարին է ...» ։

Եւ այսպէս, բազմաթիւ օրինակներ թուելով, Գրաշի կը յարձակի գրական ձեւերը փշրելու ձգտող տեսակէտներուն վրայ, որոնց պաշտպանն է Գ. Մահարի, ինչպէս նաեւ «որոշ նորելուկ տեսաբաններ, որոնց թէօրիան՝ եւ պրակտիկան այլանդակեցին մեր պոէզիան» ։

Այս հարցն ու վէճը, անշուշտ, միայն մեր բանաստեղծութեան յատուկ չէ ։ Աշխարհի բոլոր լեզուներով գրուած բանաստեղծութիւններուն մէջ ալ ընդհանուր միտում մը կայ յանգերը անտեսելով միայն կշռոյթը պահելու ։ Թէ՝ երկու ձեւերէն ո՞րն է լաւագոյնը․ այդ՝ ճաշակի, ու մանաւանդ վարժութեան հարց է ։

Վերջացնելէ առաջ՝ կ'ուզենք մատնանշում մը ընել ։ «Գրական Թերթ»ի խմբագրութիւնը, Աշոտ Գրաշիի յօդուածին տակը երկտող մը հրատարակած է իր կողմէ, խոստանալով թէ յառաջիկային պիտի անդրադառնայ Գ. Մահարիի եւ Ա. Գրաշիի յօդուածներուն ։

Հետաքրքրական պիտի ըլլար տեսնել, թէ Հայաստանի պաշտօնական դիրքը ինչ է արդի գրականութիւնը յուզող այս լուրջ հարցին վերաբերմամբ ։

Շատ ուրախ եւ գոհ ենք որ այս հարցը արծարծուած է․ միայն կը ցաւինք, որ իր ընդհանուր–գրական սահմաններէն դուրս գալով, դարձած է անհատական հաշիւներ մաքրելու միջոց ։

Շ. Ս.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

Ներկայիս Փարիզի մէջ տեղի ունեցած բազմաթիւ ցուցահանդէսներու կարգին, բոլորին եւ մասնաւորապէս տեղական մամուլի ուշադրութիւնը գրաւած են երկու հայ մեծ արուեստագէտներ, Գրիգոր Շիլթեան (նկարիչ) եւ Տարիս Կամսարական (քանդակագործ) ։

ԳՐԻԳՈՐ ՇԻԼԹԵԱՆ

Սրահէն ներս կը խուժեն մարդիկ տեսնելու այս մեծ նկարչին ստեղծագործութիւնները ։ Շիլթեանի աշխատելու եղանակը բոլորովին կը տարբերի ներկայ դարու ոճէն․ ան կը պատկանի իրապաշտ դպրոցին ։

Իր նիւթերը կը բաղկանան երկու տեսակէ, առարկաներէ եւ դիմանկարներէ, բայց իր մասնագիտութիւնն է նկարել առարկաները դասաւորուած իրարու քով ։ Օրինակ՝ սեղան մը ուր դիզուած էնդրքեր, յաճախ կխտրայ, քովը ծալած լաթի կտոր մը, քիչ մը անդին նամակի պահարան մը իր դրոշմաթուղթով, հասցէով եւ նոյնիսկ ընկերութեան կնիքով ուր երբեմն նկատելի է մելանին պակսիլը ։

Շիլթեան կը նկարէ իրականութիւնը, բայց իրենը երբեք չի շփոթերլուսանկարչութեան հետ, ան ունի առաւել բան մը, որ դուրս կուգայ լուսանկարչական իրականութենէն եւ իրերուն կուտայ իրականութեան հետ բան մը ։ Նոյնն է նաեւ իր դիմանկարներուն համար, ան յաճախ պահելով իրականութիւնը կը ձեւափոխէ զայն անզգալի կերպով, իր գիծերը յըստակ են, ուրկից դուրս կուգայ արուեստագէտի ինքնավստահութիւնը, այս երեւոյթը չեշտակի կերպով զգալի է իր «երկու տարիքներ» նկարին մէջ, ուր կ'երեւան երկու կիներ․ մէկը բացառիկ գեղեցկութեամբ որ լեցուն է կեանքով եւ թարմութեամբ, իսկ միւսը, պառաւ մը ուրկից ներս պարպուած է կեանքը եւ թարմութիւնը ։

« Գողերու դպրոցը» որ գրուած է ցուցափեղկէն ներս, գայթակղութիւն է բերած իր նիւթով․ կը ներկայացնէ ուսուցիչ գող մը մէկու մը դրամապանակը կողոպտելու դիրքին մէջ, մինչ անդին աշակերտ գողեր կը նօթագրեն թելադրութիւնները ։ Գետինը լեցուն է թղթադրամներով, ոսկիներով եւ թանկագին իրեղէններով ։ Այս մէկ նկարի գինը որ կը հասնի 15 միլիոն ֆրանքի, արդէն ցոյց կուտայ արուեստագէտին արժէքը ։ Հոս պէտք է յիշել նաեւ թէ իր նկարելու ոճին եւ դպրոցին հեղինակը ինքը Շիլթեանն է, եւ անկասկած իր դրոշմը պիտի ձգէ արուեստի պատմութեան մէջ որպէս նոր դպրոցի հիմնադիր ։

ՏԱՐԻՍ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

Հայ քանդակագործուհի մը, որ ոչ միայն զարմանք կը պատճառէ մեզի, այլ՝ նաեւ՛ ուրիշներուն ։

Արի վերջին թիւին առաջին էջին վրայ կը հանդիպինք բացառիկ տաղանդով օժտուած այս արուեստագիտուհիին ։ Ծանօթ քննադատ Ռոժէ Վէյեան մեծ հիացումով կ'արտայայտուի իր մասին, զայն կոչելով քաններորդ դարու լաւագոյն արուեստագէտներէն մէկը ։

Տարիս Կամսարական աշակերտն է եղած մեծանուն քանդակագործ Անթուան Պուրդէլի ։ Իր գործերուն մէջ ծաւալէն աւելի շարժումն է որ կը տիրապետէ․ ամէն զգացում Կամսարականի կողմէ կ'արտայայտուի արտակարգ շարժումներով, որոնք յաճախ սեղմ են եւ քրիստոնէական, ինչպէս՝ «հրեշտակը» որ կը դիտէ մարդկութիւնը․ իր կորութիւնը չափազանց մեղմ արտայայտութիւն մը կուտայ մեզի, մինչդեռ քիչ անդին բոլորովին կը փոխուի ան «Վամպիր» արձանին մէջ, որ ցոյց կուտայ մարդկային չարութիւնը ։ Այս տեղ մարդը կերպարանափոխուած է․ սատանայական իր շարժումին կը միանայ կենդանականը, աւելի ցայտուն դարձնելով մարդուն չարութիւնը ։

Կամսարականի գործերուն մէջ ակնբախ է մասնաւորապէս արուեստագէտի ուժականութիւնը, ինչ որ կը հակասէ իգական իր սեռին ։

Առանց երկընտրանքի կրնանք ըսել թէ Տարիս յաջողած է իր արուեստին մէջ, որովհետեւ կարողացած է անցնիլ կնոջական մեղմութեան եւ երկչոտութեան սահմանները ։ Զգացումներուն մէջ անկեղծ՝ ոչինչ կը պահէ ան, ինչպէս ճախողած արուեստագիտուհի մը պիտի պահէր իր զգացումները ։

Տարիս Կամսարական մեզի համար կը ներկայացնէ այն, ինչ որ Ժերմէն Ռիշէ կը ներկայացնէ ֆրանսական քանդակագործութեան մէջ ։

Զ. ԽԸՏՇԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՏՈՒՆԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Հայաստանի մէջ տօնուած է պատմական գիտութեանց պսակաւոր՝ փրոֆ. Կարօ Ղաֆադարեանի ծննդեան 50ամեայ եւ գիտական գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը ։

Հայկական Գիտութիւններու ակադեմիայի պատմական բաժնի տնօրէն փրոֆ. Ս. Երեմեան կատարած է հանդիսութեան բացումը, շեշտելով թէ յոբելեարը արժանացած է հայ ժողովուրդի համակրանքին ։ Տարիներէ ի վեր Ղաֆադարեան կը ղեկավարէ Պատմական Թանգարանը ։ Շնորհիւ իր հետազօտութեանց եւ քրտնաջան աշխատանքներուն՝ ի յայտ բերուած են պատմական նշանակութիւն ունեցող եւ վաղուց անհետացած գանձեր, որոնք կը հարստացնեն մեր ժողովուրդին պատմութիւնը ։

Պատմական Գիտութեանց պսակաւոր Բ. Առաքելեան զեկուցած է յոբելեարի կեանքին եւ գործունէութեան մասին ։

Կարօ Ղաֆադարեան ծնած է 1907ին, Ախալցխայի մէջ, ուր ստացած է նաեւ իր միջնակարգ կրթութիւնը ։ 1931ին Երեւանի Պետական համալսարանի պատմագրական բաժինը աւարտելէ ետք Էջմիածնի Ձեռագրատուն – Մատենադարանին մէջ աշխատանքի կոչուած է ։ Այնտեղ պատրաստած եւ յետագային հրատարակած է « Հայկական գիրի սկզբնական տեսակները» (1939) եւ «Ալքիմիան պատմական Հայաստանում» (1940) աշխատութիւնները ։ Աշխատած է նաեւ Մշակոյթի պատմութեան հաստատութեան մէջ ։ 1940էն ի վեր Պատմական Թանգարանի տնօրէն է ։

Վերջին 25 տարիներու ընթացքին Ղաֆադարեան մասնակցած է հնագիտական բազմաթիւ աշխատանքներու․ ղեկավարած է հնագիտական քանի մը կարեւոր արշաւներ եւ պեղումներ ։ 1938ին մասնակցած է Դուինի հնագիտական պեղումներուն, որոնց արդիւնքը ամփոփուած է իր «Դուին քաղաքը եւ նրա պեղումները» գործին մէջ ։ Այս աշխատութեան առաջին հատորը լոյս տեսած է 1952ին, իսկ երկրորդը կը պատրաստուի տպագրութեան ․

Ղաֆադարեան զբաղած է նաեւ հին վիմագիր արձանագրութիւններու ուսումնասիրութեամբ ։ Այս շարքին մէջ հրատարակած է «Աւանի երկլեզուեան ծածկագիր արձանագրութիւններ» (1945), «Յովհաննավանքի եւ նրա արձանագրութիւնները» (1948), «Սանահինի վանքը եւ նրա արձանագրութիւնները» (1957), ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ ուսումնասիրութիւններ՝ որոնք տպուած են ժողովածուներու եւ տեղեկագիրներու մէջ ։ Իր ջանքերով եւ խմբագրութեամբ հրատարակուած են հայ նշանաւոր ճարտարապետ Թորոս Թորամանեանի աշխատութեանց երկու ստուար հատորները՝ « Նիւթեր հայկական ճարտարապետութեան պատմութեան» խորագիրով ։

Ղաֆադարեանը տարիներէ ի վեր Երեւանի Պետական համալսարանի պատմութեան դասախօս է ։

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ համաշխարհային վեցերորդ փեստիվալին իրենց բերած փայլուն մասնակցութեան համար, Հայաստանի պետական ֆիլհարմոնիայի երգի եւ պարի խումբն ու ինքնավար այլ խումբերը (որոնցմէ ամէնէն նշանաւորը Թալինի շրջանի Աշնակ գիւղի պարային խումբն է), Հայաստանի գերագոյն խորհուրդին կողմէ արժանացած են շքանշաններու ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (152)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Հիւրանոցի սիւներից քարշ էին տուած զէնքերի այլ եւ այլ տեսակներ, որպիսի են՝ վահաններ, սրեր եւ զանազան հրացան գործիքներ ։ Հիւրանոցի աջակողմեան մասնում կապած էին մի քանի ձիաներ, թամքած, եւ բոլորովին կազմ ու պատրաստ ։ Այդ նրա համար էր, եթէ վտանգ պատահի, իսկոյն տէրերը թռչեն նրանց վրայ, եւ դուրս գան թշնամու առջեւ ։ Հիւրանոցի ձախակողմեան մասնում զետեղուած էին բէկի թիկնապահները, որոնք նրանից միշտ անբաժան են մնում ։ Դրանք նրա մերձաւոր ազգականներից էին, որոնց վրայ աւելի վստահութիւն ունէր բէկը ։

Հիւրանոցի ետեւի կողմում մի ընդարձակ բաժին կացուցանում էր կանանոցը, ուր զետեղուած էր նրա ընտանիքը ։ — Այս բոլորն այնպէս յարմար կերպով վարագոյրներով բաժանուած էր մինը միւսից, որ ամբողջ վրանը ներկայացնում էր մի գեղեցիկ շարժական ապարանք իր բոլոր սարք ու կարգով․ բայց ամէնի մէջ նշմարւում էր պարզութիւն եւ նահապետական անշքութիւն ։

Ինքը բէկը մի ցամաք մարդ էր միջակ հասակով, եւ կարելի է ասել, աւելի կարճ, քան թէ լինում են միջակ հասակ ունեցող մարդիկ ։ Նրա տարիքը վաղուց անցել էին յիսունից, բայց դեռ ոչ մի մազ չէր սպիտակել գլխի վրայ ։ Դէմքը թուխ – դեղին գոյն ունէր, խիստ մելամաղձոտ, բայց աչքերի մէջ բորբոքւում էր վայրենի կրակ ։ Ինձ վրայ շատ վատ տպաւորութիւն էր գործում նրա աւազակային հայեացքը ։ –

Բայց նա շատ քաղաքավարութեամբ դարձաւ դէպի ինձ եւ ասաց այս խօսքերը․

— Ես ուրախ եմ, որ դու ոտք կոխեցիր իմ վրանի շէմքի վրայ, որովհետեւ դու իմ «լաւ բարեկամի» ընկերն ես ։

Վերջին խօսքերի միջոցին նա ակնարկութիւն արեց Ասլանի վրայ ։ Ես գլուխ տուեցի եւ ոչինչ չպատասխանեցի ։

Վրանի մուտքի այս եւ այն կողմերում, ձեռքները իրանց սրերի վրայ դրած, կանգնած էին բէկի հինգ որդիքը, որպէս պահապան հրեշտակներ ։ Նրանց երեսների բացատրութեան մէջ պարզ նշմարւում էր, թէ բաւական էր մի փոքր ակնարկութիւն հօր կողմից, եւ նրանք իսկոյն կը կտորէին հանդիպածին ։

Հայրը նրանց մէկին հրամայեց, որ ընթրիք տան ։

Բէկն ինձ հետ խօսում էր եւ վարւում էր որպէս մի երեխայի հետ ։ «Դու քանի՞ ձի ես գողացել, հարցնում էր նա, քանի՞ մարդ ես սպանել ։ — Պատահե՞լ է քեզ աղջիկ փախցնել » ։ — Այս եւ սրա նման շատ բաներ հարցնում էր նա այնպիսի մի հասարակ ձեւով, որպէս մէկը վարժատան աշակերտից հարցնելու լինի՝ « դու կարդացե՞լ ես Նարեկը, կամ շարականից ո՞րքան ես անցել » ։

Երբ ես պատասխանում էի, թէ նրա ասածներից ոչ մէկը չեմ կատարել, նա ծիծաղում էր, ասելով, «որքան ծոյլ ես դու...» ։

Ասլանը այս խօսքերը լսելով, նոյնպէս ծիծաղում էր, բայց ես բարկանում էի ։

— Դու լաւ տղայ կը դառնաս, ասաց բէկը, ես քեզ իմ որդիների մէջ կը պահեմ, եւ կը սովորես քաջ լինել ։

Մտքումս ասեցի, եթէ քաջութիւնը աւազակութեան մէջն է, ես երբեք նպատակ չունեմ այդ սովորելու ։

— Ես այնքան երկչոտ չեմ, որքան դուք կարծում էք բէկ, պատասխանեցի լսելի ձայնով ։

— Այդ մենք կարող ենք փորձել, ասաց նա, — եւ փորձելու առիթ կայ․ քո ձին որ Մըհէն յանձնել էր մի հովուի, նա ռուանդների ցեղին է պատկանում․ Թըշուառականը, որ խոստացել էր, դեռ չէ վերադարձրել ձին ։ Երեւի, պահելու միտք ունի ։ Ռուանդների եղամակները մեզանից ոչ այնքան հեռու մի սարի ետեւում արածում են ։ Եթէ քեզանում սիրտ կայ, այս րոպէիս կը գնաս, եւ նրանց ձիերից մի քանի հատ կը բերես ։ Իսկոյն նրանք ստիպուած կը լինեն քո ձին բերել եւ իրանցը առնել ։

Ես զարմացայ բէկի մի այսպիսի առաջարկութեան վրայ եւ պատասխանեցի․

— Դիցուք թէ մի խաբեբայ հովիւ, օգուտ քաղելով Մըհէի միամտութիւնից, իմ ձին տարաւ եւ յետ դարձնելու նպատակ չունի․ բայց ես ի՞նչ իրաւունք ունեմ ուրիշի ձին բերել նրա փոխարէն ։

Բէկը պատասխանեց․

— Հիմա երեւաց, որ դու ոչ միայն երկչոտ ես, այլ աշխարհի կարգն էլ չես իմանում ։

Ես կարծում էի, թէ բէկն այս բոլորը կատակի՝ համար էր խօսում, բայց երբ Ասլանը պատմեց մի քանի բաներ Քրդերի կեանքից, այն ժամանակ ես համոզուեցայ, որ նա կատակ չէր անում ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՍԻԼՎԱ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Նշանուած

Փարիզ 16 *Մարտ* 1858

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՀԱՃԵԼԻ ՕՐ ՄԸ ԱՆՑԸՆԵԼՈՒ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը Մարտ 30ին, Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Նուագ ծանօթ Հայրենակիցներու կողմէ :

Միրիճեան Շիրվանեան (*ուտ*), Շիմա-ւոն Պալեան (*ջութակ*), *պիտի նուագեն Հայկական պարեր :*

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

Թերթանուշ եւ Ջատկուան հակթախաղ :

Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր այս բարենպատակ ձեռնարկը :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27ին, Հինգշաբթի օր, Քասէ սըր-ճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին: Օրակարգ ունենալով.— Ա) Համարատուու-թիւն վարչութեան: Բ) Հրաժարական վարչութեան: Գ) Ընտրութիւն նոր վար-չութեան: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Ապրիլեան Սգահանդէսը Ապրիլ 27ին, Վիէնի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Ազգ. Միութեան :

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը լրանայ ՅԱՌԱՋի հրատարակու-թեան (նոր շրջան) 14րդ տարին: Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անյապաղ նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու մասնաւոր դիմումի :

Հին հաշիւ ունեցողներուն կը յիշեցը-նենք թէ վարչութիւնը ի վիճակի չէ ա-պառիկ թերթ ղրկելու եւ հետզհետէ պիտի դադրեցնէ առկախ հաշիւ ունեցող-ներու թերթերը :

«*Յառաջ*»ի Շէք – Փոսթալի թիւն է՝ 15069 – 82, եւ վերապահուած է միայն «*Յառաջ*»ի հաշիւներուն (ծանուցում – գործակալութիւն, բաժանորդագրու-թիւն) :

Այս յիշեցումը կ'ընենք, որովհետեւ հակառակ մեր կրկնակի խնդրանքին, այս թիւին վրայ կը ղրկուին ուրիշ թերթերու կամ կազմակերպութեանց պատկանող գումարներ: Նման գումարներ ղրկել մի-այն՝ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ :

Շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՉԱՏԿՈՒԱՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

———o———

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Շաբաթ, *Մարտ* 29.— *Ժամերգ. ժամը վեցին :*

Կիրակի, Ծաղկազարդ.— *առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը եօթին, պատարագ ժամը տասին, քարոզ 11ին, երեկոյեան Դռնբացէք ժամը վեցին :*

(*Շար.*)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քօ-լոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔ-ԵԱՆ» խումբերու կողմէ :

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն :

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին :

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետա-րանի շքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ
Կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտր-ուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(*Թատերգութիւն մէկ արար*) Գ. Վահանի
Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան:

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ
Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայաց-ուած զաւեշտ երեք արար :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

նուագախումբով :
Ղեկավարութեամբ ՌՈԺԷ ՏՈԹԻԻԼԻ :
եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ :
Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :
Մուտք՝ 300 *ֆրանք :*

M. Donat

MÉCANICIEN
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ
Նոր հաստատուած՝

44, RUE D'ENGHIEN
PARIS - X
MÉTRO BONNE NOUVELE TEL TAI. 80-18

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդներուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է ամէն տեսակ մեքենայի (կարի, *պուլթօնիէռ, սիւրժըլթէօզ* կամ սովորական) նորոգութեան կամ վաճառման համար :

ԲԱՑ Է ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը՝ Ապրիլ 20ին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Յառաջ» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի ժամը 21ին :

Ներկայ կ'ըլլան Զաւարեանի, Շրջ. կո-միտէի ներկայացուցիչները եւ ընկեր Վ. Իշխանեան :

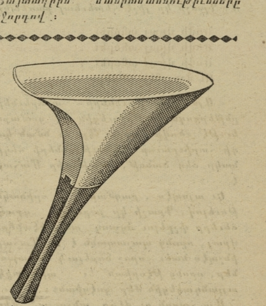
ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Կապ. Խաչի մասնա-ճիւղին ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, սո-վորական վայրը, ընկերուհիներուն ներ-կայութիւնը պարտաւորիչ է : Օրակարգ. — Պաշտ. ժողովի զեկուցում եւ վար-չական ընտրութիւն :

SALLE GAVEAU
45, RUE LA' BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Նար կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ *Առաջին Հայ Հաստատութիւնը որ յաջողած է մաքիէռ փլասթիքի եւ ալիւմինիոմ միացումով չինել ան-բեկանելի* (էնքասապլը) *եւ ճկուն կօ-շիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ* Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone : OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-38

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՔՐՈՍԻՈՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐՈՒ ԱՄԵՆԱՃՈԽ ՇԱՐՔԸ

VOGUE - CONTREPOINT

Ընկերութեան կողմէ պատրաստութիւն եւ ղեկավարութիւն

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

MC 20.150 *ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ* .— (55 *վայրկեան*)

Կոմիտասեան պատարագ եւ տաղեր, քառաձայն, երգեհոն եւ պատարագիչի բաժինով.

1) *ՍԿԻԶԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ, (Խորհուրդ Խորին, Հրաշափառ, Ընտրեալդ Աստուծոյ, Ուրախ լեր) :*

2) *Սուրբ, Հայր երկնաւոր, Ցամենայնի, Որդի Աստուծոյ, Հոգի Աստուծոյ, Էջմիածնական եղանակաւ, (Կոմիտաս) :*

3) *Եւ եղիցի ողորմութիւն :*

4. *Հայր մեր (Գոհարանական), Միայն Սուրբ, Օրհնութիւն, Տէր Ողորմեա, Քրիստոս պատարագեալ, Լցաք, Գոհանամք, Մաղթանք, Եղիցի :*

5) *Էջմիածինն ի հօրէ (Ա. Պարթեւեան) :*

MC 20 114 *ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ* .— (45 *վայրկեան*) :

Եկմալեան պատարագ եւ ծննդեան տաղեր :
Ով զարմանալի ծաղիկ, Գովեա Երուսաղէմ, Սուրբ Աստուած, Փառք, Մարմին Տէրունական, Հրեշտակային, Սուրբ, Ցամենայնի, Հոգի Աստուծոյ, Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում, Հայր մեր, Տէր Ողորմեա, Մաղթանք, Եղիցի : Արծաթ-սիրութեամբ, Ով զարմանալի, Աչքն ծով, Այսօր ձայնն Հայրական,

MC 20.103 *ՀԱՅ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ*

Նուագախումբ, խմբերգ, մեներգ, 10 կտոր :
Գարուն Երեւան, Եայլի, Թաթարական պար, Օրօր, Ատրպէյճան, Պիլիրի, Նազպար, Կաքաւիկ, Եարօ ջան, Քանա քեռ, Ղայթարմա, Գերիներու երգ, Լեզկինքա, Կովկասեան երգ :

MC 20.136 **Arménie** Հայ ժող. երաժշտութիւն, 14 կտոր,
նուագախումբ, խմբերգ, մեներգ :
Հայրենիք, Էրզրումի պար, Զով գիշեր, Կայնել ես, Տարօն, Արի՛ Սէյրան, Կանչէ կռունկ, Լալա եարս, Եա առաջ, Շուշիկ, Պանդուխտի երգ, Շողպի, Մարալի, Վարդավառ :
Գին 2700 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել՝

Ա. Պարթեւեանի՝ 14, Rue Petit, Paris 19 - BOT. 99-22 RECORD SHOP, 36, Rue de Moscou, Paris
Եկեղեցւոյ գիւանատունը՝

ՁԵՐ ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԱՄԲՈՎ
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՎ ԿԱՄ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Անգլիական առաջնակարգ ապրանքներ, գործատան գինով: Մաքսային եւ այլ բոլոր ծախսերը վճարուած մինչեւ տեղը հասնիլը :
Կրնաք կազմել ծրարներ զանազան ապրանքներու ճոխ ցուցակէ մը :
Դիմողին՝ ցուցակ եւ մանրամասնութիւն :

SICOMEX 20, RUE ROYALE, PARIS 8e
TÉL : OPE. 67-77
MÉTRO MADELEINE C. C. P. 11-964-43

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԻ ԵՐԵԿՈՅ

THEATRE PAUL FARALICQ 21, RUE YVES TOUDIC. PARIS, MÉTRO : RÉPUBLIQUE

Ուրբաթ գիշեր, Մարտ 28, ժամը ճիշդ 9ին
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ երգիծական նոր կատակերգութիւնը

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ
(Երկու արար)

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆ,
Թ. ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ եւ երիտասարդական հոյլ մը

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆ եւ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ամբողջական կազմով
Մեներգող՝ Օր. Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ, Բ. ՖԸՆՏԸՔԵԱՆ եւ Ժ. ՈՒՆՃԵԱՆ
Յայտագրին մաս կը կազմեն Կոմիտասի, Ալթունեանի եւ Գ. Եանպէկեանի գործերը, ինչպէս նաեւ հայ տոհմիկ երգեր :
Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի Գրատուն Հր. Բալուեան 43 *րիւ Րիշէ*
(*Երեկոյթը կ'աւարտի ժամը ճիշդ* 11.30ին)

MORY et Cie

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆԹՈՒՐԻՍԹ – ՄՈՍԿՈՒԱյէն ստացած է մենաշնորհեալ իրաւասութիւնը ծրարներ ղրկելու Խորհրդային Միութիւն : Բոլոր տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, ստացողը ոչ մէկ վճարում ունի ընելիք : Ղրկողը ինք կը պատրաստէ ծրարը իր կողմէ գնուած եւ ընտրուած հագուստներով եւ ապրանքներ :

Սթատար *ծրար չենք պարտադրեր : Սակայն միայն նոր ապրանք կ'ընդու-նինք: Ներկայիս ծրարները աւելի արագ կը հասնին :*
Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին հեռաձայնով՝ NOR. 40-7 et 50-13

10, Rue St-Quentin, Service C, Paris 10
MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՄԱՐՏ — MARDI 25 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8152 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3953

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒՏԻ ԱՍՊԵՏՆԵՐԸ

«Սուտը եօթը երդ ունի, եօթն ալ տանձի վրայ», կ'ըսէ ժողովրդական առածը:

Ռամկավար — Հնչակ եւ քօղածածուկ համայնավար մամուլն ալ եօթը նիւթ ունի, եօթն ալ Դաշնակցութեան վրայ:

Եթէ չըլլար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, առանց դրամագլուխի եւ առանց յաճախորդի մնացած առեւտրականի նման սնանկութիւն պիտի հռչակէին դիմացի ճակատի թերթերը, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա:

Բացէ՛ք գիպուածով այդ թերթերէն որ եւ է մէկը՝ տարուան որեւէ եղանակին: Բացի խմբագրականէն՝ անպայման քանի մը յօդուածներ պիտի գտնէք մէջը՝ ուղղուած Դաշնակցութեան դէմ:

Կը զարմանաք, աւելի ճիշդը կ'արգահատիք:

Ուրիշ նիւթ չունի՞ն այս մարդիկ:

Խղճահարութի՞ւն ալ չունին: Չե՞ն մեղքնար գոնէ իրենց ընթերցողները:

Դաշնակցութեան կամ անոր համակիր կազմակերպութեան մը դէմ գրուած որ եւ է յօդուած սրտառու՛չ եղբայրակցութեամբ մը շրջան կ'ընէ ռամկավար թերթէն հնչակեանին, անկէ ալ քօղածածուկ համայնավարին:

Ողբերգութիւնը հոն է, որ այս թերթերը իրենք իրենց «Հայաստանասէր» եւ «հայրենասէր» մակդիրները կուտան, իսկ դաշնակցական թերթերը կ'որակեն «Հակահայաստանեան», «հայրենադաւ»:

Չեն վախնար ծիծաղելի դառնալէ յաչս պարկեշտ եւ անկուսակցական հայրենակիցներու:

Պէյրութի հնչակեան թերթին մէջ հրատարակուած «Փաստաթուղթ» մը երկու տարի առաջ՝ լուսանկար «բնագիր»ներով՝ երկինքէն ինկած մանանայի պէս յափշտակուեցաւ նիւթի սովէն տառապող անօթի խմբագիրներու կողմէ:

Առաջին տողէն մինչեւ վերջինը կեղծ եւ չինծու այդ «փաստաթուղթ»ը ամբողջով կեր հայթայթեց Լիբանանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Ամերիկայի հակադաշնակցական սովալլուկ թերթերուն: Նոյնիսկ խորհրդային թերթերուն՝ Երեւանէն մինչեւ Պուքրէշ ու Սոֆիա:

Մինչեւ այսօր ալ անոնք չկրցան տալ անունը այն «ականաւոր դաշնակցական»ին, որ իբրեւ թէ հնչակեան թերթին ղրկեր էր խնդրոյ առարկայ «Շրջաբերական»ը: Եւ երբեք պիտի չկրնան տալ, քանի որ հակադաշնակցական ախտաւորակ ուղեղի մը ծրագրուած յղացումն էր այդ, զուտ երեւակայական, կոչուած ծառայելու անոնց նպատակներուն:

Բոլորովին խայտառակուած իրենց կեղծարարութեամբ, այս անգամ իրենց ձեռքն անցած է նոր «դրամագլուխ» մը, զոր կը շահագործեն ամիսներէ ի վեր:

«Դաշնակ ղեկավարութիւնը Ամերիկա — Թրքական ծառայութեան մէջ»:

Ա՛յս է հիմնական կարգախօսը: Ո՛չ աւելի ոչ պակաս:

Այս չնաշխարհիկ գիւտին հեղինակն է աննկարագիր մարդուկ մը, որ Միջին Արեւելքի մէջ հանրածանօթ է իբրեւ գող եւ անբարոյական: Ծանօթ է մանաւանդ հակադաշնակցական մամուլի խմբագիրներուն, որոնք հայերէն լեզուի ամէնէն աղտոտ ածականներով կ'որակէին զայն՝ երբ «հակահայաստանեան» թերթի մը մէջ հակահամայնավարական յօդուածներ կը գրէր:

Այդ անոպայ մարդուն հիւանդագին երեւակայութենէն ըխած յերիւրածոյ պատմութիւնները կը ջանան հալած իւղի պէս կլլեցնել իրենց բարեմիտ ընթերցողներուն: Մինչեւ ե՞րբ:

Դաշնակցութիւնը Թուրքին ծառա՛յ:

Ո՛րքան ստորնացած են մարդիկ:

Չեն գիտեր, որ Դաշնակցութիւնը պահանջատէր է Թուրքէն:

Երբ ամէն տարակարգի «Հայաստանասէր»ները դասալիք եղած՝ խունկ կը ծխեն Կրեմլինի առջեւ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ տէր կանգնած է Հայկական Դատին, հայ ազատատենչ ժողովուրդի կողքին:

Եւ Հայկական Դատը 1890էն մինչեւ այսօր Թրքահայաստանի ազատագրութեան հարց է Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հայութեան համար:

Ուրիշ պատասխան չունինք տալիք սուտի ասպետներուն:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Խորհրդարանը արձակուրդ առնելէ առաջ կառավարութեան չաբթուան մը օրակարգը խճողուած է: Գլխաւոր երեք հարցերու շուրջ պիտի ըլլան վիճաբանութիւնները:

1.— Դիւանագիտական:

2.— Խորհրդարանական:

3.— Ընկերային:

Անգլեւամերիկեան պատուիրակներուն հետ խորհրդակցութիւնները կը վերսկսին այսօր՝ լուծելու համար Ֆրանքեւթունուզեան թնճուկը: Հակառակ բազմաթիւ քննադատութեանց՝ կառավարութիւնը չուզեր հեռանալ ատլանտեան ընդհանուր քաղաքականութենէն: Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է Վարչապետ Կայեարի ճառը՝ միացեալ հրամանատարութեան քառասունամեակին առթիւ:

Տուլանի մէջ, ուր 1918 Մարտ 26ին կնքուած համաձայնագիրով մը ծնունդ առած էր դաշնակից ուժերու միացեալ հրամանատարութիւնը, Վարչապետը ճառ մը խօսելով Ատլանտեան երկիրներու միասնականութեան կոչ ըրաւ, աւելցնելով.— Տրամաբանական չէ, որ այսօր աշխարհի միասնականութիւնը ամբողջական չըլլայ:

Ֆելիքս Կայեար միաժամանակ անդրադառնալով Ալժերիոյ, ըսաւ.— Անոնք որ չեն հասկնար թէ Ալժերիա նոյնքան սիրելի է մեր սրտերուն, ինչպէս էր ատենին Ալզաս — Լորէնը, քաղաքական մեծ սխալ մը կ'ընեն:

Վարչապետին ճառը մեծ մասով յատկացուած էր Հիւս. Ափրիկէի եւ Ալժերիոյ անցուդարձերուն.— Ֆրանսա համոզուած է, ըսաւ ան, որ Ալժերիոյ յեղաշրջումին ընդդիմանալով կը պաշտպանէ Թունուզի եւ Մարոքի անկախութիւնները. անկախութիւններ՝ զորս ինք շնորհեց այդ երկու երկիրներուն:

Անկախները, որ դէմ էին կառավարութեան քաղաքականութեան եւ կը սպառնային հեռացնել իրենց նախարարները՝ երկուքի բաժնուած են ներկայիս: Նախկին վարչապետ Փինէ անտրամաբանական կը գտնէ կառավարական ներկայ տագնապ մը, որ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ: Տիգէ, ընդհակառակն, նոր դահլիճ մը կազմելու իր տեսակէտէն չէ հրաժարած: Անթուան Փինէ նոյնիսկ խնդրոյ առարկայ դարձուց Ազգ. Ժողովին մէջ մեծամասնութիւն մը կարենալ գոյացնելու հարցը. նոյնիսկ այդ պարագային՝ դժուար պիտի ըլլար որ նորընտիր կառավարութիւն մը այսօրուան քաղաքականութենէն տարբեր ուղղութիւն մը կարենար որդեգրել:

Ընկերային — Հանրապետականներն ալ գումարեցին իրենց ժողովը՝ քննադատե-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՕՐԷ ՕՐԻՆ

ՆԱՂԿԵՊՍԱԿ ՄԸՆ ԱԼ ՄԵՐ ԿՈՂՄԷ...

Քանի մը տողով լուրը տուած էին Պոլսոյ հայերէն թերթերը Թալէաթի մահուան 35ամեակին առթիւ կատարուած յիշատակի հանդիսութեան մասին, իր դամբարանին վրայ:

Այդ միակ անունը բաւական է ամէն Հայու համար վերապրելու այն սարսափները որ մեր ժողովուրդը կիսեց եւ կենդանի մղձաւանջ դարձաւ միւս կէսին: Քառասուն տարի վերջն ալ երբ կան տակաւին այժմ տղամարդ դարձած մանուկներ եւ ծերունազարդ մայրիկներ — երիտասարդ հարսեր այն օրերուն — արցունքը աչքերուն կը պատմեն քեզի, իրենց ապրած, տեսած ու կրած արհաւիրքը, պատմութեան մէջ աննախընթաց այդ զարհուրանքը, դասական բացատրութեամբ «Հայաջինջ Սարսափներ»:

Երբ առանց կապուած չեն միակ անունի մը, այլ Իթթիհատ կոչուած վոհմակին բազն ու պսակը կը կազմեն, այդ «բազին» ամէնէն շողշողուն փայլը Թալէաթն էր, ինք էր որ մարդկային արարածի մը, նո՛յն իսկ բուրքի մը անսովոր կատաղութեամբ ջարդել տուաւ ծերն ու մանուկը, հարիւր հազարներով, քանդեց ամէն սրբութիւն՝ հայ ժողովուրդին անցեալին ու մշակոյթին կապուած, կողոպտեց, թալլեց եւ աւերեց ամբողջ երկիր մը: Իբր Հայ երբ կսկիծով եւ անզօր կատաղութեամբ կը յիշենք ու կ'ապրինք այս բոլորը, Թուրքը ինք կը փառաբանէ զայն իր մահուան 35րդ տարեդարձին առթիւ:

Ինչո՞ւ սակայն: Հերո՞ս մըն էր արդեօք իր ժողովուրդին համար: Ի՞նչ ըրաւ ան իր երկրին ծաղկումին ու բարգաւաճման համար. ոչ իսկ Մուսթաֆա Քեմալի մը չափ կապուած մնաց իր ժողովուրդին բարօրութեան: Համաշխարհային Բ. Պատերազմը կորսնցուց անօրինակ փլուզումով մը. 750.000 ք. տարածութեամբ երկիրը աւերակոյտի մը վերածեց, բոցերու եւ անզդերու համար գերեզմանոց մը պատրաստեց շէն ու բարեբեր հողամասերէն.— Եւ երբ օձիքը ձեռք պիտի տար որպէս հաշուետու փախաւ Գերմանիա իր սեւ մորթը փրկելու մտահոգութեամբ:

Այսօր հերոս է դարձեր. որովհետեւ Հայը գիտցաւ պատժել զայն:

Եւ տակաւին «անցեալին» կը վերագրեն եղածը չքմեղանալ փորձելով: Հեղինակներէն այս մէկը փառքով ու պսակով վերադարձուեցաւ իր երկիրը յատկապէս տրամադրուած զրահաւորով մը եւ հերոսի ծաղկեպսակ մըն ալ զետեղուեցաւ իր շիրիմին վրայ, Սօն Փոստայի կողմէ հետեւեալ վերտառութեամբ եւ Ասըմ Զալըքօղլու ստորագրութեամբ.

... Միտհաթ փաշա Թուրքիոյ մէջ առաջին անգամ դրամատուն հաստատած ըլլալուն համար իր կիսանդրին կանգնուած է, Թալէաթ փաշա բնաւ չէ գնահատուած, արժանաւորապէս չէ ճանչցուած. այս երկրին մէջ որուն համար հոգի ? տուած էր:

Այս դրուատիքէն վերջ Ասըմ աղա կ'աւելցնէ «վառ Թէլլիրեանի մէկ փամփուշտին զոհ գնաց Պերլինի մէջ ուր ձեւակերպել պատուավորութենէ մը ետք անպարտ արձակուող ոճրագործը ծաղիկներով զարդարուած կառք մը մտնելով ծափերու մէջ դատարանէն հեռացաւ»:

Զէք փորձուիր ըսել այս «աղա»ին որ աղօթք պէտք է ընեն իրենց այդ «ոճրագործ» Թէհլիրեանին որ իր մէկ գնդակով հեռացուց այդ անանուն ոճրագործը որ ամբողջ ցեղ մը փճացուց եւ իր «հոգի տուած» երկիրն ալ աւերակի վերածեց:

ՆՕՃԻ

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԲՈՂՈՔ՝ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԷՄ

Ինչպէս գրած էինք, Ամերիկացիք տեղեկութիւններ ուզած էին 1956 ապստամբութենէն ետք ձերբակալուած եւ բանտարկուած Հունգարացիներու մասին: Մասնաւորապէս կ'ուզէին գիտնալ զօրավար Մալեթերի վերապահուած ճակատագիրը:

Մամուլի ասուլիս մը տալով, Հունգար կառավարութեան մէկ բանբերը՝ Ժիարոս այս պարագան որակեց «Հունգարիոյ ներքին հարցերուն միջամտելու ամերիկեան նոր փորձ մը»:

Կառավարական բանբերը յիշեց ՄԱԿի Հունգար պատուիրակութեան նախագահ Փեթերմուտի յանձնուած Քապոթ Լոճի նամակը, որուն մէջ ամերիկացի ներկայացուցիչը տեղեկութիւններ կ'ուզէր հունգար կարգ մը անձնաւորութեանց եւ մասնաւորապէս զօրավար Մալեթերի մասին, որ կարեւոր դեր մը խաղացած էր ապստամբութեան ընթացքին: Այն անձերը, որոնց մասին մտահոգութիւն կը յայտնէ Լոճ,— ըսաւ Ժիարոս,— մաս կը կազմէին հակայեղափոխական այն տարրերուն՝ որոնք կ'ուզէին տապալել սահմանադրական եւ ժողովրդավար կարգերը. հետեւաբար,— աւելցուց Ժիարոս,— զուտ ներքին հարց մըն է ան եւ Ամերիկացիք կ'ուզեն խառնուիլ մեր Ներքին-գործերուն:

ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակութեան բանբերներէն մէկը պատասխանելով Ժիարոսի յայտարարութեան, ըսաւ թէ ՄԱԿի հունգարական պատուիրակութիւնն է, որ պատրաստակամութիւն յայտնած էր տեղեկութիւններ տալ մեզի Մալեթերի եւ այլ անձերու մասին.— Հունգարական իշխանութիւնները երբ կը մերժեն հիմա պատասխանել մեր հարցումին,— աւելցուց ամերիկեան ներկայացուցիչը,— կը նշանակէ թէ խնդրոյ առարկայ անձերուն ճակատագիրը մտահոգիչ է:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՊԶՐԻ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Արաբական բոլոր թերթերը արձագանգ կը հանդիսանան գնդ. Նասրի կողմէ բաշխուած հրամանագիրի մը, որով՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը ընդունած է զօրավար Աֆիֆ էլ Պզրիի հրաժարականը: Ինչպէս ծանօթ է, զօրավար Պզրի Միացեալ Հանրապետութեան սուրիական շրջանի բանակին ընդհանուր հրամանատարն էր:

Հրամանագիրը չի յիշեր հրաժարման պատճառները: Պզրիի յաջորդն ալ տակաւին չէ նշանակուած:

Սուրիական բանակի նախկին հրամանատար, զօր. Պզրի Սուրիա — Եգիպտոս միութենէն ետք Հանրապետութեան առաջին բանակին հրամանատար նշանակուած էր:

Անցեալ Եշ. օր Պզրի Գահիրէ գացած էր, սուրիական դահլիճին կարգ մը այլ անդամներուն ընկերակցութեամբ: Ուրբաթ օր Նախագահ Նասր երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ կառավարութեան անդամներուն եւ Հանրապետութեան չորս փոխ — նախագահներուն հետ: Խօսակցութեանց առանցքն ու արդիւնքը չյայտարարուեցան:

Միւս կողմէ Պաղտատի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ Դամասկոսի մէջ քաղաքական եւ զինուորական բարձրաստիճան անձեր սկսած են ձերբակալուիլ: Պաղտատ կ'աւելցնէ թէ եգիպտացի եւ սուրիացի զինուորական ղեկավարներուն միջեւ տարակարծութիւն մը ծագած է:

... ՈՒ ԾԵԾԵԼՈՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԴՌՆԵՐԸ

Մենք տեւապէս մեղադրուեցանք, թէ դէմ ենք հայրենադարձութեան : Այս թիւր ու դիտումնաւոր վերագրումը արդելք մը չեղաւ եւ չէ անշուշտ, որ մենք, առաւել քան ուրիշներ, տեւապէս պա - հանջենք, որ երկիրը բանայ իր դռները հայրենաբաղձ զանգուածներուն առջեւ :

Այս պահանջը կը բխի մեր հիմնական առաջադրութենէն, — ամբողջական հայրենիք՝ ամբողջական ժողովուրդով :

Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը ամբողջական հայրենիքի առաջադրութիւնը դրած է համախորհրդային քա - ղաքական շահերուն :

Իսկ ամբողջական ժողովուրդի առաջադրութեան կը մօտենայ տնտեսական նա - խանձութեամբ :

« Աշխատող ձեռքեր », — այս է իր մեկնակէտը «ներգաղթ»ի խնդրին մէջ :

Մենք հայրենադարձութիւնը կը նկա - տենք ազգային առիպողական մտահոգութիւն :

Հայաստանի խորհրդային իշխանու - թիւնը անոր կը նայի դասակարգային նը - կատումներով :

Հայեցակէտներու այս խոր տարբերութիւնը, սակայն, կը դադրի արգելիչ ազդակ ըլլալէ, երբ հայրենադարձութիւնը կը դառնայ իրողութիւն : Ուրիշ խօսքով՝ երբ արդիւնքը հաւասարապէս կը գոհացնէ երկու հակադիր նպատակները :

Այս արագ ճշդումները ըրինք, թելադրուելով «եւլոյթ»է մը, զոր ունեցած է, Մոսկուայի մէջ, Հայաստանի վարչապետը Ա. Բոչինեան :

Ժողովի մը ընթացքին, որուն մասնակցած են բազմակի մշակութիւն ունեցող հանրապետութեանց ներկայացուցիչնե - րը, Պ. Բոչինեան ըսած է. ի միջի այլոց («Իզվեստիա» եւ «Պրաւտա») .—

« ... ժողովուրդի նիւթական վիճակի անընդհատ բարելաւումը ոչ միայն պայ - մաններ է ստեղծած բնակչութեան արագ աճին, այլեւ կարելի է դարձուցած հայ րենիք վերադարձը բազմաթիւ Հայերու, որոնք կը բնակէին արտասահման : Եթէ նախապատերազմեան Հայաստանէն գաղթած էին բնակիչներ, այժմ շատ մը երկիրներէ մեր հանրապետութիւնն են վերադարձած 175·000 մարդիկ : Արտասահման ապրող Հայերու կողմէ խորհրդային կառավարութեան կ'ըլլան շատ մը խնդ - րանքներ՝ հայրենիք վերադառնալու ար - տօնութեան համար : Վերադարձող Հայերը առարկայ են եղած մասնաւոր հոգածութեան եւ ուշադրութեանը խորհրդային Միութեան Կեդր. Կոմիտէին եւ կառա - վարութեան, ինչպէս եւ տեղական կու - սակցական եւ խորհրդային օրկաննե - րուն» :

Հարազատ կերպով թարգմանեցինք ճառին այն մասը, որ կը վերաբերի հայրենադարձութեան խնդրին :

Հայաստանի վարչապետը, — վարչա - պետը՝ առանց ... չակերտի, — շօշա - փուած խնդրին մօտեցած է իր հանգա - մանքին եւ նոյն այդ խնդրին պահանջած ու պարտադրած լրջութեան անհամապա - տասխան ձեւով մը :

Պ. Բոչինեան՝ վարչապետի ու « դե - պուտատ»ի իր կրկնակ հանգամանքներով մասնակցած էր Խորհրդ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նիստերուն : Մասնակցած էր նաեւ «Ազգերու Խորհուրդ»ի նիստերուն : Եւ, հա՞րկ թէ կարելի չէր նկատած հայրենադարձութեան մասին խօսիլ : Բայց, հա՞րկ թէ կարելի է համարած ... բազմակամշակութեան խնդրով հաւաքուած եւ միայն միջին ասիական հանրապետութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած ժողովի մը առջեւ խօսիլ «բազմաթիւ Հայերու» մասին, որոնք «կը բաղձան հայրենիք վերադառնալ» :

Տեղի բնորոշութեան այս ստորադնահատումը արդիւնք է կամ իր ու գործակիցներուն ունեցած ստորագնահատման՝ արծարծուած խնդրի մասին, եւ կամ՝ այդ խնդրին լոկ դասակարգային – տնտեսական բնոյթ մը տալու կուսակցական — եւ ոչ թէ ազգային — նախասիրութեան :

Մեզի համար անորոշ է, թէ Պ. Բոչինեան ո՞ր հողերուն եւ ո՞ր սահմաններուն կ'ակնարկէ, երբ կը յիշէ «նախապատերազմեան Հայաստանը» :

Կ'ակնկալէինք, որ Հայաստանի որեւէ իշխանութեան ռեւէ ներկայացուցիչ քաղաքական անհրաժեշտ հասունութիւնը ունենար՝ ճշդելու եւ ընտրելու համար բառերը, երբ կը խօսի հարցի մը մասին, որ քաղաքական բնոյթ ունի : Հետեւաբար եւ՝ քաղաքական անձի մը ներելի չէնք գտներ այդքան անպատասխանատու կերպով անտեսել դատ մը, որ դեռ չէ գտած իր լուծումը, եւ որ անժխտելի ու ան - լռելի պահանջ է այն ժողովուրդին հա - մար, որուն անունով կը խօսին ու կը գործեն ինք ու իր գործակիցները :

Այս երկրորդ զանցառութիւնը արդիւնք է, իր կարգին, կամ մեղադրելի անտես - մանը մեր պատմական հայրենիքին արժէքին ու դերին, եւ կամ Հայաստանի իշ - խանութեան ստորադաս դիրքին՝ յաշա կրեմլի :

Պետական վարիչի մը կողմէ պաշտօնական ժողովի մը ընթացքին յիշուած ամէն փաստ ու թիւ պէտք է համապատասխանէ իրողութեան : Պ. Բոչինեան անտեսած է նաեւ այս պարտադրանքը : Արդ, հե - տաքրքրական էր իմանալ, թէ Հայաստանի վարչապետը որո՞նց կ'ակնարկէ, երբ կ'ըսէ, թէ «մեր հանրապետութիւնն են դարձած 175·000 մարդիկ» : Վերադար - ձած այդ «մարդիկը» նախկի՞ն «բնակիչներն» են «նախապատերազմեան Հայաստանի», թէ նախկին բնակիչները ... յետպատերազմեան Հայաստանի : Կը կարծենք, թէ Պ. Բոչինեանին ծանօթ են Հայաստանի Հանրապետութեան կառավա - րութեան գրական գործերը, հետեւաբար, մեր պահանջած ճշդորոշումը թափանցիկ կ'ըլլայ իրեն համար ...

Պ. Բոչինեան թեթեւ վերաբերում ու - նի՝ որքան ցարդ կատարուածին, նոյն - քան եւ սակէ ետք կատարուելիքի մասին :

Արտահայաստանը կ'ակնկալէր ու կ'ակնկալէ անշուշտ, որ Երեւանի վարիչները հայրենադարձութեան խնդիրը Մոս - կուայի առջեւ դնէին իբրեւ ազգային պահանջ եւ առիպողական անհրաժեշտու - թիւն : Պ. Բոչինեան անոր տուած է սա - կայն անհատական բնոյթ, երբ նախընտրած է զայն ներկայացնել իբրեւ «բազմաթիւ Հայերու կողմէ կատարուած խնդ - րանք » :

Ուրիշ խօսքով՝ ոչ պաշտօնապէս իւրացուցած է այդ խնդիրը եւ ո՛չ ալ յանձնած է զայն ներկայացնել յանուն Հայաստանի իշխանութեան : Այլ՝ վեհերոտ ու նաեւ անցողակի արձագանգն է եղած «բազմաթիւ Հայերու խնդրանքին » :

Հայաստանի խորհրդային իշխանու - թեան մօտ կը պակսի ուրեմն ոչ միայն յստակ ըմբռնումն ու ճշգրիտ գնահա - տանքը՝ հայրենադարձութեան խնդրին, այլեւ անհրաժեշտ յանդգնութիւնը՝ զայն նոյնքան յստակ ու ճշգրիտ կերպով դնե - լու Մոսկուայի առջեւ :

Ռուսական եւ ուկրայնական հանրապետութիւնները տեւապէս բաց կը պահեն իրենց դռները՝ վերադարձող Ռուսերու եւ Ուկրայնացիներու առջեւ : Անոնք արտասահմանի մէջ ունին մասնաւոր թեր - թեր եւ յանձնախումբեր, որոնք յամառ ու յարատեւ քարոզչութիւն կը կատա - րեն՝ թելադրելով իրենց «էմիկրանտ»նե - րուն, որ վերադառնան հայրենիք :

Այս միակ իրողութիւնը պատճառ մը եւ թելադրանք մըն է, որպէսզի Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը թօ - թափէ իր վեհերոտ ու վարանոտ դիրքը, եւ « բազմաթիւ Հայերու խնդրանքները» ներկայացնէ իբրեւ ազգային պահանջ ու անհրաժեշտութիւն :

Հայ ժողովուրդը, որուն միայն մէկ երրորդը կը գտնուի իր երկրի սահման - ներէն ներս, առաւել քան ուրիշ ժողո - վուրդներ իրաւունք ունի իր առջեւ տե - ւապէս բաց տեսնելու եւ տեւապէս ծեծելու հայրենիքին դռները :

Այդ իրաւունքը ունի իբրեւ հարազատ ժառանգորդը «Նախապատերազմեան Հայաստանի»ն : Իբրեւ տէրը մը, որ ատակ եւ տրամադիր է իր երդիքը սեփական ձեռքերով կառուցանելու եւ «քարէն հաց հանելու», առանց նոյնիսկ «Կեդրոնական Կոմիտէին ու կառավարութեան», « ինչ - պէս նաեւ» — ըստ Պ. Բոչինեանի իսկ յայտարարութեան, ... միշտ անոնցմէ ետք — «տեղական կուսակցական եւ խորհրդային օրկաններուն» բարեհաճ «հոգածութեանը եւ ուշադրութեանը » :

«Տեղական օրկան»ի այդ ինքնաբուխ - եալ եւ ստորադաս դիրքէն դուրս պէտք է գան Հայաստանի խորհրդային իշխա - նութեան ներկայացուցիչները :

Որպէսզի, գոնէ այս խնդրին մէջ, կարենան արժեցնել իրենց «վարչապետ»ի, «Նախագահ»ի ու «Մինիստր»ի հանդա - մանքները ...

Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԱԿԱՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ստեղծումէն ետք Սուրիոյ եւ Լիբանանի համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Խալէտ Պէքտաշ ապաստանեցաւ Խ. Միութիւն : Եգիպտոսի մէջ քաղաքական կազ - մակերպութիւնները լուծուած էին : Խալէտ Պէքտաշի փախուստը ենթադրել կու տար արդէն թէ նոյն միջոցները ձեռք պիտի առնուէին նաեւ Սուրիոյ մէջ :

Արդարեւ պայքարը ծայր տուած էր Արաբական Հանրապետութեան Սուրիական նահանգին մէջ՝ համայնավարներու դէմ մասնաւորապէս եւ քաղաքական կազմա - կերպութեանց դէմ ընդհանրապէս : Պայքարին գլուխը անցած է Ներքին Նախա - րար Գնդ. Սարաճ :

Մայիս 18ին պաշտօնապէս համայնավարութիւնը արգիլուեցաւ Սուրիոյ մէջ : Սարաճ յայտարարեց թէ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ համայնավար կուսակ - ցութեան դէմ, որ անգիտանալ կը ձեւացնէ քաղաքական կազմակերպութիւններու լուծող օրէնքին տրամադրութիւնները :

Ներքին նախարարը անդրադառնալով այն իրողութեան թէ համայնավարները կը յամառին շարունակել իրենց գործունէութիւնը, յայտարարեց թէ այսուհե - տեւ ժողով գումարելու իրաւունք չու - նին : Ցանցանքի վրայ բռնուողները ծանր պատիժներու պիտի ենթարկուին, իբրեւ պետութեան դէմ գործող տարրեր :

Եգիպտական նախարարութիւնը եւ սուրիական նահանգին գանազան Մուհաֆրզները յուշագիր մը ստացած են, որով կը պահանջուի բռնագրաւել լուծեալ կազ - մակերպութեանց եւ կուսակցութեանց ինչքերն ու կալուածները :

Ցուցակին մէջ ճշդուած են այս որոշումին ենթակայ կուսակցութիւններու անունները .— Համայնավար կուսակցութիւն, Ընկերվարական կուսակցութիւն, Բաասական եւ Գիւղացիական կուսակցութիւն, Արաբ Ազատագրական Շարժում, Շապապ, Պահա, Ընկերվարական - ժողովրդական խմբակցութիւն, Ազգային կուսակցութիւն եւ Իսլամ Եղբայրներու Ընկերակցութիւն :

Ծանօթ է թէ այս ուղղութեամբ Նախագահ Նասրի ստորագրած հրամանագիրը կը յայտնէր, թէ կուսակցութիւններու գրամները պէտք է գրուին Արաբական

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

— Սիրանոյշը մեռել էր, այդ անհնար էր փոխել ...

Նա նստեց մահճակալի վրայ, կծկուեց, գլուխը խոնարհեց ծնկների վրայ եւ թեւերը գրկելով, սկսեց օրօրուել ու լուռ հեծալ, կարծես թեւերն էին ցաւում անտանելի ցաւով :

— Սիրանոյշ, — շշնջաց նա սիրած կը - նոջ անունը եւ անսպասելիութիւնից լար - ուեց : Այնքան ծանօթ էր նրան այդ շը - շունչը, այդ դիմումը՝ կնոջը, որին կինը միշտ պատասխանում էր որեւէ փաղա - քշական բառով, որ նրան թւում, թէ հի - մա էլ լսելու է նրա ձայնը :

— Սիրանոյշ ... — կրկնեց Գարեգինը եւ մի պահ սպասելուց յետոյ փղձկաց յուսահատ .— ոչ, ոչ, չկայ, մեռել է, մեռել է ...

4.

Մայրը մի քանի անգամ դուռն աննկատելիօրէն կիսաբաց արեց եւ նայեց ներս :

Գարեգինը դեռ լալիս էր :

Նրա կարօտը՝ անցկացրած հրի ու արի միջով, ռազմաճակատներով, չորս եր - կար տարիների անթիւ վտանգներով, կարօտը՝ բորբոքուած վերյիշումներից, երազներից, զառանցանքի հասնող կարօտը, նորից լինել Սիրանոյշի մօտ, այլեւս յագուրդ չէր ստանալու երբեք ... չորս տարուայ կուտակուած խօսքերը նա չէր ասելու ոչ ոքի ... Ճակատամարտերի ծանր տանջանքների գանգատը նա այլեւս չէր անելու ոչ ոքի եւ ոչ ոք իր կանացի փոքրիկ ձեռքով նրա գլուխը շոյելով, չէր ամոքելու նրան ... երբ նա հանի իր զինուորական համազգեստը եւ հագնի նախկին հագուստները, միեւնոյն է, դը - րանով չի թօթափելու իր կեանքի վրայից չորս տարիների գոյութիւնը .— Սիրա - նոյշը, միակը, անփոխարինելին, որ եղել էր նրա ողջ կեանքում, մանկութիւնից մինչեւ ամուսնութիւն, եւ այնուհետեւ միշտ, այլեւս չէր լինելու երբեք ...

Դուռը նորից կիսաբաց եղաւ, ներս նայեց մայրը : Մօր եւ որդու հայեացքները հանդիպեցին : Մայրը մտաւ ներս եւ լուռ նստեց :

— Ե՞րբ մեռաւ, — հարցրեց Գարեգի - նը քիչ յետոյ խաղաղ, բայց լաց լինե - լուց խզուած ձայնով : Որ կինը կենդանի էր եղել դեռ մի տարի առաջ, նա այդ գիտէր նամակներից :

Տղայի արտաքուստ հանդարտութիւնը սխալեցրեց մօրը եւ նա ասաց ճշմարտութիւնը .

— Կը լինի մի չաբաթ :

Գարեգինը բարձրացրեց ձեռքը եւ չփեց կզակը, կարծես ուզում էր հաշուել, թէ որքա՞ն ժամանակ է անում մի չաբաթը :

Մայրը վախեցաւ ցնցեց տղայի ձեռ - քը .

— Լաց, բալա, լաց ...

— Ոչ, ոչ, սպասիր ... Սիրանոյշը մե - ռել է :

Նա ձեռքերով փակեց աչքերը եւ երկար ժամանակ մնաց այդպէս կանգնած : Եւ յանկարծ նրան կասկածելի թուաց եւ այն, որ Սիրանոյշը մեռել էր մի չաբաթ առաջ, եւ այն, որ դուռը բաց անելիս եւ դրանից յետոյ միշտ, մայրը համեմատաբար զուսպ էր եւ հանդիստ, յամենայն դէպս ոչ այնպէս, ինչպէս կարող է լինել մի չաբաթ առաջ իր սիրասուն հարսին թաղած կեսուրը, որը, մանաւանդ, գի - տէր, թէ ինչպէս էր սիրում նրա որդին այդ կնոջը ...

Գարեգինը կամացուկ վար առաւ ձեռ - քերն աչքերից :

— Ի՞նչ է պատահել, մայրիկ, ճիշդն ասա, — հարցրեց նա պահանջկոտ :

— Ի՞նչ պիտի պատահի մահուանից վատ ...

— Մայրիկ, — ասաց Գարեգինը խըս - ուութեամբ, — դու մի անգամ արդէն խաբեցիր ինձ : Եթէ նորից խաբես ...

Նա ընդհատեց իրեն՝ վատ խօսքեր չա - սելու համար . ապա յանկարծ հարցրեց .

— Գուցէ չի՞ մեռել, հա՞, գուցէ ա - մուսնացել է ուրիշի հե՞տ ...

Նա բոլորովին մոռացաւ սեւ ժապա - ւէնը, նրա աչքերում շողաց յոյսը :

— Մայրիկ, — ուրախ բացագանչեց Գարեգինը, — նա կենդանի է, այնպէս չէ՞ :

— Ոչ, բալա, ոչ :

— Երդուիր :

— Արեւդ վկայ, Գարիկ :

Յոյսի ժպիտը մեռաւ Գարեգինի դէմքի վրայ :

— Եթէ ողջ էլ լինէր, դու ինձ պիտի հրաժարուէիր նրանից :

— Ի՞նչ է պատահել, — դողաց Գարե - գինը, — ինչո՞ւ ես տանջում ...

Թաքցնելն այլեւս անհնար էր : Մայրն ասաց .

— Սպասեց քեզ երեքուկէս տարի, իսկ մնացած կէս տարին, ինչպէս յետոյ պարզուեց ... Վերջն էլ երբ որ տեսաւ՝ թաքցնել չի լինի, սպանեց ինքն իրեն ...

Գարեգինը ձեռքը տարաւ դէպի մահճակալի գլուխը, բաց ափով անզգալաբար տրորեց այն մի քանի անգամ, ապա ա - ռանց նայելու մօրը, ասաց .

— Պատմիր ...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(4 Շար.)

Միացեալ Հանրապետութեան կառավարութեան տրամադրութեան տակ, որ պիտի որոշէ պարտն ու պատշաճը :

Հակառակ այն զրոյցներուն, թէ համայնավարները աշխատած են որ խրախուսեն Միացեալ Հանրապետութիւնը, ի յայտ կուգայ որ այդ ծրագիրին դրօշակիր եղած է սուրիական Պահս կուսակցութիւնը: Ծրագիրին բուն հեղինակը կը նկատուի այս կազմակերպութեան հիմնադիր – տեսաբանը՝ Միշէլ Աֆլաքին :

Հակահամայնավար պայքարը երբ ծայր տուաւ՝ Պահսի հիմնադիրը յայտարարութեան մը մէջ խտացուց իր կուսակցութեան սկզբունքները :—

1.— Մենք կը հաւատանք թէ բոլոր Արաբները կը կազմեն մէկ ժողովուրդ : Այն բոլոր հարցերը որ կը ծնին արաբական աշխարհին մէջ, աւելի ճիշդը այն հարցերը որ իրենք զիրենք կը պարտադրեն Արաբներուն, պէտք է լուծուին համարաբական միութեան տեսանկիւնէն : Այս է պատճառը որ մեր շարժումը տարածեցինք արաբական բոլոր երկիրներուն մէջ :

2.— Կ'որդեգրենք յեղափոխութեան սկզբունքը եւ կը մասնակցինք անոր, հաւատալով որ արմատական փոփոխութիւն մը կրնանք բերել արաբական աշխարհին մէջ: Ասկէ զատ կը մերժենք ընդունիլ որեւէ այլ տեսութիւն կամ վարդապետութիւն, որ կ'առաջադրէ վերածնունդ տալ Արաբներուն :

3.— Մենք կը հաւատանք որ ազգայնականութիւնը եւ ընկերվարութիւնը ամբողջութիւն մը կը կազմեն. կը դատապարտենք մարքսիզմը, որ կ'ուրանայ ազգայնականութիւնը եւ կ'ուզէ զայն բաժնել ընկերվարութենէն: Ապօրինի եւ անտրամաբանական է այս, որովհետեւ երկու վարդապետութիւնները զիրար կ'ամբողջացնեն եւ այդպէսով միայն իմաստ կը ստանան: Անոնց միութենէն կը ծնի տիալեկտիքը, որ այսօր կը բնորոշէ արաբ ազգայնականութիւնը : Ազատութիւնը, ազգայնականութիւնը եւ ընկերվարութիւնը զօրաւոր սկզբունքներ են, գոյութեան առանձին իրաւունք ունին, սակայն զիրար կ'ամբողջացնեն եւ կը գործեն ի շահ իրարու :

4.— Արաբական յեղափոխութեան եւ միջազգային յեղափոխութեան միջեւ կան փոխադարձ կապեր, բայց եւ այնպէս կը դատապարտենք միջազգային համայնավարութիւնը, որովհետեւ կ'ուրանայ ազգայնականութիւնը եւ անոր դերը՝ մարդկութեան մէջ: Համայնավարներու հետ հիմնական այս տարբերութիւնը գոյութիւն ունի բոլոր ազգերու յառաջդիմական տարրերուն միջեւ: Ճշգրիտ եւ իսկական միջազգայինը կը կայանայ միայն ու միայն ազգային այդ նեղ շրջանակին մէջ: Համայնավարութիւնը չահագործելու մարմաջէն կը տառապի. մէկէ աւելի անգամներ պարզուած է այդ ու տեսած ենք թէ ինչպէ՛ս ինքզինքն անգամ կ'ուրանայ յաճախ՝ քաղաքական շահեր ապահովելու համար :

Պատասխանելով լրագրողի մը այն հարցումին, թէ ո՞ւր է ազգայնականութիւնը Եւրոպայի մէջ, Միշէլ Աֆլաքին ըսած է. — Սպասեցէք եւ պիտի տեսնէք՝ երբ Եւրոպայի երկիրները ազատին հսկաներու տիրապետութենէն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատուկ).— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շ. Մխաքեան» խումբի կազմակերպած տօնակատարութիւն – խնջոյքը տեղի ունեցաւ Մարտ 16ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

Տղաքը եռանդով լծուած էին իրենց գործին: Սրահը յարդարուած էր շատ կանոնաւոր կերպով :

Հակառակ Նոր Սերնդականներու թափած ջանքերուն, նկատելի էր մեծերու բացակայութիւնը: Ի տես այս անտարբերութեան, տղաքը չյուսահատեցան եւ ստեղծեցին տաք մթնոլորտ մը :

Ընկեր Ժ. Պարոնեան իր բացման խօսքէն վերջ, հրաւիրեց Նոր Սերնդականները խնջոյքի բացումը կատարել «Յառաջ Նահատակ»ով :

Ներկաներու փափաքով, օրուան սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Ա. Շահինեան, որ յաջողութեամբ վարեց իրեն յանձնուած պաշտօնը :

Սեղանապետի հրաւէրով, Տիկին Սիրարփի Փրրչիկեան երգեց «Բացուէր է վարդ»ը խանդավառելով ներկաները : Մէջ ընդ մէջ եղան պարեր եւ խմբերգներ: Փոքրիկն Շուարչիկը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ իր մենապարով ուրախացուց բոլոր ներկաները: Երգեցին Տիկին Ալիս Առաքելեան, օրիորդներ, Եղիսաբէթ Սարգիսեան, եւ Մակի Խաչերեան : Արտասանեց Օր. Ժ. Խաչիկեան :

Խօսք տրուեցաւ ընկեր Ե. Գասեանի, որ երիտասարդներուն թելադրեց հպարտ ըլլալ իրենց ծագումով, պահել հայկական բոլոր աւանդութիւնները :

Խնջոյքը վերջացաւ ուշ գիշերին: Գնահատելի էր Նոր Սերնդականներու կատարած աշխատանքը: Սակայն ներելի չէր երեցներու անտարբերութիւնը : Երախայ մը առանց սնունդի կարելի չէ որ մեծնայ :

× Նոյն օրը Վալանսի մէջ տեղի կ'ունենար նահանգային մեծ ցուցահանդէսը: Եղան տողանցքներ Փարատ տէ էճսփլուա որոնց կարգին հայր Պապեան խումբ մը երախաներով կը ներկայացնէր Վարդանանց, Աւարայրի դիւցազնները : Պատկերը ներկայացուցած էր վահաններով, նիզակներով եւ հայկական եռագոյնով: Գնահատելի էր Հայր Պապեանի տարած աշխատանքը : Մ.

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յատուկ).— Ներկայ ամսոյս 18ին, Միլանոյի «Լիչէում» սրահին մէջ, դաշնակահարուհի Էլէնա Բիւտեան տուաւ Իտալիոյ իր առաջին նուագահանդէսը՝ հայ եւ իտալացի հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, նուագելով Մոցարթէն, Պէթհովէնէն, Շոփէնէն, Րախմանինոֆէն, Շոստաքովիչէն եւ երկու կտորներ՝ Արամ Խաչատուրեանէն : Իր նուագածութիւնը պերճ է, հաղորդական եւ նուրբ՝ փոխն ի փոխ, քնարական նուագումներով ակադքուն որոնց յանկարծուստ կը յաջորդէ կորովի մըճահարում մը, որ կը բարձրանայ լայն ու ազատ, երաժշտական ամանակը օժտելով չափի եւ կշռոյթի անթերի կատարելութեամբ մը :

Տիկին Բիւտեան ծնած է Անգլիա, մայրը հայ, հայրը՝ անգլիացի, աշակերտուհի՝ Ազամոֆի: Իր առաջին նուագահանդէսները տուած է Անգլիոյ մէջ, մեծ յաջողութեամբ: Հարազատ արուեստագիտուհի մը : Ա. Ս.

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի շրջանի պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Մարտ 15ին, Շաբաթ իրիկուընէ մինչեւ առաւօտ, ինչպէս կանխօրօք ծանուցուած էր «Յառաջ»ի մէջ :

«Ալհամպրա»յի շքեղ սրահներուն մէջ սարքուած այս երեկոյթը գերազանցեց իր նախորդները:

Երիտասարդութիւնը ժամանակին փութացած էր հանդիսավայրը՝ ըմբոշխնելու համար այս բացառիկ երեկոյթը, որ Միութեան միւս ձեռնարկներուն նման, կը վայելէ հայ հասարակութեան համակրանքը :

Մթնոլորտը անօրինակ խանդավառութեամբ համակուած էր, տոմսերը սպառած: Բլատ Պէսէի առաջնակարգ նուագախումբը գոհացուց տուաւ ոչ միայն պարող երիտասարդութեան, այլ բոլոր ներկաներուն, իր երգիչ եւ ֆանթէզիստ տարրերով :

Պուֆէն եւ ըմպելիներն ալ առատ էին: Երկու խօսք ալ կազմակերպիչներու մասին: Այս տարուան պարահանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էին մեր Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի երիտասարդ տարրերը: Շատ քիչ բացառութեամբ, ամբողջ կազմակերպութիւնը իրենց վստահուած էր: Ձեռնարկի յաջողութենէն վերջ կարելի է ըսել թէ մեր երիտասարդներուն զոհաբերութիւնն ու խանդավառ աշխատանքը տուին իրենց արդիւնքը նիւթական թէ բարոյական տեսակէտով :

Հայրենակիցներ փութացած էին Մարսէյլի բոլոր շրջաններէն, Կառտանէն եւ մինչեւ իսկ Վալանսէն :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԺԱՆԹԻՅԻ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած Ժանթիյիի միօրեայ դպրոցին հանդէսը տեղի ունեցաւ Նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ:

Ժամանակէն առաջ ծնողքներ եւ հայրենակիցներ իրենց տեղերը գրաւած էին սեղաններու շուրջ : Տեղւոյն կրթական մարմնոյ անդամները կը հիւրասիրէին ներկաները: Երիտասարդ ուսուցիչ Շահան Ռոպոլեանի առաջնորդութեամբ աշակերտներ երգեցին, արտասանեցին եւ պարեցին :

Յատկանշական էր Պանեէօ Բաշանի քոյր դպրոցի աշակերտութեան ներկայութիւնը՝ իրենց ուսուցչուհի Տիկին Պալըձեանի հետ, անոնք մասնակցեցան հանդէսին Տիկին Բիւթնէրեանի ղեկավարութեամբ երգելով եւ պարելով : Տեղւոյն կրթական մարմնոյ ներկայացուցիչը յայտնեց թէ դպրոցը կը բոլորէ կանոնաւոր շրջաններ 25 – 30 աշակերտներով, որոնք իրենց սեփական շէնքին մէջ կ'ուսանին հայերէն լեզուն: Կրթական Կեդր. Յանձնաժողովի Ատենապետ Պարոն Յակոբ Տէր Յակոբեան թելադրեց որ ծնողքները եւս օժանդակեն այս նուիրական աշխատանքին :

Պ. Ս. Գարակէօզեան շեշտեց Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու անհրաժեշտութիւնը, թուելով պարզեց տասնեակ տարիներէ ի վեր ձեռք բերուած դրական արդիւնքները, եթէ այս դասընթացքները գոյութիւն չունենային՝ հարիւրաւոր պատանիներ հայերէն գրելու եւ կարդալու բախտէն զրկուած պիտի ըլլային :

Ներկաները բոլորն ալ մասնակցեցան նուիրատուութեան եւ աճուրդին, գոյացաւ յիսուն հազար Ֆրանքի մօտ գումար մը: Շատերը խոստացան ամէն տարի միենոյն գումարը վճարել իբր կրթական տուրք :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ տունը պիտի վերածուի թանգարանի՝ Հայաստանի նախարարներու խորհուրդին որոշումով: Մեծ բանաստեղծին յիշատակը յաւերժացնելու նպատակով որոշուած է նաեւ Երեւանի փողոցներէն մէկը անուանել Ա. Իսահակեանի անունով, հանրային պարտէզներէն մէկուն մէջ կանգնեցնել անոր արձանը, կիսանդրի մը զետեղել անոր շիրիմին վրայ, 1958 – 59 տարիներուն ընթացքին հրատարակել (Պետհրատի միջոցով)՝ իր երկերու լիակատար ժողովածուն՝ չորս հատորով, եւ Գիտութիւններու Ակադեմիային ու պետական համալսարանի բանասիրական ֆաքիւլթէին մէջ ուսանողական մէկական թոշակ սահմանել՝ Ա. Իսահակեանի անունով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (153)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Քրդերի մէջ օրէնքի զօրութիւն էր ստացել այն սովորութիւնը, երբ մի առանձին ցեղի պատկանող մարդ յափշտակում է որեւիցէ ուրիշ ցեղի հասարակութեանը պատկանող մի մարդու սեփականութիւնը, վերջինը իրաւունք ունի իր կորուստի փոխարէնը յափշտակել առաջին ցեղին պատկանող մի օտար մարդու կայքից, թէեւ նա ամենեւին խառն չէ եղել յիշեալ գողութեան գործի մէջ :

— Այստեղից առաջ են գալիս այն անընդհատ յափշտակութիւնները, որ կատարւում են տարբեր ցեղերի մէջ եւ պատճառ են տալիս նրանց մշտական կռիւներին: Վրէժխնդրութեան մի այսպիսի ձեւը չարժական կայքից անցնում է եւ անձինքների վրայ: Մի ցեղին պատկանող մարդ իր սպանուած ազգակցի արեան փոխարէն կարող է սպանել մի ուրիշ մարդու հակառակ ցեղից, թէեւ նա բոլորովին անմեղ լինէր: — Դա ծագում է այն սկզբունքից, որ ցեղը Քրդերի մէջ մի ամբողջ ընտանիք է, կապուած թէ նիւթական եւ թէ բարոյական շահերով, եւ ցեղը բաղկացնող իւրաքանչիւր անհատը մինը միւսի փոխարէն պատասխանատու է: Մի այսպիսի կապակցութիւնը, թողնելով իր վատ կողմերը, ունի եւ իր հասարակական օգուտները. օրինակ, եթէ մի քրդի ոչխարները հիւանդութիւնից կոտորուեցան եւ նա մնաց առանց ապրուստի, այն ժամանակ նրա ցեղակից Քրդերի պարտաւորութիւնն է իրանց ունեցածից տալ անբախտին մի – մի ոչխար, մինչեւ նրա հօտի առաջուայ թիւը լրանայ :

Երբ որ բէկին ինձ հետ խօսում էր, հեռուից լսուեցան շների խառն ձայները: Նրա որդիներից երկուսն իսկոյն դուրս վազեցին իմանալու, թէ ինչ էր աղմուկի պատճառը: Քանի րոպէից յետոյ յայտնուեցաւ Մրհէն, քշելով իր հետ ձիաների մի ամբողջ երամակ :

— Սատանան տանի, ասում էր նա ինքն իրան մրմնջալով, — թեւքս ծուատեցին:

Եւ իրաւ, մենք տեսանք, նրա թեւքից արիւն էր հոսում եւ վէրքը թողած էր բոլորովին անխնամ, առանց փաթաթելու: Բէկի կանանոցից դուրս եկան մի քանի պառաւներ, սկսեցին համոզել Մրհէին, որ վէրքը վտանգաւոր է, եւ խնդրում էին, որ թոյլ տայ սպեղանի դնել եւ փաթաթել: Նա խիստ դժուարութեամբ ընդունեց :

Վէրքը առաջ էր եկած նիզակի ծակելուց: Պառաւներից մէկը սկսեց լիզել վէրքը եւ ծծելով դուրս քաշել արիւնը : Դա մի զգուշութիւն էր, չթողնել որ մարմինը վարակուի, եթէ վիրաւորող զէնքը թունաւոր է եղել: Այս գործողութիւնը ինձ զարմացրուց, որովհետեւ առաջին անգամն էի տեսնում: Բայց երբ վերջին ժամանակներում, կարդալով Հայոց պատմութիւնը, պատահեցան ինձ Առլէզ կամ Յարալէզ դից անունները, ես հասկացայ, թէ ինչ պաշտօն էին կատարում Հայոց այդ բժիշկ աստուածները: Եւ շատ բնական է, գազանները միշտ իրանց մարմնի վէրքը լիզելով են առողջացնում, եւ նախնական մարդիկ պէտք է հետեւէին նրանց օրինակին :

Այսուամենայնիւ, Քրդերի մէջ շատ առաջ է գնացել բժշկութեան վիրաբուժական մասը. կեանքը ու նրա կարիքներն ուսուցել են նրանց զարգանալ արհեստի այս ճիւղին մէջ :

Բայց ի՞նչ էր այս բոլոր աղմուկի պատճառը, ո՞ր տեղից էր բերել Մրհէն այս ձիաները :

— Տես, քաջն այսպէս է լինում, ասաց բէկը դառնալով դէպի ինձ, — տեսնում ես Մրհէին, մի ձիու փոխարէն բերեց տասը ձիաներ :

Ես հասկացայ, Մրհէն կատարել էր այն յափշտակութիւնը, ինչ որ բէկը քանի րոպէ առաջ ինձ էր առաջարկում: Նա այս արել էր առանց ոչ ոքին յայտնելու: Առաջին օրը, երբ նա եկել էր Ասլանի մօտ եւ իմացել էր, որ ձին տակաւին չեն բերած, առանց նրա հետ խորհուրդ անելու, անյայտացել էր, եւ ահա դարձաւ նա մեծ աւարով: Թէեւ Մրհէն մեզ ոչինչ չասեց, բայց երեւում էր, որ նա կռիւ էր ունեցել Քրդերի հովիւների հետ, եթէ ոչ, այդպէս վիրաւորուած լինել չէր կարող :

Մրհէն չսպասեց մինչեւ ընթրիք տալին, եւ խնդրեց մի քանի հացեր եւ մի մեծ կտոր պանիր, բոլորը կերաւ, եւ խմելով մի ահագին աման ջուր, գնաց քնելու: Խղճալին երեք օր էր, որ մի րոպէ եւս հանգստացած չէր :

Գիշերից բաւական անցել էր, բայց տակաւին վրաններից շատերի մէջ լոյս էր երեւում: Մեր ընթրիքը տուեցին. Նա պատրաստուած էր խիստ պարզ կերակուրներից, որոնց մէջ գլխաւոր տեղն էր բռնում մի ամբողջ խորոված գառը :

Ընթրիքից յետոյ բէկը կամեցաւ մեզ զուարճացնել կանչել տուեց մի երգիչ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

րով Ֆրանսայի ներկայ քաղաքականութիւնը. դէմ են Ալժերիոյ հարցին միջազգայնացման։ Ինչպէս Անկախներու մէկ թեւը՝ Ընկերային–Հանրապետականներն ալ առ այժմ կառավարութեան մէջ կը պահեն իրենց նախարարները. այսուհանդերձ, նախկին կուսակները կը փափաքին կազմել փրկութեան կառավարութիւն մը՝ զօր. Տը Կոլի գլխաւորութեամբ։ Զօրավարն ալ իր կարգին դէմ է միջերկրականեան ուխտի։ Ամէն պարագայի մէջ Պառլամենտական Նախարար Շապան – Տելմաս յայտարարութիւն բացատրած է՝ որ մնայ կառավարութեան մէջ։

Քաղաքական եւ դիւանագիտական հարցերէն զատ՝ կառավարութիւնը այս շաբթու պիտի զբաղի նաեւ ընկերային հարցերով։ Պիտի քննուի նախկին ռազմիկներու պարագան եւ սէնտիքաներու պահանջները։

Մինչ այս մինչ այն ուղեւորներու ինքնավար (օթոպիւս) սէնտիքան գործադուլի հրահանգ տուաւ իր անդամներուն, այսօր՝ Մարտ 25 առտուան ժամը 10էն սկսեալ ուղեւորները 24 ժամուան համար գործը պիտի դադրեցնեն։ Կը կարծուի թէ գործադուլը ձախողութեան պիտի մատնուի, քանի որ միւս սէնտիքաները դէմ են շարժումին։

Տնտեսական գետնի վրայ, գործատէրերու եւ բանուորներու տարակարծութիւններու հարթելու մտահոգութեամբ Մաթինեոնի մէջ «Կլոր Սեղան»ի ժողով մը սկսաւ երէկ, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

× Ալժէրի Զինուորական Ատեանին կողմէ դատապարտուած Ապտըլքատըրի, այլ անունով՝ Լիսիէն Կերուճ, մահապատիժը փոխուած է ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի։ Ոճրագործը մահուան դատապարտուած էր Դեկտեմբեր 7ին, իր կնոջ՝ Ժաքլին Նեթերի հետ, որ նմանապէս ներում ստացաւ անցեալ շաբաթ։ Ցարդ յայտնի չէ ուսանող Ապտըրահմանի ճակատագիրը. միւս երկուքին հետ ան ալ մահուան դատապարտուած էր նոյն օրը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ մէջ Ֆրանսական եւ արեւմտեան արուեստի թանգարանի մը առաջին քարը դրուեցաւ, Ֆրանսական դեսպանին եւ Ճափոնի Կրթական Նախարարին ներկայութեամբ։ Թանգարանին յատակագիծը պատրաստած էր Լը Քորպիւզիէ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւսիս-արեւելեան շրջանին մէջ փոթորիկը մեծ աւերներ գործեց. ձիւնին հետեւանքով Վիրճինիէն Նուվէլ Անկլըթեր գացող ճամբուն վրայ երթեւեկը խանգարուած էր. հազարաւոր տուներ զրկուեցան ելեկտրականութենէ եւ հեռաձայնէ։ Դպրոցները փակ մնացին եւ հազարաւոր ընտանիքներ տեղափոխուեցան։ Աւելի քան երեսուն մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւոր կայ։

ՄԱՅՔ ԹՕՏ ամերիկացի նշանաւոր արտադրիչը (շարժանկար) առջի օր զոհ գնաց օդանաւի արկածի մը։ Մայք Թօտ «Աշխարհի շրջանը 80 օրէն» ժապաւէնը պատրաստողն էր, որ վերջերս Մոսկուա գացած էր կնոջը, դերասանուհի Էլիզապէթ Թէյլըրի հետ։ Կինը ձայնասփիւռէն լսած է ամուսնոյն մահը։

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԻ ծանօթ դերասան եւ Թատերական արուեստի դասախօս՝ Ժան Տըպիւքուր մեռաւ 64 տարեկանին։ Տաղանդաւոր արուեստագէտը միաժամանակ շարժանկարի դերասան էր։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի «Մուրատ» խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Օտէթ Պետոյեանի եւ ընտանիքին՝ Պ. Պետոյեանի մահուան առթիւ։

Նոյն առթիւ Պ. Աշոտ Խաչակեան փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. նուիրած է «Մուրատ» խումբին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաոէի վերնայարկը։

Վիճաբանական երեկոյ։

Նիւթը՝ Նախանձը Հայկական թերութիւն է։

Մուտքը ազատ է։

ԱՊՐԻԼ ՅԻՆ

Կը լրանայ ՅԱՌԱՋի հրատարակութեան (նոր շրջան) 14րդ տարին։ Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անյապաղ նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու մասնաւոր դիմումի։

Հին հաշիւ ունեցողներուն կը յիշեցընենք թէ վարչութիւնը ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու եւ հետզհետէ պիտի դադրեցնէ առկախ հաշիւ ունեցողներու թերթերը։

«Յառաջ»ի Շէք – Փոսթալի թիւն է՝ 15069 – 82, եւ վերապահուած է միայն «Յառաջ»ի հաշիւներուն (ծանուցում – գործակալութիւն, բաժանորդագրութիւն)։

Այս յիշեցումը կ'ընենք, որովհետեւ հակառակ մեր կրկնակի խնդրանքին, այս թիւին վրայ կը ղրկուին ուրիշ թերթերու կամ կազմակերպութեանց պատկանող գումարներ։ Նման գումարներ ղրկել միայն՝ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ։

Շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Պ. Շնորհք Միքայէլեան (Բուաթիէէն) կը նուիրէ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներու ֆոնտին, ոգեկոչելու Յակոբ Յակոբեանի (Նիւ Եորք) յիշատակին, փոխան հոգեհանգստի։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» խումբերու կողմէ։

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն։

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին։

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտրուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. Վահանի

Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան։

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայացուած զաւեշտ երեք արար։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing

LOS RUMBEROS

նուագախումբով։

Ղեկավարութեամբ ՌՈԺԷ ՏՈԹԻՒԼԻ եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ։

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

Մուտք՝ 300 ֆրանք։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27ին, Հինգշաբթի օր, Քաոէ սրճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին։ Օրակարգ ունենալով.— Ա) Համարատուութիւն վարչութեան։ Բ) Հրաժարական վարչութեան։ Գ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՀԱՃԵԼԻ ՕՐ ՄԸ ԱՆՑԸՆԵԼՈՒ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնճոյքը Մարտ 30ին, Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Իսիի Մըլինեան դպրոցին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Նուագ ծանօթ հայրենակիցներու կողմէ։

Միրինեան Շիրվանեան (ուտ), Շիմաւոն Պալեան (ջութակ), պիտի նուագեն հայկական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։ Թերթանուշ եւ Զատկուան հաւկթախաղ։

Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր այս բարենպատակ ձեռնարկը։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Յառաջ» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի ժամը 21ին։

Ներկայ կ'ըլլան Զաւարեանի, Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները եւ ընկեր Վ. Իշխանեան։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռուբէն» Ուս. Միութեան ժողովը, այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական վայրը։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը «O Տէփար»։ Օրակարգ.— Նախորդ ժողովին շարունակութիւնը։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան մեծ համերգը Կիրակի, Մայիս 11ին, Սալ Կավօ։

Յայտագիր.—

ԱԼԷՄՇԱՀԻ

«ԱԽԱՐԱՅՐ»Ը

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ փառատօն Լիոնի մէջ, 20 Ապրիլ, Կիրակի ժամը 14.30ին։ Սալ Ռամոյի շքեղ սրահին մէջ, կազմակերպուած Լիոնի Նորակազմ Հայ Մշակութային Միութեան կողմէ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը՝ Ապրիլ 20ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

× Երեւանէն Եղիսաբէթ Յարութիւնի Սրապեան կը փնտռէ իր միակ որդին Լեւոն Յարութիւնի Սրապեան, ծնած 1910 թուին Ալաշեհիր, եղած է զինուոր Գերմանիա Ֆրանսական բանակին մէջ, վիրաւոր ընկած է գերի, 1947 թուականէն ոչ մէկ լուր ունի։

× Երեւանէն Սիսակ Փայանճեան կը փնտռէ Գէորգ կամ Ժորժ Արզարեան, հօր անունը Կարապետ, մօրը Ազնիւ Արզարեան։ Կը կարծուի Ֆրանսա ըլլալ, արհեստով կառավար, ամուսնացած եւ զաւակներ ունի։

× Լենինականէն Հայկ Գէորգեան կը փնտռէ իր մօրաքոյրը Սոնա Տօնականեան, հօր անունը Գալուստ, քրոջ անունը Զմրուխտ։

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8)։

ԴԻՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՄԱՐՏ

MERCREDI 26 MARS

1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8153 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3954

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐԷՆՍԴԻՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱԴԻՐ

Ժողովրդավարական վարչաձեւի գլխաւոր յատկանիշն այն է, որ իրարմէ անկախ երեք մարմիններ իրենց ձեռքին մէջ կը կեդրոնացնեն երկրին իշխանութիւնը :

Ասոնք են՝ օրէնսդիր, գործադիր եւ դատական մարմինները :

Ամէնէն հիմնականն է օրէնսդիր մարմինը — խորհրդարան —, որ Ֆրանսայի մէջ երէկ կը կոչուէր Երեսփոխանական Ժողով եւ Ծերակոյտ, իսկ 1946ի Սահմանադրութենէն ի վեր դարձած է Ազգային Ժողով եւ Հանրապետութեան Խորհուրդ :

Ասոնց կողքին ստեղծուած է նաեւ Ֆրանսական Միութեան Ժողովը, որ կը գրաւէ գաղթավայրերու գործերով եւ որուն կեդրոնն է Վէրսայլ :

Օրէնսդիր մարմինը ժողովրդական կամքի արտայայտութիւնն է :

Ազգային Ժողովը կ՚ընտրուի ընդհանուր, հաւասար եւ գաղտնի քուէարկութեամբ՝ չափահասութեան տարիքը լրացուցած բոլոր Ֆրանսացիներու եւ Ֆրանսուհիներու կողմէ :

Հանրապետութեան Խորհուրդի անդամները կ՚ընտրուին աւելի սեղմ շրջանակի քուէով : Նախկին Ծերակոյտի հակոտին դերն է, որ կը կատարէ անիկա :

Օրէնսդիր մարմինէն — խորհրդարան— է, որ կը բխի գործադիր մարմինը, — Հանրապետութեան նախագահ եւ կառավարութիւն :

Սակայն Ազգային Ժողովն է, որ կը վաւերացնէ նշանակուած վարչապետին ընտրութիւնը՝ լսելէ ետք անոր «կառավարական ծրագիրը» ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին :

Վարչապետը իր ծրագրին համախոհ խմբակցութեանց երեսփոխաններէն ու ծերակուտականներէն կը կազմէ դահլիճը՝ ապահովելով Ազգային Ժողովի մեծամասնութեան ձայնը :

Ֆրանսայի մէջ այս «ապահովութիւն»ը տեւական չէ՝ Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Մ. Նահանգներու եւ ժողովրդավար ուրիշ երկիրներու մէջ եղածին պէս : Այս երկիրներուն մէջ, կառավարութիւնները իշխանութեան գլուխ կը մնան մէկ ընտրութենէն միւսը, որ ընդհանրապէս չորս տարին անգամ մը տեղի կ՚ունենայ :

1871էն ի վեր փորձը ցոյց տուած է, որ Ֆրանսայի մէջ շատ կարճ կեանք ունեցած են կառավարութիւնները :

Միւս երկիրներուն մէջ ընդհանրապէս գլխաւոր երկու կուսակցութիւններ կան : Ընտրութեանց մէջ մեծամասնութիւն շահող կուսակցութիւնը կը կազմէ կառավարութիւնը, կռթնած իր երեսփոխաններու քուէին վրայ :

Ընդդիմադիրները բաւականաչափ ձայն չեն ունենար դահլիճը տապալելու համար : Կը սպասեն չորս տարի վերջ տեղի ունենալիք ընտրութեան :

Ֆրանսայի մէջ դահլիճը մինչեւ որոշ ատեն միայն իշխանութեան գլուխ կը մնայ : Իր մեծամասնութիւնը կազմող խմբակցութեանց մէջ ուշ կամ կանուխ ծայր կուտան տարակարծութիւնները : Եւ կուգայ պահ մը, երբ այլեւս գործադիր եւ օրէնսդիր մարմինները իրար չեն հասկնար :

Կառավարութիւնը կարենալ կառավարելու համար յաճախ վստահութեան խնդիրը կը յարուցանէ տուեալ հարցի մը առթիւ : Ու եթէ փոքրամասնութեան մէջ մնայ, հրաժարականը կը ներկայացնէ Հանրապետութեան նախագահին :

Գործադիր իշխանութեան կեանքը երկարաձգելու եւ Ֆրանսայի եւս մնայուն կառավարութիւն մը ապահովելու համար է, որ բարեփոխութեան Սահմանադրութեան կարգ մը յօդուածները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

Ինչպէս գրած էինք, ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշըլտ կիրակիէն ի վեր կը գտնուի Մոսկուա : Խօսակցութիւն մը ունեցած է արդէն Խրուշչեւի եւ Արտաքին Նախարար Կրոմիքոյի հետ : Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ Համըրշըլտ մասնաւորապէս ծանրացած է «Մեծ»երու ժողովին վրայ, որուն ջերմ պաշտպաններէն մէկն է :

Պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց հրատարակուած է Համըրշըլտի բանակցութեանց մասին : ՄԱԿի քարտուղարն ու խորհրդային ղեկավար շրջանակները այս ուղղութեամբ ցարդ յայտարարութիւններ ալ չեն ըրած : Կը սպասուի որ խորհրդակցութիւնները վերջանան՝ արդիւնքը իմանալու համար :

Համըրշըլտ երկուշաբթի Լոնտոն պիտի երթայ չորս օրուան համար : Այս ձեւով Վարչապետ Մաքմիլլըն եւ Արտաքին նախարար Լոյտ պիտի լսեն իր առաջին տպաւորութիւնները. այս պարագան գոհունակութեամբ կը մեկնաբանուի բրիտանական մամուլին կողմէ :

Թէեւ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարութիւնը հերքեց Կրոմիքոյի վերագրուած այն յայտարարութիւնը՝ որուն համաձայն Խ. Միութիւն ընդունած է արդէն Արտաքին նախարարներու եւ «Մեծ»երու ժողովին հրաւէրները. այս ուղղութեամբ հրատարակուած զեկոյցը կը յայտնէ թէ Մոսկուայի դիրքը կը մնայ այն՝ ինչ որ յայտարարուած է Արեւմուտքին յանձնուած յուշատետրներուն մէջ (Արտաքին նախարարներու ժողով Ապրիլին եւ «Մեծ»երու հանդիպում Յունիսին) :

Այնպէս կը կարծուի թէ Համըրշըլտի Մոսկուա այցելութենէն ետք Խ. Միութիւնը յուցական բնոյթ կրող եւ մեծագոյն յայտարարութիւններ պիտի ընէ :

Մինչ այս մինչ այն Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ խորհրդային կառավարութիւնը Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին յանձնած է Մարտ վեցի ամերիկեան յուշատետրին պատասխանը : Խորհրդային նամակը կ՚ըսէ թէ Միացեալ Նահանգներու յուշատետրը յուսախաբ պիտի ընէ բոլոր անոնք՝ որ «Մեծ»երու հանդիպումի մը մէջ կը գտնեն ներկայ լարուած կացութեան մեղմացումը եւ պայքար պատերազմին վախճանը. ամերիկեան կառավարութիւնը կը փորձէ բոլոր հարցերը լուծել իր տեսանկիւնէն :

Խորհրդային կառավարութիւնը համաձայն չէ Ուաշինկթընի այն տեսակէտին՝ թէ Մոսկուա օրակարգերու կազմութեան մէջ «վեթօ»յի հարց կ՚արծարծէ եւ մենաշնորհներ կ՚ուզէ «Մեծ»երու ժողովին մէջ :

Խորհրդային այս պատասխանը իրականութեան անհամապատասխան կը նկատուի :

Այս ձեւով Խ. Միութիւնը անգամ մըն ալ կ՚անտեսէ Միացեալ Նահանգներու ճիգերը՝ ժողովի ընթացքին Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու կացութիւնը քննելու համար : Դժուար է երեւակայել,— կ՚ըսէ Մոսկուայի պատասխանը,— որ ամերիկեան կառավարութիւնը չանդրադառնար թէ նման առաջարկ մը դատապարտելի է Արեւելեան երկիրներու եւ Խ. Միութեան կողմէ : Նոյնիսկ այս առաջարկին մասին խօսիլ՝ կը նշանակէ վիրաւորել խնդրոյ առարկայ երկիրները :

Այս պայմաններուն մէջ՝ դիւանագիտական շրջանակները կը սպասեն Համըրշըլտի վերադարձին, Խ. Միութեան բռնելիք նպատակը հասկնալու համար :

Օրէ Օրին

ԿՏՈՒՑ – ԿՏՈՒՑԻ

Վերջերս ռամկավար – հնչակեան – համայնավար քուրջերը լեզուներ մէկ ըրած կ՚աղաղակէին թէ Դաշնակցութիւնը «թրքասէր է», «անգլօամերիկեան գործակալ», «Թուրքերու *եօլ տաշ*», եւն. : Անշուշտ, նորութիւն չէ այս պարագան, երբ նկատի առնենք թէ ցամքած հոգիով այդ արարածները գետնառիծէն աւելի արագ գոյն կը փոխեն՝ հարուածելու համար Դաշնակցութիւնը. անգամ՝ չեն անդրադառնար թէ ի՛նչ կ՚ընեն եւ ի՛նչ կ՚ըսեն : Այն պահուն՝ երբ Խ. Միութիւնը Թուրքերուն ի նպաստ յայտարարութիւն մը կ՚ընէ՝ մանկլաւիկները խօսք կ՚առնեն *տիալեկտիկայի մեթոտով* բացատրելու համար Դաշնակցութեան քաղաքական «տհասութիւն»ը ... Ապրիլեան Սգատօնին կազմակերպման մէջ : Երբ դէպքերը կը փոխուին՝ կարմրակտուց մեր «աղբարիկներ»ուն համար Դաշնակցութիւնը կը դառնայ Թուրքին *եօլտաշ*, թրքասէր : Այս մարզին մէջ փող ու թմբուկ կը հնչեցնեն նաեւ, երբ պատահական մէկը կը յայտարարէ ... *Դաշնակցական ուսանողներ Թրքական համալսարաններ պիտի գրկուին* ??? :

Չենք հետաքրքրուիր :

Բայց հպանցիկ այս քանի մը մատնանշումները ըրինք՝ որովհետեւ ընդվզեցանք կարդալով անգլիական թերթի մը մէջ հրատարակուած բդրակցութիւն մը :

Արդարեւ Կիպրոսի *Թայմ Աֆ Սայփրըս* թերթը Փետրուար 16ի իր թիւին մէջ կը գրէ .— *Տէր եւ Տիկին Շահէ Կէպէնլեան քոքթէյլ մը տուին ուրբաթ գիշեր, ի պատիւ Թրքական մամուլի ներկայացուցիչներուն : Պատուոյ հիւրերն էին ԱՀՄԷՏ ԷՄԻՆ ԵԱԼՄԱՆ, Թրքական «Վաթան» թերթի խմբագրապետը եւ ՆԵՃԱԹԻ ՋԵՆՃԻՐՔԸՐԱՆ, «Հիւրիէթ» թերթէն :*

Անգլիատառ թերթը նիրկաներուն մէջ կը յիշէ նաեւ թրքական զանազան թերթերու խմբագիրները՝ Ալի Րըզա, Ճեմալ Թոկան, Ալի Շաքիր եւն. :

Հարկ չկայ մանրամասնութիւններ տալու՝ արգահատելի Պ. Կէպէնլեանին *քոքթէյլ*ին մասին :

Շահան Կէպէնլեան որդին է ռամկավար վերբրան Սեդրակ Կէպէնլեանի, որ Պէյրութի *Զարթօնք*ին հաւատարիմ աշխատակիցն է (չեմ գիտեր թէ *Զարթօնք*ն ալ հրատարակա՞ծ է այս ընդունելութեան նկարագրութիւնը թէ ոչ...) :

Չենք ըսեր թէ ռամկավարները Թուրքին *եօլտաշ* են, գէթ ... իրենց չնմանելու համար : Որովհետեւ գիտենք թէ մանկլաւիկ մը միայն կրնայ ծնկի պատահական Ալիներու առջեւ եւ հազարներ ծախսել Ահմէտ Էմին Եալմաններու հիւրասիրելու համար :

Կտուց – կտուցի կը սիրաբանի Թուրքին հետ... առանց խպնելու :

Պարզապէս կ՚արգահատինք Կէպէնլեաններու եւ իրենց նմաններուն վրայ, որոնք «առիթ» չեն փախցներ Թուրքին առջեւ ձեռք շփելու համար :

ԱՐՄԷՆԱԿ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՓՈՐՁԱԳԷՏՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Արաբիոյ, Սէուտ Թագաւորը լայն իրաւասութիւններ տուաւ իր եղբօր՝ Ֆէյսալ իշխանին : Ռիատի մէջ ստորագրուած եւ հրապարակուած արքայական հրամանագիրի մը համաձայն Ֆէյսալ իշխան կը ստանայ Վարչապետի տիտղոս «լիազօրուած՝ արտաքին, ներքին եւ ելմտական մարզերուն մէջ որոշելու Արաբիոյ քաղաքականութիւնը» : Միաժամանակ պաշտօն ունի վերակազմակերպելու երկրին վարչական մեքենան :

Ցանկարծական այս փոփոխութիւնը կը վերագրուի նախագահ Նասրի համախոհներուն յաղթանակին : Եթէ երկու եղբայրները հասկացողութեան եկած են՝ դրական չէզոքութեան եւ արաբական միութեան կողմնակից Ֆէյսալ իշխանին թէքն է որ յաղթանակը տարած է անոր մէջ : Գահիրէի եւ Դամասկոսի թերթերը գոհունակութեամբ կը հաղորդենայս պարագան ու գովքը կը հիւսեն գահաժառանգին, որ այսուհետեւ Արաբիոյ գերագոյն հրամանատարը պիտի ըլլայ, Սէուտ Թագաւորին ձգելով բարոյական եւ կրօնական հեղինակութիւնը :

Գահիրէի համաձայն Ֆէյսալ իշխանութիւնը իր ձեռքին մէջ առնելով ո՛չ մէկ հաւանականութիւն կը մնայ այլեւս որ Արաբիա յարի Իրաքեւյորդանանեան Միացեալ Թագաւորութեան : Այս ձեւով մինչեւ իսկ խնդրոյ առարկայ կրնայ դառնալ Ռիատի տնտեսական օժանդակութիւնը՝ Ամմանի եւ Պաղտատի :

Սուրիոյ մէջ կը շարունակեն մեղադրել Սէուտ Թագաւորը : Ներքին նախարար Սարաճ ընդունած է հնդիկ լրագրողներ եւ պատասխանելով անոնց կարգ մը հարցումներուն՝ յայտարարած է թէ Սէուտ Թագաւորը իրեն տուած էր մեծ գումար մը՝ որպէսզի ականահարէ Արաբական Հանրապետութեան կազմութիւնը : Սարաճ ստացած է այդ գումարը եւ յանձնած Հանրապետութեան գանձին : Այնուհետեւ միայն երեւան հանած է Սէուտի դէմ կազմակերպուած մահափորձը, որուն համաձայն էին Միացեալ Նահանգները :

Առջի օր Դամասկոս դացին նաեւ խորհրդային 51 փորձագէտներ՝ որոնք պիտի աշխատին իրագործել կարգ մը ծրագիրներ : Փորձագէտները ունին երեք օգնականներ, որոնք կը ծառայեն իրենց տեղափոխութեանց :

× Լիբանանի կառավարութիւնը իր միջնորդութիւնը առաջարկած է, լուծելու համար ֆրանքօ-թունուզեան թնճուկը : Այս ուղղութեամբ Արտաքին նախարար Շարլ Մալիք նամակներ գրկած է Տրիփոլի, Կայրոյի եւ Փարիզ : Թունուզ ընդունած է լիբանանեան առաջարկը :

ԵՌԻԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ կիրակի օր տեղի ունեցան երեսփոխանական ընտրութիւններ. մասնակցող թիւը ձայներու 99.3 առ հարիւրով յաղթանակը շահած է :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հանրային երեսփոխաններու պաշտօնաթերթին խմբագրական կազմին անդամներէն մէկը՝ Շմոյ արտաքսուած է իբրեւ «պատեհապաշտ» :

ՊՈՆԻ մէջ սկսան Անգլիոյ Պատերազմական նախարար Սէնտիսի եւ Շթրաուսի խորհրդակցութիւնները՝ պաշտպանութեան հարցին շուրջ : Գերմանացիք կ՚ըսեն թէ Ֆրանսա համագործակցութեան աւելի մեծ ոգի մը ունի քան Անգլիա :

ՉԸՐՉԻԼԻ առողջական վիճակը դարձեալ վատթարացած է, բայց մտահոգիչ չէ՝ համաձայն բժիշկներուն :

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ բացերուն մէջ կորսուած է յունական նաւ մը՝ որուն մէջ կար 30 հոգի. ամերիկեան եւ յունական օդանաւերու փնտռտուքները արդիւնք չեն տուած :

ՓԱՐԻԶԻ Միւզէ տը լ՚Օմի հիմնադիր Փօլ Ռիվէ առջի օր մեռաւ իր բնակարանին մէջ. 82 տարեկան էր :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՐ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Թերեւս, շատեր պիտի զարմանան, որ հարկ կը զատենք անդրադառնալու այս նպատակներուն, որոնք պարզ են արեւու լոյսին պէս, ինչպէս կ'ըսուի :

Դաշնակցութեան նպատակները նոր չէ որ պիտի պարզուին : Անոնք պարզուած ու բացատրուած են իր կազմութեան օրե - րէն իսկ, պատմութեան ընթացքին ալ նուիրագործուելով թափուած արիւնով եւ անթիւ զոհերով :

Դաշնակցութիւնը, ո՞վ չի գիտեր, կազմուած է, ծառայելու համար հայ ժողո - վուրդի գոյութեան ու պահպանութեան համար. ազգային բարօրութեան ու ազա - տագրութեան համար, ազատ ու անկախ հայրենիքի կազմութեամբ :

Հայկական ազատագրութեան նուիր - ուած, ազգային - քաղաքական կուսակ - ցութիւն մըն է ան, իր գաղափարակա - նով, ձգտումներով եւ գործունէու - թեամբ :

Տարակոյսի տակ կարելի էր առնել այս կամ նման բանաձեւում մը՝ Դաշնակցու- թեան առաքելութեան, եթէ վաթսուն ութ տարիներու իր գործունէութիւնը վաւերացուցած չըլլար զայն :

Կ'ընդունինք թէ՝ որեւէ կազմակեր - պութիւն կրնայ փայլուն, շողշողուն նը - պատակներ բանաձեւել, կրնայ հմայիչ գաղափարականներ հրապարակ դնել, յա- ջողելու կամ ժողովրդականութիւն շահե- լու համար :

Ունեցած ենք եւ այսօր ալ ունինք նը- ման կազմակերպութիւններ կամ միու - թիւններ : Շատերը անհետացած , կազ - մալուծուած ու փոշի դարձած. ուրիշներ՝ թէեւ դեռ գոյ, սակայն սողոսկուն գոր- ծունէութեամբ, առանց թռիչքի եւ, մա- նաւանդ, առանց շօշափելի արդիւնքնե - րու : Տխուր եւ տխեղծ գոյութեամբ :

Դաշնակցութիւնը կ'աճի ու կը ծաւա - լի, տասնամեակէ տասնամեակ, կրնանք ըսել՝ տարուէ տարի, եւ շատ հասկնալի պատճառներով :

Գերազանցօրէն գաղափարապաշտ եւ հայրենասէր կուսակցութիւն , ան իր պատմութեան ընթացքին, աշխատած է հաւատարիմ մնալ իր գաղափարական - ներուն, ջանալով լուսաւորել հայ ժողո- վուրդի միտքը. տալ անոր գիտակցու - թիւն՝ իր իրաւունքներուն ու արդար շա- հերուն. տալ ազատութեան զգացումը եւ ազատագրութեան համար պայքարի ոգի, զոհաբերութեան բարձրագոյն զգացու - մով :

Չէ՞ ունեցած վրէպներ ու սխալներ՝ իր գործունէութեան ընթացքին : Անմտու - թիւն պիտի ըլլար ժխտումը, որովհետեւ Դաշնակցութեան անդամները, գործիչ կամ ղեկավար, երկինքէն չեն իջած. մարդ են, հետեւաբար, օժտուած ոչ մի- այն մարդկային առաքինութիւններով, այլեւ թերութիւններով : Դաշնակցութեան առաքինութիւնը այն եղած է սակայն, որ գիտակցօրէն, մասնաւոր ու նուաստ հա- շիւներով չէ որ սխալներ գործած է. այլ սխալները պարտադրուած են կեանքի դաժան պայմաններէն :

Հետեւաբար, առանց խղճի խայթի , կրնանք խոնարհաբար եւ պարկեշտօրէն յայտարարել, որ Դաշնակցութիւնը հա - ւատարիմ մնացած է իր գաղափարներուն ու գաղափարականներուն : Եւ ամէնէն վեր՝ հայ ժողովուրդին ծառայելու իր սրբազան ուխտագրութեան :

Իր գաղափարականութիւնը, հայրենա- սիրութիւնը եւ բարձրօրէն մարդկայնա - կան ու ժողովրդավար ոգին պատճառ ե- ղած են որ հայ ժողովուրդի լաւագոյն տարրերը, ազգասէր, զոհաբերութեան ընդունակ, մտաւորական եւ մարտական՝ իր շուրջ բոլորուին : Եւ առանց հետ , նաեւ, այն տարրերը՝ որոնք պայքարի ո- գի ունեցած են. ազատութեան բոցը ի - րենց սրտին մէջ եւ գործելու վճռակա - նութիւնը : Ունեցած են քաջութիւնը ի հարկին մեռնելու իրենց դաւանանքին հաւատարիմ մնալու եւ իրենց գաղափա - րականներուն իրականացման համար :

Իր կազմութեան առաջին օրերէն իսկ, հմայիչ դարձած է Դաշնակցութիւնը , մեր նոր պատմութեան մէջ, իր այս «խառնուածք»ին, իր այս ազգային ու բարոյական կերպարանքին պատճառով :

Ան, սովորական իմաստով, քաղաքա - կան կուսակցութիւն մը չէ, որ դէպքերու բերումով, կամ քաղաքական առժամեայ, կամ մասնակի նպատակներու համաձայն, աճի կամ տկարանայ :

Ազգային կուսակցութիւն մըն է, որուն եկած են միանալու գաղափարական, զո- հաբերող եւ հանրային արդար դատերու համար պայքարող մարդիկ, հասարակ գիւղացիէն սկսած մինչեւ բարձրագոյն մտաւորականներն ու արուեստագէտները, աշխարհական թէ հոգեւորական : Հայու- թեան բոլոր դասակարգերէն : Հայկական կուսակցութիւն մըն է ան, որուն եկած են միանալու հոգիով Հայերը : Հայկակա- նութիւնը եղած է եւ այսօր ալ է՝ միակ պայմանը Դաշնակցութեան հետ ըլլալու :

Դաշնակցութիւնը, իբրեւ կազմակեր - պութիւն, չէ եղած տարամերժ, ինքնա - բաւ համախմբում մը. ընդհակառակն , տարուած համագործակցութեան ոգիով , աշխատած է ընտրուած հայ մարդիկ հա- մախմբել իր մէջ կամ իր շուրջը, աւելի ճիշդ՝ իր գաղափարներուն եւ նպատակ - ներուն շուրջ, որոնք միայն իրը չեն , այլեւ հայ ժողովուրդինը, Հայոց պատ - մութեան ձգտումին :

Ան ուժեղ է ինքն իր մէջ՝ այս նպա - տակներով, որոնք հայութեան նպատակ - ներն են. եւ ուժեղ է կազմակերպու - թեամբ եւ կարգապահական ոգիով, զո - հաբերութեամբ ու նուիրումով. բայց , ուժեղ է, մանաւանդ, հայ ժողովուրդի այն զաւակներով, որոնք եթէ կազմակեր- պութեան մէջը չեն, այս կամ այն պատ - ճառով, նոյնքան գաղափարական են եւ նոյնքան խանդավառ ազգային նոյն նը- պատակներուն հանդէպ, ընդունակ ամէն զոհաբերութեան :

Այս պատկերով կը ներկայանայ Դաշ- նակցութիւնը եւ կը պայքարի իր նպա - տակներուն իրագործման համար, ոչ մի- այն իր կազմակերպուած անդամներով , այլեւ իրեն հաւատացող հայ մարդոց մի- ջոցով, որոնք կը հաւատան նոյն գաղա - փարականներուն եւ կը պայքարին նոյն դրօշակին համար :

Ազատատենչ ու ազատութեան համար պայքարող Հայերու կուսակցութիւնն է Դաշնակցութիւնը :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՆՈՐ ԱՅԲՈՒԲԵՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Համայնավար Չինաստանի մէջ, քաղա- քական յեղափոխութենէն վերջ, այժմ տեղի կ'ունենայ տարբեր տեսակի յեղա- փոխութիւն մը :

Արդարեւ, Չինաստանի համայնավար ղեկավարները որոշած են փոխել երկրին նախկին բարդ այբուբենը եւ ընդունիլ 26 տառերէ բաղկացած լատինական այբու - բենը :

Այս որոշման առնթեր, լեզուական եր- կու այլ բարեփոխումներ եւս որոշուած են գործադրութեան դրուիլ. 1) Չինական այբուբենը վերջնականապէս լատինական այբուբենով փոխարինելու համար անհր - րաժեշտ եղող փոխանցման շրջանին՝ պարզացնել նախկին տառերէն շատերը. եւ 2) Փէքինի շրջանին մէջ գործածուած բարբառը, որ կը կոչուի նաեւ Մանտա - րէն, ընդունիլ որպէս ազգային լեզու :

355է աւելի տառեր արդէն իսկ պար - զացուած են. տասնցմէ իւրաքանչիւրը , որ նախապէս միջին հաշուով 16 գիծ քա- շելով կարելի էր գրել, այժմ կը գրուի միջին հաշուով ութ գիծ քաշելով :

Համայնավար ղեկավարութիւնը արդէն իսկ ջնջած է մօտաւորապէս չորս հարիւր գիր - բառեր, որոնք ուրիշ բառերու տարբերակներն էին : Հրահանգուած է նաեւ, որ չինարէնը այսուհետեւ տպա - գրուի ձախէն աջ, փոխանակ նախկինին նման՝ վերէն վար գրուելու :

Չինաստանի մէջ այժմ գոյութիւն ու - նին հինգ գլխաւոր բարբառներ, իւրա - քանչիւրը իր բազմաթիւ ենթաբարբառ - ներով : Շատ մը շրջաններու մէջ, իրար - մէ հազիւ քանի մը քիլոմեթր հեռաւորու- թեան վրայ գտնուող գիւղեր ,կը գործա- ծեն տարբեր բարբառներ. հետեւանքը այն կ'ըլլայ որ զիրար չեն հասկնար խօ- սակցական լեզուով. մէկը միւսին ըսածը հասկնալու համար պէտք է գրելով ար - տայայտէ իր միտքը, որովհետեւ միայն գրուած լեզուն է որ նոյնն է ամբողջ երկ- րին մէջ : Վերջերս, վարչապետ Չու Ան Լէ կը յայտնէր ճառի մը մէջ, թէ Չինաս- տանի վերակառուցման եւ վերականգ - ման գործը մեծապէս պիտի տուժէ այն - քան ատեն որ բոլոր Չինացիները ընդհա- նուր լեզու մը չխօսին : Վարչապետին ճառը կը ձգտէր ժողովուրդին միտքը պատրաստելու՝ ծրագրուած այս լեզուա- կան յեղափոխութեան ի նպաստ :

Համայնավար Չինաստանի ղեկավար - ները կը յուսան որ այս նոր այբուբենին շնորհիւ անգրագիտութիւնը բոլորովին պիտի վերնայ իրենց երկրէն, որուն վեց հարիւր միլիոն բնակիչներուն մեծագոյն մասը անգրագէտ է : Այս երեւոյթը կա - րելի է բացատրել անով, որ պարզ լրա - գիր մը կարդալու համար, նախկին այ- բուբենով, ընթերցողը պէտք է գիտնայ առնուազն երեք հազար տառ. համալսա - րանի ուսանող մը՝ հինգ հազար տառ : Իսկ կատարեալ կերպով չինարէն լեզուին տիրապետելու համար անհրաժեշտ է գիտնալ յիսուն հազար տառ ...

Լեզուական այս բարեփոխումը, ըստ համայնավար ղեկավարներուն , ուրիշ մեծ առաւելութիւն մըն ալ կը ներկայա- ցնէ : Չինաստանի մէջ այսօր գոյութիւն ունին աւելի քան յիսուն ցեղային կամ լեզուական փոքրամասնութիւններ. ա - ռանցմէ ոմանք, ինչպէս Թիպէթի բնա - կիչները, կամ Մոնկոլները, իրենց ինք - նուրոյն այբուբենները ունին. ուրիշներ՝ այբուբեն չունին : Ազգային միակ լեզուի մը եւ դիւրին այբուբենի մը որդեգրու - մով, աւելի կը դիւրանայ 35 միլիոնի հասնող այս կարգի փոքրամասնութեանց ձուլումը՝ չինական մշակոյթին ու մեծա- մասնութեան մէջ :

Ուրիշ առաւելութիւն մըն ալ այն է, որ շատ աւելի կը դիւրանայ գիտական եւ թէքնիք նոր բառերու գործածութիւնը : Առանց հաշուելու ժամանակի եւ նիւթա - կան այն մեծ խնայողութիւնները, որ կարելի է իրագործել նոր այբուբենի հաստատումով, օրինակի համար հեռա - գրական սպասարկութեանց, բառարան - ներու, գրամեքենաներու եւ արդիական գործիքներու գործածութեան մէջ :

Սակայն, ինչպէս կարելի է հետեւցնել Չու Ան Լէյի վերոյիշեալ ճառէն, Չինաս- տանի մէջ զօրաւոր հոսանք մը գոյութիւն ունի նոր այբուբենի որդեգրման դէմ : Արդարեւ վարչապետը կարգ մը ակնար - կութիւններ ըրած էր «շարամիտներ»ու , «աջակողմեան տարրեր»ու մասին, որոնք այս խնդիրը «պատրուակ դարձուցած են համայնավար կուսակցութեան դէմ պայ - քար մղելու համար » :

Պատկերը բոլորովին Չու Ան Լէյի ցոյց տուածին պէս չէ, իրականութեան մէջ : Ծրագրին հակառակողները ոչ թէ «չա - միտներ» են, այլ անկեղծ եւ զարգացած Չինացիներ, որոնք համոզուած են թէ չի- նական այբուբենը չինական մշակոյթին անբաժանելի մէկ մասն է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

5.

— Ի՞նչ պատմեմ, բալա , — հառաչեց մայրը եւ արցունքները բուխ թափուե - ցին նրա աչքերից, — ես այն անդութին այնքան էի սիրում, որքան քեզ : Ի՞նչպէս չսիրէի, ախր, նա էլ համարեայ իմ երա- խան էր : Դու երեք տարեկան չկայիր որ հայրիկդ նրան գտաւ ճանապարհի վրայ, հինգ - վեց ամսական, բարուրի մէջ : Այնպէս էլ, չիմացանք թէ որ անդութ մայրն էր գցել : Իրար հետ մեծացաք, ի- րար հետ խաղացիք, իրար հետ դպրոց գնացիք, իրար հետ ամուսնացաք .— Անդութ պատերազմը որ չլինէր, հիմա թոռներ կ'ունենայի, կ'ապրէինք ուրախ , զուարթ ... մազերիս համրանքի չափ անիծել եմ պատերազմ դցողներին : Քու գնալուց յետոյ բա այստեղ ի՛նչ քաշեց ժողովուրդը ... մենք դեռ ոչինչ, երկու հոգի էինք, երկուսս էլ աշխատող : Բայց ես իմ ապրելու մասին չէի մտածում , բալա, այլ թէ ինչպէս անեմ, որ Սի - րանոյշին ողջ առողջ, անարատ, պահեմ քեզ համար : Խեղճն ինքը գիշեր ցերեկ քո մասին էր մտածում , քո կեանքի, քո ա- ռողջութեան ...

Նա ընդհատեց, նայեց տղային, կար - ծես տատանուելով՝ շարունակե՞լ, թէ ոչ, ապա շարունակեց .

— Քո գնալուց յետոյ նա էլի աշխա - տում էր իր տեղում : Բայց դէ, մենակ աղջիկ, ինչպէ՞ս կարող էր ամէն առաւօտ երեկոյ գնալ քաղաք, գալ : Առաջուայ նման դու հօ հետը չէի՞ր : Քանի անգամ բնակարան առաջարկեցին քաղաքում՝ մերժեց : Ես ասում էի՝ կամ միասին տե- ղափոխուենք, կամ գոնէ մենակ ինքդ գը- նայ, մեղք ես : Չհամաձայնուեց : Ծի - ծաղում էր, թէ շատ որ ստիպես, քեզ կ'ուղարկեմ, իսկ ինքս կը մնամ քո փո - խարէն, այգու պահապան : Ինքը չէր ա- սում պատճառը, թէ ինչու չի ուզում տե- ղափոխուել, բայց ես հասկանում էի : Ախր այս այգու մէջ է անցել ձեր ման - կութիւնը, ձեր սէրը, ամէն ծառի երե - ւում պահմտոցիկ էք խաղացել, ամէն թփի մօտ իրար խաղող էք հիւրասիրել , խոտերի վրայ գլորուել էք, կռուել,խռո- վել ու հաշտուել, այս սենեակի մէջ մարդ ու կին էք եղել ... Այլեւս չսպասեցի, որ- դիս : Առաջուայ նման օթօպիւսով գնում, օթօպիւսով գալիս էր : Իսկ եթէ ուշ էր լինում, գիշերը մնում էր ընկերուհու մօտ՝ Վերգինէի : Նրա ամուսինն էլ բա - նակումն էր, անցեալ տարի սեւ գիրն ստացուեց ...

— Ինձ հետ էր ... — մռայլ հանդստու- թեամբ ասաց Գարեգինը , — նա նրա - նակով սպաննուեց ... Ես գրել էի ձեզ : Ուրեմն չէ՞ք ստացել :

— Մի օր հանդիպիր քաղաքում, պատ- միր կնոջը, — տղայի հանգստութիւնից քաջալերուած , ասաց մայրը : Նրանից ոչ մի նամակ չկար, առաջին ու վերջին տեղեկութիւնը սեւ գիրն էր : Իսկ քեզա - նից, փառք Աստծու, հենց երկրորդ տա- րին մի նամակ ստացանք : Ի՛նչ էր անում Սիրանոյշն ուրախութիւնից , ա՛խ , ի՛նչ էր անում ... իսկ երրորդ տարին աւելի լաւ էր, համարեայ ամէն ամիս նամակ է- ինք ստանում : Բայց դու մեր գրածները չէիր ստանում, որովհետեւ քեզ շուտ , շուտ տեղափոխում էին Գերմանիայի խորքերը : Իսկ յետոյ, վերջին տարին, նամակներդ բոլորովին կտրուեցին : Օր ու արեւ չունէինք, ամենավատ բանն է - ինք մտածում ... Պատերազմը որ վեր - ջացաւ, մենք էլ յանկարծ հեռագիր ըս - տացանք, թէ գալիս ես ... Սիրանոյշը տունը չէր : Եկաւ, ցոյց տուեցի ու հենց այդտեղ էլ զարմացայ : Գոյնը գցեց, կարմրեց, ոչ ուրախութիւն, ոչ ժպիտ : «Ի՞նչ պատահեց » ,— ասացի : Ասաց .— « Ցանկարծակի ցոյց տուեցիր, սիրտս թունդ ելաւ, մայրիկ ...» Ես ինքս էլ հասկացայ, որ վատ արեցի : Մի քանի օր յետոյ ...

Նա լռեց : Գարեգինը նայեց նրան : Մայրը սրբում էր արցունքները :

— Մի քանի օր յետոյ Սիրանոյշն ա - սաց .— «Մայրիկ, ես այս գիշեր տուն չեմ գայ, երեկոյեան գործ ունեմ հիմ - նարկում» : Գնաց ... գնալուց առաջ ասաց ինձ .— «Երբ Գարեգինը գայ, իմ կող - մից էլ համբուրիր նրան » ... Բայց միւս երեկոյ նա չվերադարձաւ : Սպասեցի էլի երկու օր, կարծես աշխարհը գլխիս սեւ- ցաւ :

« Չլինի՞ տրամվայի տակ է ընկել », — մտածեցի : Այգու գիշերուայ պահապանին խնդրեցի՝ հսկել ու ինքս գնացի քաղաք , Վերգինէի մօտ : «Սիրանոյշն ինձ մօտ չի եղել» ,— ասաց նա : «Ինչպէ՞ս թէ չի ե - ղել» ... մէկ էլ այն իմացայ, որ խեղճ կինը վրաս ջուր է լցնում, քսում է ինձ, որ յարակից բարձրացնի մահճակա- լին : «Ինչպէ՞ս թէ չի եղել » ,— ասացի ես : «Մայրիկ, — ասաց Վերգինէն , — դու պառկիր, իսկ ես գնամ միլիցիա՝ ի - մաց տամ ...» :

Գարեգինը ձեռքը տարաւ դէպի օձիքը , քանդեց : Նա խեղդւում էր : Այդ ամէնը պատահել էր նրա Սիրանոյշի հետ ...

— Մի քանի ժամ յետոյ ,— շարունա - կեց մայրը, — Վերգինէն վերադարձաւ լաց ու վայնասունով : «Սիրանոյշը մեռել է, մայրիկ ,— գոռաց նա՝ վզիս փաթաթ - ուելով :

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(5 Շար.)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ԲԱՐԻ ԼՈՅՍ, ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ

Ահա ժապաւէնի վերածուած Ֆրանսուազ Սականի գիրքը որ այնքան համբաւ հանած էր՝ վիպասանուհիին երիտասարդ տարիքին եւ արտայայտած համարձակ միտքերուն համար: Օթթօ Փրիմինժէր, ամերիկացի յայտնի բեմադիրը, պատկերի վերածելով այս գիրքը հաւատարիմ մնացած է անոր արտայայտած միտքերուն: Շնորհիւ այդ հաւատարմութեան, մասամբ մը կը չէզոքանան նաեւ այն զրոյցները որ շրջան կ'ընեն թէժամբոխին թէ գրականշրջանակներունմէջ: Պէտք չէ զարմանալ որ ժապաւէնը նոյն աղմուկը չի հաներ, ինչպէս գիրքը: Գրական քննադատներուն բաժբը չեն կրնար կրկնել շարժանկարի քննադատները՝ եւ հանդիսատեսները, որովհետեւ շարժանկարը առաւելապէս տեսողական արուեստ է: Ան տեղի չի կրնար տալ անհիմն խորհրդածութեանց, ինչպէս՝ գրական գործերը: Շարժանկարիչը իր ըսելիքը կ'ըսէ պաստառին վրայ, յաջորդական պատկերներուն մէջ: Անոնցմէ դուրս որեւէ մտադրութիւն գոյութիւն չի կրնար ունենալ:

Գանք նիւթին: Մանկամարդուհի մը (Ժան Սէպէրկ) առանձին ապրող իր հօրը (Տաւիտ Նիվէն) հետ կը բաժնէ աշխարհիկ կեանքի մը վայելքները: Ամառը ծովեզերքը, գեղեցիկ գղեակի մը մէջ, ձմեռը Փարիզ, պարասրահներու մէջ: Իրենց կեանքին նպատակը՝ զուարճութիւնը: Հոմանուհիներ մէկուն, զարդեղէններ միւսին, եւ այս բոլորը ուխտքիններով եւ քօքթէյլներով համեմուած: Թեթեւ ու խախուտ հիմերու վրայ կառացուած այս երջանկութիւնը պատահական դէպքով մը կը խախտի, հետեւեալ պարագաներու մէջ: Ընտանիքին բարեկամուհիներէն մին հիւր կուգայ իրենց մօտ: Այս կինը (Տըպհօրա Քէր) չի նմանիր միւս թեթեւ կիներուն: Հրապուրուած անոր լրջութենէն, հայրը կ'որոշէ ամուսնանալ: Իր աղջիկը շատ ալ համաձայն չէ այս ամուսնութեան, նկատելով որ իր հայրը ամբողջովին ենթարկուելով այդ նորեկ կնոջ քմահաճոյքներուն, պիտի չըլլայ այն ինչ որ էր առաջ: Վերագտնելու համար իր հայրը եւ իրենց անցեալի անհոգ կեանքը, աղջիկը կը դիմէ շարք մը մեքենայութեանց: Այդ մեքենայութեանց շնորհիւ ամուսնութեան ծրագիրը կը ձախողի եւ աղջիկը կը վերագտնէ մինչ այդ կորսուած իր երջանկութիւնը: Իսկ գալով իր հօր նշանածին, արկածի մը զոհ կ'երթայ: Այս իսկ պատճառաւ այդ վերագտնուած երջանկութիւնը չունենար նախորդին հրապոյրը: Աղջիկը կը զգայ որ իր եւ հօրը միջեւ այսուհետեւ մեռելի մը ստուերը պիտի սաւառնի: Տխրութիւնը կը պատէ իրենց էութիւնը: Իրենց ժպիտն ու ծիծաղը նոյն փայլը չունին այլեւս:

Այս է իր ընդհանուր գիծերուն մէջ «Բարիլոյս տխրութիւն»ին նիւթը: Դերակատարներուն մէջ ամէնէն աչքի զարնողը Միլէն Տըմօնժօն է, որ հակառակ իր երկրորդական դերին կրցած է տիրել իր խաղակիցներուն վրայ: Ժան Սէպէրկ շատ արտայայտիչ դէմք մը ունի եւ իր խաղարկութիւնը յոյս կը ներշնչէ: Օթթօ Փրիմինժէրի բեմադրութիւնը ճաշակաւոր է: Ժապաւէնին տխուր մասերը սեւ-ճերմակով նկարուած են, իսկ ուրախ մասերը՝ գունաւոր: Արդիւնքը նպաստաւոր է, մթնոլորտ ստեղծելու տեսակէտէն:

Եզրակացնելու համար ըսենք որ «Բարի լոյս Տխրութիւն»ը յաջող ժապաւէն մըն է:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՒ ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Յիսուն եւ երեք տարի առաջ, 1905 Մարտ 17ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան անմահ հիմնադիր Քրիստափոր Միքայէլեանի ձեռքին մէջ պայթեցաւ ռումբը, որ սահմանուած էր Կարմիր Սուլթանին:

Անձնազոհութեան եւ նուիրումի այս մեծ աէքը ոգեկոչելու համար երկուշաբթի, Մարտ 17ին, Պոմոնի ազգային սրահին մէջ, յիշատակի եւ մեծարանքի երեկոյ մը կազմակերպուած էր, անմահ հիմնադրին անունը կրող, տեղւոյս Նոր Սերունդի խումբին կողմէ:

Կը նախագահէր ընկեր Վ. Իշխանեան: Կատարելով հանդէսին բացումը, խրախուսիչ նկատեց որ Ֆրանսայի մէջ ծնած ու հասակ նետած սերունդ մը ոչ միայն անունը կը կրէ Հայ մեծ գործիչին այլ նաեւ կը ներշնչուի անոր ոգիով ու գաղափարականութեամբ. ապա բեմ հրաւիրեց Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ընկեր Ժ. Միրիճեան որ անդրադարձաւ մեծ հիմնադրին սկզբնական շրջանին «աշխարհաքաղաքացիական» ըմբռնումներուն, որոնք սակայն տեղի տուին խոր հայրենասիրութեան եւ հայրենասիրութեան գաղափարականութեան առջեւ:

Այսօր եւս հայ մարդը.— ինչպէս առհասարակ ամբողջ մարդկութիւնը — բաժնուած է այս երկու հիմնական ու տարամերժ ըմբռնումներուն միջեւ, մէկ կողմ ազգայնական հասուածը, ղեկավարութեամբ քրիստափորիզմի (Դաշնակցութեան) ու միւս կողմ միջազգայնականութեան ջատագով, համայնավարութիւնը:

Երեւութապէս, կը կարծուի ոմանց կողմէ որ մեր սուր եւ հակամարտ պայքարը համայնավարներու դէմ զուտ քաղաքական նկատումներէ առաջադրուած է. մինչ, գաղափարապաշտ, հոգեպաշտ, ազգապաշտ եւ ազատապաշտ Հայուն յամառ կռիւն է ըմբռնումի մը դէմ՝ որ կը ժխտէ ազգ, հայրենիք եւ ազատութիւն:

Ներկայացուեցաւ խօսուն, կենդանի պատկեր մը, վերցուած տարաբախտ բանաստեղծ Եղիշէ Չարենցի «Գիրք Ճանապարհի»էն: Քրիստափորի դերը մարմնաւորած էր սիրուած արուեստագէտ՝ ընկ. Գր. Քէնտիրեան, որ իր կենսայոյզ առողանութեամբ վերապրեցուց մեծ առաքեալը: Արտասանեցին Սիամանթոյէն՝ ընկեր Մ. Գուլումեան, Քրիստափորի մտքերէն՝ ընկեր Տէր Վարդանեան:

Շատ յաջող, կենդանի պատկերը խոր տպաւորութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ, նախագահին հրաւէրով բեմ եկաւ Կ. Փոլատեան, որ ընորոշեց իննսունական թուականներու բոլոր զործօն ուժերը, հիմք դնելու համար Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութեան: Ծանրացաւ Դաշնակցութեան կատարած գործին վրայ եւ զայն նկատեց Հայոց պատմութեան հինգերորդ հարստութիւնը՝ որ կուգար շարունակել եւ ամբողջացնել Հայկազանց պատմութեան ուղին:

Տպաւորող եւ խանդավառ իր ճառը ունկնդրուեցաւ մեծ հետաքրքրութեամբ:

Վերջին խօսողն էր ընկեր Վ. Իշխանեան.— Քրիստափորի մեծագոյն արժանիքն ու առաքինութիւնը կը կայանար ոչ միայն անոր մէջ որենք հաւատաւոր եզագափարապաշտ, ինչպէս եւ գերագոյն անձնազոհութեան պատրաստ անհատականութիւն մըն էր, այլ եւ ընդունակ ամբողջ զանգուած մը այդ առաքինութիւններով օժտելու: Քրիստափորիզմի այս էութիւնն էր որ Դաշնակցութիւնը դարձուց, հզօր, հաւատաւոր եւ վճռական. Նոյն այդ էութիւնն է այսօր եւս որ կանգուն ու անվհատ կը պահէ մեր կուսակցութիւնը եւ անոր համակիր լայն զանգուածը անհարազատ վարդապետութիւններուն հակադրելով ցեղային առողջ ոգին եւ ազգային գաղափարաբանութիւն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ԱՒԱՐԱՅՐ» ՀԱՄԱՆՈՒԱԳԸ

ԽՄԲ.— Փետրուար 12ին Թեհրանի մէջ տեղի ունեցած է երաժշտական երեկոյ մը ի նպաստ երկրաշարժի աղէտեալներուն: Յայտագրին մաս կը կազմէր Գ. Մ. Ալէմշահի «Աւարայր» համանուագը որ մեծ ընդունելութիւն գտած է հայ եւ օտար շրջանակներու մէջ: Այս առթիւ Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը Ալիք հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ.—

Թեհրանի Սէնֆոնիք նուագախումբը բացաւ երեկոյթը, պետական քայլերգով յոտնկայս ունկնդրութեամբ:

Ծրագրի առաջին մասը սկսաւ Կոմիտաս վարդապետի «Տէր ողորմեա» խմբերգով, որուն յաջորդեց Գեր. Արզարի «Ամենահրաշ»ը, ապա «Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում»ը զուգերգեցին Հ. Յակոբեան եւ Հ. Յովնանեան, երգեհոնով կ'ընկերանար Ա. Սեթխանեան:

«Բլբուլն Աւարայրի» քառաձայն խմբերգը, խօսք Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, երաժշտութիւն Գ. Ալէմշահի, որ կը յիշեցնէր հայ հանդիսականներուն թէ կը գտնուին Վարդանանց Տօնի նախօրեակին, տեսակ մընախապատրաստութիւն՝ լսելու համար «Աւարայրի Պայքարը» համանուագային երաժշտական կտորը:

Քառորդ ժամ դադարէ յետոյ գործադրուեցաւ երկրորդ մասը, համանուագային մասը, երգչախումբի մասնակցութեամբ: Մեներգներուն կը մասնակցէին Յ. Վարդանեան եւ Ռ. Ռումայա:

Գ. Ալէմշահի «Աւարայրը», ճարտար ճպոտին տակ նուագախումբի ղեկավար՝ Հայմօ Թաւպէտի, շատ սահուն, փոխադրելով ունկնդիրը ռազմաճակատ, աղօթանքի երգը յոյսով եւ վստահութեամբ առլի, յանկարծ վերածուեցաւ ռազմակոչի: Նուագախումբը լրիւ տուաւ իր գեղեցիկ կատարումով Վարդանանց պատերազմի պատմութիւնը, արտայայտելով հեղինակին երաժշտական բացառիկ տաղանդը:

Հանդիսականներուն մէջ նկատելի էին օտար երկրի դեսպաններ, ներկայացուցիչներ եւ պետական բարձր պաշտօնեաներ:

Այս տարկութեան որպէս պատասխան, համայնավարները կը մատնանշեն թէ ճիշդ այս նկատումով է, որ կ'ուզեն որդեգրել լատինական այբուբենը՝ փոխանակ ռուսականին: Որովհետեւ աւելի քան 60 երկիրներու մէջ կը գործածուի լատինական այբուբենը, եւ այս երկիրներէն իւրաքանչիւրը անխախտ պահած է իր լեզուն ու մշակոյթը:

Ինչ ալ ըլլան յառաջ եկած հակառակութիւնները, համայնավար ղեկավարները արդէն իսկ պատրաստած ու հրատարակած են նոր այբուբենը. ձայնասփիւռի կայանները ամէն օր բացատրութիւններ կուտան անոր գործածութեան մասին. եւ դպրոցական յառաջիկայ շրջանին, բարձրագոյն ուսման հաստատութեանց եւ կարգ մը նախակրթարաններու եւ միջնակարգ վարժարաններու մէջ ուսուցումները պիտի կատարուին լատինական տառերով: Քանի մը թերթեր ու հանդէսներ արդէն իսկ լոյս կը տեսնեն նոր գիրերով, իսկ ուրիշներ իրենց նիւթերը կը հրատարակեն թէ' նախկին եւ թէ' նոր տառերով՝ միեւնոյն էջին վրայ:

Կարելի է հաստատ կերպով ըսել, թէ Չինաստանի արդի վարչակարգը որոշած է ամէն գնով յաջողցնել լեզուական յեղափոխութեան այս հարցը:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (154)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Նա՛ մի փոքրիկ մարդ էր, ոտքերով կաղ, որ շատ նմանում էր մեր աշուղներին, որոնք հազիւ ազատ են լինում մի որեւիցէ մարմնական արատից: Երգիչն ածում էր ջութակի վրայ:

Ինձ մինչեւ այնօր չէր պատահել լսել մի երգ, որ այնքան յատկանիշ լինէր ազգային բնաւորութեան, որ այնքան արտայայտող լինէր ժողովրդական ոգուն, որպէս քրդի երգը: Քրդի երգը լսելիս, մարդ միշտ երեւակայում է՝ իրան — քրդին, նիզակը ձեռին, սէգ նժոյգի վրայ նստած, կայծակի պէս սլանում է լեռների մէջ...:

Քուրդ աշուղի երգածները հասարակ տաղեր չէին. նա երգում էր մի ամբողջ վէպ, որ ժողովրդական պոէտը առել էր կենդանի անցքերից: Դա մի քաջագնական բանաստեղծութիւն էր, որի մէջ խիստ ազդու կերպով նկարագրուած էր այն արիւնահեղ կռիւը, որ ունեցել էր բէկը Քրդերի մի ուրիշ ցեղի հետ, եւ որի մէջ սպաննուել էին նրա երկու որդիներն եւ աւար էին առնուել նրա հօտերը:

«Այսպէս, ասում էր Ասլանը, մի ժամանակ մեր նախարարների տներում երգում էին Գողթան երգիչները, բայց նրանց ձայնը լռեց այն օրից, երբ Հայերի մէջ քաջագնական հոգին հանգաւ...»:

Աշուղի բոլոր երգեցողութեան ժամանակ տխուր էր բէկը: Վրէժխնդրութեան արիւնը բորբոքւում էր նրա աչքերում, որովհետեւ նա լսում էր սիրելի որդիների արիւնոտ կռիւը, որի մէջ այնքան շատ սպաննեցին նրանք եւ սպաննուեցան:

Նոյն միջոցին վարագուրի յետքից, որ բաժանում էր մեզանից կանանոցը, լսելի եղան դառն հեկեկանքի ձայներ: Մի աղախին դուրս եկաւ այնտեղից, եւ մօտենալով բէկին, ասաց: «Տիկինը խնդրում է, որ այս երգը չերգեն»:

Ո՞վ էր տիկինը: — Դա նոյն տղամարդի ամուսինն էր, որի քաջագործութիւններն էր երգում աշուղը, եւ որը սպանուած էր...:

Ճշմարիտն ասած, ինձ վրայ եւս խիստ դառն տպաւորութիւն գործեցին վիպասանի խօսքերը, որոնք ազդում էին կռուով եւ ցաւակցութիւն:

Երեւի, ինքը բէկն եւս ուրախ տրամադրութեան մէջ չէր, նա մեզանից ներողութիւն խնդրեց եւ գնաց քնելու: Նրա գնալուց յետոյ երգիչը նոյնպէս հեռացաւ: Այնուհետեւ Ասլանը ինձ պատմեց, թէ այս անցքը պատճառ էր տուել եղիդիների ցեղի տոհմային ոխակալութեանը մի ուրիշ ցեղի հետ, որը Վանայ նահանգում նշանաւոր է իր վայրենի բարբարոսութեամբ, որոնց ձեռքում այնքան տանջուած են Հայերը...:

Այս լսելուց յետոյ ես մասամբ հասկացայ Ասլանի Եզիդիների բէկի մօտ գալու նպատակը, հասկացայ նաեւ, թէ ինչ խորհուրդ ունէր Կարոյի նամակի մէջ այն մասը, որով առաջարկում էր ծերունի Ոսոսրդին Եզիդիների բէկի մօտ գնալ, եւ նա ստանալով նամակը, էլ չսպասեց, գիշերով ճանապարհ ընկաւ: Դա մի քանի շաբաթ առաջ էր. եւ նամակը մի դիպուածով իմ ձեռքը ընկաւ...:

Մեզ համար եւս անկողին պատրաստեցին քնելու: Բայց Ասլանը երկար նստեց. նա պատրաստում էր մի քանի նամակներ, որ վաղ-առաւօտեան պէտք է Մըհէն տանէր: Նա ինձ չասաց, թէ ումն է գրում նամակները եւ ոչ ես համարձակութիւն ունեցայ հարցնելու, միայն նկատեցի, թէ խեղճ Մըհէն այնպէս վիրաւոր, որպէս կարող էր ճանապարհ գնալ:

— Կը գնայ, ասաց նա, այնպիսի վէրքերը Մըհէի համար նշանակութիւն չունեն:

Որքան անգութ են այս մարդիկը... մտածում էի ես:

Ես սպասել չկարողացայ, մինչեւ Ասլանը վերջացնէր իր գրութիւնները. հէնց գլուխս դրի բարձի վրայ, քունս տարաւ: Բայց երբ աչքս ընկաւ նրա նամակներից մէկի վրայ, տեսայ, նրա գրուածքը ոչ մի ազգի տառերի չէին նմանում, կարծես, դա մի առանձին հնարած գիր լինէր, որի գաղտնիքը միայն գրողին եւ ստացողին էր յայտնի...:

Վաղ-առաւօտեան Ասլանը ինձ զարթեցրուց: Ես շատ նեղացայ: Այս մարդը դեւի նման քուն չունէր, ինձ էլ անհանգիստ էր անում: Մըհէն արդէն գնացել էր. ես նրան տեսնել չկարողացայ: Բայց Ասլանը, նկատելով իմ վրդովմունքը, մի առանձին կարեկցութեամբ ասաց.

— Ես գիտէի, որ քունը քաղցր էր քեզ համար, բայց ես ցոյց կը տամ քեզ մի տեսարան, եւ դու կը ներես, որ քեզ անհանգիստ արեցի:

Նոյն միջոցին ես լսեցի մի տխուր երգի ձայն.—

Այն քաջ մարդու շապիկն է դա,
Որ իմ ձեռքով կարեցի.
Արիւնոտ է, կարմիր ներկած,
Արտասուքով լուացի:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ծանօթ իմաստասէր եւ Նոպէլեան մրցանակաւոր Լորտ Ռասըլ Լոնտոնի հեռատեսիլէն խօսեցաւ հիւլէական վտանգին մասին, յայտարարելով թէ նըման պատերազմ մը վերջ պիտի տար մարդկային ցեղին։ 86 տարեկան փիլիսոփան աւելցուց.— Եթէ համայնավարները աշխարհը գրաւեն, անշուշտ մարդկութեան հաճելի պիտի չըլլայ այդ՝ որոշ ժամանակի մը համար. բայց եթէ մարդկային ցեղը բնաջնջուի՝ ամէն ինչ վերջացած պիտի ըլլայ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ընտրապայքարը բացուած է արդէն. առջի օր աւելի քան երկու հազար ճառեր խօսուած են զանազան կուսակցութեանց պարագլուխներուն կողմէ։ Ծանօթ է, որ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 25-26. կը կարծուի թէ ընտրապայքարը պիտի սաստկանայ Զատիկէն վերջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան պաշտօնական բանբերներէն մէկը հերքեց այն լուրերը՝ որոնց համաձայն Ընկերվարականները ընդհանուր գործադուլի հրահանգ տուած էին, բողոքելու համար կառավարութեան պատերազմական քաղաքականութեան դէմ. Պոնի կառավարութիւնը որոշած է իր բանակը զինել հիւլէական եւ ջրածին զէնքերով՝ խորհրդային որեւէ յարձակումի դէմ պաշտպանուելու նպատակով։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ ամերիկեան կառավարութիւնը մօտ ատենէն պիտի առաջարկէ որ ՄԱԿի Զինաթափութեան Յանձնախումբը ժողովի հրաւիրուի, հակառակ անոր որ Խ. Միութիւն պոյքոթ րրած է այդ յանձնախումբին դէմ։ Մոսկուա մերժեց մասնակցիլ նաեւ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդի ժողովին, որ նոյնպէս պիտի գումարուի մօտ ատենէն, Միացեալ Նահանգներու առաջարկով։

ԿԻՊՐՈՍԻ իշխանութիւնները հրաման տուին որ այսօր կզզին մեծ քաղաքներուն մէջ տողանցքներ ընեն՝ Յունաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ. պարզ է թէ հրամանը պիտի օգտագործեն միայն Յոյները։ Երեք տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ Կիպրոսի իշխանութիւնները նման իրաւունք մը կու տան Յոյներուն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յունուար – Փետրուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Մեր անունները, անուններուն նշանակութիւնը եւ ներգործութիւնը նկարագրի վրայ (Շ. Նարդունի).— Ինչո՞ւ չեմ քնանար (Տոքթ. Պրոֆա).— Ի՞նչ կերցնել յղի կիներուն (Տոքթ. Զիկէլպաում).— Մարդը մարդուն... դեղ (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Խրատ չաքարախտաւորներուն (Տոքթ. Ուհոփ).— Ծերախտին դարմանը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Ինչո՞ւ քար կը շինէ լեարդը (Փրոֆ. Շապոռլ).— Սեռային հարցը (Քաղհան).— Հայ կիներու սովորութիւնները յղութեան շրջանին (Տոքթ. Սերոբէ Վիչէնեան).— Կիներուն նեղ կոնքը եւ հետեւանքները ծննդաբերութեան ժամանակ (Փրոֆ. Արէշեան).— Սիֆիլիզը պարտուած (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Ականջին բժիշկ (Գիսակ Փափազեան).— Լաւատեսութիւն (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայաստանի Կապոյտ գիցուհին (Ս. Կարապետեան).— Արիւնահոսութիւն քիթէն եւ ականջէն (Խաչուհի)։

Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27ին, Հինգշաբթի օր, Քառէ սըրճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին։ Օրակարգ ունենալով.— Ա) Համարատուութիւն վարչութեան։ Բ) Հրաժարական վարչութեան։ Գ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քառէի վերնայարկը։

Վիճաբանական երեկոյ։

Նիւթը՝ Նախանձը Հայկական թերութիւն է։

Մուտքը ազատ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Սողոմոն Կիւլէզեան (Սարսէլ) ցաւակցութիւն յայտնելով Տիկ. Վ. Զէնկինեանի?Լիոն) մահուան առթիւ 1000 Ֆր. կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Նշան Դարբինեան եւ Հայկազ Մանուկեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Մըշակոյթի Տան Աւետիս Պետոյեանի՝ մահուան առթիւ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՁԱՏԿՈՒԱՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Շաբաթ, Մարտ 29.— Ժամերգ. ժամը վեցին։

Կիրակի, Ծաղկազարդ.— առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը եօթին, պատարագ ժամը տասին, քարոզ 11ին, երեկոյեան Դռնբացէք ժամը վեցին։

(Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սամաթիացիներու տարեկան պարահանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 27ԻՆ

Ամպասատէօրի մէջ։

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը՝ Ապրիլ 20ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

× Ռումանիայէն Յ. Պապիկեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Տիկին Արուսեակ Մելիք Սարգիսեան (ընիկ Վանեցի) ծնեալ Արէլեան, զաւակը Շահէն եւ ամուսինը Համբարում Մելիք Սարգիսեանները։

× Երեւանէն Սեդրակ Գրիգորեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Լեւոն եւ Սարգիս Գրիգորեանները։

× Վարդանոյշ Ազաճանեան կը փնտռէ իր եղբայրը Արտաշէս Մատաթի Սաեատեան որ կորսուած է 1911ին։ Սարգիս Աբէլի Գէորգեան։ Սերոբ Արամի Դանիէլեան։

× Երեւանէն Վիքթորիա Ղուկասեան կը փնտռէ իր եղբօր կինը Մարի Պամաճեան որ ունի եօթը զաւակներ, անուններն են Խամօն, Մարգարիտ, Մաղէն, Ժաք, Ժագլին, իր եղբայրը Պ. Լեւոն Պամաճեան որ մեռած է Նանթեռ 1952ին եւ այդ թուականէն ի վեր լուր չունի իրենցմէ։

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8)։

ԴԻՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» խումբերու կողմէ։

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն։

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին։

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտրուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. Վահանի
Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան։

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայացուած զաւեշտ երեք արար։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

նուագախումբով։
Ղեկավարութեամբ ՐՈԺԷ ՏՈԹԻԻԼԻ։
եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ։
Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։
Մուտք՝ 300 ֆրանք։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու մասնաճիւղին կողմէ։

Այս Շաբաթ գիշեր, քաղաքապետարանի շքեղ սրահը։

Ծանօթ նուագախումբ (Լէ Քոմփանեոն տիւ Ռիթմ)։

Անակնկալներ։ Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի երիտասարդները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

—o—

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռուբէն» Ուս. Միութեան ժողովը, այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական վայրը։

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

Հայաստան ենթակոմիտէն այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին։

Վռամեան ենթակոմիտէն այս չարաթ իրիկուն ժամը 21ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ Ընկեր Վ. Իշխանեան։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը «O Տէփար»։ Օրակարգ.— Նախորդ ժողովին շարունակութիւնը։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՀԱՃԵԼԻ ՕՐ ՄԸ ԱՆՑԸՆԵԼՈՒ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը Մարտ 30ին, Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով
Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Նուագ ծանօթ հայրենակիցներու կողմէ։

Միրինեան Տիրվանեան (ուտ), Տիմաւոն Պալեան (ջութակ), պիտի նուագեն հայկական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։
Թերթանուշ եւ Զատկուան հաւկթախաղ։

Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր այս բարենպատակ ձեռնարկը։

Մուտքը ազատ է։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Մարտ 30, Կիրակի ժամը 16էն մինչեւ 24. Սէրքըլ Միլիթէրի շքեղ սրահը
Փլաս Սէն թ'Օկիւսթէն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, անակն կալներ, նուագախումբ, Վարդիվառեանի Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ հեռաձայնով Յ. ՊԱՀԱՏԷՐԵԱՆի Օբեռաճօ 37 – 22, կամ Գ. ԱԴԱՄԵԱՆի Թրինիթէ 57-74։

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԻ ԵՐԵԿՈՅ

THEATRE PAUL FARALICQ 21, RUE YVES TOUDIC. PARIS, MÉTRO : RÉPUBLIQUE

Ուրբաթ գիշեր, Մարտ 28, ժամը ճիշդ 9ին
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ երգիծական նոր կատակերգութիւնը

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ

(Երկու արար)

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Օր. ՇԱՀԻՆԵԱՆ,
Թ. ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ եւ երիտասարդական հոյլ մը

ԳԷՈՐԳ ԵՍԱՆՊԷԿԵԱՆ եւ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ամբողջական կազմով
Մեներգող՝ Օր. Ժ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ, Բ. ՖԸՆՏԸՔԵԱՆ եւ Ժ. ՈՒՆՃԵԱՆ
Յայտագրին մաս կը կազմեն Կոմիտասի, Ալթունեանի եւ Գ. Եանպէկեանի գործերը, ինչպէս նաեւ Հայ տոհմիկ եր գեր։
Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի Գրատուն Հր. Բալուեան 43 րիւ Րիշէ
(Երեկոյթը կ'աւարտի ժամը ճիշդ 11-30ին)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՄԱՅՔՈՎ ՆՈՐ ՍԿԱՌԱՌԱԿ ՄԸ
Հայաստանեան եւ աշուղա կան 10 ընտիր երգերու

ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՖՕԼՔԼՕՐԻՔ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ

Պատրաստութիւն եւ ղեկավարութիւն ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

DISQUE VOGUE LDM 10,016 MICROSILLON 33 TOURS

25 սանթիմեթր (34 վայրկեան)

1.— Ոչ մի ծաղիկ քո բուրմունքը չունի. 2.— Ես աղջիկ եմ Հայաստանի. 3.— Տըլէ եաման, 4.— Ի՞նչ կոնիմ, 5.— Մի անգամ նայուածքովդ, 6.— Մարտիկի կարօտի երգը, 7.— Շարմաղ աղջիկ, 8.— Մարօ ջան, 9.— Ակնայ օրօր, 10.— Խնջոյքի երգ։

ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆԻ, ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ.— 105, Ave, St-Ouen, Paris - MAR. 40-33

RECORD SHOP 36, Rue de Moscou, Paris

Եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ բոլոր երաժշտական վաճառատուները

ԳԻՆ 2200 ՖՐԱՆՔ, ԵՐԳԱՐԱՆՈՎ ՄԻԱՍԻՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՄԱՐՏ 1958

JEUDI 27 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8154 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3955

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՆԱՅՈՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, Ֆրանսա ստիպուած էր դիմակալել բազմաթիւ տագնապներու, մէկը միւսէն աւելի ծանր :

Հնդկաչինէն վերջ Հիւսիսային Ափրիկէի երկիրները, Սուէզ եւայլն մեծ դժուարութեանց առջեւ դրին իրարու յաջորդող կառավարութիւնները :

Զինուորական, ելմտական – տնտեսական եւ միջազգային – քաղաքական բարդ խնդիրներ յաճախ անել կացութիւն ստեղծեցին :

Ազատագրութենէն ասդին քանեւհինգ դահլիճներ տապալեցան զանազան տագնապներու առթիւ : Խորհրդարանի խմբակցութիւնները, պարագային համեմատ իրենց աջակցութիւնը բերին կառավարութեան՝ մասնակցելով դահլիճներուն մինչեւ որոշ ժամանակ մը : Յաճախ տագնապի ամէնէն դժնդակ վայրկեաններուն քաշուեցան, միանալով ընդդիմադիրներուն :

Ո՛չ մէկ կառավարութիւն մնայուն եղաւ, որպէսզի կարենար իր ծրագրած ձեւով լուծել օրուան բարդ խնդիրները :

Այսօր ալ տակաւին ազգային ժողովի զանազան խմբակցութիւնները իրարու հետ համաձայն չեն Ալժերիոյ պէս կենսական հարցի մը շուրջ, ինչ որ մեծապէս կը դժուարացնէ կառավարութեան գործը :

Սահմանադրութեան բարեփոխուած յօդուածները երբ վերջնապէս վաւերացուին՝ յոյս կայ որ Ֆրանսա պիտի օժտուի մնայուն կառավարութեամբ մը, որ եթէ ոչ հինգ տարի — օրէնսդրական մէկ ընտրութենէն միւսը — գոնէ մէկուկէս կամ երկու տարի կեանք պիտի ունենայ :

Փոխուած են 17րդ, 49րդ, 50րդ եւ51րդ յօդուածները :

Ըստ 17րդ յօդուածին, այսուհետեւ խորհրդարանի անդամները պիտի չկրնան առաջարկել որեւէ օրինագիծ, որուն հետեւանքով գոյութիւն ունեցող հասոյթները պիտի պակսին և պետութեան ծախքերը պիտի աւելնան :

49րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ հարցապնդումներու շուրջ կատարուած վիճաբանութիւնը կը փակուի պարզապէս օրակարգի քուէարկութեամբ, բացի այն պարագայէն՝ երբ «սանսիւր»ի (պարսա՞ւ) բանաձեւ մը կ՚առաջարկուի : Եթէ այս վերջինը Ազգային ժողովի բացարձակ մեծամասնութեան ձայնըստանայ, կառավարութիւնը կը հրաժարի :

Ամէնէն կարեւորն է 50րդ յօդուածը, որուն համաձայն վարչապետը վստահութեան խնդիր կրնայ դնել օրէնքի մը քուէարկութեան կամ կառավարութեան մէկ յայտարարութենէն վերջ բացուած վիճաբանութեան առթիւ : Երբ որ կառավարութիւնը յայտնէ թէ իր գոյութիւնը խնդրոյ առարկայ պիտի ըլլայ այդ առթիւ, 24 ժամուան ընթացքին պիտի ներկայացնէ բանաձեւ մը՝ խորհրդարանի հաւանութեան ենթարկելու համար իր ընդհանուր քաղաքականութեան հետ նաեւ առաջարկած օրինագիծը : Եթէ որեւէ անվստահութեան բանաձեւ չներկայացուի, այն ատեն կառավարութիւնը վստահութիւն ստացած պիտի նկատուի :

Իսկ եթէ նոյն պայմանաժամին մէջ անվստահութեան բանաձեւ մը ներկայացուի, անիկա պէտք է ստորագրուած ըլլայ Ազգ. Ժողովի քաղաքական խմբակցութեանց օրինական նուազագոյն անդամներուն կողմէ (28 հոգի) եւ բովանդակէ նաեւ կառավարական ծրագիր մը :

Եթէ անվստահութեան բանաձեւը ընդունուի մեծամասնութեամբ, կառավարութիւնը կը հրաժարի :

Վստահութեան քուէարկութեան ատեն երեսփոխանները պարտաւոր են թեր կամ դէմ քուէարկել : Այլապէս «սանսիւր»ի պիտի ենթարկուին : Այսինքն պիտի կորսնցնեն իրենց կէս ամսականը :

51րդ յօդուածին համաձայն, երբ վարչապետի մը իշխանութեան գլուխ գալէն երկու տարի վերջ կառավարութեան դէմ անվստահութեան կամ «սանսիւր»ի բանաձեւ մը ընդունուի, Հանրապետութեան նախագահը հրովարտակով մը լուծուած կը հռչակէ խորհրդարանը, եթէ նախապէս վարչապետը յայտարարած ըլլայ, որ քուէարկութիւնը կրնայ լուծում առաջ բերել :

Այս յօդուածը գործադրելի է նոր ընտրութիւններէն մէկուկէս տարի ետք միայն :

Խորհրդարանը լուծելու համար ուրիշ իրաւասութիւններ եւս կը տրուին Հանրապետութեան նախագահին :

Վերջին պայման մը այն է, որ Սահմանադրութեան բարեփոխուած յօդուածները գործադրելի պիտի ըլլան՝ երբ վերջնապէս քուէարկուի ընտրական նոր օրէնքը :

Շնորհիւ սահմանադրական եւ ընտրական նոր օրէնքներուն, մեծ յոյսեր կան որ Ֆրանսա այսուհետեւ ունենայ աւելի լաւ ներկայացուցչական խորհրդարան եւ մնայուն կառավարութիւն մը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԻՆ ՄԷՋ ՖՐԱՆՍԱ ԴԷՄ Է ՈՐԵՒԷ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ

Ռապըրթ Մըրֆի եւ Պիլլի նոր տեսակցութիւն մըն ալ ունեցան Վարչապետ Կայեարի եւ Արտաքին Նախարար Փինոյի հետ.— Օգտակար եւ քաջալերիչ խօսակցութիւն մը ունեցանք՝ բոլոր հարցերուն շուրջ, յայտարարեց Մըրֆի, մէկուկէս ժամ տեսակցելէ ետք. ամերիկացի պատուիրակը աւելցուց թէ հաւանական է որ շուտով նոր այցելութիւն մը տայ Վարչապետին :

Միւս կողմէ Արտաքին նախարար Փինօ յայտարարեց.— Մեր խօսակիցներուն հաղորդեցինք Նախարարաց Խորհուրդին կարգ մը հարցերու նկատմամբ ունեցած տեսակէտները : Մըրֆի եւ Պիլլի հիմա քիչ մը պէտք է խորհրդածեն մեր ըսածներուն վրայ : Առայժմ աւելին չեմ կրնար ըսել :

Արտաքին նախարարին հարց տրուեցաւ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը նոր առաջարկներ չէ՞ ըրած : Որեւէ սխալ հասկացողութեան առաջքն առնելու համար, Փինօ ըսաւ թէ Մըրֆի եւ Պիլլի կատարած էին իրենց դերը. արդարեւ, ոչ ֆրանսական եւ ոչ Թունուզեան հակառաջարկներ կամ առաջարկներ կան :

Անգլիացի եւ ամերիկացի միջնորդները կ՚աշխատին որ երկու կառավարութիւններու պահանջներն ու առարկութիւնները միախառնուին, եւ հասարակաց շահակցութեան ընդհանուր հարց մը սեղան դրուի, Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ լուծուելու համար :

Ծանօթ է որ այս թնճուկին ամէնէն փափուկ կէտը կը նկատուի Թունուզեւ – ալժերիական սահմանին հսկողութիւնը : Արտաքին նախարարին հարց տրուեցաւ թէ այս խնդիրը արծարծուա՞ծ է արդեօք վերին խորհրդակցութեանց ընթացքին : Վարչապետն ու Փինօ պնդած են՝ որ Թունուզ միջամտուխ չըլլայ ալժերիական հարցին. աւելի ճիշդը, շեշտած է Փինօ, այդ հարցին մէջ ֆրանսական կառավարութիւնը դէմ է որեւէ միջամտութեան :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ԶԻՆՈՒԻ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՎ

Ինչպէս գրած էինք Արեւմտեան Գերմանիոյ Խորհրդարանին մէջ քանի մը օր առաջ վիճաբանութիւնները սկսած էին՝ բանակին սպառազինման շուրջ : Գչ. օր վիճաբանութիւնները վերջացան եւ Խորհրդարանը ընդունեցաւ հետեւեալ որոշումները .

1.— Խորհրդարանը դաշնակցային կառավարութենէն կը խնդրէ, որ զօրավիգ կանգնի ընդհանուր զինաթափութեան՝ հիւլէական թէ դասական զէնքերու համար :

2.— Համաձայն Արեւմուտքի պաշտպանողական ծրագիրին եւ հակառակորդ ճակատի սպառազինումը նկատի ունենալով՝ դաշնակցային Հանրապետութեան բանակը պէտք է զինուի ամէնէն արդիական զէնքերով :

3.— Գերմանական Խորհրդարանը կը հաստատէ թէ երկու Գերմանիաներու վերամիացումը իր քաղաքականութեան ամէնէն հիմնական կէտն է :

Այսուհանդերձ բանակին սպառազինման դէմ ուժեղ շարժում մը կայ . ընկերվարական երեսփոխան Հէյնման, որ միաժամանակ ծանօթ բողոքական մըն է, յայտարարեց թէ հիւլէական սպառազինումը դէմ է քրիստոնէութեան եւ աւելի նպատակայարմար պիտի ըլլար Խ. Միութեան հետ բանակցիլ՝ Գերմանիոյ վերամիացումը իրականացնելու համար :

Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Օլլընաուըր յայտարարեց թէ իր կազմակերպութիւնը վիճաբանութեանց վերջ պիտի չտայ՝ որքան որ ալ Խորհրդարանը քուէարկէ բանակին սպառազինումը.— Ընկերվարականները պիտի պայքարին հիւլէական զէնքերուն դէմ :

Միւս կողմէ Հընդէլի գործարանին 2000 բանուորները գործը ձգելով հեռացան եւ միթինկ մը ըրին՝ բողոքելու համար հիւլէական զէնքերուն դէմ :

Բողոքական երիտասարդներու ընկերակցութիւնն ալ Թռուցիկներ ցրուեց՝ պահանջելով որ կառավարութիւնը հրաժարի հիւլէական սպառազինման իր ծրագիրէն :

Անգլիական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ Պոնի կառավարութեան որոշումին եւ բացայայտ մտահոգութիւն մը ցոյց կուտայ :

ՏԷՅԼԻ ՄԷՅԼ.— Հեռավար հրթիռներ շինելու գերմանական առաջարկը աւելի շատ աղմուկ յարուցանեց քան Վ–1 եւ Վ–2ներու պատրաստութիւնը … Պէ՞տք է համաձայնիլ :

———o———

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ պետական ծրագիրի յանձնախումբին անդամ Վարդան Գոլոնգարով յայտարարեց թէ նաւթի արտադրութեան մէջ աւելի յառաջդիմած են իրենք՝ քան Անգլիա, Ֆրանսա, Արեւմտ. Գերմանիա եւ Հոլանտա :

ՃԱՔԱՐԹԱՅԻ ՄԷՋ Ինտոնեզիացի ուսանողներ հակամերիկեան ցոյց մը ըրին. Միացեալ Նահանգներու դեսպանը ընդունեցաւ ուսանողական պատուիրակութիւն մը, որ բողոքեց ապստամբներուն տրուած ամերիկեան զէնքերուն դէմ : Դեսպանը յայտնեց թէ Ամերիկա Ինտոնեզիոյ ներքին հարցերուն խառնուելու նպատակ չունի եւ չի գիտեր թէ ո՞վ ծախած է այդ զէնքերը՝ ինտոնեզիացի ըմբոստներուն :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ ՄԷՋ կառավարութիւնը փակեց հինգ գործարաններ՝ գաղտնի կազմակերպութեան մը կողմէ գործադուլի կոչ ընող Թռուցիկներու ցրումէն ետք :

Օրը Օրին

«ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ» ՄԸ

Անցեալ հինգշաբթի ֆրանսական եւ թրքական բանակի փութպոլի խումբերը բարեկամական հանդիպում մը ունեցան, որ շատ հեռու էր… բարեկամական ըլլալէ : Տեղական թերթերը միաձայնութեամբ կը դատապարտեն Թուրքերու ընթացքը :

Խաղը վերջացած է 2 – 1 արդիւնքով, ի նպաստ Ֆրանսացիներուն : Անշուշտ «հանոյք»ը չէինք ունեցած այս հանդիպումին ներկայ ըլլալու, բաւական է սակայն ակնարկ մը նետել թերթերու մարզական էջերուն վրայ՝ վերապրելու համար թրքական հերոսապատո՛ւմ մը :

Արդարեւ, երբ Մեհմէտճիկները անդրադարձած են թէ պիտի պարտուին՝ բնազդաբար յիշած են թէ Օսմանցիներ են իրենք… ինչպէ՞ս կարելի էր պարտուիլ «սա՛ Ֆրանսացիներէն» : Քիրէմիթճիին ազդանշանը տուած է եւ… տո՛ւր որ կուտաս : Ֆրանսացի մը ոտքը վրայ տուած կը ստիպուի դաշտէն դուրս ելլել՝ դարմանուելու համար, մինչ աղմուկ մը ծայր կուտայ անդին… ուրիշ մը հիւանդանոց կը փոխադրէին, վեց շաբթուան համար :

Կատարեալ ռազմադաշտ … :

Այսուհանդերձ Ֆրանսացիք շատ զոհ մնացած են արդիւնքէն. այս պարագան «քիչ մը տարօրինակ» նկատելով լրագրող մը հարցապնդած է խաղացողներէն մէկը. պատասխանը ուշագրաւ է.— որովհետեւ քանի մը ոտք ու ձեռք կոտրեցաւ միայն… եթէ Թուրքիոյ մէջ ըլլայինք՝ գլուխներն ալ վրայ պիտի տայինք … :

Ըստ երեւոյթին Պ. *Ֆութպոլիստը* նոր կ՚անդրադառնայ թէ Թուրքիոյ մէջ գլուխները … աժան են :

Թերթի մը մարզական աշխատակիցն ալ կը գրէ .— Թուրքերուն միակ յատկութիւններն էին՝ կոպտութիւն եւ չարամտութիւն :

Հապա ազնուականնե՞ր կ՚ուզէինք տեսնել դաշնակի՛ց Թուրքերուն մէջ … :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարար Տըլլըս յայտարարեց թէ «Մեծ»երու ժողովի մը համար Խ. Միութեան պահանջած քաղաքական գինը շատ սուղ է :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ զօրավար Պզրի Արաբ Հանրապետութեան դեսպանը պիտի ըլլայ Փէքինի մէջ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ Սուրիոյ մէջ գտնուած է քարիւղի կարեւոր հանք մը. եգիպտական մամուլին համաձայն օրական չորս հազար տակառ քարիւղ կարելի է ստանալ նոր նաւթահորէն :

ՆԻՍԷՆ կը հաղորդեն թէ Ջըրչիլ Լոնտոն պիտի երթայ՝ երբ օդը նպաստաւոր ըլլայ :

ՄԱՅՔ ԹՈՏԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ առջի օր Շիքակոյի մէջ, ութ հոգիի ներկայութեամբ : Ամերիկացի արուեստագէտին մարմինը ապա ամփոփուեցաւ տեղւոյն սիոնական գերեզմանատունը :

ՐԷ ՇՈՒԳԸՐ ՐՕՊԻՆՍԸՆ, 5րդ անգամ ըլլալով, Շիքակոյի մէջ արժանացաւ կռփամարտի միջին ծանրութեանց աշխարհի ախոյեանի տիտղոսին : Երեկոյթին մուտքը եղած է մէկ միլիառ 250·000 ֆր :

ՍԱԿԱՐԱՆ ձոյլ ոսկի 521·000, նափոլէոն 3700, զուից. 3550, անգլ. 4350, քըսան տոլարնոց 17·840, Թղթադրամ (զուիցերական շիլլինկ) ոսկին 1250, տոլար 445, զուից. 106·75, պէզօ 9·20, լիր 0·72 :

“ՁԶՈՒԱԾ ԵՄ ԱՅՍ ԵՐԿՐԷՆ...”

ԵՒ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Հայրենիք» Յունուար 28ի թիւով կը հաղորդէր լուր մը, թէ ֆրանսացի պարտիզպան Կապրիէլ Շարլէմպօ, զզուած մեր մոլորակի անցուդարձէն՝ դիմում կատարած է Միացեալ Նահանգներու դեսպանատան, զինքը ընդունելու իբր ճամբորդ դէպի Հրատ մոլորակը Սպուտնիկի մը մէջ ընկողմանած: Փափաքն է հեռանալ երկրէս. չուզեր լսնը իբրեւ վերջին կայան՝ երկրին մօտ ըլլալուն, այլ Հրատ մոլորակը:

Նորութիւն չէ մէօսիէօ Շարլէմպոյի ցանկութիւնը: Նախքան մեր քրիստոնէական թուականը, 414ին (Ն.Ք.), Աթէնքի մէջ հոգեկան, բարոյական, քաղաքական եւ ընկերային կեանքը այնքան ապականած էր, որ Աթենացի մեծագոյն եւ տաղանդաւոր երգիծաբան Արիսթոֆանէս բեմադրեց «Թռչուններ» խաղը, պատկերացնելով յուսահատած Աթենացիներուն մեր մոլորակէն զզուանքով հեռանալու ցանկութիւնը եւ փորձերը: Այս տեղի ունեցաւ Սպարտացիներու կողմէ Աթէնքի գրաւումէն տասը տարի առաջ: Եւէլփիետիս եւ Փիսթէթէրուս, երկու տարիքոտ Աթենացիներ՝ զզուած տիրող բարոյական անկումէն, կ'որոշեն հեռանալ Աթէնքի նահանգէն: Կը դիմեն Թռչուններու Թագաւոր Թէրէսուին եւ Մեծն Ագռաւի եւ Ճայեակի ղեկավարութեամբ կ'ուղեւորուին, Թռչնային Թագաւորութեան մէջ գտնելու քաղաք մը, որ վերծ ըլլար հողէ եւ աղտոտ մաքառումներէ: Երբ կը հասնին Թռչուններու Թագաւորին պալատը, դուռը կը զարնեն, եւ ցախսարիկը կարծելով որ նորեկները հաւեր են, ուրախութենէն թեւաբախումներով կը բանայ դուռը, եւ կը յայտնէ ճամբորդներուն, որ Նորին Վեհափառութիւնը կը քնանայ: Երբ ան կ'արթննայ, մտիկ կ'ընէ նորեկներու պատմութիւնը: Անոնք կը գովաբանեն Թռչուններու հետ բնակութեան հրապոյրը եւ կ'առաջարկեն նոր ծրագիրներ, զարգացնելու Թռչնական Թագաւորութիւնը եւ խլելու վեհապետութիւնը տիեզերքին, ողիմպիական աստուածներէն:

Թռչուններու համաժողով մը կը գումարուի: Թռչունները՝ որոնք եկած էին երկնային բոլոր ովկէանոսներէն, նախնական տարակարծութիւններէն ետք, ուր քիչ կը մնար, որ երկու մարդկային դեսպանները բզկտէին, կ'"ընկնդրեն անոնց ծրագիրը: Ըստ այդ ծրագրին՝ երկրի եւ երկինքի մէջտեղ պիտի հիմնուէր «Ամպային – Քուքու – Քաղաք» մը, որ պիտի պաշտպանուէր եւ պահակազօրուէր Թռչուններու կողմէ, եւ պիտի ընդմիջէր ու կտրէր աստուածներու եւ իրենց երկրային հաւատացեալներու միջեւ գոյութիւն ունեցող բոլոր հաղորդակցութիւնները: Զոհամատուցումներէն գոյացած բոլոր հոտերը պիտի արգիլուէին հասնելէ Ողիմպեան Բարձունքը, եւ Անմահականները սովամահութեան մատնուելով պիտի ստիպուէին ընդունիլ եւ համակերպիլ ուեւէ պայմանի, որ պիտի առաջադրուէր իրենց: Այս ցնորական քաղաքը շուտով կը հիմնուի, եւ տիեզերական վեհապետութեան ղեկին իւրացումը գրեթէ ապահովուած էր: Բայց, եկուր տես որ, շուտով շառլաթանները, կեղծ մարգարէները, անբարոյական եւ ազգադրուժ «հայրենասէր»ները, ճշմարտութեան անունով խօսող բայց ճշմարտութեան դէմ դաւադրող սինլքորները կը հասնին երկիր մոլորակէն եւ իւրաքանչիւրը կը փորձէ զարգացնել տիրող դրութիւնը. բայց շուտով կը մերկացուին եւ կը վտարուին: Այս պայմաններուն տակ, Արամազդի բարկութեան զոհ եւ անոր հակառակորդը Դիոմէթիոսը կուգայ եւ կ'իմացնէ Թռչուններու Թագաւորին՝ Ողիմպիոսի գագաթը հաւաքուած աստուածներուն անել կացութեան մը ենթարկուիլը, եւ կը խրատէ Թագաւորը որ առիթը չփախցնէ՝ խստացնելու իր իրաւապահանջները, եւ իւրացնէ Արամազդի սպասուհին: Դիոմէթէոսէն ետք, Ողիմպիական բազմաստուածութենէն, ի միջի այլոց կուգան Հէրակլէսը եւ ուրիշներ, եւ հակաճառութիւններէ յետոյ կ'ընդունին Թռչուններու Թագաւորին պահանջները, մինչ երկրէն եկած երկու ճամբորդներէն Փիսթէթրուսը կ'ամուսնանայ Արամազդի սպասուհիին հետ, եւ կատակերգութիւնը կը վերջանայ հարսանեկան տօնախմբութեամբ:

Բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն ֆրանսացի պարտիզպանին, երբ հասնի Հրատ մոլորակը:

МАНАСЕ —

ՄԱՆԱՍԷ ՍԵՒԱԿ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴՐՕՇԱԿ (1890 – 97) Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան օրգան, կազմուած հաւաքածոյ, չքեղ տպագրութիւն, հրատարակութիւն «Յուսաբեր» տպարանի, 1958, Գահիրէ: Գին՝ 2400 ֆրանք, Դիմել՝ Պ. Մ. Պարսամեան, 46 բիւ Բիշէ:

ՄԱՐԳԱՐԻՏՆԵՐՈՒ ՇԱՐԱՆ, գրեց՝ Արփիար Մարգարեան: Տպարան «Յուսաբեր» 1958: Հասցէ 1306 Ուիշըն, Ֆրէզնօ, Քալիֆորնիա:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ Ամսագիր, 1958ի Փետր.ի թիւը: Հասցէ «Հայրենիք» 212 Սթիւըրթ Սթրիթ, Պոսթըն, (Մաս):

ԱԿՈՍ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, թիւ մէկ (Յունուար) 1958, Պէյրութ, բաժանորդագրութիւն արտասահման վեց տոլար: Հասցէ.— Ակօս, Պէյրութ (Լիբանան):

Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Այս տարի երկու կարեւոր ծննդեան հարիւրամեակներ բոլորեցինք: Առաջինը՝ հայ անզուգական դերասանուհի Սիրանոյշի եւ երկրորդը՝ հայ մեծանուն թատերագիր Ա. Շիրվանզադէի:

Սիրանոյշի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ ոգեկոչման հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Հայաստանի մէջ ինչպէս եւ այլուր, շուտով տեղի պիտի ունենան նոյնպէս յիշատակի հանդիսութիւններ Ա. Շիրվանզադէի նուիրուած:

Այս առթիւ, կ'արժէ համառօտ գիծերու մէջ ներկայացնել մեծանուն թատերագրին կեանքն ու գործը:

Ա. Շիրվանզադէ (Ալ. Մովսէսեան) ծնած է 1858ին, Շամախիի մէջ:

Դժբախտ պատանեկութիւն մըն է ունեցած, ըլլալով աղքատ ընտանիքի մը զաւակը, եւ այդ պատճառաւ խսկ կիսկատար ուսում մըն է ստացած:

Եւ սակայն, անիկա եղած է ինքնազարգացման հերոս մը եւ յամառ ու կորովի աշխատանքով մը կարողացած է կերտել իր ուղին:

22 տարեկանին մտած է գրականութեան սեմէն ներս: Շիրվանզադէն այն հազուագիւտներէն է եղած որոնք գրականութիւնը ըրած են իբրեւ իրենց միակ արուեստը եւ արհեստը:

Ուրեմն, Շիրվանզադէ հայ գրականութեան մէջ առաջին անգամ մուտք գործած է 1880ին, հրատարակելով իր առաջին վէպին մէկ հատուածը՝ Հրդեհ նաւթագործարանում:

Իր այս առաջին երեւումով խսկ, երիտասարդ գրագէտը արժանացած է մեծ ընդունելութեան եւ այդ հանդամանքը խթան մը ըլլալով՝ այլեւս շատ քիչ դադար տուած է իր ստեղծագործութեանց եւ հետզհետէ արտադրած է նոր գործեր:

Նոյն տարին, գրած է վիպակ մը՝ Գործակատարի յիշատակարանից եւ շարունակաբար տուած է Նամուս (վէպ՝ որ յետոյ վերածած է թատերգութեան), Օրիորդ Լիզա վէպ, Նորերից մէկը պատմուածք, Ջուր Յոյսեր վէպ, Խնամատար վիպակ, Արամբին վէպ, Թանկագին կապանք պատմուածք, Ֆադման եւ Ասադը վէպիկ, Զաւագարը վէպ (որ յետագային վերածած է թատերգութեան, Չար Ոգի տիտղոսով), Քաոս վէպ, Եւգինէ դրամ, Ունէ՞ր իրաւունք դրամ, Արտիստը պատմուածք, եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ վէպեր, պատմուածքներ եւ դրամաներ, ինչպէս՝ Պատուի համար, Ավերակների վրայ, Կործանուածը, Արմենուհի, եւ կոմեդիա մը՝ Շարլաթան:

Օրաթերթի մը սուղ էջերը թոյլատու չեն որ ընդարձակ ուսումնասիրութեամբ մը տանք վերլուծումը իր գործերուն: Պիտի բաւականանանք, ըստ մեր ճաշակին, ընտրութիւն մը ընելով, առնել իր թատերականներէն ինչպէս նաեւ իր պատմուածքներէն մին եւ տալ անոր վերլուծումը՝ նեղ սահմաններու մէջ:

Ըստ իս, Պատուի համարը Շիրվանզադէի թատերականներուն շարքին լաւագոյն արտադրութիւնն է, որ աներկրայօրէն կրնայ ճոխացնել ու պատիւ բերել ուեւէ ժողովուրդի բեմական խաղացանկին:

Պատուի համարին մէջ Շիրվանզադէ ջատագովը չի հանդիսանար ընկերային վարդապետութեան մը եւ կամ ընկերային գաղափարի մը թմբուկը չէ որ կը հնչեցնէ:

Հոն՝ մարդկային երկու խոտոր համեմատով զգացումներ պայքարի են ելած. —Շահամոլութիւնը եւ առաքինութիւնը:

Խաղին հերոսը՝ Անդրէաս Էլիզբարով իր գործի ընկերոջ Օթարեանի իրաւունքը յափշտակած է օգտուելով անոր հիւանդութենէն եւ խարդախ ու կեղծ վէքսիլներով, սուտ դոքթերով կարողացած է իւրացնել եւ իր անուան դարձնել ընկերոջն ալ բաժինը, այսպէսով թշուառութեան մատնելով Օթարեան ընտանիքը: Փոքր լոյսի նշոյլ մը սակայն այս մութ հոգիին մէջ՝ կ'որդեգրէ Օթարեանի զաւակ Արտաշէսը եւ համալսարան կը ղրկէ զայն:

Իր ուսման շրջանը աւարտած՝ Արտաշէս կը վերադառնայ եւ ձեռքը փաստաթուղթեր ունենալով կ'ուզէ տէր դառնալ իրմէ գողցուած հարստութեան: Իրար կ'անցնի Անդրէաս եւ ջնջին գումարով մը Արտաշէսը կաշառելով կ'ուզէ գործը կարգադրել բայց ապարդիւն կ'անցնին իր ջանքերը:

Տանք Էլիզբարեան ընտանիքի պատկերը, հակիրճ.— Էլիզբարովի կինը, Երանուհին, ջերմեռանդ հաւատացեալ, քահանայի աղջիկ, ծանօթ է ամուսնոյն հարստահարական գործունէութեան: Անդրէաս երկու մանչ զաւակներ ունի, Բագարատ եւ Սուրէն: Առաջինը, ինժինէր է, գործունեայ եւ ձեռներէց, երկրորդը՝ շռայլ, կեանքը սիրող, ուտողխմող, սակայն ազնիւ հոգիի մը տէր: Երկու աղջիկները՝ Ռոզալիա՝ այլասերման ճամբուն մէջ ինկած օտարամոլ մը, եւ Մարգարիտ՝ զմայլելի հոգւոյ տէր իտէալական տիպար մը: Կայ նաեւ ընտանիքէն մաս կազմող Էլիզբարովի գործակատար Սաղաթէլը, Երանուհիի եղբայրը, կատարեալ Մէֆիստոֆէլեան տիպար մը:

Մարգարիտ ջերմ սիրով մը կապուած է Արտաշէս Օթարեանին: Էլիզբարով կ'ուզէ օգտուիլ այդ հանգամանքէն եւ իր աղջիկը իր դաւադրական ձեռնարկներուն իբր գործիք ծառայեցնել: Մարգարիտ կը սիրէ Արտաշէսը, սակայն կը սիրէ նոյնպէս իր հայրը, որուն անշահախնդրութեան մասին կասկածներ ալ ունի: Փարատելու համար այդ կասկածները, կը խնդրէ Օթարեանէն որ յանձնէ իրեն վաւերաթուղթերը, որպէս զի զանոնք քննելով տայ իր վճիռը, խոստանալով յետ –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

—o—

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

5.

Միլիցիայում ոչինչ չգիտէին, բայց ես գնացի փոստ, ցպահանջ նամակ ստացայ նրանից: Վերջ է տուել իր կեանքին...»: Ես գիտէի, որ նա յղի էր՝ ահա վեց ամիս ...

Գարեգինը ձեռքերը տարաւ դէպի երեսը, ծածկեց, կարծես պաշտպանում էր հարուածից:

— Ինչպէ՞ս թաղեցիր, — հարցրեց նա ձեռքերի միջից:

— Դիակը դեռ չեն գտել, բալա: Յայտնել ենք միլիցիային: Փնտռում են: Բայց Վերգինէի պատմութիւնից յետոյ սիրտս միանգամից կտրուեց այդ անդութից: Էլ ոչ ուշաթափուել, ոչ լաց լինել: Թողեցի, եկայ տուն: Նա որ քեզ ուրացաւ, էլ ես ինչպէ՞ս սիրէի նրան ...

Նա նայեց տղային, համոզուած, որ իր պատմութիւնից յետոյ նա եւս ատելութեամբ պիտի լցուած լինի դէպի դաւաճան կինը: Սակայն Գարեգինը նստած էր լուռ, անշարժ, ձեռքերով երեսը ծածկած: Եւ նա չէր կարողանում հաւատալ, թէ մայրը չի չափազանցնում, թէ նա իրօք, միանգամից եւ ընդմիշտ դադարել է Սիրանոյշին սիրելուց:

— Իսկ սեւ ժապաւէ՞նը, մայրիկ, — հարցրեց նա՝ կարծես մօրը սիրոյ զգացմունքի մէջ բռնելու համար:

— Ժապաւէնը, բալա, ինք էր խրել գնալուց առաջ: Ես չէի նկատել, որովհետեւ շատ ուշ – ուշ էի մտնում ձեր սենեակը: Միայն երէկ առաւօտ նկատեցի, բայց ձեռքս չգնաց, որ քանդէի...

— Նամա՞կը... — Պահանջեց Գարեգինը:

Մայրը տուեց նրան իր գրպանում պատրաստ պահած թղթի կտորը: Սիրանոյշն այնտեղ հաղորդում էր Վերգինէին իր որոշման մասին, խնդրում էր զգուշութեամբ — յայտնել դա «կեսրոջը» եւ վերջին բարեւն էր յղում Գարեգինին..

— Լաւ, գնա, մայրիկ, — խնդրեց տղան: — Թող ինձ մի քիչ մենակ ...:

6.

Մնալով մենակ, Գարեգինը վերցրեց կնոջ լուսանկարը եւ լուռ ու երկար նայեց: Եւ նրան թուաց, թէ ծանօթ, սիրելի հայեացքն ասում էր նրան:

— Ես մեղաւոր չեմ Գարիկ, եթէ իմանաս ...

— Ի՞նչը իմանամ, — բարձրաձայն աղերսանքով դիմեց Գարեգինը նկարին եւ սթափուեց իր ձայնից: Պատասխանողը չկար, նա մեռել էր:

— Ի՞նչը իմանամ, ջանիկ, ասա, ինչո՞ւ այդպէս արեցիր, — մրմնջաց Գարեգին առանց բառերի.— ասա, ասա... Դու ոչ ոքի չես ասել, ոչ նոյնիսկ Վերգինէին: Միթէ՞ ինձ էլ չես ասի: Ես եմ, Սիրանոյշ, Գարիկը ...

Նա լուսանկարը դրեց մահճակալների միջեւի սեղանակի վրայ, մօտ քաշեց աթոռը, նստեց եւ գլուխը ձեռներին կռթնելով, շարունակեց նայել՝ անթարթ, լուռ ...

— Չի կարող պատահել, — բացագանչեց նա յանկարծ, եւ խկոյն զգաց, որ աւելորդ են այդ բառերը, հակաճառութիւնները, որ պատահածը պատահել է, եւ այդ՝ լոկ իր էութեան բողոքն է դրա դէմ, իր գիտակցութեան հաշտուել չկարողանալը դրա հետ:

— Ի՞նչ է պատահել քեզ, իմ հոգու հատոր, — նորից դիմեց նա լուսանկարին, – –ինչո՞ւ այդպէս արեցիր ...

Եւ յանկարծ նա պատկերացրեց, որ այդ պատահել է ուշ երեկոյեան, տուն վերադառնալու ճանապարհին, երբ Սիրանոյշը քայլելիս է եղել ոտքով, մեն – մենակ: Խաւարի միջից դուրս էր թռել մի սոսր արարած, զուցէ մի քանիսը, եւ յափշտակել են նրան: Իսկ նա, ամօթից դրդուած կամ գուցէ մտածելով, որ միեւնոյն է, չեն հաւատայ նրան, ոչ ոքի չի ասել ոչինչ ...

— Սիրանոյշ, — արտասանեց Գարեգինը, բայց նրա կոկորդը կծկւում էր խեղդելու չափ, բառերի փոխարէն հեկեկոցի մեծ գնդեր էին գլորւում այնտեղ դէպի վեր.— Սիրանոյշ, ջանիկ, միթէ՞ ես կարող էի բարկանալ քեզ վրայ՝ դժբախտութեանդ համար ... տեսնէիր թէ ինչպիսի սրբութեամբ էինք մենք վերաբերւում թշնամիների կողմից ըկուած մեր քոյրերին, տեսնէիր, թէ որքան էին գուրգուրում եւ մխիթարում նրանց ամուսինները եւ սիրեցեալները դրանից յետոյ, որ նորից բախտաւոր դարձնէին դժբախտներին: Ես զազա՞ն էի, ի՞նչ է, Սիրանոյշ ...

Բայց լուսանկարը լուռ էր եւ միայն ժպտում էր: Եւ դժուար էր հասկանալ՝ ժպտում էր իր Գարիկի սխալ ենթադրութեա՞նը վրայ, թէ՞ բարի ներողամտութեանը համար ... Գարեգինը տարակուսած շարունակում էր նայել: Ոչ ոք չէր կարող ոչ հաստատել նրա ենթադրութիւնը, ոչ ժխտել:

Իսկ եթէ դա բռնի չի՞ եղել, այլ հարկադրութիւնից ստիպուած ...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(6 Շար.)

ԲԱՑԷՔ ՔՍԱԿՆԵՐԸ...

Շատ գրուեցաւ Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մասին, ու պէտք է գրուի տակաւին :

Հայը աներկրայօրէն սրտով մօտիկ է ազգապահպանման գործին ու հպարտ է իր ազգային արժէքներով, բայց կարծես գաղափար չունի պէտք եղած չափով այն ազդակներու մասին, որոնցմով վառ պիտի պահեն այդ արժէքները :

Ի՞նչ աշխատանք կը կատարուի, հայ գրականութիւնը, հրապարակագրութիւնը, երաժշտութիւնը, նկարչութիւնը, քանդակագործութիւնը, թատրոնը եւ մշակոյթի այլ ճիւղերը ապրեցնելու, զարգացնելու եւ յաւերժացնելու համար :

Գրեթէ ոչինչ ... բացառութիւնները մատի վրայ կարելի է համրել :

Սրտով շատ մօտիկ ըլլալով մէկտեղ, հոգիով հեռու կը մնայ մասնաւորաբար հայ հարուստ դասակարգը երբ զոհաբերութիւն պահանջուի :

Ակամայ սոյն խորհրդածութիւնները ըրինք, Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբի կոչ - նամակին հետեւեալ տողերը կարդալով :

«Կաթիլ, կաթիլ, հաւաքուած համեստ գումարներով մշակոյթի տուն մը գնուեցաւ, 17 Րիւ Պլէոյի մէջ, աշխատանքները յառաջ կը տարուին սակայն շէնքին վերանորոգութիւնը դեռ կը կարօտի կարեւոր գումարներու» :

Այո, կաթիլ կաթիլ, ըսենք ու կրկնենք, որովհետեւ խսկապէս, ցարդ ժողովուրդի համեստ դասակարգը բերած է իր անվերապահ աջակցութիւնը ու պիտի բերէ տակաւին :

Այդ կաթիլներով հաւաքուած գումարներով է որ այսօր գործաւորներ կը քանդեն միջնորմներ, տախտակամածներ, կը ձեւափոխեն, կ'ամրացնեն ու կը վերածեն անդադար Հայուն Տունը — Ձեր Տունը :

Որպէսզի օր մը հայ մշակոյթը ունենայ իր լոյսի կեդրոնը, լոյս քաղաքին մէջ, վերանորոգուած ու պատրաստ՝ ծառայելու յառաջադրուած նպատակներուն :

Մարդիկ, յանձնախումբեր, պիտի գան ու երթան, բայց Տունը պիտի ապրի յաւիտեան, ինչպէս՝ հայ մշակոյթը :

Զգտնուեցաւ ունեւոր մը որ դեղեցիկ եւ ազնիւ ժեստով մը իր մասնակցութիւնը բերէր սոյն ազգօգուտ ձեռնարկին ..:

Զգտնուեցաւ հայ հարուստ մը որ տան սրահներէն կամ սենեակներէն մէկուն ճակատը իր անունովը զարդարէր :

Ո՞ր օրուան կը սպասուի :

Դաշտերու վրայ դրուելիք ծաղկեպսակներու փոխարժէքներո՞վ միայն պիտի սատարենք հայ մշակոյթին ...

Մեռելնե՞րը պիտի օգտագործենք լաւ - կանոբէն սպահանդէսներ կազմակերպելով, հայ մշակոյթին կարենալ ծառայելու համար :

Լաւագոյն եւ պատուաւոր ձեւը չէ՞ միթէ պատասխանել ողջ մարդոց կոչին, ողջ պահելու համար մեր մշակոյթը :—

Ուշ չէ տակաւին :

Կեդրոնական յանձնախումբը ներկայիս, առանձին նամակ —կոչերով դիմում կը կատարէ ազգայիններու :

Կը հաւատանք որ այս կոչերը արձագանգ պիտի գտնեն իւրաքանչիւր ազգասէր Հայու հոգիէն եւ բնակարանէն ներս ու քսակները պիտի բացուին... ի փառս հայ մշակոյթին :

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐՏԱԿ ԵՒ ՂԵՒՈՆԴ եպիսկոպոսները այցելած են նախագահներ Նասրի եւ Քուաթլիի եւ յանուն Զարեհ Ա. կաթողիկոսի՝ ողջունած զանոնք, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան կազմութեան առթիւ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ մէջ Մարտ 18ին տեղի ունեցած են զանազան յանձնախումբերու ընտրութիւնները. Արտաքին եւ Կրթական յանձնախումբերու անդամ ընտրուած է Տիգրան Թոսպաթ, Հանրօգուտ Շինութեանց՝ Մովսէս Տէր Գալուստեան, Արդարութեան, Ելմտական եւ Կրթական՝ Խաչիկ Պապիկեան :

ԻՐԱՔԻ ԱԶԳ. Ընդհանուր ժողովի ընտրութիւնները տեղի ունեցած են Մարտ երկուքին. գրեթէ միաձայնութեամբ ընտրուած է միակ ցանկը 894 ձայնով (998ի վրայ) : Ազգ. Ժողովը կը բաղկանայ քսան աշխարհական եւ երեք կրօնական երեսփոխաններէ :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Գահիրէի Երիտ. Միութեան անդամ - անդամուհիները մասնակցած են ֆոլքլորի միջազգային հանդէսի մը, որ տեղի ունեցած է Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի սրահին մէջ. հայ երիտասարդներուն ժողովրդական պարերը մեծապէս գնահատուած են հանդիսականներուն կողմէ :

ՀԱԼԷՊԻ թերթերէն կ'իմանանք թէ Հայաստանի Սպարտակ խումբը գարնան ընթացքին պիտի այցելէ Սուրիա եւ Լիբանան, Հալէպի կարգ մը խումբերուն հրաւէրով :

ԻԿՈՐ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Եալթայի մէջ տեղի ունեցած Ուքրանիայի ձմեռնային ախոյենական մրցումներուն մէջ շահած է հարիւր մեթր վազքի առաջնութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՍԻՈՅ ԵՒ ԱՓՐԻԿԷԻ ժողովուրդներու Համերաշխութեան Օր մը կազմակերպուած է Մարտ երեքին՝ Երեւանի մէջ : Խօսք առած են «Խաղաղութեան պաշտպանութեան ռեսպուպլիքական կոմիտէի» քարտուղար Ս. Քարամեան, նախագահ՝ Ն. Զարեան եւ ուրիշներ : Ժողովին վերջաւորութեան, ներկաները «միահամուռ ընդունեցին մի բանաձեւ, որով յայտնում են խաղաղութեան ու ժողովուրդների բարեկամութեան համար, հիւլէական պատերազմի սպառնալիքի դէմ պայքարելու իրենց անսասան կամքը» :

« ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ գեղանկարչութեան համառօտ պատմութիւն» անունով արժէքաւոր ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է ռուս հեղինակ մը՝ Լ. Ա. Դուրնովօ : Ուսումնասիրութիւնը կ'ընդգրկէ Դ. դարէն մինչեւ ԺԷ. դարու մանրանկարչութիւնն ու որմնանկարչութիւնը :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ կազմակերպուած է ինքնաշարժի մրցում մը, որուն ընթացքին մրցակիցները պէտք է յաղթահարէին կարգ մը արգելքներ՝ խորտուբորտ տեղանք, ոլորապտոյտ ճանապարհ, վայրէջք, բարձունք, դարպաս, եւն. : Արգելքները սահմանուած էին դրօշակներով որոնց առանց դպնալու պէտք էր յառաջանային չարժավարները :

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Մարսէյլի Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ վարչութեան :

Անցեալ ամառ Մարսէյլի արուարձաններու քանի մը եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ վախճանեալ կաթ. - Պատրիարք եւ Առաջնորդ Գ. Եպիսկ. Պալագեանի յիշատակին : Իսկ Պոմոնի ժողովուրդը հոգեհանգիստէն վերջ, խումբով այցի գնաց մինչեւ այսօր անոր անշուք մնացած դամբարանին : (Պոմոնի եկեղեցին ամէն տարի կը կատարէ անոր հոգեհանգիստը) :

Կ'ուզէինք գիտնալ սակայն թէ ինչո՞ւ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակց. վարչութիւնը անտարբեր դտնուած է ցարդ եւ գոնէ մէկ անգամ չէ կատարած անոր հոգեհանգիստը, անոր ջանքերով կառուցուած Մայր Եկեղեցիի կամարներուն տակ : Ճիշդ է որ եկեղեցին շինուած է Վահան Խօրասանճեանի նիւթական միջոցներով, բայց ծրագիրը յղացողն ու գլուխ հանողն է եղած Պալագեան եպիսկ., որ մինչեւ օրս ներկայանալի դամբարան մը անգամ չունի ... :

Աւելորդ չեմ նկատեր յիշել նաեւ, որ Գ. Եպիսկ. Պալագեանի եղբայրը որ Աւստրալիա կը գտնուէր եւ պատուաւոր դիրքի էր հասած, մահուընէն առաջ ամբողջ հարստութիւնը՝ շուրջ քսան երեք հազար սթերլին կտակեց Հ. Բ. Ը. Միութեան ... :

Բ. ՉԻԼՃԵԱՆ

քննութեան վերադարձնել այդ Թուղթերը :

Էլիզբարով արթուն կը հսկէ : Անգամ մը որ կը տեղեկանայ թէ վաւերաթուղթերը իր աղջկան մօտ են, Սաղաթէլի մեղսակցութեամբ կը գողնայ զանոնք :

Մարգարիտ կը պաղատի, կը թախանձէ, արտասուագին կը խնդրէ որ հայրը իրեն վերադարձնէ զանոնք, սակայն ընչաքաղց մարդը զանոնք կրակին մէջ նետելով մոխիր կը դարձնէ :

Անգամ մը որ Թուղթերը կը վերնան մէջտեղէն, Էլիզբարով իր վարուելակերպը կը փոխէ հանդէպ Օթարեանին, իր անուշ լեզուն կ'անհետանայ ու վերջ ի վերջոյ իր տունէն ալ կը վռնտէ զայն :

Մարգարիտ իր սիրածին հանդէպ խոստմնադրուժ նկատելով ինքզինքը, քանի որ Թուղթերը չի կրնար վերադարձնել, անձնասպան կ'ըլլայ :

Ցնցող թատերակ մըն է «Պատուի համար»ը եւ ինչպէս ըսինք, արժանի ռեւէ ժողովուրդի բեմին վրայ ներկայացուելու :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՃԱՅՔՈՎՍԿԻ» ՄՐՑԱՆԱԿ

Մարտ 19ին Մոսկուայի երաժշտանոցին մէջ բացուեցաւ ջութակահարներու եւ դաշնակահարներու միջազգային մրցումը՝ «Ճայքովսկի» մրցանակին համար : Բացման հանդիսութեան ներկայ էին Խ. Միութեան երաժշտական աշխարհին տիտանները. Շոսթաքովիչ՝ կազմակերպիչ յանձնախումբի նախագահ, Արամ Խաչատուրեան, Օսթրախ, Կիլէլ՝ դատական կազմի անդամներ, ինչպէս նաեւ նախարարներ եւ պարագլուխներ՝ որոնք ատենադութեան համաձայն ներկայ կ'ըլլան այսպիսի միջազգային հանդիսութեանց :

Մեծագոյն անակնկալը կը համարուի սակայն Խրուշչեւի, Ա. Միկոյեանի եւ մառեշալ Բուլգանինի ներկայութիւնը. Խ. Միութեան երեք մեծերը նուագահանդէսին մինչեւ վերջը մնացին յատուկ օթեակի մը մէջ եւ ծափահարեցին Ճայքովսկիի Հինգերորդ համանուագն ու դաշնակի եւ նուագախումբի Առաջին Քոնչերթոն :

Մրցումին կը մասնակցին 18 - 30 տարեկան եւ 28 երկիրներէ գացած ութսուն երաժիշտներ (յիսուն դաշնակահար եւ երեսուն ջութակահար) :

Մրցումին կը մասնակցին նաեւ Ֆրանսա՝ կարեւոր պատուիրակութեամբ մը եւ Միացեալ Նահանգները՝ վեց նուագածուներով : Խ. Միութիւնը կը մասնակցի 18 ներկայացուցիչներով :

Դատական մարմնին մաս կը կազմեն բազմաթիւ օտար անձնաւորութիւններ, ինչպէս՝ Մարկրիթ Լոն, որ քանի մը օր է Մոսկուա գացած է : Պելժիոյ Էլի - զապէտ թագուհին ալ իրեն եղած հրաւէրին պատասխանելով մեկնած է Մոսկուա :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (155)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Դա շապիկն է այն քաջ մարդու,
Որ քեզի հայր կոչւում է.
«Վրէ՛ժ, վրէ՛ժ չար ոսոխից »
Գերագմանից կանչում է :

Դե՛, մեծացիր, իմ նազելի,
Չարի արիւնը խմէ՛,
Քո մօր սրտին մխիթարանք,
Ուրախութիւն պարգեւէ՛ :»

Սարսափելի մի տեսարան էր այդ : Մի մանկահասակ տիկին նստացրել էր իր փոքրիկ երեխային մոխիրների կոյտի վրայ, եւ նրա վզին գցել էր արեան մէջ շաղախուած մի շապիկ : Նա բոխիրը ճանկերով առնում էր գետնից, ցրւում էր իր գլխի վրայ, լաց էր լինում, եւ դառն ձայնով եղանակում էր յիշեալ երգը :

— Այս այն տիկինն է, ասաց Ասլանը, որ գիշերը իր աղախնին ուղարկեց բէկի մօտ, խնդրելու, որ չասել տայ այն երգերը, որոնք յարուցանում էին նրա մէջ տխուր զգացմունքներ : Ամէն առաւօտ, արեւածագից առաջ, ես տեսնում եմ սրբան, այսպէս լաց է լինում, սովորեցնում է իր զաւակին վրէժխնդիր լինել հօր մահուան համար : Սովորեցնում է քաջ լինել... : Այսպէս կրթում է դիւցազնական մայրը իր որդուն, այսպէս պատրաստում է նրան այն կեանքի համար, որ առանց սրի եւ արիւնի կեանք չէ :

Մի առանձին զգացմունքով արտասանեց Ասլանը այս խօսքերը : Բոպէական լռութիւնից յետոյ նա շարունակեց :

— Բայց ի՞նչ է սովորեցնում իր զաւակին հայ մայրը : — Սովորեցնում է խոնարհ եւ համբերող լինել ... : Եւ սարկաւութիւնը ուսանում է որդին օրօրոցի մէջ... : «Խոնարհ եւ համբերող լինել ..» գեղեցիկ խօսքեր են, — քրիստոնէական ընկերհաշտութեան խօսքեր են : Բայց մենք բոլորովին ուրիշ աշխարհում ենք ապրում. մեզ դեռ եւս պէտք է հետեւել այն օրէնքին, որ ասում է՝ «ակն ընդ ական...» :

Ասլանը լուիկ մէկն էր, բայց երբ նա սկսում էր խօսել, էլ խօսքերին վերջ չկար :

— Քուրդ կինը իր զաւակներից զաւակներ է զարգացնում, ասաց նա . — բայց հայ կինը պատրաստում է գառներ : Ի՞նչ համեմատութիւն այս երկուսի կենակցութեան մէջ. չէ՞ որ վերջինը պէտք է զոհ գնայ իր տկարութեամբ առաջինի կատաղութեանը : Արդարեւ, ես ընդդէմ եմ վայրենութեան, բայց անձնապաշտպանութիւնը սուրբ է մարդու համար նոյնքան, որքան արդար վրէժխնդրութիւնը :

Ասլանի խօսակցութիւնը ընդհատեց մի ծառայ, որ ներս մտնելով ասաց, թէ բէկը իր առանձնարանում կոչում է նրան : Նա իսկոյն վերկացաւ գնաց : Ես մնացի մենակ : Նոյն միջոցին իշխանի աղջիկները ներս մտան, հաւաքեցին մեր անկողիններ : Նրանցից մէկը ջուր բերեց եւ սկսեց իր ձեռքով ածել, որ ես լուացուեմ : Լեռների այս հարազատ կոյսը մի սիրուն աղջիկ էր, եւ խիստ հրապուրիչ իր վայրենի գեղեցկութեամբ :

— Քո անկողինը ես էի պատրաստել, ասաց նա : — Դու հանգիստ քնեցի՞ր, լաւ երազներ տեսա՞ր :

— Լաւ երազներ տեսայ : Ես ամբողջ գիշեր խօսում էի մի աղջկայ հետ, որը այնպէս գեղեցիկ էր, որպէս դու :

Այս խօսքը ես ասեցի բոլորովին կատակով, բայց նա շարժեց սիրուն օրիորդի սիրտը, եւ նրա արտասուքի հետ դուրս թափեց մի գաղտնիք, որ ոչ սակաւ զարմացրուց ինձ :

— Ես գեղեցիկ չեմ, ասաց նա, ես մի անպէտք լաթի կտոր եմ, որ ոտքի տակ են գցում ... :

Ես ոչինչ չգտայ նրան պատասխանելու, որովհետեւ չէի իմանում, թէ ինչ մտքով է ասում այդ : Նրա եղբայրները ներս մըտան. օրիորդը հեռացաւ :

Արեւը նոր սկսեց ծագել :

Նոյն միջոցին բէկի առանձնարանից յետ դարձաւ Ասլանը, ինձ յայտնեց, թէ ինքը մի ոչ այնքան հեռու տեղ պէտք է երթայ, եւ պատուիրեց սպասել մինչեւ իր վերադարձը :

Ձիերը վրանի առջեւ պատրաստ էին, նա եւ բէկը հեծան, եւ առնելով իրանց հետ մի քանի ծառաներ, հեռացան :

— Ո՞ւր են գնում, հարցրի բէկի որդուց, որ ինձ մօտ նստած էր :

— Մեզանից ոչ այնքան հեռու մի աւերակ բերդ կայ, հայրս միտք ունի նորոգել տալու, գնում են այն բերդը տեսնելու, ասաց նա :

Ինձ շատ հետաքրքրական չէր այդ, որովհետեւ ես ուր որ գնում էի, միշտ աւերակ բերդեր էի տեսնում : Վանայ կողմերի լեռները լիքն են աւերակ բերդերով, եւ նրանք ամենեւին չէին գրաւում ինձ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ալժերիոյ մէջ վերջին քանի մը օրերու ընթացքին նոր բախումներ եղան : Կոստանդինի շրջանին մէջ Կելմայի մօտերը 22 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ կարեւոր քանակութեամբ զէնքեր գրաւուեցան : Ամէնէն կարեւոր բախումը սակայն պատահեցաւ Օրանէն 25 քիլոմեթր անդին , Թլէմսէնի շրջանին մէջ, ուր հարկ եղաւ նաեւ օդանաւերու միջամտութեան : 66 ապստամբներ սպաննուեցան եւ զինաթափ եղան :

Կոստանդինի Արեւելեան շրջանին մէջ գործի լծուած էին ահաբեկիչները . զոհ գացին երկու Եւրոպացիներ եւ մահմետական մը : Պոնի մէջ ձեռնառումբ մը արձակուեցաւ հանրակառքի մը վրայ, եօթը հոգի վիրաւորելով : Այն Պէյտայի մօտ ինքնաշարժ մը օդը ելաւ . երեք մեռեալ կայ : Օրանի շրջանին մէջ ապրանքատար շոգեկառք մը պայթեցաւ : Ինը անապատայիններ ալ Կոստանդինի շրջանին մէջ յարձակում գործեցին երկու ոստիկանատուներու վրայ :

Ահաբեկիչները զոհեր կը խլեն նաեւ Մայր Երկրին մէջ : Շուազի լէ Ռուայի մէջ երկու զինեալ Ափրիկէցիներ մտած են իրենց ցեղակիցներէն մէկուն պանդոկը եւ սպաննած զայն . աղմուկ լսելով ֆրանսացի վարձակալ մը դուրս ելած է, իր կարգին զոհ երթալով ահաբեկիչներու գնդակին :

Ոճրագործները յաջողած են իրենց հետքը կորսնցնել :

ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐՈՒ ԳԱՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ինչպէս գրած էինք ուղեւորներու ինքնավար (օթոնոմ) սէնտիքան գործադուլի կոչ մը ըրած էր իր անդամներուն : Այսուհանդերձ քիչեր միայն ընթացք տուին սէնտիքայի կոչին : Փոքր թիւով բանթոններ որոշեալ ժամուն շոգեկառքերը տարին մօտակայ կայարան մը : Ամէնէն աւելի վնասուեցան արուարձաններու կարգ մը գիծեր — Օրսէյի եւ Օսթերլիցի գիծը, ինչպէս նաեւ Օթէօյ, Մոնփառնաս եւ Էնվալիտ – Վերսայ որոշ խանգարումներ ունեցան : Ժամը 13.25էն մինչեւ 16.23 ոչ մէկ շոգեկառք կար դէպի հիւսարեւմտեան արուարձանները : Այնուհետեւ կարելի եղաւ քանի մը հատ ճամբայ հանել :

Ընդհանուր առումով գործադուլը չաղդեց քաղաքին վրայ :

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մառանճեան եւ իրենց զաւակները , Այրի Տիկին Մարինէ Մինասեան , Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տողրամաճեան եւ իրենց զաւակները , Շարվարճեան , Պարոնեան , Պաստըրմաճեան եւ Սիմոնեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը յայտնեն իրենց մօր , մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՄԱՌԱՆՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Հօշոեան, Կարնեցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 83 տարեկանին, Կրընոպլի մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի Մարտ 25ին :

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ Գասպար Իփէկեանի մահուան Երդ. տարեդարձին առթիւ այրի Տիկին Իփէկեան եւ զաւակները կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան եւ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի կայանին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Société André MERCIER
CONCESSIONNAIRE DES AUTOMOBILES
PEUGEOT
37, RUE DE LYON DORIAN 89-86
Դիմել
ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ
Service des occasions
403 – 203 քիչ գործածուած
Այժմ ունինք միայն 100.000 փր.ի
շատ լաւ վիճակի մէջ, 401
փէօժէօ մը, քոնտիւիթ էնթերիէօր
Շրջուն վաճառորդներ օգտուեցէք
այս բացառիկ առիթէն դիմելով՝
ՇԱՀԱՆ – ՍԱՐԵԱՆԻ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Բժ. Ռուբիկ Տէր Դաւթեան տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 27ին, Հինգշաբթի օր, Քաւէ սըրճարանին Ա. յարկը, ժամը 21ին : Օրակարգ ունենալով — Ա) Համարատուութիւն վարչութեան : Բ) Հրաժարական վարչութեան : Գ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան : Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Ռոստիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Ռոստիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Առաքել Առաքէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ռոստիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Ռոստիկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մարիամ Սահակեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վասդանոյշ Պժեան, Այրի Տիկին Մարի Պժեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Արզումանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Վարդանեան, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Առաքելեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Պօղոս Սարտարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց հօր , եղբօր եւ հօրեղբօր

ՍԱՐԳԻՍ ՌՈՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ պատարագ պիտի ըլլայ Մարտ 30ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Պետրոս Այոյեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի, Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի , իրենց ողբացեալ զաւկին Երուանդի մահուան տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հրոթիկեան եղբայրներ, Յակոբ , Խաչատուր, Ղազարոս եւ Ռուբէն կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի , Պուլվար Օտտոյի Եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց մօր

Պատասխան Հրոթիկեանի

մահուան քառասունքին առթիւ :

Նոյնպէս Արաքսի, Խորով եւ զաւակը Աննա իրենց ծնողաց Յովհաննէս եւ Աննա, եւ հարսին Անժէլ – Թորիկեանի հոգւոյն եւ յիշատակին համար :

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿՈՒԱՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Շաբաթ, Մարտ 29.— Ժամերգ. ժամը վեցին :

Կիրակի, Ծաղկազարդ.— առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը եօթին, պատարագ ժամը տասին, քարոզ 11ին, երեկոյեան Դռնբացէք ժամը վեցին :

(Շար.)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու մասնաճիւղին կողմէ :

Այս Շաբաթ գիշեր, քաղաքապետարանի շքեղ սրահը :

Ծանօթ նուագախումբ (Լէ Քոմփանեոն տիւ Ռիթմ) :

Անակնկալներ : Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի երիտասարդները :

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» խումբերու կողմէ :

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն :

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին :

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտրուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. Վահանի
Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան , Գրիգոր Վահան :

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայացուած զաւեշտ երեք արար :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

Նուագախումբով :

Ղեկավարութեամբ ՌՈԺԷ ՏՈԹԻՒԼԻ :
եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ :

Ձոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

Մուտք՝ 300 ֆրանք :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ–ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ :

Նախագահութեամբ՝
ՏԻԿ. Տ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ
Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Այս Կիրակի , ժամը 21ին, Սալոն Նորմանտի, Պուլվար տ'Աթէն :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ .—

Հայաստան ենթակոմիտէն այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին :

Վռամեան ենթակոմիտէն այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ Ընկեր Վ. Իշխանեան :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր – Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբին ժողովը , այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ օր, դպրոցի սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՀԱՆԴԷՍ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիկոլ – Դուման ենթակոմիտէի կողմէ : Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին , Պիվէոի Գեղունի սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՀԱՃԵԼԻ ՕՐ ՄԸ ԱՆՑԸՆԵԼՈՒ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը Մարտ 30ին, Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Իսիլ Խրիմեան դպրոցին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Նուագ. ծանօթ հայրենակիցներու կողմէ :

Միրիճեան Շիրվանեան (ուտ), Շիմաւոն Պալեան (ջութակ), պիտի նուագեն հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

Թերթանուշ եւ Զատկուան հաւկթախաղ :

Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր այս բարենպատակ ձեռնարկը :

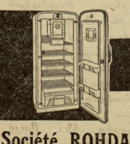
Մուտքը ազատ է :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Մարտ 30, Կիրակի ժամը 16էն մինչեւ 24, Սէրքլը Միլիթէրի շքեղ սրահը
Փլաս Սէն թ'Օկիւսթէն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, անակնկալներ, նուագախումբ, Վարդիվանեանի Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ հեռաձայնով Յ. ՊԱՀԱՏԷՐԵԱՆԻ Օրնանօ 37 – 22, կամ Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ Թրինիթէ 57–74 :

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՊՈՍՖՈՐ
ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԼՈՔՈՒՄԸ
ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔՈՎ ԱՆՈՆՔ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՉԱՓՈՎ ԳՈԼ (ֆալորի)
Անհրաժեշտ մանուկներու համար եւ օգտակար չափահասներուն ու ծերերուն
որոնց կը պարգեւէ աշխոյժ եւ եռանդ
ՊՈՍՖՈՐԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԷ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԻՍԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ
2, Rue Louis Astoin - Marseille
Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

réfrigération ménagère et commerciale
Kelvinator
le froid c'est moi! | 40 ans d'expérience
Société ROHDANIENNE DU FROID - VALENCE (Drôme)
7, RUE PASTEUR
MARKARIAN JEAN (ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ)
ELECTRICIEN, 1, RUE PELLETERIE, VALENCE,

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 28 ՄԱՐՏ
VENDREDI 28 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8155 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3956

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԷՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻԱ

Սէուտ Թագաւորի հրաժարումը կարգ մը իրաւունքներէ՝ ի նպաստ իր եղբօր՝ գահաժառանգ իշխան Ապտէլ Ազիզ Ֆէյսալի, խիստ յատկանշական երեւոյթ մըն է ներկայ պայմաններուն մէջ :

Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացման առթիւ ըսած էինք թէ դեռ «ծայրն ենք ծրարոյ» :

Փետրուարի սկիզբէն ի վեր Միջին Արեւելքի մէջ պատահած դէպքերը ցոյց տուին թէ դիրքերը վերջնականապէս չեն ճշդուած եւ տակաւին զանազան խմորումներ նոր անակնկալներ կրնան առաջ բերել :

Սէուտի Արաբիա կարեւոր դիրք մը կը գրաւէ արաբական աշխարհին մէջ :

Ունի շուրջ երկու միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն եւ վեց միլիոն բնակիչ, գրեթէ բոլորն ալ իսլամ :

Իսլամութեան երկու գլխաւոր սրբավայրերը՝ Մէքքէ եւ Մէտինէ՝ կը գտնուին իր հողամասին վրայ : Աշխարհի բոլոր կողմերէն հազարաւոր հաւատացեալ իսլամներ ուխտի կ'երթան հոն ամէն տարի «հաճի» դառնալու համար :

1936էն Ամերիկացիք քարիւղի հարուստ հանքեր գտան Տամմանի մէջ եւ մէկ միլիոն քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ նաւթահանքերը շահագործելու մենաշնորհ ձեռք բերին :

Քարիւղի հասոյթը պետութեան եկամտայոյին մէկուկէս անգամն է : 1952ին 39.5 միլիառ ֆրանք տարեկան ծախքի դիմաց պետութիւնը վաթսուն միլիառ ֆրանք գանձած է քարիւղի հասոյթներէն : Աւելցած քսանուկէս միլիարէն 8 միլիառ երեք հարիւր միլիոնը յատկացուած է մայրաքաղաք Րիյատի, չորս միլիառ 800 միլիոնը արքայական ընտանիքին, մնացեալ վեցուկէս միլիարը՝ զանազան ծախքերու :

Երկրին մեծագոյն մասը կը բաղկանայ անջրդի աւազուտէ : Երկրագործութիւնը նախնական վիճակի մէջ է, իսկ ճարտարարուեստը գրեթէ գոյութիւն չունի :

Բնակիչները մեծ մասամբ անուս են : Քաղաքներէ դուրս ապրողները կը բնակին այծի մազէ կամ ուղտի բուրդէ շինուած վրաններու տակ եւ սակաւապետ են :

Քանի տարիէ ի վեր ուղտապաններէ եւ խաշնարածներէ զատ նոր դասակարգ մը կազմուած է՝ շնորհիւ նաւթահանքերու շահագործման :

Բանուոր դասակարգն է այդ, որ շփման մէջ մտնելով Ամերիկացիներու եւ Եւրոպացիներու հետ, կամաց կամաց կը վարժուի քաղքենի կեանքի : Դրամ կը շահի եւ ապրուստի մակարդակը կը բարձրացնէ հետզհետէ :

Թագաւորը բացարձակ ինքնակալ մըն է, որ իր հպատակները կը կառավարէ իսլամական Շէրիաթի օրէնքներով :

1926ին հրատարակուած Հիմնական օրէնքին համաձայն, «Թագաւորութեան ամբողջ վարչութիւնը կը գտնուի Թագաւորի ձեռքին մէջ, որ կ'առաջնորդուի Շէրիաթի սուրբ օրէնքներով, ըստ Քուրանի տրամադրութեանց» :

Միայն կրօնական խնդիրներու վերաբերմամբ չէ, որ կը գործադրուի Շէրիաթը : Քաղաքային ու պատժական օրէնքները, նոյնիսկ ոչ-իսլամներու հետ յարաբերութեանց դրութիւնը իսլամական օրէնքներու հիման վրայ խմբագրուած են :

Հակառակ իր բացարձակ իշխանութեան, Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորը դիկտատոր մը չէ երբեք : Ընդհակառակն լայն ազատութիւններ տուած է շէյխերուն եւ ժողովուրդին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

7000 ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ
80 ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Աղջի առաւօտ ժամը 4–6 ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց Փարիզեան շրջանի Հիւս. Ափրիկեցիներու կեդրոնատեղիներուն մէջ : Ցարդ ամէն գիշեր հարցաքննութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կը կատարուէին Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ, բայց առաջին անգամն է, որ ընդարձակ շրջանի մը մէջ եւ ոստիկանական բոլոր ուժերուն մասնակցութեամբ անակնկալ խուզարկութիւններ կ'ըլլան :

Ոստիկանապետը այս միջոցին դիմեց՝ ափրիկեցի ահաբեկիչներուն դէմ վճռական պայքարի անցնելու նպատակով. Հարկ էր նախ ձեռք ձգել կարգ մը փաստաթուղթեր, անուանացանկեր, թռուցիկներ ինչպէս նաեւ զէնք եւ ռազմանիւթ :

Խուզարկութիւններէն ետք Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ ոստիկանական ցանցուածային ուժերը գործի լծած էին, հանրային ապահովութիւնը վերահաստատելու եւ միաժամանակ ընթացք տալու համար մահմետական Ֆրանսացիներու խնդրանքներուն. արդարեւ բազմաթիւ Հիւս. Ափրիկեցիներ, մեծ մասով աշխատաւոր, ահաբեկիչներու սպառնալիքներուն ենթակայ են. յաճախ փափաք յայտնած էին, որ ոստիկանութիւնը զիրենք փրկէ գաղտնի կազմակերպութեանց ճնշումներէն.— Մարդասպանները, դրամ հաւաքողները, տեղեկատու գործակալներն ու սպառնալիք ընողները, ըստ Ներքին նախարարը, անմիջապէս անշարժութեան պէտք է մատնուին :

Պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն, մայրաքաղաքին մահմետական տարրերուն մեծ մասը դէմ է ահաբեկիչներու գործունէութեան. անոնց միակ փափաքն է՝ աշխատիլ խաղաղութեան մէջ :

Խուզարկութեան ենթարկուեցան Սէնի, Սէն-է-Ուազի եւ Սէն-է-Մառնի նահանգները : Հիւս. Ափրիկեցիներու բնակավայրերը հսկողութեան տակ առնուած էին նախապէս. մինչ ոստիկանները խուզարկութիւններ կ'ընէին, ապահովութեան ուժերը պատրաստ կը սպասէին, որեւէ անակնկալի առաջքն առնելու եւ փախուստի դիմողները ձերբակալելու համար : Մօտ երեք հազար ոստիկաններ գործի լծուած էին :

7000 հոգի հարցաքննուեցաւ : Խուզարկուեցան 25 պանդոկներ, 200 սենեակներ եւ 25 ննջարաններ՝ Արեւելեան շրջանին մէջ. ձերբակալուեցան քսան անձեր, որոնք կը կրէին արգիլուած իրեր եւ ունէին հանգանակուած գումարներ : Արեւմտեան շրջանին մէջ խուզարկուեցան 36 պանդոկներ, 450 սենեակներ, 2500 հոգի հարցաքննուեցաւ. 14 ձերբակալութիւն :

Վերջապէս Սէն-է-Ուազի եւ Սէն-է-Մառնի մէջ կատարուած խուզարկութեանց շնորհիւ կարելի եղաւ ձեռք ձգել բազմաթիւ զէնքեր եւ անուանացանկեր : Ձերբակալուեցան կարգ մը ղեկավարներ՝ որոնք կը փնտռուէին ոստիկանութեան կողմէ : 260 հոգի ձերբակալուեցաւ երկու ժամուան ընթացքին. կասկածելիներու մեծ մասը ոստիկանատուներու մէջ հարցաքննուելէ ետք ազատ արձակուեցաւ : 80 հոգի բանտ փոխադրուեցաւ :

———o———

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Զական շրջանին մէջ երեւան եկաւ հասարակաց նոր մահափոս մը՝ ուր նետուած էին դաշնակիցներու հազարաւոր գերիներուն դիակները :

ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Կրեմլինի մէջ երէկ, հինգշաբթի, Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը գումարուեցաւ. 1379 նորընտիր երեսփոխաններ պիտի ընտրեն իրենց նախարարական կազմը :

Ամէնէն աւելի ուշադրութիւնները կեդրոնացած են մարեշալ Բուլգանինի վրայ : Ծանօթ է որ «Այզընհաուըրի բարեկամ»ին թեկնածութիւնը այս անգամ դրուած էր Կովկասէն. այս պարագան կը նկատուի նուաստացուցիչ՝ համաձայն խորհրդային աւանդութեանց : Բուլգանինի աստղը բոլորած է տժգունի՞լ, հարց կուտան դիւանագիտական շրջանակները : Մանաւանդ, երբ նախապէս Գերագոյն Խորհուրդի թեկնածու կը ներկայանար Մոսկուայէն...

Աղջի օր Կրեմլինի մէջ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշըլտի ի պատիւ տրուած հացկերոյթին հրաւիրեալներուն մէջ չկար Բուլգանին : Այսուհանդերձ, տեսնուած է Պոլշոյ Թատրոնին մէջ :

Այս բոլորը կը նշանակեն թէ վաղը այլեւս հեռացուա՞ծ պիտի ըլլայ վարչապետի պաշտօնէն :

25 լրագրողներ այս ուղղութեամբ հարցապնդած են Կրեմլինի՝ «ազդեցիկ» մարդը՝ Ա. Միկոյեան, որ կը գտնուէր Յունաստանի դեսպանատունը, Հելլէններու անկախութեան տարեդարձին առթիւ : Խ. Միութեան փոխ-վարչապետը վերջապէս հերքած է նախարարական հաւանական փոփոխութեան մը մասին շրջան ընող զրոյցները եւ լրագրողներուն դիմելով՝ աւելցուցած.— Ներկայ պիտի ըլլաք Գերագոյն Խորհուրդի նիստին. հետեւաբար պիտի կարենաք հաստատել, թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի ըլլայ նախարարական կազմին մէջ :

Հակառակ Միկոյեանի հեղինակաւոր յայտարարութեան, Մարեշալ Բուլգանինի շնորհազրկումը օրուան հարց կը նկատուի :

ՀԵՏԱԽՈՅԶ Գ.Ը ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԵՐԿՐԻՆ ՇՈՒՐՋ

Երկու ամսուան ընթացքին՝ ամերիկեան արուեստական երրորդ արբանեակը արձակուեցաւ Դշ. օր, ժամը 18.43ին :

Լուսնթագ հրթիռով արձակուած այս արբանեակը կը նմանի Հետախոյզ-Ա.ին եւ կը կոչուի Հետախոյզ-Գ. : Ռումբի մը ձեւը ունի. երկու մեթր երկայնք եւ 15 սանթիմեթր տրամագիծ. կը կշռէ 14 քիլօ 61 կրամ : Մէջը զետեղուած են ձայնագիր մեքենաներ, որոնք կարեւոր տեղեկութիւններ կուտան անդրմթնոլորտային խաւերու մասին :

Ամերիկացի գիտունները կը յայտնեն թէ այս արբանեակին կեանքը շատ կարճ պիտի ըլլայ. արձակուած է՝ պարզապէս որոշ տեղեկութիւններ տալու համար : Կրնայ մօտ ատենէն տարանջատուիլ :

Հետախոյզ-Գ.ը արձակուած է այն պահուն՝ երբ արուեստական երկու միւս արբանեակները հեռու կը գտնուէին արձակարանին երկնակամարէն : Այնպէս դասաւորուած են, որ միաժամանակ երեքն ալ դառնալով երկրին շուրջ՝ զիրար պիտի չխանգարեն :

Խորհրդային Սպուտնիկ-1ը տարանջատուած է արդէն : Երկրորդը պիտի տարանջատուի Ապրիլին : Ամերիկեան երեք հետախոյզները կը դառնան երկրին շուրջ. երրորդը պիտի տարանջատուի շուտով, մինչ նախորդները երկար ատեն տեղեկութիւններ պիտի տան մարդկութեան :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց ընկեր Կարօ Գէորգեան, Պէյրութի մեր թղթակիցը. մօտ երկու ամիս պիտի մնայ Ֆրանսա, այցելելով հայաշատ շրջանները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԻՈՅ մէջ Սէուտ Թագաւորի լիազօրութեանց սահմանափակումէն ետք կարեւոր փոփոխութիւններ կը նախատեսուին : Եգիպտոսի պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն Նախագահ Նասր Արաբիա այցելելու նպատակ ունի : Սուրիական մամուլն ալ կը գրէ թէ Արաբիա շուտով պիտի յարի Միացեալ Հանրապետութեան :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ մէջ (Սպանիա) հակառակ իշխանութեանց ձեռք առած նախամիջոցներուն՝ 15.000 բանուորներ գործադուլ ըրին եւ կը մերժեն գործարան վերադառնալ : Աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն :

ՃԱՓՈՆԻ մէջ հարիւր հազար ուսեալներ գործադուլի մէջ են. կը պահանջեն որ աշխատավարձքերը աւելնան : Ճափոնի մէջ այսպիսի գործադուլ չէր եղած պատերազմէն ի վեր :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ վեց տարիէ ի վեր աշխատող գերմանացի սպաները՝ որ կը պատրաստէին եգիպտացի զինուորականները, շուտով պիտի վերադառնան Գերմանիա. անոնց տեղերը պիտի գրաւեն ռուս զինուորականներ կամ Խ. Միութեան մէջ մարզուած եգիպտացիներ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ թերթերուն համաձայն զօր. Պզրիի տեղ զօրավար Ֆայսալ նշանակուած է Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան առաջին բանակին ընդհանուր հրամանատար :

ԹՐԻԷՍԹԷ 34 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով պիտի մասնակցի Մայիս 25-26ի իտալական ընտրութեանց :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ հրահանգ տուաւ որ հետապնդումի ենթարկուի երեսփոխան Թիքսիէ-Վինեանքուր : Վարին-Փիրենեաններու երեսփոխանը հեռագիր մը ղրկած էր Մարոքի Թագաւորին՝ սպառնալով թէ եթէ ետ չառնէ երկու Ֆրանսացիներու եւ անոնց թարգմանին մահապատիժը, պէտք չէ զարմանայ որ փոխարէն ծանր դէպքեր պատահին Փարիզի մէջ, Մարոքի դեսպանատան վրայ : Թէեւ այս հեռագիրը տեղը չէ հասած, բայց զայն նկատելով իբրեւ «սպառնալիք օտար պետութեան մը ղեկավարին» վարչապետը միջոցներ ձեռք առաւ : Խօսքը կը մնայ սակայն Ազգ. Ժողովին որ միակ լիազօրն է դատապարտելու երեսփոխանը մէկ ամսուան ժամանակամիջոցին :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ քոյրը իշխանուհի Մարկարէթ աղջի օր Քլարընս Հաուզի իր բնակարանին մէջ, երեք ժամ գլուխ-գլխի թէյ խմած է գնդապետ Թաունսենտի հետ, որ նոր հասաւ Լոնտոն, երկու տարուան բացակայութենէ մը ետք : Ինչպէս ծանօթ է իշխանուհին յայտնած էր որ հրաժարած է Թաունսենտի հետ ամուսնանալէ, քանի որ այս վերջինը ամուսնալուծուած է : Արքայական ընտանիքը եւ Քէնթըրպըրիի արք.ը դէմ էին : Այս նոր եւ անակնկալ հանդիպումը, Թագուհիին եւ իշխան Ֆիլիփի բացակայութեան, մեծ աղմուկ հանած է Լոնտոնի մէջ :

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՌՕՆՔԱԼԻ որ Վենետիկի ներկայ պատրիարքն է, ինչպէս նաեւ Փարիզի Պապական նուիրակը վերադարձած է Հռոմ : Կարտինալը աղջի օր Լուրտի մէջ պաշտօնական պատարագ մը կատարեց Ս. Պիոս Ժ. եկեղեցիին : Ինչպէս ծանօթ է այս միջոցին Լուրտի մէջ տեղի կ'ունենան հարիւրամեակի արարողութիւններ, հազարաւոր ուխտաւորներու ներկայութեան :

ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ԵՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ ԿԸ ՇԻՆԵՆ

ԽՄԲ.— Նոր լոյս տեսաւ *Հայ – Բոյժի* Յունուար – Փետրուար թիւը, որ կը բացուի հետաքրքրական երկար ուսումնասիրութեամբ մը անուններու նշանակութեան եւ հոգեբանական ներգործութեան մասին: Այս ուսումնասիրութենէն, ուր կը ներկայացուի բազմաթիւ անուններու նշանակութիւնը, կուտանք մաս մը միայն՝ իբրեւ նմոյշ.—

Անուններու իմաստաբանութեան նուիրուած մեր այս ուսումնասիրութեան սկիզբը ըսինք, ինչպէս կը հաւատային հին ժողովուրդները, թէ անունները կախարդական ներգործութիւն մը ունին մարդոց նկարագրին ու ճակատագրին վրայ:

Դժուար չէ հին այդ հաւատքին նշանները կամ հետքերը գտնել, նոյնիսկ մեր օրերուն, անուանադրութեան մեր սովորութիւններուն մէջ:

Նորածիններուն անուն կը դրուի իրենց մեռած սիրեցեալ մեծ հօր կամ մեծ մօր անունը, ոչ միայն մխիթարուելու, թոռան ներկայութեամբ՝ կորստեան մը պարապը քաղցր յիշատակով մը լեցնելու համար, այլ եւ այն յոյսով թէ անունը կախարդական զօրութիւն մը ունի վերածաղկեցնելու կորուսեալին բարեմասնութիւնները:

Արդարեւ, հիները կը կարծէին թէ անունները խորհրդաւոր ուժ մը ունին, որ կը պատասխանէ ամէն ուղիղ ոգեկոչումի, ինչպէս Աստուած՝ ամէն սրտագին աղօթքի եւ պաղատանքի: Այս պատճառով, արեւելեան ժողովուրդները գաղտնի կը պահէին իրենց Աստուածներուն անունները: Իսկ իմաստունները կ'աշխատէին լուծել անուններու այդ խորհուրդը: Օրինակ մը, — Ադամ քառատառ անունը կազմուած է, կ'ըսէին, չորս անուններու սկզբնատառերով, որոնք կը ներկայացնեն աշխարհի չորս կողմերը, Անատոլոս, Դիւսիս, Արկտոս, Մեսեմբրիա, պարզ այն վկայութեամբ թէ Աստուած, երբ ուզեց ստեղծել Ադամը, հող առաւ երկրին այն չորս ծայրերէն, որոնք կը կոչուին արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ: Նման ուրիշ օրինակ մը՝ ձուկ բառը, որու յունարէն համապատասխան բառին սկզբնատառերով կը կազմուի Յիսուսի անունը իր ստորոգելիներով:

Այս վարժութիւնը պատճառ եղաւ որ ոմանք մասնագիտութիւն դարձնեն իմաստներ գտնել ամէն անունի մէջ տառերու տեղափոխութեամբ՝ գուշակութիւններ կատարելու համար անուան տիրոջ վերաբերեալ: Մեր պատմութեան մէջ նշանաւոր է Իսրայէլ Օրի անուան շուրջ կատարուած մարգարէութիւնը, տառերու տեղափոխութեամբ կազմելով Փրանսերէն նախադասութիւն մը,—իլ սըրա րօա:

Անուններու ներքնեկ ուժին ու խորհուրդին մասին հաւատքը այնքան զօրաւոր էր, ի հնումն, որ շատեր կը սիրէին անուններ դնել թալիսմանի *ձեւով, իրենց զաւակը Աստուծոյ կամ սուրբի մը պաշտպանութեան տակ դնելու միտքով,—այսպէս Աստուածատուր, Քրիստոստուր, Անահիտ, Աստղիկ անունները կը հաստատեն այն հաւատքը թէ մանուկը, որ կը կրէ այդ անուններէն մէկն ու մէկը, կը վայելէ համանուն աստուածին պաշտպանութիւնը: Տարբեր իմաստ չունի՝ եթէ մէկը կ'ոգեկոչէ Աստուծոյ կամ սուրբի մը անունը, երբ կը գտնուի վտանգի մը մէջ կամ կը մատնուի ծանր հիւանդութեան մը: Նոյնիսկ ժողովուրդներ կան, որոնք որոշ հիւանդութիւններու բժշկութեան մասնագէտ սուրբեր ունին, (Ֆրանսացիները նոյն մասնագիտութեամբ օժտուած երեւակայական սուրբեր ալ ստեղծեցին), ու կը հաւատան թէ կը բաւէ ոգեկոչել այդ սուրբերը եւ կը բուժուի հիւանդութիւնը, — Ս. Պոնավանթիւր կը կոչուի երեւակայական սուրբ մը՝ մատնաշուրթը բուժելու մասնագէտ, Ս. Մամմար՝ ստինքի ցաւերը բուժելու մասնագէտը, Ս. Ժընու՝ բթացաւը բուժելու մասնագէտը, Ս. Մարքու՝ վզի ուռերը բուժելու մասնագէտը:*

Բոլոր այս վկայութիւններէն դուրս, պէտք է ընդունիլ թէ անունը հոգեբանական ներգործութիւն մը կը կատարէ՝ համաձայն անուան նշանակութեան: Փաղաքշական անուն մը կը գգուէ, կը մշակէ, կը զարգացնէ ու կը զօրացնէ մարդկային եսը՝ որ կ'աճի օրէ օր, ընդհակառակն անուն մը որ կը զլանայ տալ այդ գգուանքը՝ կը դառնացնէ, կը դարձնէ չարսիրտ, մարդատեաց, չնական: Գգուանքը հոգեկան վիթամին *մըն է, անոնք որ մեծցած են ադկէ զրկուած, մայրութիւն չեն ճանչցած, անոնք կը դառնան նշանաւոր* ոբփըլէներ*: Մայրերը, բնազդաբար, հոգեկան այդ կենսանիւթը տալու համար է որ իրենց զաւակները կ'անուանեն «աղաւնեակս», «լուսէ* – թոփս*», «հրեշտակս»: Օրօրոցին մէջ, անշուշտ, երախան չի հասկնար տակաւին այդ բառերուն իմաստը, բայց բաւական է գգուական ձայնը, որ իմաստ կ'առնէ աւելի ետքը:*

Մեր նիւթը ծանօթ էր նաեւ Յակոբ Պարոնեանին, որ անուններու հոգեբանական ներգործութեան վերլուծումը կը կատարէ՝ երբ տգեղ ու ծիծաղելի անուններէ ետեւ կը պատկերացնէ նկարագրի ներդաշնակ աճումը կասած, իմացական սըլացքներ կատարելու անընդունակ դարձած տիպարներ:

Այս ընդհանուր տեսութենէն ետքը, հիմնուելով անուններու նկարագրի ու ճակատագրի յատուկ վիճակագրութեանց վրայ, այստեղ կուտանք քանի մը անուններ, իրենց ստուգաբանութեամբ եւ անձնայատուկ խառնուածքով.—

ԳՐԻԳՈՐ.— Յունարէն անուն է: Կը նշանակէ արթուն, հսկող: Գրիգոր Լուսաւորիչի պատմութեամբ՝ սիրելի դարձած է մեր մօտ եւ շատ գործածական: Ժողովրդական կրճատեալ ձեւով՝ Գիրգոր, Գիգօ, Գրքօ, Գոգօ, Կիւքի:

Տաթեւացիէն կը մնայ հէքեաթ մը այս անուան մասին.— Երբ Լուսաւորիչը, տակաւին մանուկ, կը փախցնեն Կեսարիա, ճամբու ընթացքին՝ դայեակը կը տեսնէ որ թռչուն մը կուգայ կը թառի ծառի մը վրայ, — թռչունը կը կոչուէր «գոռն» կամ «գուրգուր», որ կ'երգէր գո՜ւր գո՜ւր*: Դայեակը կը կարծէ թէ Ս. Հոգին է, եւ ադկէ թելադրուած՝ երախային անունը կը դնէ Գրիգոր:*

ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ.— Եթէ գիւղացի է՝ իր ունեցածին պահպանութեան ուշադիր, գգոյշ եւ ագահ, Ֆրանսացիները կ'ըսեն՝ «ռատէն»: Եթէ քաղքցի՝ խոհեմ, յամառ, կամապաշտ, քիչ մը ծանրաշարժ, նուազ զուարթ, այլ աշխատասէր եւ հաւատարիմ (Փուանսօ):

Անուան պէս ոչ երբեք արդիական, այլ աւանդապաշտ: Երեւակայութենէն աւելի դատողութիւնն է սուր, լաւ հաւասարակշռուած, կամքի տէր, պարկեշտ եւ խստակրօն ոչ միայն իր անձին, այլ եւ ուրիշներու հանդէպ (Մէտիսիս):

ՅԱԿՈԲ.— Եբրայերէն անուն է: Կը նշանակէ խաբող, բայց ոմանք վիճելի կը գտնեն այս ստուգաբանութիւնը եւ արմատ ցոյց կուտան արաբերէն էքպա *բառը, որ կը նշանակէ դարչապար: Այս երկու ստուգաբանութիւններն ալ կը հաստատուին Աստուածաշունչ Մատեանին պատմութիւններով.— Յակոբ խաբեց իր հայրը* (Ծննդ. Իէ. 8 – 28), *բայց Յակոբ կը կոչուէր արդէն: Ծննդոց Գիրքը կը պատմէ թէ Եսաւ եւ Յակոբ երկուորեակ էին, բայց տակաւին աշխարհ չեկած՝ անդրանկութեան համար կռիւ կ'ընէին, այնպէս որ Եսաւ ծնած ժամանակ՝ Յակոբ բռնած էր եղբօրը գարշապարէն, աւելի առաջ անցնելու կամ ետ չմնալու համար* (Ծննդ. ԻԵ. 26):

Ոմանք ալ թաթող կը թարգմանեն (թաթել = ոտքին գարնել ձեռքով ու գետին ձգել. կամ՝ նորածիններու պէս ոտքով ձեռքով քալելը): Արաբերէնի մէջ խագուպ *կը նշանակէ արու կաքաւ:*

Ժողովրդական կրճատեալ ձեւով՝ Ակոր, Յակօ, Ակօ, Յակոբջան: Ֆրանսացիները այս անունէն կերտած են ժաքլին *իգական անունը,— մենք չունինք:*

ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ.— Խառնուածքով զուարթ, եռանդուն, խանդավառ, միտքով արթուն, պայծառ, առանց խորանալու: Իրենց կամքով զօրաւոր կը թուին, որովհետեւ վարանոտ չեն, ոչ ալ երկչոտ, բայց յարատեւութիւն չունին, ընդհակառակն շուտ կ'ենթարկուին պաղարիւն եւ հանդարտաբարոյ տիպարներու: Լաւ խօսող են, լաւ կը հագուին, վայելուչ, գիտեն համակրանք շահիլ եւ հասնիլ առաջին դիրքերու, առանց երբեք պարծենալու՝ նման յաջողութիւններով: Սիրալիր, տաքարիւն, հաւատարիմ իրենց ընտանիքին (Մէտիսիս):

Հակառակ իր պատմական ցուցանիշերուն, որոնք բարեյոյս չեն, այս անունը կ'ընթանայ տիեզերական բարենպաստ ալիքներու վրայ: Երկու ընդունակութիւններ կը տիրապետեն իրենց նկարագրին մէջ, յիշողութիւնը եւ ամէն բան իւրացնելու ուժը: Ժ. Ռընու կը վերագրէ քաջութեան պակաս եւ կոպտութիւն, բարոյական թերացում եւ փոփոխամտութիւն: Ուրիշներ՝ պերճախօսութիւն, զուարթախոհութիւն, աշխատելու կամք, բայց ոչ յարատեւ: Ա. Փաժ համակրելի կը գտնէ, բայց աւելի դրապաշտ քան վիպային: Այս կարծիքներէն կարելի է հետեւցնել թէ գոյութիւն ունին երկու Յակոբներ.— լաւ եւ քիչ լաւ, այս վերջինը կռուազան է, դատերու մէջ, միւսը միշտ յաջողութեան մէջ, մանաւանդ նիւթական ու տնտեսական գետնի վրայ (Փուանսօ):

Արթուն միտք, իմացականութիւն մը որ կը ջանայ խորերը թափանցել (Ա. Օտըպէր):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ
(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դարձեալ ըստ իս, Շիրվանզադէի գրական գործերուն ընտրելագոյնը, որ պիտի մնայ իր գլուխ – գործոցը, «Արտիստը» պատմուածքն է:

Այս գործը կը ներկայացնէ տխուր պատանիի մը՝ Լեւոնին, որ ժամանակէն առաջ զգացած է սիրոյ տրտմութիւնը իր կուրծքին տակ:

Շիրվանզադէ Օտեսայի մէջ կը ծանօթանայ հայ այրիի մը եւ իր զաւակին, որոնք կ'ապրին այն տան վերնայարկը, ուր կը բնակի նաեւ հեղինակը:

Այրին եւ իր զաւակը՝ Լեւոնը, տխուր կեանք մը կ'ապրին: Ցաւագին դէպք մը մթագնած է անոնց կեանքին հորիզոնը՝ Լեւոնին հայրը թատրոնի մէջ վարսայարդար է եղած եւ իր պաշտօնի կիրարկման ընթացքին սիրահարուած է թատրոնի երգչուհիներէն մէկուն: Այդ սէրը ծաղրանքի է ենթարկուած թէ իր ընկերներէն եւ թէ նոյնիսկ իր պաշտամունքին առարկայ էակէն, ու օր մը վտարուած է թատրոնէն:

Սիրտը խոցուած յուսաբեկ սիրոյ մը նետերէն, վարսայարդարը կ'իյնայ գինեմոլութեան ճիրաններուն մէջ եւ կը դառնայ այլեւս «օղու եւ փողոցների անդառնալի սեփականութիւն»: Եւ այսպէս, փողոցները իյնալով ելլելով, օր մըն ալ ոստիկանները ծառի մը տակէն, ձիւներուն մէջէն կը հանեն զինքը, կը փոխադրեն տուն ուր կը մեռնի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

6.

Գարեգինը յիշեց Սիրանոյշի հիմնարկի երիտասարդ աշխատակիցներին՝ բոլորն ալ ազնիւ տղաներ, որոնց նոյնպէս վերցրել էին բանակ: Ո՞վ գիտէ, դրանց փոխարինող նոր աշխատակիցների մէջ չի՞ եղել այնպիսի մի բարձրադրեալ, որն աշխատանքից հեռացնելու սպառնալիքով ստիպած լինէր նրան՝ ենթարկուել իրեն..

Բայց Սիրանոյշը... միթէ՞ նա թոյլ կը տար այդպիսի բան: Միթէ՞ նա չէր ապտակի եւ հարցը չէր հասցնի կոլեկտիւի *արդարադատութեանը...*

Եւ յանկարծ դաժան մի միտք եկաւ փոխարինեց նրա բոլոր միւս մտքերը: Իսկ ի՞նչ, եթէ չի եղել ոչ բռնութիւն, ոչ ստիպողական համաձայնութիւն, ոչ ուրիշ նման մի բան... պարզապէս երեքեւկէս երկար տարիների սպասումից ու ներքին մաքառումներից յետոյ յաղթել է ցանկութիւնը...

Որ Սիրանոյշը չէր կարող նրան հոգեպէս դաւաճանած լինել, մոռացած եւ ուրիշին սիրած՝ Գարեգինը դրանում չէր կասկածում բոլորովին: Առաւել եւս դաժան անհրաժեշտութիւն էր թւում նրան այն, որ Սիրանոյշը, ամբողջ հոգու թափով սիրելով նրան, տեղի էր տուել ցանկութեան գայթակղութեանը...

Նա յիշեց մի դէպք իր կեանքից: Ինչ որ կիսաւեր փոքրիկ քաղաքում մի երիտասարդ կին դուրս եկաւ փողոց եւ հապճեպ կանչեց նրան: Գարեգինը ներս մտաւ՝ զէնքը պատրաստ, կարծելով, թէ թաքնուած թշնամու տեղ է ուզում ցոյց տալ կինը: Բայց կինն ասաց.— «Ահա երկու տարի է, որ իմ ամուսինը կռւում է ճակատում: Ես սիրում եմ նրան եւ սպասում եմ, բայց... քնիր ինձ հետ այս գիշեր...»:

Գարեգինը վեր կացաւ, մօտեցաւ կնոջը, սկսեց շոյել նրա գլուխը եւ խօսել հոգեկան բարձր սիրոյ, անձնազոհութեան եւ նման բաների մասին, բայց կինը կամացուկ ետ տարաւ նրա ձեռքն իր գլխի վրայից եւ ասաց.— «Գիտեմ, գիտեմ այդ ամէնը, գիտեմ քեզանից լաւ»: Նա ջղաձիգ կոտրատեց իր մատները եւ ցաւագին կծեց շրթունքները: Ըստ երեւոյթին նա հեշտութեամբ չէր ենթարկուել թուլութեանը եւ նրա մէջ դեռ գնում էր տանջալի պայքար: Գարեգինին նա ճանապարհ դրեց, բայց միթէ՞ մի ուրիշի հետ չէր իրագործելու իր ցանկութիւնը...

Դուրս գալով կնոջ մօտից, Գարեգին ակամայից պատկերացրեց, թէ դա Սիրանոյշն էր, եւ մի քանի օր հծծաց խանդից եւ խոցուած ինքնասիրութիւնից:

Բայց այժմ, տարիների դպրոցից յետոյ, Սիրանոյշի մահուանից յետոյ, երբ մահն իր սեւ քօղն էր տարածել բոլոր յանգած կիրքերի, ցանկութիւնների եւ զգացումների վրայ, երբ նա տարել էր ամենակարեւորը, ամենամեծը, երբ տարել էր կեանքը, այժմ Գարեգինն այլ կերպ էր մտածում այդ ամենի մասին: Նա գիտէր, ի հարկէ, թէ ինչ մեծ ուժ է մարտիկի համար՝ հեռու թիկունքում մնացած նրա ընկերուհու անձնուէր հաւատարմութիւնը: Նա գիտէր նաեւ, թէ ինչ մեծ մխիթարութիւն է այն գիտակցութիւնը, — թուցէ մի քիչ անձնասիրական, — որ երբ դու տանջւում ես այնտեղ, ցեխի մէջ եւ գնդակների տարափի տակ, քո սիրեցեալն էլ այնտեղ է տանջւում քեզ համար եւ ոչ թէ անհոգ ծիծաղում է ուրիշ տղամարդու թեւերի մէջ: Գարեգինն ատում, արհամարհում էր թեթեւամիտ կանանց, զարշում էր նրանցից, նրանց համարում էր իր անձնական թշնամին: Բայց այն բանին, որ կինը կարող էր մի կարճ պահ յանձնուել իր թուլութեանը եւ ապա դառնօրէն զղջալ ու տանջուել, նա նայում էր միայն խղճահարանքով եւ կարեկցութեամբ: Տղամարդկանց նա ներում էր, բայց ներում էր ոչ թէ նրա համար, որ համարում էր նրանց արտօնուած սեռ եւ դրանով ուզում էր արդարացնել նաեւ իրեն: Ընդհակառակն, նա իրեն արդարացնելու ոչինչ չունէր, պատերազմի բոլոր տարիներին նա հաւատարիմ էր իր Սիրանոյշին՝ թէ հոգով եւ թէ մարմնով: Իսկ տղամարդկանց նա ներում էր, որովհետեւ համարում էր այդ հարցում կանանցից ցածր, անպիտան արարածներ, եւ նրա ներման մէջ աւելի արգահատանք կար, քան ներողամտութիւն:

Նա նորից նայեց լուսանկարին: Իր գաղտնիքն իր հետ տարած, այլեւս յաւիտեան լուռ, ապակու տակից նրան էր նայում նրա կինը: Ինչպէ՞ս էր պատահել այդ... բայց ինչպէս էլ որ պատահել էր, միթէ՞ Գարեգինը կարող էր մեղադրել նրան...

Նա մտովին խօսում էր կնոջ հետ, բայց ամէն րոպէ, ամէն վայրկեան նրա գիտակցութիւնը ծակում էր այն միտքը, որ ի զուր է նա խօսում դիմողական ձեւով, որովհետեւ Սիրանոյշը չկայ...

Յանկարծ նա նայեց դէպի լուսամուտը: Մթնել էր: Եւ նոյնպէս յանկարծ, այնքան արագ, որ նա ժամանակ չգտաւ մտածելու, յիշեց, որ արդէն ուշ է, ե՞րբ պիտի վերադառնայ Սիրանոյշը քաղաքից... Եւ նոյն պահին, նորից յիշեց, որ դա սուտ էր, իսկ իրականութիւնն այն է, որ իմացաւ յետոյ.— Սիրանոյշը չէր վերադառնալու երբեք...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(7 Շար.)

Հիմա Լեւոնն ալ, այդ մատղաշ պատանին, կարծես ճակատագրի անողոք դասաւորութեամբ մը, սիրահարուած է իր կարգին երգչուհիի մը՝ Լուիզային, որ սակայն վերջ ի վերջոյ պիտի ամուսնանայ պարիտոն Կավալերոյի հետ եւ պիտի մեկնի Իտալիա :

Լեւոնը « արտիստ » կ'անուանեն, վասըն զի ան կը սիրէ երաժշտութիւնն ու թատրոնը եւ կը նուագէ Մանտոլին : Թատրոնի եւ երաժշտութեան հանդէպ պատանիին սէրը խորթ աչքով կը դիտէ մայրը եւ յաճախ կը խնդրէ իր զաւկէն որ հրաժարի այդ սէրէն :

Այդ երկու սէրերուն վրայ, հիմա աւելցած է նաեւ Լուիզայի սէրը, եւ անոր Իտալիա մեկնումէն ետք սիրահար պատանին կոպէկ կոպէկի վրայ դնելով դրամ կը հաւաքէ որպէսզի մեկնի Իտալիա : Սակայն գիշեր մը փողոցային ստահակներ կը գողնան այդ գումարը : Լեւոնը պիտի չկրնայ Իտալիա մեկնիլ :

Եւ վրայ կը հասնի ողբերգական վախճանը : «Հէգ արտիստին դիակը կը գտնեն այն «Խերսոն» շոգենաւին տակէն, որ զինք եւ մայրը Իտալիա պիտի փոխադրէր ...» :

Ահա՛ այս է ատաղձը «Արտիստը» գողտրիկ պատմուածքին, որ է նաեւ սրտառուչ, եղերական :

Ուրիշ առաւելութիւն մը եւս ունի «Արտիստը» պատմուածքը :

Շիրվանզադէի բոլոր երկերուն մէջ, մասնաւորաբար սկզբնական շրջանի գործերուն մէջ, ակնյայտնի է լեզուական թերութիւն մը : Այդ պարագան կը շեշտուի մասնաւորապէս «Արսէն Դիմաքսեան» իր վէպին մէջ :

« Արտիստը» պատմուածքը, սակայն, ունի լեզուական կատարելութիւն մը : Հո՛ն Շիրվանզադէ կարծես դրած է մասնաւոր խնամք մը, այդ թերութենէն ձերբազատուելու համար :

Գաղափար մը կազմելու համար կուտամ հատուած մը՝ «Արտիստը»էն .—

Առտու մը Լեւոնը յանկարծ կը մտնէ Շիրվանզադէի սենեակը, մանտոլինը ձեռքին : Ամբողջ գիշերը լուսցուցեր ու նուագեր է «Մատրիտի չըջմոլիկը », դժբախտ սպանացի երիտասարդի մը երգը, որ գիշերները մինչեւ լոյս կը նուագէ եղեր իր սիրած դուքսին աղջկան լուսամուտին առջեւ : Հիմա Լեւոնն է որ իր սէրէն խոցուած, կը նուագէ այդ եղանակը : Ու կը նուագէ նաեւ Շիրվանզադէին առջեւ :

Բայց թողունք որ հեղինակը ինքը նկարագրէ տեսարանը իր մաքուր ոճով եւ վարպետի գրիչով .—

« Ինչ էր Լեւոնի նուագածը — բացատրել չեմ կարող : Յիշում եմ միայն ինձ վրայ գործած տպաւորութիւնը : Կիսամերկ բեւեռուել էի սենեակի մէջտեղում եւ լսում էի բուռն զգացմունքների վիժումը : Վիշտ եւ բերկրութիւն, փոթորիկ ու մեղմ թախիծ խառնուել էին «Մատրիտի չըջմոլիկ»ի մէջ — գոնէ այդպէս էր թւում ինձ : Գուցէ դա մի կրակոտ, ասպետական ժողովրդի սրտի հրաբուխն էր, փոքր ինչ կանոնաւորուած ինձ անյայտ մի հանճարի ստեղծագործ ուժով, բայց հետաքրքրականն ինձ համար նուագողն էր, կարծես նիւթեղէն պատանին չքացել էր, մնացել էր միայն նրա ստուերը, նա չէր նկատում իմ ներկայութիւնը, քաղցր հնչիւնների հեղեղով կլանուած նեարդերը չէին զգում աշխարհի նիւթականը : Կարծես հոգին ամբողջովին ձուլուել էր նուագած եղանակի հետ ու սլացել հեռու մի աշխարհ : Ընտիր հոգիների կախարդական աշխարհը ...» :

Ու այսպէս, տակաւին ուրիշ հատուածներ, ուրտեղ զմայլելի վրձինով մը, մաքուր ու ընտիր ոճով եւ բիւրեղեայ լեզուով մը մեծանուն Շիրվանզադէն կերտած է իր գլուխ գործոցը՝ «Արտիստը» :

×

Առհասարակ բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդներու մէջ, հասարակութեան մէկ մասը այն համոզումը գոյացուցած է որ թատրոնը պարզ ժամանցի մը վայր է, որ ան պատճառ մըն է զուարճանալու եւ խնդալու, եւ յաճախ այս համոզումը ունեցողները թատրոնը կը նկատեն համահաւասար շարժանկարի գունաւոր ժապաւէնի մը, սա տարբերութեամբ միայն՝ որ թատրոնը աւելի կ'ընծայէ՝ ծափահարելու յաճախ իրենց նախընտրած դերասանները ոչ թէ ճերմակ պաստառին վրայ անոնց կերպարանքին արտացոլացումով, այլ եւ անձնապէս :

Դատելու եւ տեսնելու այս ձեւը չափազանց սխալ է :

Թատրոնը մեծ է, անհամեմատ մեծ, ժողովուրդները կրթող ու դաստիարակող մեծութիւն մը, դպրոց մը՝ ուրկէ մարդկութիւնը կոչուած է քաղելու օգտակար դասեր :

Թատրոնի տաճարին սրբազան քուրմերն են թատերագիրները :

Թատերագիրը մեծագոյն արուեստագէտն է որ մարդկային զգացումներու ստեղնաշարին վրայ կը գործէ զմայլելի կերպով : Ան կը ներկայացնէ մարդկային ամենաստոր նկարագրէն սկսեալ մինչեւ ամենաազնիւ դրուագները :

Թատերագրին համար առաքինութիւններն ու մոլութիւնները նոյն բաներն են, ինչ որ զանազան գոյներու խառնիճաղանճը նկարիչին երանգապնակին վրայ :

Այդ խառնիճաղանճէն է որ արուեստագէտը կը կերտէ իր նկարը :

Ճիշդ այդպէս ալ, թատերագիրը մարդկային ներհակ նկարագիրները, խոտոր համեմատող զգացումները իրար խառնելով է որ մէջտեղ կը բերէ իր գործը եւ կը ստեղծէ անմոռանալի տիպարներ :

Շիրվանզադէն եղաւ այդպիսի արուեստագէտ թատերագիր մը եւ ստեղծեց անմոռանալի տիպարներ :

Իր Էլիզբարովը, Սաղաթէլը, Գիժ-Դանիէլը, Բարխուդարը, Ռուստամը, Նալպանտ Ոսկանը, Զաւնիշանը, Շուշանը եւ տակաւին ուրիշ բազմաթիւ տիպարներ պիտի ապրին այնքան ժամանակ, որքան պիտի ապրին Հայն ու Հայութիւնը :

Եկող սերունդները անպայման երախտագիտութեամբ պիտի դիմաւորեն մեծանուն թատերագրին նորանոր հարիւրամեակները :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՄԱԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԿԷՏԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Մարտ 19ին Ամմանի եւ Պաղտատի մէջ հրատարակուեցաւ Արաբական Համադաշնակցութեան Սահմանադրութիւնը, որ Իրաքի թագաւորը կը հռչակէ աւագ թագաւոր, եւ միաժամանակ բաց դուռ մը կը ձգէ արաբական այն երկիրներուն՝ այս համադաշնակցութեան միանալու :

Արդարեւ, յայտարարութիւնը կ'ընդգծէ թէ այս կարգադրութիւնը ժամանակաւոր է եւ կրնայ փոփոխութեան ենթարկուիլ եթէ արաբական ուրիշ պետութիւններ ալ ուզեն միանալ այս համադաշնակցութեան :

Ակնարկութիւնը, ըստ լաւատեղեակ անձերու կարծիքին, Արաբիոյ թագաւորին կ'երթայ : Իրաքի Ֆայսալ թագաւորն ու Յորդանանի Հիւսէյն թագաւորը պատրաստ են համադաշնակցութեան ղեկը Արաբիոյ թագաւորին յանձնելու, եթէ այս վերջինը որոշէ միանալ իրենց :

Ըստ նոր Սահմանադրութեան, համադաշնակցութիւնը երկու մայրաքաղաք պիտի ունենայ, վեց ամիս՝ Պաղտատ, 6 ամիս՝ Ամման, ի հարկէ մինչեւ որ արաբական ուրիշ պետութիւններ ալ միանան : Ընդհանուր կառավարութիւնը բաղկացած պիտի ըլլայ քսան անդամներէ : Իրաք կը պահէ Պաղտատի Ուխտին անդամ մնալու իրաւունքը :

Սահմանադրութիւնը, որ ութսուն յօդուածներէ բաղկացած է, կը պարունակէ, ի միջի այլոց, հետեւեալ գլխաւոր կէտերը :

1) Ուրիշ պետութիւններ ալ կրնան միանալ համադաշնակցութեան · այս պարագային՝ վերաքննութեան կրնայ ենթարկուիլ համադաշնակցութեան ղեկավարին անձը :

2) Համադաշնակցային Երեսփոխանական ժողովին մաս կազմելու համար անհրաժեշտ չէ ազգային Երեսփոխանական ժողովներուն անդամ ըլլալը : Համադաշնակցութեան երեսփոխանները պիտի ընտրուին չորս տարուան համար :

3) Բարձրագոյն ատեան մը պիտի կազմուի՝ անդամ պետութեանց միջեւ անհամաձայնութիւնները հարթելու համար :

4) Միացեալ կառավարութիւնը միայն պիտի կարենայ միջազգային դաշինքներ կնքել, անդամ պետութեանց ներքին ու արտաքին ապահովութեամբ զբաղիլ, ներքին ու արտաքին քաղաքականութիւնը վարել, զինեալ ուժերու հրամանատարութիւնը վարել, մաքսային, տնտեսական եւ ելմտական հարցերով զբաղիլ :

5) Անդամ պետութիւնները մասնակցութեան համար որոշ գումար մը պէտք է վճարեն · առաջին տարուան ընթացքին Իրաք պիտի հոգայ ընդհանուր ծախքերուն չորս հինգերորդը :

6) Համադաշնակցութեան պետը, միացեալ կառավարութեան հետ խորհրդակցաբար, իրաւունք ունի պաշարման վիճակ կամ պատերազմական վիճակ յայտարարելու՝ ներքին կամ արտաքին անապահովութեան մը պարագային :

7) Համադաշնակցութեան պետը, միացեալ Երեսփոխանական ժողովին համաձայնութեամբ, իրաւունք ունի պատերազմ յայտարարելու :

Իւրաքանչիւր երկիր պիտի պահէ իր դրօշակը, բայց համադաշնակցութեան դրօշակը պիտի ըլլայ՝ հորիզոնական երեք գիծերով՝ սեւ, ճերմակ եւ կանաչ, ձախ կողմի անկիւնին վրայ կարմիր եռանկիւնով :

Համադաշնակցութեան պետը իրաւունք ունի դիւանագիտական ներկայացուցիչներ ընդունելու, համաձայնութիւններ եւ դաշինքներ կնքելու՝ միացեալ Երեսփոխանական ժողովին վաւերացումէն վերջ :

Իրաքի եւ Յորդանանի կառավարութիւնները արդէն իսկ վաւերացուցին այս Սահմանադրութիւնը եւ Երեսփոխանական բացառիկ նստաշրջան մը հրաւիրեցին՝ վերջնական կերպով ընդունելու համար նոր Սահմանադրութիւնը :

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

ԳԱՂՏՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ ...

Վերջերս Թուրքիոյ մէջ երեւան ելած է ձայնասփիւռի գաղտնի կայան մը, որ կը գործէ «Թուրքիոյ ընդդիմադիր ռատիոկայան» անունով :

Կ'ըսուի թէ 30·83 մեթր երկարութեան վրայ կարելի է լսել հաղորդումները · Ապրիլ մէկէն սկսեալ կանոնաւորաբար պիտի գործէ եւ տայ հետեւեալ լուրերը ·

« Մեր երկրին մէջ ինչո՞ւ ապրուստի սղութիւն կայ :

Մեր երկրին մէջ ինչո՞ւ տեղ չկայ :

Երկրին մէջ իշխանութիւն ի՞նչ ձեւով ճնշումը կ'աւելցնէ :

Կառավարութիւնը ինչո՞ւ կը դիմէ այն միջոցներուն զորս կը քննադատէ ընդդիմադրութիւնը :

Ընդդիմադիրները միշտ ժողովուրդին հետ են · մեր ռատիոկայանէն իրականութիւնները պիտի յայտնուին » :

Պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն ձայնասփիւռի գաղտնի այս կայանը Թուրքիոյ մէջ չի գտնուիր, այլ՝ դրացի երկրի մը մէջ :

Ցամենայն դէպս երեւոյթը ցոյց կուտայ թէ Եւրոպայի Միացեալ Շուկային թեկնածու Թուրքիան որքա՛ն յառաջդիմած է ... :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (156)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Բայց նոյն րոպէում իմ միտքը զբաղուում էր գեղեցիկ օրիորդը · մտածում էի՝ թէ այն ի՞նչ խօսք էր, որ նա ասաց ինձ, եւ ինչո՞ւ այնպէս ակամայ փղձկեցաւ նա : Բայց ո՞րտեղ միւս անգամ կարող էի տեսնել նրան :

Շուտով մեզ նախաճաշիկ տուեցին : Քրդի նախաճաշիկը շատ համեղ է լինում, նա պատրաստուած է՝ սերը, կարագը, մածունը մեղրի հետ խառնած մի բաղադրութիւնից, եւ համեմած է լեռնային բոյսերով : Հացը նրանք թխում են երկաթեայ լայն կասկարայի վրայ : Ես վաղ առաւօտեան տեսնում էի, թէ որպէս կանայք փութաջան կերպով հաց էին պատրաստում : Եւ չնայելով, որ բէկը մի ամբողջ ցեղի գլխաւորն էր, դարձեալ նրա կանանց, աղջիկների եւ հարսների մէջ չէր երեւում այն, որպէս ասած, տիկնութեան անշարժութիւնը, որ տիկինները հանգիստ նստած, տնային բոլոր գործերը աղախիններին եւ սպասաւորներին են կատարել տալիս : Քրդի կինը, թէ իշխանի տիկին լինէր նա եւ թէ հասարակ հովուի, իր տնային գործերը իր ձեռքովն է կատարում : Քրդի տնտեսութեան մէջ անգործ է միայն տղամարդը : Նա առաւօտեան վեր է կենում, կամ իր ձիու հետ է խաղում, կամ իր զէնքերն է մաքրում, կամ վառօդ ու գնդակ է պատրաստում, եւ եթէ ուրիշ գործ չունի, մի ընկեր է գտնում, եւ նստում է նրա հետ, ծխում է ու իր գլխի անցքերն է պատմում, գլխաւոր արհեստը, որի մէջ նա շահ է բերում իր ընտանիքին, է աւազակութիւնը,— այս գործի մէջ քուրդը ծոյլ չէ :

Նախաճաշից յետոյ բէկի որդիքը կամեցան ինձ զուարճացնել եւ առաջարկեցին գնալ որսորդութեան : Ես ընդունեցի : Որսորդութեան համար ամէն ինչ հոգացել էին · ձիերը, շները եւ բազէները արդէն պատրաստ էին : Մենք առաւօտեան հովով դուրս եկանք : Այս հովիտի մէջ, ուր զետեղուած էին եզիդների վրանները, կար մի ընդարձակ, կանանչապատ դաշտ : Այս տեղ բէկի որդիքը կամեցան մի փոքրիկ ձիարշաւ հանդիսացնել : Վրանաբնակների կանայքը կանգնած, նայում էին մեզ վրայ : Նրանք խիստ վարպետ կրիտիկոսներ են տղամարդի արիութիւնների :

Ինձ դժուար է նկարագրել, պէտք է աչքով տեսնել, որ հասկանալ, թէ որքան ճարպիկ, որքան արագաշարժ եւ որքան դեւի պէս խորամանկ է քուրդը, երբ նա հեծած է ձիու վրայ : Ձին ամենայն արագութեամբ վազելու ժամանակ՝ քուրդը ճախարակի նման պտոյտում է նրա ամէն կողմերը : Երբեմն տեսնում ես, նա մի թռիչք գործեց, ձիու պարանոցովն անցաւ, եւ կրկին նստեց թամբի վրայ : Երբեմն տեսնում ես, նա իր ոտքերը ասպանդակի մէջ թողնելով, կռացաւ, եւ ձեռքով գետնից հաւաքում է քար, փայտ, կամ իր ձգած նիզակը, եւ նրանցով կարկուտի նման մինը միւսի ետեւից ռմբակոծում է իր հակառակորդին, որին հալածում է : Բայց ձին նոյն միջոցում արագ վազում է առանց կանգնելու : Եւ գլխաւորը, որ միջոց է տալիս քրդին պատերազմել ձիու վրայ, այն է, որ նրա ձեռքերն ամենեւին չեն զբաղուած իր նժոյգի սանձը կառավարելով, նա սանձը բոլորովին բաց է թողնում, եւ իր ծնկների զանազան շարժմունքները բաւական են ցոյց տալու ձիուն իր ընթացքի ուղղութիւնը : Եւ խելացի անասունը այն աստիճան վարժուած է, որ բոլորը հասկանում է, եւ համարեա գուշակում է իր տիրոջ միտքը : Այսպիսի ձիաւորի ձեռքերն ազատ են մնում, եւ նա կարողանում է իր ձին դէպի զանազան կողմեր պտտցնել, եւ մի եւ նոյն ժամանակ գործ ածել իր զէնքերը · — Հրացան արձակել, դարձեալ լցնել, դարձեալ արձակել, թէեւ ձին անդադար շարժողութեան մէջ է : Մի խօսքով, ձին եւ քուրդը գործում են, որպէս մի ամբողջ մարմին, որին մի կամք եւ մի նպատակ է կառավարում ·

Այսպէս ես տեսայ բէկի որդիներին, որոնք մի փոքրիկ ձիարշաւ կատարեցին այն դաշտումը : Նրանք հրաւիրեցին ինձ եւս մասնակից լինել, բայց ես հրաժարուեցայ, որովհետեւ բոլորովին անվարժ էի, եւ ինձ խայտառակել չուզեցի :

Բայց ինձ բոլորովին զարմացրին նրանց ձիերը : Չափազանց լաւ կրթուած էին արշաւանքի համար : Քուրդն երբեք իր նժոյգը չի տալիս ուրիշին հեծնելու, թէեւ նա իր եղբայրը լինէր, որովհետեւ նրանք երկուսը ծանօթ են միմեանց բնաւորութեանը · մի օտար մարդ կարող էր հակառակ վարուած լինել ձիու վարժութեանը եւ վայրենացնել նրան : Այս պատճառով ասած է դարձել Քրդերի մէջ առակ · թէ «երկու բան չէ կարելի ուրիշին տալ հեծնելու համար, մէկը կինը, միւսը ձին» :

Մեր որսորդութիւնը բաւականին յաջող անցաւ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար·)

Գ. Մովսէս Տէմիրճեան, Օր. Զարուհի Տէմիրճեան, Գ. Օննիկ Տէմիրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Օննիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ռեբեկա Դանիէլեան եւ աղջիկը (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Գրիգորեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պարտաքճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները եւ Մինասեան, Պալապանեան ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, հարսին, քրոջ եւ ազգականին՝

ՆՈՒՐՀԱՆԻ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փափազեան)

մահը, 49 տարեկանին (Սթանողցի):

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ, այսօր Ուրբաթ, ժամը 13·45ին, Շաւիլի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 4 բիւ Թրուա Շանթիէ, Շավիլ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել:

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Պետրոս Մուրատեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 26ին, 58 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր Ուրբաթ, ժամը 16ին, Սէն Մարթէն եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբրեւ այդ ընդունիլ ներկայս:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բաբգէն Սիւնի խումբը, ընկերուհի Մառլէն Յովիկեանի նշանախօսութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Գ. Յարութիւն Պասմաճեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Մաղաքեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մանուկեանէ հազար, Գ. Արմենակ Աճէմեանէ 500, Գ. Մարգ. Գոհարեանէ (Ալժերիա) 500, Յովիկեան ընտանիքէն 2000 ֆրանք:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՀԱՃԵԼԻ ՕՐ ՄԸ ԱՆՑԸՆԵԼՈՒ

Սերաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը Մարտ 30ին, Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Իսի Լը Մուլինօ (?) Խրիմեան դպրոցին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով
Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Նուագ ծանօթ հայրենակիցներու կողմէ:

Միրիճեան Շիրվանեան (ուտ), Շիմաւոն Պալեան (ջութակ), պիտի նուագեն հայկական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիններով:
Թերթանուշ եւ Զատկուան հաւկթախաղ:

Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր այս բարենպատակ ձեռնարկը:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ
ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ
—— ՎՏԱՆԳԸ ——
ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ հայ գրատուններէն:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՃԱՇ

Մարսէյլի յարգոյ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հոգեհանգստեան պաշտօնին որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10·30ին, Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ, Բարեգործականի հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ անդամներու յիշատակին:

Ս. Պատարագէն վերջ հրաւիրեալք եւ փափաքողք պիտի առաջնորդուին արդէն ծանուցուած հանդիսաւոր ճաշին, սարքուած Օթէլ տը լա Բլաժի չքեղ սրահին մէջ, 595 Ավընիւ տիւ Փրատօ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Ռըստիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Ռստիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Առաքել Առաքէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ռստիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Ռստիկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մարիամ Սահակեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վասգանոյշ Պժեան, Այրի Տիկին Մարի Պժեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Արզումանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Վարդանեան, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Առաքելեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Սարտարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր

ՍԱՐԳԻՍ ՌՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ պատարագ պիտի ըլլայ Մարտ 30ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Օննիկ Եղիաեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Հայոց Ս. Աստուածածին Մատուռին մէջ (69 րիւ Լուի Պլան) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ կնոջ Մառի Եղիաեանի (ծնեալ Ապասեան) կսկծալի մահուան քառասունքի առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Թօփուզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ ՕՆՆԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՁԱՏԿՈՒԱՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ, ՓԱՐԻԶ

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 9·30ին վերջին Արեւագալ, իսկ երեկոյեան ժամը 4·30ին Խաղաղական եւ Հսկում:

Կիրակի, Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը չորսին:

×

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ ժամը 8ին Խաղաղականի ժամերգութիւն:

ԿԻՐԱԿԻ Ծաղկազարդ, ժամերգութիւն 8·30ին, երեկոյեան Դռնբացէք 17·30ին:

ՇԱՎԻԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, ժամերգութիւն 8·30ին, Դռնբացէք 17ին:

×

ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Նախատօնակ Ծաղկազարդի, երեկոյեան ժամը 17·30ին:

ԿԻՐԱԿԻ, ժամերգութիւն 7·30, Պատարագ 10ին, Դռնբացէք 5ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ – ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Ծաղկազարդ, պատարագ ժամը 10ին, երեկոյ Դռնբացէք ժամը 5ին:

ԳԱՄՓ · ՖՐԵԶ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

Կիրակի, Ծաղկազարդ, Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք ժամը 16:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Շաբաթ, Մարտ 29.— ժամերգ. ժամը վեցին:

Կիրակի, Ծաղկազարդ.— առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը եօթին, պատարագ ժամը տասին, քարոզ 11ին, երեկոյեան Դռնբացէք ժամը վեցին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Քլամարէն Գ. Օնասեանէ երկու հազար ֆրանք իր զաւակին նշանախօսութեան առթիւ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ–ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ:

Նախագահութեամբ՝
ՏԻԿ. Տ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ
Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Այս Կիրակի, ժամը 21ին, Սալոն Նոռմանտի, Պուլվար տ'Աթէն:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՀԱՆԴԻՍ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիկոլ–Դուման ենթակոմիտէի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Պիլէօի Գեղունի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ

Կիրակի Ծաղկազարդ, ժամը 9·30ին ժամերգութիւն:

Ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ:
Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք:
Ժամը 17ին հանդիսաւոր պատարագ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

Վռամեան ենթակոմիտէն այս չարաթ իրիկուն ժամը 21ին:

Ժողովը տեղի կ'ունենայ սովորական հաւաքատեղին:

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ Ընկեր Վ. Իշխանեան:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբին ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ օր, դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի ընկերական խառն ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, մատուռին յարակից սրահը:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու մասնաճիւղին կողմէ:

Այս Շաբաթ գիշեր, քաղաքապետարանի չքեղ սրահը:

Ծանօթ նուագախումբ (Լէ Քոմփանեռն տիւ Ռիթմ):

Անակնկալներ: Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի երիտասարդները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» եւ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» խումբերու կողմէ:

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Ի նպաստ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ» սրահին:

Կիրակի, Մարտ 30ին, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն 12, Անիէռի քաղաքապետարանի չքեղ սրահներուն մէջ,

Centre Administratif et Social
Place de l'Hôtel de Ville

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնեն փարիզահայ բեմի ընտրուած ուժերով

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

(Թատերգութիւն մէկ արար) Գ. Վահանի
Ա. Գմբէթեան, Օր. Շուշան Գէորգեան, Գրիգոր Վահան:

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկը»էն հայացուած զաւեշտ երեք արար:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

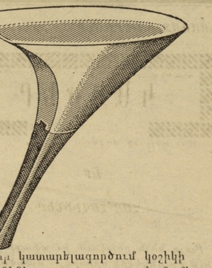
Fantasio Dancing
LOS RUMBEROS

Նուագախումբով:
Ղեկավարութեամբ ՐՈԺԷ ՏՈԹԻՒԼԻ:
եւ երգիչ ՊԱՌՕՆԻ:
Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:
Մուտք՝ 300 ֆրանք:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Մարտ 30, կիրակի ժամը 16էն մինչեւ 24, Սէրքլը Միլիթէրի չքեղ սրահը
Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, անակնկալներ, նուագախումբ, Վարդիվաննեանի Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ հեռաձայնով Յ. ՊԱՀԱՏԼԻԵԱՆԻ Օրնանօ 37 – 22, կամ Գ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ Թրինիթէ 57–74:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 փր.

ՇԱԲԱԹ 29 ՄԱՐՏ — SAMEDI 29 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8156 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3957

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Արաբական թերակղզին կիսանկախ վիճակ ունէր օսմանեան տիրապետութեան տակ: Ջանազան ցեղապետներ կ'իշխէին որոշ շրջաններու վրայ՝ անուանապէս հարկատու Պոլսոյ սուլթան-խալիֆային:

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ իբրեւ ջատագով համիսլամականութեան՝ մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուց Արաբիոյ վրայ, ուր կը գտնուէին Մէքքէ եւ Մէտինէ: Հիճազի երկաթուղին շինել տուաւ՝ դիւրացնելու համար ուխտաւորներու երթեւեկը դէպի մահմետականութեան սրբավայրերը: Շինութեան ծախքերը կը հոգացուէին մասնաւոր տուրքով մը՝ դրոշմաթուղթի ձեւին տակ՝ որ պարտադրաբար կը փակցուէր պաշտօնական գրութեանց վրայ:

1908ին Հիճազի Շէրիֆ նշանակուեցաւ Մարգարէի ցեղէն Հաշէմի Հիւսէյն, որ 1916ին Անգլիացիներուն միացած՝ կռուեցաւ Թուրքերուն դէմ:

Յաղթանակէն վերջ Շէրիֆ Հիւսէյն նշանակուեցաւ Թագաւոր Հիճազի: Ու երբ 1924 Մարտին Թուրքերը ջնջեցին խալիֆայութիւնը, Հիւսէյն ինքզինք իսլամութեան ընդհանուր խալիֆա հռչակեց, առանց միւս երկիրներու իսլամներուն հաւանութիւնն առնելու:

Վէհապիները, որոնք Արաբիոյ որոշ շրջաններուն կը տիրէին՝ նեղը դրին Հիճազի Թագաւորը: Շէրիֆ Հիւսէյն գահը իր Ալի որդւոյն ձգելով 1924 Հոկտեմբեր 5ին մեկնեցաւ Աքապա, անկէ Կիպրոս, ուր անցուց իր կեանքի վերջին օրերը:

Վէհապիներու պետը Ապտիւլ Ազիզ Իպն Սէուտ յաղթանակէ յաղթանակ երթալով Հաշէմիներու ձեռքէն գրաւեց Մէտինէն, Մէքքէն ու Ճիտտէն եւ 1926 Յունուար 8ին Մէքքէի մեծ մզկիթին մէջ հանդիսաւորապէս հռչակուեցաւ Հիճազի Թագաւոր:

Երկու տարի մնաց Հիճազ, երկիրը խաղաղեցուց եւ իր որդիներէն Էմիր Ֆէյսալը Հիճազի փոխարքայ նշանակելով՝ մայրաքաղաքը փոխադրեց Րիյատ, իր ծննդավայրը: 1927 Փետրուարին առաւ «Թագաւոր Հիճազի ու Նէճտի» տիտղոսը: Իսկ 1932ին ամբողջ երկիրը իր անունով կոչուեցաւ «Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորութիւն»:

Իր անդրանիկ որդին՝ Թիւրքի՝ հիւանդութենէ մեռած ըլլալով առաջին աշխարհամարտէն վերջ, 1933ին գահաժառանգ նշանակուեցաւ Էմիր Սէուտ, այժմու Թագաւորը:

Երրորդ որդին Էմիր Ֆէյսալ բացի Հիճազի փոխարքայի պաշտօնէն՝ արտաքին նախարար նշանակուեցաւ. պահ մը նաեւ վարչապետ դարձաւ:

Իշխան Ֆէյսալ իր եղբօր գահակալութենէն վերջ ալ արտաքին քաղաքականութեան ղեկը իր ձեռքին մէջ պահեց:

Վերջին տարիներու ընթացքին երկու եղբայրներու միջեւ որոշ տարակարծութիւն կար քաղաքական հարցերու շուրջ: Մինչ Սէուտ Թագաւոր 1957ի Փետր.ին Ուաշինկթըն երթալով կը յարէր «Այզընհաուըրի վարդապետութեան», Էմիր Ֆէյսալ իբրեւ արտաքին նախարար տարբեր ուղղութիւն կը բռնէր: Մասնաւորաբար սերտ կապ կը պահէր նախագահ Նասըրի հետ:

Դամասկոսի մէջ այս վերջիններս եւ գնդապետ Սարաճի կողմէ Սէուտ Թագաւորին դէմ ուղղուած ամբաստանութիւնները ի վերջոյ յանգեցան այն արդիւնքին, որ Էմիր Ֆէյսալ ամբողջովին ձեռք առաւ երկրին արտաքին քաղաքականութեան հետ նաեւ ելմտական եւ ներքին գործերու ղեկավարութիւնը:

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան եւ Հաշէմիներու Դաշնակցութեան մրցակցութեան մէջ խիստ կարեւոր դեր մը վերապահուած է Սէուտի Արաբիոյ: Յաղթանակը պիտի տանի այն, որուն կողմը պիտի հակի երկու միլիոն քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ այս հարուստ — ու իսլամութեան համար նուիրական — երկիրը:

Էմիր Ֆէյսալի առաջին փայլիլը արդէն իսկ յաղթանակ մը կը նկատուի նախագահ Նասըրի համար:

Միջին Արեւելքի մէջ նոր անակընկալներու նախօրեակին կը գտնուինք:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ՝ ՆՈՐ ՍԹԱԼԻՆԸ

Ինչպէս գրած էինք Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը գումարուեցաւ՝ ընտրելու համար նախարարական նոր կազմ մը: Միջազգային մամուլը արձագանգ կը հանդիսանար Ա. Միկոյեանի այն յայտարարութեան, որուն համաձայն նախարարական որեւէ փոփոխութիւն պիտի չըլլար Կրեմլինի մէջ: Այսուհանդերձ, դիւանագիտական շրջանակները կը յայտնէին թէ Բուլգանինի պաշտօնազրկումը օրուան հարց է:

Արդարեւ, հինգշաբթի իրիկուան նիստին մարեշալ Վորոշիլով առաջարկեց որ Խրուշչեւ կազմէ նոր դահլիճը: Բուլգանին անմիջապէս «հրաժարեցաւ»: Պարզ խօսքով՝ փոխանցումը կատարուեցաւ մէկ վայրկեանի մէջ: Խրուշչեւ միաժամանակ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար եւ Խ. Միութեան վարչապետն է ներկայիս, ինչպէս՝ Սթալին:

Մարեշալ Բուլգանինի շնորհազրկումը Սթալինի մահէն ետք խորհրդային ղեկավարներուն մէջ կատարուած վեցերորդ կարեւոր փոփոխութիւն է, հինգ տարուան մէջ: Այս ժամանակաշրջանի ընթացքին բազմաթիւ մաքրագործումներ, շնորհազրկումներ, պաշտօնի փոփոխութիւններ եւ գնդակահարութիւններ եղան. երկու հոգի միայն մնացին նոյն պաշտօնին վրայ.— Խրուշչեւ եւ Ա. Միկոյեան:

Խրուշչեւ վարչապետ ընտրուեցաւ միաձայնութեամբ. 1378 երեսփոխանները անմիջապէս ոտքի ելլելով սկսան ծափահարել. Բուլգանին մասնակցեցաւ խանդավառութեան:

Ա. Միկոյեան առաջին անձն էր՝ որ շնորհաւորեց Խրուշչեւի ընտրութիւնը: Երկու ղեկավարները վեց-եօթը անգամ իրարու ձեռք սեղմեցին:

Ինչպէս ծանօթ է, Սթալինի մահէն ետք հաւաքական ղեկավարութեան նշանաբանը հրապարակ նետուած էր: Կարգ մը մաքրագործումներէ ետք, Բուլգանին — Խրուշչեւ խումբը կ'իշխէր երկրին վրայ. ճամբորդութիւնները միասին կը կատարէին՝ դէպի արտասահման: Յստակ էր սակայն այն իրականութիւնը, որ Բուլգանին ենթակայ էր Խրուշչեւի, որ կը գծէր Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան ուղին. ինք կը վարէր նաեւ ներքին քաղաքականութիւնը, մինչեւ իսկ տնտեսական մարզին մէջ պատրաստելով նոր ծրագիր (հողամշակութիւն):

Ո՛չ մէկ կասկած այլեւս՝ թէ Խրուշչեւ Խ. Միութեան ինքնիշխան միակ տէրն է: Մարեշալ Վորոշիլով «ընտրութենէն» ետք փառաբանեց զայն, յայտարարելով թէ Խրուշչեւի անունը անբաժան կը մնայ երկրին ներքին յաջողութիւններէն եւ խաղաղասիրական արտաքին քաղաքականութենէն.—

Այսուհետեւ կարելի է ըսել, աւելցուց Վորոշիլով, թէ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները կը ճանչնան Խրուշչեւը՝ իբրեւ խաղաղութեան համար պայքարող անվեհեր մարդ մը, որ դէմ է պատերազմի: Մենք հպարտ ենք գիտնալով՝ որ այս պայքարին դրօշակիրը մեր կուսակցութեան ղեկավարն է:

Մարեշալը նոր «իմաստուն»ը ներկայացուց նաեւ իբրեւ աշխատաւոր դասակարգի ներկայացուցիչ, որ քառասուն տարիէ ի վեր իր ուժերը ի սպաս դրած է ընկերվարութեան եւ համայնավարութեան:

Խրուշչեւ ծնած է 1894ին, Ուքրանիա: 1918ին Մոսկուայի մէջ արձանագրուեցաւ համայնավար կուսակցութեան անդամ: 1937ին Մոսկուայի համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար եղաւ: 1939ին՝ Քաղաքական Բիւրոյի անդամ: 1946ին Ուքրանիոյ վարչապետ: 1953ին համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար, Սթալինի մահուան վաղորդայնին:

Մարեշալ Բուլգանին ծնած է 1895ին Նիժնի Նովկորոտ: 1917ին՝ կ'արձանագրուի համայնավար: 1931ին՝ Մոսկուայի քաղաքապետ: 1941 – 43 Մոսկուայի պաշտպանութիւնը ստանձնողներէն մէկը, 1948ին Քաղաքական Բիւրոյի անդամ, 1952ին համայնավար կուսակցութեան Գերագոյն Խորհուրդի անդամ. 1955ին՝ Մալենկովի յաջորդը, իբրեւ վարչապետ:

Բուլգանին պաշտօնանկ եղած օրը (հինգշաբթի) նախագահած է Ազգութեանց Խորհուրդի ժողովին, ուր ներկայ էր նաեւ Ա. Միկոյեան:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Բուլգանինի պաշտօնազրկումը, որ անակնկալ մը չէր, լայն արձագանգ գտաւ բոլոր շրջանակներուն մէջ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Հաւաքական ղեկավարութեան վախճանը եւ վերադարձ դէպի բռնատիրութի՞ւն, ինչպէս՝ Սթալինի ժամանակ... այս հարցումն է, որ կու տան Ամերիկացիք, որ ըստ երեւոյթին չէին սպասեր այս փոփոխութեան:

ՄԱԿ.— Խրուշչեւ վարչապետ դառնալով կը վերջանայ այդ ուղղութեամբ Մոսկուայի մէջ սկսած շարժումը: Դիւանագէտ մը ճշդեց. հիմա աւելի լաւ գիտենք՝ թէ որուն հետ գործ ունինք:

ԱՆԳԼԻԱ.— Խրուշչեւ վերջապէս հագաւ Սթալինի կօշիկները, կը յայտարարեն Լոնտոնի շրջանակները. Խրուշչեւ իր ընկերները մաքրագործելով՝ ա՛յս նպատակը կը հետապնդէր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Կառավարական շրջանակները կը յայտնեն, թէ Խրուշչեւ միաժամանակ վարչապետ եւ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար ըլլալով, անգամ մը եւս կը պարզուի այն իրողութիւնը՝ որ Խ. Միութեան մէջ կառավարութիւնը մէկ անձի ձեռքերուն մէջ կրնայ ըլլալ միայն: Բռնատիրութի՛ւն:

———o———

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Փինօ Ուրբաթ օր տեսակցութիւն մը պիտի ունենար Պոնի մէջ Ատընաուըրի և Ֆոն Պրենթանոյի հետ Եւրոպայի ապահովութեան մասին: Հաւանաբար խօսին նաեւ Ալժերիոյ հարցին մասին:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Շավիլի Արզութեան խումբէն 5.000

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԷՋ

Վերջին քանի մը օրերուն Ազգ. Ժողովը սկսաւ քննել առկախ մնացած կարգ մը հարցեր.— Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը, նախկին ռազմիկներու պահանջը եւն.:

Վարչապետ Կայեար պատասխանեց բոլոր քննադատութեանց՝ աւելի քան վճռական: Կառավարութիւնը կ'աշխատի համաձայն մեծամասնութեան փափաքին: Անգամ մը եւս շեշտեց, թէ Հիւս. Ափրիկէի հարցին մէջ դահլիճը դէմ է Մարոքի, Թունուզի եւ արտաքին այլ միջամտութիւններու՝ Ալժերիոյ թնճուկը լուծելու համար: Գալով Ֆրանքօ-Թունուզեան տարակարծութեան, Մըրֆի եւ Պիլի կ'աշխատին համաձայնութեան եզր մը գոյացնել՝ որպէսզի ուղղակի խորհրդակցութիւնները սկսին:

Վարչապետը, որ նախապէս Անկախներու սպառնալիքներուն հրաժարման սպառնալիքով կը պատասխանէր, այս անգամ յայտարարեց.— Եթէ կ'ուզէք՝ կառավարութենէն կրնանք հեռացնել ձեր նախարարները:

Երէկ իրիկուն երեսփոխանները ցրուեցան՝ Զատկուան արձակուրդին համար, մինչ Մըրֆի եւ Պիլի ճամբայ ելան դէպի Թունուզ:

Միւս կողմէ հակառակ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն՝ Հիւս. Ափրիկէցի ահաբեկիչները կը շարունակեն իրենց գործունէութիւնը Մայր Երկրին մէջ:

Առջի օր Մալիյոն փողոցին մէջ հինգ զինեալ Ափրիկէցիներ յարձակում գործեցին պանդոկի մը վրայ, սպաննելով իրենց երեք ցեղակիցները եւ ծանրօրէն վիրաւորելով երկու ուրիշներ:

Տանթոն փողոցին մէջ Ալժերիացի մը սպաննեց 22 տարեկան երիտասարդ մը: Փանայէօ փողոցին մէջ ուրիշ մը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ:

Թրոքատէրոյի պարտէզին պահակը յարձակումի ենթարկուեցաւ երկու Ալժերիացիներու կողմէ, ծանրօրէն վիրաւորուելով:

Ոստիկանութիւնը կատարեց բազմաթիւ ձերբակալութիւններ՝ Անժէի եւ Փալեզոյի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Րոպէր Շուման, ճառ մը խօսելով ԼոսԱնճելըսի մէջ յայտնած է թէ Ֆրանսա պատասխանատուութիւններ ունի Ալժերիոյ մէջ զոր չի կրնար գլուխ հանել եթէ լքէ այդ երկիրը:

24 ԺԱՄՈՒԱՆ երկաթուղիի գործադուլ որոշուած է երեքշաբթի օրուան համար: Գործադուլը ամբողջական պիտի ըլլայ քանի որ որոշումը տրուած է չորս գլխաւոր սենտիքաներուն կողմէ, նախարարին տեսակցութենէն ետք: Հանրային Աշխատութեանց նախարարը վճռապէս մերժած էր ուղեվարներու յաւելման պահանջները: Վախ կայ թէ նոյն օրուան համար գործադուլի որոշում տան նաեւ օթօպիւսի, մեթրոյի, կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաները:

ՓԻԹԸՐ ԹԱՈՒՆՍԷՆՏ վերջ տալու համար հանրային կարծիքին հետաքրքրութեան եւ երկար յօդուածներուն նուիրուած Մարկարէթի հետ ունեցած իր հանդիպումին, պաշտօն. զեկոյց մը հրատարակեց առջի օր: Իշխանուհիին «Թեկնածու»ն կը յիշեցնէ թէ որեւէ պատճառ չկայ փոփոխութիւն փնտռելու իշխանուհի Մարկարէթին 1955ին ըրած յայտարարութեան: Ինչպէս կը յիշուի այդ ժամանակ Մարկարէթ յայտարարած էր թէ կը հրաժարի Թաունսենտի հետ ամուսնանալէ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Մարտ 27).— Ձոյլ ոսկի՝ 518.000, Նափոլէոն 3690, զուից. 3540, անգլ. 4310, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1250, տոլար 442, զուից. 106.50, պելժ. 9.15, լիր 0.72:

ՀԱՄԵՍՏ ՈՒ ԼՈՒՐՋ

Նորերէն չատերուն պակասը համեստութիւնն ու լրջութիւնն է այսօր :

Իրական արժէքները,— օժտուած անժխտելի չնորհով ,— անոնք են մեծ մասամբ, որ ունին դարձեալ համեստութիւն ու լրջութիւն :

Ցաւակնութիւնները դժուար թէ կատարները բարձրացնեն զմեզ :

Իր արժանիքները ճանչնալ, ըլլալ իրազեկ իր ուժերուն ու դառնալ նախանձախնդիր անոնց յարգուելուն, դեռ եւս յաւակնիլ չի նշանակեր :

Բայց փոքր արժանիքներով մեծ յաւակնութիւններ սնուցանել, պարագան է մեծամիտ անձերու :

Կ'ապրինք ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր բարոյական եւ մտաւորական խոտոն բարեմասնութիւններ կը պահանջուին մարդոցմէ :

Երկու ոտանաւորով ու երկու պատմուածքով մարդ ոչ բանաստեղծ կը նկատուի, ոչ ալ նորավիպագիր:

Բայց բանակ մը կը կազմեն անոնք, որ յեցած այս վտիտ պաչարին, նիզակ կը ճօճեն արեւոտի եւ մտքի դասական կանոններուն դէմ :

Մեր ակնարկը գնաց գրականութեան · աւելի վատ են ուրիչ մարզեր եւս :

Կը բաւէ որ տարի մը կամ երկու մէկը գտնուի ծխական վարժարանի մը մէջ պաշտօնի վրայ, չէք կրնար վիճիլ հետը· պիտի աշխատի տարհամոզել ձեզ, թէ դպրոցավարութեան մէջ իր որդեգրած դրութիւնն է ուղիղ, որովհետեւ «փորձառութիւնը» ունի ատոր :

Տարուան մը կամ երկու փորձառութիւն :

Կար ատեն մը, որ բարեխիղճ ու իրական պատրաստութեամբ մասնագէտներ կ'ամչնային խօսիլ իրենց տասնեակ տարիներու փորձառութեան անունէն:

Արուեստի չատ մը մարզերուն վրայ ընդհանրացումներով կը յանդինք նոյն եզրակացութեան :

Փորձառու, պատրաստուած, անվիճելի կարողութեամբ մարդոց բանակ մը ահա ամէն տեղ, առանց սակայն սփոփիչ արդիւնքներու :

Ո՞ւր պիտի հասցնեն այս յաւակնութիւնները մեզ :

Աւելի ճիշդ, ո՞ւր պիտի հասնին այդ յաւակնութիւններով զինուած միջակութիւններ, երբ իրենց կը պակսի համեստութիւնն ու պատրաստութիւնը :

Երբ մոռցած արուեստին ու բարձր մտաւորականութեան ստորոգելիները, ոտքի վրայ յղացուած ու գրի առնուած խեղճութիւններով կը կարծեն ծառայած ըլլալ հայ մշակոյթին :

Սերունդ մը որ կ'ուզէ ծառայել իր ազգին, ամէն բանէ առաջ պէտք է ունենայ իր ընելիքին մասին պարզ եւ որոշ գաղափար :

Ծառայել դեռ եւս չի նշանակեր մեքենական աշխատանքներ կատարել:

Մարմիններու մէջ կամ անոնց կողքին, ծառայութիւններ կան, որոնց համար կը պահանջուի պատրաստութիւն, հմտութիւն, փորձառութիւն եւ մասնագիտութիւն: Մարդ երբ զուրկ է անոնցմէ, բայց տրամադիր օգտակար ըլլալու, պէտք է հաշուի առնէ իր ուժերը:Եթէ անոնք պահանջուած գործին համար թեթեւ կը կչռեն, պէտք է հրաժարի: Այս վերջին պարագային աւելի բարեխղճօրէն ծառայած կ'ըլլայ իր ազգին կամ համայնքին, քան այն ատեն, երբ կը ստանձնէ իր ուժերէն վեր պարտականութիւններ :

Ամէն կողմ հանրային գործերը կաղն ի կաղ կ'ընթանան, որովհետեւ անոնց գլուխը գտնուող անձերէն չատերուն կը պակսի պատրաստութիւնը :

Ջենք լսեր զոհաբերութեան ոգին, ընդհակառակն :

Նորերը պէտք է իմանան ասիկա:

Անոնք պէտք է գիտնան, որ ցանկութիւնները միչտ արդիւնք չեն տար, երբ համապատասխան պատրաստութիւն չունի մարդ :

Ցանկութիւններով կրնանք մասնակի յաջողութիւններ ձեռք բերել միչտ, բայց լուրջ պատրաստութեամբ եւ չրջահայեցողութեամբ է որ կրնանք նուաճումներ արձանագրել :

Համեստութիւնը իր ուժերուն ճանաչումը կը նչանակէ :

Ճանչնանք մեր թերիները:Ըլլանք լուրջ ու աչխատինք մեր չրջապատին օգտակար ըլլալու համար տեւաբար համբարել :

Լռիկ մնջիկ ներամփոփ աշխատելու ձեւ մը կայ որ անհատը կը բարձրացնէ : Կը մղէ զայն ինքնասրբագրութեան :

Այս վերջինը առանձին ճիգ ու յոգնութիւն կը պահանջէ, բայց կուգայ պահ մը, որ ենթական կը խանդավառուի, երբ կը հաստատէ իր ջանքերուն բեղմնաւորումը :

Յաճախ յաւակնութիւնները պատճառ կը դառնան, մարդոց ձախողութեանց : Ինքնապաստան մարդը կը մոռնայ իր թերիները սրբագրելու պահանջը :

Միջակ մնացողները, անընդունակները կամ բթամիտները չեն միչտ, այլ իրենց ուժերը գերագնահատող յաւակնոտներ, որոնց կը պակսի իրական մեծութիւններու նկարագրի ամէնէն ազնուական եւ պայծառ գիծը.— համեստութիւնն ու լրջութիւնը :

Լուրջ դէմքերու պահանջը ունի հայ կեանքը, ամէն կողմ :

Համեստ ու լուրջ երիտասարդներ , համեստ ու լուրջ մեծեր, ու նոյն խմորով թրծուած տարրեր, բոլոր ասպարէզներու վրայ ու ամէն գործի մէջ :

Միայն այդ ոգին է որ պիտի սանձէ մեր յաւակնութիւնները ու առաջնորդէ մեզ մեր թերիները տեսնել ու զանոնք սրբագրելու առաքինութեան :

Այդպէս կ'ընէ կամ պիտի ընել դպրոցը: Այդպէս կ'ընէ կամ պէտք է ընէ անկաչառ քննադատութիւնը: Այդ ոգիով կ'առաջնորդուի իրական մեծ դէմք մը, երբ հարցը կը վերաբերի իր սրտահատորներու առողջ դաստիարակութեան : Այդպէս պէտք է վերաբերի իր արժանապատուութեան եւ ազգային գերագոյն չահերու նախանձախնդիր ամէն անձ , եթէ կ'ուզէ իրապէս օգտակար ըլլալ :

Համեստութիւնը պէտք չէ չփոթել կեղծիքի եւ կրաւորական համակերպութեան հետ, որ անձնական չահը ունի նպատակ: Լռելը միչտ ոսկի չէ, երբ պատեհութիւն կ'ընծայուի ուրիչներու հրապարակը սուտերով ու նենգութիւններով ողողելու :

Համեստութիւնն ու լրջութիւնը այս պարագային ալ զօրաւոր զէնքեր են , խարանելու համար կեղծիքը կչռուած ու փաստական օրինակներով :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՊԷ՞ՏՔ ԷՐ ԶԻՆԵԼ

Եւրոպայի ամէնէն ուչագրաւ երկիրը կը համարուի վերականգնող Գերմանիան : Բ. Աշխարհամարտի վաղորդայնին Դաշնակիցներու միջեւ բաժնուած՝ տասնամեակ մը բաւական եղաւ, որպէսզի ինքնիչխան ուժ մը ըլլայ, արեւմտեան ճակատի վրայ :

Մարտ 25ին վերջացան Պունտսթակի արտաքին քաղաքականութեան վիճաբանութիւնները, որմէ ետք ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ հինգ կէտերէ բաղկացած բանաձեւ մը : Ցատկանչական են երկու որոչումներ .

1.— Նկատի ունենալով Խ. Միութեան հիւլէական սպառազինումը եւ Արեւմուտքի պաշտպանութեան ծրագիրը՝ Գերման բանակը պէտք է զինուի ամէնէն արդիական զէնքերով :

2.— Բոնի կառավարութեան քաղաքականութեան հիմնական կէտը՝ Գերմանիոյ վերամիացումը :

Ո՛չ մէկ կասկած՝ որ բաժան – բաժան եղած ժողովուրդի մը հողամասին վերամիացման գաղափարը մեծ համակրանք կը վայելէ մանաւանդ արեւմտեան չըրջանակներուն կողմէ: Այսուհանդերձ անխուսափելի էր հակակրանքն ու ընդդիմադիր չարժումը՝ սպառազինման դէմ . հիւլէական եւ ջրածին զէնքեր՝ գերման բանակին :

Ընդդիմադիրները, — մասնաւորաբար՝ ընկերվարական կուսակցութիւնը ,— իրենց ձայնը լսելի դարձուցին Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ: Երկու Աշխարհամարտերէն ուժաքամ, պարտուած ժողովուրդը բնականաբար ներկայացուցիչներ պիտի ունենար, որոնք հաշտ աչքով պիտի չնայէին այս որոշումին: «Մինչեւ վերջը պիտի պայքարինք հիւլէական զէնքերուն դէմ » յայտարարեց ընկերվարական պարագլուխ եւ Վարչապետ Ատընաուըրի գլխաւոր հակառակորդ Օլընաուըր :

Յատակ է նաեւ կառավարական չըջանակներուն պաշտպանած թէզը .— Ամէն բանէ առաջ՝ ինքնապաշտպանութիւն :

Երեւոյթներու ներկայ վիճակին մէջ ոմանց անտրամաբանական կը թուի Գերմանիոյ սպառազինման դէմ ծայր տուած պայքարը: Հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու մթերանոցներուն վրայ թուխս նստած հսկաներուն դիմաց բնականաբար ձեռնածալ կարելի չէ նստիլ. մանաւանդ՝ երբ լայն հող գտած է այն տեսակէտը , որ աշխարհի խաղաղութեան լաւագոյն երաչխիքը կրնայ ըլլալ ուժերու հաւասարակչռութիւնը :

Մօտ ութսուն միլիոննոց Գերմանիոյ մեծագոյն թեւը, աւերակներէն յառնած, յաջողեցաւ բարձրացնել իր տնտեսութիւնը, համեմատաբար ընկերային կայուն վիճակ մը ստեղծելով, չնորհիւ Արեւմուտքի եւ մանաւանդ Ամերիկայի բերած օժանդակութեան զոր կրցաւ լաւագոյնս օգտագործել :

Ամէն տարի՝ միլիոններ կուտայ իբրեւ ծախքերու մասնակցութիւն, Գերմանիա հաստատուած Ֆրանսացի, Անգլիացի, պելժիացի եւ այլ զրաւման բանակներուն համար: Այս ուղղութեամբ անհամաձայնութիւն մըն ալ կայ Անգլիացիներու հետ: Ընդհակառակն, յարաբերութիւնները աւելի քան սերտ են՝ Ֆրանսայի հետ: Համագործակցութեան ոգին հետզհետէ տեղ կը գրաւէ երկու երկիրներու մօտ, լուրջ մտահոգութիւն մը պատճառելով Միացեալ Նահանգներէն աւելի՝ Անգլիոյ : Այս տեսանկիւնէն կարելի է բացատրել նաեւ բրիտանական մամուլին չղթայազերծած պայքարը՝ ընդդէմ Գերմանիոյ վերազինման:

Արեւմտեան պաշտօնական չրջանակները համաձայն են որ Գերմանիա ունենայ հեռավար հրթիռներ. առայժմ համեմատաբար նուազ տարողութեամբ: Այսինքն՝ կարելի չէ այդ հրթիռներով ռմբակոծել հեռաւոր կեդրոններ:

Ներկայիս սահմանափակ զէնքեր ունի բայց, Գերմանիա հետզհետէ կրնայ աւելցընել անոնց թիւը :

Այսպիսի զէնքեր ունենալու համար՝ իրաւունք պիտի ստանայ նաեւ իր հողամասին վրայ մասնագէտներ համախմբելու եւ իր միջոցներով զարկ տալու գիտութեան :

Ծանօթ է Գերմանացիներու գիտական միտքը, ոչ միայն Գերմանիա այլ Մոսկուայէն մինչեւ Ուաշինկթըն: Լիազօրութիւն ունենալէ ետք՝ չուտով կրնան պատրաստել նաեւ միջերկրային հրթիռներ, կամ նոյնիսկ բոլորովին նոր զէնքեր, աւելի սարսափազդու քան մինչեւ այսօր չինուածները:

Անտեղի չէ նաեւ այն վախը որ կը համակէ բրիտանական չրջանակները : Գերմանիա չուտով կրնայ դառնալ հիւլէական երրորդ մեծ պետութիւնը. այնուհետեւ՝ ոչ ոք կրնայ զսպել անոր խոյանքը: Հիւլէական եւ ջրածին ինքնավար

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

1.

Առաւօտեան , երբ Գարեգին արթնցաւ, նրա առաջին անգիտակցական ռեֆլեքսը եղաւ դարձեալ նոյնը, — մի՞թէ դեռ չի եկել Սիրանոյշը քաղաքից ... բայց հետեւեալ իսկ վայրկեանին յիչելով նախորդ օրը, նա նորից սկսեց լուռ արտասուել :

Նա պառկած էր հագուստով, Սիրանոյչի անկողնի վրայ: Մայրը նրան ծածկել էր մի բարակ վերմակով : Վաղ առաւօտեայ արեւն արդէն ընկել էր այգու զանազան մասերի վրայ, եւ ամենուրեք ըղեալթ ճռուողում էին թռչունները :

Իսկ Սիրանոյշը չկար ...

Գարեգինը ցատկեց ոտքի: Անհնար էր պառկել: Շարունակ թւում էր, թէ շնչառութեան համար օդը պակասում է : Նրա աչքովն ընկաւ աթոռը, որի մէջքի վրայ մայրը գցել էր կոստիւմ, սպիտակեղէն, նստելատեղում դրել էր կէպի, գուլպաներ, յատակի վրայ՝ կիսակօշիկներ ...

Եւ իբրեւ փրկութեան փարոսի , Գարեգինը յանկարծ կառչեց այդ ամենից : Հագնել, այնուամենայնիւ, գուցէ վերածուել նախկինին ...

Նա արագ հանեց համազգեստը, վերցրեց սրբիչը եւ սպիտակեղէնով դուրս գնաց լուացուելու: Լուացարանն այնտեղ էր, հին տեղում, պատի տակ :

Երբ նա դուրս եկաւ այգի, մայրը եւ այգու գիշերային պահակը կանգնած զրուցում էին: Ըստ երեւոյթին, ծերունին Գարեգինի պատճառով էր դեռ այդ տեղ , չէր գնացեր քնելու: Տեսնելով երիտասարդին, նա իսկոյն մօտեցաւ, ուրախ չնորհաւորեց նրա վերադարձը, ապա եւ իսկոյն տխուր սեղմեց նրա ձեռքը :

Գարեգինը լուացուեց, արագ բարձրացաւ վեր եւ մտաւ իր սենեակը: Նրա աչքերը հանդիպեցին նկարին՝ սեղանի վրայ: Պայծառ առաւօտի՞ց էր, երիտասարդական կենսառատութիւնի՞ց , թէ պարզապէս այն պատճառով, որ Գարեգինի համար Սիրանոյշն անմահ էր, — նա նորից ժպտեց նրան, եւ ժպտեց համարեայ առանց թախիծի, ինչպէս կենդանի մարդը կենդանի մարդուն :

— Բարի լոյս, Սիրանոյշ ...

Նա սկսեց հագնուել: Անդրավարտիքը հագնելուց յետոյ նա անգիտակցաբար ձեռքը տարաւ գրպանը եւ հանեց այնտեղից մաքուր լուացուած , արդուկուած եւ խնամքով ծալած թաշկինակը: Նա հասկացաւ՝ Սիրանոյշն էր դրել այնտեղ : Պիջակը հագնելիս նա ծոցագրպանում ինչ որ կոշտ բան զգաց եւ նոյնպէս, ձեռքը տարաւ, հանեց: Դրամ էր, որ նոյնպէս Սիրանոյշն էր դրել այնտեղ :

Խանդաղատանքի ժպիտը դէմքին, նա նետուեց դէպի կինը՝ սեղմելու համար նրան իր կրծքին, բայց այնտեղ միայն լուսանկարն էր, իսկ Սիրանոյշը չկար ...

Գարեգինը կտրուկ կանգ առաւ կէս քայլի վրայ, եւ սառած, աւելի՝ զարմանքով, քան վշտով, սկսեց նայել լուսանկարին :

Եւ յանկարծ, նա մի մտքից սարսափահար, ետ – ետ գնաց, գլորեց աթոռն իր յետեւում, չնկատեց, հասաւ լուսամուտին, կանգ առաւ ակամայ :

— Ես եմ սպանել Սիրանոյշին, ասաց նա :

2.

— Ես եմ սպանել Սիրանոյշին, — ասաց նա՝ յայտնագործութիւնից սարսափահար: Այժմ այդ նրա համար պարզ էր եւ անհերքելի, որովհետեւ նա իրեն յիշեց այնպէս, ինչպէս կար Ցունիսի քըսաներկուսին: Մեկնելիս, կնոջը հրաժեշտ տալով, նա ասաց.

— Տես ,Սիրանոյշ , չդաւաճանես ինձ..

Եւ թեթեւակի, ոչ ի հարկէ լրջօրէն ,այլ այնպէս, մտերմաբար, մատը թափ տուեց նրա վրայ :

— Ի՞նչ ես դուրս տալիս Գարիկ . — բարկացաւ կինը:

— Ես դա այնպէս եմ ասում ,— արդարացաւ Գարեգինը, — յամենայն դէպս :

Եւ գնաց:

Եւ կինը դաւաճանեց :

Եւ կինը անչուշտ զգաց, թէ ինչ ծանր, անուղղելի հարուած հասցրեց նա իրենց երջանկութեանը՝ կամայ , թէ ակամայ :

Որ Գարեգինը չէր կարող Սիրանոյշի ոչ մի մազին դպչել, այդ պարզ էր սկիզբից՝ ե՛ւ Գարեգինի համար, ե՛ւ Սիրանոյշի: Բայց դրա կարիքն էլ չկար, որպէսզի Գարեգինը լինէր կատարելապէս դժբախտ, եթէ նոյնիսկ Սիրանոյշի հետ պատահած դէպքը կատարուել էր ակամայ: Դրանում անխախտ համոզուած էր եղել Սիրանոյշը, որովհետեւ նա գիտէր Գարեգինին, գիտէր նրան ողջ կեանքում, մինչեւ բաժանման օրը.. դեռ մանուկ հասակում, կանչ ու ծիծաղով այգում վազվզելիս, Գարեգինը յանկարծ բռնում էր իր փոքրիկ ընկերուհու թաթիկը եւ կոպիտ քաշելով, մռայլ հարցնում էր.

— Դու ո՞ւմ Սիրանոյշն ես ...

— Քոնը... հեզ պատասխանում էր նա:

— Դու միայն ո՞ւմ հետ ես միչտ խաղալու ...

— Միայն քեզ հետ ...

Եւ նորից զուարթանում էր Գարեգինը, եւ նորից էին վազվզում նրանք կանչ ու ծիծաղով :

Երբ նրանք մեծացան եւ արդէն սիրում էին իրար ,տարբերութիւնը միայն այն էր որ Գարեգինը նոյն հարցը տալիս էր աւելի յաճախ եւ պահանջում էր աւելի համոզիչ հաւաստիացումներ :

(8 Շար.) ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

ՄԵՐ ՁԱՏԻԿԸ

Այն բոլոր հայրենակիցները որոնք 30 տարիէ ի վեր մօտէն կը հետեւին Ֆ. Կ. Խաչի գործունէութեան, Ֆրանսայի մէջ, մեզի պէս հաճոյքով կարդացին անշուշտ վերջին շրջաբերականը որ ամփոփ տեղեկագրութիւն մըն էր իրենց վերջին Տէսնի պատգմ. ժողովին :

Հոն տրուած որոշումները կրթական, բարենպատակ եւ կայանին վերաբերմամբ, գաղութին հանրային կեանքին մէջ շօշափելի երեւոյթներ են. ինչպէս անցեալին, նոյնպէս յառաջիկայ երկու տարուան համար :

Այդ համարատուութենէն կը տեղեկանանք որ վերջին 2 տարուան ընթացքին Շրջ. վարչութիւնը իր մասնաճիւղերով աւելի քան 15 միլիոն Փր.ի եկամուտ ունեցած է, որուն գրեթէ ամբողջութիւնը յատկացուցած է կայանի շէնքին շինութեան, գպրոցներուն եւ հիւանդներուն :

Կայանի շէնքը՝ Ժիւրայի լեռներուն մէջ, ազգային կալուած մըն է մեծարժէք, որ չորս տարիէ ի վեր թէ ամառուան երկու ամիսները կը յատկացուի հայ մանուկներուն եւ միւս կողմէ շինութիւններն ալ աստիճանաբար առաջ կը տարուին, լրացնելու համար անհրաժեշտը :

Վստահ ենք որ հանդիպած էք ծնողքներու որոնք իրենց զաւակներուն վերադարձին այնքան գոհունակութեամբ կը խօսին տղոց վայելած բարոյական եւ ֆիզիքական խնամքին, անոնց ազգային դաստիարակութեան մասին: Ամէն տարի միայն 160 մանուկներ (մանչ թէ աղջիկ) կրնան վայելել այդ միջավայրին բացառիկ առաւելութիւնները: Անշուշտ մեզմէ կախում ունի մեր գնահատութեան չափով օգնել Միութեան որ գլուխ հանէ զայն, լրացնէ պակասները եւ կարենայ զայն տրամադրել 160ի տեղ 260 մանուկներու :

15րդ Պատգմ. ժողովին տուած որոշումներուն մէջ պիտի հանդիպինք անշուշտ նախատեսուած հասոյթի յաւելումներու, որոնք կը յուսան արդիւնաւոր դարձնել այս շրջանին ալ, շնորհիւ Ֆ. Կ. Խաչի վայելած համակրութեան, եւ բարեկամական շրջանակին, որոնք միշտ ընդառաջած են անոր բոլոր ձեռնարկները :

Առանցմէ մէկն է ԾՈՄի օրը, աւանդութիւն դարձած՝ Ամերիկայէն մինչեւ հեռաւոր Իրան :

Ձատիկը իր երկարատեւ պահքերով, եւ իր ծոմերով, ամենայարմար օրերն են այդ բարենպատակ ձեռնարկին արդիւնաւորման: Ամէն աւանդապահ Հայ տուն, այդ օրերուն միշտ բաժին կը հանէ իր դուռը ափ առնողին: Մեր ծննդավայրէն մեզի հետ բերած բարի սովորութեամբ, Ձատիկը մեծագոյն տօնն է մեր եկեղեցիին, զարնան աւետիսով ծիծղուն, որ բնութեան զարթնումովը մեր էութիւնը կրկնապէս կը լեցնէ նոր եւ թովրուն կեանքով: Հոգեկան այդ վիճակով ո՞վ կրնայ անտարբեր մնալ դժբախտին առջեւ եւ ո՞վ կրնար իր տունէն ճամբել ձեռնունայն, Ֆ.Կ.Խաչի անդամուհի մը կամ իր կողմէ եղած դիմում մը, նոյնիսկ եթէ մէկ օր ծոմ պահելու ստիպուի, ինչ որ շատ աւելի ընդունելի եւ շատ աւելի սրբտառուխ կը դարձնէ իր նուէրը յօգուտ կարօտեալին :

Շատ Ձատիկներ տեսանք մեր չէն գիւղերէն մինչեւ անապատի աւազակոյտերը արիւնոտ: Շատ հաւկիթներ ներկուեցան կարմիր ու կանաչ մեր մամիկներուն ու հարսնուկներուն ազազուն մատներով : Բայց միշտ իրենց վրանին տակ, մեր բեկորները խթման երեկոյին հիւր մը ունէին անտէր, իրենց աղքատիկ սեղանին առջեւ: Եւ երբեք չմերժեցին ծերունի մը կամ մանուկ մը որ կարմիր հաւկիթ մը ուզեց իրենցմէ «ծոմերնին աւերելու համար »:

Ծոմապահ՝ Տ.

ԵՆԹԱԳԻՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ՝

ՔԱՐՈԶՉՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԶԷՆՔ

Ինչպէս յայտնի է, մարդկային աչքը որոշ արագութեամբ ցոյց տրուած պատկերներ միայն կրնայ տեսնել. երբ պատկերները անցնին շատ արագ, աչքը չի տեսներ, բայց ենթագիտակցութիւնը կ'արձանագրէ զանոնք :

Շատ մը փորձերով փաստուեցաւ այս պարագան: Մ. Նահանգներու շարժանկարի սրահներէն մէկուն մէջ, ասկէ քանի մը ամիս առաջ հետեւեալ փորձը կատարած էին. շարժապատկերը ցուցադրուած ատեն, մարդկային աչքին անտեսանելի արագութեամբ, շատ մը անգամներ անցուցած էին պաստառին վրայ՝ «Ք... պաղպաղակները ամէնէն լաւըն են»: Միջնարարին այդ Ք. պաղպաղակներու սպառումը սովորական սպառումէն բազմաթիւ անգամներ աւելի եղած էր :

Այս խողութիւնը (ենթագիտակցութեան վրայ ճնշում բանեցնելով որոշ գաղափար մը ակամայ պարտադրելը) երկու կողմէն հատու զէնք մըն է: Եթէ լաւ կերպով գործածուի, կրնայ անշուշտ շատ լաւ արդիւնքներ տալ. բայց միաժամանակ, անպատասխանատու կամ որոշ նպատակներ հետապնդող ձեռքերու մէջ, սարսափազդու զէնք մը կրնայ դառնալ՝ հանրային կարծիքը այս կամ այն ուղղութեամբ առաջնորդելով :

Վերջերս, Հոլիվուտի հեռատեսիլի կայանը ուզեց այսպիսի փորձ մը կատարել: Ցայտագրին գործադրութեան ժամանակ շատ արագ կերպով անցընել ուզեց «Ձեր ինքնաշարժը արագ մի քշէք». կամ՝ «Տունէն դուրս ելած ժամանակ դուռը կղպելու մի՛ մոռնաք»: Պատկերները կ'անցուէին մէկ հինգ հարիւրերորդ երկվայրկեան արագութեամբ. այնպէս որ հեռատեսիլ դիտողներուն աչքը բան չտեսաւ, բայց իրենց ենթագիտակցութեան մէջ արձանագրուեցաւ իրենց ցոյց տրուածը :

Բայց երբ դիտողները իմացան թէ այսպիսի բան կատարուած է, սկսան բողոքի նամակներ տեղացնել հեռատեսիլի կայանի վարչութեան հասցէին : Ընդհանուրին վախը այն էր, որ այս ձեւի քարոզչութիւն մը ապագային կրնայ չարաչափ գործածուիլ խուհեմութեան խորհուրդներով, եւ վերածուիլ հանրային կարծիքին վրայ զանազան ճնշումներ պարտադրող միջոցի, որուն դէմ պայքարիլ կարելի չէ : Արդարեւ, եթէ գիտնանք թէ ինչ նիւթի շուրջ քարոզչութիւն պիտի կատարուի, մեր միտքը կրնար ծառանալ. բայց եթէ չգիտնանք թէ ամէն հինգ վայրկեանը անգամ մը մեր ենթագիտակցութեան կը կրկնեն՝ «այսինչ ապրանքը գնեցէք» կամ «այսինչ մարդը պէտք է սպաննել» կամ ուրիշ որեւէ մէկ բան, մեր միտքը անգիտակից կերպով կ'արձանագրէ ցոյց տրուած այդ պատկերը, եւ որոշ ատեն մը վերջ կ'իւրացնէ զայն, կը համոզուի թէ այդպէս է :

Հոլիվուտի հեռատեսիլի կայանը առայժմ որոշած է դադրեցնել իր այս փորձը : Բայց ոչինչ կը փաստէ թէ այլ կայաններէ, կամ այլ շարժանկարի սրահներու մէջ այդ փորձը պիտի չվերսկսի կամ արդէն իսկ չի կատարուիր :

Բնաւ զարմանալու չէ, եթէ քանի մը տարի վերջ, մեզմէ իւրաքանչիւրը բաէ կամ ընէ այնպիսի բաներ, որոնք այս ձեւով պարտադրուած են իր ենթագիտակցութեան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՂԵԳՆԱՁՈՐԻ մէջ բացուած է նոր գորգաշինարան մը, ուր առայժմ հարիւր գորգագործներ կ'աշխատին. բայց այդ թիւը շուտով պիտի բարձրանայ հինգ հարիւրի: Նորաստեղծ գորգաշինարանը այս տարի պիտի արտադրէ չորս հարիւր հազար րուբլի արժէքով գորգեր, որոնց թիւն՝ երկու հազար քառ. մեթր հայկական ոճով գորքեր :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ մահուան յիսնամեակին առթիւ Պոլսոյ Էսաեան վարժարանի աշակերտուհիները կազմակերպած են հանդէս մը, որ տեղի ունեցած է Մարտ 23ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ :

ՎԱՀԷ ՔԱՉԱՅԻ ի պատիւ գրական երեկոյթ մը եղած է Պէյրութի մէջ «Հայկ Ակումբ»ին կողմէ. հեղինակը ներկայացուցած են Տիկին Եոլանտ Աճէմեան եւ Գրիգոր Շահինեան : Վահէ Քաչա, որ ներկայ եղած է երեկոյթին, պատասխանած է իրեն եղած հարցումներուն :

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉԻ ուխտի օրը Անթիլիասի կաթողիկոսարանին մէջ տօնուած է, հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Պատարագած է Արտակ եպիսկոպոս :

ՊՐԱՆՔՍԻ մէջ (Միացեալ Նահանգներ) 15 հոգի մտած է Հ. Յ. Դ. շարքերը : Երդման արարողութիւնը կատարած է ընկեր Բիւզանդ Կռանեան :

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՄԸ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՉԻՆԱՐԷՆ

1957ի վերջաւորութեան փէքինի մէջ լոյս տեսաւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ Փրոֆ. Վ. Ֆանարջեանի «Ռենտգենոդիագնոստիկա» աշխատութեան չինարէն թարգմանութիւնը:

Այս գիրքը առաջին անգամ հրատարակուեցաւ 1951ին, Մոսկուա: Խ. Միութեան Առողջապահական նախարարութեան բժշկական բարձրագոյն հաստատութիւնը մեծապէս գնահատած է այս գործը, որպէս ուսումնական մեծ ձեռնարկ՝ բժշկական հաստատութեանց համար :

Փրոֆ. Վ. Ֆանարջեան մասնագէտ է Ռէօնթկէնի ախտաճանաչման մեթոտին. այս մարզին մէջ խորհրդային նշանաւոր գիտուններէն մէկը կը համարուի : Բազմաթիւ աշխատութիւններ ունի, որոնց մէջ ընդհանրացուցած է իր գիտամանկավարժական փորձը :

Չինական հրատարակութեան մէջ գրըուած է .— Այս գիրքին թարգմանութիւնը ... մեծ իրադարձութիւն է. այդ աշխատութիւնը ուսանողներու եւ բժիշկներու համար հիմ մըն է. առանց անոր կարելի չէ ուսումնասիրել Ռէօնթկէնի ախտաճանաչման եղանակը եւ յառաջդիմել այդ մարզին մէջ ... այս ձեռնարկը մեծ նշանակութիւն ունի գիտութեան համար :

Հայ գիտնականին այս աշխատութեան չինարէն թարգմանութեան համար փէքինի մէջ մասնաւոր դասընթացքներ բացուած էին հրատարակչութեան կողմէ, որպէսզի թարգմանիչները կարենային հարկ եղած ուսումնասիրութիւնները ընել, գործը յաջողութեամբ պսակելու համար: Ծանօթագրութեան մը համաձայն չին թարգմանիչները մեծ եռանդով ուսումնասիրած եւ թարգմանած են զայն:

երրորդ ուժ մը նոր բարդութիւններ կրնայ ստեղծել :

Առարկութիւնները կը հիմնաւորուին նկատի ունենալով գերմանական նկարագիրը՝ որ սարսափ ազդած է մարդկութեան: Ներկայ պայմանները շուտով կրնան փոխուիլ. ո՞վ պիտի կասեցնէ անոր յառաջխաղացումը :

Գերմանացին ռազմաշունչ է միշտ կ'ըսեն ոմանք : Զոյգ աշխարհամարտերը հողեփոխութիւն յառաջացուցած են գերման ժողովուրդին մէջ, կը պնդեն ուրիշներ :

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (157)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Ես թէեւ ձիարշաւի մէջ ցոյց տուի իմ կատարեալ անկրթութիւնը, բայց որսորդութեան մէջ մի փոքր երեւս պարզացրի: Քրդերը, սովորած լինելով աւելի նիզակի, սուրճանակի եւ սրի կռիւներում, հրացան արձակելու եւ նպատակին դիպցնելու մէջ շատ վարժ չեն լինում : Ես քանիցս անգամ կարողացայ վայր ձգել օդի մէջ թռչող կաքաւին, կարողացայ գետին գլորել նապաստակին իր փախչելու միջոցին, բայց նրանցից միայն երկուսին յաջողուեցաւ այդ անելը :

Ասլանը ինձ հետ ժամանակ չորոշեց, թէ երբ կը վերադառնայ, այս պատճառով ես շտապում էի շատ շուշանալ, մըտածելով, գուցէ նա եկած կը լինէր : Դրա համար մենք վերադարձանք բէկի վրանը, երբ կէսօր էր: Ասլանը դեռ եկած չէր :

Ես շատ սոված էի, բայց ճաշը ուշ տուեցին, որովհետեւ մեր որսած թռչուններից ու երէներից եւս պէտք էր մի բան պատրաստել. բացի դրանից, սպասում էին բէկի եւ Ասլանի գալուն :

Ես չուզելով անգործ նստել վրանի տակ, եւ ինքնակոչ հիւրի պէս սպասել, մինչեւ ուտելու մի բան տային, դուրս եկայ այն տեղից, եւ սկսեցի դիմել փոքրիկ վտակը, որ հոսում էր հովիտի միջով :

Կէս օր էր: Այս ժամին հովիւները քըշում են ոչխարները վրաններին մերձակայ մակաղատեղիներում, ուր գնում են կնիկները եւ աղջիկները կաթը կթելու: Նրանք արդէն իրանց գործը վերջացրել էին, եւ կաթնով լի սափորները գլխների վրայ դրած, վերադառնում էին ոչխարների հանդրուանից: Քիչ էր պատահում, որ այդ աղջիկները կամ մանկահասակ կանայքը իմ մօտով անցնելիս, որ եւ իցէ կատակ կամ սրախօսութիւն չարձակէին դէպի ինձ: Նրանք մի բան էին ասում, եւ առանց պատասխանին սպասելու, ծիծաղելով անց էին կենում : Ես յիմարի պէս նայում էի նրանց ետեւից եւ լուռ էի մնում: Վերջապէս հանդիպեց նա, որին ես որոնում էի .—

Թուքին, այսպէս էին կոչում այն աղջըկան, որ առաւօտեան իմ լուացուելու ժամանակ թողեց իմ մտքում մի կասկածաւոր կարծիք. այժմ նա դառնում էր ոչխարների հանդրուանից, եւ որպէս իր ընկերուհիքը, կաթնով լիքը սափորը գլխին դրած: Նրա հետն էր այն մանկահասակ կինը, որից առաւօտեան լսեցի ազնիւ երգը: Նրանք տեսնելով ինձ, բաժանուեցան իրանց խմբից եւ եկան ինձ մօտ :

— Կաթ կը խմե՞ս, եղաւ Թուքիի առաջին խօսքը :

Թէեւ ես սովորութիւն չունէի հում կաթ խմելու, բայց Թուքիի խօսքը չկոտրելու համար, ընդունեցի նրա հրաւէրը: Նա լեցրուց փոքրիկ փայտեայ զաւաթը, որ իր հետ ունէր եւ ժպտելով տըւեց ինձ :

Նրանք նստեցին վտակի ափի մօտ հանգստանալու: Եւ իրաւ, բաւական յոգնած էին, որովհետեւ հեռու տեղից էին գալիս: Թուքին սկսեց վտակի սառը ջրով լուանալ իր բորբոքուած երեսը եւ յետոյ սրբեց հագուստի դրօշակով: Նրա ուղեկիցը լուռ էր. ցերեկով ես աւելի պարզ կարողացայ նշմարել նրա գեղեցիկ երեսի տխուր գծերը :

Ես ուզեցի զբաղեցնել նրանց :

— Դուք ունէք շատ աղախիններ, ասացի ես, էլ ինչո՞ւ էք իքներդ այսքան նեղութիւն քաշում :

— Մենք խօ հիւանդ չենք, պատասխանեց Թուքին, որ հանդիստ պառկենք ու ոչինչ չշինենք :

— Աղախինն էլ ունի իր գործերը, պատասխանեց միւսը աւելի խոհեմ կերպով :

— Ընկերիդ ո՞րտեղ ես թողել, հարցրուց Թուքին :

Ես իմացայ, որ Ասլանի մասին է հարցնում :

— Քո հօր հետ գնացել են, չեմ իմանում որտեղ :

— Նրա սրտում սատանայ է նստած, դու գիտե՞ս, հարցրուց Թուքին բարկացած ձայնով :

— Ինչո՞ւ ես այսպէս խօսում, խենթ, գգուշացրեց նրան տիկինը եւ սկսեց կըշտամբել: —— Ասլանը շատ լաւ տղայ է :

— Բայց ձիւնի պէս սառն է նա :

— Ինչո՞ւ, նրա՞ համար, որ քեզ հետ սիլիբիլի (սեթեւեթ) չէ՞ անում :

Այս երկուսի վիճելուց ես իսկոյն հասկացայ Թուքիի ատելութեան պատճառը դէպի Ասլանը: Երեւում էր, խղճալի աղջիկը սիրում էր նրան, եւ սառնասիրտ, անգութ Ասլանից մերժուած էր եղել : Բայց Թուքին չհանդստացաւ տիկնոջ խօսքերով, եւ աւելի բարկանալով ասաց.

– –Ես միշտ կ'ասեմ, նրա սրտում սատանայ է նստած. նա խիղճ չունի, դրա համար էլ ոչ մի աղջիկ նրան լաւ տղամարդ չի ասի ... :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Յ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շընորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ուզունեաններէ իրենց աղջկան Օր. Անժէլի ապաքինման առթիւ հազար ֆր.: Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Զօպոյեանէ (Փոն Թ'էվէք) իրենց աղջկան՝ Օր. Մարիի ապաքինման առթիւ հազար ֆրանք, ի նպաստ դպրոցներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օննիկ Եղիաեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Հայոց Ս. Աստուածածին Մատուռին մէջ (69րիւլուի Պլաճ) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ կնոջ Մառի Եղիաեանի (ծնեալ Ասլանեան) կսկծալի մահուան քառասունքի առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Թօփուզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ ՕՆՆԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան մեծ համերգը
Կիրակի, Մայիս 11ին, Սալ Կավօ
Յայտագրին գործիական բաժնին մէջ՝

ԱԻԱՐԱՅՐ
ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Համանուագային դիւցազնական քերթուածը :

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայ Գրողներու ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 29ի Շաբաթ երեկոյ, ժամը վեցին, Աճէմեան ճաշարանը, 12 րիւ Քատէ :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Վարչութեան հրաժարականը եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ: Առանձին հրաւիրագիր չէ ղըրկուած : Վարչութիւն

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ
ՀԱՃԵԼԻ ՕՐ ՄԸ ԱՆՑԸՆԵԼՈՒ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը Մարտ 30ին, Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ :

Գեղարուեստական նոխ բաժինով
Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Նուագ. ծանօթ հայրենակիցներու կողմէ :

Միրինեան Շիրվանեան (ուտ), Շիմաւոն Պալեան (ջութակ), պիտի նուագեն հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով : Թերթանուչ եւ Զատկուան հաւկթախաղ:

Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր այս բարենպատակ ձեռնարկը :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ

Կիրակի Ծաղկազարդ, ժամը 9.30ին ժամերգութիւն :

Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ : Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք :

Ժամը 17ին հանդիսաւոր պատարագ :

Փնտռեցէք Ծատուր Պէրպէրեանի

ԿԱՐՄԻՐ ՓՈԹՈՐԻԿԸ
(վէպ՝ Երկունքի օրերէն)

Որուն հերոսները, խորհրդաւոր չարժումներով ձեզ պիտի առաջնորդեն տեսնելու իրենց տարաբախտ կեանքին երազ Արշալոյսը :

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝

Z BERBERIAN, 104, AV. D'ITALIE, PARIS 13.

Կամ հայ գրավաճառներուն :

Գինը 500 ֆրանք: Թղթատարին ծախքը գնողին հաշւոյն :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ .—

Վռամեան ենթակոմիտէն այս Չարաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Ժողովը տեղի կ'ունենայ սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ Ընկեր Վ. Իշխանեան :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիւր - Սերոբ - Մ. Եօթնեղբայրեան խումբին ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ օր, դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի ընկերական խառն ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, մատուռին յարակից սրահը:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ-ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ :

Նախագահութեամբ՝
ՏԻԿ. Տ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆի
Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Այս Կիրակի, ժամը 21ին, Սալոն Նոոմանտի, Պուլվար տ'Աթէն :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները :

ՀԱՆԴԷՍ - ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիկոլ - Դուման ենթակոմիտէի կողմէ : Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Պիվէռի Գեղունի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Մուտքը ազատ է :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՃԱՇ

Մարսէյլի յարգոյ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հոգեհանգստեան պաշտօնին որ տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի, ժամը 10.30ին, Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ, Բարեգործականի հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ անդամներու յիշատակին :

Ս. Պատարագէն վերջ հրաւիրեալք եւ փափաքողք պիտի առաջնորդուին արդէն ծանուցուած հանդիսաւոր ճաշին, սարքուած Օթէլ տը լա Բլաժի չքեղ սրահին մէջ, 595 Ավընիւ տիւ Փրատօ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԶԱՏԿՈՒԱՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Կիրակի, Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը չորսին :

×

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ
ԿԻՐԱԿԻ Ծաղկազարդ, ժամերգութիւն 8.30ին, երեկոյեան Դռնբացէք 17.30ին:

ՇԱՎԻԼ
ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ, ժամերգութիւն 8.30ին, Դռնբացէք 17ին:

×

ԼԻՈՆ
ՇԱԲԱԹ, Նախատօնակ Ծաղկազարդի, երեկոյեան ժամը 17.30ին:
ԿԻՐԱԿԻ, ժամերգութիւն 7.30, Պատարագ 10ին, Դռնբացէք 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ - ԵԿԵՂԵՑԻ
Կիրակի, Ծաղկազարդ, պատարագ ժամը 10ին, երեկոյ Դռնբացէք ժամը 5ին:

ԳԱՄՓ. ՖՐԵԶ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
Կիրակի, Ծաղկազարդ, Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք ժամը 16:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ
Շաբաթ, Մարտ 29.— Ժամերգ. ժամը վեցին :
Կիրակի, Ծաղկազարդ.— առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը եօթին, պատարագ ժամը տասին, քարոզ 11ին, երեկոյեան Դռնբացէք ժամը վեցին :

×

ՊՈՒԼ. OSSO
Կիրակի, Ծաղկազարդ, Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտուն ժամը 7.30, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Երեկոյ, Դռնբացէք ժամը հինգին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՐՏ — DIMANCHE 30 MARS 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8157 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3958

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

«Համազգային» Հայ Մշակութային Ընկերակցութեան կեդրոնական վարչութիւնը որոշած է յառաջիկայ Մայիս 25 – 31ը յատկացնել հայ մշակոյթին նուիրուած հանդիսութեանց, որոնք տեղի պիտի ունենան Պէյրութի մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Վեհ. Զարեհ Ա.ի :

Այս մասին մամուլին հաղորդուած գեկոյցը հրատարակեցինք ժամանակին (Յառաջ, 7 Փետրուար) :

Շարթուս ստացանք նաեւ հրաւէր մը՝ ուղղուած արտասահմանի հայ մտաւորականներուն, որոնք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ այդ հանդիսութեանց, որոնց մէջ ամէնէն կարեւորն է Մշակութային Համագումարը :

Հրաւէրին կցուած է նաեւ այս վերջինին օրակարգը՝ բաղկացած 12 յօդուածներէ, որոնք կը շօշափեն շատ կարեւոր խնդիրներ :

Համագումարը քննութեան նիւթ պիտի դարձնէ մասնաւորաբար հայ լեզուն ու գրականութիւնը սփիւռքի մէջ պահպանելու եւ զարգացնելու կենսական հարցը :

Ցիշենք օրակարգի կէտերէն մէկ քանին.— Հայեցի դաստիարակութիւն, հայագիտական դասընթացքներու հաստատում՝ պատրաստելու համար հայ ուսուցիչներ, հայագէտ մտաւորականներ եւ գործիչներ, նոր դասագրքեր եւ բառարաններ հրատարակել, լեզուի պահպանման համար ստեղծել ձեռնհաս կեդրոն մը, մնայուն կապ ապահովել սփիւռքի հայ մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու միջեւ, զարկ տալ գրքերու հրատարակութեան եւ սպառման, եւն. :

Հրաւէրը կը շեշտէ, որ Համազգայինի միջոցները թոյլ չեն տար հոգալու ուրիշ երկիրներէ Լիբանան երթալիք մտաւորականներու ծախքերը : Ու կը թելադրէ, որ «իւրաքանչիւր գաղութ հաւաքական կամ անհատական ճիգեր ստանձնէ, իր շրջանի մտաւորականները Համագումարին ղրկելու» :

Իսկ եթէ կարելի չըլլայ այդ, կը խնդրէ որ բացակաները գրաւոր ղրկեն իրենց զեկուցումը, առաջարկները կամ թելադրութիւնը :

Յառաջիկայ Մայիս 28ին Համազգայինի հիմնադրութեան երեսնամեակն է : Համագումարը լաւագոյն առիթն է արժանաւոր կերպով տօնելու համար այդ պատմական տարեդարձը :

Շատ կարեւոր դեր մը վիճակեցաւ Համազգայինին՝ Սփիւռքի մշակութային կեանքին, մասնաւորապէս կրթական եւ հրատարակչական մարզերուն մէջ :

Հիմնուած Գահիրէի մէջ ափ մը հայ բնակներ մտաւորականներու եւ վեթերան հանրային գործիչներու նախաձեռնութեամբ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ, Համազգայինը լիուլի արդարացուց իր առաջադրած նպատակները :

Առանց մեծ դրամագլուխի եւ հաստատուն ու ապահով եկամուտներու, 1929ին Պէյրութի մէջ հիմնեց ճեմարան մը, որ ահա՛ երեսուն տարիէ ի վեր կրթական մշակներ ու մտաւորականներ կը պարգեւէ հայ ժողովուրդին :

Իր համեստ տարածքին մէջ, խիստ դժուարին պայմաններու տակ տարիներու ընթացքին լոյս ընծայեց ծանօթ հեղինակներու բազմաթիւ արժէքաւոր հատորներ : Ու կանոնաւորաբար կը հրատարակէ նաեւ իր ամսաթերթը՝ Ակօս՝ գրական, գեղարուեստական, պատմական ու բանասիրական բովանդակութեամբ :

«Հայ Մշակոյթի Շաբթուան» ընթացքին տեղի պիտի ունենան նաեւ հայ գիրքի եւ արուեստի ցուցահանդէս, Համազգայինի մասնաճիւղերու Համագումար, Ճորճ Մարտիկեան Թանգարանի բացում, Նշան Փալանճեան ճեմարանի բարերարներուն մարմարէ յուշատախտակի բացումը եւ Լիբանանի տեսարժան վայրերու այցելութիւններ եւայլն :

Սրտանց կը շնորհաւորենք Համազգայինի կեդրոնական վարչութեան ձեռնարկը, որուն կը մաղթենք կատարեալ յաջողութիւն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

1000 ՄՆՈՒՆԱԼ՝ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք Ազգ. Ժողովը ցրուեցաւ՝ մինչեւ Ապրիլ 29: Վերջին նիստին կարելի չէ եղած լուծել առկախ մնացած բոլոր հարցերը, որոնք յետաձգուած են Մայիսին (նախկին ռազմիկներու պահանջը) :

Տեղական բոլոր թերթերը իրենց Ա. էջերուն վրայ կը հաղորդեն Գչ. օրուան գործադուլին լուրը :

Առաջին անգամ ուղեւորներու հինգ սենտիքաները գործադուլի կոչ ըրին իրենց անդամներուն՝ երեքշաբթի օրուան: 24 ժամ՝ ոչ մէկ շոգեկառք ճամբայ պիտի ելլէ: Առտուան ժամը չորսին շոգեկառքերը պիտի տարուին ամէնէն մօտիկ կայարանը :

Ուղեւորներու այս որոշումը մեծ աղմուկ ստեղծեց ընկերային գրեթէ բոլոր շրջանակներուն մէջ: Աշխատավարձքի յաւելման պահանջներ կ'ըլլան ամէն կողմէ :

Ներքնընթացի (մեթրօ) եւ հանրակառքի գործադուլը պիտի որոշուի մինչեւ երկուշաբթի :

Ելեկտրական հոսանքը պիտի ընդհատուի. գործադուլ՝ նաեւ հանքերու մէջ : Օդային կապ պիտի չըլլայ: Աշխատաւորները երեքշաբթին նշանակած են՝ աշխատավարձքի յաւելման պահանջի ազգային օր :

Պետական հաստատութեանց պաշտօնեաները իրենց կարգին որոշած են գործադուլ ընել նոյն օրը. Թղթատարական պաշտօնեաները, նախարարութեանց մէջ աշխատողները, եւն. պիտի մնան բանթողներուն :

Բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ եղան ու տակաւին կը շարունակուին, որպէսզի սէնտիքաները հրաժարին իրենց որոշումէն: Հակառակ անոր որ կարգ մը շրջանակներ կը մտածեն թէ տակաւին կարելի է մինչեւ երեքշաբթի համաձայնութեան եզր մը գտնել, ձայնասփիւռին եւ գլխաւոր թերթերուն կարծիքը այն է՝ թէ գործադուլը պիտի ըլլայ: Կառավարութիւնը վճռապէս կը մերժէ աշխատավարձքի որեւէ յաւելում կատարել: Բանուորներն ու պաշտօնեաները նոյնքան վճռական են՝ իրենց պահանջին մէջ :

Բանուորական չորս սէնտիքաներուն հետ առջի օր կատարուած բանակցութիւնները արդիւնք չտուին: Այսուհանդերձ սէնտիքաներու վարիչները պիտի շօշափեն նաեւ իրենց անդամներուն կարծիքը՝ միանալու համար երեքշաբթի օրուան ուղեւորներու գործադուլին :

Այս առիթով կը յայտարարուի թէ Մարտ 31 եւ Ապրիլ 1 – 2ի ճամբորդական տոմսերը առանց ձեւակերպութեանց կարելի է գործածել Ապրիլ երկուքին եւ երեքին :

Միւս կողմէ կը շարունակուին բանակցութիւնները՝ Ֆրանսայի եւ Հիւս. Ափրիկէի միջեւ ստեղծուած մթնոլորտը մեղմացնելու համար: Թէեւ կը նախատեսուէր որ Մըրֆի եւ Պիյի Թունուզ պիտի երթային, բայց Վարչապետին հետ խորհրդակցութիւն մը ունենալէ ետք՝ որոշուեցաւ որ Պիյի առանձին երթայ Պուրկիպայի մօտ :

Պատերազմական նախարար Շապան — Տելմաս մամուլի ասուլիս մը տուաւ՝ ծանրանալով ֆրանսական օդանաւերուն եւ բանակին վրայ Թունուզեան հողամասէն կատարուած երկու յարձակումներու վրայ :

Մարտ 23ին ֆրանսական օդանաւի մը վրայ կրակ բացուեցաւ Թունուզէն օդունութեան կանչուեցաւ ուրիշ օդանաւ մը, որ նոյնպէս կրակի բռնուեցաւ: Ֆրանսացիք հակայարձակումի չդիմեցին :

Երկրորդ յարձակում մը կատարուեցաւ Մարտ 25ին. Թունուզեան սահմանէն ինքնաշարժ զէնքերով կրակ բացուեցաւ ֆրանսացի վայրաշուներու երրորդ զօրամասին վրայ: Առջի օր ուրիշ օդանաւ մըն ալ յարձակում կրեց :

Պատերազմական նախարարը յայտնեց նաեւ, թէ վերջին մէկ շաբթուան ընթացքին 155 բախումներ եղան: 72 զինուորականներ սպաննուեցան կռիւներու մէջ. ապստամբները տուին աւելի քան հազար զոհ եւ 207 գերի: Գրաւուեցան պատերազմական բազմաթիւ զէնքեր, որոնց կարգին՝ 11 գնդացիր :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ ՓՈ՞ՐՁ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ռոտ Այլընտի (Միացեալ Նահանգներ) դեմոկրատ ներկայացուցիչ Փրայս յայտարարեց թէ մօտ ատենէն Ֆրանսա պիտի կատարէ հիւլէական ռումբի մը փորձը: Լուրը պիտի յայտարարուի քանի մը օրէն՝ պաշտօնապէս :

Փրայս չեշտեց թէ այս լուրը առած էր ոչ թէ պաշտօնական՝ այլ արժանահաւատ աղբիւրներէ :

Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն Փրայսի առած լուրը անհիմն է :

Այսուհանդերձ թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի մէջ հիւլէական ռումբի մը պատրաստութեան լուրը իրականութիւն է եւ գաղտնիք չէ, թէ ներկայիս Ֆրանսացիներու համար գործնապէս կարելի է հիւլէական ռումբի փորձ մը ընել :

ՆԱՍՐ ԼԻԲԱՆԱՆ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՍՐԱՔ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱԿԱՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՊԱՅՔԱՐԸ

Արաբական շրջանակներուն մէջ տակաւին կը խօսուի սուրիական բանակի ընդհանուր հրամանատար Աֆիֆ Պզրիի պաշտօնազրկման մասին: Այս պարագան նկատի կ'առնուի իբրեւ համայնավար ազդեցութեան վերջակէտը՝ Դամասկոսի մէջ :

Տակաւին հաստատուած ալ չէ, թէ զօրավար Պզրի իսկապէս համայնավա՞ր է թէ ոչ: Իրականութիւն է սակայն, որ Պզրի չենթարկուեցաւ Նասրի՝ բանակէն արտաքսելու համար կարգ մը ծանօթ համայնավարներ. իր պաշտօնազրկման գըլխաւոր պատճառը այս է :

Նախագահ Նասր իր բանակէն մաքրագործած էր համայնավար տարրերը. Սուրիա – Եգիպտոս միութենէն ետք անմիջապէս զոյգ բանակներուն գլուխը կանչեց իր հաւատարիմ բարեկամը՝ մարէշալ Ամէր, Պզրիին ձգելով միայն սուրիական նահանգի հրամանատարութիւնը :

Ամէր զօրավար Պզրիին յանձնեց 92 սուրիացի զինուորականներու անուանացանկը, որոնք իբրեւ համայնավար պէտք էր արտաքսել: Այսուհանդերձ Պզրի այդ անուանացանկէն պահեց 12 բարձրաստիճան զինուորականներ, կարեւոր պաշտօններ յանձնելով անոնց :

Ներկայիս՝ երբ ինք հրաժարած է, ընականաբար հրաժարած են նաեւ վերոյիշեալ սուրիացի 12 զինուորականները :

Համայնավար տարրերու մաքրագործումը ծրագրուած կերպով կը շարունակուի Նասրի կողմէ :

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Նասրի մերձ-խորհրդային տնտեսական քաղաքականութիւնը կատարեալ ձախողութեան մատնուած է: Եգիպտոս ներկայիս չի կրնար չմտածել Արեւմուտքի հետ տնտեսական գործակցութիւն ունենալու մասին :

Այս է եզրակացութիւնը Եգիպտոսի Ազգ. Դրամատան տնօրէն Էմարիի ներկայացուցած տեղեկագրին, որուն մէկ օրինակը հասած է Պէյրութ :

Էմարի այս եզրակացութեան հասած է՝ եգիպտական տնտեսութեան մանրամասն ուսումնասիրութենէն ետք:

Մերձ – խորհրդային տնտեսական քաղաքականութեան ձախողութիւնը յայտնի եղած էր արդէն եւ տարբեր ձեւով կարելի չէր բացատրել այն պարագան՝ որ Նասր Նուէյրը պաշտօնէ հեռացնելով երկրին տնտեսական քաղաքականութիւնը յանձնեց Մոնէյմի եւ Քէյսունիի, որոնք Մերձ – Արեւմտեան քաղաքականութեան կողմնակից են :

Այս ուղղութեամբ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Նասրի Լիբանան այցելութեան: Արդարեւ Նախագահ Շամուն Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը հրաւիրեց Պէյրութ. Նասր հրաւէրը ընդունած է եւ պիտի այցելէ Լիբանան, յայտարարեց Խորհրդարանի նախագահ Ատէլ Օսէյրան, որ Գահիրէ գացած է մասնաւոր առաքելութեամբ : Լիբանան եւ եգիպտական քաղաքական մերձեցումը ցոյց կուտայ թէ Նախագահ Նասր սկսած է հեռանալ Խ. Միութենէն, մասնաւորաբար տնտեսական մարզին մէջ մօտենալու համար Արեւմուտքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔ գացած է խորհրդային մշակութային պատուիրակութիւն մը՝ Ա. Արզումանեանի նախագահութեամբ. Ա. Արզումանեան Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի Միջազգ. յանձնախումբին եւ Համաշխարհային Տնտեսական Հաստատութեան տնօրէնն է :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախարարական կազմին փոփոխութիւնն ու մարէշալ Բուլգանինի պաշտօնազրկումը կը շարունակէ զբաղեցնել դիւանագիտական շրջանակները. այս ձեւով եթէ «Մեծ»երու հանդիպում մը ըլլայ, ո՛չ մէկ կասկած՝ որ Խրուշչեւ պիտի ներկայացնէ Խ. Միութիւնը. Բուլգանինի պաշտօնազրկման գլխաւոր պատճառն ալ կը նկատուի այս պարագան :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ընկերային տագնապը կը շարունակուի. բանթողներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ : 30.000 հոգի կը մերժէ աշխատիլ: Մատրիտի մէջ Նախարարաց Խորհուրդը արտակարգ ժողով մը գումարեց՝ կացութիւնը քննելու համար :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ Մարտ 27 – 28 մարէշալ Թիթօ եւ Քատար տեսակցութիւն մը ունեցան :

ԻՐԱՔԻ երեսփոխանական ընտրութիւնները պիտի ըլլան Մայիս հինգին:

ՀԱՒԱՆԱՆՆԵՐՈՒ մէջ ապստամբներու պարագլուխ Քասթրօ ընդհանուր գործադուլի եւ զինեալ ուժերուն մեծ մասը ոչնչացնելու սպառնալիք ըրաւ Նախագահ Պաթիսթայի :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ընտրութեանց մէջ Լիւքանիէն թեկնածու կը ներկայանայ Մուսոլինիի զարմիկը՝ Վիթօ Մուսոլինի, «Փոփոլօ տ'Իթալիա» թերթի նախկին տնօրէնը. Իտալիոյ Ընկերային Շարժումի (Նէօ – Ֆաշիստ) ներկայացուցիչն է :

ՔԱՆԴԵՆՔ...

Գ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Կը դղրդա՛յ հայկական ոստանը :

Ի՞նչ ժխոր է այս, կ'ըսեմ ու կը բանամ պատուհանը: Կիներ եւ աղջիկներ կախուեր են պատշգամներէն՝ ողկոյզ առ ողկոյզ, ու բազմութիւն մը խռնուեր է փողոցին ծայրը, ուր կը խաչաձեւէ մեծ պողոտան :

Բայց աւելի կը բարձրանայ վայնասունը, ականջ կը ծակէ ժխորը, անտանելի կը դառնայ այլեւս աղմուկը, — խառնաձայն աղաղակներուն մէջէն հազիւ կը գանազանեմ հեռաւոր երաժշտութիւն մը :

Եւ ահա, յանկարծ, աղմկարարներու խումբ մը, որ կը հալածուի կարծես, խուճապահար կը մտնէ մեր փողոցին մէջ՝ ապաստան փնտռելով դռներն ի վար ու միաժամանակ շարունակելով խուլ վլվլուկը: Մարդկային արարածնե՛ր,— աղաւաղեալ, ձառադէմ, պըղծաշուրթն, գարշաբան, ժահահոտ, խեռաբարոյ, նեխասէր, զզրաթորմի եւ աղբասուն :

— Ի՞նչ կ'ուզեն ասոնք, ի՞նչ է պատահեր :

— Իշխա՛նն է, որ կ'անցնի գլխաւոր պողոտայէն, Հ. Յ. Դաշնակցութի՛ւնը, պարծա՛նք Հայութեան :

Գոցեցի պատուհանս, վար առի Ռուբէն Զարդարեանի գիրքը, կոնակի վրայ պառկեցայ բազմոցիս վրայ եւ, վրէժխնդրաբար, անգա՛մ մըն ալ կարդացի Գամփռը :

— «Հսկայ, պերճաշուք գամփռ մըն է՝ լեռներուն եւ դաշտին կապուտ օդովը սնած ու հասակ առած, որ կը քալէ յաղթական ու հանդարտ վեհութեամբ մը, երբ քաղքենի շուներու ամբողջ վոհմակը, գաճաճ, քոսոտ, չատախօս՝ կը հալածէ զայն մոլեգնաբար: Լայնանիստ, հուժկու, կուրծքը՝ դուրս ցցուած պարոյրով՝ անսովոր գեղեցկութիւն մը կուտայ իր անասունի ամբողջ անձին, բոլորովին տարբեր այն հասարակ շուներէն՝ որոնք փողոցներու ցեխին ու աղբախառն զաղբութեան մէջ կը ծնին ու կը մեծնան, եւ որոնց արգահատելի բանակը ահա իր ետեւէն կը վազէ ու կը հաջէ :

Բայց ինչո՞ւ կը հաջէ :

Փողոցային կիրքն է որ սալայատակներուն տիղմին մէջէն կը փրփրի, տկար ու նուաստ բնազդներու իբր թէ արժանաւորութիւնն է որ ինքզինք այս անհամեմատ բաղդատութեան մէջ վիրաւորուած դըտնելով՝ ոտքի կ'ելլէ, կը մռլկի, կը կաղկանձէ: Ու դեռ կը հաւաքուին ամէն կողմէ, մսավաճառներու, հացագործներու խանութներուն առջեւ պառկող բոլոր հեղգ շուներն ու իրենց անօգուտ լակոտները, եւ դեռ ձայն կուտան սպանդանոցին ամբողջ հրոսախումբին՝ որ գան իրենց օգնութեան հասնին. տարիքոտները կը մեծարանեն՝ դանդինաւոր ու խոպոտ աղաղակով մը, երիտասարդները կը բըպառնան յանձնապաստանութեամբ մը, որ այնքան ծիծաղելի է սակայն, փոքրերը՝ քաջալերուած իրենց մեծերուն համարձակութենէն՝ իրենք ալ իրենց մանկական, տհաս ձայնովը միշտ նոյն աննպատակ ու անդիտակից հայհոյութիւնը կ'ընեն, վազելով, հեւալով գամփռին ետեւէն որ, անյողդողդ, անձնավստահ, կը շարունակէ իր ճամբան: Բազմաձայն, բազմալեզու, բարձրաղաղակ ոռնոցը կը փոթորկի, կը պայթի բայց չի խռովեր երբեք հանդիստն ու արիութիւնը անոր՝ որ պատճառն է այս կատաղութեան: Կը քալէ միշտ անխռով. հազիւ ատեն ատեն կը հաճի գլուխը ետ դարձնել՝ ամէնէն կրակոտներուն եւ յանդուգներուն ժպրհութիւնը բոցավառ ակնարկով մը ընկրկելու, անոնց որոնք քիչ մը աւելի կը մօտենան իրեն, որոնց շունչը արդէն իր ոլորուն պոչին կը քսուի. ոչ իսկ ակռաներուն մէջէն տկար մռլտուք մը, ոչ իսկ զսպուած բարկութեան մը սպառնալին հնչիւնը իր կոկորդէն՝ այդ զզուելի, կեղտոտ ու լիրբ վայնասունին հոսանքն ի վեր ու հոսանքին դէմ: Ողորմելի է պարզապէս աղբանոցներու ու պողոտաներու մեծամիտ տէրերու այս անվարտի բաղմութիւնը եւ իրենց խմբական, այս անկարող հալածանքը » :

×

Եւ հիմա հետեւեցէք միւս ընթերցումիս .—

Ռամկավար երիտասարդներու(?) պաշտօնական թերթը, խօսելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան վերջին ընտրութեանց մասին, Զարեհ կաթողիկոսը անուանեց «Դաշնակցութեան ցկնածը»:

Ռամկավար երիտասարդներու(?) պաշտօնական թերթին մէջ, Մատթէոս Գալէնտէր գարշելին ելաւ Խորէն արքեպիսկոպոսը կոչեց «մոնկոլատիպ»:

Ռամկավար երիտասարդներու(?) պաշտօնական թերթը, խմբագրականով մը, «Հայրենիք» շաբաթաթերթին խմբագիրները անուանեց «շուներ» եւ «աւանակներ», վկայութեան կանչելով... Ջեխովի մէկ առակը:

Ռամկավար երիտասարդներու(?) պաշտօնական թերթին մէջ, նեխահոտ Աւետիս Տէրունեան ելաւ «վերամարմնացած սատանաներ» անուանեց «Հայրենիք» օրաթերթին աշխատակիցները :

Ռամկավար կուսակցութեան «Պայքար»(?) օրաթերթին մէջ, պղծաշուրթն փէհլիվան մը, Վահրամ Փափազեան «Մա՞նչ թէ աղջիկ» խորագրով պիղծ պատմուածք մը գրեց ու նկարագրեց կնոջ մը ծննդաբերութիւնը, որ տեղի կ'ունենայ խոհանոցի սուր դանակով, մուրճով եւ fէպապի շամփուրով, որպէսզի ցոյց տար ձեզի թէ մա՞նչ է թէ աղջիկ կամ ... Դաշնակցութիւն :

Զլմնցա՛ւ:

Հնչակեան կուսակցութեան «Երիտասարդ Հայաստան» ծերացած պաշտօնաթերթին մէջ, Յակոբ Գուլումճեան անունով եկեղելին հրատարակեց «Հայուն աղօթքը» խորագրով բան մը, ուր կը դանդատի Աստուծոյ թէ ինչո՞ւ չէ խորտակած Խորէն արքեպիսկոպոսի օդանաւը, որպէսզի չհասնէ՛ր Ամերիկա: Աստուծոյ այս ընթացքէն շա՛տ վիրաւորուեր է քերթող Յակոբ Եղկելին: Եւ որպէսզի ներէ՛ Աստուծոյ, — չեմ չափազանցեր, գիտցած ըլլաք,— կ'ըսէ թէ դեռ բան մը կայ որ կրնայ ընել Աստուած: Ի՞նչ,— չէք կրնար գուշակել, որովհետեւ ոչ Ռամկավարի երեւակայութիւն ունիք, ոչ պրոգրեսիվ Հնչակեանի, ոչ ալ Համայնավարի: Աստուծոյ չըրածը դուն չընե՞ս, քու ձեռքովդ, շա՛ն լակոտ, որ կ'ելլես ու կ'ըսես ... Դաշնակցականներուն .

— Ձեզի քանի՛ քանի՛ անգամ ըսի, որ չընէք այս բաները, բայց դարձեալ կ'ընէք :

Հիմակ ալ խօսքը ուղղելով Աստուծոյ խրատ կուտայ թէ ի՛նչ պէտք է ընէ Աստուած,— Թուրքերուն չկրցածը :

Ո՞վ են այս մարդիկը, որ ելեր են Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ՝ հայհոյելու եւ հրամայելու համար.— Այսպէս ըրէք, այդպէս մի ընէք :

Ձե՞ն գիտեր թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Գէորգ Զաւուշներէն եւ Անդրանիկներէն սորված է, Թէհլիրեաններէն ու Թորլաքեաններէն սորված է թէ ի՛նչպէս պիտի ընէ, ե՞րբ պիտի ընէ ինչ որ արժան է եւ որո՞ւ: Եւ չկայ մէկը, որ կարող ըլլայ կեցնել այդ վրիժառու ձեռքը, — օրհնուի՛ այդ ձեռքը :

Չեմ ուզեր ծանօթացնել ձեզի այս հերոսները: Ներկայացնեմ միայն մէկը :

Ամերիկացի հռչակաւոր հեղինակ, Ճան Թի Ֆլին այսպէս կը գրէ Ա. Տէրունեանի մասին. «Այս մէկը միքրոպ մըն է, զոր պէտք է զգուշութեամբ բռնես, երկաթէ ունելիով, որպէս զի չըլլա՛յ թէ մարմինիդ դպի եւ թունաւորէ քեզ»:

Ամերիկացի պետական դատաւոր Պարնըս կը վկայէ. «Այս մարդը որեւէ բան ընելու ընդունակ է տոլարի մը սիրոյն»:

Կրնայի դեռ վկայութիւններ բերել թէ ի՛նչ կ'ըսեն այս «բարի – ծաղիկները» մէկը միւսին մասին: Զզուելի՛ է, զզուելի՛: Ի՞նչպէս կարելի է պայքարիլ ասոնց դէմ, — բիւրեղեայ բաժակով, լիքը ազնիւ գինիով, կ'արժէ՞ զարնուիլ անշահ դաւաթի մը, լիքը քացախով եւ նեխութեամբ, ինչպէս կը պատկերացնէր բարեկամ մը ինծի իր նամակով՝ խօսելով այս պայքարներուն մասին :

Լաւագոյն է շարունակել Գամփռին ընթերցումը .—

« Այսքան նե՞ղ է ուրեմն փոքրոգի շուներու այս աշխարհը, որ ոսկորի մը համար այսքան աղմուկ եւ աղաղակ պէտք ըլլայ: Այս նեղ ու գարշահոտ փողոցներուն մէջ իրա՞ւ այնքան սուղ է կտոր մը փշրանքը, որ հարկ ըլլար կատուին հետ իսկ պայքարիլ, եւ անկէ քիչ տարբերութիւն ունեցող սա պոռոտախօս, մեծաբարբառ դասակին՝ ժանիք ցոյց տալ չրթունքի տակէ»:

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՎԵՐԱԳՏՆԵԼ ԱՆՑԵԱԼԸ

Առաւօտուն, երբ սկահակ մը սուրճ խմելէ ետք, գրասենեակիս ճամբան կը բռնեմ, անպատճառ կը հանդիպիմ Օսմանին, սեւամորթներու խժալուր սրճարանին առջեւ: Թերթերը անութին տակ, ան կարծես ինծի կը սպասէ: Ծխափղանիկ մը կուտամ իրեն: Կը ժպտի, աչքերուս խորը նայելով, ու վերջապէս կը ճանչնայ զիս:

Գրեթէ քառասուն տարի առաջ ան մեր գրասենեակը կուգար փարիզեան թերթեր ծախելու համար :

Օսմանին հանդիպելով՝ իմ առաջին մըտահոգութիւնս կ'ըլլայ անցեալը վերագտնել: Անոր ընդմէջէն, հասնիլ հանգրուան մը՝ ուր կարելի է թերեւս հոգեկան ծարաւի մը յագուրդ տալ: Ապագան գրեթէ գոյութիւն չունի այլեւս: Շատ կարճ ուղիէ մը կրնայ հասնիլ անոր, մինչդեռ անցեալի արեւին ծագը տեսնելու համար, պէտք է բարձրանալ կատար մը՝ որ ամպերուն սահմանը կ'անցնի : Ինչ որ ապրուած է արդէն, աւելի սրտայոյզ ու քաղցր կը թուի քան տարտամ գալիքը՝ որ հետզհետէ ցաւատանջ մտավախութիւն մը կը պատճառէ ինծի :

Կը տեսնեմ արդէն հանգրուանը՝ որուն այնքան մօտ եմ հասեր: Ցետադարձ ակնարկ մը անսահման հորիզոնի մը աղեղը կը կազմէ աչքերուս առջեւ: Ի՛նչ յուշեր, նախ կայծկլտուն բոցի պէս, յետոյ յանկարծ, հրդեհավառ, կը բորբոքին :

Կը վերստեղծեմ տեսանելի աշխարհը գեղեցկութեան անսայլայլ գիծերուն մէջ: Ոչ մէկ զօրութիւն կրնայ տեղափոխել կամ ջնջել գիծերը յաւերժական պատկերին՝ որ տիեզերքին խորհուրդը կը ցոլացընէ: Կը բաւէ հաղորդուիլ անոնց հետ՝ շարունակաբար թրթռուն հոգիով մը, զգալու համար անտեսանելի ստեղծողին ներկայութիւնը ամէն բանի մէջ՝ որ երգ է եւ աղօթք, հնչիւն եւ բուրմունք, ամենուրեք հեղեղուած անսպառ հրապոյր:

Առաւօտեան իմ հանդիպումս մտքիս մէջ կ'արթնցնէ յուշը կերպարանքներու՝ որոնք վաղուց արդէն ծածկուած են մահուան խաւարով: Անժամանակ մեկնումը աշխարհէն՝ բաժնած է զիս անոնցմէ՝ որոնք միեւնոյն ցաւալի ճակատագրով կապուած էին ինծի :

Կը տեսնեմ որ հետզհետէ ամայութեան մը սահմանները ընդլայնած են շուրջս, հակառակ որ նոր դէմքեր եկած են, հիներուն փոխարէն՝ բացուած պարապը լե–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

2.

— Սիրանոյշ, — յանկարծ ասում էր նա, համբայրն ընդհատելով եւ թեւերը թուլացնելով նրա մարմնի շուրջ.— ո՞ւմն ես դու ...

— Քոնը...

— Կրկնիր ...

— Քոնը ...

— Էլի ասա, — խնդրում էր Գարեգինը՝ աչքերը փակելով :

— Քոնը, քոնը, քոնը, քո երեխան, քո աղջիկը, քո կինը... Գո՞հ ես; թէ՞ էլի ..

— Որ մեռնեմ, դու ի՞նչ կ'անես ...

— Որ մեռնես՝ ես էլ կը մեռնեմ :

— Որ դժուե՞մ ...

— Ես կը մեռնեմ :

— Որ հիւանդանամ :

— Էլի կը մեռնեմ:

— Իսկ եթէ միայն հարբո՞ւխ ընկնեմ..

— Կը մեռնեմ, — պնդում էր Սիրանոյշը՝ համոզուած, բայց խկոյն փոխում էր տրամադրութիւնը:— Ոչ, չեմ մեռնի, հարբուխն ի՞նչ է որ... կ'առողջանաս, կը սկսես ուրիշին սիրել ...

Գարեգինն ապշած նայում էր Սիրանոյշին եւ չէր կարողանում հասկանալ, թէ ինչպէ՞ս կարելի է բացի նրանից ուրիշին սիրել եւ որտեղի՞ց են Սիրանոյշի մօտ այդպիսի յիմար մտքերը :

Ողջ կեանքում միայն մի անգամ Սիրանոյշը մի անզգոյշ կատակ արեց Գարեգինի հետ, որի համար այնքան զղջաց անմիջապէս :

Զարանձնիւթեամբ, որ յատուկ էր ամէն մի սիրուած աղջկայ, նա ուզեց մի փոքր ծիծաղել իրենով խենթեցած Գարեգինի վրայ :

— Գիտե՞ս, Գարիկ, մեր դասարանում մի տղայ կայ, որ քեզանից շատ է դուր գալիս ինձ ...

— Ո՞վ է,— մեռելի պէս գունատուեց Գարեգինը :

— Չե՞ս նկատել, թէ ես ումն եմ վերջին ժամանակներս այնքան երկար նայում :

— Ո՞ր մէկն է, — ամբողջ մարմնով դողաց Գարեգինը :

Սիրանոյշը լռեց եւ հարկադրուեց ժամանակից շուտ աւարտել կատակը :

— Սուտ էի ասում, — բացագանչեց նա ծիծաղով ,— ինչո՞ւ վախեցար :

— Ոչ, ոչ սուտ չէիր ասում ... Դու հիմա ես սուտ ասում, որ ինձ հանգստացնես...

— Սուտ էի ասում, Գարիկ ջան, — կրկնեց աղջիկը՝ թեւերը փաթաթելով նըրա պարանոցով,— սուտ էի ասում, մըռայլիկս, ես ո՞ւմ կարող եմ նայել՝ բացի քեզանից ...

— Գնա, — ասաց Գարեգինը՝ աղջկայ թեւերը վար առնելով:— Դէ, ի հարկէ, ես քեզ ձանձրացրել եմ համարեայ ծնուած օրուանից միշտ, քեզ հետ եմ... Գնա՛ քու նոր տղայիդ մօտ :

— Այս ինչ յիմարութիւն էր դուրս արւեցի, — ասաց աղջիկը՝ գզջումից մատները կոտրատելով :

— Ի հարկէ, պատահաբար դուրս թըռաւ բերանիցդ...

— Վերջ տուր Գարիկ, թէ չէ լաց կը լինեմ ...

— Մի լաց լինիր, ես շուտով կը մեռնեմ, իսկ դու ազատ կը լինես քու տղայի հետ ...

Սիրանոյշն իրօք, սկսեց լաց լինել, իսկ Գարեգինը, առանց նրան հանգստացնելու, նստել էր ինքն իր մէջ ամփոփուած եւ տանջւում էր խանդից :

Հետեւեալ օրուանից, կասկածամտութեան տեղիք չտալու համար, Սիրանոյշը դասարանում այլեւս չէր խօսում ոչ մի տղայի հետ, իսկ եթէ նրանք էին դիմում նրան, նա պատասխանում էր կարճ եւ կոպիտ: Գարեգինի հետ մի նստարանի վըրայ նստած, նա հարսի հեզութեամբ գըլուխը խոնարհած, աշխատում էր ոչ մի տղայի չնայել պատահաբար: Իսկ նրա կողքին նստած Գարեգինը խանդից մըրթնում էր ամենափոքր առիթով կամ աւելի ճիշդ՝ առանց առիթի ...

Ցետադայում միշտ, աղջիկն ուժով էր զգում իր մէջ իր խանդոտ տղայի հետ նորից խաղալու ուժեղ ցանկութիւնը, որ երբեմն այնպէս անդիմադրելի, տիրապետում էր նրան: Նրան դուր էր գալիս ե՛ւ տղայի խելագար խանդը, ե՛ւ այն, որ տղան այդպէս եւ այդքան սիրում էր նրան: Բայց զգուշանալով նորից խախտել հաւատը, որ երկար ժամանակուայ ընթացքում հազիւ էր վերականգնել նրա մէջ, Սիրանոյշը միայն բաւականանում էր զուարճութեամբ վերյիշելով այդ միակ դէպքը եւ Գարեգինի սեւ ամպ կտրելը :

Ինչպէ՞ս ուրեմն նա, ճանաչելով Գարեգինին, կարող էր կենդանի մնալ եւ հանդիպել նրան՝ ուրիշի վեց ամսական երեխան արգանդում ...

— Ոչ, ոչ,— մրմնջաց Գարեգինը, — ոչ, ոչ, ամէն ինչ աւելի լաւ է քան մահը... Բայց ոչ, ես այդ էլ սխալ եմ ասում, ոչ թէ ամէն ինչ լաւ է՝ մահուան համեմատ, այլ դատարկ բան է, իսկ միակ լուրջը, ահռելին, անուղղելին՝ մահն է... Թող ուրիշի կինը լինէր, Սիրանոյշը, միայն թէ ապրէր, ապրէր ...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(9 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԵՒՆԻՆԵՐ

●

Եղեւնինե՛ր հիւսիսի ,
Մեծ բնութեան հէ՛ք կոյսեր ,
Դեռ անծանօթ իմ յոյզեր ,
Եղեւնինե՛ր հիւսիսի :
Ձեզ բերում եմ բորբ մի սիրտ ,
Ձեզ բերում եմ երգ ու սէր ,
Եղեւնիներ հիւսիսի
Մեծ բնութեան հէ՛ք կոյսեր :

×

Եղեւնինե՛ր հիւսիսի ,
Ճերմակ մուշեր երկնառաք ,
Ձիւնի դանդաղ լացի տակ
Եղեւնինե՛ր հիւսիսի :
Շնորհներով մեկուսի ,
Ձեռները ինձ կարկառած ,
Եղեւնինե՛ր հիւսիսի ,
Ճերմակ մուշեր երկնառաք :

×

Եղեւնինե՛ր հիւսիսի ,
Կեանքի , սիրոյ հրաւէր ,
Յոյզերիս Լեռ ելնող վեր ,
Եղեւնինե՛ր հիւսիսի :
Դառնալու էք սէր ու սիրտ ,
Երգերիս տաք նո՛ր թեւեր ,
Եղեւնինե՛ր Հիւսիսի ,
Կեանքի , սիրոյ հրաւէր :

ՎԱՀՐԱՄ ԱԼԱԶԱՆ

ցրնելու :

Կեանքն է որ , անթուելի պատկերներու մէջ , իր խորհուրդը կը յայտնէ : Անոր մեղմասահ կամ յորձանուտ գետը չի կորսուիր երբեք ժամանակի ովկիանին մէջ՝ ուր ան իր արեւնավառ հետքը կը պահէ միշտ :

Եւ կեանքը հզօր զարկով մը կը տրոփէ անցեալին մէջ :

Անոր արեւը աւելի բոցավառ ճաճանչներ ունի , երբ աչքերս կը սեւեռին խաւարած առաւօտներու երկինքը : Կը տեսնեմ տաճարներ՝ որոնց սիւներուն շուրջ երազը ոչ մէկ ատեն այնքան խնկաբոյր ծաղիկներ դրասանգած էր : Ոչ մէկ նուագի այնքան քաղցրալուր ալիքները բարձրացած էին անոնց կամարներուն տակ :

Ի՛նչ խորհուրդ է ասիկա , որ երբեք չստեղծուած , եւ միայն հոգիին ծարաւովը ապրուած կեանքի մը ուրախութիւնը կ'ընծայէ մեզի :

Կ'ապրինք խորապէս , անհունապէս , երբ հարստացած ենք անցեալին անպառում զանձերովը : Երբ անցած ենք ծերութեան սեմէն անդին , յոյս չկայ որ յարդուին ապագային բրած խոստումները :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ԳԻՐՔ

●

Վերջերս Լոնտոնի մէջ հրատարակուեցաւ նոր գիրք մը «Պարոն հինգ առ հարիւր»ի մասին · գրքին վերնագիրն է՝ « *Կիւլպէնկեան , վերլուծման փորձ մը* » · հեղինակը՝ Ճոն Լոտվիք անունով վիպասան մը , որ իր նիւթերը քաղած է առաւելաբար՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի նախկին քարտուղարներէն Տ · Հ · Եունկի ստամածներէն :

Այս գրքին մասին գրախօսական մը լոյս տեսած է «Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ · կու տանք գլխաւոր մասերը , մատնանշելով որ գրախօսը ակներեւ կերպով չի հաւնիր գիրքին :

« Երբ , աւելի երեք տարի առաջ , Լիզբոնայի ամէնէն շքեղ պանդոկին մէջ Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան մեռաւ , շատ մը մարդիկ առաջին անգամ ըլլալով լսեցին իր անունը՝ թերթերու մէջ իր մահուան զրուցածներէն :

Բայց որուած ըլլալով որ Հայ էր , բազմամիլիոնատէր , միջազգային ու քաղաքական մեծ կարեւորութիւն ունեցող նաւթային համաձայնութեանց միջնորդ ու կազմակերպիչ , յետ մահու չահեցաւ « խորհրդաւոր մարդ»ու համբաւ : Մեծ դրամատէրները , դիւանագէտներն ու քաղաքական անձնաւորութիւնները շատ լաւ կը ճանչնային զինքը , բայց իրականութեան մէջ քիչ բան գիտէին իր մասին · եւ նոյնիսկ եթէ այդպէս չըլլար , շատ քիչ հաւանականութիւն կար որ անոնցմէ մէկը պատմէր կամ գրի առնէր Կիւլպէնկեանի մասին ունեցած իր յուշերը :

Այնպէս որ , երբ Տ · Հ · Եունկ , որ Կիւլպէնկեանի անձնական քարտուղարը եղած էր 1908էն 1926 , որոշեց հրապարակել իր յուշերը , խորհեցանք թէ վերջապէս արժէքաւոր եւ վաւերական տեղեկութիւններ պիտի ստանանք խորհրդաւոր «Պարոն հինգ առ հարիւր»ի մասին :

Դժբախտաբար , սակայն , նախկին քարտուղարը , փոխանակ իր պատմութիւնը լաւ լրագրողի մը յանձնելու , պատմած է վիպասան Ճոն Լոտվիքի , որ դէպքերն ու իրողութիւնները խեղդած է դժուարամարս , անհետաքրքիր եւ յաւակնոտ ճարտասանական ու վերլուծական փորձերու մէջ :

Բուն նիւթին մասին տրուած հազուադիւտ տեղեկութիւններէն կ'իմանանք որ Կիւլպէնկեան բացառիկ կերպով պաղ եւ անսիրալիր մարդ էր , տարօրինակ ուշիմութեամբ օժտուած , բայց անկարող՝ ուրիշ անձի մը սէրն ու համակրանքը շահելու :

Մինչ ըստ այս երկրորդ աստիճանի վըկայութեան , Կիւլպէնկեան կծծի բռնատէր մըն էր , որ իր պաշտօնեաներէն հաշիւ կը պահանջէր իւրաքանչիւր սանթիմի համար եւ կը պարտադրէր որ տարուան 365 օրը անընդհատ աշխատին : Ինքզինքը նըրբաճաշակ ուտող եւ արուեստի հաւաքածոյ պահող կը նկատէր եւ երբ թատրոն երթար , միշտ կը հասնէր ներկայացումը սկսելէն վերջ , ու երբ չհաւնէր , բարձրաձայն կը խօսէր՝ շուրջինները անհանգստացնելով :

Իսկ ինչ կը վերաբերի Կիւլպէնկեանի լափիւրինթոսային գործերուն , գրքին հեղինակին բսածները հասկնալ ուզելու գործը կը ձգենք խաչ–բառի մասնագէտներուն , որովհետեւ ընթերցման ատեն մեր ուշադրութիւնը բոլորովին գրաւուած էր հեղինակին այլաբանութիւններով , բաղդատութիւններով եւ ցոյց տուած համայնագիտութեամբ :

Ինչպէս ըսինք , Ճոն Լոտվիք շատ կը սիրէ բաղդատութիւններ ընել , եւ առիթ չի փախցներ այս առթիւ իր հմտութիւնը ցոյց տալու՝ բոլորովին անտեղի կերպով : Տանք քանի մը օրինակներ :

Կիւլպէնկեանի որդին Նուպար , « կը նմանի Սենեկայի , որ հակառակ մեծ մարդ ըլլալուն , երբեք չկրցաւ համոզել ժողովուրդը , որ ինքը հոգիով ու սրտով անկեղծ հումէացի մըն է»… Ինչ կը վերաբերի Գալուստ Կիւլպէնկեանի ու իր Լղբօր միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութեան , ահա թէ ինչ կը կարդանք · «Երկու եղբայրները չորս տարի տարբերութիւն ունին իրարմէ · ինչո՞ւ սակայն այնքան տարբեր են իրարմէ : Բացատրութիւնը գտնելու համար ուսումնասիրենք միջատներու կեանքը · ի չամեղուն , որ···» եւայլն :

Ճոն Լոտվիք կ'առաջարկէ որ Ուիլիամ Սարոյեան փորձէ գիրք մը գրել Կիւլպէնկեանի մասին : Սպասելով որ փայլուն լրագրող մը անգամ մը եւս գրի առնէ քարտուղար Եունկի պատմածները , այնքան ալ գէշ չըլլար եթէ այս առաջարկութիւնը գործադրուի » :

ՀԱՐՑՈՒՄ

———o———

Աստղերին ես արի հարցում
Իմ հեռաւոր սիրոյ մասին ,
— Ամէն գիշեր , — աստղերն ասին , —
Նրա ժպիտն ենք արծարծում :

Լուսնին դարձայ — իմ պայծառ քոյր ,
Պատմիր հեռու սիրոյս մասին ,
— Նայի՛ր , — ասաց ,— լոյսիս թասին ,
Նրա հոգին է այդ մաքուր :

Արեգակին դարձայ ամպոտ ,
Սիրոյս մասին այն նոյն հարցով ,
Արեգակը հրդեհ դարձաւ ,
Արձակելով շանթեր ու բոց ···
— Սէրդ — ասաց — բորբ է ինձ պէս ,
Այրւում , տենչո՛ւմ , կանչո՛ւմ է քեզ ···

Վ · ԱԼԱԶԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԵՒ ԻՐ ԿԵԱՆՔԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

———o———

Ու · Սարոյեան ներկայիս կ'աշխատի երկարաշունչ գործի մը վրայ , որ կը կրէ «50–50» փորձիչ խորագիրը : Այս գիրքը սկսած է գրել իր 49րդ տարեդարձին եւ կը ծրագրէ ամբողջացնել յիսունին՝ 31 Օգոստոս 1958ին : Գիրքը պիտի բաղկանայ 500·000 բառերէ , պիտի բաժնուի 50 գլուխներու , պիտի ըլլայ ինքնակենսագրութիւն մը : Այս գրքին մէջ , կ'ըսէ Սարոյեան , կը յուսամ ներկայացնել ինքզինքս , նոյնպէս եւ ուրիշներ :

Սարոյեան սկսած է այս աշխատութիւնը՝ ամէն օր բան մը գրելու մտադրութեամբ : Վէպ մը , որ պիտի գրուի տարուան մը տեւողութեան :

Մտածուած ու մանրամասնօրէն ծրագրուած ձեւով գրուելու այս ոճը , կրնայ յուսացուած արդիւնքը չտալ :Ատիկա արուեստ չըլլար : Բայց կրկին կը հաւատամ որ արուեստը իր բաժինը պիտի ունենայ Սարոյեանի այս գործին մէջ ալ : Ամէն պարագայի մէջ , ճիշդ չէ երեւակայական ճշմարտութիւններ ստեղծել ինքնաբուխ և ուժեղ ապրումներէ :

Թատերական ձեռնարկներ Սարոյեանը բերին Նիւ–Եորք , ուր կը ծրագրէ ղեկավարել իր Թատերախաղերէն մէկը : Պ · Սարոյեան յանդիմանուած է բեմադրիչի մը կողմէ : Երբ այս վերջինը խնդրած է իրմէ երաժշտութեան յարմար կըտոր մը՝ Սարոյեան տուած է անոր ձեռագիր մը , զոր ատեն մը վերջ վերադարձուած է իրեն սա բացատրութեամբ : «Լաւ , երաժշտութեան յարմար կտոր մըն է · միայն թէ ոչ սկիզբ ունի , ոչ միջուկ , ոչ վախճան» : Սարոյեան աւելի զուարճացած է այս դիտողութենէն քան վիրաւորուած :

Սարոյեան , մանկութենէն անյագ ընթերցող մը եղած է : Այսօր կը կարդայ թերթեր , հանդէսներ եւ գրքեր : « Կը քալեմ ինչ որ կ'ուզեմ անոնցմէ , առանց 12 – 13 ժամէ աւելի տրամադրելու , Լըրջօրէն կ'ըսեմ՝ այն ժամանակը զոր կը տրամադրեմ անոնց , կը նախընտրեմ իմ գրածներս կարդալու յատկացնել : Մինչ հետաքրքրական կը գտնեմ զանոնք : Վերջերս , Զարլս Լինտպերկի հատընտիր ժողովածուին մէջ , գտայ երեք պատմուածքներս , որոնք բոլորովին մոռցած էի : Տեսայ որ լաւ էին : Երկու տեսակ բան չեմ գրեր ես · կը գրեմ ինչ որ կը գրեմ : Եւ երբ գործը յառաջդիմութեան մէջ է , կանգ չեմ առներ գրածս կրկին կարդալու համար : Անգամ մը որ ճամբայ ելլեմ , կ'երթամ :

ՄՈՐԻՍ ՏՕԼՊԻԷ
(Թը Նիու Ուորլտ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (158)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ ·

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Ես նկատեցի նրա աչքերի արտասուքը · նա էլ չսպասեց , առեց իր սափորը եւ սկսեց դիմել դէպի վրանները :

Նրա գնալուց յետոյ տիկինը ինձ պատմեց , թէ մի օր բէկի վրանում մի քանի քուրդ իշխաններ ժողով են ունեցել , նրանց մէջն է եղել եւ Ասլանը : Ժողովի խորհրդածութիւնը հասել է տաք վիճաբանութեան , որի մէջ Արդուլլահի որդի Ահմէն խօսքով վիրաւորել է Ասլանին : Այս Ահմէն նշանաւոր էր Քրդերի մէջ իր ժանտ բնաւորութեամբ եւ մի եւ նոյն ժամանակ իր տարօրինակ ուժով : Ասլանը չէ համբերում , յարձակւում է նրա վրայ , եւ երեխայի նման կաշկանդելով , խլում է ժողովի միջից , եւ վրանից դուրս քարշ տալով , կամենում է սպանել նրան : Ժողովի բոլոր իշխանները վրայ են թափւում հազիւ կարողանում են ազատել վիթխարի Ահմէին Ասլանի ձեռքից : Թուրքին տեսնում է այս կռիւը , եւ «այն օրից , ասաց տիկինը , խեղճ աղջիկը գըժուած է Ասլանի համար ···» :

— Բայց նա որքան քաջ է , այնքան եւ լաւ մարդ է , աւելացրուց տիկինը : — Շատ անգամ նա մխիթարել է ինձ սիրելի ամուսնիս մասին , շատ անգամ խրատներ է տուել , թէ որպէս պէտք է կրթեմ սիրուն զաւակիս : Նա մի կատարեալ շէյխ է , միայն գիրքն է պակաս ··· :

Ինձ շատ գրաւեց տիկնոջ համակրական գըգացմունքը դէպի այնիւ մարդը :

— Թուրթին խենթ է , ասաց նա , չէ ճանաչում նրան :

Եւ նա դիմեց դէպի վրանները , ինձ թողնելով վտակի ափի մօտ :

Ասլանը եւ բէկը վերադարձան խիստ ուշ , քան թէ մենք մտածում էինք : Երեկոյին պէս նա մի փոքր հաց խնդրեց , կերաւ , եւ ինձ պատուիրեց , որ պատրաստուեմ , որովհետեւ կէս ժամից յետոյ ինքը պէտք է ճանապարհ ընկնէր դէպի Վան գնալու : Նոյն միջոցին նա բաց արեց թղթերի մի պահարան , եւ կամենում էր այնտեղ դնել մի հաստ թերթ , որի վրայ երեւաց ինձ մի նկարուած պատկեր : Ես մօտեցայ , որ տեսնեմ պատկերները : Նա չզգաց ինձանից եւ ցոյց տուեց :

Դա աւերակ բերդի պատկերն էր , որին գնացել էր նա հետազօտելու : Թղթի վըրայ երեւում էր բերդը իր աշտարակներով եւ կիսակործան փլատակներով , երեւում էին լեռները , շաւիղները եւ բերդի բոլոր մերձակայքը , այնքան կենդանի կերպով նկարուած , որ կարծես , իսկական լինէր : Դա Ասլանի շնորհալի ձեռքի գործն էր : Սեւ մատիտը ամենայն ճարտարութեամբ հնազանդել էր նրան : Եւ ես առաջին անգամ տեսնում էի մի այսպիսի հիանալի պատկեր :

Ասլանը տեսնելով , որ ես շատ գրաւուեցայ , ցոյց տուեց ինձ մի քանի ուրիշ թղթեր եւս , բայց նրանք պատկերներ չէին , ես նրանցից ոչինչ հասկանալ չկարողացայ , ինձ երեւում էին միայն թղթի վրայ խաղխաղ սեւ գծեր , որոնք բաժանած էին զոյնզոյն ներկերով :

— Դրանք ի՞նչ են , հարցրի Ասլանից :

— Վանայ նահանգի աշխարհագրական քարտէզներն են , պատասխանեց նա :

Ես դարձեալ ոչինչ հասկանալ չկարողացայ :

— Այս թղթերի վրայ , ասաց նա նկարուած են Վանայ նահանգի բոլոր գիւղերը , լեռները , գետերը , դաշտերը , մի խօսքով , ինչ որ ստեղծել են բնութիւնը եւ մարդիկ :

— Ցոյց տուր մի գիւղ , ասեցի նրան :

Նա ցոյց տուեց փոքրիկ օ–ի պես մի բան , որի մօտ խաղած էր նոյնպէս փոքրիկ մի խաչ :

— Դա , ասաց , սուրբ Տիրամօր գիւղն է , որտեղ դու ուխտ էիր գնացել : — Իսկ այն խաչը վանքն է :

— Այս ի՞նչպիսի գիւղ է , որտեղ ոչ մի մարդ չէ երեւում , հարցրի ես :

Նա ծիծաղեց միայն եւ ոչինչ չպատասխանեց :

— Դրանք է՞լ դու ես նկարել , հարցրի ես :

Նա գլխով շարժեց , թէ այո :

— Բայց ի՞նչ բանի պէտք են դրանք :

— Բժիշկն երբ որ կամենում է բժշկել մի մարդու հիւանդութիւնը , նախ եւ առաջ պէտք է ծանօթանայ նրա մարմնի կազմուածքի հետ , պատասխանեց նա : — Եւ մենք , եթէ կամենում ենք մեր հայրենիքին որեւիցէ օգուտ մատուցանել , նախ եւ առաջ պէտք է ճանաչենք նրան :

Մեր ձիերը վրանի առջեւ կանգնած էին · ինձ համար պատրաստել էր տուել բէկը մինը իր ձիերից : Ես յայտնեցի նրան , թէ ինչ պայմանով էի ընդունել ինձ ընծայած ձին հայ վրանաբնակների գլխաւորից , եւ աւելացրի , թէ ես այժմ իրաւունք ունէի նրա տուած պարգեւը ինձ հետ տանել , որովհետեւ խմը չզտնուեցաւ : Ուրեմն բէկին պէտք չէր իր ձիերից մէկը անհանգիստ անել :

ՐԱՖՖԻ

(Շար ·)

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Կը լրանայ ՅԱՌԱՋի հրատարակու–թեան (նոր շրջան) 14րդ տարին: Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անյապաղ նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու մասնաւոր դիմումի:

Հին հաշիւ ունեցողներուն կը յիշեցը–նենք թէ վարչութիւնը ի վիճակի չէ ա–պառիկ թերթ դրկելու եւ հետզհետէ պիտի դադրեցնէ առկախ հաշիւ ունեցող–ներու թերթերը:

«*Յառաջ*»ի Շէք – Փոսթալի թիւն է՝ 15069 – 82, եւ վերապահուած է միայն «*Յառաջ*»ի հաշիւներուն (ծանուցում – գործակալութիւն, բաժանորդագրու–թիւն):

Այս յիշեցումը կ'ընենք, որովհետեւ հակառակ մեր կրկնակի խնդրանքին, այս թիւին վրայ կը դրկուին ուրիշ թերթերու կամ կազմակերպութեանց պատկանող գումարներ: Նման գումարներ դրկել մի–այն՝ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ:

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ցՙ. կ. Խաչի Պանեէօ Քաչանի վարչու–թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տօնիկեանէ 1500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Եագուպ–եանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսա–կի ողբացեալ Աւետիս Պետոյեանի մահ–ուան առթիւ:

×

Տակառեան եւ Շիրինեան ընտանիքները երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն Հայ Մը–շակոյթի տան, փոխան ծաղկեպսակի ող–բացեալ Տիկին Մ. Տէմիրճեանի (Շաւիլ) մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Յովհաննէսեան երկու հա–զար ֆրանք նոյնպէս Մշակոյթի Տան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ — ՎՏԱՆԳԸ —

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Կարելի է ստանալ «*Յառաջ*»ի խմբա–գրատունէն եւ հայ գրատուններէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կեդր. Կրթ. Յանձ–նաժողովը, տարեվերջի հանդէսներուն, իր դպրոցներու յաջողակ աշակերտներուն նուիրելու համար, էքս լէ Պէնի՝ դաշտա–հանդէսի յանձնախումբէն, Պ. Արտաշէս Փամպուքճեանի միջոցով, շնորհակալու–թեամբ ստացած է, 25 հատ ֆրանսերէն Հայոց Պատմութեան գիրքերը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համգստեան տուներու օրը
Յունիս մէկին

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 – PARIS (9e)